This is the first Slavic etymological dictionary yet to appear in English. It is the master work of... an internationally famous linguist whose bibliography, published in 1961, listed 751 books, articles, reviews, translation and papers... All important libraries and serious Slavic scholars will need this work, and will be forever indebted to the brilliant work of the author...

Elsdon C. Smith, Evanston,
Names 10 (1962), 290—1.

The importance of Prof. Rudnyćkyj's work goes far beyond Ukrainian proper. In some cases Ukr. material helps to elucidate the Russian words which Vasmer considered "obscure"... These observations... should encourage the author in his unselfish labor and show him the great interest with which every Slavist is following the progress of his work...

V. Kiparsky, Helsinki,
Slavic and EE. Journal,
9 (1965), 81.

This is an epoch making event in Ukrainian academic life and linguistic studies...

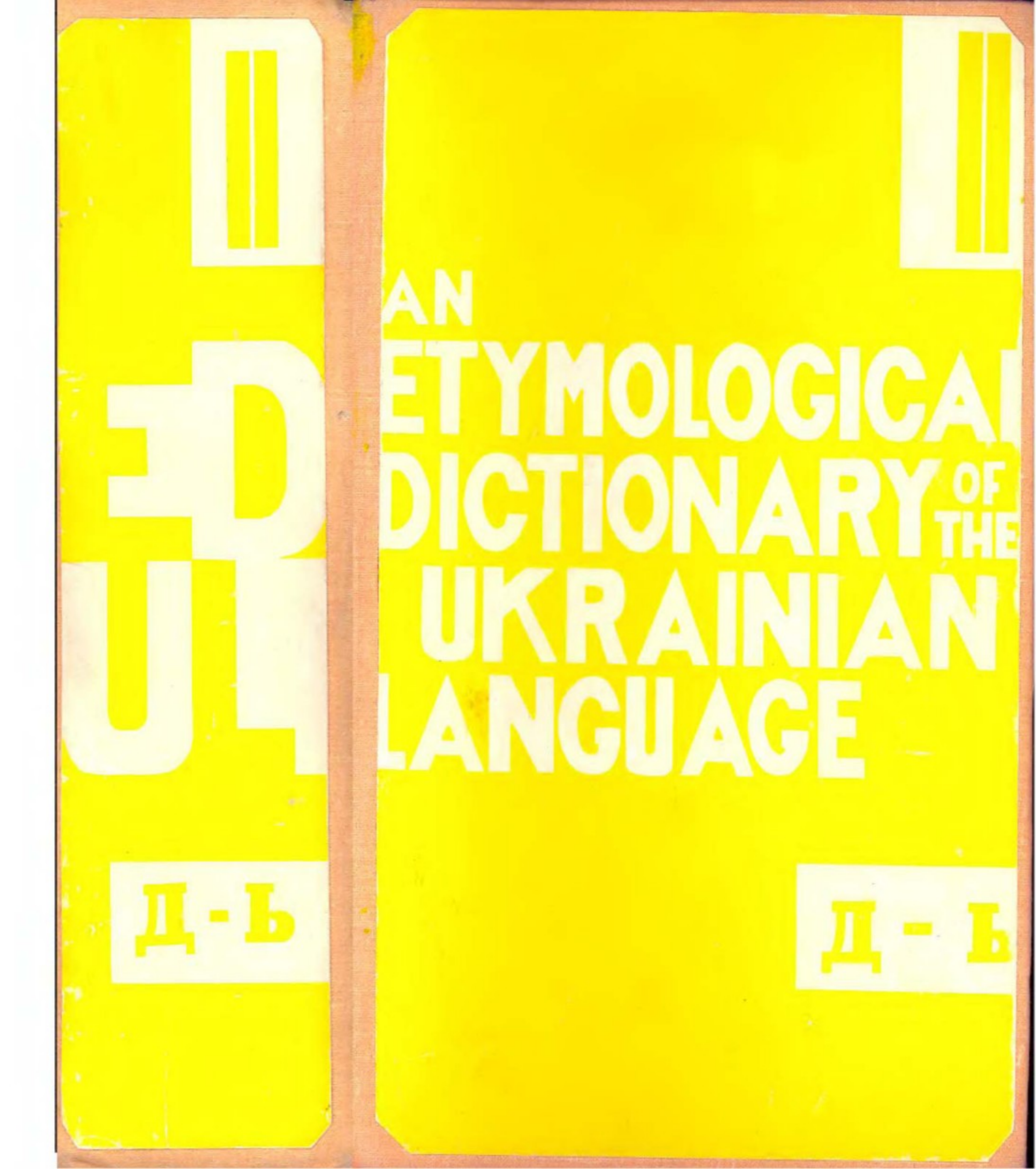
C. Bida, Ottawa,
America No. 75 (1966).

Le premier fascicule d'un dictionnaire etymologique ukrainien, fruit du travail de vingt ans, vient de paraitre... Cet ouvrage comble une lacune et est destiné à rendre des services...

B. O. Unbegaun, New York,
Revue des Études Slaves,
42(1963), 228.

Jde o slovník sice stručnější, ale sympatický tím, že v podstatě vyčerpává celý slovní fond ukrajinštiny... V citaci slovanského dává přirozeně přednost běloruštině a ruštině (tu dokonce někde... doplňuje i Vasmera)...

Fr. Kopečný, Brno,
Slavia 33 (1964), 465.

AN ETYMOLOGICAL DICTIONARY of the UKRAINIAN LANGUAGE

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

II

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ТОМ II

(Випуски 1—11)

Д — Ь

Опрацював

Ярослав Б. РУДНИЦЬКИЙ

УКРАЇНСЬКА МОГИЛЯНСЬКО-МАЗЕПИНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК - ТОВАРИСТВО ПЛЕКАННЯ РІДНОЇ МОВИ

Distribution: LES ÉDITIONS DE L'UNIVERSITÉ D'OTTAWA

1982

An

ETYMOLOGICAL DICTIONARY of the UKRAINIAN LANGUAGE

VOLUME II

(Parts 1—11)

/12 - 22/

By

Jaroslav B. RUDNYC'KYJ

Published jointly by Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences and Ukrainian Language Association

Distributor: University of Ottawa Press

1982

P R E F A C E

Due to circumstances beyond the Author's and Publishers' control the final section of the present volume (Parts 6-11, pp. 401 and the following) appears as a first selective edition in form of a manuscript; the second edition matching Parts 1-5, pp. 1-400, is in preparation the relevant materials being preserved in Public Archives of Canada in Ottawa as MG 31 D 58 collection (= JBR:Arch. 133).

*

У зв'язку з видавничими труднощами кінцеві частини цього тому (6-11, стор. 401 і дальші) виходять як перше селективне видання на правах рукопису; друге справлене й доповнене видання, подібне до попередніх частин (1-5, стор. 1-400), є в підготові й своєчасно появиться друком.

\- * -

Library of Congress Catalogue Card
No. 62 - 20867

UNIVERSITY
OF OTTAWA PRESS

Д

Д, д — the sixth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name: добро from OCS. *dobro* 'good'; numerical value — 4, with a preceding sign ҂ 4,000.

д 1., also д' 'to', ModUk. only. — Syn. *до.*

An abbr. of *до,* q. v.

д 2., also 'д 'from', ModUk. only. — Syn. *од, від.*

An abbr. of *од,* see *від.*

да 'and; but; in order that; let', MUk. да (1492, 1507, 1637, XVIII c.), OUk. да (1376, 1388, 1440), OES. да (XI c. Остр. єв.); BRu., Ru. ts, OCS. *da* 'yes; and, but; in order that; let', SC. *da* 'that, it', OCz. *da* 'yes, really', Slk. *da* pronominal particle. — Deriv. *дакати, -ало,* and compounds: *даже, дай,* dial. *дак, дакий, даколи, дакто, дакус, дадний.* — Syn. *та[к], і, й; але; щоб, аби, нехай.*

PS. **da* 'yes', IE. ***dō* 'to, toward', cf. Lith. *dō* 'for', AS. *tō,* OHG. *zuo,* ModHG. *zu* 'to' and Lat. *dō-nec* 'until', *quan-dō* 'when, because', Berneker 1, 176, Преображенский 1, 172, Vondrák 2, 515 - 516, Meillet 487 - 488, Vaillant RES. 22, 191, Fraenkel 98 - 99, Pokorny 181 - 182.

даба́, 'china tissue', ModUk.; Ru. 'ts' (since 1847). — Subst. *китайська бавовняна тканина різних кольорів,* Бойків 126.

From Chi. *dabu* 'ts', АкСл. 3, 516.

дабило Wd. 'debt', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 171). — Subst. *довг, податок.*

A dial. deformation of Lat. *debit* 'entry of debt in an account'; see *дéбет.*

давáти see дáти.

Давúд PN. 'David', MUk. Давида, Д[а]в[и]да Gsg. (1484 Пом'яник), Давíдъ (1627 Беринда), Давыдъ (1643 Ужевич), OES. Давыдъ (XI c. Остр. єв.); BRu. *Давíд,* Ru. *Давúд*||*Давыд,* OCS. *Davydъ,* Po. *Dawid,* etc. — Deriv. *Давúдко, Давúдцьо, Давúдович, Давúдівна, Давúдиха,* FN. *Давидéнко, -кiв, Давидóвич, Давидúшин, Давúдик, Давúдин, Давúдко, Давидю́к, Давидчу́к, Давидя́к;* GN. *Давúдів Брід, Давúдівка, Давúдківці, Давúдки, Давúдово,* etc. — Syn. MUk. Давíдъ... възлю́бле́нны[й] (1627 Беринда).

From Hb. *Dāwīdh* 'beloved, friend', Ґерус-Т.37, Klein 1, 404, Петровский 91.

давúти 'to choke, squeeze, press, squash', MUk давилъ (1489), давити (1691), (from Po.:) длавити (XVII c.); OES. давляаше (XI c. Остр. єв.); BRu. *давíць* Ru. *давúть,* OCS. *daviti,* Bu. *дáвя,* Ma. *дáви,* SC., Sln. *dáviti,* Cz. *dávit,* Slk. *dávit',* Po. *dławić,* dial. *dawić,* LoSo. *dawiś,* UpSo. *dajić,* Plb. *dóvė.* — Deriv. *дав[о]ну́ти, давúтися, вúдавити, від-, з[а]-, на-, пере-, по-, при-, про-, роз-, у-давúти[ся], ви-, від-, з[а]-, на-, пере-, по-, при-, про-, у-дáвлювати[ся], подавля́ти[ся], вúдавлений, від-, з[а]-, по-, при-, роз-, у-дáвлений, -но, ви-, з[а]-, по-, при-, роз-, у-дáвлювання, давлю́чий, даву́чий, з-, придáвлюваний, давúло, -льний, -льник, -льня, -льце, даву́чка, дáвлення,* (from Ru.:) *дáвка, дáвма,* Wd. *удáв, давúця,* MUk. давилися (XVIII c.). — Syn. *тúснути; (про взуття́, бандáж і под.:) му́ляти, му́лити; (фізúчним тягарéм, тáкож морáльно:) гнітúти; (про фізúчне насúльство, тáкож перенóсно:) душúти,* Деркач 55.

PS. **daviti* 'ts', IE. root ***dhau̯-* 'to choke, strangle, press', cf. Av. *dvaidī* (dual) 'we press', Gk. *dáos* 'wolf (= strangler)', Goth. *diwan* 'to die', af - *dauidai 'tormented',* OIc. *deyja* 'to die', etc., Berneker 1, 181 - 182, Преображенский 1, 173, Rozwadowski MPKJ. 2, 344 - 346, Vasmer² 1, 481, Георгиев 1, 313, Sławski 1, 147, Pokorny 235, a. o.; Lith. *dõvyti* 'ts' is generally considered a borrowing from Sl., cf. Fraenkel 100.

дáві Wd. 'early in the morning, this morning; once upon the time' (Желеховський 1, 171), OES. давѣ 'yesterday'; Ru. dial. *дáве, дáвеча,* OCS. *davě* 'not long ago', Sln. *dávė* 'this morning', LoSo. *dejeto, dajto* (<**davě- to)* 'before'. — Deriv. Wd. *дáвіда, дáвіки* (Желеховський, l. c.), Hc. *дáвік* (Janów SymbRozwadowski 2, 274); see also дáвній. — Subst. *рано-врáнці; сьогóдні врáнці; колúсь, давнó.*

PS. **davě* 'once (upon the time)', IE. root ***dōu̯-: **deu̯-* for time extention, cf. Skt. *dū-r-á- 'far* (away)', *dávīyas-* 'further', Arm. *tevem* 'I hold, stand', Gk. *dḗn,* Dor, *dā̂n* 'long, for a long while; long ago', Lat. *dū-dum* 'long ago; before, formerly', Ht. *tu-u-va[-la]* 'far (away)', Berneker 1, 181, Преображенский 1, 173, Vasmer² 1, 480 - 481, Walde-Hofmann 1, 378 - 379, Schwyzer 1, 348, 595, 685, Pokorny 220, a. o.

давн AmUk. 'down', first recorded in 1963. — Subst. *вдолúну.*
From E. *down* 'ts', Білаш 227.

дáвній, Wd. дáвни́й 'ancient, old; archaic', MUk. давниє Npl. (1563), давний (1684), давній (1724), OUk. из вѣка из давного (1422), здавна (1424), OES. давьныхъ Gpl. (XI c.), по давнуму (1298), по давнымъ (1362); BRu. *дáўни,* Ru. *дáвний,* OCS. *davьnъ,* Bu. *дáвен,* Ma. *дáмен,* SC. *dávan,* Sln. *dáven,* Cz. *dávný,* Slk. *dávny,* Po., UpSo. *dawny.* — Deriv. *давнéнький, -ко, давнéсенький, -ко, давнíсінь-*

кий, -ко, давнішній, давніший, -ш[е], дáвність, давнинá, [давнúм-]давнó, дáвнє, давнúти[ся], за-, при-дáвнити, за-, при-дáвнювати, задáвнений, -ння. старо-, дне-дáвній, -ний, давненéзний, давнеколúшній, давновікóвий, Wd. *давнотá* (Желеховський 1, 171), MUk. давнина (1767), давност[ь] (XVI—XVIII c.), давнодавный (XVII c.), давно (XVI—XVIII c.) OES. давьно. — Syn. *(що стосýється недалéкого минýлого:) колúшній; (що стосýється давнó минýлих часів:) незапáм'ятний, старúй, (рідше:) дрéвній,* Деркач 55; MUk. що був давнó, старовúнний; що давнó вже існýє, старúй; колúшній, перéдніший, поперéдній, Тимченко 658; давнодавный — мимошедшій, ветхій, предваршій (XVII c. Синонима 146).

PS. **davьnь[jь]* 'ts', derived from **davě,* see дáві.

давнстúза 'downstairs', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *партéр.*

From E. *downstairs* 'ts'.

дáдний Wd. < *да-*однúй,* see да and однúн.

дáдош SoCp. 'jocose name of gypsy'. — Subst. *цúган;* dial. *мóри.*

From Hg. *dádé* 'ts', MNT-ESz. **1, 585.**

дáєрі AmUk. 'diary', first recorded in 1965. — Subst. *щодéнник.*

From E. *diary* 'ts', Роїк 67.

Дажбóг see дáти.

дáже, dial. < да - же, see s. vv.

дáжить dial. 'even', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Subst. *нáвіть.*

The word seems to be a blending of *дáже,* see *да,* and *нáвіть,* q. v.

дай 1. < да-й, see s. vv.

дай 2. : дáти.

дайм AmUk. 'dime', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *монéта 10 цéнтів.*

From E. *dime* 'ts', Білаш 227.

дáйник, also дайнінґ, AmUk. 'dining car', first recorded in 1929. — Deriv. *дáйнінґ-кар.* — Subst. *вагóн-їдáльня.*

From E. *dining car* 'ts', Білаш 228.

дáйнінґ-кар AmUk. see дáйник.

дáк, дáколи, дáкто, дáкус Wd. see да.

далáчитись dial. 'to be blown off; to swell', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Subst. *здýтися.*

From Rm. *dalac* 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. *dalak* 'milt'; Lokotsch 37, Cioranescu 274.

далебí[г]!, Wd. далé-бі!, далú-бі! (Желеховський 1, 171) 'by God, indeed, verily, in very truth', MUk. дали Богъ (1492, 1563), дали-богъ (1556), далі-богъ (1629), далибу (XVIII c.), далибѣгъ (XVIII c.). — Deriv. MUk. дáлибогаюся (1627 Беринда). — Syn. *бігмé!, спрáвді!,* Тимченко 662.

From Po. *dalibóg* (< *da-li-Bóg* 'if God gives'), Тимченко, l. c., Sławski **1, 137.**

далéкий : даль.

далú-бі! Wd. see далебí!

дáлія 'Dahlia, Mexican plant of the family Compositae', ModUk.; BRu. ts, Ru. *дáлия* (since 1838), Po. *dalia,* etc.

This term was derived in 1791 from the family name of the Sw. botanist Anders *Dahl,* a pupil of Linnaeus, **Klein 1, 397.**

далма́т[и]ка 'dalmatic (a vestment worn by bishops, deacons, etc.)', ModUk. — Subst. *святко́вий о́дяг свяще́ників, імпера́торів і т. п.*

From Lat. *Dalmatica* tunica (or vestis) 'garment made of wool from Dalmatia (country on the E. coast of the Adriatic)', Бойків 127, Klein 1, 398.

далтонізм, SovUk. дальтонізм 'daltonism, colour-blindness', ModUk., BRu. *дальтанізм,* Ru. *дальтони́зм* (since 1863), Po. *daltonizm,* etc. — Subst. *хворо́ба, при якій о́ко не мо́же розрізня́ти де́які ко́льори, червоно-, кольоро-неви́дячка,* Бойків 127.

From E. *daltonism* 'ts', as med. term derived from the name of John *Dalton* (1766 - 1844), E. chemist and physicist, who first described it in 1794, Бойків, l. c., Klein 1, 398.

далу́с Wd. 'poverty, disorder', first recorded in the XX c. (Верхратський ЗНТШ. 12, 44). — Subst. *біда́, не́лад.*

From Yi. *dales* 'ts', the ultimate source being Hb. *daluth* 'poverty' (: *dal* 'thin, poor').

да́лший dial. for да́льший, see даль.

даль 'distance, remoteness', OES. по дали (1073 Ізб. Св.); BRu., Ru. ts, OCS. *vъ dalję,* SC. *dâlj,* Cz. *dál,* Po. *dal.* — Deriv. *да́лі, да́льній, -ість, да́льший, -ше, [від]далі́ти, далина́, -иня́, да́льнина́, дальномі́р, віддаль, відда́лений, -ність, -ння, дале́шній, по́даль, в-, у- да́ль, здаля́, на-, по-да́лі, [по]далені́ти, ви́далити[ся], віддали́ти[ся], ви-, від-даля́ти[ся],* etc.; here also: *дале́кий, -кість, -ко, да́леч, далечина́, далечі́нь, далече́зний, -но, далече́нний, -нно, далече́нький, -ко,* and compounds with *далеко- : далеко-бі́йний, -бі́йність, -гля́дний, -гля́дність, -земе́лля, -зо́рий, -зо́рість, -мі́р, -про́стірний, -схі́дний, -ся́глий, -ся́глість, -ся́жний, -ся́жність,* etc., rarely with *дале-:далепро́стір [-ний], далегля́дка,* etc., MUk. далекъ (1599), далекий (XVII—XVIII c.), далекость (XVI—XVIII c.), OES. далечь, далина, дальство, дальнии; FN. *Да́лик, Дальчу́к;* GN. *Дале́шева, Даля́ва, Да́льник, Да́льнич.* — Syn. *до́вгість (доро́ги), відле́глість, ві́дстань (мі́сця),* Тимченко 661.

PS. **daljь* 'ts' of uncertain etymology; the most convincing explanation, advanced by Sławski 1, 136, is its derivation from a pronominal root **da-* : **do-*, cf. *да,* and formant *-l-* like Lith. *to-lì* 'far-away', *to-lùs* 'distant', cf. also Machek 80, Fraenkel 1106, Трубачев in Vasmer[2] 1, 483; less persuasive is its connection with **dьlgъ* (> до́вгий), advanced by Persson 221, Meillet MSL. 14, 373, Berneker 1, 177, Zubatý Archiv 16, 388, Vasmer, l. c., a. o.

дальтонізм see далтонізм.

да́ма 'dame, lady', MUk. въ дамы (since the XVIII c.); BRu., Ru. *да́ма* (since 1701), Po. *dama,* etc. — Deriv. *да́мочка, да́мки* Npl., *да́мський.* — Syn. *па́ні.*

From ModHG. *Dame* 'ts', the ultimate source being Fr. *dame,* Тимченко, l. c., Kluge-Götze 94, Vasmer[2] 1, 483.

дама́сце́нка, дама́ська, дамаші́вка 'damascened sword', ModUk. — Syn. *ша́бля, меч із дама́ської ста́лі.* Derived from the name of the city of *Damascus* (<Hb. *Damméseq)* in Asia Minor, which was taken over into Uk. as *Дамаск;* other deriv. from this name: *дама́ський, дамаскува́ти 'із звича́йної ста́лі роби́ти дама́ську',* Бойків 127, *дамаско́в[ан]ий,* etc.; cf. also РССтоцький Slavia 5, 28.

да́мба 'dam, sea-wall, dike', ModUk.; BRu., Ru. (since 1847) ts. — Subst. гать, гре́бля, Бойків 127.

From Ru. *да́мба* 'ts', the ultimate source being either Du. dam or LoG. damm; cf. Vasmer[2] 1, 484.

Дамо́кл PN. 'Damocles', ModUk.; BRu. Ru. ts, Po. *Damokles*, etc. — Deriv. *Дамо́клів меч.* — Syn. *Сираку́зький тира́н.*

From Gk *Dāmoklês* 'fame of the people', Klein 1, 399.

Дам'ян arch. see Дем'ян.

Дани́ло PN. Daniel, MUk. Дани́лїа Gsg. (1484 Пом'яник), Данїйлъ: Суд Б[о]жїй (1627 Беринда), OES. Данила Gsg., Данилъмь Isg. (XI c. Остр. єв.), BRu., Ru. *Даниил, Дани́ла*, OCS. *Daniilъ, Danilъ*, Po. *Daniel*, etc. — Deriv. *Дан[и́лко], Дани́льчик, Дань[к]о́, Да́ня, Дани́лівна, Дани́лович*, AmUk. *Ден;* FN. *Данилéвич, Данилéвський, Данилéнко, Данили́шин, Дани́лів, Данилю́к, Дани́льченко, Данильчу́к, Да́нченко, Данькéвич, Дани́ш, Дахно́, Дахнéвич, Дахні́вський, Дахно́вський, Дашкéвич, Дашкі́вський, Дашко́[вич]*, GN. *Дашáва, Да́шів.*

From Hb. *Danyel* 'The Lord is my judge' *(: dan* 'judge'), Ґерус-Т. 37, Петровский 92.

дани́на : да́ти.

данти́ст see денти́ст.

дань : да́ти.

дар, [по]дарува́ти, etc. : да́ти.

дара́б[а] SoCp. 'piece, part, morsel', MUk. дараб[а] (XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дара́бчок, дара́бошний.* — Subst. *ку́сень, ку́сник (хлі́ба), кава́лок (по́ля), па́чка (тютю́ну).* Гнатюк ЕЗб. 4, 238.

From Hg. *darab* (< Sl. **drobь)* 'ts', Гнатюк, l. c., Дэже, l. c., Горбач 1, 10, MNT-ESz. 1, 593; see also the following entry.

дара́ба Wd. 'raft, wood-floating', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 171). — Subst. *пов'я́зане де́рево, що сплавля́ють рі́ко́ю,* Огієнко РМ. 5, 207; *де́кілька зби́тих ра́зом бре́вен спла́влювати рі́чкою,* Кміт 56; *сплав, плоть,* Гнатюк ЕЗб. 26, 335.

From Rm. *dărab* 'ts', Гнатюк, l. c., Кміт, l. c., Шухевич 4, 355, Janów 16, Vincenz 8.

дара́к dial. 'curry comb', first recorded in the XX c. (Москаленко 29). — Deriv. *дара́чка, дара́чити.* — Subst. *гре́бінь розчі́сувати во́вну, пря́диво.*

From Rm. *darac* 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. *darak||tarak* 'ts', Lokotsch 159, Cioranescu 276.

Да́рій PN. Darius, BRu., Ru. *Да́рий.* — Deriv. *Да́рійович, Да́рія, Да́ріївна;* FN. *Даре́вич, Даріє́нко, Дарко́вич;* GN. *Да́рниця.*

From Gk. *Dareios* — name of three Persian kings in VI—IV c. b. C., Петровский 92.

Да́рка 1. : Дарій, see the preceding entry; 2. : Одáрка, see s. v.

да́рлінґ AmUk. 'darling', first recorded in 1931. — Subst. *лю́бий, ми́лий, дороги́й.*

From E. *darling* 'ts', Білаш 229.

да́ром, [за]да́рмо : дар, see **да́ти.**

Да́сій PN. Dasi, MUk. Дáсїй : сиплѝвый (1627 Беринда), BRu., Ru. *Да́сий, Да́ссий, Дас*, OCS. *Dasìjь.* — Deriv. *Да́сіївна, Да́сієвич.*

From Gk. *dasys* 'shaggy', Петровский 93.

дастува́ти 'to dust', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *збира́ти по́рох.*

From E. *to dust* 'ts'.

да́та 'date', ModUk., BRu., Ru. ts, Po. *data*, etc. — Deriv. *датува́ти, -а́ння, даті́вни́к, дато́ваний.* —

Subst. *зазна́чення дня, мі́сяця, ро́ку на листі́, доку́менті, то́що; реченéць.*

From Lat. *data* (littera) 'letter given', Klein 1, 403, see also дейт.

да́ти, дам, даси́, dial. даш, дасть, дамо́, дасте́, даду́ть, dial. дадя́т 'to give, provide, offer, present'; to allow, MUk. дали (1494), дати (1537), дадутъ (1645), давши (1694), дать (XVIII c.), OUk. дати (1442), OES. дамь (XI c. Остр. єв.), дажь (XI—XII c.), дали есме (1307), дадутъ (1392), дадять; BRu. *даць,* Ru. *дать,* OCS. *dati,* Bu. *дам,* Ma. *да́де,* SC. *dȁti,* Sln. *dáti,* Cz. *dat,* Slk. *dat',* Po., UpSo. *dać,* LoSo. *daś,* Plb. *dot.* — Deriv. *да́тися, ви́дати[ся], в-, від-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, під-, по-, при-, про-, роз-, у- да́ти[ся],* along with iter. forms based on *дава́ти : в-, ви-, від-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, під-, по-, при-, про-, роз-, у- дава́ти[ся],* in rare instances on dial. *working даяти* (Грінченко 1, 360) : *подая́ниє* (Желеховський 2, 675), *дани́на, данння́, дань, да́р[ом], да́тка, да́ток, да́ча, ви-, від-, до-, за-, на-, по- да́ння́, ви-, до-, за[в]-, по-да́ток, ви-, від-, до-, з[а]-, пере-, під-, по-, роз-, у-да́ча, [по]дару́нок, [по]дарува́ти, -а́ння, [по]дари́тель, ви-, з-, по-, про- даве́ць, видавни́цтво, -и́цький, -и́чий, вида́тний, -ність, -но, відданий, -ність, -но, відда́ни́ця, дода́нок, зада́чний, -ик, здава́ч[ка], зда́тний, -ність, -но, пере́даний, -ність, -но, переда́ваний, -ність, -но, передава́ч[ка], переда́тник, -иця,* (from Ru.:) *переда́тчик, -иця, підда́нець, -ниця, -нка, -нство, -нський, по-, під- да́тливий, -вість, -во, пода́тель[ниця], пода́тний, -ник, -ниця,* (from OCS.:) *благода́ть, -тний, -тність, -тно,* (from Ru.:) *по́дать, подая́ння,* (from Ru.:) *продавщи́ця, про́даж, прода́жний, -ність, -но, ви-, до-, за[в]-, по-, при- датко́вий, [пере-]да́тешній, переда́т[оч]-*

ний, -ність, -но, по-, у- да́ваний, -ність, -но, and many others; MUk. давати (1670), даваня Gsg. (XVI c.), дава́ніє (XVII c.), даивали (:*даивати, 1486, 1500, 1505, 1510), дар, подарок (1596 Зизаній), да́ръ а́лбо дарова́ніє (1627 Беринда), дарова́ти (XVII c.), дарствуєтъ (:*дарствовати, (XVIII c.), даровизна (XVI—XVIII c.), даро́вникъ (XVII c.), даровный (XVI c.), дару́нокъ (1618), в' дару́ночку (1630), дателя Gsg. (XVII c.), даток[ъ] (XVII—XVIII c.), в' датью (1625), дачками Ipl. (1491), дачокъ Gpl. (1534), давец' (1615) (from Po.:) давца (1594), данина (XVI—XVIII c.), данинного Gsg. (XVII c.), daninowszczini (:*даниновщина, 1545), да́нки (1623), данцу Asg. (1550), даньники Npl. (1452), будучи данниками (XVII c.), дань (XV—XVIII c.), данье (XV—XVIII c.), OUk. данины Npl.(1322), дань (1375), даръ (1349), даровали єсмо (1424), дарити (1287), даритися (1503), давати дань (1375), давывали (:*давывати, 1392), даяти (XI c. Остр. єв.), дааниє (XI c.), отъ даждя (: *даждь, 1073 Ізб. Св.), даниє (XII c.), даноплацемъ Isg. (XIV c.), съ данными (1294), даньникъ (XIV c.), по данничу пути (1294), въ данничьскоу (XIV c.), даньскые Npl. (XV c.), данщики Npl. (XIII—XIV c.), даръ (XI c.), даркій (XVI c.), дарити (XI c.), дароуи (XI c., Остр. єв.), даровитъ, даровьноє (XII c.), дарокъ, дароносивыя Apl., датиє (XI c.), дать, дачку Asg., даяниє (XI c.), etc.; PN. *Богда́н[а], Божидо́р, Неда́н;* FN, *Дань[ко́], Данке́вич, Бо́гдан, Прида́н, Да́нченко, Прода́н, Да́шо, Дашко́, Даць[ко́], Дашко́вич, Дашке́вич, Придатке́вич, Дахно́[вський],* GN, *Данюки́, Да́н[к]івка, Да́нківці, Дани́но, Да́ничі[в], Да́рниця, Да́ровичі, Дар* — Надежда; here also Sl. mythological name *Дажбо́г,* OES. Даж[д]ьбогъ, 'giver of prosperity', and deriv.: *Дажбо́жич, Дажбо́говий, Дажбо́жий.* — Syn. *в-, до-ручи́ти; (ті́льки в фо́рмі да́ру:) дарува́ти,* Деркач 55; *дозво́лити, да́ти можли́вість щось зроби́ти; (о́перу:) ста́вити,* Шевченко 1, 159.

PS. **dati* from IE. ***dō-tī* 'ts', cf. Lith. *dúoti,* Latv. *duôt,* OPr. *dāt* 'ts'; there are two basic explanations of the inflectional forms *дам, дасú...* some scholars, like Brugmann 2, 496, Berneker 1, 178, Преображенский 1, 174, Trautmann 56-57, Vondrák 1[2], 705, Sławski 1, 136, a. o., consider them (partially) reduplicated formations : ***dō-d-mi, **dō-d-sei...* with parallels in Skt. *dá-dā-ti,* Av. *da-dā-iti* 'he gives', Gk. *dí-dō-mi* 'I give' (because of vocalism not so "exact" as Шевельов 113 wants to see them, cf. Vondrák, l. c.); yet, some linguists, as Kořinek LF. 65, 445-454, followed by Fraenkel ZslPh. 20, 292-293 and his ED. 112, Pokorny 223-226, a. o., derive those forms from ***dō-mi, dō-sei...* with an analogous reduplication of some forms (e. g. дадýть, dial. дадя́т) based on the influence of athematic verbs of that type, e. g. **jasti,* see ї́сти; iter. *давáти* > **davati* derives from IE. root ***dou̯-,* cf. Lith. *dovanóti,* Latv. *davinât* 'to present', Skt. *dāvánē* 'for giving'; other deriv. with formants *-no-,* e. g. дани́на, дань; *-ro-,* e. g. дар, *-ti-* e. g. благодáть, подáть, cf. Pokorny, l. c.

дáток : дáти.

дах 'roof', MUk. на дахоу, въ дахахъ (XVI c.), з... даха (XVII c.), на дахи (XVIII c.); BRu. ts, Po. *dach* (since the XV c.), Cz. dial. *dach.* — Deriv. *дахі́вка, дашóк, під-дáшшя,* MUk. дахувка (XVII c.), даховый (XVIII c.). — Subst. *кри́ша, покрі́вля, стрі́ха, верх,* Тимченко 670.

From MHG. *dach* 'ts', РССтоцький 4, 151; perhaps via Po. *dach,* Sławski 1, 136, Шелудько 1, 29.

дацóл, also да цóл, AmUk. 'that's all', first recorded in 1924, Жлуктенко 123. — Subst. *кінéць, це все.*

From E. *that's all* 'ts', Білаш 230.

дáча 'summer cottage, country house; wood [p]lot', MUk. in deriv. only: дачка (XV—XVI c.); BRu., Ru. ts. — Deriv. *дáчний, -ик.* — Syn. *лі́тнище, -исько, лі́тня́ хáт[к]а, дімóк на лі́то.*

PS *datja 'something given, offered', see дáти; Berneker 1, 180, Vasmer[2] 1, 486, a. o.

даяти dial. see дáти.

дбáти 'to take care, look after; to endeavour, strive', MUk. дбати (XV—XVIII c.), OUk. дбаютъ (1347), не дбаючи (1420); BRu. *дбаць,* Ru. dial. *дбать,* Cz. *dbáti,* OCz *tbati,* Slk. *dbat',* Po. *dbać.* — Deriv. дбáння, на-, по-, при- дбáти, дбáлий, -лість, дбайли́вець, -вий, -виця, -вість, -во, MUk. дбалость (XVI—XVII c.), дбалый (XVI—XVII c.), дбалѣ (XVI c.), дбаню Dsg. (XVIII c.). — Syn. *піклувáтися, опікуватися, клопотáтися; зважáти на, звертáти увáгу на,* Тимченко 671-672.

Like *бгати* < *гбáти, дбáти* is a metathetic formation going back to **bъd-ati*||**bъd-ěti* > бдѣти 'to watch', see буди́ти; closely to this explanation is Sławski 1, 142, offering other examples for the methatesis *(*zьdati<dьzati, Brda < Dbra,* etc.); less convincing are older etymologies connecting it with *дýбати* see s. v., Miklosich 53, with Po. *wścibiać,* Brückner 86, or with *добá,* q. v., and Lat. *dub[i]-tāre* 'to doubt', Machek 82; cf. also Трубачев in Vasmer[2] 1, 486 and Мельничук, Мовозн. 9:5 (53), 46-55.

два, F. дві, collect. двóє 'two', MUk. двѣ слове (1489), двохъ Gdu. (1494), дву Gdu. (1510), две ведри (1600), двѣ селѣ (1687), двѣ лѣтѣ (XVIII c.), дви (XVIII c.), OUk. два (XIII c.), двѣ гривнѣ (1366), по два гроша (1377), OES. дъва (XI c. Остр. єв.), дъвѣма (XI c. Остр. єв.) двѣ (1073 Ізб. Св.), два (XI c.); BRu. *два, дзве,* Ru., Ru. *два, две,* OCS. *dъva,* Ma. *два, две,* SC. *dvâ, dvȉje,* Sln. *dvâ, dve,* Cz. *dva, dvě,* Slk. *dvaja, dva, dve,* Po. *dwa[j], dwie,* LoSo. *dwa, dwě,* UpSo. *dwaj, dwě.* — Deriv. *двíйка, -ко, двійни́й, двійнéсенький, двійни́к, двійня́-*

та, двійця, двійча́[с]тий, двійча́тка, дві[й]чи, [у]двічі, [у]двоє́, двоє́чко, двоїстий, двоя́к, двойко́, двойле́зний, двойча́тий, з-, пере-, по-, роз-двоє́ний, -ність, -ння, з-, по-, роз-двоювання, на́двоє, подвійний, -ник, -ність, -но, подво́ювач, удвійці, удвійку, dial. двійки, дво́йки, две́йки (:тре́йки) (cf. Німчук Пд. 13, 122-124); [з-, пере-, по-, роз-]двоювати[ся[, -двоїти[ся], двойну́ти, and compounds: дваднъо́вий, двіліток, двіца́лівка, двобій, двоба́рвний, двовесло́вий, двовірш, etc., двоха́ктний, двохмільйо́нний, двохліток, etc., двоєбо́рство, двоєду́шний, двоєже́нство, двою́рідний, двояковгну́тий, двоякоопу́клий, двули́чний, etc.; here also compounds: двана́дцять, Wd. двана́йцять, двана́йціть '12', два́дцять, Wd. два́йцять, два́йціть '20' with their deriv. as. e. g.: двана́дцятеро, двана́дцятий, двана́дцятка, дванадцяти-голо́в[н]ий, -гра́нник, -літній, -кри́лка, -па́лий, -річний, etc. as well as два́дцятеро, двадця́тий, двадця́тка, двадцяти-літній, -ліття, -п'ятилітній, -п'ятиліття, -річний, -річчя, -п'ятирічний, -п'ятирічча, etc.; and finally: двісті '200', with its deriv.: двохсо́тий, двохсотлітній, -ліття, -річний, -річчя, etc.; MUk. дванадесять (XV—XVI c.), дванадцять (XVI—XVIII c.); двадцать, дватцать, двадцеть (XVI c.), двайцят (1671); двѣсте (XV—XVI c.), двѣстѣ (XVII—XVIII c.), OUk. по дванадесяте громь (1407); двадцатъ (1438); двѣстѣ (1398); OES. двоюнадесяте (XI c. Остр. єв.), двѣнадцать; дъвоудесятоу (1073 Ізб. Св.), двоюдесятъ (XI c.); дъвѣсътѣ (XI c.. Остр. єв.) дъвѣстѣ (XI c.); FN. Дволінський, Дву́літ, GN. Двурічна. — Syn. (дво́є:) па́ра.

PS. *dъva, *dъvě, *dъvoje, IE. **d[u]uō, **d[u]uai, **d[u]uai̯a- 'ts', cf. Lith. dù, dvì, Latv. divi, OPr. dwai, Skt. dváu, dvâ, Av. dva, dvē, Arm. erku, Gk. dýō, Alb. dü, Lat. duo, duae, OIr. dāu, dō, ToA. wu, wo, ToB. wi, Goth. twa, twōs, OHG. zwēne, zwā, zwō, ModHG. zwei, E. two; Miklosich 53, Meillet MSL. 12, 286-288, Berneker 1, 247-248, Преображенский 1, 174-175, Kluge 413, Trautmann 64, Fraenkel 107-108, Sławski 1, 182, Machek 103, Walde-Hofmann 1, 104-105, Pokorny 228-232, a. o.; in its orig. meaning *dъva "stood for the one as well as the other of a set of two, of an ensemble, that is was the means of referring to the completeness of the pair or group-of-two, of expressing the unity of two", Gonda 24; cf. also Olzscha IF. 73, 146-153; re. дві[й]чи, двічі cf. J. Trypućko Słow. przysłówki typu st. csł. dvašdi, trišti (Uppsala 1947) and ZfslPh. 22, 123-128; Tangl ibid. 22, 134, and (extensively:) Німчук Пд. 13, 122-133.

два́дцять (<*dъva-desętь) : два.

двана́дцять, OUk. дванадесяте (<*dъva-nadesętь) : два.

две́рі, Gpl. двере́й 'door, entrance', MUk. двери (XV—XVIII c.), двьрь (XI c. Остр. єв.), двьрьми Ipl. (XI c.), двери; BRu. дзве́ры, Ru. дверь, OCS. dvьri, Bu. две́ри, SC. zàdvarje, Sln. dúri, Cz. dveře, Slk. dvere, Po. drzwi, dial. drwi, LoSo. drwy, UpSo. durje, Plb. dvår. — Deriv. две́рки, две́рці, дверця́та, дверни́й, одвірок, MUk. дверки (XV c.), дверныкъ (XVII c.), дверныи (XVII—XVIII c.), OES. двьрьникъ, -ица, дверныя, дверское, въдвьрьцахъ (XI c.). — Syn. о́твір у стіні, щоб вхо́дити або́ вихо́дити; бля́ти, що замика́ють цей о́твір, Тимченко 675.

PS. *dvьri Npl. 'ts' (alternating with a later b/f.:Nsg. *dvьrь in some Sl.), IE. root **dhu̯er- : **dhu̯or- : **dhur- 'door', cf. Lith. dùrys, Skt. dvârā[u] NDu., Av. dvarəm Asg., Arm. dur-k̔ Apl., Gk. thýra, thýretron 'door', Lat. fores Npl., Goth. daúr, AS. dor, OHG. tor, MHG. tür, ModHG. Thür[e], E. door, etc.; here also двір (**dhu̯or-os), q. v., Miklosich 53, Meillet Ét. 176, Berneker 1, 241, Преображенский 1, 175, Kluge 363, Brückner 101, Trautmann 63, Fraenkel 112, Sławski 1, 175, Pokorny 278-279, a. o.

дви́гати, двигну́ти 'to move, stir', MUk. двигати, двигнути (XVI—XVIII c.), OES. двигнути (XI c.), двизати[ся] (XI c.); Ru. *дви́гать, дви́нуть*, OCS. *dvidzati*, Bu. *ди́гам*, SC. *dići, dìgnuti, dìzati*, Sln. *dvígati*, Cz. zdvíhati, Slk. *dvíhať*, Po. *dźwigać*, dial. *dzigać, dzignąć*, LoSo. *zwigaś*. — Deriv. *двигті́ти, -і́ння, двигу́н, движо́к, подви́жний, -ні́сть, подви́гати[ся]*; MUk. двиганє (XVII c.), двигненє (1614), движная (XVII c.), двизаньє (XV c.), двинулися (XVII c.), OES. движанье, движьныи, без двизанія (XIV c.), не двиньте (XIV—XVc.). — Syn. *ру́шити щось з мі́сця; підно́сити, виряджа́ти, посила́ти*, Тимченко 675.

PS. **dvigati* iter. of **dvigti, *dvižǫ* 'ts' which, according to Berneker 1, 240-241, goes back to *[o]d-vigati*, with Sl. verb corresponding to ModHG. *weichen* 'to yield, give away, waver'; less persuasive are other etymologies, e. g. that relating it so AS. *twiccian* 'twitch' (Endzelin ЖМНП. July 1910, 201), to OHG. *zwangen* 'to pinch' (Windisch KZ. 23, 207, Stokes BB. 21, 128), to Lat. *fīgō* 'to fix, fasten', etc., cf. Vasmer² 1, 487, Sławski 1, 213, a. o.

дві see два.

двір, Gsg. двора́||дво́ру '[court]yard, court, area; inn', MUk., OES. дворъ (XV—XVIII c.), BRu. Ru., Bu., Ma. *двор*, OCS. *dvorъ*, SC. *dvȏr*, Sln. *dvòr*, Cz. *dvůr*, Slk. *dvor*, Po., LoSo. UpSo. *dwór*, Plb. düör. — Deriv. *двора́к, -а́чка, дво́рик, -исько, -ище, двіре́ць, дворе́ць[ки́й], двірце́вий||дворце́вий, двірни́к, -и́чка, -и́цький, двірня́, дві́рський, дворня́га, -я́жка, дворо́вий, дворяни́й, дворя́нка, -нство, -нський, -нчик, подві́р'я* and (rare) compounds: *дворо-господа́рство, -хазя́йство*; MUk. дворникъ (XV—XVIII c.), -ица (XVIII c.), -ичка (XVI c.), дворный (XV—XVIII c.), з дворнею (XVIII c.), дворую (:*дворовати) (XVII c.), дворокъ (XVII c.), дворский (XV—XVIII c.), -ство (XVI—XVII c.), дворцевый||-цовый (XVIII c.), дворчикъ (XVIII c.), дворысче (XVII c.), ||дворище (XV—XVIII c.), дворищный (XVI c.), дворянинъ||дворанинъ (XVI—XVIII c.), ||(rarely:) дворенин (XVI c.), дворецъ (XV—XVIII c.), дворецкий (XV—XVI c.), дворакъ (XVIII c.), дворитися (XVIII c.), OES. дворьникъ, дворныи, дворьцьскыи, дворьчьскыи, дворянинъ (XIII—XIV c.), дворище (XII c.), дворити, дворовати[ся], дворовыи, and (rare) compounds: дворо-метание, -метарь (XIII c.), FN. *Двірня́к, Подво́рняк*; GN. *Дворе́ць||Двіре́ць, Двірці́, Дво́рисько, Дво́рище* — Syn. *про́стір, що ото́чує дім; сади́ба, осе́ля; ме́шкання ді́дича, пала́та, пала́ц; дві́рські осо́би*, Тимченко 682.

PS. *dvorъ* 'ts', IE. root ***dhu̯or-* : ***dhu̯er-*, see две́рі.

дві́йчи = **дві́чі** : **два.**

дві́сті, OUk. двѣстѣ (<*dъvě sъtě) : дві, see два.

дві́чі, дві́йчи *(<*dъvo-iči <**du̯o-ītī̯):* два.

двоє : два.

де, dial., arch. где (Желеховський 1, 175), 'where', MUk. де (1507, XVIII c.), где (XV—XVIII), гдѣ (XVI—XVIII c.), OUk. кгдѣ (1347, 1375), гдѣ (1437), OES. къде (XI c. Остр. єв.), кде, кдѣ, гдѣ (XIII—XIV c. Соболевский 103); Ru. *где*, BRu. *дзе*, OCS. *kъde*, Bu. *де, къдé*, Ma. *де*, SC. *gdȅ*, Sln. *gdȇ, kjè*, Cz., Slk. *kde*, Po. *gdzie*, LoSo. *źe, źo*, UpSo. *[h]dźe*. — Deriv. *десь, ніде́, де́-хто, -чий, -що, -як[ий], де-не́будь, де[сь]-не-де́[сь], де́-то*, here also *де́щиця*, q. v.; MUk. гдебысь (XVI c.), гдекольвекъ (XVI—XVIII c.), гдекотрому Dsg. (XVIII c.), гденебудь (XVIII c.), где-некоторіи (XVIII c.), гдесь (XVII—XVIII c.), гдещо (XVII c.), где якому Dsg. (XVIII c.), OUk. декабря Gsg. (1388); OES. декѧбра Gsg. (XI c. Остр. єв.);

кгдѣ-колвекъ (1443), кгдѣ коли (1347), OES. гдѣли. — Syn. Wd. *куди́.*

MUk. and ModUk. *де* derives from *где* which, in turn, comes from PS. **kъde,* IE. ***ku-dhe* 'ts', cf. Av. *kuda;* see also k; OES., OUk. and MUk. гдѣ (instead of где) emerged under the influence of Lsg. ending of *a-* and *o-* stems -ѣ (: на столѣ, въ рѣцѣ, cf. Соболевский, l. c., Sławski 1, 127); further details at Miklosich 151-153, Vondrák 1, 454, Berneker 1, 674-675, Преображенский 1, 122, Brückner 138, Machek 197, Георгиев 1, 234, a. o.

де- 'de-' in such words as *деаера́тор, -аера́ція, дегідрата́ція, дегідрогеніза́ція, делябіяліза́ція, деміліташиза́ція, демультиплика́тор, демуніципаліза́ція, деперсоналіза́ція, депігмента́ція, деполяриза́тор, -за́ція, десенсибіліза́ція, десквама́ція, десульфура́ція, дефериза́ція, дефлегма́тор, -гма́ція, дехлора́ція, децентраліза́ція, децеребра́ція,* etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *ви-,* e. g. *декапсуля́ція — вилу́щування,* or *зне-,* e. g. *декольора́ція — знеба́рвлення.*

From Lat. *dē* 'from, away from, down from, out of, on account of, concerning, according to', Partridge 824, Klein 1, 404-405; see дез-.

дебакля́ж 'clearing (harbour of empty ships)', ModUk. only; — Subst. *прибира́ння з при́стані ви́вантажених това́рів; ви́від розванта́жених су́ден з при́стані,* Бойків 129.

From Fr. *débâclage* 'ts', Орел 1, 241.

дебанкува́ти '(gambling:) to break the bank', ModUk.; Po. *debankować.* — Subst. *(в газа́рдній грі:) зірва́ти банк,* Бойків 129.

From Fr. *débanquer* 'ts'.

дебарда́ж 'unloading, discharding (of timber, etc.); conveyance to the rail-head', ModUk. only. — Subst. *вивантáжування дров з корабля́ на бе́рег,* Бойків 129.

From Fr. *débardage* 'ts'.

дебаркаде́р 'landing, railway platform, landing place (on a quay)', ModUk.; BRu. *дэбаркадэ'р,* Ru. *дебаркаде́р* (since 1803). — Deriv. *дебарка́ція.* — Subst. *помі́ст на вокза́лі, що ко́ло нього́ спиня́ються поїзди́; наплавна́ при́стань,* Бойків 129.

From Fr. *débarcadère* 'ts', АкСл. 3, 624, Орел, 241.

деба́та, AmUk. дебе́йт, 'debate, discussion, dispute; pleading', ModUk.; BRu. *дэба́ты,* Ru. *деба́ты* (since 1864). — Deriv. *дебатува́ння, дебатува́ти, дебато́ваний.* — Subst. *обгово́рення спра́ви, о́бмін думо́к на збо́рах, з'ї́здах, у суді́, то́що,* Бойків 129.

From Fr. *débat* 'ts', АкСл. 3, 624.

дебе́йт AmUk. see деба́та.

дебе́лий 'strong; plump', MUk. дебелъ (1596 Зизаній), де́белъ, де́белый (1627 Беринда), дебели Npl. (XVIII c.), OES. дебелъ, дебела, дебело, дебелѣишю Asg. (XI c.), добелое; BRu. *дзябё́лы,* Ru. *дебе́лый,* OCS. *debelъ,* Bu. *дебе́л,* SC. *dèbeo,* Sln. *débel.* — Syn. *креме́зний, гладки́й; (про па́лицю і поді́бні предме́ти:) товсти́й; (рі́дше:) гру́бий,* Деркач 56.

PS. **debelъ[jь]* 'ts', connected with OCS. *dobljь,* Ru. *до́блий,* dial. *добо́лый* 'bold', which, in turn, is related to **dobrъ,* see до́брий.

дебенту́ра 'debenture', ModUk.; Ru. *дебенту́ра.* — Subst. *ми́тний лист, за яки́м купце́ві поверта́ється ми́то, що він заплати́в,* Бойків 129.

From Lat. *dēbentur : dēbēre* 'to owe'; the certificate was so called because its text originally began with the words *dēbentur mihi* 'they are owing to me', Klein 1, 406.

дéбет, дéбіт 'debit, debt', ModUk.; BRu. *дэбет,* Ru. *дéбет* (since 1803), Po. *debet.* — Deriv. *дебітóр, дебетувáти, дебітувáти.* — Subst. *в бухгальтéрії означáє 'мені вúнен' абó 'мáю одéржати'; лíва прибуткóва сторíнка в бухгальтéрських книжкáх,* Бойків 129.

From Lat. *dēbitum : dēbēre* 'to owe, be under obligation', Klein 1, 406.

дебíльність 'debility', ModUk.; Ru. *дебúльность.* — Subst. *пéрший стýпінь розумóвої недорозвúнености,* Орел 1, 241.

From Lat. *dēbilis* 'weak', Орел, l. c., Льохін 176.

дéбіт = дéбет.

деблькувáти 'to raise the blockade of (town, port)', ModUk.; Ru. *деблокúровать.* — Subst. *знімáти облóгу фортéці, пóрту чи цíлої держáви,* Бойків 129.

From Fr. *débloquer* 'ts', АкСл. 3, 625 - 626.

дебóш 'debauch[ery]', ModUk.; BRu. *дэбóш,* Ru. *дебóш* (since 1803), Po. *debosz* — Deriv. *дебошúр, дебошúрити.* — Subst. *бéшкет, бíйка, скандáл,* Орел 1, 242.

From Fr. *débauche* 'ts', АкСл. 3, 626.

дебушувáти 'to emerge, to debouch or issue', ModUk.; BRu. *дэбушавáць, Ru. дебушúровать.* — Subst. *вивóдити вíйсько на відкрúту бойовý позúцію,* Бойків 129.

дебрь, дéбря dial. see дьбрь.

From Fr. *déboucher* 'ts'.

дебю́т 'debut', ModUk.; BRu. *дэбю́т,* Ru. *дебю́т* (since 1834), Po. *debiut,* etc. — Deriv. *дебютáнт, дебютувáти, -áння, дебютáнтський.* — Subst. *пéрший вúступ у будь-якíй гáлузі діяльности, перевáжно на сцéні; пéрший вúступ у грі в шáхи абó дáмки,* Бойків 129.

From Fr *début* 'ts', АкСл. 3, 627 - 628.

девадáси 'devadasi' ModUk. — Subst. *вихóвувані при гіндýських храмáх дівчáта, що викóнують релігíйні тáнці,* Бойків 129.

From Hind. *dēvadāsī* 'slave girl of a god', Klein 1, 437.

девальвáція, Wd. девалюáція 'devaluation', ModUk.; BRu. *дэвальвáцыя,* Ru. *девальвáция* (since 1874), Po. *dewaluacja.* — Deriv. *девальвувáти.* — Subst. *держáвний акт змéншення номінáльного кýрсу паперóвих грóшей до їхньої рúнкової вáртости, абó вáртости інозéмної валю́ти,* Бойків 129.

From ModHG. *Devalvation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē-* 'from, away from' and *valēre* 'to be strong, be well, be worth', Орел 1, 242, АкСл. 3, 629, Льохін 176, Klein 1, 404.

девáн 'minister of finance, chief officer in India', ModUk. — Subst. *спочáтку знáчило 'везир, головнúй мíністр', а тепéр крім цього так називáють шáфаря, завíдувачá господáрства й економа,* Бойків 129.

From Arab. or Pers. *dīwān* 'ts', Klein 1, 438.

деваcтáція 'devastation', ModUk.; Po. *dewastacja.* — Deriv. *девастувáти.* — Subst. *знúщення, сплюндрувáння,* Бойків 129.

From Lat. *dēvāstātio : dēvāstāre* 'to lay waste, devastate', Klein 1, 437.

девíза 'motto', ModUk. BRu. *дэвíз,* Ru. *девиз* (since 1780); Po. *dewiza,* etc. — Deriv. *девíзний, девíзовий.* — Subst. *гáсло, слóво, абó вúслів, що мíстить у сóбі прá-*

вило, прі́нцип життя́ і дія́льности люди́ни, товари́ства, устано́ви, то́що; ве́ксель ви́писаний в чужозе́мній валю́ті, що його́ нале́жить оплати́ти за кордо́ном, Бойків 129.

From Fr. *devise* 'ts', АкСл. 3, 632.

де́віл AmUk. 'devil', first recorded in **1929**. — Subst. *чорт.*

From E. *devil 'ts',* Білаш 231.

девія́ція, SovUk. девіáція 'deviation', ModUk.; BRu. *дэвія́цыя,* Ru. *девиа́ция.* — Subst. *збо́чення магне́тної стрі́лки в ко́мпасі на кораблі́ ді́янням ма́си залі́за на ньо́му; збо́чення ку́лі або́ гарма́тня з її траєкто́рії че́рез температу́рні, атмосфе́рні, повітря́ні та і́нші умо́вини; узагалі́ ві́дхил, збо́чення від пе́вного на́прямку,* Бойків 129.

From Lat. *dē-* 'from' and *via* 'way, road' Орел 1, 242, АкСл. 3, 631 - 632.

дево́н 'devon', ModUk.; BRu. *дэво́н,* Ru. *дево́н.* — Deriv. *дево́нський.* — Subst. *тре́тя палеозо́йська форма́ція в істо́рії землі́,* Орел 1, 242.

Named after *Devon[shire]* in England.

дево́ція 'devotion', ModUk.; Po. *dewocja.* — Deriv. *дево́т, -тка, девоціона́лії.* — Subst. *істери́чна, переса́дна набо́жність,* Бойків 129.

From Lat. *dēvōtiō* 'a devoting, consecrating, devotion', Klein 1, 438.

девте́рій, SovUk. дейте́рій 'deuterium', ModUk.; Ru. *дейте́рий.* — Deriv. *дейтеро́н.* — Subst. *ізото́п во́дню, що в сполу́ці з ки́снем утво́рює „важку́ во́ду", відмі́нну від звича́йної води́ де́якими фізи́чними власти́востями,* Орел 1, 245.

From Gk. *deuteros* 'second', Орел, l. c.

девтеро-, SovUk. дейтеро- a compound-forming element 'deutero-' in such words as *девтеро - га́мія, -номія, -ско́пія,* etc.

From Gk. *deuteros* 'second; secondary', Partridge 889.

дев'ятнадцять, дев'яно́сто, etc. : **де́в'ять.**

де́в'ять, Wd. де́віт[ь] 'nine', MUk. девят (1593), девять (XVII c.), девяти Gsg. (1690), з... девятма (XVII c.), OES. девять (XI c. Остр. єв.); BRu. *дзе́вяць,* Ru. *де́вять,* OCS. *devętь,* Bu., Ma. *де́вет,* SC. *dȅvêt,* Sln. *devệt,* Cz. *devět,* Slk. *deväť,* Po. *dziewięć,* LoSo. *źewjeś,* UpSo. *dźewjeć,* Plb. *divąt* (=diwangt). — Deriv. *дев'я́тий* (in MUk. and ModUk. considered f/e. as deriv. from де́в'ять, not *vice* versa, cf. Сулм. 2, 188 - 189), *де́в'ятеро, дев'яти́на, дев'ятірко, дев'я́тка, дев'ятери́к, -рико́вий, дев'ятерни́й, дев'яту́ха,* etc.; compounds: *дев'ятде́ник, дев'я-[ти]си́л,* dial. also *дивоси́л, дев'ятилі́тник, дев'ятирі́чка, -рі́чний, дев'ятира́нський, дев'ятoро́гий,* here also compound numerals: *дев'ятна́дцять,* Wd. *дев'ятна́йцять, девітна́йціть* '19', *дев'ятдеся́т,* Wd. *девідесєт[ь] '90'* with their deriv.: *дев'ятна́дцятеро, дев'ятна́дцятка, дев'ятна́дцятий,* etc., as well as *дев'ятдеся́теро, дев'ятдеся́тка, дев'ятдеся́тий,* etc., and finally: *дев'яно́сто (=*дев'ять -на -сто)* '90' and *дев'ятсот* '900' with their deriv.: *дев'яно́стий, дев'ятсо́тий, дев'яносто-лі́тній, -лі́ття, -рі́чний, -рі́ччя,* etc., MUk. девятый, (XVII—XVIII c.), девятьнадцать (XVIII c.), девятнайцеть (1616), девятыи на десять (XVIII c.), девятнадцятого дня (1661), девятьдесять (XVII—XVIII c.) etc.; OUK. девяносто (XIV—XV c.)„ OES. девятыя (XI c. Остр. єв.), девятидесять (ibid.), девяносто (1398), a. o.; GN. *Дев'я́тники.* — Syn. *без одно́го де́сять, три́чі по три.*

PS. *devętь 'ts', derived from *devętъ 'ninth', goes back to IE. **neun[ti] : **[e-]neuen cf. OPr. *newīnts* 'ninth', Skt. Av. *náva*, ToA., ToB. *ñu*, Gk. *ennéa*, Lat. *novem*, Arm. *inn*, Alb. *nëndë*, OIr. *nōi*, Goth. *niun*, OIc. *niu*, AS. *nigun*, E. *nine*, etc.; BS. initial *d-* is usually explained as a result of dissimilation of nasals *(n - n)* and the influence of *desętь '10'; some scholars connect it with **neuos 'new', nine being regarded as the 'new number' of the third tetrad, since the system of reckoning by fours is assumed as the oldest in IE (eight being a dual form), cf. Miklosich 43, Schulze KZ. 42, 27, Mikkola IF. 16, 95, Kluge 251, Berneker 1, 188-189, Преображенский 1, 177, Trautmann 198, Brückner 111, Младенов 123, Machek 85, Fraenkel 92, Walde-Hofmann 2, 180, Шевельов 358, Pokorny 319, a. o.; re. дев'яносто cf. Haebler AnslPh. 1, 1-15, Vaillant 2, 645, Stang *Lingua viget* 124-129, ЭтимСл. 44-46, Kuraszkiewicz *Studia Falk* 93-96, a. o.

деґенерація, SovUk. дегенерація 'degeneration', ModUk.; BRu. *дэгенерацыя*, Ru. *дегенерация* (since 1875); Po. *degeneracja*, etc. — Deriv. *деґенерат, деґенератство, деґенерувати, деґенеративний.* — Subst. *виродження, звироднiння людей, тварин або рослин через несприятливі умови життя; хворобливе переродження тканин або клітин в організмі,* Бойків 129.

From Lat. *dēgenerātiō (: dēgenerāre)* 'degenerate', Орел 1, 243, АкСл. 3, 641, Klein 1, 416.

деґрадація, *SovUk.* деградація 'degradation', ModUk.; BRu. *дэградацыя*, Ru. *деградация*, Po. *degradacja*, etc. — Deriv. *деґрадування, деґрадувати, деґрадований.* — Subst. *повільне зниження, занепадання; зниження на уряді, на чині,* Бойків 129.

From Lat. *dēgradātiō*, 'deposition from one's rank', Klein 1, 416.

деґре 'degree', ModUk. — Subst. *географічний градус,* Бойків 129.

From Fr. *degré* 'ts'.

деґресія see диґресія.

деґустація, SovUk. дегустація 'degustation', ModUk.; BRu. *дэгустацыя*, Ru. *дегустация*. — Deriv. *деґустатор.* — Subst. *оцінка якости продуктів (вина, чаю) з допомогою спроби їх на смак, запах,* Орел 1, 243.

From Lat. *dēgustātiō (: dēgustāre* 'to taste'), Орел, l. c., АкСл. 3, 643, Klein 1, 417.

деди, also деді, *AmUk.* 'daddy', first recorded in 1923. — Subst. *тато.*

From E. *daddy* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 231.

дедикація 'dedication', ModUk.; Ru. *дедикация*, Po. *dedykacja*. — Deriv. *дедикувати.* — Subst. *присвячення твору якійнебудь особі,* Бойків 130.

From Lat. *dēdicātiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 412.

деді AmUk. see деди.

дедукція 'deduction', ModUk.; BRu. *дэдукцыя*, Ru. *дедукция* (since 1803), Po. *dedukcja*, etc. — Deriv. *дедуктувати, дедуктивний.* — Subst. *метода логіки виводити часткові твердження з загальних; взагалі перехід від загального до часткового,* Бойків 130.

From Lat. *dēductiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 413.

деекція 'dejection', ModUk. — Subst. *викидання, виділювання води, тощо,* Бойків 130.

From Lat. *dējectiō* 'ts', Klein 1, 418.

дежене 'breakfast', ModUk. — Subst. *снідáнок.*

From Fr. *déjeneur* 'ts', Кузеля 91.

де́жма, SoCp. дíжма 'tithe, tenth', MUk. дежма, дижма, дѣжма (1755 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. дѣжмовий, дѣжмар, дѣжмити. — Subst. *обро́к, десяти́на; той, хто збира́є обро́к; пе́вна ча́стка врожа́ю, вло́вів і ін.; те са́ме, що й десяти́на, що її брав від робітника́ вла́сник по́ля, води́, то́що,* Бойків 130.

From Hg. *dézsma* 'ts', the ultimate source being OHG. *dezemo* 'decima', Berneker 1, 189 - 190, Дэже, l c.

дез- 'des-' in such words as *дезартикуля́ція, дезасиміля́ція, дезинсе́кція, дезинфе́кція, дезінтеґра́ція, дезодора́тор, дезоксида́ція, дезорганіза́ція, дезорієнта́ція,* etc. ModUk., known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *зне-,* e. g. *дезинфе́кція : знезара́ження,* Бойків 130.

From Fr. *des-* 'ts', the ultimate source being Lat. *dis-* 'apart, asunder; away from; utterly, completely; un-', Орел 1, 243, Onions 825, Klein 1, 455; see де-.

дезабільє́ 'boudoir wrap, tea gown, negligee', ModUk.; BRu. *дэзабільє́,* Ru. *дезабилье́* (since 1863). — Subst. *роздя́гнений в самі́м бі́ллі, в спа́льному о́дязі; ха́тній о́дяг, що його́ при сторо́нніх не но́сять,* Орел 1, 244.

From Fr. *déshabillé* 'undressed', АкСл. 3, 647.

дезавува́ти, SovUk. дезавуї́рувати 'to disavow, deny, disclaim', ModUk.; BRu. *дэзавуі́раваць,* Ru. *дезавуи́ровать.* — Subst. *не визнава́ти, запере́чити, підда́ти су́мніву, скасо́вувати повнова́ження, що були́ да́ні пе́вній осо́бі,* Орел 1, 244.

From Fr. *désavouer* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 647 - 648.

деза́йнер 'designer', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *констру́ктор.*

From E. *designer* 'ts'.

дезерти́р 'deserter', ModUk.; BRu. *дэзерці́р,* Ru. *дезерти́р* (since 1780), Po. *dezerter,* etc. — Deriv. *дезертува́ння, дезе́рція, дезертува́ти.* — Subst. *утіка́ч (з ві́йська, з пра́ці, від обо́в'язків),* Орел 1, 244.

From Fr. *déserteur* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēsertor* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 648.

дезидера́т 'desideratum', ModUk.; Ru. Npl. *дезидера́ты,* Po. *dezyderatum.* — Deriv. *дезиде́рія.* — Subst. *побажа́ння; попо́внення, ба́жані в науко́вій робо́ті, бібліоте́ці, музе́ї, то́що,* Бойків 130.

From Lat. *dēsiderātum* 'something desired', Орел 1, 244, Klein 1, 432.

дезолюва́ти 'desolate: devastate, ravage, lay waste', ModUk. — Subst. *ни́щити, руйнува́ти, псува́ти,* Орел 1, 244.

From Lat. *dēsolāre* 'ts', Klein 1, 433.

деі́нде : де.

деї́зм 'deism', ModUk.; BRu. *дэі́зм,* Ru. *деи́зм* (since 1803), Po. *deizm,* etc. — Deriv. *деї́ст, деїсти́чний.* — Subst. *визна́ння Бо́га як першопричи́ни всього́, що існу́є, яка́ не втруча́ється в хід да́льших поді́й у сві́ті, і запере́чення Бо́га як особи́стости; по́гляд, що запере́чує божество́ Ісу́са,* Орел 1, 244 - 245.

From Fr. *déisme* 'ts', the ultimate source being Lat. *deus* 'god', Орел, l. c., АкСл. 3, 651, Klein 1, 417.

дей 1. 'dey: governor of Algiers (before French conquest in 1830)', ModUk. — Subst. *ти́ту́л колишні́х альжі́рських воло́дарів,* Бойків 130.

From Tk. *dāī* 'maternal uncle', Klein 1, 439.

дей 2. AmUk. 'day', first recorded in 1915. — Subst. *день.*

From E. *day* 'ts', Білаш 232.

де́йдвуд, де́двуд AmUk. 'deadwood', ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *товсти́й брус, примоцьо́ваний одни́м кінце́м до ба́бки, дру́гим до кі́ля на кораблі́,* Бойків 130.

From E. *deadwood* 'ts', Льохін 179.

де́йкати 'to speak now and then (here and there)', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *де́йкання, де́йкатися, поде́йкувати;* b/f. *де́йко.* — Syn. *говори́ти.*

From: *де[сь] к[аз]а́ти,* cf. dial. ка́е < ка́же, ка́ут < кажуть, etc., and Ru. де́скать < *де-сказа́ть.

дейне́ка, also дене́ка arch. 'bar, stick; foot soldier (usually equipped with sticks and poorly trained)', MUk.: according to Грінченко 1, 366, словом *дейнеки* впервые назван пехотный полк, составленный в 1657 г. полтавским полковником М. Пушкарем из всякого сброда, плохо вооруженного...; Тимченко 689 cites as the first entry: от дейнековъ (from a Poltava text of 1678); other evidence: дейнека (1737 Інтермедії 139, repeated by Горбач 8, 9); Po. *deneka* (Zajączkowski 49). — Deriv. *дейне́цтво, дейне́цький;* FN. *Де[й]не́ка, Дейни́цький, Дениче́нко,* (abbr.:) *Де́йна.* — Subst. *кий, дуби́на;* syn. *веґе́ря,* Грінченко, l. c.; *на́зва во́яка з Пушкаре́вого по́лку,* Тимченко, l. c.; *розбі́йник,* Горбач, l. c.

From Tk.-Osm. *değnek* 'bar, stick', Zajączkowski l. c., Горбач, l. c.

дейне́рка, also дине́рка, діне́рка, AmUk. 'dinner can', first recorded in 1915, Жлуктенко 125. — Subst. *обідо́ва коро́бка, бляша́нка.*

From E. *dinner can* 'ts', Білаш 232, Роїк 68.

де́йсус, arch. деисус 'icon depicting Jesus, Holy Virgin Mary and John the Baptist', MUk. Deysus (XVII c.), деисуса Gsg. (XVII c.), деисусовъ Gpl. (1671), дейсусъ

(XVIII c.), OES. до деисуса (XV c.); Ru. *де́исус.* — Deriv. MUk. деисусовый (XVII c.). — Subst. *три іко́ни з зо́браженням Христа́, його́ ма́тері та Іва́на Хрести́теля (в християнському прав. ку́льті),* Тимченко 688.

From Gk. *déēsis* 'prayer', Тимченко, l. c., in OES. f/e. influenced by *Ісу́с* [Христо́с], Преображенский 1, 178, Vasmer² 1, 495.

дейт AmUk. 'date', first recorded in 1963. — Subst. *поба́чення.*

From E. *date* 'ts', Білаш 232; see also да́та.

де́йта SoCp. 'diet, legislative assembly', first recorded in 1911 (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *сойм.*

From Hg. *diéta* 'ts', Гнатюк, l. c.; see also діе́та.

дейте́рій SovUk. see девте́рій.

дейтеро- SovUk. see девтеро-.

дек 'deck (of ships)', ModUk. — Subst. *по́клад на паропла́ві,* Бойків 130.

From G. *Deck* 'ts'.

дека- a compound-forming element 'deca-' in such words as *дека- го́н, -гра́м, -е́др, -лі́тр, -ло́г, -меро́н, -ме́тр, -по́д, -сте́р, -хо́рд,* etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *десяти-* e. g. *декатло́н — десятибо́рство, декастихо́н — десятисти́шшя.*

From Gk. *déka* 'ten', Орел 1, 245, Klein 1, 407.

дека́бр arch. 'December', MUk. Декабря 24 день (1494), мсца декаврія по гебрейску хашлеу просто просинецъ (XVI c.), мсца декабра 29 дня (1648), мсца декаврия 1 дня (XVII c.), декабрия 31 року 1709 (XVIII c.), декамврія 27 (XVIII c.), въ декабрѣ (XVIII c.), мсця де-

кеврія 17 дня (XVIII c.), мцъ Декемврій (XVIII c.), OUk. декабря 16 днь (1388), OES. декѧбрь (XI c. Остр. єв.) декяб (XV c.); Ru. *декáбрь*. — Deriv. *декабрúст, декабрúстський*. — Subst. *грýдень, дванáдцятий мíсяць рóку*, Тимченко 689.

From MGk. *dekémvri[os]* 'ts', the ultimate source being Lat. *december, cf.* Соболевский РФВ. 9, 3, Преображенский 1, 178, Vasmer 1, 495, a. o.

декáда 'decade', ModUk.; BRu. *дэкáда*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *dekada*, etc. — Subst. *десятидéнка, дéсять днів*, Орел 1, 245 - 246; *сукýпність 10 речéй, переважно днів, місяців, рóків*, Бойків 131; *десятирíччя*.

From Fr. *décade* 'ts', the ultimate source being Gk. *dekás* 'the number ten, group of ten', Орел, l. c., АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

декадáнс 'decadence', ModUk.; BRu. *дэкадáнс*, Ru. *ts*. — Here also: *декадéнт, -ський, -ство, декадентúзм*. — Subst. *руйнáція, занéпад культýри*, Бойків 131.

From Fr. *décadence* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē-* and *cadĕre* 'to fall', Орел 1, 246, АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

декáн 'dean', ModUk.; BRu. *дэкáн*, Ru. *ts*, Po. *dziekan*, etc. — Deriv. *деканáт, декáнство, декáнський*. — Subst. *(у вúщій школí:) профéсор, що керýє навчáльною частúною на факультéті й головýє на факультéтських збóрах; десятник у візантíйському вíйську, а тáкож колúсь у ченців; (в католúцькій цéркві:) канóнік, що керýє церкóвною окрýгою — деканáтом*, Бойків 131.

From Lat. *decānus* 'one set over ten persons', Орел 1, 246, АкСл. 3, 650, Klein 1, 405.

декапітáція 'decapitation', ModUk.; Ru. *декапитáция*, Po. *dekapitacja*. — Subst. *головостúн, одтинáння голóви*, Бойків 131.

From Lat. *dēcapitātiō* 'ts'. Орел 1, 247, Klein 1, 407.

декатирувáти 'decatize', ModUk.; BRu. *дэкацíраваць*, Ru. *декатúровать* (since 1864). — Deriv. *декатирувáння, декатирóваний*. — Subst. *обробляти вóвняну тканúну водянóю пáрою абó гарячою водóю з метóю поліпшення її зóвнішнього вúгляду*, Орел 1, 247.

From Fr. *décatir* 'to take the gloss off (a woolen cloth), to sponge', Орел, l. c., АкСл. 3, 659, Klein 1, 408.

дéкель 'deckle; cover, covering', ModUk.; BRu. *дэ́кель*, Ru. *дéкель*, etc. — Subst. *(у друкáрні:) рáма, в якý вкладáють папíр; вéрхній áркуш у друкáрськім верстáті, що надаé вíдбитці бíльшої рівномíрности*, Бойків 131.

From ModHG. *Deckel* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

дéкілька : кíлька.

деклінáція 'declination', ModUk.; Ru. *деклинáция* (since 1847), Po. *deklinacja*, etc. — Deriv. *деклінацíйний*. — Subst. *вíдхил магнéтної стрíлки вiд магнéтної лíнії; вíдхил світúла; (у грамáтиці:) вiдмíна імéнників, прикмéтників і т. д. (за рóдами, чúслами й вiдмíнками)*, Бойків 131.

From Lat. *dēclīnātiō* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

деклямáція, SovUk. декламáція 'declamation, elocution, recitation', ModUk.; BRu. *дэкламáцыя*, Ru. *декламáция*, Po. *deklamacja*, etc. — Deriv. *деклямáтор, деклямáторка, деклямáч, деклямувáння, про- деклямувáти[ся], декляматорський, деклямацíйний, декля-*

мо́ваний. — Subst. *мисте́цтво вира́зно артисти́чно чита́ти; виголо́шування га́рних слів без серйо́зного в них змі́сту; малозмісто́вна, але́ пишномо́вна промо́ва,* Орел 1, 248.

From Lat. *dēclāmātiō* 'ts', Орел l. c., Klein 1, 410.

декляра́ція, SovUk. деклара́ція 'declaration', ModUk.; BRu. *дэклара́цыя,* Ru. *деклара́ция* (since 1780), Po. *deklaracja,* etc. — Deriv. *деклярати́вність, декляруваа́ти[ся], декляративний, деклараці́йний, декляро́ваний.* — Subst. *зая́ва уря́ду до прилю́дного відо́ма; повідо́млення фіна́нсових о́рганів пла́тникові про су́му його́ оподаткува́ння; опо́вістка на імпорто́ві това́ри, що її подаю́ть ми́тниці; оголо́шення прав, зако́нів, конститу́ції, незале́жности на́роду,* Орел 1, 248.
From Lat. *dēclārātiō* 'ts', Орел, l. c., Льохін 181, Klein 1, 410.

деклясо́ваний, SovUk. декласо́ваний 'declassed, unclassed, displaced; déclassé', ModUk.; BRu. *дэкласава́ны,* Ru. *деклассиро́ванный,* Po. *deklasować.* — Deriv. *деклясува́ти.* — Subst. *той, що втра́тив зв'язки́ з суспі́льністю, не додéржує норм суспі́льного життя́,* Орел 1, 248.

From Fr. *déclassé* 'ts', Орел, l. c., Льохін 181, АкСл. 3, 662.

де́ко 'deca; covering of a strong box; upper part of a musical instrument', ModUk. — Subst. *лист, бля́ха, під сковоро́дки; помі́ст, ве́рхня й спі́дня до́шка в струнні́м музи́чнім інструме́нті,* Бойків 132.
From ModHG. *Decke* 'covering', influenced by *віко.*

деко́кт 'decoction', ModUk.; BRu. *дэко́кт,* Ru. *деко́кт* (since 1731), Po. *dekokt,* etc. — Subst. *ви́вар з якої́сь росли́ни, перева́жно на лі́ки,* Бойків 132.

From Lat. *dēcoctus* 'boiling down', Орел 1, 248, АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

де́коли : **коли́.**

декольте́ 'décolleté; (of garment:) low-necked', ModUk.; BRu. *дэкольтэ́,* Ru. *ts.,* Po. *dekolt.* — Deriv. *декольтува́ти[ся], декольто́ваний.* — Subst. *ви́різ у жіно́чій су́кні, що відкрива́є ши́ю й гру́ди,* Орел 1, 248.
From Fr. *décolleté* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

деко́нт 'discount, deduction', ModUk. — Subst. *відрахува́ння з су́ми; ліквіда́ція,* Бойків 132.
From Fr. *décompte* 'ts'.

декора́ція, AmUk. декоре́йшен (Білаш 232), 'decoration, ornament, finery', ModUk.; BRu. *дэкара́цыя,* Ru. *декора́ция,* Po. *dekoracja,* etc. — Deriv. *декораці́йний;* here also: *декора́тор, декорува́ння, декорува́ти[ся], декорати́вний, декоро́ваний.* — Subst. *прикра́са, оздо́ба, лашту́нки в теа́трі, тло для виста́ви; за́соби надава́ти зовні́шньої пока́зности об'є́ктові при мізе́рній вну́трішній його су́тності,* Орел 1, 249.
From Fr. *décoration* 'ts', the ultimate source being Lat. *decorāre* 'to decorate', Орел, l. c., Льохін 181, Klein 1, 411.

деко́рт 'deduction, discount, abatement', ModUk.; Ru. *деко́рт,* Po. *dekort,* etc. — Subst. *зни́жка на недова́женім або́ ґанджові́м кра́мі,* Бойків 132.
From ModHG. *Dekort* 'ts', Орел 1, 249.

декортика́ція 'decortication; disbarking (of timber), husking (of rice), etc.', ModUk.; Ru. *декортика́ция,* Po. *dekortykacja.* — Subst. *здира́ння лубкових волоко́н із пря́дивних росли́н з допомо́гою декортика́тора,* Орел 1, 249.

From Lat. *dēcorticātiō* 'dis barking, peeling', Орел, l. c., Льохін 181.

деко́рум 'decorum, propriety, etiquette', ModUk.; BRu. *дэко́рум*, Ru. *деко́рум*, Po. *dekorum*, etc. — Subst. *зо́внішня присто́йність, почти́вість*, Бойків 132.

From Lat. *decōrum* 'that which is seemly', Орел 1, 249, Klein 1, 411.

де́котрий : котри́й.

декреме́нт 'decrement' ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *погаса́ння коли́вного проце́су, величи́на, що пока́зує мі́ру погаса́ння цього́ проце́су; логари́тм відно́шення двох послі́до́вних амплі́ту́д погаса́ння колива́нь*, Орел 1, 249.

From Lat. *dēcrēmentum* 'diminution, decrease', Орел, l. c., Klein 1, 411.

декре́т 'decree, edict', ModUk.; BRu. *дэкрэ́т*, Ru. *декре́т* (since 1803), Po. *dekret*. — Deriv. *декретува́ння, декрета́лії, декретува́ти[ся], декре́тний, декрето́ваний*. — Subst. *(на За́ході:) постано́ва або́ нака́з ви́щої держа́вної вла́ди, особли́во підчас револю́ції; (в СРСР:) нака́з або́ постано́ва "Ра́ди наро́дних комі- са́рів"*, Бойків 132.

From Lat. *dēcrētum* 'decision, decree, ordinance', Орел 1, 249, АкСл. 3, 666, Klein 1, 411.

декреше́ндо 'decrescendo', ModUk.; Ru. *декреше́ндо*, Po. *decrescendo*. — Subst. *(у му́зиці:) ступне́ве зме́ншування си́ли звуків*, Бойків 132.

From It. *decrescendo* 'ts', Орел 1, 249, Льохін 182.

декротуа́р 'shoe-scraper, boot-scraper, door-scraper', ModUk. — Subst. *залі́зна кля́ма пе́ред двери́ма, що не́ю чи́стять взуття́ від боло́та*, Бойків 132.

From Fr. *décrottoir* 'ts'.

декстри́на 'dextrin', ModUk.; BRu. *дэкстрын*, Ru. *декстри́н* (since 1839), Po. *dekstryna*, etc. — Subst. *здобу́ваний з кро́хма́лю вуглевода́н, ужива́ється в фарба́рстві й медици́ні*, Бойків 132.

From Fr. *dextrine* 'ts', coined by Fr. physicist J. Baptiste (1774 - 1862) and Fr. chemist and pharmacist J. - F. Persoz (1805-68) in 1833, Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250, АкСл. 3, 666.

декстро́за 'dextrose', ModUk.; Ru. *декстро́за*, Po. *dekstroza*. — Subst. *виногра́дний цу́кор*, Бойків 132.

From Lat. *dextrōrsus* 'toward the right side, to the right', Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250.

декстрока́рдія 'dextrocardia', ModUk. — Subst. *вро́джене мі́сце се́рця в пра́вій полови́ні огру́ддя*, Орел 1, 250.

From Lat. *dexter* 'right', and Gk. *kardia* 'heart', Орел, l. c., Klein 1, 439.

де́куди : куди́.

декуріо́н 'decurion', ModUk. — Deriv. *деку́рія*. — Subst. *нача́льник деку́рії, деся́тник; член муніципа́льної ра́ди в да́внім Ри́мі*, Бойків 132.

From Lat. *decuriō* 'chief of a company of ten', Klein 1, 412.

де́лва arch. 'tub, vat' (Горбач 1, 16), MUk. де́л'ва (1596 Зизаній), де́лва (1627 Беринда), делва-dolium, orca, cuppa (ЛСЛ 54), OES. въ дьльви (XI c.), въ дьлеви (XIII c.), дьли (XIX c.), в делви (XIV c.), вь дьльвь (XIV c.), три девли (XIV c.); Ru. *де́лва, делвъ*, Bu. *де́лва*. — Subst. *бо́чка*, Горбач, l. c.; MUk. ка́дь, ста́говъ, фа́ска, бо́чка или́ дѣ'жка, Беринда.

It is generally assumed that the word comes from Lat. *dolium* 'ts', cf. Срезневский 1, 651, Miklosich 40, Преображенский 1, 178, Berneker 1, 252 (:dol'a), Ковалів 2, 117, Menges Festschrift Unbegaun 111-114, a. o.

делеґáт, SovUk. делегáт 'delegate', ModUk.; BRu. *дэлегáт,* Ru. *делегáт,* Po. *delegat.* — Deriv. *делеґáтка, делеґáція, делеґувáння, делеґатýра, делеґувáти[ся], делеґáтський, делеґóваний.* — Subst. *уповновáжений представнúк колектúвних інтерéсів,* Бойків 132.

From Lat. *dēlēgātus,* past participle of *dēlegāre* 'to send, assign, delegate, transfer', Орел 1, 250, АкСл. 3, 671, Klein 1, 418.

делектувáтися 'delectate', ModUk.; Po. *delektować się.* — Subst. *тíшитися, милувáтися чим,* Бойків 132.

From Lat. *dēlectāre* 'to delight, charm', Klein 1, 418.

делібáш 'capable, lucky, fortunate soldier; daredevil' Ru. *делибáш* (since 1839). — Subst. *начáльник особúстої вáрти турéцького баші; нáзва хорóброго вояќá в Турéччині,* Бойків 132.

From Tk. *delibaşï* 'leader of irregular army, daredevil', АкСл. 3, 671.

делíберáція 'deliberation', ModUk.; Po. *deliberacja.* — Subst. *нарáда, обмíркóвування,* Орел 1, 250.

From Lat. *dēlīberātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делікáтний 'delicate, fine, refined, tender, soft, fond', ModUk.; BRu. *далікáтны,* Ru. *деликáтный* (since 1771), Po. *delikatny.* — Deriv. *делікáтність,* SovUk. *делікáтничати,* here also *делікатéси.* — Subst. *вúтончений, увíчливий; чутлúвий, вразлúвий на що; (про ýклад тíла:) слабúй, нíжний,* Бойків 133.

From Fr. *délicat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēlicātus* 'delightful, charming, voluptuous' Орел 1, 250, АкСл. 3, 672, Klein 1, 419.

делíкт 'delict, an offense against the law', ModUk.; Ru. *делúкт,* Po. *delikt.* — Subst. *провúна, злóчин,* Бойків 133.

From Lat. *dēlictum* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 419.

делімітáція 'delimitation', ModUk.; Po. *delimitacja.* — Subst. *розмежувáння, вúзначення границь, меж маєтку,* Бойків 133.

From Lat. *dēlīmitātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінеáція 'delineation', ModUk. — Subst. *нáрис, накрéслення,* Орел 1, 250.

From Lat. *dēlīneātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінквéнт, also деліквéнт 'delinquent', ModUk.; Ru. *делинквéнт,* Po. *delinkwent,* etc. — Subst. *злочúнець; стрáтенець; засýджений на смéртну кáру,* Бойків 133.

From Lat. *dēlinquēns* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

дéлінь Wd. 'further' (Hc.), first recorded in the XX c. (Хоткевич, cf. Janów Symb Rozwadowski 2, 274). — Subst. *дáлі.*

From *дáлі* with -нь added like in *темýнь,* q. v., Janów, l. c.

делíріюм 'delirium', ModUk.; Ru. *делúрий,* Po. *delirium,* — Subst. *маячíння, шалíння; (делíріюм трéменс:) запíйне маячíння, бíла гарячка,* Бойків 133.

From Lat. *dēlīrium* 'madness, delirium', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

делíя 'long skin coat' since the XVI c.; Ru. *тегилáй,* Po. *delia.* — Subst. *дóвгий кожýх з ширóкими рукавáми на ведмéжім абó вóвчім хýтрі,* Бойків 133.
1, 172, Vondrák 2, 515-516, Meillet 487-488, Voillant RES.

From Tk. *de[gi]lej, telej* 'dress with long sleeves', Zajączkowski 53, 58, Батюк ПитІУМ. 25.

делю́вій 'deluvium, deposit', ModUk.; BRu. *дэлю́віі́*, Ru. *делю́вий*, Po. *deluwium*, etc. — Deriv. *делювія́льний*. — Subst. *зми́ті дощово́ю водо́ю проду́кти, виві́трювання скель*, Бойків 133.

From Lat. *dīluere* 'to wash, cleanse', Орел 1, 250, АкСл. 3, 686.

деля́тор 'delator, informer', ModUk.; Po. *delator*. — Deriv. *деля́ція*. — Subst. *вика́зник, ви́явник*, Бойків 133.

From Lat. *dēlātor, dēlātus* 'brought or carried down', Klein 1, 418.

делькре́дере 'del credere', ModUk.; Ru. *делькре́дере*, Po. *delcredere*, etc. — Subst. *запору́ка комісіоне́ра своє́му коміте́нтові, що прода́сть крам у свій час; ви́нагорода комісіоне́рові за спра́вно про́даний крам*, Бойків 133.

From It. *del credere* 'of trust', Орел 1, 251, Klein 1, 418.

де́льта 'delta', ModUk.; BRu. *дэ́льта*, Ru. *де́льта* (since 1839), Po. *delta*. — Subst. *четве́рта лі́тера гре́цької абе́тки; о́бшир гі́рла рі́ки́ з усі́ма його́ рукава́ми*, Орел 1, 251.

From Gk. *dēlta* 'ts', the ultimate source being Hb.-Phoen. *dāleth* '4th letter of Hebrew alphabet', Орел, l. c., АкСл. 3, 685, Klein 1, 398, 420.

дельфі́н 'delphin, dolphin', ModUk.; BRu. дэльфі́н, Ru. *дельфи́н* (since 1704), Po. *delfin*, etc. — Deriv. *дельфі́новий*. — Subst. *мо́рський хижа́к - ссаве́ць з ря́ду китовці́в, іна́кше ще зве́ться мо́рська свиня́; сузі́р'я на півні́чній півку́лі*, Бойків 133.

From Gk *delphis*, Gsg. *delphinos* 'a dolphin', Орел 1, 251, АкСл. 3, 685 - 686.

дем райт AmUk. see дец райт.

демаго́г 'demagogue', ModUk.; BRu. *дэмаго́г*, Ru. *демаго́г* (since 1803), Po. *demagog*, etc. — Deriv. *демагогі́зм, демаго́гія, демагогі́чний*. — Subst. *осо́ба, що з особи́стих або́ і́нших вузьки́х міркува́нь хо́че повести́ за собо́ю ма́су, збо́ри, ото́чення, потура́ючи й даючи́ нездійсне́нні обіця́нки або́ гра́ючи на шку́рних пита́ннях*, Бойків 133.

From Gk. *demagogós* 'a popular leader, leader of the mob', compounded of *dēmos* 'district, country, land, people', and *agogós* 'leading', Орел 1, 251, АкСл. 3, 687, Klein 1, 421.

демарка́ція 'demarcation', ModUk.; BRu. *дэмарка́цыя*, Ru. *демарка́ция* (since 1803), Po. *demarkacja*. — Deriv. *демаркува́ти, демаркаці́йний*. — Subst. *ви́значення кордо́нів; зніма́ння фабри́чної або́ торгове́льної ма́рки з чужо́го кра́му*, Бойків 133.

From Fr. *démarcation* 'ts', the ultimate source being Sp. *démarcation* 'designation of boundary' (first in 1493), АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

дема́рх 'demarch; (in ancient Greece:) a ruler of a deme; (in modern Greece:) mayor', ModUk. — Subst. *урядо́вець у стародa̒вніх Ате́нах; керівни́к окру́ги-де́мосу*, Бойків 133.

From Gk. *dêmarxos* 'chief of the people', Klein 1, 421.

дема́рш 'demarche, act, measure, taking steps (to perform a deed)', ModUk.; BRu. *дэмарш*, Ru. *ts*, Po. *démarche*. — Subst. *дипломати́чний за́пит або́ за́ходи чи ді́ї в особли́вім політи́чного зна́чення ви́падку*, Орел 1, 251.

From Fr. *démarche* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

демаскувáти 'to unmask', ModUk.; BRu. *дэмаскавáць*, Ru. *демаскúровать* (since 1895), Po. *demaskować*. — Deriv. *демаскувáння, демаскувáтися, демаскóваний, демаскýючий*. — Subst. *зривáти з кóго машкáру, вивóдити на чúсту вóду; відкривáти пéред вóрогом захóвану батéрію,* Бойків 133.

From Fr. *démasquer* 'ts', Орел 1, 251 - 252, АкСл. 3, 688.

демéн, дéменó 'skiff, bar, rudder', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *демéнний, демéнщик*. — Subst. *кормúльне веслó,* Горбач 1, 11; *кéрма на рибáльському чóвні,* Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 42.

From Tk.-Osm. *dümen 'ts'*, Макарушка 7, Lokotsch 44; the ultimate source is It. *timone* 'ts', Горбач, l. c.

Демéнтій see Домéт[ій].

дементувáти 'to disavow, belie, contradict', ModUk.; Po. *dementować*. — Deriv. *демéнті*. — Subst. *заперéчувати, спростóвувати,* Бойків 133.

From Fr. *démentir* 'ts'.

демéнція 'dementia, a form of insanity', ModUk.; Ru. *демéнция,* Po. *demencja*, etc. — Subst. *недóумство, нетя́мність, розумóва слáбість,* Бойків 133.

From Lat. *dēmentia* 'ts', Орел 1, 252, Klein 1, 421.

демéстик arch. see домéстик.

Демúд see Діомúд.

дéмидж, also дéмич, AmUk. 'damage', first recorded in 1959. — Subst. *пошкóдження*.

From E. *damage* 'ts', Білаш 233.

дéмич AmUk. see дéмидж.

демі- a compound-forming element 'demi-' in such words as *демів'єрж, демікотóн, демікотóнний, демірельєф, демісезóн, демісезóнний, демісезóновий,* ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *пів-, напів-,* e. g. *демімóнд — півсвіт, демітýр — півоборóт*.

From Fr. *demi-* 'half', the ultimate source being Lat. *dīmidius* 'half', Partridge 888, Klein 1, 422.

деміжóн SoCp. 'demijohn', first recorded in XX c. (Дзендзелівський 67). — Deriv. *деміжóнчик*. — Subst. *склянúй обплéтений бутúль*.

From Hg. *demizson* 'ts', MNT-ESz. 1, 612.

демісія see димісія.

деміюрг, SovUk. деміурґ 'demiurge', ModUk.; BRu. *дэміýрг,* Ru. *демиýрг* (since 1864), Po. *demiurg*, etc. — Subst. *творéць світу, найвúщий рóзум; (у гнóстиків:) дух злóго, творéць матéрії,* Бойків 133.

From Gk. *dēmiourgós* 'one who works for the people, skilled workman, maker, creator; the Creator of the visible world', compounded of *démios* 'pertaining to the people', and *érgon* 'work', Орел 1, 252, АкСл. 3, 689, Klein 1, 422.

демобілізáція 'demobilization', ModUk.; BRu. *дэмабілізáцыя* Ru. *демобилизáция* (since 1864), Po. *demobilizacja*. — Deriv. *демобілізаційний;* here also: *демобілізувáти[ся], демобілізóваний*. — Subst. *звільнення від слýжби в áрмії; рóзпуск áрмії,* Орел 1, 252.

From Fr. *démobilisation* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 689 - 690.

демогрáфія 'demography', ModUk.; BRu. *дэмагрáфія,* Ru. *демогрáфия,* Po. *demografia*, etc. — Deriv. *демографíчний*. — Subst. *нáука про чисéльність, склад, прóмисли та рух насéлення,* Орел 1, 252.

From Gk. *dēmos* 'people', and *graphō* 'I write', Орел, l. c., АкСл. 3, 690.

демоліція 'demolition', ModUk. — Deriv. *демолювáти.* — Subst. *знищення, зруйнувáння фортéці мінами,* Бойків 134.

From Lat. *dēmōlītiō* 'a pulling down', Klein 1, 423.

дéмон 'demon, fiend, devil', MUk.; BRu. *дэман,* Ru. *дéмон,* Po. *demon,* etc. — Deriv. *демонізм, демоніст, демонічний, демонологічний,* and compound *демонолáтрія, демонолóгія, демономáгія, демономáнія.* — Subst. *(колись у грéків:) всі дóбрі й злі дýхи; (у християн:) лишé злі дýхи; зла людина,* Бойків 134.

From Gk. *daîmon* 'god, goddess' Орел 253, АкСл. 3, 692 - 93, Klein 1, 423.

демонетизáція 'demonetization; calling in, withdrawal from the circulation (of coinage, etc.)', ModUk. — Subst. *вилучення монéти з грошовóго óбігу законодáвством абó адміністративним розпорядком,* Орел 1, 253.

From Fr. *démonétization* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 423.

демонстрáція, AmUk. демонстрéйшен (Білаш 233), 'demonstration, manifestation', ModUk.; BRu. *дэманстрáцыя,* Ru. *демонстрация* (since 1803), Po. *demonstracja.* — Deriv. *демонстрáнт, -тка, демонстративність, демонстрáтор, демонструвáння, демонструвáти[ся], демонстративний, демонстраційний.* — Subst. *прилюдний вияв думóк нарóду чи політичної пáртії чéрез збóри на вýлиці, посилáння депутáції тóщо; пересувáння частини війська, щоб відтягти увáгу супротивника від якóгось вáжливого стратегічного пýнкту; пересувáння та скýпчення війська біля кордóну абó інші погрóзливі зáходи держáви прóти свогó супротивника; наóчне пояснення наукóвими дóслідами абó малюнками на лéкції; задирлива поведінка,* Бойків 134.

From Lat *dēmōnstrātiō* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 693-695, Klein 1, 423.

демонтáж 'dismantling; disassembling, overhauling (of machine); dismounting (of gun), etc.' ModUk.; BRu. *дэмантáж,* Ru. *демонтáж* (since 1895), Po. *demontaż.* — Deriv. *демонтувáти.* — Subst. *розбирáння машини; псувáти гармáту, щоб булá непридáтна,* Бойків 134.

From Fr. *dēmontage* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 695.

деморалізáція 'demoralization', ModUk.; BRu. *дэмаралізáцыя,* Ru. *деморализáция* (since 1864), Po. *demoralizacja,* etc. — Deriv. *деморалізувáти[ся], деморалізóваний.* — Subst. *занéпад дисципліни, перебувáння у розгýбленому стáні, дезорганізáція; розбéщення, розпýста,* Бойків 134.

From Fr. *démoralisation* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 690, Klein 1, 423.

дéмос 'demos, people, populace', ModUk.; BRu. *дэмас,* Ru. *дéмос* (since 1864), Po. *demos.* — Subst. *нáрід; нижчі йогó вéрстви,* Бойків 134.

From Gk. *dēmos* 'district, country, land, people', Орел 1,254, АкСл. 3, 696, Klein 1, 423.

демотичний 'demotic', ModUk.; Po. *demotyczny.* — Subst. *(демотичне письмó:) староєгипетське нарóдне фонетичне письмó, що постáло з ієрогліфів,* Бойків 134.

From Gk. *demotikós* 'pertaining to the people, popular', Klein 1, 423.

демп AmUk. 'damp', first recorded in **1939.** — Subst. *мóкрий.*

From E. *damp* 'ts', Білаш 233.

де́мпінг 'dumping (in foreign markets at cheaper prices)', ModUk.; BRu. *дэ́мпінг,* Ru. *демпинг.* — Deriv. *демпува́ння.* — Subst. *ви́віз кра́му за кордо́н по „викидні́й", се́бто зме́ншеній про́ти вну́трішньої, ці́ні, покрива́ючи рі́зни́цю підви́щенням цін на вну́трішньому ри́нку краї́ни — експорте́ри; (валю́тний де́мпінґ:) зме́ншення ку́рсу валю́ти шви́дшим те́мпом за кордо́ном, ніж у краї́ні і на́слідок цьо́го — ві́дплив кра́му та капіта́лів за кордо́н,* Бойків 134 - 135.

From E. *dumping* 'ts', Орел 1, 254, АкСл. 3, 696, Льохін 185.

де́мпфер 'damper', ModUk.; BRu. *дэ́мпфер,* Ru. *де́мпфер.* — Subst. *гамівни́к, при́лад, що ним збі́льшують тертя́ і успоко́юють колива́ння магне́тної стрі́лки в електри́чних при́ладах,* Бойків 135.

From G. *Dämpfer* 'ts', АкСл. 3, 696.

Дем'я́н, arch. Дам'я́н PN. 'Damianus', MUk. Даміа́нъ (1627 Беринда); Ru. *Демья́н,* arch. *Дамиа́н.* — Deriv. *Дем'я́нович, Дем'я́нівна;* FN. *Де́м'ян, Дем'я́нів;* GN. *Демя́нів[ка], Дем'я́нківці, Дем'я́нці.* — Subst. MUk. Злопитател[ь] (1627 Беринда).

From Gk. *Damianós* : *damáō, damádzō* 'I tame, bring under the yoke, subdue, overpower' Петровский 94; the OES. development of Дам'ян > Дем'ян under the influence of other PN. as Деми́д, Дени́с, etc.

дена́рій see дина́рій.

денатурува́ти 'to denature, render unnatural', ModUk.; BRu. *дэнатуравáць,* Ru. *денатури́ровать* (since 1895), Po. *denaturować.* — Deriv. *денатура́ція, денатура́т.* — Subst. *змі́нювати, псува́ти харчо́вий проду́кт до́мішкою, че́рез яку́ він набува́є нови́х власти́востей,* Бойків 135.

From Fr *dénaturer* 'ts', Klein 1, 424.

денаціоналізува́ти see на́ція.

де́нде = де-не-де́, q. v.

денде́ра see джинджо́ра.

де́нді, also де́ндий 'dandy', ModUk.; BRu. *дэ́ндзі,* Ru. *де́нди* (since 1847), Po. *dandys.* — Deriv. *денди́зм.* — Subst. *чепуру́н (що його́ убра́ння стає́ мо́дою), мо́дник, люди́на, що ви́шукано, мо́дно одяга́єтьcя,* Орел 1, 254.

From E. *dandy* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 697 - 698, Білаш 233.

дендри́т 'dendrite', ModUk.; BRu. *дэндры́т,* Ru. *дендри́т* (since 1847), Po. *dendryt.* — Subst. *ка́мінь з природним ві́дбитком деревця́; мета́ль, що скристалізува́вся в фо́рмі мале́нького деревця́; гілкува́ті па́ростки нерво́вих клiти́н,* Бойків 135.

From Gk. *déndron* 'tree', Орел 1, 254, АкСл. 3, 698.

дендро- a compound-forming element 'dendr[o]-' in such words as *дендро- -гра́фія, -лі́т, -ло́гія, -ме́тр, -ме́трія, дендро́їдний,* etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дерево-* e. g. *дендро́їдний — деревоподі́бний.*

From Gk. *dendro-, dendr- : déndron* 'tree', Partridge 889, Орел 1, 255.

де-не́будь, де-не-де́ : де.

дене́ка see дейне́ка.

дене́котрий : котри́й.

денервува́ти 'to unnerve, irritate', ModUk.; Po. *denerwować.* — Deriv. *денерва́ція, поденервува́ння, [по-]*

денервувáти[ся], поденервóваний. — Subst. *дратувáти, хвилювáти,* Орел 1, 255.

Derived from *нерв,* q. v.

Дени́с see Діоніс[ій].

дéнний : день.

денс, also денц, AmUk. 'dance', first recorded in 1915. — Deriv. *денсувáти, денцувáти.* — Subst. *тáнéць, танцювáльна вечíрка.*

From E *dance* 'ts', Білаш 234.

денсимéтр, also денситометр 'densitometer', ModUk.; Ru. *денсимéтр, денситомéтр,* Po. *densytometr,* etc. — Deriv. *денситомéтрія.* — Subst. *густомíр, при́лад визначáти густину́ вáжчих від води́ течи́в; опти́чний при́лад визначáти густину́ почорні́ння світлочутли́вої фотоплатíвки,* Орел 1, 255.

From Lat. *dēnsus* 'dense', and Gk. *métron* 'measure', Klein 1, 426.

дентáґра 'dentagra, toothache', ModUk. — Subst. *зубни́й біль,* Бойків 135.

Coined from Lat. *dēns* 'tooth', and Gk. *ágrā* 'a catching, seizure', Klein 1, 426.

денти́кулі 'dentils', ModUk.; Ru. *денти́кулы.* — Subst. *архітектýрні прикрáси, ніби зубчáсті ви́ступи, бíля карýнки,* Бойків 135.

From Lat. *denticulus* 'small tooth', Льохін 187.

денти́н[а] 'dentine', ModUk.; BRu. *дэнцíн,* Ru. *денти́н,* Po. *dentyna.* — Subst. *зубови́на, речови́на, що з неї постаю́ть зýби,* Бойків 135.

From Lat. *dēns* 'tooth', Орел 1, 255, АкСл. 3, 698, Klein 1, 426.

денти́ст, also данти́ст, 'dentist', ModUk.; BRu. *дантыст,* Ru. *дантист* (since 1803), Po. *dentysta.* — Deriv. *денти́стика, денти́ція, денти́стка, дентисти́чний.* — Subst. *зубни́й лíкар,* Орел 1, 255.

From Fr. *dentiste* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēns, dentis* Gsg. 'tooth', Орел, l. c., Klein 1, 426.

денудáція 'denudation', ModUk.; BRu. *дэнудáцыя,* Ru. *денудáция,* Po. *denudacja,* etc. — Subst. *відслóнення гíрських порíд чи́нністю дощý, вíтру, тóщо,* Бойків 135.

From Lat. *dēnūdātiō* 'a laying bare', Орел 1, 255, Klein 1, 426.

денунціяція 'denunciation', ModUk.; Ru. *денунциáция,* Po. *denuncjacja,* etc. — Deriv. *денунціятор, денунціянт,* — Subst. *донóс, ви́каз, кля́вза,* Бойків 135.

From Lat. *dēnūntiātiō* 'ts', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

день Gsg. дня 'day', MUk. день (XVI—XVIII c.), OUk. д[е]нь (1388, 1399), OES. днь, дьне Gsg. (XI c. Остр. ев.) дьну Dsg. (XI c.) дне (1073 Ізб. Св.), днь (XI c.), дьнъ (XIII c.) BRu. *дзéнь,* Ru. *день,* OCS. *dьnь,* Bu. Ma. *ден,* SC. Sln. *dân,* Cz. *den,* Slk. *deň,* Po. *dzień,* LoSo *źeń,* UpSo. *dźeń,* Plb. *dan.* — Deriv. *деньó[чо]к, [по]дéнний, -ник, -ниця, -но, днéвник, днéсь[ка], днéшній, дни́н[к]а, днíти, днювáти, -áння, пíвдень, півдéнець, -нка, півдéнний, передóдень, передде́нь, подéнщик, -щина, -щиця, пóлудень, полýденок, полудéнний, полýдне, полуднéвий, полýдній, полудн[ув]áти, -áння, сьогóдні, сьогодéнний, -ність, сьогóднішній, удéнь, удéнішній, щодéнь, щодéнний, -ник, -ність, -но, щодéнщина щоднúни, щодня́, днедáвній, бýдень, будéнний, -ність, будéнщина,* etc.; MUk. денница (XVII—XVIII c.), денныи (XVII c.), деннонощно (XVIII c.), OES. дьнина, дьнище, дьньница, -ничьныи, дьньно, дьньныи, д[ь]не-

вьныи, дньствовати, дньсь||д[е]несь, до дньсьняаго дне, дьне-родныи,— свѣтяи, дньдньныи, дьдничьныи. — Syn. *час між сходом та заходом сонця,* Тимченко 693.

PS. *дьнь 'ts', IE. ***di-n-* 'day, sky' (:root ***dei-*: *dī-* : *dĭ-* 'to shine'), cf. Lith. *dienà,* Latv. *dìena,* OPr. *deinan,* Skt. *dina-,* Alb. *dite,* Lat. *nundinae* 'ninth market day' *diēs,* 'day', Goth. sin-teins 'everyday', etc., Miklosich 56, Meillet Ét. 431, Berneker 1, 254, Преображенский 1, 179, Trautmann 55, Fraenkel 93, Sławski 1, 195, Pokorny 186, a. o.

деньé 'denier, a Fr. coin', ModUk.; Ru. *деньé.* — Subst. *міра ваги в Франції та Швайцарії = 1.4 грáма; старовúнна дрібнá францýзька монéта,* Бойків 135.

From Fr. *denier* 'ts' the ultimate source being Lat. *denarius* 'denarius', Льохін 187, Klein 1, 425.

деодорáнт 'deodorant', AmUk. (since 1970). — Subst. *прочúщувач повітря, дезодорáтор.*
From E. *deodorant* 'ts'.

деонтолóгія 'deontology, ModUk.; Po. *deontologia.* — Subst. *частúна éтики, наýка про обóв'язки,* Бойків 135.

Coined by E. philosopher J. Bentham (1748 - 1832) in 1826 from Gk. *déon* 'that which is needful' and *-logiā,* from *-lógos,* 'one who speaks (in a certain manner); one who deals (with a certain topic)', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

департáмéнт, AmUk. депáртмент 'department', ModUk.; BRu. *дэпартáмент,* Ru. *департáмент* (since 1780), Po. *department.* — Deriv. *департáментський.* — Subst. *відділ міністéрства, сенáту, абó іншої вúщої держáвної устанóви в колúшній Росії; адміністратúвна одинúця в Фрáнції,* Бойків 135.

From Fr. *département* 'ts', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

депáртмент, AmUk. see департáмéнт.

депендéнт (Wd.) 'director, administrator, head of a bureau (usually in a law firm)', ModUk.; Po. *dependent,* etc. — Subst. *гáлицька нáзва адвокáтського практикáнта,* Бойків 135.

From Lat. *dēpendēre* 'to hang from, hang down; be dependent on'.

депéша 'dépêche, dispatch, telegram', ModUk.; BRu. *дэпéша,* Ru. *депéша* (since 1803), Po. *depesza.* — Subst. *телегрáма; пúсане повідóмлення ýряду своéму пóслові, що він йогó мáє передáти чужозéмному ýрядові,* Бойків 135; *телегрáма, спішнúй лист,* Орел 1, 256.

From Fr. *dépêche* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 427.

депіля́ція 'depilation', ModUk.; BRu. *дэпіля́цыя,* Ru. *депиля́ция,* Po. *depilacja.* — Subst. *усýнення хемічними зáсобами волóсся,* Бойків 136.

From Lat. *dēpilare* 'destroy hair', Орел 1, 256, Льохін 187.

деплянувáти, SovUk. депланувáти 'to level off', ModUk.; Ru. *депланúровать.* — Subst. *вирівнювати,* Бойків 136.

From Lat. *dēplānare* 'to level off; to smooth, remove', Льохін 187.

депó 'depot; deposit grounds, storehouse, recruiting station', ModUk.; BRu. *дэпó,* Ru. ts (since 1803), Po. *dépôt.* — Subst. *склад; майстéрні на залізнúці, де чúстять і ремонтýють паротяги й вагóни; склад, де стоять зáвсіди напоготóві пожéжні машúни,* Бойків 136.

From Fr. *dépôt* 'ts', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 429.

депозит 'deposit', ModUk.; BRu. *дэпазіт*, Ru. *ts* (since 1874), Po. *depozyt*. — Deriv. *депозитарій, депозитор, депозиція, депозитний, депозитовий.* — Subst. *вклад цінних папéрів чи грóшей до бáнку; бáнковий вклад на забезпéчення присýджених побóрів або виконáння тогó чи тогó судовóго чúну,* Бойків 136.

From Lat. *dēpositum*, from *dēpōnere* 'laid aside, deposit', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 428.

депонувáти 'to deposit, to give for safekeeping', ModUk.; BRu. *дэпаніравацъ;* Ru. *депонúровать* (1874), Po. *deponować*. — Deriv. *депонéнт, депонувáтися.* — Subst. *давáти на збережéння грóші або цінні рéчі,* Бойків 136.

From Lat. *dēpōnere* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 706-707.

депóрт (Stock Exchange:) 'backwardation', ModUk.; Ru. *ts* (since 1875), Po. *deport*. — Subst. *біржовá обóрудка в капіталістúчній системí: купувáння відсоткóвих папéрів із зобов'язáнням продáти їх дешéвше,* Бойків 136.

From Fr. *déport* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

депортáція 'deportation', ModUk.; Ru. *депортáция*, Po. *deportacja*. — Deriv. *депортувáти.* — Subst. *вигнáння або заслáння,* Бойків 136.

From Lat. *dēportātiō* 'ts', Орел 1, 257.

деправáція 'depravation, corruption', ModUk.; Po. *deprawacja*. — Subst. *зіпсуттá морáльности, розбéщення,* Бойків 136.

From Lat. *dēprāvātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депрéсія 'depression', ModUk.; BRu. *дэпрэсія*, Ru. *депрéссия* (1895), Po. *depresja*, etc. — Deriv. *депресúвний.* — Subst. *занéпад господáрства в країні; пригнóблений нáстрій; низинá, що її рівень нúжчий за повéрхню мóря; (у фізиці:) змéншене баромéтрúчне тúснення,* Бойків 136.

From Lat. *dēpressiō* 'a pressing down', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 429.

депреціяція 'depreciation', ModUk.; Po. *deprecjacja*. — Subst. *знецінення банкнóт або паперóвих грóшей,* Орел 1, 257.

From Lat. *dēpretiātus*, from *dēpretiāre* 'to lower the price of, undervalue', Klein 1, 429.

деприваціія 'deprivation', ModUk. — Subst. *позбáвлення влáсности,* Бойків 136.

From Lat. *dēprivātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депутáт 'deputy, delegate, representative, member of parliament (legislature)', ModUk.; BRu., Ru. *дэпутáт* (since 1731), Po. *deputat*, etc. — Deriv. *депутáтка, депутáтство, депутáція, депутáтський.* — Subst. *вúбóрний представнúк громáди, пáртії, кóла вúбóрців тóщо, уповновáжений викóнувати пéвні обов'язки й заступáти інтерéси своїх вúбóрців; (у старовинý:) „священні" депутáти, що їх посилáли в Дéльфи або на Олімп,* Бойків 136.

From Lat. *dēputātus* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

дер!, дер-дер! : дрáти, дéрти.

дéрбі 'Derby, horse races', ModUk.; Bru. *дэрбі*, Ru. *дéрби*, Po. *derby*. — Subst. *перегóни на трирічних кóнях (започаткувáв це лорд Дéрбі в Англії 1780 р.),* Орел 1, 257.

From E. *Derby* 'a horse race held annually at Epsom', named after the 12th *Earl of Derby*, Орел, l. c., АкСл. 3, 707, Klein 1, 430.

дéрвіш 'Dervish, Mohammedan monk', ModUk.; BRu. *дэрвіш*, Ru. *дéрвиш* (since 1803), Po. *derwisz*. — Subst. *мусулмáнський чернéць, що живé з жебрáцтва,* Бойків 136.

From Pers. *dervīš* 'beggar', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 431.

дéрво dial. see дéрево.

дéрга 1. see джéрга.

дéрга 2. see дéргати.

дéргати, дерг[о]нýти 'to pluck, pull, tug', ModUk., BRu. *дзергáць*, Ru. *дёргать, дёрнуть*, Bu. *дръгна*, SC.-CS. *сьдрьгнути се*, Sln. *dŕgati*, Cz. *drhati*, Slk. *drhnúť*, Po. *dziergać*, LoSo. *źernuś*, UpSo. *dźernyć*. — Deriv. *дéргання, дéргавка, -анка, дерганúця, дергáр, дергíвка, дергýлька, дергéн[ниця], дéргальний;* here also b/f. *дéрга 'залíзна щíтка, якóю розчíсують прядиво'* (Москаленко 29 - 30); FN. *Дергáч, Дергýн;* GN. *Дéргачі* (= orig. Деркачí see деркáч). — Syn. *розчíсувати прядиво; гаптувáти.*

PS. **dьrgati* 'ts', connected with **dьrati*, see дрáти, дéрти.

дéрево, dial. дéрво, arch. (from OCS.:) дрéво 'tree; wood', MUk. дерева Npl. (1457), съ деревомъ (1470), дéрево (1596 Зизаній, 1627 Беринда), двѣ деревѣ Ndu. (XVII c.), дерево (XVIII c.), OUk. бжиє дерево (= хрест, 1434, Тимченко 696), дерево (1357 ibid.), MUk. на древѣхъ (XVIII c.), OES. дерево, дѣревъмь Isg. (1229) and (from OCS.:) дрѣва Gsg. (XI c. Остр. єв.), дрѣвомъ Isg. (XI c.), древеса Npl., древо (XIV c.) ; BRu. *дрэва*, Ru. *дéрево*, OCS. *drěvo*, SC. *drȉjevo*, Sln. *drevô*, Cz. *dřevo*, Slk. *drevo*, Po. *drzewo*, LoSo. *drjowo*, UpSo. *drjewo*, Plb. *drëvnė* 'wooden'.

— Deriv. *деревúн[к]а, деревинá, деревúще, деревíй, дерéвня, дéрéвце, дерев'янка, деревúнний, деревнúй, дерев'яний, дерев'янúстий, -тість, древ'янíти, -іння, з[а]-деревíти, -íння,* and compounds: *дерево-бетóн[ний], -вúдний, -насáдження, -насáджування, -обрóбка, -обрóбний, -обрóбник, -подíбний, -рúт, -різ, -садíння,* MUk. на деревю (XVII c.), деревѣй (XVIII c.), деревина (XVIII c.), деревúще (-рáка, трýнна 1627 Беринда), деревня (XV—XVII c.), деревянка (XVII c.), деревце (XVII—XVIII c.), деревенный (XVI—XVII c.), деревный (XVI—XVIII c.), дереватыи (XVII c.), деревіовый (XVIII c.), деревяный (XVI—XVIII c.), and (under Po. influence:) древ[н]яный (XVII c.), древце (XVI—XVIII c.), древеный (XVII c.), древодѣля (XVII c.), OES. древеница, дрѣвяныи, дрѣво- дѣльнъ, -дѣльскыи, -дѣльство, -дѣля, -колиє, -носьць, древяномаслиє; here also OES. ethnonym *деревляне* — 'зане сѣдоша въ лѣсѣхъ, (1377 Лавр.). — Syn. *рослúна з грубим і товстúм стóвбуром,* Тимченко 696.

PS. **dērvo* 'ts', IE. root ***deru̯-* : ***dōru̯-* : ***drou̯-* 'ts' orig. 'oak tree', cf. Lith. *dervà*, Latv. *darva* 'resin [tree], pitch' OPr. GN. *Derwayn*, Gk. *drŷs* 'oak', Goth. *triu*, E. *tree*, ModHG. *Teer* 'tap', etc.; see also дрóва; Meillet Ét. 372, Berneker 1, 186, Преображенский 1, 180, Trautmann 53, Sławski 1, 174, Kluge 361, Pokorny 214 - 217, a. o.

дерезá 'Galium aparine; Lycium L. : box-thorn, matrimony - vine; quarrelsome man, quarreller', ModUk., BRu., Ru. ts. — Deriv. *козá - дерезá*. — Subst. *підмарéнник, медівнúк, облíпúха, плохóвник.*

According to Горяев 89 it is connected with *дéрти*, q. v.; yet Vasmer[2] 1, 502, derives it via *dьrъzka from *дéргати*, q. v.; most probably it is an extended form of *дерзкúй*, q. v.

де́рек AmUk. 'derrick', first recorded in 1929. — Subst. *підіймáльний кран.*

From E. *derrick* 'ts', Білаш 235, see *де́рик.*

дереліќта 'something abandoned', ModUk. — Subst. *безхазя́йне майнó,* Бойків 136.

From Lat. *dērelicta* Npl. 'wholly forsaken', Klein 1, 430.

де́рен, Gsg. де́рну 'turf; sod', MUk. зъ дерну (1597), дерномъ Isg. (XVIII c.), дернъ (XVIII c.), OES. дрьнъ (XI c.), дернь (XV c.); BRu. *дзёран,* Ru. *дёрн,* Sln. *dŕn,* Cz., Slk. *drn,* Po. *darń,* OPo. *darn,* Ca. *dzarna.* — Deriv. *де́рня, дерни́на, -и́стий, дернóвий, дернувáти[й], дерно- знімáч, -різ,* MUk. дернина (XVIII c.), дерно (XVIII c.), дернукъ (XVIII c.), дернюка (XVIII c.), OES. дерный (XIV—XV c.), дерневый (XV c.), дерноватыи (1375), дерновои. — Syn. *ве́рхній шар землí зарóслий травóю мурóгом,* Тимченко 701.

PS. *dьrnъ 'ts' connected with *dьr- in *де́рти,* q. v.; OES. дьрнъ 'oath' originated from a custom to place a sod of дьрнъ during the oat : овъ же дрьнъ въскроущь на главѣ покладая присягоу творить (XI c.).

дерéн, Gsg. дерену́ 'Cornus : dog-berry; hound-tree', MUk. из дереня (:*дерень), Ru. *дерён,* Bu. *дрян,* SC. *drȉjen,* Sln. *drén,* Cz. *dřín,* OPo. *drzon,* Po. (from Uk.) *dereń,* UpSo. *drén,* Ca. *dřȍn,* Plb. *dren.* — Deriv. *деренíвка, дерéнка, дереня́к,* MUk. *деренúна* (XVIII c.), дереновый (1756), FN. *Деренíвський,* GN. *Деренíвка.* — Syn. *кизúль.*

PS. **dьrnъ* 'ts', connected with де́рти, q. v., Преображенский 1, 181, Berneker 1, 184, Vasmer[2] 1, 503.

деренькотáти, деренькотíти see дре́нькіт.

де́реш 'straw colour; roan (of horse)', MUk. дереш (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дерешувáтий.* — Subst. *кінь абó віл чáлої (сіробрунáтної) мáсти,* Бойків 136.

From Hg. deres 'ts', Гнатюк Е3б. 4, 238, Кміт 58, Дэже, l. c.; in Hg. orig.: 'beating', MNT-ESz. 1, 619.

держáва : держáти, see the following entry.

держáти, -жу́, жи́ш 'to hold, keep', MUk. деръжати (1459), держалъ (1586), держали (XVI c.), держу́ (1627 Беринда), держáти (XVII c.), держать (XVIII c.), OUk. держати (1340, 1386), держалъ (1400), OES. дрьжати, дрьжяще (XI c. Остр. єв.), дьржите, дьржаться (XI c. ibid.), дьрьжа (1096), держиши (XIV c.), держати (1389); BRu. *дзяржáць,* Ru. *держáть,* Bu. *държá,* Ma. *држи,* OCS. *drъžati,* SC. *dȑžati,* Sln. *držati,* Cz. *držeti,* Slk. *držat',* Po. *dzierżyć,* dial. *dzierżeć, dzierżać,* LoSo. *źarzaś,* UpSo. *dźeržeć,* Plb. *dérzat.* — Deriv. *держáтися, ви́держати, в-, з[а]-, на- пере-, під-, по-, при- де́ржати[ся],* iter.: *в[и-], з[а]-, на-, пере-, під-, по-, при- де́ржувати[ся], держáння, ви́держання, в-, з[а]-, на-, пере--, під-, по-, при- де́ржання, в[и]-, з[а]-, на-, пере-, під-, по-, при- де́ржування; держáва, -вний, -ність, держáвець, держáк, держáльник, -иця, держáльце, держáтель, [само-]де́ржець,* and compounds: *держи́дерево, держимóрда, держáвно- твóрчий, -монополісти́чний, -руї́нни[цьки]й,* etc., here also SovUk. neologisms: *держ- апарáт, -бáнк, -бюдже́т, -видáв, -земфóнд, -кордóн, -креди́т, -літвидáв, -плян, -пози́ка, -промислóвість, -страх, -теáтр, -торгíвля, -установа, -фóнд,* etc.; MUk. держáва (XV—XVIII c), держáвецъ (XVII—XVIII c.), державца (XV—XVIII c.), державчиная (XVII c.), державный (XV, XVII c.), державскый (XVIII c.), державствовати (XVII—XVIII c.), держал[н]о (XVII—XVIII c.), держанье (XV—XVIII c.),

держатель (XV—XVIII c.), держатися (XVII—XVIII c.), держенье (XVI c.), OUk. держатися (1420), при державѣ (1351), OES. дрьжава (XVI c.), дьржава (XII c.), Держава Руская, дьржавьливъ (1076 Ізб. Св.), державница (XVI c.), дьрьжавьно (1096), дьржавьнъи (XI c. Остр. єв.), дрьжавьнѣ (1097), дьржавство, дьржаливии (1076 Ізб. Св.), дрьжатель (XI c.), дрьжатися (XI c.), дьрж[д]аливыи (1073 Ізб. Св.); FN. *Держкó* (> dial. *Дéршко*), *Держáвин*. — Syn. *тримáти, не пускáти; володíти, мáти в нáймах, в орéндí; пильнувáти; затрúмувати, позбавля́ти вóлі; оберігáти,* Тимченко 699 - 700; MUk. стяжáю или́ стяжавáю — набывáю, ōсягáю, достаю́ áлбо посѣдáю, держý, 1627 Беринда.

PS. **dьržati* < **dьrg-ěti* 'ts', IE. root ***dher-* 'ts', in Sl. extended to ***dheregh-*, cf. Av. *dražaite* 'he holds, leads', cf. Schmidt KZ. 25, 115, Sławski 1, 197, Pokorny 254; according to Berneker 1, 258, Gk. *drássomai (dráttomai)* 'I grasp with the hand, I hold', *dráxma (draxmḗ)* 'drachma', *tréfomai* 'I grow, thrive, increase', Lat. *fortis* 'strong, brave', a. o.; see also Walde-Hofmann 1, 535 - 536, Vasmer[2] 1, 503.

дерзáти see the following entry.

дерзки́й 'bold, daring, audacious', MUk. дерзкій — напрасный (XVII c. Синонима 146), дерзый (1625), OES. дьрзоу Dsg., дрьзъ, дрьзѣе, дьрзыхъ Gpl. (XI c.), дерзъ, дерьзи Npl.; BRu. *дзёрзкі*, Ru. *дéрзкий, дéрзок,* OCS. *drьzъ,* Bu. *дързáй,* Ma. *дрзок,* SC. *dȑzak,* Sln. *drz,* Cz. *drzý,* OCz. *drzí, drzký,* Slk. *drzý,* Po. *dziarski,* OPo. *darski,* dial. *dziarny, dziarzy,* Ca. *zérći.* — Deriv. *дéрзкість, -ко, дерзáти, -áння, дерзну́ти, дéрзосний,* MUk. дерзновенъ (XVII c.), дерзнувый (XVII c.), дерзнутоє (XVII c.), дерзость (XV—XVIII c.), дерзостникъ (XVI c.), дерзко (XVII c.), дерзати, дерзнути (XVIII c.), OES. дьрзо (XII c.), дръзливи, дьръзания (1096), дьрзновенъныи (XII c.), дрьзость (XI c.), дерзость (XIII c.), дръзостно (XI c.), дьрзостьнѣ (XII c.), дръзоша, дръзноутъ (XI c.), дьрзнǫвъ (XI c. Остр. єв.), дьрьзноула (XI c.), дръзобати (XI c.), дрьзостить (XI c.), дрьзьствоуя (XI c.), — Syn. *відвáжний, смíлий,* Тимченко 701.

PS. **dьrzъ[jь]*||**dьrzъkъ[jь]* 'ts', IE. root ***dhr̥ĝh-* :(basis) ***dhereĝh-* 'to hold; strong', cf. Lith. *diržmas* 'strong', OPr. *dīrstlan* 'powerful', Skt. *dŕhyati* 'he holds strongly', *drdhá-* 'strong', *drahoyát-* 'fit', Av. *dərəzra-* 'strong', Pokorny 254, Walde KZ. 34, 251, Brückner 254; yet cf. Berneker 1, 257, Sławski 1, 191, a. o., who reconstruct IE. root as ***dhrsu-* 'strong' and connect it with OPr. *dyrsos* 'mighty', Skt. *dhr̥sú-* 'bold' Gk. *thrasýs* 'bold', etc.

дерива́ція 'derivation', ModUk.; BRu. *дэрывáцыя,* Ru. *деривáция* (since 1803), Po. *derywacja.* — Deriv. *деривáт, деривацíйний.* — Subst. *вúведення однúх слів з íнших; відхúлення нáпрямку рýху кýлі абó гармáтня залéжного від рíзі в цíвці рушнúці абó гармáти,* Орел 1, 257 - 258.

From Lat. *dērīvātiō* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 734, Льохін 188, Klein 1, 430.

дéрик 'derrick', ModUk.; Ru. *дéррик* (since 1864). — Subst. *машúна, що підіймáє потóплі сýдна з мóрського дна, підіймáльний кран* (див. *дéрек*).

From E. *derrick* 'ts', Льохін 188, АкСл. 3, 738.

деркотáти, деркотíти 'to rattle, clatter, creak', ModUk.; Bu. *дърцам* 'I pull', Sln. *drkati* 'to run',*drkotati* 'to rattle, creak', Cz. *drkati* 'to push', Slk. *drkotat'* 'to rattle, clatter, creak'. — Deriv. *деркотáння, деркотíння, дерчáти, деркáч;* FN. *Деркáч.* — Syn. *дренькотáти, дренькотíти.*

PS. **dьrk[ot]ati* 'ts', connected with **dьrati,* see де́рти, дра́ти.

дерма-, дермо- — a compound-forming element 'derm[o]-' in such words as *дерма- тексанте́ма, -ти́н, -ти́т, -то́л, дермо- гра́фія, -і́д, -скопі́я,* etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) шкі́ро-, e. g. *дермоміози́т — шкіром'я́зовиця,* etc.

From Gk. dérma 'skin', Klein 1, 430, Partridge 889; see also the following entry.

дермато- a compound-forming element 'dermat[o]-' in such words as *дермато-ло́г, -ло́гія, -міко́за, -міози́т, -пла́стика, -рагія, -склеро́за, -спа́зма, -терапі́я,* etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *(rarely:) шкі́ро-,* e. g. *дерматоміози́т — шкіром'я́зовиця,* Бойків 136.

From Gk. *dermato-, dermat- : dérma* 'skin, hide', Klein 1, 430, Partridge 889, see also the preceding entry.

дерне́ц, Gsg. дернеця́ dial. 'Christmas carol' (Добруджа), first recorded in the XX c. (Горбач 11, 7). — Subst. *коля́дка на Різдво́.*

According to Горбач, l. c., it is derived from Rm. *dorință* '(good) wish'.

дерни́на, де́рня : де́рен.

де́рти, дра́ти, деру́, дере́ш, Wd. дру, дреш (JBR.) 'to tear, flay; to fleece, sweat; to climb', MUk. деруть, не драли (1456), деретъ (1600), драти, драно (XVII c.), дрань драли (XIVII c.), дерти (XVIII c.); BRu. *дзе́рці, драць,* Ru. *драть,* OCS. *dьrati,* Bu. *дера́,* Ma. *де́ре,* SC. *drijèti,* Sln *drēti,* Cz. *dráti, dřiti,* Slk. *drat',* Po. *drzeć,* OPo. *drać,* LoSo. *dreś,* UpSo. *drjeć.* — Deriv. *де́ртися, дра́тися, дерть, деру́н[ка], дра́ння, дра́н[оч]ка, дра́ний, драни́ця, дра́нко́вий, дра́нтя, дранти́на, -и́вий, дрань, дра́[ч]ка, дра́тва, -вовий, дра́ля, (да́ти) дра́ла,* dial. *[по]дралува́ти, на́дра,* and prefixed verbs: *ви́дерти[ся], в-, від-, з[а]-, на-, об-, під-, по-, при-, про- де́рти[ся]* along with their correspondents with *дра́ти[ся]* and iter. forms: *в[и]-, від-, з[а]-, на-, об-, під-, по-, при-, про- дира́ти[ся],* MUk. дертися (1672), дратву Asg. (XVI c.) дратва (XVII c.), дратницы Gsg. (XVIII c.), драча (XV—XVIII c.), драчовъ Gpl. (XVIII c.), драчливъ (XVIII c.), OES. дерть (1436), драчїе. — Syn. *рва́ти, розрива́ти, ша́рпати,* Тимченко 702.

PS. **dьrati* 'ts', IE. root ***dir- : **der-* 'ts', cf. Lith. *dìrti* 'to flay, skin' Latv. *nu-daras* Npl. 'waste, rubbish', Skt. *dṛnati* 'he splits', Av. *dar-* 'to split', Gk. *dérein* 'to flay', Cymn. *darn* 'part', Goth. *ga-tairan,* OHG. *zëran* 'to tear to pieces, destroy', E. *to tear,* Du. *teren* 'to consume', etc., Miklosich 41, Преображенский 1, 193-194, Berneker 1, 185, Trautmann 52, Fraenkel 96, Brückner 100, Sławski 1, 173-174, Kluge 404, Pokorny 208, a. o.

деру́та 'disorderly retreat; downfall', ModUk.; Po. *deruta.* — Subst. *уте́ча, безла́дний ві́дступ; си́льний спад ку́рсу ці́нних папе́рів на бі́ржі,* Орел 1, 258.

From Fr. *déroute* 'ts', Орел, l. c.

дерча́ти : деркота́ти, деркоті́ти.

деря́ба 'jay', ModUk.; Ru. ts. — Deriv. *деря́бка* (Makowiecki 161), *деря́бнуть* (Горбач 8, 25). — Subst. *со́я, со́йка.*

According to Горяев 90, it is connected with root **der-* 'to produce sound', cf. Skt. *dhranati* 'it sounds'; this explanation was rejected by Преображенский 1, 182, and other etymologists, who derive it from *деру́, де́рти,* see s. v.

десáнт, rarely: **десáнта** 'disembarkation of troops', ModUk.; BRu. *дэсáнт,* Ru. *десáнт* (since 1803), Po. *desant.* — Deriv. *десáнтний, -ик.* — Subst. *висідáння вíйська з кораблá на суходíл; самé вíйсько, що прибýло на мíсце воéнних оперáцій мóрським шлáхом,* Бойків 137.

From Fr. *descente* 'ts', Акуленко 141, АкСл. 3, 738.

дéсбіч see дéсьбіч.

десéнь 'sketch', ModUk.; Po. *deseń.* — Subst. *зразóк, взірéць,* Бойків 137; *візерýнок.*

From Fr. *dessein* 'ts', Klein 1, 432.

десéрт 'dessert', ModUk.; BRu. *дэсéрт,* Ru. *десéрт* (since 1803), Po. *deser.* — Deriv. *десéртний.* — Subst. *подáвана по обíді стрáва з солóдких речéй абó óвочів, лáсощі,* Бойків 137.

From Fr. *dessert* 'ts', Орел 1, 258, АкСл. 3, 738, Klein 1, 434.

дéси[к] Lk. for десь (Приймак РМ. 2, 450), see де.

десиґнáція, 'designation, assignment', ModUk.; Po. *desygnacja.* — Deriv. *десиґнáтор, десиґнувáти.* — Subst. *признáчення на посáду,* Бойків 137.

From Lat. *dēsignātiō* 'ts', Klein 1, 432.

деск AmUk. 'desk', first recorded in 1923, Жлуктенко 124. — Subst. *письмóвий стіл.*

From E. *desk* 'ts', Білаш 235.

дескрúпція 'description', ModUk.; Po. *deskrypcja.* — Deriv. *дескриптúвний.* — Subst. *óпис, нáрис,* Орел 1, 259.

From Lat. *dēscrīptiō* 'ts', Klein 1, 431.

десм[о]- a compound -forming element *desm[o]-* 'bond' in such words as *десмогрáфія, десмолóгія, десмýргія,* etc.

From Gk. *desmós* 'band, bond', Орел 1, 259, Льохін 189, Klein 1, 433.

Деснá, Wd. Дéсна (Желеховський 1, 178), GN. Desna (left tributary of Дніпрó and Дністéр), BRu. *Дзяснá,* Ru. *Деснá,* Po. *Desna.* — Deriv. *Старá Деснá, Десьóнка* (Кат. річок 164), *Деснянський.* — Syn. *найбíльша лíва притóка Дніпрá; лíва притóка Півдéнного Бýгу,* УРЕС. 1, 582.

PS. **Desná* 'ts', connected with **desnъ* 'right'; out of the two possible explanations why the left tributary was originally called 'right': (1) colonization of ES. tribes expanding northward from the south and (2) **desnъ* meaning originally 'southern', the former seems to be most persuasive; inconvicible are: the "euphemistic" explanation of Vasmer: 'right' instead of 'left', cf. ZfslPh. 7, 410, RS. 6, 187 and his ED. 1², 506; etymology: **Dьsьna* < ***dei-* : *di-* 'to sparkle', cf. Moszyński, Zasiąg 182 - 183; and finally the fantastic explanation of Десна as **Дне-* (*:Дон, Дніпрó, Дністéр*) and **-сна* (*:Снов*) by В. П. Петров (in his lecture at Füssen, West Germany, on May 10, 1946).

дéсна, деснúця arch. 'right hand', MUk. на десно ни лѣво (XVII c.), OES. рѫка десная (XI c. Остр. єв.), десница (ibid.); Ru. *десн́ица,* OCS. *desnъ, desnica,* Bu. *деснá, десн́ица,* Ma. *дéсна рáка, десн́ица,* SC. *dèsna rúka, dèsnica,* Sln. *désna.* — Syn. *прáва рукá, правúця.*

PS. **desna [rǫka],* **desnica* 'ts': **desnъ[jь]* being related to Lith. *dešinas* 'right', *dešinẽ* 'right hand', Skt. *dákṣina-,* Av. *dašina-,* Gk. *deksiós,* Lat. *dexter,* etc., Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Rozwadowski RS. 2, 111, Trautmann 53, Fraenkel 91, Pokorny 190, a. o.

де́спед Bk. 'fault, deficiency', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *хи́ба, недомага́ння.*

The word seems to correspond to *де́шпет*, with voiced final *-t*, the ultimate source being Lat. *dēspectus*, see деспе́кт.

деспе́кт 'offence, insult', MUk. деспектъ (1583 АКЖМУ. 51; 1599 - 1650 Худаш 106). — Subst. *обра́за, знева́га*, Бойків 137.

From Lat. *dēspectus* 'ts'; see also *де́шпет* and the preceding entry.

де́спот 'despot, tyrant', MUk. деспотъ (XVII c.), BRu. *дэ́спат*, Ru. *де́спот*, Po. *despot*, etc. — Deriv. *деспо́тія, деспоти́зм, -и́чний.* — Subst. *ти́тул де́яких воло́дарів*, Тимченко 703; *необме́жений вла́дар, свавільна, жорсто́ка люди́на; ути́сник, тира́н*, Бойків 137.

From Gk. *despótēs* 'master, ruler, tyrant', Тимченко, l. c., Огієнко РМ. 3, 127, Klein 1, 434.

де́ста, arch. десть 'sheet of paper; folio', MUk. десть (1494), дестей Gpl. (1571), на десту (1601); Ru. *десть* (first recorded in Ru. in 1551, cf. Vasmer[2] 1, 507, following Срезневский 1, 656). — Deriv. MUk. дестовии, дестный (XVI—XVII c.) — Subst. *аркуше́вий форма́т; мі́ра папе́ру: 24 а́ркуші*, Тимченко 1,703.

According to Тимченко, l. c., it comes from Pers. *däst* 'hand', perhaps via Tk. *dästä* 'bunch', Miklosich TE. 1, 283, Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Lokotsch 40, a. o.

дестина́ція 'destination', ModUk.; Po. *destynacja.* — Deriv. *дестина́тор.* — Subst. *призна́чення; ухва́ла*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēstinātiō* 'purpose, design', Klein 1, 435.

деструкція 'destruction', ModUk.; BRu. *дэстру́кцыя*, Ru. *дестру́кция*, Po. *destrukcja.* — Deriv. *деструкти́вний.* — Subst. *руйна́ція, зане́пад*, Бойків 137.

From Lat. *dēstructiō* 'ts', Орел 1, 260, Klein 1, 434.

десть arch. see де́ста.

десценде́нт 'descendant', ModUk.; Po. *decendent.* — Deriv. *десценде́нція.* — Subst. *наща́док*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēscendēns* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 431.

де́сять, Wd. де́сіт[ь] 'ten', MUk. без десяти (1486), десятма, деся́тми Ipl. (XVI c.), десять (XVI—XVIII c.), OUk. десять (1386 - 1418), OES. десяти Dsg. (XI c. Остр. єв.), десяте Gsg. (1130), десять (1397); BRu. *дзе́сяць*, Ru. *де́сять*, OCS. *desętь*, Bu., Ma. *де́сет*, SC. *dèset*, Sln. *desêt*, Cz. *deset*, Slk. *desat'*, Po. *dziesięć*, LoSo. *źases*, UpSo. *dźesać*, Plb. *desāt'*. — Deriv. *деся́тий* (in MUk. and ModUk. felt as deriv. from де́сять, not *vice versa*, cf. Сулм. 2, 188-189), *десятери́к, де́сятеро, десяти́на, деся́тка, деся́ток, деся́тник, десятерико́вий, десятері́чний, деся́терний, десятко́вий, деся́цький, десятери́ти*, etc.; compounds: *десяти- бо́рство, -ве́рстка, -ве́рстний, -гра́нний, -гра́нник, -де́нка, -де́нний, -кля́сний, -кля́сник, -кля́сниця, -кра́тний, -ку́тний, -лі́тка, -лі́тній, -лі́ття, -мі́сячний, -пі́льний, -разо́вий, -рі́чка, -рі́чний, -рі́ччя, -складо́вий, -стру́нний*, etc.; here also compound numerals: *два́дцять, три́дцять, п'ят-, шіст-, сім-, вісім-* and *дев'ят-деся́т[ий];* MUk. десятый (XV—XVIII c.), десятеро (XV—XVIII c.), десятера́ко (XVII c.), десятилникомъ Isg. (XV—XVI c.), десяти́на (XVI—XVIII c.), десятка (XVIII c.), десятникъ (XV—XVIII c.), десятнички Gsg. (XVIII c.), десятокъ (XVII—XVIII c.), десятковый (XVII c.), десятинный (XVII—XVIII c.), десятовский (1766), десяточных два (1668), compounds: десятеро-

приказаня (XVII c.), десято-дневно (XVIII c.), -лѣтний (XVIII c.), -рожнымъ Isg. (XVI c.), OUk. десяти (1388) десятиноу Asg. (1440), к десятинному (1445); OES. десяты, десяцьскы, десятьство, десятерины, десятерицею Isg., десятеро (XII c.), десятoро, десятижды, десятилници Npl., десятилничь, десятинники Apl., десяторина, десятина, десятица, десятъкъ, десятоуєте, десяторивъше, десяткуєтеся, десятствова, etc., compounds: десято -словьниця, -словьць. — Syn. *дві п'ятки.*

PS. **desętь* 'ts', derived from **desętъ* 'tenth', goes back to IE. ***dekmt- : dekm-* 'IO', cf. Lith. *dēšimt[is]*, Latv. *desmit (< desimt)*, OPr. *dessīmpts*, Skt. *dáśá*, Av. *dasa*, Arm. *tasn*, ToA. *śäk*, ToB. *śak*, Gk. *déka*, Lat. *decem*, OIr. *deich*, Goth. *taihun*, AS. *tien, tyn*, OHG. *zehan*, E. *ten*, etc., Miklosich 43, Berneker 1, 186 - 187, Kluge 404, Преображенский 1, 183, Trautmann 53, Brückner 110, Младенов 125, Machek 84, Fraenkel 91, Walde-Hofmann 1, 329, Pokorny 191, a. o.: "since in many, or rather all, decimal systems the basis of the system is the hand with its five fingers... it seems indeed reasonable to analyze ***dekmt-* as representing *de- kmt* 'two hands' ", according to Szereményi 69; yet, Olzscha in his article in IF. 73, 147 - 148, expresses doubts about this assumption.

десь : де.

де́сьбіч, десьбічний dial. 'situated on the left side', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 178) — Subst. *пра́вий.*

According to РССтоцький, Slavia 5, 29, it is compounded of *десь < *desnъ* and *бік <*bokъ.*

дета́ль 'detail, small item', ModUk.; BRu. *дэта́ль*, Ru. *ts* (since 1854), Po. *detal.* — Deriv. *деталіза́ція, деталізува́ння, деталізува́ти[ся], деталізо́ваний, дета́льний.* — Subst. *подро́биця, дрібни́ця, мала́ части́нка ці́лого; (дета́лі:) складові части́ни маши́н,* Бойків 137.

From Fr. *détail* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 746 - 747, Klein 1, 435.

дета́нт[а] 'detente, since 1974. — Subst. *відпру́ження міжнаро́дних взаємин.*

From Fr. *détente* 'ts', in AmUk. via E. *detente* 'ts'.

деташе́ 'loose, detached part; staccato (bowing)', ModUk. — Subst. *ві́льно; спо́сіб гра́ти ко́жен тон окре́мим штри́хом лучка́ по струні́,* Орел 1, 260.

From Fr. *détaché* 'ts', Орел, l. c.

детекти́в 'detective', ModUk.; BRu. *дэтэктыў*, Ru. *ts*, Po. *detektyw.* — Deriv. *детекти́вний;* AmUk. детéктив стópic (also: детективу сторіз 'оповідання про детекти́вів', Білаш 236), Wd. детекти́вка (JBR). — Subst. *таємний аґе́нт слі́дчих о́рганів; виві́дувач,* Орел 1, 260.

From E. *detective* 'ts', the ultimate source being Lat. *dētectiō* 'detection', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детéктор 'detector', ModUk.; BRu. *дэтэ́ктар*, Ru. *ts*, Po. *detektor.* — Deriv. *детéкція, детектува́ння.* — Subst. *хвилевка́з; відкрива́ч.*

From Lat. *dētector* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детéрджент 'detergent', first recorded in the XX c. (JBR). — Subst. *дезинфекці́йний очи́щувальний за́сіб.*

From E. *detergent* 'ts'.

детеріора́ція 'deterioration', ModUk.; Po. *deterioracja.* — Subst. *погі́ршення фізи́чних і хемі́чних власти́востей ґру́нту,* Орел 1, 260.

From Lat. *dēteriōrāre* 'to make worse', Орел, l. c., Klein 1, 435.

детермінува́ти 'determinate', MUk. детермінованый (XVII c.), Ru. *детерминизм*, Po. *determinować*, etc. — Deriv. *детермінант, -ація, детермінізм, -іст[ка]*. — Subst. *о-, при- значати*, Тимченко 706.

From Lat. *dēterminăre* 'ts', Klein 1, 436, perhaps via Po. *determinować*, Тимченко, l. c.

детона́ція 'detonation, explosion (its sound)', ModUk.; BRu. *дэтанацыя*, Ru. *детонация* (since 1864), Po. *detonacja*. — Deriv. *детонатор, детонометр, детонувати, детонаторний, детонаційний*. — Subst. *поширення вибуху, що перевищує швидкість поширення звуку*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētonāre* 'to thunder down, thunder forth', Орел, l. c., Klein 1, 436.

детри́т 'detritus', ModUk.; BRu. *дэтрыт*, Ru. *ts*, Po. *detryt*. — Subst. *продукт розкладу мертвої тканини*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētrītus* 'a rubbing away', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 436.

де факто 'de facto', ModUk.; BRu. *дэ-факто*, Ru. *де-факто* (since 1864), Po. *de facto*. — Subst. *справді, позаофіційно (визнати); фактично*, Орел 1, 261.

From Lat. *dē factō* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 413.

дефека́ція 'defecation', ModUk.; BRu. *дэфекацыя*, Ru. *дефекация*, Po. *defekacja*. — Deriv. *дефекаційний*. — Subst. *спорожнювання (шлунка, кишок); очищення сирого бурякового соку в цукровому виробництві від фосфорних кислот, органічних речовин з допомогою вапна й вуглець-оксиду*, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfaecātiō* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 414.

дефе́кт 'defect, flaw', MUk. дефектъ (XVII—XVIII c.), BRu. *дэфект*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *defect*. — Deriv. *дефективний, дефектний*, and compounds *дефектолог, -логія, -логічний, -скопія*. — Subst. *хиба, вада, ґандж*, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfectus* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755, Klein 1, 414.

дефензи́ва 'defensive', ModUk.; Po. *defenzywa*. — Deriv. *дефензор*. — Subst. *оборонний стан; оборонна тактика; таємна поліція в Польщі (до 1939 р.)*, Орел 1, 262.

From Po. *defenzywa* 'ts', the ultimate source being Fr. *défensive* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 755.

деферува́ти 'defer, submit', ModUk. — Subst. *подавати гадку, напоумлювати*, Орел, 1, 262.

From Lat. *dēferre* 'to carry or bring down, grant, allot, offer', Klein 1, 414.

дефети́зм 'defeatism', ModUk.; Po. *defetyzm*. — Deriv. *дефетист*. — Subst. *зневіра в перемозі*, Орел 1, 262.

From Fr. *défaitisme* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 414.

дефібре́р 'wood-, stuff-grinder', ModUk.; BRu. *дэфібрэр*, Ru. *дефибрер*, Po. *défibreur*. — Deriv. *дефібрування*. — Subst. *машина, що розтинає дерево на волокнину (в паперовім виробництві)*, Орел 1, 262.

From Fr. *défibreur* 'ts' the ultimate source being Lat. *fibra* 'fiber' Орел, l. c., Льохін 191.

дефілé 'narrow gorge (pass), strait; defiling (of soldiers)', ModUk.; BRu. *дэфілé*, Ru. *дефилé* (since 1803), Po. in deriv. *defilować*. — Deriv. *дефіляда, дефілювáти, -áння*. — Subst. *похід, марш вузькóю колóною або один за óдним; ущéлина в гóрах*, Орел 1, 262.

From Fr. *defiler* 'to march in files', Орел, l. c., АкСл. 3, 755 - 756, Klein **1, 415**.

дефініція 'definition', MUk. дефініовати (XVII c.); BRu. *дэфініцыя*, Ru. *дефиниция* (since 1803), Po. *definicja*. — Deriv. *дефінітив, дефінітивний*. — Subst. *тóчне пéвне визначення слóва або поняття*, Бойків 138.

From Lat. *dēfīnītiō* 'ts', Орел 1, 262, АкСл. 3, 756, Klein **1, 415**.

дефіс 'small separating line, hyphen', ModUk.; BRu. *дэфіс*, Ru. *дефис*, etc. — Subst. *рóзділка, знак сполýчення або перенóсу*, Бойків 138.

From Fr. *défis : defaire* 'to destroy, to pull something to pieces'.

дефіцит 'deficit', ModUk.; BRu. *дэфіцыт*, Ru. *дефицит* (since 1839), Po. *deficyt*. — Deriv. *дефіцитний*, Wd. *дефіцитóвий*. — Subst. *перевищення видáтків над прибýтками; недостáча, недóлік грóшей; утрáта*, Бойків 138.

From Lat. *dēficit* 'it is wanting', Орел 1, 263, АкСл. 3, 756 - 757, Klein **1, 415**.

дефлéктор 'deflector', ModUk.; BRu. *дэфлéктар*, Ru. *ts*, Po. *deflektor*. — Subst. *висиснá спорýда (флюґер) на димарі, що автоматично встанóвлюється за вітром і посилює витягáння гáзів; прилад виміряти відхил магнéтної стрілки*, Орел 1, 263.

From Lat. *dēflectere* 'to deflect', Орел, l. c., Льохін 191, Klein **1, 415**.

дефляція 'deflation', ModUk.; BRu. *дэфляцыя*, Ru. *дефляция*, Po. *deflacja*. — Subst. *вилучення з óбігу частини грошових знаків, щоб підвищити валюту; протилéжне інфляції явище; (в геолóгії:) знéсення вітром розпýшених частин ґрýнту*, Бойків 138.

From Lat. *dēflāre* 'to blow off', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein **1, 415**.

деформáція 'deformation', ModUk.; BRu. *дэфармáцыя*, Ru. *деформация* (since 1895), Po. *deformacja*. — Deriv. *деформувáти[ся], -áння*. — Subst. *зміна фóрми будóви тіла або його частин, переважно чéрез хворóбу; з-, по-нівечення*, Бойків 138.

From Lat. *dēformātio* 'ts', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein **1, 416**.

дефравдáція 'embezzlement, deceit, artifice', ModUk.; Po. *defraudacja*. — Deriv. *дефравдáнт, [з]дефравдувáти, -áння*. — Subst. *обмáн, ошукáнство; контрабáнда; крадіжка грóшей*, Бойків 138.

From ModHG. *Defraudation* 'ts'.

дехкáн '(Tk.) *peasant*', ModUk.; BRu. *дэхкáнін*, Ru. *дехкáн[ин]*. — Subst. *назва трудовóго селянства в Туркестáні*, Бойків 138.

From Tk. *dihqan* 'of the village', АкСл. 3, 757, Дмитриев 23.

дéхоть dial. see дьóготь.

дéхто see де and хто.

децéмбер, also *дісéмбир* (Роїк 68) AmUk. 'December', first recorded in 1963. — Subst. *грýдень*.

From E. *December* 'ts', Білаш 236.

децемвір 'decemvir', ModUk.; BRu. *дэцэмвір*, Ru. *децемвир*, Po. *decemvir*, etc. — Deriv. *децемвірат.* — Subst. *член колеґії з десятьох обраних старшин, що правили колись Римською державою,* Бойків 138.

From Lat. *decemvirī* 'ten men', Орел 1, 263, Klein 1, 408.

деци- a compound-forming element 'deci-' in such words as *деци-бель, -грам, -літр, -мальний, -мація, -метр, -моль*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *десят-* e. g. *децимація — десяткування, децимальний — десятинний.*

From Lat. *decimus* 'tenth', Partridge 888.

децизія 'decision', MUk. децизыи Gsg. (XVII c.), децизію Asg. (XVIII c.); Po. *decyzja.* — Deriv. *децидувати.* — Subst. *рішення, постанова,* Орел 1, 264.

From Lat. *dēcīsiō* 'ts', perhaps via Po. *decyzja*, Тимченко 1, 706.

дéцима 'one tenth, tithe', ModUk.; BRu. *дэцыма*, Ru. *ts* (since 1839), Po. *decyma.* — Subst. *(у музиці:) десятий тон, рахуючи від першого основного; проміжок на 10 ступнів у контрапункті; строфа з 10 рядків, уживана колись в Еспанії,* Бойків 139.

From Lat. *decima* 'tenth', Орел 1, 264, АкСл. 3, 758.

дéц[ц]йт AmUk. 'that's it', first recorded in 1924. — Subst. *Так воно!*

From E. *that's it* 'ts', Білаш 237.

дец райт [дем райт], AmUk. 'that's right [damned right]', first recorded in 1915. — Subst. *Так, правда!*

From E. *that's right, [damned right]* 'ts', Білаш 236.

дешарж 'unloading', ModUk.; Po. in deriv.: *deszarżować.* — Deriv. *дешаржувати, дешаржний.* — Subst. *вивантаження корабля; вистріл з гармати, випал,* Бойків 139.

From Fr. *décharge* 'ts'.

дешéвий 'cheep, inexpensive', MUk. дешевый — трекуплный, суетный (XVII c. Синонима 146), дешевою Isg. (XVIIIc.), OES. дешевъ; BRu. dial. *дзяшёвы*, Ru. *дешёвый*, wanting in other Sl. — Deriv. *дешевенький, дешевісінький, дешевший, дешевизна, дешевина, дешевість, [з]дешевити, [по]дешевіти, [по]дешевшати, дешево, дешевенько,* MUk. дешевенько (XVIII c. Інтермедії 153), дешево (XVII—XVIII c.), дешевость (XVII—XVIII c.). — Syn. *недорогий; (про ціну:) помірний, невисокий; (підсилено:) низький, за безцін,* Деркач 57; Wd. *таний.*

Etymology uncertain; its reference to *десниця*, Горяев (Доп.) 2, 10, seems to be based on f/e.; inconvincible is also its derivation from **desiti*, cf. OCS. *desiti* 'to find, meet', SC. *dèsiti* 'to direct' OCz. *podesiti, udesiti* 'to make properly, in order', Грот 899, Berneker 1, 188, Vasmer[2] 1, 510, a. o.; "anarchic" appears to Brückner PF. 7, 179, its derivation from a corresponding word to Av. *dainhuš* 'land' (:дешéвий='produced in the same land, i. e. cheeper'), suggested by Pedersen IF. 5, 65; in view of its restricted diffusion the word is most probably a borrowing from Tk.-Tt. *töš* 'to fall down (in price)', cf. Matzenauer LF. 7, 42, Berneker, l. c.

дешифрувáти 'to decipher', ModUk.; BRu. *дэшыфравáць*, Ru. *дешифровáть* (since 1803), Po. *deszyfrować.* — Deriv. *дешифрування, дешифрований, дешифрувати[ся],* SovUk. *дешифровка* (from Ru.). — Subst. *товмачити таємне письмо або перекладати телеграфні знаки словами; перекладати сучасною мовою ста-*

родáвне письмó, гієрогліфи, клинóпис, тóщо, Орел 1, 264.

From Fr. *déchiffrer* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 760 - 761, Klein 1, 410.

дéшпет 'scandal, indecorum; debauch, orgy', ModUk. — Subst. *бéшкет, галабýрда,* Бойків 139.

From Fr. *dēspectus* 'despising', with phonetic changes *(sp > šp, ct > t)* and a specialized meaning in Uk.: 'despising' → 'a thing (action) to be despised' → 'scandal, indecorum' → 'debauch, orgy'; it is a strong suspicion that *дéшпет* was f/e. corrupted to *бéшкет* q. v.; see also деспéкт, and дéспед.

дéщиця 'little thing, bagatelle', ModUk.; wanting in other Sl. — Deriv. *дéщичний.* — Syn. *дрібка,* Деркач 63.

A ModUk. neologism, derived from *дéщо,* q. v., and the suffix *-иця* like *абúщиця, нісенітниця,* etc.

дéщо see де and що.

дéяк[ий] see де, як[ий].

де! interj. for calming bulls: 'stop!, hold!', first recorded in the XIX c. (from a collection of Д. Еварницький, cf. Грінченко 1, 374). — Syn. *гов!*

A primitive imitative interj.

девинá dial. for диванна.

дéдя, дéдьо Wd. see дядя, дядьо.

дéплові SoCp. 'reins, ribbons', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *віжки, пóводи.*

From Hg. *gyeplö* 'ts', Гнатюк, l. c., MNT-8Ez. 1, 1127.

дерлáнка SoCp. 'throat', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *гóрло, гортáнка.*

A dial. deformation of *горлянка,* q. v.

дж!, джа! interj. imitating the sound of a rod in sudden quick motion, first recorded in the XX c. — Syn. *дззз!* РССтоцький 3, 154.

A primitive o/p. interj.

джаб, also дзяб AmUk. 'job', first recorded in 1915. — Deriv. *джáбіст, дзя́біст,* Жлуктенко 124; *джабувáти* (JBR.). — Subst. *прáця, слýжба.*

From E. *job* 'ts', Івах PM. 1, 212, Білаш 237.

джавéл вóтер AmUk. 'javelle water', first recorded in 1943. — Subst. *рідинá до вибілювання.*

From E. *javelle water* 'ts', Білаш 237.

джавл 'joule, a unit of electrical energy', ModUk.; BRu. *джóуль,* Ru. *джáуль, джоуль,* Po. *dżaul, dżul.* — Subst. *одиниця праці (сантимéтр - грамсекýнда), дорівнює* 10^7 *ерґам,* Орел 1, 264.

Named after the E. physicist J. Prescott *Joule* (1818-89), АкСл. 3, 766, Klein 1, 833.

джавр see ґявур.

джаґáн see чекáнити.

джаз 'jazz', ModUk.; BRu., Ru. *ts,* Po. *dżez, jazz.* — Deriv. *джазбáнд.* — Subst. *американська мýзика й тáнці, утвóрені під вплúвом мурúнської мýзики.*

From E. *jazz* 'ts', Орел, l. c.

джайнізм 'jainism', ModUk.; Ru. *джайнúзм,* Po. *dżainizm.* — Deriv. *джáйна.* — Subst. *сектáнтський індуїстський рух, що йогó започаткувáв Джайна,* Орел 1, 265.

From Hind. *Jaina,* Klein 1, 824.

джáмія 'mosque', ModUk. — Subst. *мечéт у мусулмáнів,* Орел 1, 265.

From Rm. *geamiă* < Ar. *ǵami* 'ts', Lokotsch 52.

Джан-гис-агáч 1849 Шевченко : Shevchenko's title of a painting of the Kazakh 'holy tree', see сингúч-агáч.

джбан see дзбан.

джгут see жгут.

'дже abbr. аджé, q. v.

джеб 'jab', ModUk.; Ru. *джэб.* — Subst. *прямúй удáр зблúзька в бóксі,* Бойків 139.
From E. *jab* 'ts', Льохін 192.

джеґоніти see жебоніти.

джеджóра Wd. 'jay', first recorded in the XIX c. — Subst. сóйка.
Origin ts as in джинджóра, see джúнджор.

джейл, also джийл, дзел AmUk. 'jail', first recorded in 1915. — Subst. *в'язнúця.*
From E. *jail* 'ts', Білаш 239.

джейрáн 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *сіруватожóвта антильóпа, що живе в степáх Серéдньої Áзії, Монґóлії й Пéрсії,* Бойків 139.
From Tk. - Kaz. *džijrän* 'ts', cf. also Alt. *järän*, Mong. *džegeren* 'ts', Miklosich TE. 1, 289; see also дзерéн.

джéкет, also джéкит, джекик, AmUk. 'jacket', first recorded in 1915. — Subst. *жакéт, кýртка.*
From E. *jacket* 'ts', Білаш 241.

джéкик, джéкит AmUk. see джéкет.

джéк-ман AmUk. 'jack-man', first recorded in 1929. — Subst. *залізнúчий робітнúк при важелях.*
From E. *jack-man* 'ts', Білаш 242.

джéк-ребіт AmUk. 'jack-rabbit', first recorded in 1931. — Subst. *рід велúких дúких зайців.*
From E. *jack-rabbit 'ts'*, Білаш 242, Роїк 70.

джекувáти AmUk. see підджекóвувати.

джéк-фиш AmUk. 'jackfish', first recorded in 1958. — Subst. *щупáк.*
From E. *jackfish* 'ts', Білаш 242.

джéлес AmUk. see джúлис.

джéлі AmUk. 'jelly', first recorded in 1941. — Subst. *Ґалярéта.*
From E. *jelly* 'ts', Білаш 242.

джем, also джим, AmUk. 'jam', first recorded in 1913. — Subst. *варéння; мармеляда* (JBR.).
From E. *jam* 'ts', Білаш 243.

джéмпер 'jumper', ModUk.; BRu., Ru. *джэмпер,* Po. *dżemper,* also *jumper.* — Subst. *спортóва, вóвняна, суцільно плéтена блюза,* Орел 1, 265.
From E. *jumper* 'ts', Орел, l. c., Льохін 192, АкСл. 3, 763.

дженджерýха, дженджурúстий see джúнджор.

джéнерал бáс AmUk. 'general boss', first recorded in 1927. — Subst. *головнúй настáвник.*
From E. *general boss* 'ts', Білаш 243.

джéнерал мéрчент AmUk. 'general merchant', first recorded in 1937. — Subst. *загáльний крамáр.*
From E. *general merchant* 'ts', Білаш 243.

джéнітор 'janitor', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *двірнúк.*
From E. *janitor* 'ts'.

джéнтлмéн, SovUk. джентльмéн 'gentleman, polite (elegant) man', ModUk.; BRu. *джэнтлемéн,* Ru. *джентльмéн* (since 1839), Bu. *джентлемéн,* Po. *dżentelmen,* etc. — Deriv. *джентлмéнство, джентлмéнський.* —

Subst. *добре вихована людина, що в поведінці додержує чемности, моралі,* Орел 1, 265.

From E. *gentleman* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 763 - 764.

джентрі 'gentry', ModUk.; BRu. *джэнтры,* Ru. *джентри* (since 1864), Po. *gentry.* — Subst. *дрібновласницька шляхта в Англії,* Орел 1, 265.

From E. *gentry* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 764.

дженюар AmUk. 'January', first recorded in 1963. — Subst. *січень.*

From E. *January* 'ts', Білаш 244, Роїк 69; see also январ.

джер see джур.

джерга, also **дерга** 'horse-cloth (-blanket); caparison; coarse woollen cloth', MUk. дергу Asg. (1605), дергъ три (XVIII c.). — Subst. *груба волохата тканина; шерстяна чорна одіж, що її носять старі жінки замість плахти,* Бойків 136.

From Tk. *čerge* 'ts', Miklosich 33, Berneker 1, 145, Lokotsch 33, Тимченко 695, Vasmer RS. 3, 276 - 277, a. o.; less persuasive is its derivation from Rm. *cergă* 'peasant-blanket', (Vincenz 8); Mod. and MUk. *дерга* instead of *джерга* under the influence of дергати; see also the following entry.

джерґа dial. 'cushion', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 98). — Subst. *рід подушки : підклад із ліжника або сіна.*

From Rm. *cergă* 'peasant-blanket', see the preceding entry.

джерґіт, Gsg. джерготу 'jabbering, chirping; chattering', first recorded in the XIX c.; Uk. only. — Deriv. *джерґотати, джерґотіти, джерґотня,* (b/f.) *джерґати,* Wd. also *джеркотіти, джеркати* (Желеховський 1, 179). — Syn. *щебетання; розмова (нерозбірлива).*

An o/p. formation of imitative origin.

джереґеля, also джеґерелі Npl. (Кузеля 98) 'tresses or braid (arranged around the head like a crown or wreath)', ModUk. — Subst. *коса сплетена втроє, віночок на голову,* Кузеля, l. c.

From Rm. *cercel* 'circle', the ultimate source being Lat. *circus,* Puşkariu 341, Cioranescu 161; according to Горбач (letter of 10. 8. 1971), it derives from Po. *ceregiele* 'ceremony'; unconvincing.

джерело, dial. also джерло, [д]жор[е]ло, жерело, (Желеховський 1, 179) 'source, fountain, spring; first (prime) cause, origin', MUk. джерело (1668), з двох джерел (XVII c.), otherwise: жерело (1560), презь жерела (XVII c.), от... жерела (1719), жерела Apl. (1767), OES. жералы Isg. (XV c.), 70 жерелъ (XV c.), (from OCS.:) жрѣла Npl. (XVI c.), жрело (XIV c.), (from Po.:) жродло (XVI c.), з... жродла (XVII c.), жродло (XVII c.), зе жродла (XVII c.), всѣ жродла (XVIII c.), отъ... жроделъ (XVIII c.); BRu. *жарало,* Ru. *жерело,* OCS. *žrělo,* Bu. *жрело, ждрело,* SC. *ždrijèlo,* Sln. *žrelo,* Cz. *zřídlo,* Slk. *žriedlo,* Po. *źródło.* — Deriv. *джерельце, джерелянка, джерела[с]тий, джереловий, джереляний, -ястий, джерельний, джерелознавство;* here also *ожерелля;* MUk. жерелов (1627 Беринда), жерелцомъ Isg. (1672), жерелонки Asg. (XVIII c.); OES. жерельныи (XIV c.). — Syn. *природний вихід підземних вод на поверхню землі,* УРЕС 1, 590; *початок.*

PS. *žer[d]lo 'ts', IE. *root* **guer- as in горло, q. v.

джеремувати Hc. 'to speak incomprehensively', first recored in the XX c. (Ломацький 6). — Subst. *говорити незрозуміло.*

Of unknown origin, perhaps connected with *д[ж]еренча́ти,* q. v.

джеренча́ти Bk. see дре́нькіт.

дже́рзі AmUk. 'Jersey', first recorded in 1932. — Subst. *рід худо́би.*
From E. *Jersey* 'ts', Білаш 244.

джери́д 'jereed, jerid', ModUk. — Subst. *спис із гру́бого очере́ту в ара́бів, ку́рдів і монго́лів,* Бойків 139.
From Ar. *jarīd* 'leafless palmbranch', Skeat 314, Klein 1, 827.

дже́ркати, джеркота́ти, джеркоті́ти see дже́рґіт.

джерма́ла, джерме́ла, джерма́ри Npl. 'pincers for removing parasites (vermin) from sheep', first recorded in 1862 (Кухаренко *Основа* 5, 33). — Deriv. *джермели́ти[ся], джермелува́ти, джерме́льце.* — Subst. *щи́пчики вийма́ти че́рву із шкі́ри ове́ць.*
From Rm. dial. *žermár'* < *viermár* : *vierme* 'wurm', Шелудько 2, 131, Crânjala 254, 438, Vrabie 141.

дже́рман AmUk. 'German', first recorded in 1946. — Deriv. *джерма́нський.* — Subst. *ні́мець.*
From E. *German* 'ts', Білаш 244.

дже́рсей, дже́рсі 'jersey', ModUk.; BRu. *джэ́рсі,* Ru. *дже́рсе, дже́рси,* Po. *jersey.* — Subst. *ве́рхній, да́мський трикота́жний о́дяг,* Орел 1, 265.
From E. *jersey* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 764.

дже́ря see чир.

джиґ! interj. imitating the sound of whipping, lashing, switching, ModUk. only. — Deriv. *джиґу́н*||*джигу́н, джиґу́ха,* dial. *джи́ґалка* (Makowiecki 386), *джи́ґати, джи́ґнути* (Паламарчук ЛБюлетень 6, 25), *джиґи́ря* (РССтоцький Slavia 5, 31), Bk. *джьи́ґа* (Кміт 59). — Syn. *дюґ!* dial. *дзюґ!*
An imitative o/p. formation.

джиґи́ря 'lung and liver (of sheep)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179); Bu. *джи́гер* 'lung', SC. *džìgerica* 'liver'. — Subst. леге́ні й печі́нка (ове́ць).
From Rm. (Transilv.) *jigoare* 'ts', Cioranescu 451, the ultimate source being Tk.-Osm. *jiger* 'lung, liver, heart', Berneker 1, 242.

джиґі́т, SovUk. джигі́т 'one who leaps (vaults) on (onto) a horse', ModUk.; BRu. *джыгі́т,* Ru. *джиги́т* (since 1864), Po. (in deriv.:) *dżygitówka.* — Deriv. *джиґіто́вка, джиґітува́ння, джиґітува́ти, джиґіта́й.* — Subst. *їзде́ць, перева́жно на Кавка́зі, що до́бре володіє збро́єю й керу́є коне́м; юна́к, гарці́вни́к,* Бойків 139.
From Tk. *čigit, -get,* 'ts', АкСл. 3, 765; cf. also Горяев 91, Радлов 3, 510, 4, 161, Преображенский 1, 183, Vasmer[2] 1, 511, Lokotsch 173, a. o.

джиґу́н : джиґ!

джид 'case for holding three arrows, (little) quiver', ModUk. — Subst. *стари́й тата́рський колча́н на три стрі́ли,* Бойків 39.
From Tk.-Osm. *džida* 'lance, spear', Miklosich 53, Berneker 1, 242, with transfer of meaning from 'spear' to 'arrow [holder]'.

джийл AmUk. see джейл.

джи́лис also джи́ліс, дже́лес, дже́ловз AmUk. 'jealous', first recorded in 1959. — Subst. *за́здрісний.*
From E. *jealous* 'ts', Білаш 245.

джи́ліс AmUk. see джи́лис.

джилюґа SoCp. '(female) dog', first recorded in the XX c. (Мукачів Полянський РМ. 1, 407). — Subst. *сýка,* syn. *ґáйда.*

Perhaps from Hg. *csilla* '(bul)rush; [tugging]dog' with Uk. suffix *-юґа.*

джúма see дзя́ма.

джин 'gin', ModUk.; Ru. ts (since 1803), Po. *dżyn.* — Subst. *англíйська горíлка з жúта і ячмéню, запрáвлена ялівцéвими я́годами; машúна, що нéю очищáють бавóвну,* Бойків 139.

From E. *gin* 'ts', Kirkconnell 10, Орел 1, 265, АкСл. 3, 765.

джинґоїзм 'jingoism', ModUk.; Ru. *джингойзм,* Po. *dżyngoizm.* — Subst. *те, що й шовінізм (в Áнглії),* Орел 1, 265.

From E. *jingoism* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 765; the word derives from *gingo* 'chauvinist', the ultimate source being Basque *Jainko* 'name of the supreme god', brought into England by the Basque soldiers during the reign of Edward I (1272 - 1307), Klein 1, 830.

джúнджер AmUk. see джíнджер-ейл.

джинджигиля́стий, джинджиґиля́стий see джúнджор.

джúнджор, джинджóра, Wd. джінджýра, дзіндзóра. дзіндзýра 'Gentiana : gentian', first recorded in the XIX c. — Deriv. *джиджулýха*||*дже[н]джелýха, джиджурýха*|| *дженджерýха, джéнджик*||*джéнчик, джинджурúстий*|| *дженджурúстий, джиджулúти[ся]* || *джеджулúтися, дженджерувáти,* here also (against Шаровольський 2, 60) *джинджиґиля́стий*||*джинджигиля́стий,* and *джинджирíка,* (Мосаленко 30); FN. *Джеджóра, Джиджóра, Джеджáлик* (pseudonym of I. Франко, Дей 141). — Syn. *ґенція́на.*

Like *ґéнзýра,* q. v., the word comes from Rm. *ghințura* 'ts', the ultimate source being Lat. *Gentiana,* РССтоцький Slavia 5, 56, Vrabie 145.

джúни 'jinnee, genie', ModUk.; Ru. *джинны* (since 1839). — Subst. *злі дýхи в мусулмáнській демонолóгії (в пéрсів, арáбів),* Орел 1, 265.

From Ar. *jinnī* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 675, Klein 1, 830.

джúнирал клíнінґ AmUk. 'general cleaning', first recorded in 1959. — Subst. *загáльне чúщення.*

From E. *general cleaning* 'ts', Білаш 245.

джинькáшливий Wd. 'particular (in one's choice of food), fastidious, dainty', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *вибáгливий (в їжі).*

Perhaps from Rm. *cincăi* 'to molest', Cioranescu 181, with a f/e. influence of кáшляти, q. v.

джиркотíти dial. variant of дзюркотíти, see дзю́ркіт.

джихáд 'jihad, jehad : religious war against unbelievers', ModUk. — Subst. *свящéнна війнá в мохаммедáнів,* Орел 1, 265.

From Av. *jihād* 'contest, war', Klein 1, 830.

джíґер AmUk. 'jigger', first recorded in 1964. — Subst. *„ганґáра", нерáз з мотóром.*

From E. *jigger* 'ts', Білаш 245.

джíґольо 'a paid male (dancing) partner', ModUk. — Subst. *плáтний партнéр (до тáнцю).*

From It. *gigolo* 'ts', the ultimate souce being Fr. *gigue* 'shank, fiddle', Klein 1, 656.

джінатúта dial. (Hc.) 'salt water (in earth)', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *сúровиця.*

Origin obscure.

джінджер-ейл, also джинджерéл, джи́нджер AmUk. 'ginger ale', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *на́питок.*

From E. *ginger ale* 'ts', Білаш 246.

джінджу́ра dial. see джи́нджор.

джі́нси Npl. AmUk. 'jeans', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *штани́.*

From E. *jeans* 'ts'.

джі́прок AmUk. 'gyprock', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *пласти́чний, смоли́стий матерія́л, яки́м оббива́ють зо́внішні сті́ни ха́ти.*

From E. *gyprock* 'ts'.

джістока́р dial. 'salesman', first recorded in the XX c. (Верхній Дунавець, Горбач 11, 9). — Subst. *крама́р.*

Origin uncertain; according to Горбач, l. c., from Rm. *vistiernic* 'treasurer'; inconvincible.

джі́у-джи́тцу, джі́ю-джі́цу *'jiu-jitsu'*, ModUk.; BRu. *джы́у-джы́тсу,* Ru. *джиу-джи́тсу,* Po. *dżiu-dzitsu.* — Subst. *дові́льні спо́соби фізи́чної боротьби́ у япо́нців,* Орел 1, 265.

From Jp. *jū-jutsu* 'ts', Lokotsch 76, Klein 1, 835.

джма́рдати Bk. 'to follow', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *іти́, волочи́тися за ким (напр. дитя́, пес).*

Origin obscure; perhaps from мароде́р, q. v.

джмі́ль, Gsg. джмеля́, Wd. чміль 'bumble-bee, humble-bee', ModUk.; Ru. *шмель,* dial. *чмель,* Sln. *šmelj, čmelj,* Cz. *čmel, štmel,* Slk. *čmel',* Po. *czmiel, trzmiel,* LoSo. *čmjel,* UpSo. *čmela* Plb. *stamel.* — Deriv. *джмеле́вий;* FN. *Джміль.* — Subst. *рід гуртосіме́йної кома́хи з гру́пи бджоли́них,* УРЕС. 1, 590.

*PS. *čьmeljь (<*kьmeljь)* 'ts', by apophony akin to *кома́р,* q. v.

джмола́ Wd. 'bee', first recorded in the XIX c. (Железовський 1, 179). — Deriv. FN. *Чмола́.* — Subst. *бджола́.*

An interesting contamination of джміль (чміль) and бджола́, see s. vv.

джовл, SovUk. джо́уль 'joule', ModUk.; BRu. Ru. *джо́уль.* — Subst. *одини́ця робо́ти електри́чного стру́му, ватсеку́нда,* Льохін 193.

From E. *joule* 'ts', named after the E. physicist James P. *Joule* (1818-1889), Klein 1, 833.

джог dial. 'youth', first recorded in the XX c. (Москаленко 30). — Subst. *че́лядь, мо́лодь.*

See the following entry.

джоґ, джок '(Moldavian) dance', ModUk.; Ru. *джок.* — Deriv. FN. *Джоґе́ра* (Falkowski-Pasznycki 111). — Subst. *молдава́нський тано́к у Басара́бії,* Бойків 140.

From Rm. *joc* 'ts', the ultimate source being Lat. *jocus* 'joke, jest', Vasmer[2], 1, 511, Puşkariu 79, Cioranescu 454; here, perhaps, джог 'youth', with ре́кання and specialized meaning.

джодж AmUk. 'judge', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *су́ддя (в суді́).*

From E. *judge* 'ts'.

джо́йка dial. for со́йка, q. v.

джойн, also джойнт, AmUk. 'join, joint', first recorded in 1929. — Subst. *лу́чник залізни́чних ре́йок.*

From E. *join, joint* 'ts', Білаш 247.

джóкей 'jockey', ModUk.; Po. *dżokej*. — Deriv. *джóкей-клюб*. — Subst. *лакей, що їде верхи за своїм паном; найманий вéршник на кінських перегóнах,* Орел 1, 266.

From E. *jockey* 'ts', Kirkconnell 7, the ultimate source being dimin. of Scot. *Jock* 'Jack', Klein 1, 830.

джóкер 'joker', ModUk.; Ru. *ts*, Po. *joker*, etc. — Subst. *додаткóва кáрта в колóді для гри в пóкера,* Орел 1, 266.

From E. *joker* 'ts' Орел 1, 266, АкСл. 3, 766.

джолó dial. 'sting, goad', first recorded in the XX c. (Борзна, Грінченко 1, 376). — Subst. *жáлó*.

A dial. deformation of *жáлó,* q. v., perhaps under the influence of **бджолá**.

джолóбати dial. for жолóбати, see жóлоб.

джоломíя dial. see жоломíя.

джóлонка dial. for жéлонка, see жóвнá.

джóнва dial. for жóнва, see жóвнá.

джонжóлі Npl. dial. 'Staphylea pinnata L.: sort of gooseberry', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 358). Syn. *клекáцки*.

From Hg. *gyöngy* 'pearl', MNT-ESz. 1, 1134, the ultimate source being Tk. *[j]inġi* 'ts', Lokotsch 73; formal similarity between goose-beries and pearls was the basis for semantic transfer.

джóнка 'junk', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *dżonka*. — Subst.*вітрúльне суднó в китáйців,* Орел 1, 266.

From Port. *junco* 'ts', the ultimate source being Javanese *joń* 'ts', Klein 1, 836.

джóрга, джóрґа dial. see чýрда.

джорелó, джорелúстий, джорелúтися dial. for джерелó, q. v.

джорúна, also жорúна SoCp. 'small piece of fried bacon'; Npl. 'greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169); SC. *džora* 'ts'. — Subst. *шквáрка, шквáрок*.

From Tk. *jevre* 'ts' (Дзендзелівський, l. c.).

джóуль see джовл.

джóя dial. for сóя, q. v.

джýга see **чýга**.

джуґáн, also джугáн dial. for джаґáн, see чекáнити.

джуґáра see джу[н]ґáра.

джуґáстро, джуґáстрýм dial. 'Acer compestre L.: (common) maple tree', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 2, 3). — Subst. *біло-, чорно-клéн, пáклен, сýклен*.

Origin obscure; perhaps from Rm. *ciucă 'white'* and *astar* 'strainer' with a specialized meaning.

джýґля Wd. 'winter cap', first recorded in 1877 (Вехратський 1, 14). — Subst. *зимовá шáпка*.

Origin obscure; perhaps it is connected with джýга, see s. v.

джýґнути dial. for дю́ґнути : **дюґ!**

джуджýра dial. for джúнджор, джунджóра, q. v.

джýйга! dial. interj. in inciting dogs to attack: 'tally-ho!', first recorded in the XX c. (Житомірщина, Паламарчук ЛБюлетень 6, 25). — Syn. *гу[д]жгá,* see s. v.

A metathetic variation of ґýджгá!, q v.

джýклити 'to drink (eagerly)', first recorded in the XX c. — Subst. жадлúво **пúти**.

An o/p. formation like жлуктáти, жолóпати, etc.

джулáй, also дзюлáй AmUk. 'July', first recorded in the XX c. (Рудницький 6, XV). — Subst. *лúпень*.

From E. *July* 'ts'.

джу́лий 'earless', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179), Bu. *чул,* SC. *čūlov, čūlast,* Sln. *šûl, šula,* Slk. dial. *čula* 'ts'. — Subst. *без[в]у́хий.*

Most probably from Rm. *ciul* 'ts', Cioranescu 200; see also шу́лий.

джума́, Wd. джу́ма see чума́.

джу́мар[а], джу́марь SoCp. 'small piece of fried bacon; greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169). Bu. dial. *джуме́рка.* — Deriv. *джума́рка,* here also *жу́ма́рка, жма́рка.* — Subst. *шква́рка, шква́рок.*

From Rm. *jumară* 'ts', Дзендзелівський 13, 169, the ultimate source being either ModHG. *Schmarre* 'slash, sear', Cioranescu 456, or from Tk.-Pers. corresponding word, Младенов 127.

джуми́га dial. 'sediment, lees, dregs', ModUk. — Subst. *о́сад на дні посу́дини.*

Of obscure origin.

джун, also дзюн AmUk. 'june', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *че́рвень.*

From E. *june* 'ts".

джу[н]ґа́ра dial. 'Sorghum cernuum : sort of millet', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 355). — Subst. *про́со звúсле.*

The word seems to be f/e. deformation of the Lat. term *Sorghum;* yet, its derivation from Rm. *ciungără* 'oveja descornada', Cioranescu 201, with a fig. semantic transfer on account of similarity, is not excluded.

джу́нґлі 'jungle[s]', ModUk.; BRu. *джу́нглі,* Ru. *джу́нгли* (since 1864), Po. *dżungla,* etc. — Subst. *тропі́чні лісові́ хащі́ та болота́,* Орел 1, 266.

From E. *jungle* 'ts', the ultimate source being Hind. *jangal* 'wood, jungle' (> Skt. *juñdala* 'dry, desert'), Skeat 318, Klein 1, 836.

джунджо́вий Wd. 'silk(?)', first recorded in the XIX c. (Головацький 2, 39). — Subst. *шовко́вий(?).*

The word occurs in a Wd. folksong:

Бо́жая Ма́ти... си́на пови́ват:
Ей повивачо́йки з само́го зло́та,
А пелено́чки та *джунджові́ї;*

the last word is apparently a f/e. corruption of a foreign word.

джупиня́ха Hc. 'coquette', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Deriv. *джупини́тиси.* — Subst. *коке́т[к]а, споку́сниця.*

From Rm. *jupineasă* 'dame, hostess', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джупло́ dial. for дупло́.

джур, Wd. also, джер, жур 'a mess of boiled oatmeal (lightly fermented)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Deriv. *джурі́ти,* and (perhaps), *джуральце́, джу́рджя.* — Subst. *вівся́ний кисі́ль; ка́ша.*

Perhaps from Tk.-Tt. *jurga* 'sauer milk', see also чир.

джу́ра, also чу́ра 'orderly of a cossack officer; page, cossack officer's war companion', MUk. джуры Asg. (XVII c.), на... джурахъ (XVIII c.). — Deriv. джу́ронька; FN. *Джу́ра; Чура́й;* GN. *Джу́рин, Джу́рів, Джу́рків.* — Subst. *коза́цький слуга́ — зброєно́сець, що ході́в з коза́цькими старши́нами в похо́ди,* Бойків 140.

From Tk.-Cha. *čürä* 'ts', which originally was borrowed as *чу́ра́* and later (XVII c.) became *джу́ра* with initial *č*- voiced to *dž*-, cf. Корш ИзвОРЯС 8:4 (1903), 15.

джýрат *Hc.* 'member of the municipal council', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Subst. *член муніципáльної рáди.*

From Rm. *jurat* 'ts', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джурбá Hc. see журбá.

джýрга, джýрґа Hc. 'multitude (of men or animals on the road)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *велúке числó; стáдо, чередá.*

From Hg. *csürhe (csirhe)* 'herd; mob, rabble', MNT-ESz. 1, 582.

джурдж Lk. see дзюрдз.

джýрджя see джур.

джýрини abbr. for джумáрини Hc. (Vincenz 13) see джýмар[а].

джурчáти see дзюрчáти.

джус 1. AmUk. 'juice', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *сік (з овочів).*

From E. *juice* 'ts'.

джус 2. AmUk. 'Jews', first recorded in 1935. — Subst. *жидú.*

From E. *Jews* 'ts', Білаш 248.

джус 3. арґо 'young boy, youth', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 38). — Subst. *хлопчáк.*

From Rm. *jos* 'low', Горбач, l. c., Cioranescu 454.

джусь! see дзусь!

джут 1. = джгут see жгут.

джут 2. 'jute', ModUk.; BRu., Ru. джут (since 1875), Po. *juta.* — Deriv *джýтовий;* — Subst. *тропíчна рослúна з родúни лúпових, що з неї виробляють міцнé полотнó,* Бойків 140.

From E. *jute* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 767, of uncertain, probably non-IE., origin, Klein 1, 837.

джуфó Hc. 'player', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 33). — Subst. *хлóпець, що грáє на гýбах.*

Origin obscure; its relationship to Rm. *jufă,* Hg. *zsufa* 'liquid', though possible, cannot be substantiated on account of meaning.

джюмáрь Bk. for *чумáрь, чумáк, see чумá.

джюрі AmUk. see жюрí.

джюхати Bk. 'to pour out (forth) the water, to spill, shed', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. *виливáти з рóзмахом вóду.*

Origin uncertain; connection with *дзюґ!, дюґ!,* though possible, cannot be substantiated.

джяволи Bk. 'cry; shouting children', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Deriv. *джяволíти, джявулíти.* — Subst. *криклúві діти, крúки.*

Of o/p. origin, cf. дзявкіт, дзявкати, скавулíти, etc.

джяворонок Bk. see жáйворон[ок].

джяврія Bk. 'shouting woman', first recorded in 1939 (Кміт 59). — Deriv. *джяркати (*джяврякати).* — Subst. *криклúва жінка.*

Of o/p. origin, cf. джяволи.

джьос Hc. 'strike, blow, cuff', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *стусáн.*

Perhaps from Rm. *jos* 'low (blow)', cf. Cioranescu 454.

дзáма dial. see **дзяма.**

дзáні 'zany', ModUk.; Ru. *дзáнни.* — Subst. *мáска слугú (арлекíн) в італíйській комéдії,* Орел 1, 266.

From It. (Venetian) *zan[n]i* 'ts', Орел, l. c., Льохін 193, the ultimate source being It. *Giovanni* 'John', Klein 2, 1766.

дзáнґра, дзúнґра Wd. 'fall rain with hail' (Посяння), first recorded in 1938 (Пшеп'юрська 72). — Subst. *осíнній дощ з грáдом.*

Origin obsure; its connection with дзúндра, q. v., cannot be substantiated on account of meaning.

дзáндзара, дзáрдзара, дзéндзур dial. 'apricot', (Нижнє Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 36; Одещина, Москаленко 30), first recorded in the XIX c. (cf. Makowiecki 38); Bu. *зáрзала, зарзамúя,* SC. *zerdélija.* — Subst. *абрикóс.*

The word is a borrowing from Bu. *зáрзала,* Москаленко, l. c., Жилко 270, which, in turn, comes from Tk.-Osm. *zerdali* 'ts', the ultimate source being Pers. *zärdālā* 'yellow plum', Miklosich 399, Lokotsch 172; see also жердéля.

дзáрдзара dial. see the preceding entry.

дзбан, dial. also збан, [д]жбан 'jug, can, pitcher', MUk. жбанъ||збан (XVII c. Алфавит 39), збанъ (1643 Ужевич 40), збанъ (XVII c. ЛСЛ. 235), OES. чьбанъ (1144), (from OCS.:) чьванъ; BRu., Ru. *жбан,* OCS. *čьvanъ,* Bu. dial. *джибáн, джубáн* (Младенов РФВ. 62, 260), SC. *[d]žbȁn,* Cz. *džbán,* OCz. *čban,* Slk. *[d]žbán,* Po. *dzban,* dial. *zban, żban,* OPo. *czban,* wanting in Ma., Sln., LoSo. and UpSo. — Deriv. *дзбáн[оч]ок,* dial. *збáнка, збанá[тко],* MUk. за... дзбанки (1605), збанó[чо]къ (1643 Ужевич 40_1). — Syn. *глек; (з вузькóю шúйкою:) гладýщик,* dial. *товкáн[ка], товкáня, довжáк, -áнка, куп[л]áнка, купáня, шýп[о]ля, добóня* (all from SoCp., cf. Дзендзелівський 66), MUk. стамна, кгелетка (XVII c. Алфавит 30), скýдель глиняный (XVII c. ЛСЛ. 235).

PS. **сьb-anъ* 'ts', most probably connected with цебéр (<**čьb-ьrъ),* q. v.; according to Zubatý LF. 28, 115 - 117, it corresponds to Latv. *ciba* 'small wooden vessel', Lith. *kibìras* 'pail, bucket', cf. also Brückner KZ. 45, 25 - 26, Соболевский РФВ. 71, 446 - 447, Berneker 1, 165, Murko WuS 5, 29, Trautmann 133, Sławski 1, 188, Fraenkel 250, a. o.; less convincing are the etymologies of Младенов РФВ. 62, 260 - 262 (: Gk. *kýmbos* 'vessel', Skt. *kumbhá-* 'cup, pot') and Skok Archiv 35, 338 - 341 (: OHG. *scif -* 'vessel'); OES. чьванъ < OCS. *čьvanъ* is f/e. influenced by OCS. *vino,* Zubatý, l. c.; as far as Uk. variety of forms is concerned the oldest among them seems to be джбан <**čьbanъ* (with loss of *-ь-* and the subsequent voicing of *č-* to *dž-);* it was followed by dissimilatively simplified жбан which alternated with збан (perhaps under the influence of цебéр, perhaps under that of Po. *zban,* cf. Sławski 1, 187), and дзбан — the final and youngest form (first occurrence: XVII c.); see also dial. чобáн.

дзбанк Ed. 'bank' first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 181). Subst. *банк.*

A f/e. deformation of *банк,* q. v., influenced by дзбан.

дзв! дззв! (РССтоцький 5, 154), дззз! interj. imitating sound of whip, lash, ModUk. — Deriv. *дзвúзнути, дзвíжчáти* (РССтоцький, l. c.). — Syn. *цвіг!, цьвох!*

An o/p. formation based, perhaps, on voicing of *цв-,* cf. цвіг!, цьвох!

дзвеніти dial. also звеніти (Грінченко 2, 128), дзвиніти (Желеховський 1, 180) 'to ring, jingle, tinkle, clank', MUk. звеню : звиню; звенящи : дзвúнячи; дзвиню (1627 Беринда), звиню — **звеню** (XVII c. Синонима 152; ЛСЛ. 73), OES.

звьняшти (XI c.), звѣняши, звенить (Сл. плк. Ir.); BRu. звінéць, Ru. *звенéть*, OCS. *zvьněti*, Bu. *звъня́*, Sln. *zvenéti*, Cz. *zníti (*zvьněti)*, Slk. *zniet'*, OPo. *wznieć*, LoSo. *zněś*. — Deriv. *дзвеніння, за-, про- дзвеніти, -іння, дзвеня́чий, дзвéнькач, дзвéнькати, -ання, дзвенькотіти, -іння*, GN. *Дзви́няч, Звени́город[ка]*, PN. *Звенисла́в[а]*. — Syn. *видава́ти го́лос, звук*, Тимченко 707; *бриніти; (ури́ваними зву́ками:) дзéнькати; (про стру́ну:) бриньча́ти; (про скло, по́суд:) дзинча́ти*, Деркач 57.

PS. **zvьněti* 'ts', by apophony related to дзвін, дзвони́ти, звук, звуча́ти, see s. vv.

дзвенó see звенó.

дзвéнькати : дзвеніти.

дзвенькотіти : дзвеніти.

дзви́знути : дзв!

дзвиніти : дзвеніти.

Дзви́няч : дзвеніти.

дзвисть SoCp. see звисть.

дзвіжча́ти : дзв!

дзвізда́ Wd. see звізда́.

дзвін 1. Gsg. дзвóна 'bell; ornament on Easter-eggs' (Грицак РМ. 2, 146); 2. Gsg. дзвóну 'sound', MUk. звонъ (XVII c. ЛСЛ. 73), звон (XVII c. Гептаглот 26), дзвун (1681), дзвономъ Isg. (XVII c.), в дзвони (XVII c.), звони (1747 Інтермедії 179), въ дзвони (XVIII c.), у дзвони (XVIII c.), во всѣ дзвони (1772), OES. звоны||звони Npl.; BRu. *звон* 'bell; sound', Ru. *звон* 'sound', OCS. *zvonъ* 'sound[ing]', Bu. *звънéц* 'sound', SC. *zvȍno* 'bell', Sln. *zvôn*, Cz., Slk. *zvon*, Po. *dzwon*, OPo. *zwon* (XIV—XVI c.) 'bell', LoSo., UpSo. *zvon* 'bell'. — Deriv. *дзвінéць, дзвóни[чо]к, дзвінó[чо]к, дзвіни́ця, дзвінка, дзвона́р, дзвінкість, дзвінки́й, дзвінкóвий, дзвóникові, дзвоникува́тий, дзвонкóвий, дзвóнний, подзвінне, дзвонови́й, дзвóнчатий*, etc.; here also: *дзвони́ти, -ніння, ви́дзвонити[ся], видзвóнювати, від-, за-, пере-, п[р]о-дзвони́ти*, MUk. звонéцъ, дзвонóкъ (1627 Беринда), звонéцъ (XVII c. ЛСЛ. 73), звонни́къ, — (1627 Беринда), звонéцъ (XVII c. ЛСЛ. 73), звонни́къ, -и́ца (ibid.), дзвонникови Dsg. (XVII c.), на дзвонници (1616), дзвони́ть (XVII c.), дзвони́ли (XVII c.), звоню (1643 Ужевич 62_2), звоню́ (XVII c. ЛСЛ. 73), дзвонити (XVIII c.), звони, звони дзвонять (XVIII c.), звоним (1737 Інтермедії 136), OES. звонити, звонячи (Сл. плк. Ir.); FN. *Дзвóник, Дзвінка, Дзвінчу́к, Дзвінкóвський, Звонкóв* (pseudonym of C. Пономарьов, Тулуб 232); GN. *Дзвонéцький||Звонéцький [поріг], Звонéць*, УРЕ. 4, 148, *Дзвонкóвая* [кри́ниця], Шевченко 1, 170. — Syn. *металéвий при́лад... з залізним сéрцем в середи́ні, щоб дзвони́ти*, Тимченко 708; *звук, звуча́ння (дзвóна)*.

PS. **zvonъ* 'sound; bell', IE. root ***ĝhu̯on-*, cf. Alb. *zā* 'voice' (Pedersen KZ. 36, 338), Arm. *jain* 'voice' (Pokorny 490); by apophony **ĝhu̯in-* it is related to звеніти, q. v., like **zorъ* : **zьrěti*, **gromъ* : **grьměti*, etc., Sławski 1, 210; less persuasive is its connection with зва́ти 'to call', cf. Bloomfield IF. 4, 76, Persson BB. 1, 191; 2, 586, a. o., as well as its kinship with Lat. *sonus* 'sound', Skt. *svaná* 'ts', Meillet IF. 5, 333, Соболевский ИзвОРЯС. 27, 330; re. change **zv-* > *dzv-* in Uk. and other Sl. the hypothesis of Sławski, l. c., explaining it as result of dissimilation of two fricative consonants *zv-* is most convincing (against the 'decompositional' explanations of Ильинский PF. 11, 198, Grappin Slavia 13, 264, a. o.); according to Шевельов 3, 262(12), дзвін belongs to genuine Uk. "onomatopoetic words" like дзвяк, дзеленча́ти, дзéнькати, etc.

дзвін 3. Gsg. дзвóна 'felly, felloe (on a wheel)', ModUk.; Po. *dzwono*, OPo. *zwono*. (XV—XVI c.), UpSo. *zwono*, for other Sl. see under звенó. — Syn. *серединна части́на ко́ла, ба́гор.*

The word is connected with *[д]звенó;* its change to дзвін was based on **[д]звонó* (cf. Po. *[d]zwono)* — an apophonic variant of [д]звенó, see s. vv.

дзвіня́та Wd. for двійня́та (Желеховський 1, 180) : два.

дзвір Wd. see звір.

дзвук dial. see звук.

дзвя[з]к! interj. imitating a metallic sound; **дзвя[з]к** '[metallic] sound, sharp noise, hubbub, screaming, screeching, bedlam'; MUk. (from Po.:) дзвьенкъ (1596 Зизаній), дзвен'к' (1627 Беринда), дзвенкъ (XVII c. Синонима 146), дзвянкъ (1627 Беринда), до звяку (XVI c. КА, 44), OES. звякъ, звяковъ Gpl.; Po. *dźwięk;* for other Sl. see under звук. — Deriv. *дзвя́кати, -ання, дзвя́кнути, -нення,* Wd. *дзвя́ньґати* (Желеховський 1, 180), MUk. звяцáю (XVII c. ЛСЛ. 74). — Syn. *брязк, дзе́нькіт; го́лос, звук, брені́ння,* Тимченко 708; MUk. гласъ : голосъ, бренк' (1627 Беринда).

PS. **zvękъ* 'ts' by apophony related to **zvǫkъ*, see звук; дзвязк is an extended o/p. form of дзвяк.

дзе́кати see дзе́кати.

дзеле́ний dial. see зеле́ний.

дзеле́нь! : дзень!

дзе́льква, дзе́лькова 'Zelkova erenata Spach.; Ulmus nemoralis Ait. : zelkoua, zelkva', ModUk.; Ru. *дзе́льква.* — Subst. *рід дере́в, кущі́в, роди́ни в'я́зових,* УРЕС. 1, 593.

From Geo. *tselkva* 'ts'.

Дзембро́ня GN. Dzembronia (name of a village, creek and mountain in Hucul-land in Wd.), first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); Po. *Dzembronia.*

From Rm. *zîmbrŭ, dîmbrŭ* 'bison', Hrabec Гуц. 198.

дзе́м'як, дзи́м'як Wd. 'potato', first recorded in the XIX c. (cf. Makowiecki 350); Po. *ziemniak*, dial. *ziemiak*. — Subst. see under *карто́пля.*

From Po. dial. *ziemiak* 'ts' with change of *z-* > *dz-* like зеле́ний > дзеле́ний, зе́ркало > дзе́ркало, etc.; see also зімня́кі.

дзе́нгель, дзе́нґель, дзи́нґель Wd. see дя́гиль.

дзе́ндзелик 'flame of the wick', ModUk. — Subst. *по́лум'я ґно́та.*

From ModHG. *Zünder* '[lamp-] lighter', with dissimilation of *r* > *l*, change of *c* > *dz*, and Uk. suffixation (-ик).

дзендзелі́я dial. 'Centaurea, a genus of plants of the thistle family', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); wanting in other Sl. — Deriv. FN. *Дзендзелі́вський.* — Subst. *центу́рія, золототи́сячник.*

From Lat. Centaurea 'ts', with f/e. phonological deformations : *c* > *dz*, *l* < *r* under the influence of such words as дзвóни[ки], дзвіне́ць, дзві́нка, etc., also bot. terms.

дзе́ндзур dial. see дзáндзара.

дзендра́чок Lk. 'small bag, pouch', first recorded in the XX c. (Ф. Коковський, cf. Рудницький 4, 103). — Subst. *міше́чок, то́рба.*

Of obscure origin; perhaps from ModHG. *Zunder* [bűchse] 'tinder - box'.

дзе́ня : **дзень!**

дзень!, дзінь! interj. imitating metallic sound : 'ding-dong!, tinkle - tinkle!', ModUk., BRu. *дзінь!*, Ru. *дзень!*, *д[з]инь!*, Bu. *дзън!*, Cz. *dzin!*, Po. *dziń!* — Deriv. *дзе́ня,*

дзéньк[im], дзéнькати, -ання, дзéнькнути, дзенькотіти, -іння, дзень-дзень!; along with "extended form": *дзелéнь!* (РССтоцький 5, 155) and its deriv. *дзелéнькати, -ання, дзеленчáти, -áння, дзеленькотíти, -íння;* here also : *дзíня, дзиньчáти.* — Syn. *ценъ!*

According to РССтоцький, l. c., it is an o/p. formation connected with звеніти > дзвеніти, q. v.

дзéнькати, дзенькотíти : дзень!

дзер, SoCp. also **дзéра** 'whey', ModUk. — Deriv. *дзерíвний.* — Subst. *сúроватка,* Бойків 140; *нáзва для маслянки,* Дзендзелівський 64.

From Rm. *zer* 'ts', Шаровольський 2, 61, Шелудько 2, 132, Cioranescu **914**, (extensively:) Vrabie 140.

дзерéн 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. ts. — Syn. *сайгá[к], джейрáн.*

From Kalm. *zēhn* 'antelope', Vasmer² 1, 511; see also джейрáн.

дзеренчáти dial. for деренчáти, дрéнькати, see дренькіт.

дзéркало, dial. зéркало, SoCp. дзúрка[й]ло (Дзендзелівський 28), 'mirror', MUk. зерцало (XVII c.), OES. въ зрьцялѣ (1073 Ізб. Св.), зьрцало (1096), въ зерцало; BRu., Ru. *зéркало,* OCS. *zrъcalo,* SC. *zrcalo,* Sln. *zŕkálo, zrcálo,* Cz. *zrcadlo, zrkadlo,* Slk. *zrkadlo,* Po. *zwierciadło,* Plb. *zarkódlü* — Deriv. *дзéркальце, дзеркáльний, -ня, віддзеркáлити[ся], -лений, -лення, віддзеркáлювати[ся], -áлюваний, -áлювання‖відзеркáлити[ся], відзеркáлювати[ся]* (Кузеля - Рудницький 105). — Syn. *тíло, використóвуване для відбиттá хвиль (світловúх, звуковúх, тощо),* УРЕ 4, 151; dial. *лю́стро.*

From orig. зéркало < **zьrkalo,* based on **zьrěti* 'to look', see зрíти.

дзéрно dial. for зéрно.

дзéстри Npl., **дзéстро** dial. 'trousseau, dowry', first recorded in the XX c. (Одещина, Москаленко 30); Bu. *зéстра;* see also зя́стра. — Subst. *прúдане, пóсол, віно (все майнó крім худóби й грóшей).*

From Rm. *zestre* 'dowry', the ultimate source being Lat. *dexterae* 'a solemn promise, assurance', Puşcariu 181, Cioranescu **914**.

дзет! apro 'watch!', first recorded in the XX c. (Одеса, cf. Горбач 6, 32). — Subst. *бережúсь!*

Of obscure origin.

дзéці Wd. 'children', **дзéцко** Lk. 'child', first recorded in 1747 : дзецей Gpl. (Інтермедії 179); Po. *dzieci; dziecko.* — Subst. *дíти; дитúна.*

From Po. *dzieci, dziecko* 'ts', respectively.

дзéкан Wd. 'dean' (Угнів, Лев 9), MUk. дзіекана Gsg. (XVIII c.); Po. *dziekan,* for other Sl. see under декáн. — Subst. *декáн.*

From Po. *dziekan* 'ts', see декáн.

дзéкати, дзéкати 'to speak a foreign language with much *dz* sound in it (BRu., Po.); to use -дзе-'; first recorded in the XIX c. (Носенко 114); BRu. *дзéкаць,* Ru. *дзéкать,* Slk. *dzekat',* Po. *dziekać.* — Deriv. *дзéкнути, дзéкання, дзéкало.* — Syn. *вимовляти -дзе- замість -де- (про полякíв, білорýсів).*

An imitative neologism based on the pronunciation of -де- as -дзе-.

дззв! : дзв!

дзúбнути dial. for дзьóбнути, see дзьоб.

дзиг! interj. imitating a quick motion, ModUk. — Deriv. *дзиготíти.* — Syn. *зиґзáґ!*

Perhaps an abbr. of зиґзáґ, q. v.

дзигору́ха dial. : дзіґо́рити.

дзиґ! interj. imitating the sound of whip, clock, etc., ModUk. — Deriv. *дзи́ґати, дзи́ґну́ти, дзиґоні́ти* (Колодій РМ. 5, 285), *дзи[н]дзи́ґати* (РССтоцький 5, 155). — Syn. *тик-так!*

According to РССтоцький, l. c., it derives from дзи́ґар 1, q. v.

дзи́ґа, Ed. дзи́га 'pegtop, top (toy); restless person', ModUk.; Ru. *зы́га,* Po. *cyga.* — Syn. *фу́ркало, гучок; верту́н, -у́ха,* Деркач 57.

Of uncertain origin; perhaps it comes from Hg. *csiga* 'snail; beetle', Sulan Slavica 4, 134 - 137, Горбач 8, 16, MNT-ESz. 1, 521; however, the possibility of its connection with дзиґ! is not excluded.

дзи́ґа́р 1. SovUk. дзига́р 'clock, watch', MUk. зеграра Gsg.(1552 АЮЗР. 7:1, 107), зеграръ(1598 Шелудько 1, 30); BRu. *дзи́гар, зе́гар,* Po. *zegar,* dial. *dzygar[ek]* (Стрий). — Deriv. *дзиґа́рик, дзиґа́рок, дзиґа́рний,* here also: *дзиґар-ма́йстер, дзиґармі́стер, -ство, -ський, -чу́к, дзиґар-містре́нко, -рі́вна, -ро́ва, -рува́ти,* etc. — Syn. *годи́нник; (дзиґарі́:) стінни́й або́ ба́штовий годи́нник,* Бойків 140.

From Po. *zegar* 'ts', the ultimate source being MHG. *seiger* '(sand-)clock', Шелудько, l. c., Richhardt 45 (with one variant дзиґа́р only), Brückner 651, a. o.

дзи́ґар 2. also дзіґа́ру Wd. 'cigarette', first recorded in 1934 (Кміт 59), Po. dial. *cygar[eta].* — Subst. *папіро́ска,* Кміт, l. c.

From Po. dial. *cygar* 'ts', the ultimate source being Maya *sigar* 'to smoke tobacco', (via Sp. *cigarro,* ModHG. *Zigarre* 'cigar'), see цига́рка.

дзи́ґлик 'small stool, tabouret, trivet, tripod', MUk. зедли (1590, Шелудько 1, 30); BRu. *зе́длік, зе́дель,* Po. *zydel.* — Deriv. *дзи́ґличок, дзиґля́т[оч]ко, дзи́ґликовий.* — Subst. *стіле́ць, сті́льчик.*

From ModHG. *Siedel[ei]* 'settlement', via Po. *zydel,* Шелудько, l. c.

дзи́ґну́ти, дзиґоні́ти : дзиґ.

дзидзи́кати dial. 'to pronounce дзи- (instead of ди-), first recorded in the XIX (Носенко 114 - 115). — Subst. *шепеля́ти;* syn. *дзе́кати.*

An o/p. formation, cf. дзе́кати.

дзижча́ти : дзиз!

дзиз! 1. interj. imitating the sound of дзиз 'gadfly', ModUk. — Deriv. *дзизну́ти, дзизча́ти, -а́ння||дзижча́ти, -а́ння, дзизку́чий.* — Syn. *дз[в]инча́ти; (з гудінням — про джмеля́, то́що:) гуді́ти, густи́; (дзвінки́м зву́ком — про бджіл, комарі́в, мух:) бриніти; (де́що свистя́чим зву́ком — про верете́но:) хурча́ти, сюрча́ти; (про цві́ркунів:) цвірча́ти, цві́ркати,* Деркач 57.

An o/p. formation, cf. дзе́кати.

дзиз 2. dial. зиз.

дзилепу́ха dial. for зелепу́ха.

дзилі́ско Wd. for залі́зко, see залі́зо.

дзи́м'як Wd. see зе́м'як.

дзи́нґель Wd. see дя́гиль.

дзи́нґра dial. see дза́нґра.

дзиндзи́кати 'to tinkle, rattle; to buzz, whizz', ModUk. — Deriv. (b/f.:) *дзи́ндзик.* — Syn. *дзижча́ти.*

Of o/p. provenance, based on дзидзи́кати, q. v.

дзиндзоо́кий dial. for зизоо́кий, see зиз.

дзи́ндра Wd. 'slag, dross, scum; cinders', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзиндрі́вка;* FN. *Дзи́ндра.* — Syn. *жу́желиця.*
From ModHG. *Zunder* 'tinder; inflammable substance'.

дзиньча́ти : дзень!

дзи́рка[й]ло SoCp. see дзе́ркало.

Deriv. *дзиркоті́ння, дзирча́ння.* — Syn. *дренькоті́ти.*
дзиркоті́ти, дзирча́ти 'to tinkle, rattle', ModUk. —
Of o/p. provenance, cf. such verbs as дзиньча́ти, дзижча́ти, дзеренча́ти, дзидзи́кати, etc.

дзирча́ти see дзиркоті́ти.

дзиску́ха, джижку́ха (Полісся, Лисенко 27) = жижку́ха : жи́жка, q. v.

дзі́бля Wd. for зяб.

дзі-ве́й, also дзі-вей, AmUk. 'gee way!, first recorded in 1931. — Subst. *ви́гук.*
From E. *gee-way!* 'ts', Білаш 24, 9.

дзіґари́т AmUk. see ціга́рка.

дзіґа́ру Wd. (Надсяння, Пшеп'юрська 72) see дзи́ґар 2.

дзіґера́й Wd. 'catarrh, cold', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *не́жить.*

From Rm. *cighir* 'intestines', the ultimate source being Tk.-Osm. *çeğer* 'ts'; the latter appears in Bu. *джиге́р* 'ts', Георгиев 362, Cioranescu 179.

дзіґі́тний Wd. 'brave', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *мото́рний.*

A dial. deformation of джиґі́тний, see джиґі́т.

дзіґо́рити Wd. 'to chat, chatter, babble, jabber', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзигору́ха* (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Syn. *базі́кати.*
Of o/p. provenance, cf. дзиґ!

дзі-дзі SoCp. (in the children's language) 'clock; watch', first recorded in the XX c. (Горбач 9, 98). — Syn. *тик-так* (про годи́нник).
An o/p. reduplication based on тик - так > *ті́ - ті > *ти - ти > *тсі - тсі with voicing of the final forms дзі - дзі.

дзіва́нна 'Verbascum : mullein', first recorded in the XIXc. (Makowiecki 393); Po. *dziewanna,* for other Sl. see under дива́нна. — Subst. *дива́нна.*
From Po. *dziewanna* 'ts', Sławski 1, 198.

дзідзі́нок dial., arch. 'courtyard', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11); Po. *dziedziniec.* — Subst. *діти́нець.*
From Po. *dziedziniec* 'ts' with Uk. suffix -ok.

дзіндзі́вер, also дзінзі́вер 'Malva Mauritiana : mallow', ModUk. — Subst. *ма́льва.*
From Rm. *cintaura* 'Erythrea centaurium', Cioranescu 183.

дзіндзо́ра, дзіндзу́ра dial. variations of джи́нджор, джинджо́ра, джинджу́ра, see s. vv.

дзінкува́ти see дзін[ь]кува́ти.

дзінь! see дзень!

дзін[ь]кува́ти Wd. 'to thank', first recorded in the XX c. (Стрий, Львів); Po. *dziękować.* — Subst. *дя́кувати.*
From Po. *dziękować* 'ts'.

дзі́ньо (in the children's lg.) 'money', ModUk. — Deriv. *дзінькато́ри* Npl. (Горбач 8, 51). — Subst. *дрібна́ моне́та (в дитя́чій мо́ві)*, Франко 10, 506.

Hardly demin. of де́ньги 'money'; the word seems to be an imitative formation based on дзінь!

дзіржа́ва Wd. 'possession', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 72); Po. *dzierżawa*. — Subst. *посе́сія*, Пшеп'юрська, l. c.; *вла́сність*.

From Po. *dzierżawa* 'ts', see держа́ва : держа́ти.

дзісь Wd. 'today', MUk. дзѣсь (XVII—XVIII c.); Po. dziś. — Deriv. *дзі́ся[й], дзі́ська* (Тернопіль, Горбач 16, 158), *дзі́ськи* (Посяння, Пшеп'юрська 72). — Subst. *сього́дні*.

From Po. *dziś* 'ts' (see дне́сь[ка] under день).

дзмій dial. for змій.

дзо́ркати 'to clang, clatter, rattle', ModUk. — Deriv. *дзо́ркнути, дзо́ркання*. — Syn. *побре́нькувати*, Франко 2, 428.

An o/p. formation; see also дзур.

дзот 'blockhouse, bunker', ModUk. (since 1939, С. Мухин), BRu., Ru. *дзот*. — Syn. *бу́нкер, де́рево-земляна́ вогнева́ то́чка*.

An acronym formed from the initial letters of: де́рево-земляна́ огне́ва то́чка, Кириченко 1, 400, Шанский сл. 1:5, 104.

дзу́ґа see цу́ґа.

дзумбе́ла Hc. 'bit, bridle', first recorded in the XX c. (JBR.). — Deriv. *[за]дзумбела́ти*. — Subst. *гуцу́льська на́зва вуди́л*, Бойків 140.

From Rm. *zîmba* 'to guard the teeth', Cioranescu 915; the ultimate source of the Rm. word is Sl. **zǫbъ*, see зуб.

дзур Hc. 'clang, clatter, rattling', first recorded in the XX c. (Ломацький 6). — Subst. *бря́зкіт*.

An o/p. formation, cf. дзо́ркати.

дзус[ь]! interj. for chasing animals, people: 'away!, off with you!, get out!', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзус[ь]ки!*, dial. *дзу́дзьки!* (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 107). — Syn. *джусь!*, РССтоцький 5, 155.

"Unclear" to РССтоцький, l. c.; in JBR's opinion it "might be considered the only remnant of **zǫsь*"<***ǵhansis*, predecessor of гусь", q. v.

дзюб, дзьоб 'beak, bill', Wd. derog. also 'mouth' (Львів, Стрий), MUk. (in deriv.:) дзюбали (1589), дзюбасомъ Isg. (1644); BRu. *дзю́ба*, Po. *dziób*||*dziub*, Ca. *dzëba*||*dz[i]ób*, Cz. dial. *ďobák*||*ďubák*. — Deriv. *дзюбо́к*||*дзьобо́к, дзю́б[ч]ик*||*дзьо́б[ч]ик, дзюба́к* (Франко 5, 483), *дзюба́н* (=*дзюб*, Wd.: Добромиль, РМ. 1, 152), *дзюби́на* (Bk. Кміт 59-60), *дзьо́бало* (='острий верх кі́чери', Гнатюк ЕЗб. 26, 335), *дзьобе́нка, дзьо́бня* (='гуцу́льська во́вняна то́рба', Франко 4, 529), *дзьобли́на* (Ломацький 6), *дзюба́тий* || *дзьоба́тий, дзюба́ти* || *дзьо́бати, дзюбну́ти*|| *дзьо́бнути*, dial. *дзи́бнути, дзюбоні́ти, -і́ння, дзьоботі́ти, -і́ння*, etc., here also (rare) compounds: *дзюбде́рево, дзюбору́б* (='жо́вна' Bk., Кміт 59), *жовтодзю́б[ий], довгодзьо́бий*, etc.; FN. *Дзюба́к, Дзьо́бко*. — Syn. *клюв*, Горбач 16, 158.

PS. **zobъ* 'ts', see зоб; the usual assumption that the initial *z*- was changed o/p. to *dz*- („форми з ӡ- повстали під впливом звуко-наслідування", РССтоцький 3, 155) does not the influence of the word цю́кати, цю́пати 'to chop' is not to be secondary, against Sławski 1, 206, a. o.); in both cases explain soft *dź*- in дзьоб nor the form дзюб (which seems unthinkable; a further investigation of the historical evidence is needed.

дзюб!, дзьоб! interj. see the preceding entry.

дзю́ба 'beloved one', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 19). — Deriv. FN. *Дзю́ба.* — Subst. *коха́нка.*

Perhaps from Gy. *джювли* 'woman', Горбач, l. c.; yet, its connection with дзюб is not excluded.

дзю́бер Wd. 'that which remains after selection of grain, light grain, siftings', first recorded in the XX c. (Буковина, Колісник, ЛБюлетень 8, 66). — Subst. по́слід від зе́рна.

According to Колісник, l. c., the word is connected with дзюб : слово *дзю́бер* як похідне від *дзюб* — це те, що дається пти́ці *дзю́бати.*

дзю́гура, дзю́ра dial. 'woodpecker', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Subst. *дя́тел.*

The word дзю́ра seems to be an abbr. of дзю́гура, the latter being an o/p. formation based on *дзюґ! (: *дзю́ґ-ура > дзю́гура),* see *дюґ!*

дзюґ!, дзю́ґати Wd. see дюґ!, дю́ґати.

дзю́ґлі dial. see цу́ґлі.

дзюла́й AmUk. see джула́й.

дзюмпа́ра Lk. 'hole' (Сянік, Го́рлиці) first recorded in the XX c. (Коковський РМ. 1, 250). — Subst. *я́ма.*

Of obscure origin.

дзюн AmUk. see джун.

дзю́ндзя, дю́ндя dial. 'Malva mauritiana L: : mallow', first recorded in the XX c. (Makowiecki 223). — Subst. *слиж горо́дний.*

The word is an abbr. deformation of дзіндзівер, q. v.

дзюня́ Bk. 'young pig', first recorded in 1934 (Кміт 60). — Subst. *порося́.*

From *бздзюня́ < *бздюня́, cf. бздун : бзді́ти.

Дзю́ня (< Ольдзю́ня) : О́льга.

дзюр 'source, spring', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзюри́ти, дзю́ркіт, дзюркота́ти, -ті́ти, дзю́ркнути, дзюрко́м, дзюркотли́вий, дзюрко́тонька, дзюрча́ти, -а́ння,* here also *джиркоті́ти.* — Subst. *джерело́.*

An o/p. formation, cf. also чу́ркати, цюркота́ти.

дзюр! see the preceding entry.

дзю́ра 1. Lk., дзюра́ (Угнів, Лев 9), **дюра́** (Стрий) 'hole', first recorded in the XIX c.; Po. *dziura.* — Deriv. *дзю́р[оч]ка.* — Subst. *діра́.*

From Po. *dziura* 'ts', see діра́.

дзю́ра 2. dial. see дзю́гура.

дзю́ркіт, дзюркота́ти, -ті́ти : дзюр.

дзяб 1. dial. see зяб.

дзяб 2. AmUk. see джаб.

дзябкани́стий Lk. 'dotted, spotted', first recorded in 1877 (Верхратський 1, 15). — Subst. *цятко́ваний, пе́стрий.*

From *цяпкани́стий : ця́тка 'dot', see s. v.

дзя́бра dial. for зя́бра.

дзя́в! interj. imitating a barking or yelping sound, ModUk. — Deriv. *дзя́вкати, -ало, -ання, дзявкоті́ти, -і́ння, дзяволи́ти, -лі́ти, дзявулі́ти, дзявку́н.* — Syn. *гав!*

An o/p. formation; according to РССтоцький 3, 156, it is connected with ня́в-кати, бля́в-кати, м'я́в-кати, see s. vv.

дзяд Wd. 'begger', MUk. дзяда Gsg. (XVII—XVIII c. Інтермедії 53), Po. *dziad*, for other Sl. see under дід. — Deriv. *дзядúна* (Горбач 16, 158), *дзядóвня* (Горбач 8, 41).

From Po. *dziad* 'ts'; see дід.

дзя́дзьо, also дзя́дзя (Горбач 9, 101; Жилко 209), дзя́дзю (Пшеп'юрська 72) Wd. 'grandfather; uncle', MUk. see under дзяд; Po. *dziadzio*. — Subst. *дід[о]; дя́дько*.

From Po. *dziadzio* 'ts'; see дід.

дзям Bk. 'thin, slim', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. худий.

Apparently akin to дзя́ма, see the following entry.

дзя́ма, Wd. also дзáма, дзéма 'boiled beef- or fish-soup', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. Wd. *дзéмка* (ibid.), *дзямáйда* (Горбач 8, 39), FN. *Дзя́ма* (Falkowski - Pasznycki 111), *Дзéма* (Літиня, JBR.). — Subst. *спеціяльно приготóвлена юшка із свіжої рúби*, Жилко 270; *юшка, росíл; м'ясо, вáрене на молоці*, Кміт 59; *пóливка з стегнá свині*, Полянський РМ. 1, 408.

From Rm. *zeámă* 'sauce', the ultimate source being Gk. *dzéma* 'ts', Miklosich 53, Шаровольський 2, 59, Шелудько 2, 132, Vincenz 13, (extensively:) Vrabie 140.

дзьоб see дзюб.

дзьóбро dial. see зьóбро.

дзьóпа Lk. 'girl; old piece of cloth'; first recorded in the XX c. (Верхратський 2, 409; 4, 236). — Subst. *дíвчина; старúй платóк*.

Origin obscure; perhaps it is a deformation of дзьóха, q. v.

дзьóркач Lk. 'landrail, corncrake', first recorded in the XIX c. (Верхратський 3 : 2, 10). — Subst. *деркáч*.

An o/p. formation.

дзьóха dial. '(stinking) woman', first recorded in the XX c. (Грінченко 1, 380). — Subst. *(вонюча) жінка*.

From *бздзьóха < бздьóха, **see бздіти.**

ди see адú!

ди- 'di'- in such words as *ди-брáхій, -верґéнція, -вертúкюль, -гліф-, -колóн, -кротúзм, -кротія, морфíзм*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дво-*, e. g., *дибромíд — двобромíд, дигáмія — двошлю́бність, дикíрій — двосвíчник, дилóгія — двознáчність, дíстих — двостúшшя*, etc.

From Gk *di-* 'two, double, twice', Partridge 825, Klein 1, 439 - 440; here also ди- for де-, e. g. *дижýр — дежýр, диґрéсія — деґрéсія*.

диб! interj. expressing a clumsy walk, jump, ModUk. — Deriv. *дúбу-дúбу!, дúба!, дибкá!, дúбом!; дúбати, -ання, дúбитися, дибуля́ти, -я́ння, дúби 'ходýлі' : дúбки, дибúці, дúбóшки, дибýлі; дибýні, -ýсеньки, -ýсі;* here also *з-, на-, по- дúбати*, and iter. *з-, на-, по- дибáти*.

A primitive interj. of imitative nature, cf. РССтоцький 3, 156; see also дбáти.

дúбати, дúб[к]и, дибýлі, etc. : диб!

Див see the following entry.

див, дúво 'wondrous thing, wonder, miracle', MUk. дивъ (1587), дивъ||диво (XVII—XVIII c.), OES дивоу Dsg. (XI c.), дивеса (XI c.), диво (XIV c.; XVI c. Сл. плк. Ir.); BRu. *дзíва*, Ru. *див, дúво*, OCS. *divъ, divo*, Bu. *див. дúва*, Ma. *див*, SC. *dȉvъ*, Cz. *div*, Slk. *div, divo*, Po. *dziw[o]*, LoSo. *źiw*, UpSo. *dźiw*. — Deriv. *дивáк, -áчка, -áцтво, -áцький, -áчити, дúвний, -ність, -но, дúвень, дивнúця, дивóч-*

ний, -но; дивúтися, вúдивитися, в-, за-, на-, по- дивúтися, в[и]-, за-, на- дивля́тися, подивля́ти, [з]дивува́тися, здиво́ваний, Bk. *дивíти, здивува́ння, диво́вище, диво́висько,* etc.; compounds: *дúвдерев[о], дúвдир, дивдур, дивностра́шний, дивовúжа, -жний, -жність, -жно, дивогля́д, -ія, -ний, -ність, -но,* a. o.; MUk. дива́к (1627 Беринда), дива́цтво (XVII c.), дивне (1489), дивный (XVII c.), чудноє и дивноє дѣло (XVIII c.), дивися (XVII c.), дивитися (XVIII c.), дивувати (XVIII c.), диновати[ся] (XVI—XVIII c.), диво́вище (1627 Беринда), дивовыско (XVII c.), дивного́рца Gsg. (XVII c.), дивотворныя Npl. (XVII c.), дивотворцомъ Gpl. (XVIII c.); OES. дивѣе дива, дивися (XI c.), дивитися, дивленіе (XI c.), дивенъ, дивьно, дивьным, дивьнѣ, дивоблюдци Npl.; FN. *Дúвнич, Див[о]ню́к;* here also *Див,* OES. дивъ (XVI c.), 'Dyv' a mytholog. being in Сл. п. Ir., orig. most probably Sl. equivalent of Lat. *deus* for designation of God. — Syn. *річ дúвна, надзвича́йна, чу́до; потво́ра; на́зва лиховíсної íсто́ти в дохристия́нській мітоло́гії (Сл. п. Іг.); праслов'я́нський те́рмін для Бо́га з-пе́ред ча́су, колú це сло́во (з пе́рвісним зна́ченням 'доброда́вець') поча́ло принма́ти нове́ зна́чення: 'Бог';* MUk. дивъ, чудо (XVII c. Синонима 146), дúвъ: дúвство, на див що́ уро́бленое (1627 Беринда).

PS. **divъ, *divo* 'ts', IE. ***dei̯u̯os* for designation of God : Skt. *dēvaḥ* 'god', *dēvi* 'goddess', Av. *daēva-* 'bad spirit', Lat. *deus, dīvus* 'ts', OIr. *dia*, Gsg., *dē*, OCymr. *duiu[tit]*, Bret. *doué* 'god', ONor. *tívar* Npl. 'gods', AS. *Tīg* 'Mars', OHG. *Zio*, OPr. *deiw[a]s*, Lith. *diẽvas* 'god', *deivė̃* 'goddes', Latv. *dìevs* 'god'; orig. root ***dei-* 'to shine', with u̯- extension for the designation of 'heaven, sky' and 'day', see день; Pokorny 183 - 186; according to older views the point of departure here was the verb **diviti[sę]*, Berneker 1, 202 - 203; some scholars derived **divъ* from Av. *daēva-* 'bad spirit', Miklosich TE : 1, 29, Шевельов 171; see also Преображенский 1, 184, Trautmann 54, Brückner 114, Fraenkel 93 - 94, Senn in *Soter* 1927, 1 - 16, 97 - 116; Sławski 1, 209, Vasmer[2] 1, 512, Rozwadowski 56 - 64, Георгиев 381 - 384, a. o.

дúва, also дíва, 'diva, an standing (usually operatic) prima donna' ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1895), Po. *diwa.* — Subst. *„божестве́нна", „небесноголо́са" співа́чка — епіте́т славнозві́сних арти́сток, перева́жно співачо́к, що його́ вжива́ють кри́тики та рецензе́нти,* Бойків 140.

From It *diva 'divine,* adorable', АкСл. 3, 776.

дива́н 'divan, sofa; court; poems', ModUk. BRu. *дыва́н,* Ru. *дива́н* (since 1780), Po. *dywan,* etc. — Deriv. *дива́нчик, дива́нний.* — Subst. *кана́па, тапча́н без спинки, ме́бля, оббúта здебі́льшого шкíрою або́ мате́рією; найвúща ра́да при туре́цькому султа́ні; збí́рник ві́ршів, перева́жно ліри́чних, мусулма́нського поета; (на схо́ді:) рее́стр раху́нків у держа́вних спра́вах,* Бойків 140.

From Tk.-Osm. *dīwān*, Pers. *dīwān* 'royal court; council of state; collection of poems', Шанский сл. 1:5, 112 - 113.

дива́нна, also дівенна́ (Желеховський 1, 183), дива́на, дива́нь, дúвино, дивина́, девина́, дзіва́нна (Makowiecki 393, 393, a. o.) 'Verbascum : mullein', ModUk.; BRu. *дзіва́нна,* SC. *dìvizma,* Cz. *divizna,* Po. *dziewanna* 'ts' UpSo. *dźiwizna.* — Syn. *коров'я́к.*

The word is connected with **divъ* 'wild' (i. e. 'uncultivated plant'); it was later influenced f/e. by дúво, дúвний and дíва, see s. vv., Sławski 1, 198.

диве́рсія 'diversion', ModUk.; BRu. *дыве́рсія,* Ru. *диве́рсия* (since 1895), Po. *dywersja.* — Deriv. *диверса́нт, диверсíйний.* — Subst. *рух вíйська, що ма́є на ме́ті від-*

тягти́ ува́гу або́ си́ли во́рога в і́нший бік; узагалі́: відверта́ння ува́ги, Бойків 140.

From Lat. *dīversiō* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 777, Klein 1, 468.

дивертисме́нт 'divertissement, recreation (of vaudeville, theatre)', ModUk.; BRu. *дывертысме́нт*, Ru. *дивертисме́нт* (since 1803). — Subst. *ни́зка окре́мих но́мерів му́зики, спі́вів, та́нків то́що, що їх вико́нують по виста́ві чи під час пере́рви; музи́чний твір з кілько́х п'єс ра́зом об'є́днаних*, Бойків 140.

From *divertisement* 'ts', Орел 1, 267, АкСл. 3, 77 - 778.

ди́вий dial. & arch. 'wild, savage, feral', MUk. дивый (XV—XVII c.), OES. (1) 'wild': дивии (XI c. Остр. єв.), дивья (XI c.), коня дивьяя и боуяя (XII c.); (2) 'wondrous': дивѣе дива; Ru. *ди́вий*, OCS. *divijь*, SC. *dìvlî*, Sln. *dívji*, Cz., Slk. *divý*||*divoký*, Po. *dziwy*||*dziwoki*, LoSo. *źiwy*, UpSo. *dźiwy*, arch. *dźiwoki*, Plb. *daįvě*. — Deriv. OES. дивie. — Syn. *ди́кий*.

PS. **divьjь* 'referring to, conected with **divъ*; uncultivated, untamed, wild'; see див; according to majority of scholars (Miklosich 46, Berneker 1, 203, Brückner 113, Holub-Kopečny 102, Младенов 127, Vasmer[2] 1, 513, Sławski 1, 204, a. o.) the word is connected with **dikъjь*, see дикий; Meillet Ét. 263, 368, followed by Преображенский 1, 184, Budmani 2, 424, connects it with **divъ*, **divo* 'wonder'; the most convincing etymology is offered by Machek 88 deriving **divьjь* from **divъ* 'god' (like **božьjь* from **bogъ*) with the orig. meaning 'growing without human care (animals), without being planted by human hand (plants)' which later developd into 'uncultivated, untamed, wild'; cf. also Kowalikówna JP. 51, 270 - 278; see дик[ий].

дивіде́нд, Wd. дивіде́нда 'dividend', ModUk.; BRu. *дывідэ́нд*, Ru. *дивиде́нд* (since 1803), Po. *dywidenda*, etc. — Deriv. *дивіде́ндний*. — Subst. *части́на прибу́тку, що припада́є на а́кції, вкла́ди, паї за звітний пері́од акці́йного підприє́мства*, Орел 1, 267.

From Lat. *dīvidendum* 'that, which should be divided', Орел, l. c., АкСл. 3, 778, Klein 1, 468.

дивізія 'division (of section, troops)', ModUk.; BRu. *дывізія*, Ru. *диви́зия* (since 1803), Po. *dywizja*. — Deriv. *дивізіо́н, дивізі́йний, дивізіо́нний, дивізіоно́вий*. — Subst. *частина ві́йська: 4 пі́ші або 6 кі́нних полкі́в; части́на фльо́ти: 9 кораблі́в і кі́лька дрібни́х суде́н*, Бойків 140.

From Fr. *division* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīvīsiō* 'division, dividing', Орел 1, 267, АкСл. 3, 779, Klein 1, 469.

ди́вний, ди́во : див.

диво́рс, also діво́рс, AmUk. 'divorce', first recorded in 1946, Жлуктенко 125. — Subst. *ро́звід*.

From E. *divorce* 'ts', Білаш 249.

дивоси́л see де́в'ять.

диґе́стія 'digesting (food), digestion', ModUk.; Po. *dygestia*. — Subst. *тра́влення (їжі)*, Орел 1, 267.

From Lat. *dīgestiō* 'a dividing of food, digestion', Klein 1, 447.

диґіта́ліс 'digitalis', ModUk.; BRu. *дыгіта́ліс*, Ru. *дигита́лис* (since 1895), Po. *digitalis*. — Subst. *стяга́ч, лі́карська росли́на*, Бойків 140.

Term coined by G. botanist Leonhard Fuchs (1501 - 66) from L. *digitālis* 'pertaining to the fingers', Klein 1, 448, АкСл. 3, 780.

дигнітáр 'dignitary', MUk. дикгнитаровъ Gpl. (XV c.) дигнѣтаровъ Gpl. (XVIII c.), дикгнитары Npl. (XVI c.), дигнитáрь (XVIII c.), дигнитаторы (sic! XVII c.); Po. *dygnitarz.* — Deriv. *дигнітáрство, -ський,* MUk. дикгнитарствъ Gpl. (XVI c.), дігнѣтáрство (1627 Беринда). — Subst. *висóкий урядóвець,* Орел 1, 267.

From Lat. *dignitās* 'authority, power', Klein 1, 448.

дигрéсія, also дегрéсія 'digression', ModUk.; Po. *dygresja.* — Subst. *ухúлення від тéми; кут між вершикóвим кóлом зірки й півнíчною половúною південника,* Орел 1, 267.

From Lat. *dīgressiō* 'ts', Орел 1, 267, Klein 1, 448.

дид? дід? AmUk. 'did', first recorded in 1956. — Subst. *чи?*

From E. *did* 'ts', Рудницький UO. 3:1, XV.

дидáктика 'didactics; instruction, pedagogy', ModUk.; BRu. *дыдáктыка,* Ru. *ts* (since 1803), Po. *dydaktyka.* — Deriv. *дидактúзм, дидáктик, дидактúчний.* — Subst. *частúна педагóгіки, наýка про прáвила, зáсоби, мéтоди й закóни навчáння,* Бойків 140.

From Gk. *didaktikós* 'instructional, instructive', Орел 1, 268, АкСл. 3, 781, Klein 1, 445.

дидаскáл, dial. доскáл, дáскал 'teacher; director', MUk. дидаскáлъ; Ru. дидаскáл. — Subst. *учúтель;* arch. *режисéр,* Орел 1, 268.

From Gk. *didáskalos* 'teacher', Носенко 122, Vasmer[2] 1, 514.

дидéктив AmUk. 'detective', first recorded in 1965; see детектúв. — Subst. *тáємний цивíльний поліцúст.*

From E. *detective* 'ts', Роїк 69; see детектúв.

дúжма see дéжма.

дизáжіо 'devaluation; inflation', ModUk.; Ru. *дизáжио* (since 1874). — Subst. *падíння цінú грóшей, цíнних папéрів, тóщо, нúжче номінáльної їх вáртости; тáкож : різнúця між номінáльною і реáльною вáртістю грóшей і цíнних папéрів,* Орел 1, 266.

From It. *disaggio* 'difficulty', Орел, l. c., АкСл. 3, 782.

дижýр, дежýр 'being on duty', ModUk., Po. *dyżur;* — Deriv. *дижýрний‖дежýрний, дежýрство, дежýрити,* Wd. *дижурувáти.* — Subst. *сторóження.*

From Fr. être *de jour* 'to be on duty', Горяев 88, Кузеля 91.

диз- 'dis-' in such words as *диз -артрíя, -асоціяція, -óсмія, -ýрія,* etc.; known to other Sl. as well.

From Lat. *dis-,* see дис-.

дúзель, AmUk. дíзель 'Diesel', ModUk.; BRu. *дызель,* Ru. *ts,* Po. *Diesel.* — Deriv. *дúзель-мотóр, дúзельний.* — Subst. *рушíй внýтрішнього горíння; працює на нáфті, споживáючи її поступóво,* Бойків 141.

Named after G. inventor Rudolf *Diesel* (1858 - 1913), Klein 1, 446; in Uk. from ModHG. *Diesel.*

дизертúр Wd. (РССтоцький 4, 206) see дезертúр.

дизíс AmUk. 'disease', first recorded in 1963. — Subst. *зарáза, хворóба.*

From E. *disease* 'ts', Білаш 250.

дик : дúкий.

дúкий, arch. дик (Желеховський 1, 182) 'wild, feral, savage; uncivilized', MUk. дикій (1596 Зизаній), дúкій, дикїй (1627 Беринда), дикий (XVI—XVIII c.), OES, дикъ,

дикая; BRu. *дзікі*, Ru. *дйкий*, Po. *dziki*, UpSo. *diki*, *dźiki*, wanting in SoSl. (here : дйвий, q. v.) — Deriv. *дикáр*, *-ка*, *дйкість*, *дйко*, *дйчка*, *дикóвин[к]а*, *дикóвинний*, *дикýн*, *-ка*, *-ський -ство*, *[з]дичáвіти*, *-іння*, *[з]дичíти*, *-íння*, etc.; compounds: *дикоростýчий*, *дикo-[о]брáз*, Wd. *дикобýйний*; here also: *дик 'кабáн' (<*dikъ)*; MUk. дикавѣютъ (XVII c.), диковины Gsg. (XVII c.), въ диковинку (XVII c.), дикость (XVI—XVII c); OES. диковы[и], дикомыта Gsg.; FN. *Дйкий*, *Дйчка*, *Дичкó*, *Ди[ч]кóвич*, *Дикýн*; GN. *Дикáнька*. — Syn. *нелю́тий*, *жорстóкий*; *необрóблений*, *незасéлений*; *нецивілізóваний*; *самопрáвний*, Тимченко 715.

PS. **dikъ[jь]* 'ts', restricted to NoSl. only; it is related to Lith. *dỹkas* 'empty', Latv. *dīks* 'ts', Zubaty 2, 94 - 5, Berneker 1, 199, 202, Trautmann 54, Machek 88, Vasmer[2] 1, 514, Fraenkel 95, Sławski 1, 204 - 205, (extensively:) Kowalikówna JP. 51, 270 - 278, Pokorny 187, a. o.; see дйвий.

дикт, Wd. дйкта 'plywood' ModUk.; BRu. *дыíхта*, Ru. *дйхта*, Po. *dykta*. — Subst. *тоненька дошка, склеєна із трьох ще тонших дощинок, укладених простопадно волокнами одна до одної*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Dichte* 'ts', АкСл. 3, 817.

диктá[н]т 'dictation', MUk. диктатами Isg. (XVII c.); BRu. *дыктáнт*, Ru. *диктáнт*, Po. *dyktat*. — Subst. *дослíвний*, *зáпис прокáзуваного тéксту; вймушена міжнарóдна угóда; полíтика нав'язування угóд від сúльної держáви слáбшій*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Diktat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dictātiō* 'ts' Орел, l. c., Klein 1, 445.

Deriv. *диктатýра*, *диктáторство*, *диктáторський*. —

диктáтор 'dictator', MUk. диктáтора Asg. (XVII c.); BRu. *дыктáтор*, Ru. *диктáтор* (1803), Po. *dyktator*. —

Subst. *необмéжений ні пéред ким і невідповідáльний володáр країни; самовлáдна осóба*, Орел 1, 268.

From Lat. *dictātor* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 445.

дикувáти[ся] Wd. 'to hide' (Львів, Стрий), first recorded in the XX c. (Рудницький 3, 124); Po. Ed, *dykować [się]*. — Deriv. dial. *задикувáтися*, *задикóваний*, *дикýнок*. — Subst. *сховáтися*, *скрйтися*.

From ModHG. sich *decken* 'ts'.

дикýн : дйкий.

дикціонáр MUk., дíкшинер AmUk. 'dictionary', MUk. дикционар (1619), дикционáрь (1627), Из дикционара (XVII c.), дикцѣонеръ (XVIII c.); Po. dykcjonarz. — Subst. *словнйк*, *лексикóн*, Тимченко 715.

MUk. дикціонáр from P. *dykcjonarz*, Тимченко, l. c.; AmUk. дíкшинер from E. *dictionary*, Білаш 254.

дилетáнт 'dilletante, amateur', ModUk.; BRu. *дылетáнт*, Ru. *дилетáнт* (since 1839), Po. *dyletant*, etc. — Deriv. *дилетантйзм*, *дилетáнтка*, *дилетáнтство*, *-ський*. — Subst. *амáтор*, *людйна, що цікáвиться якóюсь спрáвою (наýкою, мистéцтвом, тóщо), алé ґрунтóвно її не знаé*, Бойків 141.

From It. *dilettante* 'ts', Орел 1, 269, АкСл. 3, 790 - 791, Klein 1, 449.

диліжáнс 'diligence (public stage-coach)', ModUk.; BRu. *дыліжáнс*, Ru. *дилижáнс* (since 1803), Po. *dyliżans*, etc. — Deriv. *диліжáнсовий*. — Subst. *поспíшний поштóвий кíнний пóвіз*, Орел 1, 269.

From Fr. *diligence* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

дилювáти : диль.

дилю́вій 'diluvium', ModUk.; BRu. *дылю́вій*, Ru. *дилю́вий* (since 1864), Po. *dyluwium*, etc. — Deriv. *дилювія́льний*. — Subst. *геологі́чна доба́, до якої належать дилювія́льні по́клади*, Бойків 141.

From Lat. *dīluvium* 'deluge, flood', Орел 1, 269, АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

ди́ля SoCp. see диль.

диля́та́ція 'dilatation', ModUk. — Subst. *розши́рення, поши́рення, ро́зтяг*, Бойків 141.

From Lat. *dīlātātiō* 'a widening, enlargement, extending', Орел 1, 269, Klein 1, 449.

диля́ція 'delay', MUk. диляциями Ipl. (XVII c.), диляции Gsg. (1625), Po. *dylacja*. — Subst. *відклад, відволо́ка, відро́чення*, Тимченко 716.

From Po. *dylacja* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīlātiō*, Тимченко, l. c., Leeming SEER. 51, 204.

диль, SoCp. ди́ля 'board-floor', ModUk. — Deriv. *дилі́н[к]а, дилюва́ти*, dial. *ди́лка*. — Subst. *брус*.

From ModHG. *Diele* 'deal board (for floors)'.

ди́лькати, дилькота́ти, дилькоті́ти Wd. 'to tremble; beat', ModUk. — Subst. *дрижа́ти, трясти́ся*, Франко 1, 426; 5, 483.

A o/p. formation based on interj. *диль[-диль]! to express trembling.

дильма́ argo 'river', first recorded in the XX c. (Горбач 0, 36). — Deriv. GN. *Дильма́н* 'Dniester', *Дельмо́шник* (place name SoW of Бучач). — Subst. ріка́.

From Tk.-Tt. *dylma* 'ts', Горбач, l. c.

дим 'smoke', MUk. дымом Isg. (1498), дымы Npl. (XVI c.), дим (XVII c.), димом Isg. (XVII c.), дымъ (XVIII c), из диму (1722), OES. дымъ (XI c.), дыму Dsg. XI c.) дымомъ Isg. (XI c.); BRu., Ru. *дым*, OCS. *dymъ*, Bu., Ma. *дим*, SC. *dim*, Sln. *dim*, Cz. *dým*, Slk. *dym*, Po. *dym*, LoSo, UpSo. *dym*, Plb. *doim*. — Deriv. *димо́[чо]к, дим[ов]и́ще, дима́р, дима́ри[чо]к, димни́к, -ни́ця, поди́мщина*, dial. *ди́мка, задимлювання, димаре́вий, дима́рний, [по]ди́мний, -не, димова́тий, димо́вий, диму́чий, димча́стий, проди́млений, [за-, на-, по-, про-] дими́ти[ся], [за-, при-] диміти, за-, продимлювати[ся], за-, про- димля́ти[ся], димува́ти*, compounds: *димо-відві́дний, -маскува́льний, -оборо́т, -про́від, -пу́ск, -со́с, -хід[ний]*, MUk. отъ дымника (1582), димаровъ Gpl. (XVIII c.), димениця (=карбункул, XVIII c.), димерку Asg. (1681), дымовый (XVII c.), димновата (XVIII c.), димчатомъ Lsg. (XVIII c.); FN. *Дим, Ди́ма, Димі́нський*; GN. *Ди́мер, Ди́мівка, Ди́мино*. — Syn. *тіло-га́зова су́міш, що склада́ється з дрібни́х тверди́х части́нок (са́жі, по́пелу), зави́слих у пові́трі*, УРЕС. 1, 597.

PS. *dymъ* 'ts', IE. ***dhū-mo-s* 'ts', root ***dheu-* 'to blow, waft, drift; dust, smoke', cf. Lith. *dúmai*, Latv. *dũmi*, OPr. *dumis* 'smoke', Skt. *dhūmá-* 'smoke', Gk. *thymós* 'soul, life, breath; passion', Lat. *fūmus* 'smoke', OHG. *toum* 'vapour, steam', etc.; Miklosich 55, Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Trautmann 62, Brückner 106, Fraenkel 110, Pokorny 261, Volm 62, a. o.; see also ду́ти, ду́ма, дух.

-дима́тися in prefixed formations: ду́ти.

Димитрія́н, Дими́трій see Дмитро́.

димі́сія, also демі́сія 'dismission', ModUk., Po. *dymisja*. — Deriv. Wd. *[з]димісіонува́ти, -а́ння*. — Subst. *відставка, відстано́влення (від поса́ди)*, Бойків 141.

From Lat. *dīmissiō* 'sending out' discharging', Орел 1, 270, Klein 1, 450.

димінуе́ндо, 'diminuendo', ModUk.; Ru. *диминуэ́ндо,* Po. *diminuendo.* — Subst. *поступо́ве посла́блення звý-ку в спі́ві, му́зиці,* Орел 1, 270.

From It. *diminuendo* 'ts', Орел, l. c., Льохін 197.

димінути́в 'diminutive', ModUk. — Subst. *здрібні́ла фо́рма сло́ва,* Орел 1, 270; здрібніння.

From Lat. *dīminūtivum* 'ts', Klein 1, 450.

димі́сія, also демі́сія 'demission, abdication, resignation', ModUk.; Po. *dymisja.* — Subst. *ві́дхід з поса́ди, пе́рехід з військо́вого в циві́льний стан,* Орел 1, 270.

From Lat. *dēmissiō* 'sending down (or away)', Орел, l. c., Klein 1, 422.

димі́ти : дим.

ди́мка 1. : дим.

ди́мка 2. 'skirt', ModUk.; Ru. *ды́мка,* Bu. *ди́мие,* SC. *dìmije,* Po. *dyma.* — Subst. *да́вня, фарбо́вана на Ґрана-то́во, спідни́ця з дома́шнього полотна́,* Горбач 16, 158.

From Tk.-Osm. *dimi* 'wool', Hanusz PF. 1, 463, Berneker 1, 200, Преображенский 1, 205, Lokotsch 42, a o.

димтя́нка see диптя́нка.

ди́на 'dyna', ModUk.; BRu. *дьі́на,* Ru. *ди́на,* Po. *dyna,* etc. — Deriv. *ди́нас,* (in compounds:) *диname ́тр,* etc.; see also the following entries. — Subst. *си́ла.*

Based on Gk. *dýnamis* 'power'.

дина́міка 'dynamics', ModUk.; BRu. *дына́міка,* Ru. *дина́мика,* Po. *dynamika, etc.* — Deriv.. *динамі́чний, -ність, динамі́зм.* — Subst. *уклад, [з]рі́ст си́ли.*

See **ди́на.**

динамі́т 'dynamite', ModUk.; BRu. *дынамі́т,* Ru. *дина-ми́т,* Po. *dynamit,* etc. — Deriv. *динамі́тний, -то-вий.* — Subst. *вибухо́ва речови́на си́льної розтро́щу-ва́льної ді́ї,* УРЕС. 1, 599.

From Gk. *dýnamis* 'power' (derived by Sw. chemist Alfred B. Nobel and given to the explosive invented by him in 1867), Klein 1, 492.

дина́мо 'dynamo', ModUk.; BRu. *дына́мо,* Ru. *дина́мо,* Po. *dynamo,* etc. — Deriv. *динамо-маши́на, динамо́метр; Дина́мо* (sport club in USSR), here also neologism *дина́-мівка* 'cap' (Багряний 1, 166). — Subst. *електри́чний генера́тор пості́йного стру́му.*

From ModHG. *Dynamo* [-elektrische Maschine] 'ts', the term invented by G. engineer Werner von Siemens (1816-1892), Klein 1, 492.

дина́рій, also дена́рій 'denarius: an ancient Roman silver coin', MUk.; BRu. дына́р, Ru. дина́рий, Po. *denar.* — Subst. *староримська срі́бна і золота́ моне́та бли́зько ½ золото́го ваго́ю; середньові́чна моне́та в рі́зних держа́вах; грошові́ да́тки па́пі ри́мському від като́-ли́ків,* Бойків 135, 142.

From Lat. *dēnārius,* short for *dēnārius nummus* 'the coin containing ten (asses)', Klein 1, 424.

ди́нас : ди́на.

дина́стія 'dynasty, ruling family (house)', ModUk.; BRu. *дына́стыя,* Ru. *дина́стия* (since 1803), Po. *dynastia,* etc. — Subst. *ряд царі́в або́ королі́в з одно́ї роди́ни, що ма́є одно́го родонача́льника; ца́рська або́ королі́в-ська роди́на, ца́рський дім,* Бойків 142.

From ModHG. Dynastie 'ts', РССтоцький 4, 198, the ultimate source being Gk. *dynasteiā* 'ts' Орел 1, 271, АкСл. 3, 794, Klein 1, 492.

ди́нґо 'dingo (Australian wild dog)', ModUk.; BRu. *дзінго,* Ru. *ди́нго* (since 1864), Po. *dingo,* etc. — Subst. *ди́кий австралі́йський соба́ка,* Орел 1, 271.

From E. *dingo* 'ts', Klein 1, 451.

ди́ндати 'to dangle (of feet)', MUk. дын'довалъ (XVI c.); Ru. dial. *до́ндать* 'to beat with a stick', Slk. *dyndat'* 'to dangle', Po. *dyndać* 'ts', LoSo. *dundaś* 'to ramble'. — Deriv. *диндилі́ндати,* b/f. *ди́нда, динде́рево;* FN. *Ди́нда.* — Syn. *колиха́ти в зви́сному поло́женні;* MUk. *тиня́тися, волочи́тися, ве́штатися,* Тимченко 848.

Of o/p. origin, cf. Po. *dyn! dyn!,* Bu. дън!, etc., Rozwadowski JP. 5, 137, Sławski 1, 186.

диневáті : **ди́ня.**

дине́рка AmUk. see дейне́рка.

Дини́с dial. see Діоні́с[ій].

ди́н[н]ер AmUk. see ді́нир.

диноза́ври 'dinosaurs', ModUk.; BRu. *дыназа́ўр,* Ru. *диноза́вр* (since 1874), Po. *dinozaury.* — Subst. *ви́мерлі велете́нські я́щури трія́нської та ю́рської доби́,* Орел 1, 272.

From Gk. *deinos* 'terrible, frightful' and *sauros* 'lizard', Орел, l. c., Klein 1, 451.

динстувáти Wd. 'to stew', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 216). — Subst. *вари́ти, тушкува́ти* (м'ясо).

From ModHG. *dünsten* 'ts', РССтоцький, l. c.

ди́ня 'Cucumis melo L.: [musk]-melon; MUk. дыня (XVII c. ЛСЛ. 61), дыни, дини Npl. (XVII c.), о диняхъ (XVII c.), динѣ Npl. (XVIII c.), динъ Gpl. (XVIII c.), OES. дыня, дыни Npl.; BRu., Ru. *дзі́ня,* Bu., Ma. *ди́ня,* SC. *dȉnja,* Sln. *dȋnja,* Cz. *dýně,* Slk. *dyňa,* Po. *dynia.* — Deriv. *ди́нька, диня́т[оч]ко, диня́ка, ди́нище, ди́нник, ди́нячий, ди́ньовий, диневáті, -ньовáті,* MUk. динное (XVII—XVIII c.); FN. *Ди́нник;* GN. *Ди́нів, Ди́ниська.* — Syn. *рід росли́ни з роди́ни гарбузо́вих.*

PS. **dynja* 'ts'; according to Knutsson ZfslPh. 4, 383-385, the word is a Sl. deformation of **kъdynja* < Lat. **cydōnea* (mala), Gk. *kydōnia* māla 'apples from Kydônia (Crete)', cf. also Sławski 2, 186, Vasmer[2] 1, 559; less persuasive is its derivation from PS. *duti* 'to fill with wind, to distend, blow out' advanced by Miklosich, cf. Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Огієнко РМ. 2, 75, a. o.; unacceptable is also Brückner's etymology: from ModHG. *Tonne* 'barrel', cf. his ED. 106.

дипло́м 'diploma', MUk. диплома (1633), ведлуґъ диплiомы (XVII c.), дипліома (XVIII c.), дипліомъ (XVIII c.); BRu. *дыпло́м,* Ru. *дипло́м,* Po. *dyplom,* etc. — Deriv. *дипло́мний, -овий, дипломува́ти, диплomо́ваний.* — Subst. *гра́мота, доку́мент.*

From Lat. *diplōma* 'ts', the ultimate source being Gk. *diplōma* 'folded paper, licence', Тимченко 717, Klein 1, 453.

диплома́т 'diplomat', ModUk.; BRu. *дыплома́т,* Ru. *диплома́т,* Po. *dyplomat,* etc. — Deriv. *диплома́тка, диплома́тія, дипломати́чний, -но.* — Subst. *уповнова́жена у́рядом осо́ба для закордо́нних справ; хи́тра, прозо́рлива люди́на; до́вге жі́ноче пальто́,* Бойків 142.

From Fr. *diplomate* 'ts', Klein 1, 453.

ди́поть, Gsg. ди́птю 'stroke, beating', ModUk. — Subst. *уда́р.*

Of obscure origin.

дипсома́нія 'dipsomania', ModUk.; Ru. *дипсома́ния,* Po. *dypsomania,* etc. — Subst. *невтри́млива жага́ до горі́лки; налого́ве пия́цтво,* Бойків 142.

From Gk. *dipsa* 'thirst' and *maniā* 'insanity, madness, passion', Орел 1, 273, Klein 1, 453.

диптя́нка, also димтя́нка, діптя́нка (Грінченко 1, 385, 392), 'prostitute', ModUk.; wanting in other Sl. — Subst. *пові́я,* Горбач 8, 16.

Origin obscure; according to Горбач, l. c., the word is connected with *підті́панка, поті́паха,* the ultimate source being G. argot *tippen, dappeln* 'coire'; more convincing is its derivation from Tk.-Azerb. *däftär* 'register', диптя́нка||діптя́нка meaning 'a registered call-girl'.

Дир PN. Dyr, Dir (one of the semi-legendary Ruś princes in the IX c.), MUk. Диръ (XVIII c. Ист. Русов 3), OES. Диръ; BRu., Ru. and other Sl. ts.

From ONor. name *Dyri,* РССтоцький 4, 82.

дир! interj imitating the sound of landrail, ModUk. — Deriv. *ди́ркати, -ання, дирча́ти, -а́ння.* — Syn. *дер!*

A variable of *дер!,* q. v.

дира́ dial. see діра́.

-дира́ти[ся] : де́рти[ся].

ди́рба SoCp. 'melon-soup', first recorded in the XX c. (Полянський РМ. 1, 408). — Deriv. *ди́рбати* (Кміт 61). — Subst. *ю́шка з сі́мени ди́ні.*

Origin obscure.

дирва́ Wd. for дрова́.

ди́ргавка, дергави́ця, etc., dial. for де́ргавка, дергани́ця, etc., і де́ргати.

дир[е]ві́й : де́рево.

ди́рдати Wd. 'to trip, to make (walk with) short steps', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 183). — Deriv. *дирдо́ха;* FN. *Ди́рда* (b/f.). — Syn. *дріботі́ти.*

An o/p formation based on interj. дир!, дер!, РССтоцький, Slavia 5, 31.

дире́ктор 'director, manager, chief, head', ModUk.; BRu. *дыре́ктар,* Ru. *дире́ктор* (since 1780), Po. *dyrektor,* etc. — Deriv. *дире́кторка, директри́са, директуа́р, дире́кція, директи́вний, дире́кторський,* here also *директо́рія, директорія́льний;* (арго:) *ди́рко, ди́рек* (Горбач 8, 42). — Subst. *керівни́к яко́їсь устано́ви, ви́щої шко́ли, те́хнікуму, заво́ду, ба́нку то́що; член директо́рії,* Бойків 143.

From Lat. *dīrēctor* 'ts', Орел 1, 273, Klein 1, 454.

дире́шка, дирешкува́тий dial. for де́реш, дерешува́тий.

ди́рза, дирзи́н[к]а, etc., dial. for дереза́.

дириґе́нт 'conductor (of an orchestra, choir), kapellmeister', ModUk.; Po. *dyrygent.* — Deriv. *дириґува́ння, дириґува́ти.* — Subst. *керівни́к хо́ру, орке́стри, бале́ту, що надає мисте́цькому тво́рові свого́ трактува́ння, об'є́днуючи ви́конання є́диним спі́льним ри́тмом,* Орел 1, 273.

From Lat. *dīrigere* 'to direct', Орел, l. c.

дирижа́бль 'dirigible', ModUk.; BRu. *дырыжа́бль,* Ru. *дирижа́бль.* — Subst. *повітропла́в, що трима́ється в пові́трі си́лою ле́гшого від пові́тря га́зу (ге́лію, во́дню), але́ ру́хається авіяці́йним мо́тором,* Орел 1, 273.

From Fr. *dirigeable* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīrigere* 'to guide, direct', Орел, l. c., Klein 1, 454.

дири́кал SoCp. 'feather-bed covering mattress', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 158). — Subst. *пери́на.*

From Hg. *derékalj* 'ts', MNT-ESz. 1, 618.

дирикфо́л 'derrick', ModUk.; Ru. *дерик-фа́л, дирик-фа́л.* — Subst. *снасть, якою підіймають кіне́ць га́феля (ра́нґовтного де́рева на судні),* Бойків 143.

From Du. *dirkval* 'ts', Meulen 260.

ди́рі AmUk. 'dairy' first recorded in 1965. — Subst. *молоча́рня.*

From E. *dairy* 'ts', Роїк 69.

ди́рка dial. for дірка : діра́.

дирка́ч dial. for дерка́ч : деркота́ти, деркоті́ти.

дирли́га dial. for ґирли́га.

дирна́ччя Bk. for дерни́на, see дере́н, q. v.

ди́рті AmUk. 'dirty', first recorded in 1963. — Subst. *несправедли́во, нече́сно.*

From E. *dirty* 'ts', Білаш 250; see also до́рті ґалі́шен.

дис- 'dis-' in such words as *дисгармо́нія, -кваліфіка́ція, -криміна́ція, -пози́ція, -трибу́ція,* etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *не-, роз-, різно-,* e. g. *дисона́нс — різноголо́сся, диспропо́рція — неспівмі́рність,* a. o.

From Lat. *dis-* 'apart, assunder; in two', Partridge 825, Klein 1, 455; see also диз-, дез-.

ди́свей, also ди́с вей AmUk. 'this way', first recorded in 1939. — Subst. *сюди́.*

From E. *this way* 'ts', Білаш 251.

дисерта́ція 'dissertation', ModUk.; BRu. *дысерта́цыя,* Ru. *диссерта́ция* (since 1750), Po. *dysertacja,* etc. — Deriv. *дисерта́нт.* — Subst. *науко́вий твір, напи́саний і оборо́нюваний прилю́дно для то́го, щоб здобу́ти уче́ний сту́пінь,* Бойків 143.

From Lat. *dissertātiō* 'investigation, exploration, research', Орел 1, 274, Klein 1, 163.

дисиде́нт 'dissident', ModUk.; BRu. *дысідэ́нт,* Ru. *диссиде́нт* (since 1803), Po. *dysydent,* etc. — Deriv. *диси́де́нтський.* — Subst. *осо́ба і́нших по́глядів у релі́гії або́ полі́тиці (на́зва протеста́нтів у да́вній По́льщі); відсту́пник, розко́льник,* Орел 1, 274.

From Lat. *dissidēns* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 463.

дисиміля́ція 'dissimilation', ModUk.; BRu. *дысіміля́цыя,* Ru. *диссимиля́ция* (since 1895), Po. *dysymilacja,* etc. — Deriv. *дисимільо́ваний, дисимілюва́ти[ся].* — Subst. *проце́с перетво́рення засво́єних організмом речови́н на прості́ші сполу́ки; змі́на одно́го з двох тото́жних у сло́ві зву́ків на неподі́бний звук,* Орел 1, 274.

From Fr. *dissimilation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dissimilātiō* 'ts', Орел, l. c.

дисипо́йнтет AmUk. 'disappointed', first recorded in 1963. — Subst. *розчаро́ваний.*

From E. *disappointed* 'ts', Білаш 251.

диск 'disc', ModUk.; BRu. *дыск,* Ru. *диск* (1803), Po. *dysk,* etc. — Subst. *круг для мета́ння; при́лад, що розклада́є зобра́ження на окре́мі елеме́нти та склада́є зобра́ження з окре́мих елеме́нтів у телевізі́йних апара́тах,* Орел 1, 274, AmUk. *бо́рони сікти́ рі́ллю,* Івах PM. 3, 392, Білаш 251.

From Gk. *dískos* 'ts', Орел, l. e., Klein 1, 460; see also ди́скос.

дискáнт 'discant, soprano, treble', ModUk.; BRu., Ru. *дыскáнт* (since 1799), Po. *dyszkant*, etc. — Subst. *висóкий дитя́чий гóлос; співéць, що мáє такúй гóлос,* Орел 1, 274.

From MLat. *discantus* 'ts', Орел, l. c.

дискóнт 'discount', ModUk.; BRu. *дыскóнт,* Ru. *ts* (since 1847), Po. *dyskonto,* etc. — Deriv. *дискóнто, дисконтéр, дисконтóваний, дискóнтовий, дисконтувáти.* — Subst. *приймáння термінóвих грошовúх рахýнків із негáйною сплáтою та вúрахуванням відсóтків; відсóток при сплáті вéкселів,* Орел 1, 275.

From It. *disconto* < MLat. *discomputus* 'ts' (:Lat. *computare* 'to count'), Орел, l. c., Klein 1, 457.

дúскос, also діскос (Кузеля 102) '(in liturgy:) golden disc, plate', MUk., OES. дискосъ; Ru. ts. — Subst. *золотé блю́до, на якé кладýть áгнця; кружóк, золотá тарíлка, якóю накривáється чáша,* Кузеля́ 102.

From Gk. *dískos 'ts',* Vasmer[2] 1, 516.

дискрéтний 'discreet', MUk. дискретне (XVIII c.); Ru. *дискрéтный,* Po. *dyskretny,* etc. — Deriv. *дискрéтність, -но;* here also *дискрéція,* MUk. дискрéція (XVII c.). — Subst. *мовчáзний, делікáтний,* Бойків 143; *(дискрéтно:) непомíтно,* Франко 7, 451; MUk. *обережно, скрóмно,* Тимченко 718.

From Po. *dyskretny* 'ts', the ultimate source being Lat. *discrētus,* Тимченко, l c.

дискýрс 'discourse', ModUk.; Ru. (in deriv.:) *дискурсúвный,* Po. *dyskurs.* — Deriv. *дискурсúвний.* — Subst. розмóва, розпрáва, Бойків 144.

From Lat. *discursus* 'conversation', Klein 1, 458.

дискýсія 'discussion, dispute, debate', ModUk.; BRu. *дыскýсія,* Ru. *дискýссия,* Po. *dyskusja,* etc. — Deriv. *дискусíйний, дискутувáти, дискутóваний;* AmUk. *дискусувáти, дискусóванє.* — Subst. *óбмін думóк, обміркóвування пéвного питáння в розмóві,* в прéсі, Орел 1, 276.

From Lat. *discussiō* 'a shaking', Орел, l. c., Klein 1, 458.

диспéрсія 'dispersion' ModUk.; BRu. *дыспéрсыя,* Ru. *диспéрсия,* Po. *dyspersja,* etc. — Subst. *розсíяння, розтíч, розпорóшення.*

From Lat. *dispersiō* 'scattering', Klein 1, 461.

диспéчер 'dispatcher', ModUk.; BRu. *дыспéтчар,* Ru. *диспéтчер,* Po. *dyspeczer,* etc. — Deriv. *диспéчерський, диспечеризáція.* — Subst. *службóвець, що керýє рýхом авт, автóбусів, потягíв.*

From E. *dispatcher* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 461.

диспонувáти 'to dispose; arrange; command', ModUk.; Ru. *диспонúровать,* Po. *dysponować,* etc. — Deriv. *диспонéнт, диспонóваний.* — Subst. *розпоряджáтися, накáзувати; розташóвувати; готувáти,* Бойків 144.

From Lat. *dispōnere* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

диспрóзій 'dysprosium (chem. element)', ModUk. — Syn. *Dy — хемíчний елемéнт,* УРЕС. 1, 602.

From Gk. *dysprósitos* 'hard to get at'; this element was so called because it was hard to reach, УРЕС, l. c., Klein 1, 493.

дúспут 'dispute', MUk. диспутýю (1627 Беринда); Ru. *дúспут* (since 1803), Po. *dysputa,* etc. — Deriv. *диспутáнт, диспутувáти, диспутáнтський.* — Subst. *прилю́дні дебáти на громáдську, політúчну абó наукó-*

ву тéму; прилю́дна оборóна дисертáції на вчéний стýпінь, Бойків 144.

From Lat. *disputāre* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

дистáнція 'distance', ModUk.; BRu. *дыстáнцыя,* Ru. *дистáнция* (since 1803), Po. *dystans,* etc. — Deriv. *дистанціїйний.* — Subst. Бойків 144.

From Lat. *distantia* 'ts', Орел 1, 277 - 278, Klein 1, 464.

дистиля́ція, also дестиля́ція 'distillation', ModUk., BRu. *дыстыля́цыя,* Ru. *дистилля́ция,* Po. *destylacja, etc.* — Deriv. *дистиля́тор, дистилювáти[ся], дистильóваний.* — Subst. *очи́щення тéчива від органíчних дóмішок,* Бойків 137.

From LLat. *distillātiō* 'ts', Klein 1, 465.

дисти́нкція Wd. 'good manners', MUk. дисти́нкцію Asg. (XVII c.), Po. *dystynkcja.* — Deriv. Wd. *дистинґóваний* (JBR.). — Subst. *ви́тонченість у манéрах, умíння повóдитися в товари́стві,* Франко 4, 529.

From Po. *dystynkcja* 'ts', the ultimate source being Lat. *distinctiō* 'separation, division, distinction', Klein 1, 465.

дистри́кт, AmUk. ди́стрик (JBR.) 'district, territory', ModUk.; Ru. *ts,* Po. *dystrykt, etc.* — Subst. *адміністрати́вна (судовá абó вибóрча) окрýга в дéяких західноєвропéйських держáвах,* Бойків 145.

From MLat. *districtus* 'ts', Орел 1, 278, Жлуктенко 125, Klein **1, 466.**

дисциплíна 'discipline, bringing up', MUk. дисциплина (XVII c.); BRu. *дысцыплíна,* Ru. *дисципли́на* (since 1895), Po. *dyscyplina,* etc. — Deriv. *[з]дисциплінувáти, дисциплінáрний, [з]дисциплінóваний, [з]дисциплінóваність.* — Subst. *ви́школеність, опанóваність, володíння собóю; обов'язкóві прáвила поведíнки; безумóвне ви́конання накáзів; окрéма гáлузь наýки,* Орел 1, 278,

From Lat. *disciplīna* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 546.

дити́на, дитя́, Npl. дíти 'child, baby, little one' MUk. дитя́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), дитина (XVII—XVIII c.), OES. дѣти Apl. (XI c. Остр. ев.), дѣтми Ipl. (XI c.); BRu. *дзіця́,* Ru. *дитя́,* OCS. *děti* Npl., Bu. *деme,* Ma. *déme,* SC. *dijète,* Sln. *déte,* Cz. *dítě,* Slk. *dieťa,* Po. *dziecię,* LoSo. *źiśe,* UpSo. *dźěćo,* Plb. *dětą||detə,* Ca. *dzécą.* — Deriv. *дитя́тенько, дитя́тонько, дитя́т[оч]ко, дити́н[онь]ка, дити́ночка, дитинчá[тко], дитиня́т[ч]ко, дитиня́, дити́нець, дити́нник, -ний, -ність, -но, дити́нство, дітвáк, дітвóрá, дітвáччя, дíтище, дітлахи́, дітки́, дíтоньки, дíточки́, дíцтво, дитя́чий, -чість, дити́нин, дити́нський, дити́нячий, дíтчий, дíцький(= дíтський), здитинíлий, [з]дити́нитися, [з]дити́ніти,* and compounds: *дíто-вбúвець, -вбúвство, -вбúвця, -вбíйниця, -лю́бний, -продáвець, -родíння, -рóдний; дит -буди́нок, -городóк, -кор,* etc.; FN. *Дитя́,* GN. *Ди́тківці.* — Syn. *хлóпець абó дíвчина в віднóшенні до своїх батькíв, люди́на молодóго вíку,* Тимченко 720.

PS. **ditę* (in Uk. with suffix *-ina:* дити́на)|| **dětę* 'ts', IE. rott ***dei-: **doi-* as in доїти, q. v.; Rozwadowski BB. 21, 154 and RS. 2, 111 - 112, Фортунатов KZ. 35, 50 - 51, Berneker 1, 205 - 206, Sławski 1, 192 - 193, Fraenkel 87, a. o.; see also дíва.

дитирáмб 'dithyramb', ModUk.; BRu. *дыфірáмб,* Ru. *дифирáмб* (since 1803), Po. *dytyramb,* etc. — Deriv. *дитирамбíчний.* — Subst. *(у стародáвніх грéків і римля́н:) гíмн на пошáну Бáкха; перебíльшене вихвáляння; хвáльна пíсня абó вíрш,* Орел 1, 279.

From Gk. *dithýrambos* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 466.

дитя́ see дити́на.

дифама́ція 'defamation', ModUk.; BRu. *дыфама́цыя,* Ru. *диффама́ция* (since 1875), Po. *dyfamacja,* etc. — Deriv. *дифама́тор.* — Subst. *знесла́влення; публі́чне розголо́шування чуто́к, що га́ньблять чиюсь честь,* Бойків 145.

From Lat. *diffāmātiō* 'ts', Орел 1, 279, Klein 1, 413.

ди́ферент AmUk. 'different', first recorded in 1930. — Subst. *іна́кший.*

From E. *different* 'ts', Білаш 253, Роїк 69.

диференція́ція 'differentiation', ModUk.; BRu. *дыферэнцыя́цыя,* Ru. *дифференциа́ция* (since 1893), Po. *dyferencjacja,* known to other Sl. as well. — Deriv. *диференціюва́ти, диференці́йний, диференційо́ваний, диференціюва́ння.* — Subst. *розчленува́ння, ро́зклад однорі́дного на різнорі́дні части́ни; пере́хід від одномані́тного до різномані́тного,* Орел 1, 280.

From Lat. *differentia* 'ts', Орел, l. c. Klein 1, 447.

дифра́кція *'diffraction',* ModUk.; Ru. *диффра́кция* (since 1803), Po. *dyfrakcja,* etc. — Subst. *зало́млення світлово́го про́меня перепо́ною, то́бто обгіга́ння світлови́х хвиль навко́ло перепо́н, що трапля́ються на їх шляху́,* Орел, 1, 280.

From Lat. *diffractus* 'ts', Орел, l. c.

дифтери́т 'diphtheria', ModUk.; BRu. *дыфтэры́т,* Ru. *дифтери́т* (since 1875), Po. *dyfteryt,* etc. — Deriv. *дифте́рія, дифтери́тний, дифтери́товий.* — Subst. *о́бклад, небезпе́чна гострозаразна́ хворо́ба го́рла,* Бойків 145.

From Gk. *diphthérā* 'prepared hide, leather, membrane', Орел 1, 280, Klein 1, 452.

дифу́зія 'diffusion', ModUk.; BRu. *дыфу́зія,* Ru. *диффу́зия* (since 1875), Po. *dyfuzja,* etc. — Deriv. *дифу́зор, дифу́зний, дифузі́йний, дифузува́ти.* — Subst. *проце́с вирі́внювання концентра́цій га́зів, те́чив чи тверди́х тіл, зумо́влений ру́хом моле́кул, в на́слідок чо́го моле́кулі речови́ни бі́льшої концентра́ції проника́ють у речови́ну ме́ншої концентра́ції,* Орел 1, 280.

From Lat. *diffūsiō* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 447.

дих, Gsg. ди́ху, Wd. **ди́ха** (Горбач 0, 42) 'breath[ing], respiration', ModUk.; Ru. *дых,* in other Sl. derivatives only. — Deriv. *ви́дих, від-, пере́-, по́-, при́-, про́- дих, переди́шка, дихави́ця, -ви́чний, ди́хало, -льний, -льце, [ви-, від-, з-, за-] диха́ння, видиха́льний, види́хуваний, ди́хаючий, зади́ханий, надиха́ючий, при-, про- дихо́вий, ди́хати, -ання, в-, ви-, від-, з[а]-, на-, пере-, про-, у- диха́ти[ся], -дихну́ти[ся], ви-, від-, з-, нади́хувати[ся], дихті́ти[ся],* etc.; MUk. дыхати (XVII c.), дихати (XVIII c.), OES. дыхати (XI c.) — Syn. *проце́с окиснення органі́чних речови́н в органі́змі люди́ни, бі́льшости твари́н і росли́н,* УРЕС. 1, 606.

PS. **dyxъ* 'ts' : *dyxati* 'to breath' related by apophony to дух, q. v.; see also до́хнути, тхну́ти, тхір.

диха́зій 'dichasium', ModUk. — Subst. *розви́лень, вид цвітоста́ну в росли́н,* Бойків 155.

From Gk. *dix[o]-* 'in two, asunder', and *-asis* suffix used in scientific terminology to denote a state or condition, cf. Klein 1, 113, 444.

дихо- — a compound-forming element *'dicho-'* in such words as *дихо- га́мія, -те́рмія, -то́мія,* etc. — дво-, e. g. *дихроматі́чний — двоба́рвний.*

From Gk. *dixo-* 'in two, asunder', Орел 1, 280 - 271, Klein 1, 444.

дич 1. : **дикий.**

дич 2. also діча AmUk. 'ditch', first recorded in 1915. — Deriv. *дічмен.* — Subst. *рів, окіп;* dial. *стрілиця, фоса,* Степанковський 63.

From E. *ditch* 'ts', Івах РМ. 3, 392, Білаш 253, Роїк 68.

дичка : дикий.

дишвошер AmUk. 'dishwasher', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *той, що миє посуд; прилад для миття посуду.*

From E. *dishwasher* 'ts'.

дишель, dial. also **дишло,** дишля, дишиль, дышиль, дишинь, дышинь, 'pole, shaft, thill, draft-bar (of carriage), beam (of cart)', MUk. дишля Gsg. (XVIII c.), на дишлѣ (1759); BRu. *дышаль, дышла,* Ru. *дышло,* Slk. *dišel, dyšel,* Po. *dyszel.* — Deriv. *дишельний;* MUk. дишліовая (1722), дишлева (1754). — Subst. *дрюк, що до нього припрягають коней,* Тимченко 722.

From Po. *dyszel* 'ts', the ultimate source being G. *Deichsel* 'ts'. Тимченко, l. c., Brückner 107, Даль 1, 1264, УЗЛП. 50; according to РССтоцький 4, 174, it comes directly from MHG. *dīhsel* 'ts' which, in turn, is related to Lat. *tēmo* 'ts', Kluge 53.

дишес AmUk. 'dishes', first recorded in 1963. — Subst. *миски, начиння.*

From E. *dishes* 'ts', Білаш 254.

диштифранти Npl. Wd. 'pranks, trifle, nonsense', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 158). — Subst. *жарти, пустощі.*

A jocose argot compound : *диш**ти** — **франти**,* the latter part going back to Po. dial. *fanty* 'nonsense', cf. Sławski 1, 236; its first part is not quite clear, perhaps it goes back to MHG. *dëst[e]* 'so much the' (from *dës diu,* ModHG. *desto* 'ts', Kluge 54).

дия... see дія...

диявол, dial. диявов, діявов, діявол, д'явіл, д'я'вул, SoCp. дябел, дябол (УЗЛП. 48) 'devil', MUk. діаволъ (XVII—XVIII c.), диявол (XVII—XVIII c. Інтермедії 6, 181), дявулъ, Gsg. дявола (XVII—XVIII c.) and Wd. дяблами Isg. XVI c.), дяболъ (XVII c.), дяблы Npl. (XVIII c.), дябелъ (XVII c. УЗАП. 48), OES. дияволъ (XI c. Остр. єв.), діаволъ (XII c.), дьявола Asg.; BRu. *д'ябол,* Ru. *дьявол,* OCS. *diavolъ||děvolъ,* Bu. *дявол,* Ma. *ѓавол,* SC. *djȁvô,* Sln. *diávol,* Cz. *d'abel,* Slk. *d'abel, d'abol, diabol,* Po. *diabeł,* dial. *djaboł, djabół, dziabeł, dziaboł,* LoSo. *djaboł,* UpSo. *djaboł||djas,* Plb. *döbal.* — Deriv. *дияволеня, дияволка, диявольський, дияволенний, здияволіти;* FN. *Дябло, Дябліха* (Дзендзелівський УЗЛП. 48); MUk. діяволинъ (XVII c.), діяволскым Dpl. (XVII c.), OES. діаволичища, діаволь, діявольскымъ Isg. — Syn. see чорт.

From Gk. *diávolos* 'devil'; some Uk. and WSl. forms with *-b-* from Lat. *diabolus* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 199, Преображенский 1, 206, Тимченко, l. c., Акуленко 132, Vasmer[2] 1, 560, a. o., (extensively:) Дзендзелівський УЗЛП. 48.

дияко́н 'deacon', MUk. діáконъ (1627 Беринда), OES. диякон (XI c. Остр. єв.), дьякōнъ, диаконъ (1073 Ізб. Св.), дияконъ (1315); Ru. *диакон,* OSC. *dijakonъ,* Bu. *дякон,* SC. *dìjakon,* Sln. *dijákon,* Slk. *diakon,* Po. *diakon.* — Deriv. *дияконовий, дияконат, дияконство, -ський, дияконувати,* MUk. до Діакон'ства (XVII c.), OES. дияконикъ, диаконисы Gsg., дїаконица, дьяконьник (XI c.) дияконьскый, въ дияконьствѣ (1400), see also дяк. — Subst. *духовна особа нижча від священика,* Тимченко

723; *помічни́й свяще́ник, кандида́т на свяще́ника по дру́гім свя́ченні,* Кузеля 103.

From Gk. *diákonos* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198-199, Тимченко, l. c., a. o.; see also under дяк.

ді 1. Wd. see до.

ді 2. 'really, thus, even', MUk. дѣ (XVIII c.), OES. дѣи, дѣй (XV c.); Ru. де, wanting in other Sl. — Syn. *вла́сне, о́тже, ді́йсно; мовля́в.*

According to Желеховський 1, 183, a. o., it comes from imper. form дѣй : діяти; other linguists derive it from дѣ[етъ] 'he speaks', Срезневский 1, 802, Соболевский 96, Berneker 1, 192, Преображенский 1, 175, Тимченко 850, Fraenkel IF. 4, 393, a. o.; less persuasive is its connection with Tk. languages, Макарушка 7.

ді 3. Bk. abbr. for дівка, Кміт 68.

діа... see дія..., дия...

дібро́ва — a later (secondary) form of дубро́ва, see дуб.

ді́ва 'maid; (Holy) virgin', **ді́вка** 'girl', Wd. 'daughter' (Желеховський 1, 183), Npl. 'noodles' (ibid.), MUk. дѣва (XVII c. ЛСЛ. 60). дѣвая (XVII c.); двѣ дѣвьцѣ (1480), дѣвка (1594), дѣвка : служебніка, цурка (XVIII c. Гептаглот 23); OES. дѣвыя Npl. (XI—XIII c.), дѣвая (XII c.), дѣвъ Gpl. (XI c. Остр. єв.), отъ дѣвы (XI c.); дѣвка, дѣвы||дѣвкы (Сл. плк. Іг.); BRu. *дзе́в[к]а,* Ru. *де́в[к]а,* OCS. *děva,* Bu., Ma. *де́ва,* SC. *djéva,* Sln. *djéva,* Cz. *děv[k]a,* Slk. *deva, dievka,* Po. *dziew[k]a,* LoSo. *źowka, źěwka,* UpSo. *dz'iwka,* Plb. *déva.* — Deriv. *ді́вонька, ді́вочка, діву́ся, діва́сенька, діва́ся, діва́ка, діва́ха, дівóха, діву́ха, діву́ля, дів[ч]и́ще, діви́ця, ді́вич, діви́зна, дівóта, дівóцтво, дівóщина, дівува́ння, ді́вця, дівча́, дівча́т[онь]ко, дівча́точко, дівча́т[к]а, дівча́тонька, ді́вчин[к]а, дівчи́сько, дівчу́к, діво́йка, дівóйник, дівóчий, -óцький, дівча́чий, ді́вчин, дівчи́нин, дівóчити, [по-, про-] дівува́ти;* here also *діви́ч-* or *діви́н-ве́чір;* dial. *дів[ча]чу́р;* MUk. дѣвчина (XVII c.), дѣвчинку Asg. (XVII c.), дѣвочка, дѣвчат[к]а Npl. (XVIII c.), дѣвица (XVI—XVII c.), дѣвойко Vsg. (XVII c.), девицтво (XVIII c.), дѣвичие (XVIII c.), дѣвичиного Gsg. (XVIII c.), дѣвочого Gsg. (XVII c.), дѣвчиского Gsg. (XVIII c.), дѣвчина заплата (1674), OUk. дѣвичьихъ Lpl. (1420), OES. дѣвица (XI c. Остр. єв.), девичь, дѣвичии (XI c.), дѣвичьства Gsg., дѣвьство (XI c.), дѣвоующихъ Gpl. (XIV c.), дѣвьствоуєши (XI c.), дѣвьствьноє (XI c.), etc. GN. *Ді́вче.* — Syn. *молода́, незамі́жня жі́нка; (незамі́жня) дочка́,* Wd. Npl. *клю́цки,* Желеховський 1, 183, (apró:) *бабу́ля, трі́ко́, ю́бка, спідни́ця, панталóнчики, кубі́та, зди́ра, шма́ра, мару́ська,* Горбач 6, 17, 27, 33.

PS. **děva, děvъka* 'ts', IE. root ***dhē[i]-* 'to suck; to suckle', related to ***dhoi-* see доїти; Berneker 1, 197, Brückner 111, Trautmann 51, Младенов 123, Vasmer[2] 1, 491, Skok I, 415, (extensively:) Трубачев 1, 114-115; less convincing is its derivation from adj. **děvaja (:*doiti),* cf. Vaillant RES. 18, 137 (followed by Sławski 1, 200): OES. and MUk. forms дѣвая are to be treated as a later prosodic extension of дѣва, not *vice versa;* doubtful is its relationship to Skt. *dēvi* 'goddess', cf. Jagić Archiv 20, 434.

діва́ти : діти 1.

дівбі́д Bk. adv. 'forenoon', first recorded in the XX c. (Кміт 61). — Subst. *до обі́ду пе́ред обі́дом.*

From a phrase: до обі́ду > до -ўбі́д[у] > дівбі́д.

ді́вер, dial. ді́вир, SoCp. ді́вірь (Бурячок 127), Bk. ді́верь (Кміт 61) 'brother-in-law', MUk. с диверомъ (1639),

дѣвера Gsg. (1692), OES. с дѣверемъ (XIV c.), на дѣвери... дѣверю Dsg.; BRu. *дзéвер*, Ru. *дéверь*, Bu., Ma. *дéвер*, SC. *djȅvêr*, Sln. *devȇr*, Cz. *deveř*, Slk. *dever*, OPo. *dziewierz*. — Deriv. *дíверко, дíверóк, дíвереньно, дíверчик, дíверка 'дружи́на дíвера'* (Бурячок 128), MUk. на дѣверича (1499), OES. съ дѣверичемъ (XIV c.). — Syn. *брат чоловíка, чоловíкiв брат;* (Wd.:) *шва́ґер, шваґрó*, Бурячок 127.

PS. **děverь* 'ts', IE. ***daiu̯er-*, cf. Lith. *dieverìs*, Skt. *devár-*, Arm. *taigr*, Gk. *daḗr*, Lat. *laevir*||*lēvir*, OE. *tácor*, OHG. *zeihhur* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198, Trautmann 43, Fraenkel 94, Pokorny 179, a. o.; re. Uk. дíвер cf. (extensively:) Бурячок 127 - 128.

дігна́ти : **гна́ти.**

дігтя́р, дігтя́рня, дігтя́рський, etc.: дьóготь.

дід, Wd. (Hc.) ґід, ґіт 'grandfather; old man; 'beggar; (in folklore:) sheat of straw at Christmas'; MUk. дѣду Dsg. (1545), дѣдъ (1627 Беринда), дід — auus (XVII c. Гептаглот 23), дѣд (1719 Інтермедії 93), дѣди Npl. (XVIII c.); OUk. дѣдове Npl. (1411), OES. дѣда Asg. (XI c.), оу дѣда Gsg. (1411), дѣди Npl. (1264 - 5), дѣдъ (1397): BRu. *дзед*, Ru. *дед*, OCS. *dědъ*, Bu. *дя́до*, Ma. *дéдо*, SC. *djȅd*, Sln. *ded*, Cz. *děd*, Slk. *dedo* (dial. *ded*). Po. *dziad*, LoSo. *źěd*, UpSo. *dźěd*. — Deriv. *дíдо, дідó[чо]к, дідýнь[о], дідýнечко, дідýсь[о], дідýсенько, дідýсечко, дідýсик, дідúще, дідугá[н]), дідýх, дідúзна, -ний, дíдик, дідúнець, дíдич, -чка, дідíвщина, дíд[ь]ко, дíдо[нько], дідовá, дідовни́к, діди́чний, дíдiв, дідíвський, дідови́н, дідусíв, дíд[ь]чий, дíдькiв, дідувáти;* compounds: *дíд-бáба, дідовíд, -вóд;* MUk. дидизъни Gsg. (1459), дѣдизны Gsg. (1550), дѣдину Asg. (1590), дѣдицьтво (1627 Беринда), дѣдич (1596 Зизаній), дѣдич' (1627 Беринда), дѣдичка (1600), дѣдичьные Apl. (1615), дѣдичный (1633), дѣдичити (1538), дѣдко (1589), дѣдько (XVIII c.), дѣдчиця (1627 Беринда), к дѣдковуй ненѣ (XVIII c.), дѣдча (XVIII c.), дѣдыще (XVIII c.), OUk. дѣдични Apl. (1347), дѣдицтво... дѣднину Asg. (1359), дѣдьнины Gsg. (1409), дыдня (XV c.), OES. дѣдень (1096), на дѣдинѣ, дѣдѣну Asg. (1396), дѣтичь||дѣдичь (XIV c.), дѣдичьство (1349), по деденству, дѣдства (1480); FN. *Дід, Дідáй, -áн, -áч, Дíдик, Дíдич[ýк], Дíдів||Дíдов, Дíд[к]iвський||Дíд[к]óвський, Дідлю́к, Дідóра, Дідорéнко, Дідощак||Дідущáк, Дідýл[к]а, Дідýник, Дідýх, Дідýр[а], Дідýрик, Дідю́к, Дідючýк,* etc.; GN. *Діди́лів, Дідовá, Дíдовка, Дíдошиці||Дíдушиці,* etc. — Syn. *бáтько батькíв абó мáтерин; прéдок; стари́й чоловíк; жебрáк,* Франко 2, 428; *(у фолкльóрі:) снiп, яки́й стáвлять у хáтi напередóднi Рiздвá,* Франко 7, 451; *(рíдко:) діди́* Npl. *'пóминки за помéрлих у Провíдну недíлю,* Грицак PM. 2, 147.

PS. **dědъ* 'grandfather; old man', IE. redupl. ***dhēdh(ē)-* '(in infant's language:) term for older members of the family', cf. Lith. *dėdė̃, dė̃dis* 'uncle', Gk. *theĩos* 'uncle', It. *deda* 'aunt', Illyr. *deda* 'nurse', ModHG. dial. *deite, teite*, Suiss *däddi* 'father'; Miklosich 45, Meillet Ét. 235, Berneker 1, 191, Преображенский 1, 207, Trautmann 47, Fraenkel 85, Трубачев 1, 69, Pokorny 235, a o.; (extensively about Uk. forms:) Бурячок 45 - 50.

дід? see **дид?**

дід[ь]ко : дід.

діе- : діяти.

діéта, AmUk. дáєт 'diet', ModUk.; BRu. дыэ'та, Ru. *диéта*, Po. *dieta*, etc. — Deriv. *дієтáр, дієтéтик[а], діéтник, -иця, діє[те]ти́чний, дієтотерапíя.* — Subst. *згíдне з при́писами медици́ни харчувáння,* Орел 1, 281, *добовé урядóвцям, депутáтам,* Бойків 146.

From Lat. *diaeta* 'way of life', Орел, l. c., Klein 1, 446.

дієцéзія 'diocese', MUk. въ дієцезіи (1679, 1687), от єдныя Диєцезыи въ другую Диєцезыю (XVIII c.); Po. diecezja. — Deriv. дієцезáльний; MUk. диецезиалный (XVII c.), дієцезияном Dpl. (XVII c.). — Subst. *цeркóвна округа на чóлі з єпúскопом,* Орел 1, 281; *єпúскопська епáрхія,* Тимченко 724.

From Po. *diecezja* which, in turn, comes from Lat. *dioecēsis,* the ultimate source being Gk. *dioíkēsis* 'administration, control', Тимченко, l. c., Klein 1, 451.

діжá 'kneading-, dogh-trough', MUk. дѣжи Apl. (1664), дѣжу Asg. (XVII—XVIII c.), дижъ Gpl. (XVII c).; BRu. *дзяжá,* Ru. *дежá,* SC. dial. *dȋžva,* Sln. *déža,* Cz. *díže,* Slk. *dieža,* Po. *dzieża,* LoSo. *źěža,* UpSo. *dźěža.* — Deriv. b/f. *діж, діжýн, діж[еч]ка, діжнúця, діжчúн[к]а, діжúстий, діжковúй, діжкувáтий,* MUk. дѣ'жка (1627 Беринда), діжка — cadus (XVII c. Гептаглот 23), дѣжки Npl. (XVIII c.), дѣжечку Asg. (XVII c.), въ дѣжечки (XVIII c.). — Syn. *начúння учиняти й місúти тісто,* Тимченко 855.

PS. **děža* < **děz-ja* 'ts', IE. root ***dheiǵh-* 'to knead, *form*', cf. Lith. *diežti*||*dyžti* 'to whip, flog', Skt. *dih- (:degdhi, digdhe, digdha-)* 'to bedaub, to spread over; to smear', Av. *-daēzayeiti* 'he heaps up', ToA. *tsek,* ToB. *tsaik* 'to form', Arm. *dēz* 'pile', Gk. *teĩxos, toixos,* 'wall', Lat. *fingere* 'to give shape, to form', Goth. *deigan* 'to knead; to form from clay', OHG. *teic(g),* OIc. *deig,* ModHG. *Teig* 'dough', etc., Miklosich 45 ("dunkel"), Zubatý 1:2, 94, Berneker 1, 198, Kluge 361, Fraenkel 98, Pokorny 244, a o.; less persuasive is its deriv. from Bav. *döse* 'box', Korbut PF. 4, 463, Тимченко 855.

діждáти[ся] : ждáти.

діжка : діжá.

діжма see дéжма.

дізнá[вá]ти[ся] : знáти.

дійво, дійка : доїти.

діймáти, дійняти : йняти.

дійовúй : діяти.

дійсний 'real, true, actual, effective; valid', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дійсність, -но.* — Syn. *спрáвжній; (підтвéрджений фáктами:) фактúчний,* Деркач 59.

From PS. **dějьstvьnъjь,* cf. OES. дѣиствьныя (1073 Ізб. Св.), дѣйствьно, дѣйствено, etc. based on **dějьstvo : dějati,* see діяти; cf. also the following entry.

дійствéнний, дійствúтельний arch. 'real', (Желеховський 1, 185), Ru. *действúтельний.* — Deriv. *дійствúтельність.* — Subst. *дійсний.*

Deriv. from *дійство;* see the preceding entry.

дікшинер AmUk. see дикціонáр.

діл 1. Gsg. ділу 'division; part, share'; Gsg. ділá mountain[-ridge], MUk. дѣл (1463, 1545), дѣлу Gsg. (1516), дѣл (1627 Беринда), дѣлъ (XVII c. Синонима 148), OES. дѣлъ; BRu. *падзéл,* Ru. *дел,* OCS. *dělъ,* Bu. *дял,* Ma. *дел,* SC. *dȉo,* Sln. *dél,* Cz. *díl,* Slk. *priedel,* Po. *dział.* LoSo. *źeł,* Plb. *delë* 'he divides'. — Deriv. *вú-, від-, нá-, п[р]ó-, ý- діл, підвідділ, [під]рóзділ, [вú-, від-, на-, по-, пере-, при-, п(р)о-, роз-]ділúти, [ви-, від-, на-, при-, пере-, по-, про-, роз-]ділювати, -діляти, ділення, ділíння, ділянка, дільбá, дільнúця, ділúмий, -місmь, -мо, подільний, -ність, -но, дільнúчний, дільчúй,* etc.; compounds: *дво-, три-пóділ, вододíл;* MUk. дѣл[ь]ба (XVIII c.), дѣ-

ляче (XVI c.), дѣлитися (XVII c.), дѣлывали (1494), дѣльницу Acg. (1463), дѣлчіє (XVI—XVIII c.), OES. дѣлитъ бо ся не раздѣляя (XI c.), дѣлити, дѣльница, дѣльство, дѣльный, GN. *Діл,* Hc. *Ґіл, Ґів* (Hrabec 123), *Dil Jamnenskij* (1788 ibid.), *Рýский Ґів* (ibid.), *Ділóк,* Hc. *Ґілóк* (Hrabec l. c.). — Syn. *пóділ, рóзділ; частúна, пáйка,* Тимченко 856.

PS. *dělъ 'ts', IE. root **dəi- : dāi- 'to divide, share', with formant *-lo-*, cf. Goth. *dails* 'part, share', OSax. *dēl,* AS. *doēl,* E. *deal,* ModHG. *Teil* 'ts'; Sl. *děliti has its correspondents in G. *teilen* and Lith. *dalýti* 'to divide' Miklosich 45, Berneker 1, 195, Kluge 361, Kiparsky 64-65, Trautmann 43, Fraenkel 80, Sławski 1, 189, Pokorny 176, a. o.

діл 2. Gsg. дóлу 'valley', MUk. на доль (XVI c.), долъ (1627 Беринда), здолу, вдолу (XVIII c.), OES. из дола (1073 Ізб. Св.), до дола (XII c.), на долѣ, на земли ниско (XII c.); BRu., Ru., Bu., Ma. *дол* 'ts' OCS. *dolě* adv. 'below, beneath', SC. *dô* 'valley', Sln. *dol,* Cz. *důl,* Slk. *dol.* Po. *dół,* LoSo., UpSo. *doł,* Plb. *düöl.* — Deriv. *долúна, долúн[оч]ка, долíвка, вúдолинок, долíшній, дóлі,* Wd. *долів (<*dolovъ), додóлу||додóлі,* Bk. *долівнúць* (Кміт 63), MUk. въ долину (1507), долúна (1627 Беринда), при долинѣ (XVIII c.), чрез' долыну (XVIII c.), долокъ (XVII c.), на долинцѣ (XVIII c.), долúнки Npl. (XVIII c.), долковáтость (XVII c.), долишняя (XIV c.), зъ долней (XVI c.), долніи Npl. (XVIII c.), доловь (XV—XVII c.), долѣ (XV—XVIII c.), OUk. на... долинѣ (1349), съ долинами (1424), OES. долина, по долинамъ, въ долищи, долу[периво], долѣ, доловь||доловъ, удоль||удолъ долѣсѣдание, долѣшьнеє (XI c.); GN. *Долúн[к]а, Долúн[к]и, Долинянú, Долíшній кінéць, Поділ[ля], Роздóлля,* FN. *Долéнко, Долинячéнко, Долúнчýк, Подоляк.* — Syn. *яма,*

рів, (долúна:) низинá; нúжча частúна, спід, Тимченко 774.

PS. *dolъ 'ts', IE. root **dhol- : **dhel- 'hollow, cavity, excavation', cf. Gk. *thólos* 'dome-shaped roof, rotunda' (lit. 'deepening, excavation'?), Goth. OSax., Du. *dal* 'valley', AS. *dael,* E. *dale,* ModHG. *Thal* 'valley', etc., Miklosich 47-48, Berneker 1, 208-209, Kluge 362, Sławski 1, 159-160, Pokorny 345-346, a. o.

діл 3. AmUk. 'deal', first recorded in 1959. — Deriv. *ділєр, ділювáти, ділувáти.* — Subst. *спрáва.*
From E. *deal* 'ts', Білаш 254.

ділáти : діло.

діло 'work, act, matter, business', arch. 'canon' MUk. дѣло (XV—XVIII c.), дила Apl. (1604), OES. дѣлъмь Isg. дѣлъ Gpl. дѣла Npl.; — BRu. *дзéла,* Ru. *дéло,* OCS. *dělo,* Bu. *дéло,* Ma. *дело,* SC. *djȅlo,* Sln. *délo,* Cz. *dílo* 'work', *dělo* 'canon', Slk. *dielo||delo,* Po. *dzieło* 'work', *działo* 'canon', LoSo. *źěło,* UpSo. *dźěło,* Plb. *d'olii̯.* — Deriv. *діл[еч]ко, ділягa, ділъцé, діловúй, ділóвість, -во, діовúтий, -тість, -то, ділáти, -áння, поділáти, -áння;* compounds: *діло-вóд[ка], -вóдний, -вóдство, -вóдський,* MUk. дѣлный (XVII c.), дѣловая (XVIII c.). — Syn. *чин, учúнок; робóта, прáця, зайняття; спрáва, річ; труд; вúріб, рóбливо; умілість, майстéрство;* MUk. (from Po.:) *вогнепáльна зброя велúкого калíбру, гармáта, мортúра, тóщо,* Тимченко 858-859.

PS. *dělo 'ts' — a *-lo-* deriv. from *děti, see діти 1.

ділóв SoCp. 'ba(u)lk, a large unit of fields', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *вузькá дорóга, стéжка; частúна пóля.*

From Hg. *dülö* 'ts', Гнатюк, l. c.

дім, Gsg. до́му 'house, home, dwelling, building', MUk. домъ (XV—XVIII c.), OUk. около дому (1386 - 1418), OES. дому (XI c. Остр. єв.), домъ (1073, Ізб. Св.), домь (XI c.); BRu. Ru. *дом*, OCS. *domъ*, Bu., Ma. *дом*, SC. *dôm*, Sln. *dom*, Cz. *dům*, Slk. *dom*, Po. *dom*, LoSo., UpSo. *dom*. — — Deriv. *дімо́[чо]к, домо́[чо]к, до́ми[чо]к, доми́ще, дома́р, дома́ха, домі́вка, домі́вонька, домі́вочка, домівни́к, -ни́ця, домі́вство, домови́н[к]а, домува́ння, дома́шній, домо́вий, -ви́к, домови́тий, -тість, -то, домі́вський, додо́м[оньк]у, удо́ма,* dial. *до́ма, домі́в, домари́ти[ся], домува́ти[ся],* compounds: *домобудівни́цтво, -будува́ння, домовла́сник, -ниця, -ницький, домово́дство, домоволоді́ння, домогоспода́рка, домоде́ржа́вець, домоправи́тель[ка], доморо́бний, -ро́бщина, доморо́слий, доморя́дний, -ря́дця, домосі́д, -сі́дка, -сі́дство, домостро̆ївський, домотка́ний, домоуправлі́ння,* MUk. домокъ, домище (XVI c.), домови́на (XVII—XVIII c.), домовка (XVII—XVIII c.), домовник (XVI—XVIII c.), домовницею Isg. (XVII c.), домашний (XVII—XVIII c.), домашникъ (1627 Беринда), домашнывый (XVII c.), домовный (XVII—XVIII c.), домовъ||домовь (XVII c.), домувъ (XVIII c.), домовый (XVI—XVIII c.), OES. домашьний (XI—XII c.), домовьный (XI c.), домовь (XII c.), домачадьць, -дица (XIII c.), доночадьць, -дица (XIV c.), домодьржьць, (XI c.), доможирьць (XV c.). — Syn. *буди́нок на ме́шкання, госпо́да*, Тимченко 781.

PS. **domъ*, IE. ***domu-* 'ts', cf. Skt. dámū- na- 'belonging to a house', Gk. dómos 'house', Lat. domus 'ts', ToA. *tam*, ToB. *tem-* 'to be born', Miklosich 48, Berneker 1, 210 - 211, Преображенский 1, 191, Trautmann 44, Fraenkel 482 - 483, Sławski 1, 155, Георгиев 410 - 411, Pokorny 199, a. o.

Дін see Дон.

дінджа́л dial. 'dagger', first recorded in 1961 (Полісся, Лисенко 27). — Subst. *кинджа́л*.

A dial. form of *кинджа́л*, based on identification of the initial *k'*- > *t'*- and subsequent voicing of the latter.

дінир, also дінер, дин[н]ер AmUk. 'dinner', first recorded in 1924. — Subst. *обі́д*.

From E. *dinner* 'ts', Івах PM. 1, 212, Білаш 254.

діну[ти] : діти 1.

Діоми́д, Деми́д PN. 'Diomedes; Demyd', MUk. Діоми́д (1627 Беринда); Ru. *Диоми́д, Деми́д*. — Deriv. *Деми́дович, Деми́дівна;* FN. *Деми́д[е́н]ко, Демид[к]о́вич, Демидчу́к, Ди́ма, Демидю́к;* GN. *Деми́дів[ка], Деми́дово*. — Subst. MUk. Ди́внесвѣтник, áбо Сла́вно съвѣщапіє[н], 1627 Беринда.

From Gk. *Diomḗdēs* 'advised by Zeus' — name of one of Gk. chiefs in the Trojan war, Klein 1, 431.

Діоніс[ій], Wd. Діонізій (Стрий), Діонисий (Gauk 18), **Дени́с,** dial. Дини́с PN. 'Dionysius'; AmUk. 'Dennis', MUk. Діонісіа Gsg. (1484 Пом'яник), Діонісїй (1627 Беринда), Диніс (1619 Інтермедії 42 - 49), OES. Дионисии; Ru. *Диони́сий*, Po. *Dionizy*. — Deriv. *Діоні́сія, Дени́сович, Дени́с[е́н]ко, Денищу́к, Дени́щенко;* GN. *Дени́сів[ка], Дени́си, Дени́совичі*. — Subst. MUk. Ба́хусъ, Бо[г] поганскі[й], або Бо[г] обжи́рства, пян[ства], 1627 Беринда.

From Gk. *Dionýsios* 'pertaining to *Dionȳsos*' — son of Zeus and Semele, god of wine and drama (orig. god of vegetation), identified with Lat. *Bacchus*, Klein 1, 452, Петровский 92, its frequency in MUk. (1484) : 7, Тарнавецька 126.

діопси́д 'diopside', ModUk. — Subst. *ка́мінь із ґату́нку піроксе́нів* ($MgCaSi_2O_6$), Орел 1, 282.

From Gk. *di-* 'two' and *ópsis* 'sight, appearance', Klein 1, 452.

діопта́з 'dioptase', ModUk. — Subst. *напівкоштовний камінь* $(H_2C_4SiO_4)$, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *optádzein* 'to see', Klein 1, 452; see also the following entry.

діо́птрика 'dioptrics', ModUk.; Ru. *дио́птрика.* — Deriv. *діоптри́чний, -но;* here also: *діоптр[ія];* MUk. Дио́птра. — Subst. *части́на о́птики, нау́ка про переломлення світлови́х про́менів, що прохо́дять че́рез прозо́рі тіла́,* Бойків 146.

From Gk. *dioptrikos* 'pertaining to the refraction of light', compounded of *di[a]-* 'through' and *optós* 'seen visible', Орел 1, 282.

діора́ма 'diorama', ModUk.; BRu. *дыяра́ма,* Ru. *диора́ма* (since 1847), Po. *diorama,* etc. — Subst. *карти́на, намальо́вана з обо́х бокі́в прозо́рої ткани́ни, що дає рі́зний ефе́кт в зале́жності від спо́собу осві́тлення,* Бойків 146.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *hórāma* 'that which is seen, view, sight', АкСл. 3, 795, Klein 1, 452.

діори́т 'diorite', ModUk.; BRu. дыярыт, Ru. *диори́т,* Po. *dioryt,* etc. — Subst. *магмати́чна ма́са, затверділа під зе́мною коро́ю; ка́мінь зеле́ного ко́льору,* Орел 1, 282.

From Fr. *diorite* 'ts', the ultimate source being Gk. *diorídzein* 'to separate, to divide by limits', Орел, l. c., Klein 1, 452.

діорто́за 'diorthosis', ModUk.; — Subst. *напра́влення скалі́чених части́н ті́ла,* Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *orthós* 'straight'.

Діоску́ри 'Dioscuri', ModUk. — Subst. *си́ни Зе́вса й Ле́ди, юнаки́-лицарі́, нерозлу́чні брати́-близнюки́ Ка́стор і По́ллукс, патро́ни морепла́вства,* Бойків 146, Орел 1, 282.

From Gk. *Dióskouroi* 'sons of Zeus (Gsg. *Diós*)', Klein 1, 452.

діосмо́за 'diosmosis', ModUk. — Subst. *просо́чування те́чив крізь порува́ті перепо́ни,* Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *ōsmós* 'thrusting, impulse'.

діпер AmUk. 'dipper', first recorded in 1933. — Subst. *черпа́к.*

From E. *dipper* 'ts', Івах PM. 3, 392, Білаш 255.

діптя́нка *see* диптя́нка.

діра́, dial. also дира́, Wd. дзюра́, дя́ра (from Po.) 'hole, tear', MUk. дѣри Gsg. (1564), дѣра (1627 Беринда), дира (XVI—XVIII c.), диря (XVII c.), OES. дира (1076 Ізб. Св.), дырею Isg. (XV c.); BRu. *дзі́рка,* Ru. *дыра́,* OCS. *dira,* Bu. *ди́ря,* Ma. dial. *díra,* SC. *dìra,* Sln. *déra,* Cz. *díra,* Slk. *diera,* dial. *d'ura*||*dzura,* P. *dziura,* LoSo. *źěra,* UpSo. *dźěra.* — Deriv. *ді́р[оч]ка, діра́вка, діркави́ця* (Кузеля-Рудницький 175), *діра́вий*||*діря́вий, діркува́тий, дірча́вий, -вість, дірча́[с]тий, -тість, подірча́влений, по-, про-діря́влений, діркува́ти, діра́вити, [по]дірча́віти, [по-, про-]діря́вити[ся], [по]дірча́вити, діря́віти, з-продіря́влювати[ся],* compounds (rare:) *дір[к]опроби́вни́й;* MUk. дѣрки Apl. (XVII c.), през дирки (XVII c.), двѣ дѣрицѣ (XVIII c.), дѣра́вый (XVI—XVIII c. ||диравая (XVIII c.), диряво (XVI c.), дѣра́вити (XVII c.)|| диравилъ (XVII c.) дѣркуючи (1599), дѣролазцѣ Npl. (XVII c.). — Syn. *о́твір у чо́му, відту́лина,* Тимченко 717.

PS. **dira* 'ts', a b/f. of **dirati*, see дéрти, Meillet Ét. 251 - 252; Uk. *дірá* goes back to PS. **děra* 'ts' a b/f. of **děrati*, which is a secondary iter. form of **dьrati*, based on дерý, дерéш, see дéрти; Miklosich 41, Berneker 1, 201, Sławski 1, 208 - 209, a. o.; see дéрти, дрáти.

дісéмбир AmUk. see децéмбер.

діснý *So*Cp. 'pig, hog', first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *свиня́*.

From Hg. *disznó* 'ts', Гнатюк, l.c., MNT-ESz. 1, 646.

дістáти, достáти : стáти.

дісчáрдж оф мóрґедж AmUk. 'discharge of mortgage', first recorded in 1932. — Subst. *відсписáння грáмоти застáву*.

From E. *discharge of mortgage* 'ts', Білаш 255.

діт, also дід AmUk. 'deed', first recorded in 1909, Жлуктенко 125. — Subst. *докумéнт*.

From E. *deed* 'ts', Білаш 255.

діти 1. діну, -неш 'to put; to lay aside, hide', MUk. дѣти (XV c.), дѣтися (XVII c.), OES. дѣша, дѣжетъ (XIV—XV); BRu. *дзець*, Ru. *деть*, OCS. *děti*, Bu. *ден*, Ma. *дéне*, SC. *djȅti*, Sln. *dêti*, Cz. *díti*, Slk. *diat'*, Po. *dziać*, LoSo. *źaś*, UpSo, *dź'eć*, Plb. *sadat*. — Deriv. *дітися*, *ді́нити[ся]*, *дівáти[ся]*, *за-*, *на-*, *[п]о- діти[ся]*, *за-*, *на-*, *[о]- дівáти[ся]*. — Syn. *поклáсти*, *постáвити кудú*.

PS. **děti* 'ts', IE. root ***dhē-* 'to put', cf. Lith. *dėti* 'to put', Skt. *[da]dhāmi* 'I put, lay; do', Gk. *títhēmi* 'ts', Lat. *fēcī (:facere)* 'to do', OHG. *tuon*, ModHG. *tun*, E. to *do*, etc.; Miklosich 43, Berneker 1, 191 - 193, Преображенский 1, 209, Kluge 363, Trautmann 47, Fraenkel 91, Sławski 1, 188, Pokorny 235 - 239, a. o.; see also діло, діяти.

From Gk. *dioúresis* 'urination', Klein 1, 467.

діюрéза 'diuresis', ModUk. — Deriv. *діюрéтика*. —

дія-, SovUk. діа- —a compound - forming element *dia-*

Subst. *сечовúділення*, Бойків 146.

дія b/f. : діяти, q. v.

діти 2. діт[оч]кú, etc. see дити́на.

діч[а] AmUk. see дич.

in such words as *дія- генéза*, *-магнетúзм*, *-пазóн*, *-педéза*, *-позитúв*, *-спора*, *-термія*, *-тропізм*, *-фóн*, *-хронія*, etc.; known to all other Sl.

From Gk. *dia-* 'through'.

діябáз[а], SovUk. діабáз 'diabase', ModUk.; BRu. *дыябáз*, Ru. *диабáз* (since 1839), Po. *diabaz*, etc. — Subst. *кристалічнозерняста ерупційна порóда, здебільшого зеленкувáтого кóльору*, Бойків 146.

From Gk. *diábasis* 'a crossing over, passage through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

діябéт, SovUk. діабéт 'diabetes", ModUk.; BRu. *дыябéт*, Ru. *диабéт* (since 1803), Po. in deriv. *diabetyk* — Deriv. *діябéтик*, *діябéтник*, *діябетúчний*. — Subst. *цукр[івн]úця — тяжка хворóба нирóк, під час якóї витікáє багато сéчі з цýкром*, Бойків 146.

From Gk. *diabḗtēs* 'that which causes a going through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

діябольо 'diabolo, a children's game', ModUk.; Po. *diabolo*. — Subst. *дитя́ча гра в підкидання клубóчка з допомóгою шнуркá, прив'я́заного до двох пáличок*, Орел 1, 282.

From It. *diabolo* 'ts'.

діявол dial. see диявол.

діягнóза, SovUk. діагнóза 'diagnosis', ModUk.; BRu. *дыягнóз,* Ru. *диагнóз* (since 1803), Po. *diagnoza,* etc. — Deriv. *діягнóст, діягнóстика, діягностувáти, діягностúчний.* — Subst. *визначення хворóби на підстáві її ознáк і дослíдження хвóрого; загáльна характерúстика, визначення якóїсь події чи явища на підстáві пéвних ознáк,* Бойків 146.

From Gk. *diágnōsis* 'ts', АкСл. 3, 769, Орел 1, 282-283, Klein 1, 441.

діягонáля, SovUk. діагонáль 'diagonal', ModUk.; BRu. *дыяганáль,* Ru. *диагонáль* (since 1803), Po. *diagonal,* etc. — Deriv. *діягонáльний, діягонáльно.* — Subst. *перекутня; прóста лíнія, що з'єднує несуміжні вершúни багатокýтника,* Орел 1, 283.

From Lat. *diagōnālis* 'ts', the ultimate source being Gk. *diagṓnios* 'from angle to angle', Орел, l. c., АкСл. 3, 769, Klein 1, 441.

діягрáма, SovUk. діагрáма 'diagram, sketch', ModUk.; BRu. *дыяграма,* Ru. *диаграмма* (since 1803), Po. *diagram,* etc. — Subst. *рисýнок, що покáзує статистúчні дáні або взагалí якíсь величинú,* Орел 1, 283.

From Gk. *diágramma* 'something marked out by lines, a geometrical figure', Орел, l. c., АкСл. 3, 769-770, Klein 1, 441.

діядéма, SovUk. діадéма 'diadem', ModUk.; BRu. *дыядэма,* Ru. *диадéма* (since 1704), Po. *diadem.* — Subst. *білий завій, що йогó носúли колúсь на голові царí, тéпер — жінóче завиттá, коштóвна корóнка,* Бойків 146.

From Gk. *diádēma* 'band, fillet, royal headband', Орел 1, 283, АкСл. 3, 770, Klein 1, 440.

діядóхи Npl. 'Diadochi', ModUk. — Subst. *воєначáльники Александра Македóнського, що по йогó смéрті поділúли імпéрію,* Бойків 146.

From Gk. *diádochos* 'successor', Орел 1, 283, Klein 1, 440.

діякритúчний, SovUk. діакритúчний 'diacritical', ModUk.; BRu. *дыякрытычны,* Ru. *диакритúческий* (since 1864), Po. *diakrytyczny,* etc. — Subst. *підставóвий для вúзначення чогóсь прáвильного (вимóви, звýка, абóщо); значкú при лíтерах, що вкáзують на інáкшу вимóву познáченого цією лíтерою звýка.* Орел 1, 283.

From Gk. *diakritikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 440

діялéкт, 'dialect', MUk. діалéкт (since 1648); BRu. *дыялéкт,* Ru. *диалéкт* (since 1780), Po. *dialekt,* etc. — Deriv. *діялектúзм, діялéктик, діялéктика, діялектúчний;* compounds: *діялекто- грáфія, -лог, -лóгія, -логíчний.* — Subst. *місцéва говірка,* Орел 1, 283.

From Gk. *diálektos* 'talk, discourse, conversation, speech, language; the language of a country, dialect', Орел, l. c., АкСл. 3, 770-771, Klein 1, 771.

діялíза, SovUk. діáліз 'dialysis', ModUk.; BRu. *дыялíз,* Ru. *диалúз,* Po. *dializa.* — Deriv. *діялізáтор.* — Subst. *віддíлення розчúнених кольоїдів від кристальоїдів через дифýзію,* Бойків 147.

From Gk. *diálysis* 'separation', Орел 1, 284, АкСл. 3, 772, Klein 1, 442.

діялóг, SovUk. діалóг 'dialogue', ModUk., BRu. *дыялог,* Ru. *диалóг,* Po. *dialog,* etc. — Deriv. *діялогíчний.* — Subst. *розмóва між двомá, абó більше осóбами; літературний твір у фóрмі розмóви,* Бойків 147.

From Gk. *diálogos* 'ts', Орел 1, 284, АкСл. 3, 771, Klein 1, 441.

діямагнети́зм, SovUk. діамагнети́зм 'diamagnetism', ModUk.; BRu. *дыямагнетызм,* Ru. *диамагнети́зм* (since 1874), Po. *diamagnetyzm.* — Deriv. *діямагнети́чний.* — Subst. *власти́вість дéяких тіл відхиля́тися від магнéту,* Бойків 147.

From Gk. *dia-* 'through' and *magnêtēs* 'magnet', АкСл. 3, 773.

діямáнт, SovUk. діамáнт 'diamond', MUk. диамéнтъ (XVIIc.)||діямéнтъ (1627 Беринда); BRu. *дыямэ́нт,* Ru. arch. *диамáнт,* Bu. *диамáнт,* Cz. *diamant||demant,* Po. *diament,* etc. — Deriv. *діямáнтик, діямáнтовий,* MUk. діамéнтикъ (XVII c.), діамéнтовый (XVII c.). — Syn. *адамáнт, алмáз.*

From LLat. *diamas, -antos* being a corruption of *adamas,* see *адамáнт,* Machek 83, Shipley 116; MUk. forms діамéнтъ etc. were borrowed from Po., Тимченко 723; see also *алмáз.*

дія́метр, SovUk. діáметр 'diameter', ModUk.; BRu. *дыя́метр,* Ru. *диáметр* (since 1780), Po. *diameter,* etc. — Deriv. *діяметрáльний.* — Subst. *поперéчник, прогін; прóста лінія, що прохóдить чéрез центр кóла і ділить йогó на дві рівні полови́ни,* Бойків 147.

From Gk. *diámetros* 'diametral line', Орел 1, 284, АкСл. 3, 773 - 774, Klein **1, 442.**

діяпозити́в, SovUk. *диапозити́в* 'diapositive', ModUk.; Ru. *диапозити́в.* — Subst. *фотоóбраз[óк],* AmUk. *прозірка.*

An artificial neologism based on Gk. *dia-* 'through' and Lat. *positīvus* 'settled by agreement'.

діярі́й, діярі́юм 'diary', ModUk.; Po. *diariusz.* — Subst. *щодéнний зáпис подíй, журнáл, хрóніка,* Бойків 147.

From Lat. *diārium* 'a daily allowance', Klein 1, 443.

діястáза, SovUk. діастáз 'diastase', ModUk.; BRu. *дыястáз,* Ru. *диастáз* (since 1839), Po. *diastaza.* — Subst. *фермент, що перетвóрює крохмаль на декстрину і цу́кор; роз'єднання, розхилення,* Бойків 147.

From Gk. *diástatis* 'separation', Орел 1, 285, АкСл. 3, 774 - 775, Klein **1, 443.**

дія́стола, дія́століа, SovUk. діáстола 'diastole', ModUk.; BRu. *дыя́тала,* Ru. *диáстола.* — Subst. *ритмíчне розши́рення сéрця; наголóшування ненаголóшених склáдів у віршувáнні,* Орел 1, 285.

From Gk. *diastolê* 'drawing asunder, dilatation; distinction, difference', Орел, l. c., Klein **1, 443.**

діятéза, SovUk. діатéз 'diathesis', ModUk.; Ru. *диатéз* (since 1874). — Subst. *спадкова схи́льність органíзму до захорувань,* Орел 1, 285.

From Gk. *diáthesis* 'a placing in order, arrangement, disposition, physical condition', Орел, l. c., АкСл. 3, 775, Klein **1, 443.**

діяти 'to act, work, function, perform, operate', MUk. дѣяти (XV c.), дѣяла (XVII c.), дѣяху (XVIII c.), дѣють (XVIII c.), OES. дѣяше (XI c. Остр. єв.), дѣєть (XI c.), дѣєшь (1300), дѣяти. — Deriv. b/f. *[по]дія,* arch. *дійство, -віє, діяння, діяч[ка], дія́льний, -ність, -но, дійови́й, діючий, -чість;* compounds with *діє-,* e. g. *діеслóво, діездáтний,* Wd. *пáне-дію!,* here also: *ді́йсний, -ність, -но, дійствéнний, дійстви́тельний, -ність,* see s. vv. — Subst. *роби́ти, чини́ти, оперувáти; (на кóго, на що:) впливáти,* Деркач 59.

PS. **dějati* 'ts' — deriv. from **děti,* see діти.

діятомéя, SovUk. діатомéя 'diatom', ModUk.; BRu. *дыятамéя,* Ru. *диатомéя.* — Deriv. *діятомі́ти.* —

Subst. *двійчатка; водорость, що її кременяста оболона при розмножуванні роздвоюється,* Бойків 147.

From Gk. *diátomos* 'cut through', Орел 1, 285, Klein 1, 444.

діятоніка, SovUk. (in deriv.) діатонічний 'diatonics', ModUk.; BRu. (in deriv.) *дыятанічны,* Ru. *диатоника,* Po. *diatonika,* etc. — Deriv. *діятонічний.* — Subst. *система тонів, що складається з дванадцятьох октав, а кожна октава складена з сімох тонів і двох півтонів,* Орел 1, 285.

From Gk. *diatonikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 444.

діятермія, SovUk. діатермія 'diathermy, diathermancy', ModUk.; BRu. *дыятэрмія,* Ru. *диатермия* (since 1874), Po. *diatermia.* — Deriv. *діятерми, діятермічний.* — Subst. *прогрівання за допомогою електричного струму високої частоти,* Бойків 147.

From Gk. *diathermía* 'ts', АкСл. 3, 775.

діяфрагма, SovUk. діафрагма 'diaphragm; partition in tissues (in instruments)', ModUk.; BRu. *дыяфрагма,* Ru. *диафрагма* (since 1803), Po. *diafragma.* — Subst. *грудночеревна перепона, що відокремлює грудну порожнину від черевної; усяке обмеження пучка променів, що проходять через оптичну систему,* Орел 1, 285.

From Gk. *diáphragma* 'partition, barrier; muscle which divides the thorax from the abdomen', Орел, l. c., АкСл. 3, 775 - 776, Klein 1, 442

дле see длі.

длі dial. 'as', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 187), here also дле (Полісся, Лисенко 27), Ru. *возле (<*vъz-dьlě),* dial. *дле,* Cz. *dle,* Po. *wedle.* — Subst. *біля, коло,* Лисенко, l. c.

PS. **dьlě* 'ts', IE. root ***del-* 'long', cf. OCS. *pro-dliti* 'to delay', Ru. *длить* 'to extend', *длиться* 'to last', Uk. dial. *продлити* 'to extend, continue', *дляти* 'to linger', Berneker 1, 252, Brückner 606, Pokorny 196; see also біля.

для, Wd. ґля 'for', MUk. для (XVI—XVIII c.), дѣля (XV—XVIII c.), OES. дѣля (XI—XIV c.), дѣль (XIV c.); BRu. *для,* Ru. *для,* OCS. *dělja,* OCz. *dle,* Po., UpSo. *dla.* — Deriv *задля,* here also *біля (<*podlja).* — Syn. *[по]через, завдяки.*

From **dělja* 'ts', based on **dělo,* see діло, Соболевский 99, Vasmer² 1, 517; less convincible is its deriv. from **dlja* 'length', see длі, Miklosich 55, Berneker 1, 257, Преображенский 1, 186, Brückner 89, Sławski 1, 146 - 147.

дляти 'to delay, linger, drag out', ModUk.; Ru. *длить,* OCS. *prodliti.* — Deriv. *длятися, відляти, дляво.* — Syn. *затягати, спиняти, продовжати.*

PS. **dьljati*||**dьliti* 'ts', IE. root **del-* 'long', see длі.

Дмитро, dial. Митро (Стрий), arch. Д[и]митрий, Димитрий, MUk. Димитря Gsg. (1484 Пом'яник), Димитрий (1605 - 1607 Худаш 131), Димитрїй (1627 Беринда), OUk. Димитрии (XIV—XV. Kuraszkiewicz 149); Ru. *Димитрий.* — Deriv. *Д[и]митрієвич, Дмитріян, Дмитрович, Дмитрівна, Дмитрусь, -уньо,* FN. *[Д]Митрович, Дмитерко, Дмитренко, Дмитрук, -рюк, Дмитраш, Дмитращук, Дмитруняк, Дмитрей, Дмитренюк, Дмитричук, Дмитришівський,* etc.; GN. *Дмитріївка, Дмитрашівка, Дмитренки, Дмитрівка, Дмитровичі, Дмитрюшки.* — Subst. MUk. Землє[н], пло[д] землный з збожа, 1627 Беринда.

From Gk. *Dēmētrios* 'son of *Demeter*' — goddess of agriculture in Gk. mythology, Klein 1, 422; the great Saint of Salonika, hence his popularity in E. Churches, Gerus-T.

On UVAN 30, 45; frequency in MUk. (1484): 20, Тарнавецька 124.

дму́хати, дмухну́ти 'to blow, puff', MUk. дмухаеть (XVI c.), дмухаю (XVII c.), дмухати (XVIII c.); BRu. *дзьму́хаць*, Cz. *dmychati*||*dmuchati*, Po. *dmuchać*, LoSo. *dmychaś*|| *dmuchaś* — Deriv. *дму́хання, дму́хнення*, b/f. *дмух!* — Syn. *ду́ти*.

Based on дму : ду́ти, see s. v.

дна arch.: дно.

дне́вник dial. for де́нник : день.

днеда́вній : день.

днесь arch. see день.

дни́на : день.

Дніпро, (rarely:) Дніпр, dial. also Дніпе́р, GN. Dnieper, Dnipro, MUk. Днѣпръ (XVI c. Miklosich Lex. 164; XVII c. ЛСЛ. 55; XVIII c. ИстРусов 127), OES. Дънѣпръ (XIV c. Соболевский РФВ. 64, 186), OCS. *Дьнапръ* (Supr.); in Gk. sources *Dánapris* (IV c.), Lat. *Danaper* (VI c. Jordan), *Danapris* (Geogr. of Ravenna); BRu. *Дняпро́*, Ru. *Днепр*, Po. *Dniepr*. — Deriv. *Дніпре́ць, Дні́прик, Дніпря́ни, Наддніпря́нщина, наддніпря́неusь, -нка, -нський, Подніпро́в'я, Задніпро́в'я, Дні́пра* (Желеховський 1, 187), *дніпро́вка*||*дніпрова́ щу́ка* (Тарасенко ЛБюлетень 8, 59), *дніпро́вий, дніпрі́вський*||*дніпро́вський; Дніпрельста́н, Дніпродзержи́нськ, Дніпропетрі́вське*|| (from Ru.:) *Дніпропетро́вськ* (cf. Огієнко РМ. 2, 523), MUk. Днѣприще, на Днѣприщи (XVII c.), в Днѣпревскомъ (XV c.), чрезь пороги Днѣпровіє (XVIII c.), Днипровая волна (XVIII c.), берегомъ Днѣпровскимъ Isg. (XVIII c. ИстРусов 60), на косѣ Днѣпровской (ibid.), въ козакахъ Днѣпронизовихъ (XVIII c.); FN. *Дніпре́нко, Дніпрове́нко* (pseud. of С. Єфремов, Тулуб 231), *Дніпро́ва* Ча́йка (pseud. of Л. Василевська ibid.), *Дніпро́вець, Дніпро́вий, Дніпро́вський, Дніпропетро́вський, Дніпря́к* (Дей 144). — Syn. *Славу́та, Славу́тич; найбі́льша рі́ка́ Украї́ни; тре́тя за довжино́ю і за пло́щею басе́йну рі́ка́ в Євро́пі*, УРЕС. 1, 614; subst. *Бористе́н, Борисфе́н*, see s. v.

PS. **dъněprъ* 'ts', deriv. from Thracian **duno- ipro*, the first part of it being related to Ir. *dānu* 'river' and the second one to such hydronyms as *Ibr, Ibar*, etc., Lehr-Spławiński 61, 104, 170, Kuraszkiewicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1, 518, Трубачев 2, 216 - 218, Brückner 90, a. o.; earlier etymologies were summarized by W. T. Zyla in *Onoma* 14, 233 - 234; they are quoted here (with some minor changes):

> *Borysthenes (Borusthenes)* was the oldest name of Dnieper...
>
> During the Sarmatian and Gothic migrations in the 4th century A.D. there appeared another name *Dánapris* (in Greek), *Danaper* or *Danapris* (in Latin)... Kretschmer, *Glotta* 24, 11, considered that this word originated from Balkan-Scythian *Dānu-apara-* 'back river' (Old Indian *áparas*, Av. *apara-* 'back, more distant' as compared with Dnister). Vasmer, l. c., calls this etymological derivation alluring but not free from phonetic difficulties. Also the hypothesis by Соболевский, who derived this word from the Scythian *Danapras* 'rapidly, strongly, flowing', is not very convincing. The Soviet scholar Абаев divides this name into two parts *dān-* 'river' and *-āpr* 'deep'. Thus, according to this derivation *Danaper* means 'deep river'. УРЕ. 4, 232, derives the first part from words *Dana, Dan, Don* which today mean 'water' and 'river' in the Ossetian language and the second part from the Skt. word *apris* 'western' which gives the river the meaning of 'western river'... From the word *Dūnāpr* (Nort-East Iranian) or *Don-*

aepr- (Ossetian) Sl. Дънѣпръ developed. Accepting the Ossetian origin (of this name...) the Slavic *ě* should reflect Ossetian *ae*. From the three-syllable Slavic word Дънѣпръ (mentioned in Tolk. Paleja, 14th century) developed Днѣпръ made of two syllables and finally the Ukrainian *Dnipr*, and Russian *Dnepr*. Miklosich accepts a form *dŭněprĭ* as a basic one and uses also the form *děnepъrъ* from a Serbian source. Miklosich's *dŭněprĭ* puzzled Rozwadowski who wrote "I do not know why Miklosich accepts this as a basic form" (cf. Rozwadowski 244).

The present Ukrainian name Дніпрó is the most recent name of this river which appeared during the process of change similar to that of personal names:

Eastern Slavic Петръ	Russian Пётр
Eastern Slavic Днѣпръ	Russian Днепр
Ukrainian Петрó	Ukrainian Дніпрó.

Finally, some pseudo- and folk- etymologies might be mentioned; thus Moszyński 149 reconstructed it as **Dunajь-Iprъ*, and Н. Я. Марр derived it from *Iberian* (c/f. Дурнаво RS. 9, 33); according to A. Мусянович it is connected with the word дно 'bottom': велúка водá з дном, і неспокійна при дні, звідти *Днiпéр*, cf. Огієнко PM. 2, 35; see also the following entry.

Дністéр, Wd.Ністéр (Бойк. 51), (rarely:) Дністр[ó] (Огієнко PM. 1, 284; 2, 35) GN. Dniester, MUk. Днѣстръ (XVII ц. ЛСЛ. 55), на Днѣстрѣ (1653 АЮЗР. 10, 45), съ Днѣстра (1653 ibid.), поблизку Днѣстра (1653 ibid. 85), къ Дністру (1654 ibid. 456), над Днѣстромъ (1669 ibid. 9, 43), за рѣку Днѣстръ (1669 ibid. 7, 319), Днѣстръ (XVIII c. ИстРусов, Указ. 55), Nester (1555 AGZ. 18, 632), Niestr (Жерела 2, 12), nad... Niestrem (1570 ibid. 7, 113, 115), na... Niestrze (1579 ibid. 7, 154), OUk. Днѣстръ (XIV—

XV c. Kuraszkiewicz 155), Dnyastr (1448 AGZ. 5, 163), OES. Дънѣстръ (Vasmer² 1, 518), in Gk. sources *Týras* and (since the IV c.:) *Dánastris* (Rozwadowski 244), Lat. *Tyras*||*Danaster* (IV c. Staszewski 70), Goth. *Agalingus* (ibid.), Ar. and Tk.-Osm. *Turla* (>It. *Turla*); BRu., Ru. *Днестр*, Po. *Dniestr;* (from Sl.:) Rm. *Nistru[l]*, Mold. *Нúстру*. — Deriv. *Дністрик* (in the XVII c. also:) *Niestrzik* (Бойк. 84), *[Над]Дністрянщина, [над]дністрянець, -нка, -нський, дністрóвий, Дністра* = Wd. Русáлка *Дністрóвая, Дністрівка, Дністровáнка* (Желеховський 1, 187), AmUk. *Дністер* (school in Manitoba, Canada), FN. *Дністрéнко, Дністрóвський* (pseudonyms, cf. Дей 144). — Syn. *дрýга за величинóю ріка України*, ЕУ. 547.

PS. **dъněstrъ* 'ts', deriv. from Thracian **duno-isro*, the first part of it being related to Ir. *dānu-* 'river', the second one stemming from IE. ***is-ro*, cf. Skt. *išira* 'movable, fresh', Lehr-Spławiński 61, 104, 170, Kuraszkiewicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1, 518-519, Трубачев 2, 216-218, a. o.; earlier etymologies belong to Kretschner, Glotta 24, 11-12, Loewenthal WuS. 10, 143, Brückner 90, Соболевский РФВ 64, 186 and Archiv 27, 242, Buga RS. 6, 9-10, Rozwadowski 244-245, Staszewski 70, Мельхеев 34, Рудницький 2, 51-52, a. o.; re. f/e. of A. Мусянович: велúка водá, що пливé і стирáє дно — *Дні-стéр, Дні-стр*, cf. Огієнко PM. 2, 35; see also Дніпрó.

дніти : день.

дно 'bottom, ground', MUk. дно (XVII—XVIII c.), на днѣ (XVIII c.), OES. дъна Gsg. (XI c.), дьно Asg. (XI c.), дно во днѣ; BRu., Ru. *дно*, Bu. *д[ъ]но*, Ma. *дно*, SC. *dnȍ*, Sln. *dno*, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *dno*, Plb. *danü*. — Deriv. *дéнце, дéнечко, днúця, днúще[чко], безóдня, бездéнний, безóдній придóнний, днúти*, compounds: *днoочúсний, днoочúщувальний, днoпоглúблювальний;*

MUk. днища (XV c.). — Syn. *долішня поверхня, спід, глиб; тло, канва (тканина)*, Тимченко 728.

PS. *_dъno_ < _dъbno_ 'ts', IE. **_dhub-no_ 'ts', cf. Lith. *dùgnas* 'ground', Latv. *dubens* 'bottom', OPr. *padaubis* 'valley', Goth. *diups* 'deep', OIc. *djopr* 'ts', AS. *déop*, E. *deep*, OHb. *tiof*, MHG., ModHG. *tief* 'ts'; Miklosich 54, Berneker 1, 245 - 246, Kluge 363, Trautmann 45, Fraenkel 108, Pokorny 267, a. o.; according to Zubatý 1:1, 289, followed by Machek 90, PS. *_dъbno_ is a metathesis of *_bъdno_, related to G. *Boden* 'ground', Gk. *pythmēn* 'the hollow bottom of a drinking-cup', cf. also Трубачев in Vasmer[2] 1, 519.

днювáти : день.

до 1., ді, д', Wd. ід 'up to, as far as, till' MUk. до (XV—XVIII c.), OUk. до (XIV—XV c.), OES. до (XI—XII c.), BRu. *да*, Ru. *до*, OCS. *do*, Bu., Ma. *до*, SC., Sln., Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *do*, Plb. *dü*. — Deriv. *до-*, ді- as prefix in such words as *добáвити, добúти, добрáти, добрúти, добудувáти, добýти, доварúти, довíрити, доглянути, догоріти, догоряти, додá[вá]ти, доглядáти, додéрж[ув]ати*, etc., and *додолу, додому, докіль, докóнче*, etc., along with *дізнáння, дізнáтися, діймáти, дíст[ав]áти[ся], діткнýти[ся]*, etc., dial. *дівбіб дідня* (Колодій PM. 5. 285), MUk. OUK., OES. до-; known to all Sl. — Syn. *ik, k*.

PS. *_do_ 'to', IE. **_do:_ **_dō_, cf. Lith. *da- prefix*, Latv. *da* 'up to', Av. *-da*, Gk. *de*, Lat. *do* which are used enclitically, OHG. *zuo, zua, zō*, ModHG. *zu*, E. to, etc.; Miklosich 47, Berneker 1, 203, Trautmann 42, Fraenkel 78 - 79, Kluge 410, Brückner 91, Machek 90, Skeat 650, Sławski 1, 150, Pokorny 182, a. o.

до 2. do : syllable used for the first tone or keynote of a diatonic scale', ModUk.; BRu., Ru. *ts*, Po. *do, etc.* — Subst. *перша нота музичної абетки, інакше "c"*, Бойків 148.

From It. *do* 'ts', АкСл. 3, 832.

добá 'day (and night), 24 hours; time, season; epoch, period', MUk. в' мизерной добѣ (1633), о той добѣ (XVIII c.), ночною добою Isg. (XVIII c.), весняной добы Gsg. (XVIII c.), OES. (in deriv. only e. g.) бездобь (XI—XIV c.); BRu. *дóба* 'physiognomy, facial features; position' (Носович 134), Ru. *дóба* 'time', (Vasmer[2] 1, 519), OCS. (in deriv. only:) *podoba jestъ, podobajetъ* 'it is proper, fitting, becoming' (Попович 70), Bu., Ma. *дóба* 'time', SC. *dőba*, Sln. *dóba* 'time, epoch', Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *doba* 'time'. — Deriv. *добовúй; [не]подóба, подобúзна, подóбен||подóбний||подíбний, -ність, -но, подóбати*, 'to like', *подобáти* 'to be similar; proper', *[с]подóбатися, подóбитися*, (from Po.:) *оздóба, оздóб[ле]ний, -ння, оздóбити[ся], оздóблювати[ся], оздобляти[ся]*, Ed. *здóба, здóбний*, Wd. *бéздіб* 'in vain'; MUk. подоба, подобство (XVII c. ЛСЛ. 179), подобоньство (XVI c. KA. 92), подóбный, подóбное (1596 Зизаній), подобен (1719 Інтермедії 94), подобаеть (XV c. Тимченко 699), подобатися (XV c. KA. 92), подобати (XVII c. Гептаглот 42), ōздóба (1596 Зизаній), обдоблений (XVI c. KA. 18), ōз'дóбный (1596 Зизаній), оздобіти (XVII c. Гептаглот 39), здобыли (XVII c. Байки 126), [по]доболѣпно (XVII c. ЛСЛ. 179), подобострастенъ (XVII c. ibid.), OES. подоба (1076 Ізб.Св.), подобьнъ (1076 ibid.), подобати (1076 ibid.); FN. *Дóбко*. — Syn. *день[і ніч], порá, час; епóха, період*.

PS. *_doba_||_dobь_ 'ts', IE. root **_dhabh-_ '[to be] fitting', cf. Lith. *dobà* 'nature, character' Latv. *daba* 'ts', OPr. PN. *Langedabe, Nodobe*, etc., Goth. *gadaban* 'to fit', OE. *ge-dafen* 'fitting', etc., Miklosich 47, 420, Meillet MSL. 8, 165, Berneker 1, 204, Trautmann 42, Fraenkel 79, Sławski 1, 150, Pokorny 234, a. o., see also дóбрий.

добáвити : бáвити.

добивáти, добúти : бúти.

добиток, дóбич, добича 'booty, prey', Wd. 'cattle' (Bk. Кміт 62), MUk. добытокъ (XV—XVIII c.) добитки Apl. (XVII c.), добитковъ Gpl. (XVIII c.); добычь (1669), добичь (XVIII c.), добичи Gsg. (1736 Інтермедії 108, 112), OES. добытокъ; *добиток* is known to all other Sl. — Deriv. *здóбиток, здóбич, здобиченька, [з]добичник, добиччаний*, Wd. *добичьета* (Bk. Кміт 62), MUk. добытный (XVII c.), добичный (XVII c.). — Syn. *добýток, награбóване добрó; худóба, майнó, добрó.*

PS. **dobytъkъ, *dobytjь*||**dobytja* 'ts', based on the verb **byti* 'to be', see бýти.

дóбір, добірний : брáти.

дóблесть arch. 'valour, prowess, heroism', MUk. доблесть (1596 Зизаній; XVII c. ЛСЛ. 55), OES. доблесть (1073 Ізб. Св.); BRu. *дóблесць*, Ru. *дóблесть*, OCS. *dobljestь*. — Deriv. *дóблесний, -но*, MUk. доблествен'нѣ (1596 Зизаній), доблествéнный, доблествую (XVII c. ЛСЛ. 55), OES. доблестьникъ (1096), доблествоующиихъ (XII c.). — Subst. *відвáга, хорóбрість, герóйськість.*

PS. **dobljestь* 'ts', a deriv. of **dobljь* 'brave' which, in turn, is connected with добá, дóбрий, see s. vv.

дóбати dial. for довбáти.

дóбош, дóбуш dial. for дóвбиш.

дóбрий 'good, kind, gentle', MUk. дóбрій (1596 Зизаній), дóбрый (1627 Беринда), добрый (XVIII c.), OUk. добръ (XV c.), по доброи воли (1370), доброю волею (1424), OES. добра (XI c. Остр. св.) доброе (XI c.) добројǫ (XI c.), добръ (1076 Ізб. Св.), добрѣишь (XI c.) добръи (XI c.); BRu. *дóбры*, Ru. *дóбрый*, OCS. *dobrъ*, Bu. *дóбър*, Ma. *дóбар*, SC. *dȍbar*, Sln. *dóbar*, Cz.. Slk. *dobrý*, Po., LoSo., UpSo. *dobry*, Plb. *düöbré*. — Deriv.

добрéзний, -но, добрячий, -чість, добрящий, -щість, дóбриво, Wd. *дóбрі* 'добре' (Lk. Кириченко PM. 5, 85), *добринá, дóбрість, добрó, добрóтá, добрóтний, -ність, -но, добро[с]тливий, -вість, -во, добряга, удóбрювач, з-, під-, у-дóбрювання, добрé[се]нький, добріненький, добрéнний, удóбрений, -ність, -ння, по- роз- добрілий, удóбрювальний, дóбренько, дóбречко, [з(а), під-, роз-, у-]дóбрити[ся], [з-, по-, роз-]добріти, [по]добрішати, за-, під-, роз-, у-дóбрювати-[ся], з[а]-, під- добряти[ся], -яння*, etc., several compounds with добр-, e. g. *добрáніч, добри-вечір, -день, добрó- бут, -дій, -дійка, -дійство*, and *добро- вільний, вóлець, -дýшний, -звичáйний, -звýчний, -зичливий, -зичний, -мисний, -прáвний, -порядний, -сердéчний, -сéрд[н]ий, -сóвісний, -сусідський, -хітний, -чéсний, -чинний, -якісний, -діяти, -чинити*, etc., dial. *доброквáска* (Makowiecki 275), *добропóль* (ibid. 160), PN. *Добриня, Добромил[а], Добромисл, Доброслáв[а], Добротвір*, MUk. Добротвóрецъ (1627 Беринда), Доброгость, MUk. Доброкгостъ (XIV—XV c. Kuraszkiewicz 149); FN. *Добринський, Добрóвич, Добровóльський;* GN. *Дóбра, Доброгóстів, Добромиль, Добропóле, Добровóди, Добровідка, Добромиричі, Добромишль, Добромірка, Добростáни, -нів;* MUk. добро (XV—XVIII c.), добрѣ (XVII—XVIII c.), добре (XV—XVIII c.), добрю (:*добрити 1627 Беринда), добрисься (1604), доброта (XV—XVIII c.), добротливе (XVII—XVIII c.), добротливость (XVI—XVIII c.), добротливый (XVI—XVIII c.), добрóтнѣй (1627 Беринда), доброть (XVI—XVII c.), добраночь (XVII—XVIII c.), добривечор (XVII c.), добриденъ (XVIII c.), добровольный (XV—XVIII c.), добровонный (XV—XVII c.), добровѣрными Ipl. (XVII c.), добродáтна (XVII c.), добродѣй, -дей, -дѣй (XVI—XVIII c.), добродѣйка (XVII c.), добродѣйство (XV—XVIII c.), добродѣлный (XVI c.), доброзич-

ливый (XVIII c.), доброконныхъ Apl. (XVIII c.), добронравный (XVIII c.), доброплодный (XVII c.), добросердьє (XV c.), доброславны (XVIII c.), доброословити (XVII c.), добросовѣстныхъ Gpl. (1723), добросталоє (XVII c.), добротравленіє (XVIII c.), доброфортунный (XVII c.), доброхотный (XVII—XVIII c.), доброхотства Gsg. (XVIII c.), доброчинностъ (XVII—XVIII c.), доброчинный (XVII c.), къ доброчинцѣ (XVIII c.), OES. добрите (XI c.), добрость (XI c.), доброта (XI c.), добротьныи (XI c.), добрыни, -ня, -на (XI—XIV c.), добрѣ (XI c.), several compounds with добро-, e. g. добро-бесѣдливая, -годие (XI c.), -д[у]шьє, -дѣвая (XI c.), -дѣтель (XI c.), -брадъ, -воления, -вольно, -вонья, -воньство (1073 Ізб. Св.), -дѣание (XI c.), -жьртьє (XII c.), -раченъ, -извѣтнѣ (XII c.), -красьны (1097), etc.

PS. **dobrъ[jь]* 'ts.', IE. ***dhabh-ro-s* 'fitting, good', cf. Arm. *darbin* 'smith', Lat. *faber* 'artist, machanic', *fabrica* 'workshop of on artist; art, trade', *affabre* 'skilfully', for other correspondences see доба́, до́блесть; Miklosich 47, Berneker 1, 204 - 205, Преображенский 1, 187, Brückner 91 - 92, Младенов 130, Георгиев 402 - 404, Machek 90, Vasmer^2 1, 520 - 521, Holub-Kopečný 103, Sławski 1, 151, Skok 1, 421, Pokorny 233, a. o.

Добру́джа GN. Dobruja, Dobrogea (region in SE. Rumania and NE. Bulgaria with dispersed Uk. enclaves, cf. Горбач 11, 14), ModUk.; BRu., Ru. *Добру́джа* Bu. *Добруджа*, Po. *Dobrudża*, etc. — Deriv. *добру́джський.*

A Tk.-Osm. distortion of Sl. (Bu.) **Добротича (земля)* 'terra Dobrodiui' (after prince Добротиц in XIV c.), cf. Мутафчиев RES. 7, 28 - 29, Jordan ZONF. 13, 181, Младенов БЕ. 2, 292, Vasmer ^{2} 1, 520, (extensively:) Георгиев 402.

довба́ти, dial. довсти́ (< *довбсти́), (from Po.:) длу́бати, длу́бнути 'to chisel, hollow', MUk. до́вбаю (1627 Беринда), довбала (Інтермедії 205), довбетъ (XVIII c.), OES. дълбсти, (from OCS:) длъбсти; BRu. *дзяўба́ць*, Ru. *долба́ть, долби́ть*, Bu. *дълба́я*, Ma. *дла́би*, SC. *dúpsti*, dial. *dlisti*, Sln. *dolbsti*, Cz. *dlubati*, Slk. *dlbat'*, Po. *dłubać*, LoSo. *dłypaś (<*dłubaś)*. — Deriv. *до́вба́ло, довба́льня, довба́ння, довба́ч, довбе́нька, довбе́ха, довбе́шка, довби́ш[ка], до́вбня, довбя́к, довбі́ння, на́довба, надовбе́нь, до́вбанці, ви-, до-, у-до́вбування, довбу́н, довба́льний, -ник, [по-, роз-]до́вбаний, [ви́-, до-, за-, на-, під-, по-, про-, роз-, у-]довба́ти[ся], [ви-, за-, про-] довбти́[ся], ви-, до-, на-, під-, про-, роз-, у-до́вбувати[ся]*, MUk. довбенку Asg. (1698), довбня (XVIII c.); FN. *До́вбня, Довбе́нка;* GN. *До́вбана.* — Syn. *колупа́ти, копирса́ти, шпо́ртати*, Деркач 90.

PS. **dьlb[a]ti* 'ts', IE. root ***dhelbh-* 'to dig', cf. Lith. *dalba* 'lever, handspike', *dilbis* 'forearm', *delbti akis* 'to cast down one's eyes', Latv. *dalba* 'stick, stem of a tree', dilba *'shin - bone'*, *dulbs* 'stupid', OHG. *bi-telban*, MHG. *telben* 'to dig', OE. *delfan*, ME. *delven*, E. *delve* 'to dig, burrow'; Miklosich 40, Berneker 1, 250 - 251, Trautmann 54, Fraenkel 81, Brückner 89, Бузук ЗІФВ. 13 - 4/279, Vasmer^2 1, 524, Sławski 1, 148, Skok 1, 460, Skeat 162, Klein 1, 420, Pokorny 246, a. o.; see also долото́.

до́вбиш, dial. до́бош, до́буш '[kettle-] drummer', MUk. довбишъ (1669), добоша Asg. (XVIII c.), до́вбыш (XVIII c.), до́вбышъ (XVIII c.); SC. *dȍboš*, Po. *dobosz* 'ts'. — Deriv. *довбише́нко, довбиші́вна* (Носенко 120); FN. *До́бош, Добуща́к, До́вбиш, Довбише́нко, До́вбуш;* GN. *Довбиші.* — Subst. *литаври́ст*, Слум. 2, 330.

From Hg. *dobos* 'tambour' *(: dob* 'drum'), Miklosich 47, Berneker 1, 204, Тимченко 731, MNT-ESz. 1, 650; forms до́вбиш, До́вбуш are f/e. influenced by довба́ти, q. v.

довг dial. 'debt', MUk. довгъ (1633), довги Apl. (XVII c.), довгы Apl. (XVIII c.), на довгъ (1707), довгу Gsg. (XVIII c.), OES. длъгъ (XI c. Остр. св.), дълъгы Apl. (XI c. ibid.), дългъ (XIII c), долгъ (1389); BRu. *доўг*, Ru. *долг*, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълг*, Ma. *долг*, SC. *dûg*, Sln. *dôlg*, Cz. *dluh*, Slk. *dlh*, Po., LoSo. *dług*, UpSo. *dołh*, Plb. *doug*. — Deriv. *довжóк*, *дóвжний*, *довжни́к*, MUk. дóвженъ (XVIII c.), довжникомъ Dpl. (XVII c.), довжникá Asg. (XVIII c.), довжáтся (: *довжáтися 'брáти нáбір') (XVIII c.), OES. длъжьномъ Isg. (XI c.), дължьнъ (1230), долженъ (XIII c.), длъжьникомъ Dsg. (XI c.), дължьника Asg. (XIII c.), должника Asg. (XIV c.), дължьбити Npl., FN. Довгович. — Subst. *борг; обóв'язок*, Слум. 2, 330.

PS. _*dъlgъ_ 'ts', IE. root _**dhl̥gh-_ 'ts', cf. OIr. *dligim* 'I deserve', *dliged* 'obligation', Cymr. *d[y]led* 'ts', Goth. *dulgs* 'debt', OE. *dolg*, OHG. *tolg* 'wound', Berneker 1, 244, Trautmann 55, Sławski 1, 148, Pokorny 271 - 272, a. o.; less persuasive is its connection with _*dьlgъ_ — дóвгий, cf. Brückner 90, Преображенский 1, 188 - 189, Kiparsky 1, 25 - 26, Skok 1, 453, a. o.

дóвгий 'long, lengthy, lasting', MUk. дóвгий (XVII c.), довгій, дóвге (XVIII c.), OES. дългы (1073 ІзбСв.), долгъ, дълъгъ, (from OCS.:) длъгъ; BRu. *доўгі*, Ru. *дóлгий*, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълъг*, Ma. *долг*, SC. *dùg*, Sln. *dolg*, Cz. *dlouhý*, Slk. *dlhý*, Po. *długi*, LoSo. *dłujki*, UpSo. *dołhi*, Plb. *dóuǵė*. — Deriv. *довгé[се]нький, -ко, довгá-вий, -во, [по]довгáст[еньк]ий, довганáстий, довге-лéзний, довгелю́чий, довгéнний, довгóвá[с]тий, дов-гóтний, довж[ел]éзний, довжéнний, по-, у-дóвж, з-, по-дóвжувальний, -ник, подовгувáтий, подóвгу, по-довжáстий, подóвжній, продóвжуваний, [у-]здóвж*, dial. *довж, [ви-, з-, по-, про-]дóвжи́ти[ся], ви-, з-, по-, про-дóвжувати[ся], [по]дóвшати, подóвшити, довгáль, довгáн[ь], довгáнка, довгéла, довгéля, довгý-ля, дóвгість, довгáстість, довготá, дóвжанка, дов-жі́нь, довжинá, довжинá, з-, по-, про-дóвжений, -ння, про-, з-дóвжувач, подóвжування, [по]дóвшання, подóв-шення*, and compounds: *довго- борóдий, -брáзий, -вік, -вíїй, -вíчний, -вíчність, -вóвний, -волóсий, -вýсий, -в'я́зий, -голóвий, -грíвий, -грíвець, -дзьóбий, -ждá-ний, -клю́гий, -ли́ций, -лíтній, -лíття, -ні́г, -ні́с, -нó-гий, -нóсий, -нóсик, -обрáзий, -очíкуваний, -пóлий, -пó--лій, -п'я́тий, -рýкий, -строкóвий -телéсий, -телé-сість, -термінóвий, -терпели́вий, -терпíння, -три-вáлий, -ýх, -хвильові́й, -хвóстий, -чáсний, -чáсність, -чáсно, -чхýн, -шéрстий, -ши́їй, -ши́й, -ши́йка*, etc., MUk. довговитоє (XVII c.), довговѣченъ (XVII c.), дов-готерпячій (1627 Беринда), довгостъ (XVI—XVIII c.), OES. дълъготною Isg. (1096), дългости ради, длъгость, доложь (1400), длъгод[оу]шие (XI c.), длъгод[оу]шьнъ (XI c.), долгожизненъ (XIV c.), дългожить, дълголѣта, длъголѣтьнъ (XI c.), долголѣтсвують (XIV c.), длгоносъ, длъгословесья (XI c.), дългословиє, дълъготьрпию Dsg. (1096), въ длъготрьпѣньи (XI c.), FN. *Дóвгий, Дóвгало, Довгалéнко, Довгалéвський, Довгáн, Довганю́к, Дов-гéнький, Довгáрик, Довгонóсенко, Довгочхýн, Довго-ши́я*, etc. GN. *Дóвга, Дóвге, Довгéньке, Дóвгий, Дóвгі ни́ви, Довги́нцеве, Довжи́ця, Дóвжка, Дóвжки́, Дóв-жнів, Довголýка, Довгомости́ська, Довгопóле*. — Syn. *що дóвго тривáє; вели́кий завдóвжки*, Тимченко 744; *тривáлий*, Деркач 60.

PS. _*dьlgъ[jь]_ 'ts', IE. basis _**delēgh-: dl̥gha-_ 'long', cf. Skt. *dīrghá-*, Av. *darəga-*, Pers. *darga-* 'long', Gk. *en-delexês* 'extending (in time)', *dolixós* 'long', Ht. *da-lu-ga-e-eš* 'long', *da-lu-ga-aš-ti* 'length', Lat. *indulgeō* (<**en-dolgh-ei̯ō) 'I indulge', Cymr. *dal, dala, daly* 'to hold', Bret. *dalc'h* 'possession', *derc'hel* 'to hold', Goth. *tulgus* 'firm', AS. *tylge*

'best'; Lith. *ìlgas,* Latv. *ilgs,* OPr. *ilga* 'long' are certainly allied though initial dentals were lost here; Miklosich 40, Berneker 1, 251, Trautmann 55, Fraenkel 183 - 184, Meillet RES. 6, 172, Vaillant ibid. 9, 5, Matzenauer LF. 7, 44 - 45, Преображенский 1, 189, Brückner 90, Sławski 1, 148, Георгиев 1, 456, Skok 1, 452 - 453, Pokorny 197, a. o.

довідати[ся], дóвідка : відати, see віда.

довóка dial. : до óка, see svv.

довóлі see до- and вóля.

довтíпний dial. for дотéпний, see дóтеп.

догáн SoCp. 'tobacco', MUk. довган, дуган (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *догáнка, догáньош.* — Subst. *тютю́н.*

From Hg. *dohány 'ts',* Гнатюк, ЕЗб. 4, 238, Дэже, l. c., Дзендзелівський 193.

дóгма[т] 'dogma', BRu., Ru. дóгма, Po. dogma, etc. — — Deriv. *догмати́зм, догмáти[ка], догмати́ст, догматизувáти, догмáти́чний.* — Subst. *твéрдження, що йогó приймáють безкрити́чно, на вíру; основні́ твéрдження християнського віровизнáння, схвáлені на вселéнських собóрах,* Орел 1, 286.

From Gk. *dogma* 'ts', Орел, l.c., АкСл. 3, 878 - 879, Klein 1, 471.

доґ 'house-dog, bull-dog', ModUk. — Subst. *вели́кий собáка з корóткими ву́хами англíйської абó дáнської порóди,* Бойків 148.

From E. *dog 'ts',* Орел 1, 286.

дóґа Wd. 'staff - wood, stave' (in Гуцульщина and Буковина), first recorded in the XIX c.; SC. *dòga*||*dúga.* — Subst. *клéпка.*

From Rm. *doagă* 'ts', the ultimate source being Gk. *doxḗ* 'vessel', Puşkariu 47, Шаровольський 2, 55, Шелудько 2, 132, Vincenz 10, Горбач 11, 8, Vrabie 139, Skok 1, 454, a. o.

доґарéса 'dogaressa, wife of the doge', ModUk.; Ru. *догарéсса* (since 1864), Po. *dogaressa,* etc. — Subst. *дружи́на венеці́йського дóжа,* Бойків 148.

From It. *dogaressa* 'ts', АкСл. 3, 876, Klein 1, 471.

дóґ-вуд AmUk. 'dogwood', first recorded in 1942. — Subst. *свиди́на.*

From E. *dogwood* 'ts', Білаш 257.

дод[ав]áти : д[ав]áти.

додека- — a compound-forming element 'dodeca-' in such words as *додека- ґóн, -éдр, додекáрхія,* etc.; known to other Sl. as well. — Subst. *дванáдцяти-,* e. g. *додекаґóн — дванадцятику́тник,* etc.

From Gk. *dōdeka* 'twelve', Орел 1, 286 - 287, Klein 1, 471.

додóму : до- and дім, see svv.

доелéґу SoCp. 'enough, sufficient', MUk. доелеґеди, доелеґедо, доелеґедю (XVI—XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Subst. *дóсить, доси́та.*

From Hg. *elég* 'ts', Дэже l. c.

дож 'doge', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1803), Po. doża, etc. — Subst. *ти́тул володарíв Венéції та Ґéнуї за середньовíччя,* Орел 1, 287.

From It. *doge* 'ts', the ultimate source being Lat. *dux* 'leader', Орел, l. c., АкСл. 3, 888. Klein 1, 471.

дож[дж] dial. see дощ.

до́за 'dose', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *doza,* etc. — Deriv. *дозиме́трія, дозува́ти.* — Subst. *пе́вна кількість лі́ків, ужи́вана за оди́н раз; пе́вна кількість чогобу́дь,* Орел 1, 287.

From Gk. *dósis* 'a gift', Орел, l. c., АкСл. 3, 895, Klein 1, 476.

до́зві́л, дозво́лити, дозволя́ти : до- з- во́ля, see svv.

до́зен, also да́зен, ту́зин, AmUk. 'dozen', first recorded in 1939. — Subst. *ту́зин, двана́дцять.*

From E. *dozen* 'ts', Білаш 257, Роїк 67.

дозира́ти, до́зір : зріти.

дозрі́лий, дозрі́ти : зріти.

доїти 'to milk', MUk. доиласмо (1698), дою (1728), OES. доящиимъ Dpl. (XI c. Остр. св.); BRu. *дайць,* Ru. *дои́ть,* OCS. *dojiti,* Bu. *доя́,* Ma. *доu,* SC. *dòjiti,* Sln. *dojìti,* Cz. *dojiti,* Slk. *dojit',* Po. *doić,* LoSo. *dojś,* UpSo. *dojić/dejić,* Plb. *dü'öjė.* — Deriv. *доїтися, [ви-, від-, з-, на-, пере-, під-, по-, у-]доїти[ся], -до́ювати[ся], ді́йка, ді́йочка, ді́йв[ечк]о, ді́йна, дійни́к, -ни́ця, -ни́чка, ді́йливо, доя́р[ка], доїл[ьн]иця, доїння, до́йка, до́йна, дойни́к, -ни́ця, -ни́чка, дойня́к, -ня́чка, ви-, з-, пере-, під-, роз-до́ювання, пере-, по-, у-ді́й, до́єво, роздо́єння, дойо́нка, [у]ді́йни́й, -ністъ ,доїльний, віддо́єний,* MUk. доится (XVIII c.), доятся (1759), дойва (1759), доéнїе (XVII c.), доиво (XVIII c.), дойниця (XVII c.) — Syn. витискати молокó з вимени корóви, Тимченко 761.

PS. **dojiti* 'ts', IE. root ***dho[i]-: **dhē[i]-* 'to suck,' cf. Lith. *dėlė,* Latv. *dēle* 'leech', Lith. *pormdėlys* 'firstling, first-born', Latv. *dêt* 'to suck', Skt. *dhayati* 'he sucks', Arm. *dal* 'milk', Gk. *thēsthai* 'to milk', *thēnion* 'milk', Lat. *fēmina* 'woman', OIr. *dīnu* 'lamb', *denaid* 'he sucks', Goth. *daddjan* 'to suck', etc.; Miklosich 44, Berneker 1, 205, Brückner 91, Holub-Kopečný 103, Fraenkel 87, Sławski 1, 152, Skok 1, 422, Pokorny 241 - 242, a. o.

до́йка 1. : доїти.

до́йка 2. SoCp. 'wet nurse', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 236); Bu. *до́йка* 'ts'. — Subst. *ма́мка, корми́льниця.*

From Rm. *doică* 'ts', Шелудько 2, 135, Vincenz 5, Vrabie 139.

дойме́но dial. 'certainly' (Вороніжчина), first recorded in the XX c. (Животко РМ. 5, 94). — Subst. *напе́вно.*

From *до - йме́нно : ім'я.*

до́йна 1. : доїти.

до́йна 2. Wd. 'song', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 194). — Subst. *пі́сня,* Бойків 148.

From Rm. *doină* 'ts', Cioranescu 295 - 296, Vrabie 139.

док 1. 'dock, wet dock', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1803), Po. *dok.* — Deriv. *до́кер[и].* — Subst. *портові підо́йми піді́йма́ти з води́ су́дна на ремонт; ремо́нтна корабе́льна майсте́рня,* Орел 1, 287.

From E. *dock* 'ts' or Du. *dok* 'ts', Горбач 1, 24, Орел, l. c.

док 2. dial. for до́ки.

до́ка арґо 'smart boy', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 51), Ru. ts. — Subst. *проно́за.*

From Lat. *doctus* 'learned one', Горбач, l. c.; cf. also Преображенский 1, 188.

До́ка : Євдо́кія.

до́каз, доказа́ти : каза́ти.

до́кедж, до́кидж, AmUk. 'dockage', first recorded in 1930. — Subst. *зме́ншення ціни́ пшени́ці че́рез нечисто́ту́.*

From E. *dockage* 'ts', Білаш 257.

до́ки, докі́ля́, до́кіль, dial. до́к[а], до́ків *(<*dokoljь)* 'as long as', MUk. доки (XVIII c. Інтермедії 112, 191, 198), докля (XVIII c.), доколѣ (XVII c. ЛСЛ. 54); OUk. докуль (1347). — Deriv. *до́кись, докіля́сь.* — Syn. *до яки́х пір, до того ча́су; у той час, як,* Слум. 2, 351.

Compounds: **do-k-y, *do-ko-ljь* and (secondarily:) **do-ko-lja,* cf. відки, відкіля́, відкіль.

докла́д -ний, -но : до-кла́сти, до-клада́ти, see svv.

доксоло́гія 'doxology', ModUk. — Subst. *моли́тва на звелича́ння Пресвято́ї Трі́йці,* Орел 1, 287.

From Gk. *doksologíā* 'praise, laudation', Klein 1, 479.

до́ктор 'doctor, medical man, physician', MUk. до́кторъ (1596 Зизаній), доктор (XVII—XVIII c. Інтермедії 69, 83); BRu. *до́ктар,* Ru. *до́ктор,* Po., Cz., Slk. *doktor,* etc. — Deriv. *до́кторка, доктора́[н]т, до́кторство, доктора́льний, до́кторний, до́кторський, доктору́ва́ти, докторизува́ти[ся].* MUk. докторчикъ (XVII c.), до́кторство, (1596, Зизаній). — Subst. *осо́ба, що ма́є ви́щий учéний сту́пінь від університе́ту або́ акаде́мії; лі́кар,* Бойків 148.

From Lat. *doctor* 'teacher. instructor' *(: docere* 'to teach'), Орел 1, 287, Klein 1, 470; "possibly via Po.", Leemingt SEER. 51, 204; not necessarily, JBR.

доктри́на 'doctrine, teaching, tenet', ModUk.: BRu. *дактры́на,* Ru. *доктри́на* (since 1841), Po. *doktryna,* etc. — Deriv. *доктрине́р, доктрине́рство, доктрина́льний, доктрине́рський.* — Subst. *тео́рія, нау́ка, опе́рта на пе́вних заса́дах; помилко́ва, хибна тео́рія,* Бойків 148.

From Lat. *doctrīna* 'ts', Орел 1, 287, АкСл. 3, 920, Klein 1, 470.

доку́ме́нт 'document, deed (of evidence)', ModUk. BRu. *дакуме́нт,* Ru. *докуме́нт* (since 1803), Po. *dokument,* etc. — Deriv. *документа́ція, документува́ння, документа́льний, документа́рний, документува́ти.* — Subst. *пи́сане посві́дчення, ви́дане від устано́ви або́ урядо́вої осо́би; істори́чний доку́ме́нт — гра́моти й і́нші важли́ві папе́ри, що свідча́ть про яку́сь поді́ю або́ осо́бу; узага́лі важли́ві папе́ри,* Бойків 148.

From Lat. *documentum* 'lesson, example', Орел 1, 288, АкСл. 3, 921 - 922, Klein 1, 470.

до́кус Wd. 'completely, altogether, quite, wholly' (Кміт 63, Приймак PM. 2, 450). — Subst. *зо́всім, якра́з.*

From до-куска́ 'up to details'.

докуча́ти, доку́чити, доку́чувати 'to annoy, vex, tease, torment', MUk. докучаетъ (XVI c.), докуча́ти (XVI c.), докуча́ю (1627 Беринда), докуча́лъ (XVIII c.), OUk. докучиваху (XV c.), докучаютъ (1420); BRu. *дакуча́ць,* Ru. *докуча́ть,* Po. *dokuczać.* — Deriv. *докуча́ння, доку́чливий, -вість, -во, доку́чний, -ність, -но;* MUk. докучливый (1627 Беринда), докучное (XVII c.), докучникъ (XVII c.). — Syn. *набрида́ти, справля́ти при́крощі, допіка́ти, доїда́ти,* Тимченко 768; MUk. не даю покóю, при́круся, перемѣшую, перешко́джую, тра́плю, обътяжа́ю, оудруча́ю, засмуча́ю, възмуща́ю (1627 Беринда).

Derived from [до]ку́ка : ку́кати, q. v.

до́лар SovUk. see до́ляр.

долáти, [о]долíти : дóля.

долéгли́вий Wd. 'suffering, weak, sick', Po. dolegliwy.— Deriv. *долéгли́вість* (Франко 6, 497). — Subst. *страдáльний, слаб[к]и́й.*

From Po. *dolegliwy* 'ts'.

долери́т 'dolerite', ModUk. — Subst. *гірськá порóда, що складáється з авгíту й ля́брадору з дóміткою магнети́ту,* Бойків 149.

From Gk. *dolerós* 'deceptive', Klein 1, 472.

дóли Npl. : діл 2.

доли́на : діл 2.

доліхокефáл 'dolichocephalous person', ModUk. BRu. *даліхацэфáл,* Ru. *долихокефáл, долихоцефáл* (since 1864). — Deriv. *доліхокефáлія.* — Subst. *антропологíчний тип людúни, що мáє вузьку́ й дóвгу фóрму голови́,* Орел 1, 288.

From Gk. *dolixós* 'long', *kefalḗ 'head',* Орел, l. c., АкСл. 3, 948, Klein 1, 472.

долí[в] dial. : діл 2.

долíти, одолíти : дóля.

долішній : діл 2.

долóбати dial. : довбáти.

долов dial. : діл 2.

доломáн, also доль[о]мáн 'dolman, pelisse', MUk. доломанъ (1631, 1636), доломан, доломаны (XVI—XVIII c. Дэже StSl. 7, 164); Ru. *доломнá,* Po. *dołoman.* — Subst. *части́на вéрхнього óдягу, гусáрська ку́ртка, корóткий гусáрський плáщик,* Тимченко 773.

From Hg. *dolmany* 'ts', Lokotsch 42, Дэже, l. c.

доломи́на dial. (Полісся, Лисенко 27) for домови́на : дім.

доломíт see дольомíт.

долóня 'palm (of the hand)', MUk. долонь (XVI c.; 1627 Беринда), на долонѣ (XVII c.), OES. въ долони, (from OCS.:) длань; BRu. далóнь, Ru. *ладóнь,* OCS. *dlanь,* Bu. *длан,* Ma. *длан[ка],* SC. *dlȁn,* Sln. *dlȃn,* Cz. Slk. *dlaň,* Po. *dłoń,* LoSo. UpSo. *dłóń,* Plb. *dluon.* — Deriv. *долóнька, долóнечка, долóшка, долóнний, долóнчатий.* — Syn. *вну́трішній бік ки́сти руки́,* Слум. 2, 260.

PS. **dolnь* 'ts', IE. root ***dol-* : ***del-* 'to split', cf. Lith. *délna,* 'palm', Miklosich 47, Berneker 1, 208, Trautmann 51, Fraenkel 87, Младенов 128, Vasmer² 1, 448, Sławski 1, 147-148, Skok 1, 417, Pokorny 195, a. o.

долотó 'chisel, gouge, hit', MUk. долото (XVII c.), OES. (from OCS.:) длато, BRu. *дóлата,* Ru. *долотó,* OCS. *dlato,* Bu. *длетó,* Ma. *длета||глето,* SC. *dlijèto|| dlêto,* Sln. *dléto,* Cz., Slk. *dláto,* Po. *dłuto,* LoSo. *błošco|| błotko,* UpSo. *błócko.* — Deriv. *долітцé, долóтній, долотоподíбний,* OES. долотити. — Syn. *інструмéнт для видóвбування, знаря́ддя довбáти, жолóбити, рити,* Тимченко 774.

PS. **dolto* 'ts', IE. ***dolbh-to* 'ts', cf. OPr. *dalptan* 'strainer'; its root is akin, by apophony, to довбáти, долóбати, q. v.

дóля 'fate, destiny; luck', MUk. доля (XVII c.), бызь доли (XVIII c.), без долѣ (XVIII c.), долю Asg. (1747 Інтермедії 164), OES. доль||доля 'part' (XIV—XV c.); BRu., Ru. *дóля* 'part; fate, luck', MBu. *доля* 'part', Slk. *dol'a* 'fate', Po. *dola* 'destiny, fate; luck'. — Deriv. *недóля, дóл[ен]ька, дóлечка, [з-, по-]долáти, [з-, о-, по-]*

долíти, одолівáти. — Syn. *талáн, щáстя,* Деркач 61.

PS. **dolja* 'part, share, portion', IE. root ***dol-* : ***del-* 'to split', cf. Lith. *dalì,* dial. *dalia,* Latv. *dal'a* 'part, share', Skt. *dalam* 'part', Gk. *daidállō* 'I embellish', Lat. *dolāre* 'to hew or chip with an axe', etc.; see also діл 1.; Berneker 1, 209-210, Преображенский 1, 190, Trautmann 44, Fraenkel 81, Vasmer[2] 1, 526, Sławski 1, 154-155, Pokorny 194-196, a. o.

дóляр, SovUk. дóлар, AmUk. дýляр 'dollar', ModUk.; BRu. *дóлар,* Ru. *дóллар,* Po. *dolar,* etc. — Deriv. *долярр-[ч]ик, дóлярóвий, доляроханéнко.* — Subst. *грошовá одиниця в США, Канáді, Мéхіко, Абесінії,* й т. д., Орел 1, 288.

From E. *dollar* 'ts', Орел, l. c.

дольмéн 'dolmen', ModUk.; BRu. *дальмéн,* Ru. *ts* (1895), Po. *dolmen.* — Subst. *доісторúчний нагрóбок, що складáється з кількóх необтéсаних кáменів з кам'янóю плитóю звéрху,* Бойків 149.

From Fr. *dolmen* 'a table of stone', Bret. *taol, tōl* 'table' and *maen, mēn* 'stone', Klein 1, 473.

доль[о]мáн see доломáн.

дольоміт 'dolomite', ModUk.; BRu. *даламíт,* Ru. *доломúт* (since 1841), Po. *dolomit.* — Deriv. *дольомітний, -товий;* GN. *Дольоміти.* — Subst. *мінерáл, що складáється з вуглекúслого кáльцію і магнéзії; гірськá порóда, що складáється перевáжно з цьогó мінерáлу,* Бойків 149.

Named after Fr. geologist and mineralogist Déodat de *Dolomieu* (1750-1801), АкСл. 3, 949-950, Klein 1, 473.

дольорóзо 'doloroso', ModUk. — Subst. *вúконання мелóдії з бóлем, скорбóтно,* Орел 1, 288.

From It. *doloroso* 'ts', the ultimate source being Lat. *dolōrōsus* 'painful, sorrowful', Орел, l. c., Klein 1, 473.

дóльче 'dolce', ModUk. — Subst. *ніжно,* Орел 1, 288.

From It. *dolce* 'ts', the ultimate source being Lat. *dulcis* 'sweet', Орел, l. c., Klein 1, 472.

дом, дóма, etc. see дім.

Дóма, Домáха, Дóмна Домнікія, Домініка PN. 'Dominica', MUk. Дóмна (1627 Беринда); *Дóмна, Домнúкия,* Po. *Dominika.* — Deriv. *Дóм[оч]ка, Домáся, Домáш-[ень]ка, Дóмця, Домнýся;* FN. *Домáшовець.* — Subst. MUk. Пáнн[а], 1627 Беринда.

From Lat. *Dominica* 'pertaining to a lord' (*:dominus* 'lord'), Klein 1, 474.

домагáтися : могтú.

домáха for дамáська шáбля, see дамасцéнка.

Домáха see Дóма.

домéн, Wd. домéна 'domain', ModUk.; BRu. *дамéн,* Ru. *ts,* Po. *domena.* — Subst. *земéльна влáсність февдáла; держáвні дóбра,* Орел 1, 288.

From Fr. *domaine* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 473.

домéстик AmUk. 'domestic', first recorded in 1951. — Deriv. *доместикáція.* — Subst. *хáтня нáймичка.*

From E. *domestic* 'ts', Білаш 261.

Домéт[ій], arch. Дометіян PN. 'Domet[ij], Dometian', MUk. Домéтій (1627 Беринда), Ru. *Домéтий,* arch. *Дометиáн.* — Subst. MUk. свыше дарóваный, 1627 Беринда.

From Lat. *Domitius, Domitianus* 'a Roman family name'.

домечувáти 'to match', first recorded in 1958 (JBR.). — Subst. *дібрáти, допасувáти.*

From E. *to match* 'ts'.

домінáнта 'dominant; (of note:) dominant fifth', ModUk.; BRu. *домінáнта,* Ru. *доминáнта* (since 1841), Po. *dominanta,* etc. — Deriv. *домінáнтний, домінувáти.* — Subst. *панівни́й óбраз, моти́в, ідéя, тóщо.*

From Lat. domināns 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 474.

домінікáнець 'Dominican monk', ModUk.; Ru. *доминикáнец* (since 1841), Po. *dominikanin.* — Deriv. *домінікáник, домінікáнка, домінікáнський.* — Subst. *католи́цький чернéчий óрден, заснóваний 1215 р.,* Бойків 149.

From MLat. *Dominicānus, Dominicus,* latinized name of *Domingo* de Guzmá (1215), the founder of this order, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

домінія, доміньйóн, 'dominion', ModUk.; BRu. *доміниён,* Ru. *доминиóн* (since 1934), Po. *dominium,* etc. — Deriv. *домініяльний.* — Subst. *нáзва англі́йських колóній, що мáють пéвну автонóмію, свій уряд,* Бойків 149.

From E. *dominion* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominium* 'property, right of ownership, domain', Орел 1, 289, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

дóмінó 'domino', ModUk.; BRu. *дамінó,* Ru. *доминó* (since 1799), Po. *domino.* — Subst. *дóвгий маскарáдний плащ; плащ у католи́цьких ченців; гра в кістки́ (28 штук з намальóваними на них вічкáми),* Орел 1, 289.

From Fr. *domino* 'ts', the ultimate source being It. *domino* 'master, lord', Орел, l. c., АкСл. 3, 965, Klein 1, 474.

домкрáт 'crank (of wheel, axle), lever, winch, crane', ModUk.; BRu. *дамкрáт,* Ru. *домкрáт,* (1720 : *думократ).* — Subst. *лі́вар, при́стрій підіймáти тягарі́,* Бойків 149.

From Du. *dommekragt* 'ts', Горбач 1, 25, Орел 1, 289, АкСл. 3, 965, Vasmer² 1, 527.

дóмна 1. 'blast furnace', ModUk., BRu., Ru. *дóмна* (since 1780). — Syn. *вели́ка шáхтова піч витóплювати чавýн із залі́зної руди́,* Бойків 149.

PS. **dъmъna,* derived from **dъmǫ: (*dǫti),* see дýти.

дóмна 2. 'princess', ModUk. (Бойків 149). — Subst. *княги́ня.*

From Rm. *doamnă* 'lady, princess', the ultimate source being Lat. *domina* 'lady', Cioranescu 297, Puşkarin 47.

домогти́ся : **могти́.**

дóмпа AmUk. 'dump', first recorded in 1927. — Deriv. *дóмпінґ, домпувáти.* — Subst. *маси́в землі́.*

From E. *dump* 'ts', Івах PM. 3, 394, Білаш 263.

дóмра 'balalaika', ModUk.; BRu. *дóм[б]ра,* Ru. *дом[б]рá* (since 1847). — Deriv. *домри́ст[ка].* — Subst. *музи́чний інструмéнт з дротяни́ми стрýнами, що подібний до балалáйки,* Бойків 149.

From Tt. *dumbra,* 'balalaika', corresponding to Tk.-Osm. *tambura* 'guitar', etc. Радлов 3, s. vv., Преображенский 1, 190, Vasmer² 1, 528, a. o.

дон 'don : Spanish lord or gentleman', ModUk.; Ru. *дон* (since 1780). — Deriv. *дóнна.* — Subst. *пан; шляхéтський ти́тул в Еспáнії,* Орел 1, 289.

From Sp. *don* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominus* 'lord', see also дóмна 2; Орел, l. c., АкСл. 3, 973-974, Klein 1, 474.

Дон, Дін GN. Don [river], MUk. Донъ (XVIII c. Ист. Русовъ 25, 193), за... рѣкою Доноmъ (XVIII c. ibid. 19),

внизу рѣкъ Днѣпра и Дона (XVIII c. ibid. 196), OES. к Донови, на Донѣ (XV c. Іпат. 645), къ Дону (XVI c. Сл. плк. Іг.), in Gk. sources *Tánais* (Herodot, Strabo), Tk. *Tän, Tun, Tin* (Vasmer² 1, 528); BRu., Ru. *Дон,* Po. *Don,* etc. — Deriv. *Дóна, Донéць‖Дінéць, Донéцьк, Донськé; донськúй, донéцький, донéць, дончúха, дончáк, -áчка, дóнка (=пшенúця,* Makowiecki 381), compounds: *Донбáс* (since 1827), *донéцько-придніпрóвський,* etc.; FN. *Дóник, Донéць, Дон[е]чáк, Дóнченко, Дончýк, Дончýра, Донськóй, Донцóв,* etc.

The oldest form of Дон — *Tánais* derives from Indo-Ir., cf. Skt. *dā́nu-* 'flowing liquid', Av. *dānu-* 'river', Osset. *don* 'river', etc.; Rozwadowski 243-244, Vasmer² l. c., Lehr-Spławiński SSS. 1, 372, Мельхеев 34, a. o.; according to Staszewski 71 this name is connected with Ce. *Dons* in Bretagne and Scotland; f/e. pseudology: Дон означáє необмéжений прóстір водú з дном, А. Мусянович РМ. 2, 35; cf. also Дніпрó, Дністéр, Дунáй.

Донáт PN. 'Donat', MUk. Дóнатъ (1627 Беринда), Ru. *Донáт.* — Deriv. *Донáтович, Донáтівна;* FN. *Донатóвич.* — Subst. *Богдáн, Богдáр;* MUk. даровáный.

From Lat. *Dōnātus* 'given, donated (by God)'.

дóнатс AmUk. 'doughnuts', first recorded in 1947. — Subst. *пéчиво.*

From E. *doughnuts* 'ts', Білаш 264.

донáція, AmUk. донéйшен, 'donation', ModUk.; Po. *donacja,* etc. — Subst. *пожéртва, подарýнок,* Бойків 149.

From Lat. *dōnātiō* 'presenting, giving', Klein 1, 474; AmUk. *донéйшен* directly from AmE. *donation,* Білаш, l. c.

дóненька : дóнька, see дочкá.

донúзу : низ.

донкúр AmUk. 'don't care', first recorded in 1924. — Subst. *не дбáти, бýти обоятним.*

From E. *don't care* 'ts', Білаш 264.

донóс, -ити, etc.: носúти.

дóня, дóнька : дочкá.

допéвне : пéвний.

дóпельмітель Wd. 'double remedy', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 226). — Subst. *подвíйний зáсіб.*

From ModHG. *Doppelmittel* 'ts', РССтоцький, l. c.

допéрва, допíро, допíру Wd. 'just now', MUk. допѣро (XVI c.), доперо (1641), допиро (1649), допѣро (XVIII c.); Po. *dopiero.* — Subst. *щойнó, тíльки що,* Франко 5, 483.

From Po. *dopiero* 'ts', Огієнко РМ. 3, 184, Sławski 1, 156.

дóпис, допúска, допúсувати, etc. : писáти.

дóпит, допúтливий, допитáти[ся], etc. : питáти.

допíру : допéрва.

доплáта, доплатúти, доплáчувати : платúти.

доповідáти, доповíсти, дóповідь : вíдати, see вíда.

допомóга, допомогтú, etc. : могтú.

дóпуск, дóпуст, допускáти, допустúти, etc. : пускáти, пустúти.

дорá, Wd. дóра 'Easter-bread', MUk. вмѣсто доры (XVIII c.), OES. *дора,* Ru. *дорá.* — Subst. *пáска.*

From Gk. *dōron* 'gift', Miklosich 49, Желеховський 1, 198, Vasmer² 1, 529.

дорíдний : рíд.

доріжка : доро́га.

До́рко : Хве́дір; Дороте́й.

дорме́з 'sleeping - coach', ModUk.; Ru. ts. — Subst. *старови́нна каре́та для спання́,* Слум. 2, 378.

From Fr. *dormeuse* 'ts' *(:dormir* 'to sleep'), Vasmer[2] 1, 530.

дорні́нка Hc. 'axe, hatchet (with a long handle)', first recorded in the XIX c. (Шухевич 1, 175). — Subst. *топі́р на до́вгому топори́щі.*

Named after GN. *Dorna* - Vatra in Rumania - названный по месту *(Дорна-* Ва́тра), из которого такие топоры доставляются, Грінченко 1, 426.

доро́б[а]ло 'clumsy man', Wd. **доро́байло** 'old box; pole, perch' (Желеховський 1, 199), Bk. 'poor labourer' (Кміт 64), MUk. доробило (XVIII c.), OES. удоробь(1073 Ізб. Св.); BRu. Ru. dial. *до́роб* 'box'. — Deriv. *доро́бати (=майструва́ти,* Горбач 16, 159). — Subst. *незгра́бна люди́на;* Wd. *стара́ коро́бка; обича́йка;* Bk. *непутя́щий робітни́к; самоу́к ма́йстер; приду́мане ним зна-ря́ддя,* Горбач, l. c.

PS. *dōrbъ 'box' extended with suffix *-a[j]lo* in Uk.; its root is connected with *der- : dьr-, cf. де́рти, дра́ти.

доро́га 'road, way, path, journey, trip' MUk. дорогу Asg. (1454), з дорогы (XVI c.), за дорогою (XVI c.), доро́га (1627 Беринда), **край дороги (XVIII c.), OUk.** по старымъ дорогамъ (1366), по... дорогу (1399), OES. дорога (1396), по дорозѣ, межи дорогами (1396), зимнею дорогою (XV c.), BRu. *даро́га,* Ru. *доро́га,* CS.-SC. *драга,* Ma. dial. *дра́га,* SC. *drȁga,* Sln. *drága,* Cz., Slk. *dráha,* Po., LoSo. *droga,* UpSo. *dróha.* — Deriv. *доро́ж[ень]ка‖дорі́ж[ень]ка, дорі́жечка, доро́ж[еньк]ка, доро́жечка, доро́жейка, доро́жник, по́доріж, по-, роз-дорі́жжя, по́дорож, подоро-жа́нин, подорожува́ння, подоро́жник, -ниця, -нико́вий, дорі́жний, доро́жній, дорожи́ній, здоро́жений, -ння, по-, при-доро́жній, здоро́жити[ся], подорожу-ва́ти,* compounds: *дороговка́з, -вка́зний,* MUk. до дорожини (1601), дорожиною Isg. (XVII c.), дорожки Apl. (XVIII c.), дорожейку Asg. (XVIII c.), з дороженки (XVIII c.); FN. *Задоро́жний, Дорожинський;* GN. *Додогобу́ж, Доро́жів, Доро́жний, Доржи́нка.* — Syn. *сму́га землі́ або́ води́, щоб відбува́ти не́ю по́дорожі, шлях; по́дорож; за́сіб осягти́ що, спо́сіб ді́йти́ куди́,* Тимченко 791; *(уторо́вана:) тракт, тра́са; гости́нець; (польова́, степова́:) путіве́ць; (бруко́вана:) шосе́; (ті́льки для авт:) автостра́да,* Деркач 62.

PS. *dórga 'ts', IE. base **dherāgh- 'to draw', cf. ONor. *draga,* Goth., AS. *dragan* 'to bear', Du. *dragen,* OHG. *tragan,* ModHG. *tragen* 'to bear, carry, support, endure', E. *to draw,* etc., Berneker 1, 212, Kluge 366, Sławski 1, 167, Pokorny 257, a. o.

дороги́й 'dear, darling, precious', MUk. въ дорогыхъ шатахъ (1494), дорогъ (1511), з' дорогого камѣня (XVII c.), в' дорогое камѣня (XVIII c.), OES. дорогъ, (from OCS.:) драга (XI c. Остр. св.), драгыимъ Isg. драгыи Nsg. (XI c.); BRu. *дараги́,* Ru. *дорого́й,* OCS. *dragъ,* Bu., Ma. *драг,* SC. *drȃg,* Sln. *drag,* Cz., Slk. *drahy,* Po., LoSo. *drogi,* UpSo. *drohi* — Deriv. дороге́[се]нький, -ко, дорогува́тий, [най]доро́жчий, дорожне́та, -не́ча, дорожня́, подоро́жчання, [з-, по-]дорожи́ти[ся], [по]доро́жчати, доро́жшати, здоро́жувати[ся], compound: дорогоці́нний, -нність, MUk. дорого (XVIII c.), дорогость (XVI—XVII c.), под час дорожети (1696), до дорожини (1601), дорожают (XVII c.), дорожитися (XVI c.), дорожь (1588), дорожня́ (XVII c.), дорожнета (XVIII c.), дорогоцѣнный (XVII c.),

OES. дорогость, дорогъвь, (from OCS.:) дражьшии, дражити, драго-достоиныи, -каменьныи; GN. Дорогичин, Дорогобу́ж, Доро[го]сто́л, Дорого́би́ч (now Polonized: Дрогобич, cf. Onomastica 15, 26-29), Дрого́бичка, Дрого́бич, Дрого́бицький, etc. — Syn. *кошто́вний; (що ма́є вели́ке зна́чення:) ці́нний; (ду́же важли́вий:) дорогоці́нний*, Деркач 62.

PS. **dorgъ[jь]* 'ts', with root **dor-* and formant *-g-*, cf. Latv. *dargs,* as opposed to Lith. *dorà* 'something useful', *doras* 'good, fit, honest' etc.; other IE. correspondences uncertain, cf. Berneker 1, 213, Pokorny 252-254, a. o.

доро́слий : рости́.

Дороте́й, Дорофі́й PN. 'Dorotheus', MUk. До̄рофе́й (1627 Беринда); Ru. *Дорофе́й.* — Deriv. *Дороте́я, Доро́те́євич, Дороте́ївна, Дорофі́йович, Дорофі́ївна;* here also *До́рош* and deriv.: FN. *Доро́шко, Дороше́нко, Дорошке́вич,* GN. *Доро́шівка.* Subst. *Богда́н, Богда́р;* MUk. Да́ръ Б[о]жі́й или́ Б]ого]мъ дарова́нъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Dorótheus* 'gift of God', Klein 1, 476.

До́рош, Дороше́нко : Дороте́й, Дорофі́й.

дорса́льний 'dorsal', ModUk., BRu. *дорса́льны,* Ru. *дорса́льный,* Po. *dorsalny,* etc. — Deriv. *дорса́льність, -но.* — Subst. *спинни́й, хребто́вий.*

From Lat. *dors[u]ālis* 'back-', (*:dorsum* 'back'), Орел 1, 290, Klein 1, 476.

до́рс[к]ати Bk. 'to shake, tremble, quake', first recorded in 1934 (Кміт 64), Sln. *drskati* 'to glide, slide'. — Subst. *тря́сти́ся, з'їжджа́ти.*

PS. **dъrskati* 'to tremble', perhaps akin to Bu. *дру́сам.* 'I shake, qnake' of o/p. origin, cf. Георгиев 1, 434.

до́рті ґалі́шен, also до́рти ґалі́шенз, дирті ґаліція́н, AmUk. 'dirty Galician, Galicians', first recorded in 1931. — Subst. *кана́дська про́зва украї́нців у пе́ршій полови́ні XX с. — бру́дний галича́нин.*

From E. *dirty Galician, Galicians* 'ts', Білаш 265.

доса́да, досади́ти : сади́ти.

до́світа, досві́тній : світ.

до́сить, Wd. **до́ста,** Bk. дось (Кміт 64) 'sufficiently, enough', MUk. досыть (XV—XVI c.), досит[ь] (1627 Беринда), досіт — sat (XVII c. Гептаглот 24), досыт (XVIII c.); BRu. *до́сыць,* Ru. dial. *до́сыть* (Vasmer[2] 1, 523), Cz. *dost[i],* Slk. *dosti,* Po. *dosyć.* — Syn. *дово́лі, сті́льки, скі́льки тре́ба; бага́то,* Слум. 2, 384.

PS. **do-syti||*do-syta* 'ts', Огієнко РМ. 3, 321.

до́сі, dial. до́си, до́сіль, досі́ля, and доселя́ (Колодій PM. 5, 285) 'up to the present time, till now; up to here', MUk. досѣ (XVIII c.), OES. доселѣ; Ru. *досе́ле, досе́ль, досе́лева,* OCS. *doselě||doseli,* SC. *dȍsli, dȍsle, dȍslije,* Sln. *doslê(j)* — Syn. *до цьо́го ча́су; до цьо́го мі́сця.*

PS. **do-se[lě]* 'ts', Miklosich 297, Berneker 1, 697, Vasmer[2] 1, 531.

доска́л dial. see дидаска́л.

доскона́лий 'perfect', MUk. доскона́лый (XVI c.), доскона́лый (1627 Беринда), доскональи (XVIII c.); Po. *doskonały.* — Deriv. *доскона́лість, -ло, доскона́льний, -ність, -но.* — Subst. *ві́льний від вад, дове́ршений, по́вний, цілкови́тий; пра́вий, нале́жний; добі́рний, чудо́вий,* Тимченко 799.

From Po. doskonały 'ts', Тимченко, l. c.; re. Po. word (from *do-s-konać* 'to fulfill'), cf. Sławski 1, 157.

дослі́вний, -но : сло́во.

до́слід, дослі́джувати дослідити : слід, слідити.

доспі́лий, -лість, -ло : спі́ти.

доста́тній, доста́ток, доста́точний, etc. : до́ста, see до́сить.

достеме́нний, -нно : стеме́нний, -нно.

досто́йний, -ність, -но : стоя́ти.

дось Bk. see до́сить.

досьє́ 'file, documents, records', ModUk. only. — Subst. *збі́рка а́ктів до спра́ви,* Орел 1, 290.

From Fr. *dossier* 'ts', Орел, l. c.

дота́к Wd. : до-так.

до́теп 'wit; anecdote', MUk. до́втѣпъ (1596 Зизаній), 1627 Беринда), довтѣпы Apl. (XVII c.), ведлугъ довципу (XVII c.), довтипъ (XVII c.), довтипу Gsg. (XVII c.), довтепъ (XVII c.); Po. *dowcip,* Cz. *důvtip,* Slk. *dovtip.* — Deriv. *[не]доте́па, доте́пний, -ність, -но, доті́пний,* MUk. довтыпный (1596 Зизаній, 1627 Беринда), довстѣпенъ (XVI c.), довтипный (XVII c.), довципный (XVII c.), довцѣпный (XVII—XVIII c.). — Subst. *спри́тність, ви́яв го́строго ро́зуму; анекдо́т.*

From Po. *dowcip, dowcipny* 'ts', Тимченко, l. c.; re. etymology of Po. words cf. Sławski 1, 158.

до́тер AmUk. 'daughter', first recorded in 1946. — Subst. *дочка́.*

From E. *daughter* 'ts', Білаш 265,

доту́мкатися dial. 'to guess, conjecture, surmise', first recorded in the XX c. (Нижнє Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 42). — Subst. *доду́матися, догада́тися.*

Of obscure origin; its connection with тума́н, q. v., though possible, cannot be established; most probably it is a dial. form of *доку́мкатися,* see *куме́кати.*

дох dial. see до́хнути.

доха́ 'large winter coat (with outside and inside fur)', first recorded in 1947 (Багряний 2, 139, not in 1959 as quoted in Слум. 2, 396); Ru. ts. — Subst. *кожу́х,* Багряний, l. c.

From Kalm. *daxa* 'ts', Ramstedt 2, Vasmer² 1, 532.

доха́н also духа́н, дуга́н 'a sort of tobacco', ModUk.; Bu. *дуга́н,* SC. *dùhan,* Cz. dial., Slk. *dohan* 'ts'. — Deriv. *дуганя́р.* — Subst. *рід тютюну́.*

From Tk.-Osm. *duxan,* via Hg. *dohány* 'ts', Berneker 1, 234, Макарушка 7, РССтоцький Slavia 5, 30, Lokotsch 43.

до́хиж (=до́хыж) Lk. 'home', first recorded in 1932 (Рудницький 7, 30). — Subst. *додо́му, в ха́ту.*

Derived from *до-* and *хи́жа,* see svv.

до́хіть, до́хоти Bk. 'enough', first recorded in 1934 (Кміт 65). — Subst. *досхо́чу.*

From *до-* and *хіть* (Gsg. хо́ти), see s. vv.

до́хнути 'to perish, die', OES. дъхнулъ (XI c.), BRu. *дыхну́ць* 'to breathe' ‖*до́хнуць* 'to perish', Ru. *дохну́ть*‖ *до́хнуть* 'ts', OCS. *vъzdъchnǫti,* Bu. *дъхна* 'to breathe', Ma. *издивне* 'to breathe out', *зди́вне* 'to sigh', SC. *dàhnuti,* Sln. *dáhniti*‖*déhníti* 'to breathe', Cz. *dechnouti* 'ts', *zdechnout* 'to die', Slk. *dochnúť,* Po. *tchnąć* 'to breathe', LoSo. *zdech-*

nuś, UpSo. *dychnyć* 'ts'. — Deriv. *дох, дохлúна, [з]дохля́тина, здохля́ка, [з]дóхлий,* OES. дъханиї Ipl. (XI c.), дъхновѣньемъ Isg. (XII c.), дъхновено (XI c.) — Syn. *перестáти існувáти, гúнути (про тварúн, птáхів, комáх),* Слум. 2, 397.

PS. **dъchnǫti* 'to breathe'; to stop breathing, die', root **dъx-*, related by apophony to **dux-*, see дух.

дохíд, дохóдити, etc.: ходúти.

дóхтір, дóхтор dial. for дóктор.

доцéнт 'lecturer, reader; (in the US. and Canada:) assistant professor', ModUk.; BRu. *доцэнт,* Ru. *доцéнт,* Po. *docent,* etc. — Deriv. *доцéнтка, доцентýра, доцéнтський, привáт- доцéнт, доцéнт-суплéнт.* — Subst. *викладáч-учúтель в університéті.*

From Lat. *docēns,* Gsg. *docentis* '(one who is) teaching' (*:docēre* 'to teach').

дóця : дóчка.

Дóця : Євдóкія; Теодóра.

доч arch. (Желеховський 1, 202), **дочкá, дóнька** 'daughter', MUk. дочьки Npl. (1489), дочка (1495), дочкá (1596 Зизаній, 1627 Беринда), дочку Asg. (XVIII c.), дочер (1706), дочеръ (1726), OUk. дочьцѣ Dsg. (1446), дочѣрь (XV c.), OES. дчи Asg., дъчи, дъчери Dsg., дъчерь, дъчѣрь Asg., дчери Gsg., дочи Nsg., дъчьꙗ Asg. (from OCS.:) дъщи (XI c.); BRu. *дачкá,* dial. *дóчка,* Ru. *дочь* dial. *дóчка,* OCS. *dъšti,* Bu. *дъщеря́,* Ma. *кéрка,* SC. *kćî, kćèrka,* Sln. *hčî,* Cz. *dcera,* Slk. *dcéra,* Po. *córka,* (LoSo. *źowka,* UpSo. *dźowka* from **děva).* — Deriv. *дóця, дóченька, -ечка, дóненька, -ечка, дóня, доччúн, дóчірний*‖ Wd. *дóчерний, дóнин, дóньчин, удочерúти, удочеря́ти, удочерíння.* MUk. доччиныхъ Gpl., OES. дъштерьнь (1073 Ізб. Св.), дъщерьши (XI c.). — Syn. *осóба жінóчої стáті в віднóшенні до своı̈х батькíв.*

PS. **dъkti* 'ts', IE. **dhugh(ə)tér,* cf. Lith. *duktė̃,* OPr. *duckti,* Skt. *duhitár,* Av. *dugədar,* Arm. *dustr,* ToA. *ckācar,* ToB. *tkācer,* Gk. *thygátēr,* Goth. *daúhtar,* OHG. *tohter,* ModHG. *Tochter,* OIc. *dōtter,* AS. *dohtor,* OSax. *dohtar,* E. *daughter,* etc.; Miklosich 55, Срезневский 1, 763, Berneker 1, 243, Zubatý 1, 66 - 67, Meillet Ét. 268, Преображенский, 1, 192 - 193, Kluge 364, Trautmann 207, Fraenkel 110, Brückner 66, Sławski 1, 107 - 108, Mikkola 1, 41, 46; 2, 162, 185, Vasmer[2] 1, 533, Pokorny 277, (extensively:) Трубачев 54 - 55, Бурячок 36 - 39.

дóчмен AmUk. 'Dutchman', first recorded in 1929. — Subst. *голля́ндець.*

From E. *Dutchman 'ts',* Білаш 266.

дóшка 'board, plank', MUk. дошки Apl. (1494), за дошку (XVII c.), дощка (1627 Беринда), на дощцѣ (XVII c.), дошка (XVIII c.), OES. дъска (1073. Ізб. Св.), дъскѣ Lsg. (XI c.), двѣ досцѣ (XIV c.), дска, дъскы, доскъ Gpl.; BRu. *дóшка,* Ru. *доскá,* OCS. *dъska* Bu. *дъскá,* Ma. *дóска,* SC. *dàska,* Sln. *deskà,* Cz. *deska,* Slk. *doska,* Po. *deska,* LoSo. arch. *cka* 'baking board', UpSo. *deska,* Plb. *déiska, deisko* 'table', — Deriv. *дóщечка, дощúн[к]а, дощáник, дощáний, дощáтий,* MUk. дóщечка (1627 Беринда), дóщицу Asg. (XVI c.), дощковáтый (XVIII c.), на дощыцы (XVIII c.), на дощетцѣ (XVIII c.), OES. дощатые Apl. (XIII c.). — Syn. *плоскá з обóх бокíв плотúна, вúпиляна з дéрева, абó вúтесана з кáменя,* Тимченко 818.

PS. **dъska* 'ts' with -*š*- in Uk. under the influence of dimin. дощька, дóщечка; it is generally considered a borrowing from Teut., cf. OSax. *disc,* Du. *dish,* E. *dish,* ModHG. *Tisch,* etc., the ultimate source being Lat. *discus* < Gk. *dískos* 'disc' with the later meaning 'dish', cf. It. *desco* 'table', OFr.

dois 'ts'; PS. *dъ-* instead of *dь-* in **dъska* goes back to Teut. non-palatal *di-*, Rozwadowski GJP. 109, Stender-Petersen 500, a. o.; cf. also Miklosich 54, Meillet Ét. 113, Berneker 1, 246, Brückner 88, Преображенский 1, 192, Sławski 1, 145, a. o.; according to Kiparsky 1, 112-113, there is a possibility of its being borrowed directly from LLat. discus, cf. also Machek 84; according to РССтоцький 5, 61: the orig. meaning 'table' was in force in OCS. dъska and is still retained in Uk. скáтерть; cf. also Leeming SEER. 51, 192.

дощ, dial. дож[дж], дожьджь (Bk. Кміт 63), дош[ь], дорщ (Hc. JBR.) 'rain', MUk. дожчь (XV c. KA. 29), до[ж]чу Gsg. (1582 АКЖМУ. 43), дождь (1625), джджы Npl. ждлов Gpl. (XVII c.), дождь (XVII c. ЛСЛ. 19), дощ[ъ], (XVII c.), дож — pluuia (XVII c. Гептаглот 23), дожчу (1736 Інтермедії 102), дождъ (XVIII c.), OES. дъждъ (XI c. Остр. ев.), дъжда Gsg. (XI c.), дъжгъ (1270), дожгъ, дъжгемъ Isg.; BRu. *дóждж,* Ru. *дождь,* OSC. *dъždь,* Bu. *дъжд,* Ma. *дожд,* dial. *дōш,* SC. *dâžd,* Sln. *dèž,* Cz. *déšť,* Slk. *dážď,* Po. *deszcz,* LoSo. *de[j]šć,* UpSo. *dešć,* Plb. *dâzd.* — Deriv. *дóщи[чо]к, дощúще, дощíвка, дощовúця, дощовúй, -úк, дощувáння, дощéвий, -во, дощúстий, дощовúтий, дощувáтий, дощувáльний, дощувáти, -áння, [за-, пере-, роз-]дощúти[ся],* compounds: *дощо-мíр, -мíрний,* MUk. дождевые Npl. (XVI c.), дождéвый (1627 Беринда), дождевна (XVIII c.), зъ дощовою водою (XVIII c.), дождоватая (XVIII c.), дождил (XVIII c.), OES. много дождевьї, дъждева, дъждевьными каплями, дъждовая, дъждити, дъждение. — Syn. *атмосфéрний óпад з хмар у вúді краплúн водú.*

PS. **dъždь* 'ts', IE. ***dus-djus* 'cloudy sky', cf. Skt. *duş-* 'bad', *dyu-* 'sky', Шевельов 214, forms of дощ-type are explainable as devoiced дожд[ь]; other reconstructions **dusk-io-,* and *dust-io-,* cf. Berneker 1, 248, a. o., though

attractive, are less persuasive; see also Vasmer² 1, 522, Sławski 1, 145, Pokorny 185, 227.

дощáд[к]у, донáщáду, дощáту, дощé[н]ту 'totally, to the ground; completely', MUk. дощáдку (1596 Зизаній, 1627 Беринда), до щадку (XVIII c.), дощатку (XVIII c.), дощяду (XVII c.), дощéнту (XVII c.), до щéнту (1632), до-щенту (XVII c.), до щéнту, до щен'ту (XVII c.), Po. *doszczętu,* arch. *do szczędu.* — Syn. *з кóренем, дотлá, до остáнку, до рéшти, цілковúто, остатóчно,* Тимченко 819.

From до- and -щаду, the latter part being connected with чáдо, q. v.; form дощé[н]ту is a direct borrowing from Po. *do szczętu* of ts origin, cf. Тимченко, l. c., Brückner 542.

доя́р[ка] : доїти.

драб 'ragamuffin, rowdy', MUk. драбы (XVI c.), драбовъ Gpl. (XVI c.), драбъ (1627 Беринда), драбове Npl. (XVIII c.); Po. drab 'ts'. — Deriv. Wd. драбýга (Стрий), MUk. на службу... драбскую (1552). — Subst. *обíдранець, босяк,* Слум. 2, 403; MUk. *жóвнір пíший, пішáк,* Тимченко 821.

From Po. *drab* 'ts', Тимченко, l. c., Richhardt 43; see also the following entry.

драбáнт, (rarely:) драбáн (Бойків 150) 'halberdier, life-guard', Ru. ts (since 1803), Po. Cz. *drabant,* etc., MUk. драбантъ (XVI c.), драбан'товъ Gpl. (XVII c.). — Deriv. драбáнтський; MUk. драбантовали (XVI c.). — Subst. *охорóнець, офіцéрський джýра; манéжний кінь,* Слум. 2, 403; MUk. *жóвнір особúстої королíвської, тáкож пáпської вáрти,* Тимченко 820.

On account of accent rather from ModHG. *Drabant*|| *Trabant* 'ts', than from Po. *drabant,* cf. Тимченко, l. c.,

Vasmer² 1, 533; according to Brückner 95, Berneker 1, 218, a. o. Po. and Cz. *drab* might be derived from *drabant*, see драб.

дра́вiн ре́ставран AmUk. 'drive-in restaurant', first recorded in 1963. — Subst. *ресторáн під якúй в'їжджáєтьcя й де обслýга є надворі в áвті.*

From E. *drive-in restaurant* 'ts', Білаш 266.

драби́на 'ladder', MUk. на драбину (XVII c., УЗЛП. 53), драбину Asg. (XVII c., ibid.), драбина (1627 Беринда), зъ драбиною (XVIII c.), драбина легка (XVIII c.), BRu. *драбíны*, Ru. dial. *драби́на*, Po. *drabina*. — Deriv. *драби́нник, драбинчак, драбиня́к, полýдрабок, драбáстий, драбиня́стий, драби́нчастий, драби́нний, драби́новий*, MUk. з драби́нки (XVIII c.), FN. Драбинáстий. — Syn. *при́стрій у ви́гляді двох паралéльних брýсів, з'єднаних на пéвних відстáнях поперéчними щаблями́.*

Most probably a borrowing from MHG, *trappe, treppe*, ModHG. *Treppe* 'staircase, stairs', Miklosich 49, Berneker 1, 219, Тимченко (via Po.) 821, Sławski 1, 160, Дзендзелівський УЗЛП. 53, a. o.

дрáга Wd. 'road, way', first recorded in the XX c. (Lk. Приймак PM. 2, 450; Бачка, Горбач 15, 313); Slk. *dráha*, for other corresponding words see дорóга. — Subst. *дорóга.*

From Slk. *dráha* 'ts', Горбач, l. c.

драгвá see драгови́на, дрягови́на.

драглí, Wd. дриглí (< дряглí) see драгови́на, дрягови́на.

драгомáн 'interpreter, guide', MUk., Ru. ts. — Subst. *товмáч, перекладáч.*

From ModHG. *Dragoman* 'ts', the ultimate source being Ar. *tarǧuman* 'ts', Lokotsch 160, Klein 1, 480.

драгови́на, дрягови́на 'marsh, morass, swamp, mud', ModUk. only. — Deriv. *дрягови́нний, -нняя.* — Syn. *грузькé, багни́сте мíсце*, Слум 2, 404.

Like *драглí, драгвá*, a. o., this word derives from PS. **dręgati* 'to display sudden movements (of limbs), to jerk', akin to **дри́гати**, q. v.

драґ стор AmUk. 'drug store', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *аптéка, дроґéрія.*

From E. *drug store* 'ts'.

дрáґар, dial ґрáґар 'beam', MUk. дрáґаръ (1627 Беринда). — Subst. свóлок, *бéльок, що на ньóму дéржитьcя стéля*, Пшеп'юрська 72.

From ModHG. *Träger* 'bearer, carrier; girder, beam'.

драґýн SovUk. драгýн, Wd. дрáґон 'dragoon', MUk. драгóновъ, дракгановъ Gpl. (XVII c.), драгýновъ Gpl. (XVIII c.), драгунамъ (XVIII c.); BRu., Ru. *драгýн*, Po. *dragon*. — Deriv. *драґýнський*, SovUk. *драгýнський*, Wd. *драґóнія* (Кузеля 106), MUk. драґонiю, Asg. (XVIII c.); FN. *Драґáн*. — Subst. *лéгкий військóвий їздéць; (дрáґон:) зáкладка ззáду на плащí*, Кузеля 106, MUk. *кíнний жóвнір, що мóже би́тися і вéрхи і пíшо*, Тимченко 821.

Wd. *дрáґон* from Po. *dragon*, Richchardt 43; on account of its accent драгýн is to be derived from Fr. *dragon* 'ts' which, in turn, goes back to *dracōnem* Asg. of *dracō*, see дракóн.

дражé 'sugar[ed] almond', ModUk. — Subst. *сорт дрíбни́х цукéрок.*

From Fr. *dragée* 'ts'.

дражни́ти, дразни́ти 'to irritate, tease, tempt, tantalize, excite', MUk. раздража́ю : дражню́ (1627 Беринда), дражнити (XVII c., XVIII c.), дражнили (XVII c.); BRu. *дражні́ць*, Ru. *дразни́ть*, Bu. *дра́зн*, OCz. *drážniti*, Slk. *draždit'*, Po. *drażnić*, LoSo. *dražniś*. — Deriv. *дражни́тися*||*дразни́тися*, *роздражни́ти[ся]*||*роздразни́ти[ся]*, *-нення*, *роздра́жнювати[ся]*||*роздра́знювати[ся]*, *-ання*, *дражли́вий*||*дразли́вий*, *-вість*, *-во*, MUk. дражнителко Vsg. (XVII c.). — Syn. *дратува́ти*, *дрочи́ти*, Тимченко 822.

PS. **drazniti* 'ts', with a secondary palatalization: **dražniti* (under the influence of **dražnjǫ* < **draznjǫ*), most probably derived from the root **dьr-* see дерти, дра́ти, and such words as дра́снути, Bu. дра́скам, Sln. *drasati*, etc. Miklosich 49, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, a. o.; re. other etymologies cf. Sławski 1, 162, Vasmer² 1, 534.

дра́зка dial. see дрізки.

дра́йвер AmUk. 'driver', first recorded in 1945, Жлуктенко 125. — Deriv. *драйве́рка*, *дра́йвер-бойс*, *дра́йверський*, *драйвува́ти*. — Subst. *шофе́р*, *[авто]воді́й*, *машині́ст*.

From E. *driver* 'ts', Рудницький UO. 3:1, XV, Жлуктенко 125, Білаш 266, Роїк 68.

драко́н 'dragon', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. *drakon*, etc. — Deriv. FN. *Драко́н*, *драко́нський*. — Subst. *казко́вий*, *крила́тий змій з багатьма́ вогнеди́шними го́ловами; поро́да ящіро́к; (Драко́н:) півні́чне сузі́р'я*.

From Gk. *drákōn* 'sharp-sighted one, dragon', Преображенский 1, 193, Vasmer² 1, 534, Klein 1, 480, see also драґу́н.

дра́ка : де́рти, дра́ти.

дра́ла adv. 'on the run', MUk. драла (XVIII c.). — Deriv. *да́ти дра́ла*, MUk. драла доброго дамо (XVIII c.). — Syn. *навті́ки*, *навті́качá*, Тимченко 822.

Based on де́рти||дра́ти, see s. vv.

дра́ма 'drama', MUk. драма (XVII c.); BRu., Ru. ts, Po. *drama*, etc. — Deriv. *драмати́чний*, *-ність*, *-но*, *драматизува́ти*, *драмату́рг[ія]*. — Subst. *літерату́рний тві́р, в яко́му поді́ю представля́ють ді́єві осо́би; тяжка́, звору́шлива поді́я*.

From Lat. *drama* 'ts', the ultimate source being Gk. *drāma* 'deed, action represented on the stage', Vasmer² 1, 535, Klein 1, 480.

дранджо́ли dial. for ґринджо́ли.

драни́ця, дрань, etc. : де́рти, дра́ти.

дра́нтя, дранти́вий, etc. : де́рти, дра́ти.

драп 'cloth', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) ts. — Deriv. *дра́повий*, *драпува́ти*; here also *драпірува́ти*, *-а́ння*, *драпе́рія*. — Subst. *гру́ба й те́пла ткани́на*, Кузеля 106.

From ModHG. *Drap*, the ultimate source being Fr. *drap*, 'ts', Vasmer² 1, 535, Шанский сл. 1:5, 185.

драп!, дряп! : дра́пати, дря́пати.

дра́пати, дря́пати 'to scratch; to run away; MUk. рану драпаную Asg. (1591), драпати (1601), драпали (1693); BRu. *дра́паць*, Ru. *дра́пать*||*дря́пать*, SC., Sln., Cz. *drápati*, Slk. *drápat'*||*driapat'*, Po., UpSo. *drapać*, LoSo.*drapaś*. — Deriv. *дра́патися*||*дря́патися*, *драп[о]ну́ти*||*дряп[о]ну́ти*, *драпцюва́ти*, *драпа́к*, *дра́па*, *драпа́ч[ка]*, *драпа́чити*, *драпі́чка*, *дра́пка*, *драпошта́н*, here also (from Po.:) *драпі́жний*, *-ик*, *-ність*, *-но*, *драпі́ка*||*дря́піка*; b/f. *драп!*||*дряп!*; FN. *Драпа́к*, *Драпцю́га*. — Syn.

дéрти, шкря́бати, Тимченко 822; *швúдко тікáти,* Слум. 2, 407.

PS. *dьrapati 'to scratch', based on the root *der-, see дéрти, дрáти, Sławski 1, 161, Vasmer[2] 1, 535, a. o.; forms with -ря- (дря́пати, etc.) are secondary variables with a hyperistic palatalization of *-r-* unknown to BRu., WSl. (except Slk.) and SoSl.; according to Machek 94, Slk. *driapat'* represents an "expressive palatalization".

драпíжний, -ик, etc. : дрáпати, дря́пати.

дрáтва 'shoemaker's (waxed, pitched) thread', MUk. дратву Asg. (XVI c.), дратва грубая (XVII c.), дратвы Gsg. (XVIII c.), Ru. ts, Cz. *dratev||dratva,* Slk. *dratva,* Po. *dratwa,* dial. *dratew.* — Deriv. *дрáтвиця.* — Subst. *шéвська нúтка,* Кузеля 106.

From Po. *dratwa* 'ts', the ultimate source being MHG. *drāt* 'wire, file', corresponding to E. *thread;* Miklosich 50, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, Шаровольський 1, 68, 75 Шелудько 1, 30, Sławski 1, 161, Richhardt 43, a. o.; according to РССтоцький 4, 168 the word came directly to Uk. from MHG.; further investigation needed.

дрáти : дéрти.

дратувáти 'to irritate, provoke', ModUk.; Po. dial. *dratować* (Стрий). — Deriv. *дратувáтися, -áння, роздратóвувати[ся], дратýн, дратувáльник, драт[ів]лúвий, -вість, -во, дратівнúй, -úк.* — Syn. *дражнúти, дразнúти, дрочúти,* Деркач 63.

An extended form of дрáти, see дéрти.

дрáфсмен 'draughtsmen', first recorded in the XX c. — Deriv. *драфсмéнський.* — Subst. *кресля́р.*

From E. *draughtsmen* 'ts'.

дрáхма 'drachma', MUk. дрáхма (XVII c. ЛСЛ. 58); OES. драхма; BRu., Ru. ts, Po. *drachma,* etc. — Subst. *[старо]грéцький гріш; аптéкарська вагá ⅛ ýнції,* Кузеля 106.

From Gk. *draxmḗ* 'ts', Преображенский 1, 194, Vasmer[2] 1, 535.

драцéна 'Dracaena : genus of plants of the lily family', ModUk., BRu. *драцэ́на,* Ru. *драцéна,* Po. *dracena,* etc. — Subst. *субтропíчна рослúна з вічнозелéним лúстям.*

From LLat. *dracaena* 'ts', the ultimate source being Gk. *drákkaina* 'she-dragon', Klein 1, 479.

дрáч[к]а : дéрти, дрáти.

дрáшпати dial. for дрáпати, дря́пати (f/e. influence of рáшпіль, q. v.).

дрéбезґ Bk. 'piece', first recorded in 1934 (Кміт 65-66), Ru. *дрéбезги,* Bu. *дрéбен* 'little, small', UpSo. *drjebjenica* 'crumb'. — Subst. *шматóчок.*

According to Кміт, l. c., from Po. *drobiazg* 'small matter'; inconvincible; the word is related by apophony to дріб, дрібнúй, q. v.

дреботíти, b/f. дрéбіт Bk. for дріботíти, see дріб.

древíтня for дривíтня : дрóвá.

дрéв[к]о : дéрево.

древля́ни for деревля́не : дéрево.

дрéвній arch. 'old, ancient', MUk. дрéвный (XVII c. ЛСЛ. 58), древнии (XVIII c.), OUk. древняя (1288), OES. дрѣвнии (XII c.), старъ и древень, древнїй, по дрѣвьюоумоу обычаоу; Ru. дрéвний, OCS. *drevlje, drev[l]ьnjь,* SC. *starò-drēvan,* Sln. *drěvišnji,* Cz. *dřevni,* Po. *drzewiej[szy].* — Deriv. *дрéвність, -ньо.* — Subst. *стародáвній, старúй.*

From OCS. *drevьnjь* < PS. **drevьnjь* 'ts', akin to Skt. *drávati* 'he is running, flowing', Младенов 151; less convincing are other etymologies connecting it with Goth. *triggws* 'faithful', Lith. *drevė́* 'hollow of a tree', Latv. *drevė́* 'ts', cf. Buga РФВ. 67, 236 - 237, Vasmer² 1, 536, a. o.

дреговичі Npl. 'Drehovychi, Dregovichians (an OES. tribe centred around the city of Turov)', BRu., Ru. *дреговичи́,* OES. дреговичи, дръговичи (XV c. Іпат..). — Syn. *східно-слов'янське пле́м'я між При́п'яттю й Двиною.*

From BRu. *дрэгва́* 'muddy place, marsh', укр. *драговина́||дряговина́,* cf. Perwolf Archiv 4, 66; 7, 593; Vasmer² 1, 536 - 537, a. o.

дре́гес, дри́гес, дри́гез 'nicotine deposited in the tube of a pipe', ModUk. only. — Subst. *згар тютюну́, що залишається в лю́льці.*

Origin obscure.

дредна́вт, SovUk. дредно́ут 'dreadnought', first recorded in 1905 (Горбач 1, 12), BRu. *дрэдно́ут,* Ru. *дредно́ут* 'ts'. — Subst. *тип бистропла́вного опанци́реного корабля́ англі́йської фльо́ти,* Горбач, l. c.

From E. *dreadnought* 'ts', Kirkconnell 8; according to РССтоцький 4, 250, via ModHG. *Dreadnought.*

дрези́на 'trolley, small railway car', Ru. *дрези́на* (since 1866). — Subst. *залізни́чний візо́к.*

From ModHG. *Draisine, Dräsine* 'ts', Шанский сл. 1:5, 188.

дрейн, also дрейнс 'drains', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *дрена́жна ру́ра.*

From E. *drains* 'ts'.

дрейф 'drift', ModUk.; Ru. *дрейф* (= *дрийф* in 1720). — Deriv. *дре́йфовий, дре[й]фи́ти, дре[й]фува́ти.* — Subst. *відхи́лення корабля́, або́ літака́ від узя́того ку́рсу.*

From Du. *drijven* 'to drive', Горбач 1, 27, Meulen 58 -59, Vasmer² 1, 537.

дрекі́л Gsg. дреколá arch. 'stick, club, stem', MUk. дрекол (1596 Зизаній), дреколми Ipl. (XVII—XVIII c.), дреко́ль (XVII c. ЛСЛ. 59), OES. дрькольми Ipl. (XI c. Остр. єв.), дръколї; Ru. *дреко́ль,* OCS. *drъkoljь, drъkolь,* Cz. *dřkolna.* — Deriv. *дреко́ля,* Франко 10, 506. — Subst. *па́лка, дрючо́к,* Франко 4, 564.

From OCS. *drъkoljь* 'ts' of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 232, Vasmer² 1, 537, a. o.

дре́ліх Wd. 'ticking', ModUk.; Po. *drelich* 'ts'. — Deriv. *дреліха́р, дреліхо́вий* (Желеховський 1, 204). — Subst. *рід гі́ршої мате́рії, ткани́ни,* Гнатюк ЕЗб. 30, 339.

From ModHG. *Drillich* 'ts', Korbut PF. 4, 513, Шелудько 1, 36, Горбач 15, 321. a. o.

дре́ма arch. 'drowsiness', ModUk., Ru. *дрема́.* — Deriv. **дремену́ти** 'to run, disappear (like a dream)'. — Subst. *дрімо́та,* Слум. 2, 414.

Derived from **дріма́ти, q. v.**

дрен, дре́на, 'drain', ModUk., Ru. *дрена́ж.* — Deriv. *дренува́ти[ся], -а́ння, дрена́ж[ний], дренажува́ти, -а́ння.* — Subst. *гли́няна ру́ра, яку́ вклада́ється в рі́ллю, щоб осуши́ти ґрунт,* Кузеля 107.

From E. *drain* 'ts', Kirkconnell 12.

дре́нькіт, Gsg. дре́нькоту 'rattling, buzzing sound', ModUk. only. — Deriv. *дре́нькати, -ання, дренькоті́ти, -і́ння, дренча́ти, -а́ння,* and secondary "pleophonic" forms: *дереренькота́ти, -а́ння, дереренькоті́ти, -і́ння, деренча́-*

ти, -áння, -áло, деренчлúвий, деренькýчий; here also Bk. *джеренчáти* (Кміт 59) Wd. *дзеренчáти* (Желеховський 1, 180). — Syn. *брéнькіт, торохтíння.*

Like *брéнькіт* it is a o/p. formation based on **дрень!* — an alternative interj. to *брень!,* q. v.; forms with plephony: *дереньк-* are secondary.

дрес AmUk. 'dress', first recorded in 1915. — Deriv. *дрéсик,* Жлуктенко 125, Роїк 68; *дресúна, дрéска* (JBR.). — Subst. *сукéнка.*

From E. *dress* 'ts', Івах PM. 1, 212, Білаш 266.

дрéсінк AmUk. 'dressing', first recorded in 1963. — Subst. *нáчинка.*

From E. *dressing* 'ts', Білаш 267.

дресувáти, SovUk. (from Ru.:) дресирувáти 'to train, drill', ModUk.; BRu. *дрэсіравáць,* Ru. *дрессировáть* (since 1835), Po. *tresować,* etc. — Deriv. *дресувáння.* — Subst. *муштрувáти, навчáти тварúни робúти різні впрáви; навчáти когóсь механíчно, під стрáхом кáри,* Бойків 151.

From Fr. *dresser* 'ts', the ultimate source being It. *dirizzare* from LLat. *directiare* 'to straighten', Dauzat 257, Vasmer² 1, 538, Шанский сл. 1:5, 191.

дрехля́вий Hc. 'old, weak', first recorded in the XX c. (Ломацький 7) — Subst. *старúй, немíчний.*

The word seems to be a dial. deformation of дря́хлий, q. v.

дриб Hc. for дріб.

дривá, дривíтня, etc. see дрóва.

дрúґáти, дрúґнути, Wd. дрúґати, дрúґнути 'to jerk', **дриголíти, дригонíти, дриготíти, дрогáти** 'to tremble', MUk. дригóта (1627 Беринда), for other Sl. see *дрижáти.* — Deriv. *дрúгáння, дрúгнення,* Wd. *дриглí,* etc. — Subst. *дрижáти, трястúся (з хóлоду),* Франко 1, 426.

PS. **drygati,* **drygnǫti* — iterative forms of **drъgati,* **drъgnǫti* 'ts' with later neologisms : дриголíти, дригонíти, дриготíти, see дрижáти.

дриглí Wd. for драглí, see дрúґáти.

дриголíти : дрúґáти.

дрúгонець Bk. '(greedy) usurer', first recorded in the XX c. (Кміт 66). — Syn. *(людúна), що гóнить за здúрством.*

From дерти||дрáти and гонúти, see s. vv.

дригонíти, дриготíти : дрúґáти.

дрúґа (= дрыґа) SoCp. 'road, way', first recorded in 1940 (Зілинський LS. 3, A 199. — Subst. *дорóга.*

Based on Po. *droga* 'ts', Lk. (secondary) development of -ro- as -ry-, cf. Зілинський, l. c.

дрúґáти, дрúґнýти Wd. see дрúґáти, дрúґнýти.

дрúґез, дрúґес see дрéґес.

дрúґля Hc. 'horse', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 2, 125). — Subst. *прóстий кінь.*

From Rm. dial. *drăglă||driglă* 'ts', Лоб'юк, l. c.

дрижáти, dial. дріжáти, дрожáти (Желеховський 1, 206) 'to tremble', MUk. дрижу (1596 Зизаній; XVII c. Синонима 148), дрижати (XVII—XVIII c.), дрыжý (1627 Беринда), дрыжыт, дрыжал (XVII c.), OES. дрожащему (XIV c.) ; BRu. *дрыжáць,* Ru. *дрожáть,* OCz. *držěti,* Po.

drżeć, LoSo. *dršaś,* UpSo. *ržeć,* Plb. *drázė.* — Deriv. *за-, по-дрижáти, -áння, дриж*||*дрож*||*дріж, дрижджí*||*дрождж́á, дрижакú, дрижáчий,* etc., MUk. дрижаньє (1596 Зизаній), дрыжáньє (1627 Беринда), дрыженье (XVI—XVII c.) — Syn. *тремтíти, (при фізúчній причúні:) трусúтися, трястúся); (від сúльного пóштовху:) двигтíти; (про сльозý:) бринíти,* Деркач 63.

PS. _*drъžati_ < _*drъgěti_ 'ts', IE. root. _**dhrug-_: _**dhreug-_ 'ts', cf. Lith. *drugys* 'fever; shivers', Latv. *drudzis* 'ts', AS. *drȳge.* 'dry', etc., Berneker 1, 231, Pokorny 275, a. o.; Uk. дрижáти : дрожáти (:дріжáти), дриж : дрожа (: дріж) is explainable by various levels of the development of PS. _*drъ-,_ viz. regular (organic) (1) дро- with weak *ъ, ь* in the following syllable, e. g. дрож[ь] (> дріж) and (2) дры- > дри-, in case the following syllable contained a vowel, e. g. дрижáти; further details belong to grammar, cf. Рудницький 7, 79, Шевельов 470.

дриз 'dry, fallen off twigs (branches)', MUk. дризу Gsg. (XVII—XVIII c. Інтермедії 71); Ru. (deriv.:) *дрызгать* 'to smear with mud' (Соболевский Slavia 5, 443), Cz. dial. *dřizdati* 'to besmear', Po. *dryzdać* 'to have diarrhea'. — Deriv. *дрúзати, дризнýти,* dial. *дрúзда* 'girl' (Горбач 8, 39), *дриздýля* 'plum' (Makowiecki 297, 299), *дризлúвець* (ibid.). — Subst. *хвóрост.*

Akin to дристáти, q. v.

дрик dial. 'back, spine', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 339). — Deriv. *дрúка* (Makowiecki 164). — Subst. *спúна.*

Origin uncertain perhaps akin to дрекóль, q. v.

дриль 'drill, trepon', ModUk., BRu. *дрыль,* Ru. *дрель, дриль* (since 1815), Po. *dryl,* etc. — Deriv. *дрúлити, дрилювáти, дрилáти.* — Subst. *механíзм для свердлíння óтворів у метáлі,* Слум. 2, 413.

From ModHG. *Drill* 'ts', РССтоцький 4, 206; according to Шелудько 1, 30, via Po. *dryl* which remains to be proved.

дрúльмен AmUk. 'drillman', first recorded in 1953. — Deriv. *дриль,* Роїк 68. — Subst. *робітнúк, що провéрчує діри.*

From E. *drillman* 'ts', Білаш 267.

дрúмба 'mouth drum', ModUk., re. other Sl. дрúмля. — Subst. *варгáн[ки], музúчний інструмéнт,* Горбач 16, 159; syn. *дрúмля.*

From Rm. *drîmbă* 'ts', РССтоцький Slavia 5, 30, Vincenz 5, Cioranescu 301.

дрúмля 'mouth drum', ModUk., Bu. *дрѫмбóй,* SC. *drómbulja,* Sln. *drōmlja*||*drûmlja,* Slk. *drumbla, dromblička,* Po. *drumla,* dial. *dremla, dromla.* — Subst. *варгáн[ки], музúчний інструмéнт;* syn. *дрúмба.*

From Rm. *drîmbă* 'ts', РССтоцький Slavia 5, 30, and not from MHG. *Trommel,* Berneker 1, 227, nor from Rm. *trîmbâ,* Vasmer RS. 4, 172; see дрúмба.

дристáти 'to suffer with diarrhea', ModUk., Ru. *дристáть,* Cz. dial. *dřistati,* Po. *drzystać* 'ts'. — Deriv. *дристáння, дрúставка* (Горбач 16, 159), *дристýн, дристýлі* Npl. (Makowiecki 298), *дристокóз* (ibid. 116), here also *дрислúвець, дрислúвки, дрислúвиці* (Makowiecki 298). — Syn. *мáти розвíльнення.*

PS. _*dristati (<*dridstati)_ 'ts', IE. root _**dhreid-:_ _**dher-_ 'to empty oneself', cf. Lith. *tryda* 'diarrhea', to suffer with diarrhea', Ic. *drif* 'dirt, excrement', Sw. dial. *drita* 'to void excrement', ME. *drit* = E. *dirt,* ONor. *drīta,* OHG. *trīzan* 'to void excrement', etc. Berneker 1, 224, Sławski 1, 173, Skeat 171, Pokorny 256, a. o.; in a voiced form: дриз _(< *drizdъ)_ it appears in дрúзати, дризнýти, etc., see s. vv.; inconvincible: РССтоцький, Slavia 5, 30 _(: *drǫzda)._

дріб : дроби́ти.

дріґа Lk. for дри́ґа, q. v.

дріжджі, Wd. дріщі (Желеховський 1, 206) 'yeast, leaven', MUk. дрожчи (XVII—XVIII c.), дрожчей Gpl. (XVIII c.), OES. дрощия (XI c.), дрождия (1073 Ізб.Св.), BRu. *дрóжджы*, Ru. *дрóжжи*, OCS. *droždьje*, Bu. *дрожди*, SC. *dròžda, dròždina* 'sediment', Sln. *droždzė, drožjė,* Cz. *droždí,* Slk. *droždie,* Po. *drożdże,* LoSo. *drožđźéje,* UpSo. *droždźe*; here also BRu. *трущі́на* 'sediment', Sln. *trôška* 'sediment; yeast'. — Deriv. *дріжджови́й, дріжджóваний, дріжджувáти[ся], -áння,* MUk. дрожчи́стый (1627 Беринда), дрождзистоє (XVIII c.) — Syn. *тістови́дна мáса одноклітúнних сумчáстих грибкíв із здáтністю виклика́ти спи́ртове бродíння цу́крів.*

PS. **drozgje* collect : **drozga,* cf. Sln. *drôzga* 'sediment'; IE. base ***drō- : **d[e]rə- : root **der-* 'to split, divide, cleave' and formant *-sk- > -zg-,* cf. OPr. *dragios,* OLith. *dragės* 'yeast', ONor. *dregg* 'ts', Sławski 1, 169, Pokorny 206 - 210; less persuasive is its explanation by Berneker 1, 228 - 229 : PS. **droska,* cf. MBu. дрощия, Uk. дри́щі; according to Соболевский Slavia 5, 443 - 444, the latter is a secondary form of дріжджі; see also Brückner 98 and KZ. 43, 308, Archiv 11, 125 - 126, Trautmann 58, Fraenkel 100, Vasmer² 1, 540, Skok 1, 444, a. o.

дрізд, arch. дрозд 'blackbird, thrush, missel, mistle', MUk. дроздъ, друздъ (ПитІУМ. 47), дроздъ (XVII c. ЛСЛ. 58); BRu., Ru., Bu., Ma. *дрозд,* SC. *drôzd*||*drôzak,* Sln. *drôzd*||*drôzg,* Cz., Slk. *drozd,* OPo. *drzozd,* Po. *drozd,* UpSo. *drózn.* — Deriv. *дрозди́ха, дрозди́ця, дрозденя́, дроздóвий;* FN. *Дрозд, Дроздóвич, Дрозди́шин, Дроздóвський,* MUk. Дроздъ (XIV—XV c. Kuraszkiewicz 163), *Дроздиха* (1737 Інтермедії 121), GN. *Дроздівка, Дроздóвичі.* — Syn. *невели́кий співу́чий птах, Turdus.*

PS. **drozdъ* 'ts', IE. ***trozdos- : trzdos-* with voiced initial *d-* in PS., cf. Solmsen KZ. 37, 579; allied to Lat. *turdus* 'ts', Gk. *trygón* 'turtledove', OSax. *thross[e]la* 'thrush', LoG. *Drossel,* UpG. *Drochel,* OHG. *drōscela,* E. *thrush,* etc.; Lith. has a longer form for thrush, with initial *s- : strãzdas,* though OPr. *tresde;* Miklosich 51, Berneker 1, 227, Kluge 61 - 62, Skeat 645, Brückner 98, Trautmann 327, Fraenkel 920, Младенов 153, Vasmer² 1, 541, Machek 97, Sławski 1, 168 - 169, Skok 1, 443 - 444, Pokorny 1096, a. o.

дрік, 1. Gsg. дрокá 'gad-fly'. ModUk. only. — Syn. *óвад.*

Etymologically connected with дéрти||дрáти, see svv.

дрік 2. Gsg. дрóку, also **дріка,** Gsg. дріки 'broom, genet', ModUk.; Ru. *дрок.* — Syn. *росли́на з роди́ни колю́чих, бáрвень,* Makowiecki 163. Etymology uncertain; according to Преображенский 1, 197, it derives from Gk. *dóry* 'spear'; yet, Горяев 97, followed by Vasmer² 1, 541, Шанский сл. 1 : 5, 195, a. o., connects it with дерти||дрáти, see the preceding entry.

дрікенбéрґер Wd. 'dissembler, hypocrite', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 22). — Subst. *легку́н, симуля́нт.*

From ModHG. *Drückenberger* 'ts', Горбач, l. c.

дрімáти 'to slumber, nap, doze', MUk. дрѣмаху (XV c.), дрѣмают (XVII c.), дрѣмати (XVIII c.), OES. дрѣмати, дремлеть; BRu. *драмáць,* Ru. *дремáть,* OCS. *drěmati,* Bu. *дрáмам,* Ma. *дрéме,* SC. *drijémati,* Sln. *drémati,* Cz. *dřímat,* Slk. *driemat',* Po. *drzemać,* LoSo. *drěmaś,* UpSo. *drěmać,* Plb. *drěmės* 'you dream'. — Deriv. *дрімáння, [з[а]-, пере-, по-, про-, роз-] дрімáти[ся], здрімну́ти[ся], дрімáйло, дрімáк, дрімли́виці, дрімлю́га, дрімлю́х, дрімни́[ви]ці, дрімóта, дріму́х, дріму́чий,*

-чість, дрімли́вий, -во, дрімлю́чий, -чість, дріма́ючий, дрімо́тний, -но, дрі́мки; FN. *Дріма́йло, Дрімайлю́к, Дриму́ха, Дриму́ш.* — Syn. *спа́ти ле́гким сном, куня́ти,* Тимченко 834.

PS. **drěmati* 'ts', IE. root ***drē- : drə- : drēm-* 'to sleep', cf. Skt. *drā́ti, drā́yati* 'he sleeps', *ni-drā́* 'sleep', Arm. *tartam* 'sleepy, slow', Gk. *édarton* 'he slept', *[kata]darhṓnō* 'I sleep', Lat. *dormiō* 'I sleep', Berneker 1, 223 - 224, Trautmann 60, Brückner 100, Vasmer² 1, 537, Младенов 153, Güntert IF. 30, 19, Sławski 1, 174, Шанский сл. 1 : 5, 190, Pokorny 226, a. o.

дрінк, also дріньк, дрінґ AmUk. 'drink', first recorded in 1915. — Subst. *пи́ти, на́питок.*

From E. *drink* 'ts', Білаш 267.

дріста́ти see **дриста́ти.**

дріт, Gsg. дро́ту 'wire', MUk. дротомъ Isg. (XVII c.), из дрота, отъ дрота (XVIII c.), дроту Gsg. (1741), BRu. *дрот,* Ru. dial. *дрот,* Po. *drut, drót.* — Deriv. *дро́тик, дроти́н[к]а, дрота́р‖дріта́р,* SoCp. *друта́рь* (УЗЛП. 54), *дротя́нка, дротяни́й, -и́к, дротови́й, [за-, по-] дротува́ти, -а́ння,* MUk. дротяными Ipl. (XVII c.), дротянихъ Gpl. (XVIII c.), дротовыми Ipl. (XVIII c.); FN. *Дрота́р.* — Subst. *метале́ва ни́тка,* Тимченко 829.

According to Тимченко, l. c., directly from G. *Draht;* yet Шелудько 1, 30, Berneker 1, 221, followed by Richhardt 43, Sławski 1, 170, a. o., consider it a borrowing from Po. *drót, drut,* the ultimate source being MHG. *drāt* 'ts'.

дрі́чний SoCp. 'well behaving', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 206). — Subst. *ґре́чний,* Грінченко 1, 446.

According to Грінченко, l. c., the word is a dial. deformation of ґре́чний; yet, more persuasive is its derivation from д'речний < до-ре́чний (:до ре́чі), cf. Желеховський, l. c.

дрія́да, SovUk. дріа́да 'dryad, a forest nymph', ModUk., Ru. *дриа́да,* Po. *driada,* etc. — Subst. *ні́мфа-покрови́телька дере́в,* Слум. 2, 413.

From Gk. *dryás,* Npl. *dryádes* 'ts' (: drȳs, Gsg. *dryós* 'oak; tree'), Klein 1, 485.

дрія́ка see теріяк.

дроби́ти 'to divide into parts, knap, stamp, crush', MUK. дробятъ (XVII c.), OES. дробящеи (XI c.), дробя (XI c.), дробятъ, дробляше; BRu. *драби́ць,* Ru. *дроби́ть,* OCS. *drobiti,* Bu. *дроби́,* Ma. *дро́би,* SC. *dròbiti,* Sln. *drobíti,* Cz. *drobiti,* Slk. *drobit',* Po. *drobić,* LoSo. *drobiś,* UpSo. *drebić.* — Deriv. *дріб, дроб, дрі́бка, дрібни́ця, дрібни́ч[ень]ка, дрібно́т[к]а, дрібно́тонька, [з-, по-, роз-]дрі́бнення, дрі́бність, дрібняки́, дрі́бок, дрібо́чок, дрібота́ння, дріботі́ння, дріботу́н, дріботу́ха, дрібу́ш[еч]ки, дріб'язок, дроба́рка, дроби́лка, дроби́льний, -ник, -ниця, дробина́, дроби́нник, -ниця, дроби́тько, дробівни́ця, дробі́ння, дробови́й, -ви́к, дроботу́н, дроб'я́та, здрібні́ння, з-, по-, роз-дрі́бнювання, по́-, ро́з-дріб, по-, роз-дрі́бнюваний, -ність, подро́биця, роздрі́бність, роздрі́бнювач, -вачка, роздро́блений, -ність, роздро́блення, роздро́блювання, роздробля́ння, роздро́бність, дрі́бен, дрібкови́й, дрібни́й, дрібне́[се]нький, -ко, дрібню́ній, дрібни́стий, дрібні́сінький, -ко, дрібнува́тий, дрібча́[с]тий, дріб'язки́й, дріб'язко́вий, -вість, -во, дріб'язни́й, здрібні́лий, по-, роз-дрі́бнювальний, роздрібни́й, роздро́блювальний, роздробни́й, [з-, на-, по-, роз-]дрібни́ти[ся], [з]дрібні́ти, [за-, по-]дрібота́ти, [за-, по-, при]дріботі́ти, дрібні́шати, дрібоши́ти, дрібуши́ти, дрібцюва́ти,*

дробцювáти, з-, по-, роз-дрібнювати[ся], [по-, роз-] дробúти[ся], роздробля́ти[ся], роздрóблювати[ся], and compounds with *дрібно-: дрібно- буржуáзний, -влáсницький, -гля́д, -головий, -груповúй, -зернúстúй, -зу́бий, -зу́бка, -зубчá[с]тий, -калíберний, -клітúнний, -колóсий, -мíстий, -лíсся, -[по]мíсний, -міщáнський, -насíнний, -плíдний, -селя́нський, -товáрний, -тоннáжний, -шéрстий,* etc.; MUk. дробина (XVII—XVIII c.), дробичка (XVI c.), дроблѣ (XVII c.), дробнéйкый (XVIII c.), дробница (XVII c.), дробно (XVII—XVVV c.), дробокъ (XVIII c.), дроботливый (XVIII c.), дробязги Apl. (XVIII c.), дробязокъ (XVII—XVIII c.), дробно-выбѣяною Isg. (XVII c.), OES. дробливи Npl, дробьница, дробьныи; FN. *Дрíбнúй, Дрíбнéнький, Дрíбню́к, Дрíбня́к, Дробéй, Дробéнко, Дробúнський, Дробúш, Дрóбіт‖Дрóбот, Дробóта, Дробкó, Дробнúцький, Дробóцький, Дробошéй,* MUk. Дробиха, Дробошéнко (1649 Реєстра 1). GN. *Дробúшів, Дробúшево.* — Syn. *розбивáти, ламáти, кришúти; поділя́ти на окрéмі частúни; пáдати дрібнúми крáплями,* Слум. 2, 420.

PS. **drobiti* 'ts', E. root ***dhrebh-: **dhrobh-* 'ts', cf. Goth. *ga-draban,* 'to hollow out; to dig out', OIc. *drafna* 'to dissolve, disintegrate', akin to OE. *draf, drepan,* OHG. *treffan* 'to hit, strike', Berneker 1, 226, Kluge 367, Brückner 97, Sławski 1, 166, Pokorny 272, etc.

дрóва, dial. also дровá, дирвá, 'wood', MUk. дрóва (XVI—XVII c.), дерева на дрова (XVIII c.), дрыва (XV—XVIII c.), OES. дрова Npl., дръвомъ Isg. (XI c.); BRu. *дрóвы,* Ru. *дровá,* OCS. *drъva,* Bu. *дървó,* Ma. *дрво,* SC. *dȑvo,* Sln. *dŕvo,* Cz., Slk. *drva,* Po. *drwa,* Plb. *dráva.* — Deriv. *дрівця́, дривітня‖дрівітня‖дровітня, дровітник, дровúна, дровиня́ка, дровнúк, дрóвно, дров'я́нúй,* and compounds: *дрово-вóз, -вóзний, -заготíвля, -заготóвчий, -клáд, -нóс, -рíзний, -рýб, -рýбня,* etc., MUk. дровúну Asg. (XVIII c.), дровцами Ipl. (XVIII c.). — Syn. *дéрево, порýбане на полíна на пáливо,* Тимченко 282.

PS. **drъva* 'ts', IE. ***dru̯a* 'ts', see дéрево.

дрóги Npl. 'cart, wagon', ModUk., Ru. дрогá 'beam', дрóги 'cart, wagon'. — Deriv. *дрогáль;* dimin. *дрóжка* and (under f/e. influence of дорóга:) *дорóжка,* Po. *dorożka,* Cz. *drožka.* — Subst. *віз; биндюгú.*

From Ru. *дрóги, дрóжки* 'ts', of uncertain etymology, cf. Vasmer[2] 1, 540, Шанский сл. 1:5, 194, Sławski 1, 156.

Дрогúчин, Дрогóбич instead of Дорогúчин, Дорогóбúч see **дорогúй.**

дрож : дрижáти.

дрóжка : дрóги.

дрозд see дрізд.

дрок, друóк dial. 'gadfly', first recorded in the XX c. (Полíсся, Лисенко 28). — Syn. *дзеґ;* subst. *ґедзь.*

Connected with дрочúти, q. v.

дромадéр, дромедáр 'dromedary', ModUk.; Ru. ts, Po. *dromedar,* etc. — Subst. *одногóрбий верблю́д,* Слум. 2, 421.

Дромадéр comes from Fr. *dromadaire,* дромедáр — from ModHG. *Dromedar* 'ts', the ultimate source being Llat. *dromedārius (camelus)* from Gk. *dromás,* Gsg. *dromádos* 'running' *(: drameîn* 'to run'), Vasmer[2] 1, 541-542, Klein 1, 483.

дронґ AmUk. 'drunk', first recorded in 1963. — Subst. *п'я́ний.*

From E. *drunk* 'ts', Білаш 267.

дрóнґаль dial. 'tall man', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159); Po. *drągal.* — Subst. *здоровúло, висóкий рóстом чоловíк.*

From Po. *drągal (: drąg,* see дрюк) 'ts'.

дроп AmUk. 'drop', first recorded in 1929. — Subst. *скинь, скúнути.*

From E. *drop* 'ts', Білаш 267.

дропáк coll. 'tropak (Uk. dance); fleeing away, disappearance', ModUk. only. — Deriv. *Дропáк.* — Syn. *тропáк; драпáк, (дáти дропакá:) швúдко втектú.*

A blending of тропáк and драпáк, see, s. vv.

дрóсель 'choke, throttle', ModUk.; BRu. ts Ru. *дрóссель.* — Deriv. *дрóсельний, дроселювáти.* — Subst. *прúстрій для реґулювáння тúску рідинú пáри або гáзу.*

From ModHG. *Drossel* 'ts'.

дрóтик, дротúн[к]а, дротувáти, etc.; дріт.

дрóхвá, Wd. дрóфа, дрáфа (Желеховський 1, 206) 'bustard, Otis tarda', MUk. зъ дрохвами, (XVIII c.), BRu. *драфá,* Ru. *дрофá, дрохвá,* Bu. *дрóпля,* SC. *drồplja,* Sln. *drôplja,* Cz. *drop,* OCz. *dro[p]fa, dropa,* Slk. *drop,* OPo. *dropia,* LoSo. *gropyń.* — Deriv. *дрохвúч.* — Syn. *велúкий степовúй птах.*

PS. **dropy,* Gsg. *dropъve* 'ts', of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 227, Vasmer² 1, 542, a. o; Uk. -х[в]-and-ф- are usually alternating with -п-, e. g. картóхля||картóфля|| картóпля, трáфити||трáпити, Хвéдір||Фéдір||Педькó, cf. Зілинський 1, 57.

дрохотáти dial. see друхотáти.

дрочúти 'to tease, irritate', OES. дрочить, дрочаштеся (1073 Ізб. Св.); Ru. dial. *дрочúть,* Bu. *дрóча,* Po. *droczyć.* — Deriv. *дрочúтися, дрóчення;* FN. *Дрочúнський.* — Syn. *дратувáти.*

PS. *dročiti* 'ts', IE. root ***der-* as in дéрти, дрáти, see s. vv.

друг 'friend', MUk. другъ (XV—XVII c.), друговъ Apl. (XVII c.) з друзями (XVII c.), сто друговъ (XVIII c.), друже Vsg. (XVIII c.); BRu., Ru., Bu., Ma. *друг,* OCS. *drugъ,* SC., Sln. *drûg,* Cz., Slk. *druh,* Po. (from Uk.:) *druh,* OPo. *drug.* — Deriv. *дрýгий, вдрýге, другúня, дрýжба, дружкó, дрýженька, дрýжечка, дрýжка, дружúн[оньк]а, дружúще, дружóк, дружúнний, -ик, -иця, друзя́ка, дрýзі, дрýжний||дрýжній, -ість, дружúти[ся], дружкувáти, -áння,* etc., compounds: *друго-кля́сник, -кля́сниця, -рíчник, -ря́дний, -ря́дність, -тíлка, друже-лю́бний, -лю́бність, -лю́бно,* etc.; MUk. другый (XV—XVIII c.), другонадцет Gsg. (XVI c.), дружбу Asg. (XV—XVII c.), дружество (XVIII c.), дружина (XV—XVIII c.), дружьство (XVII c.), дружинникъ (XV c.), дружка (XVIII c.), дружко (XVIII c.), дружная (XVII c.), дружити[ся] (XVIII c.), OES. другым, другыижде, дружина (XI c. Остр. єв.), дружьба (XI c.), дружька (XIII c.), дружьць, дружьнии, дружати[ся], дружити[ся], друго-любиє, -любьно, -любьць, -яко; FN. *Друг, Дрýжка, Друшкéвич, Дрýшків, Дрýжний.* — Syn. *товáриш, прúятель.*

PS. *drugъ* 'ts', IE. base ***dh[e]reugh-* 'to hold together', cf. Lith. *drauge* 'together', *draũgas* 'friend, companion', *draugauti* 'to be friends', Latv. *dràugs* 'friend', OPr. *draugi-* in compounds 'together', Goth. *driugan* 'to enlist together for war', *ga-draúhts* 'soldier', OHG. *truht* 'crowd', AS. *dryht* 'suite, retinue', Miklosich 51, Berneker 1, 230, Trautmann 59, Fraenkel 102, Vasmer² 1, 543, Sławski 1, 170, Skok 1, 446 - 447, Pokorny 254 - 255, a. o.

дрýґаль Wd. 'beam of a raft', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *жéрдка, бáлка в плóті, порóні.*

According to Richhardt 43, from Po. *drągal* 'wooden block' (*: drąg* 'pole, bar').

друґáр Wd. 'handler of an oar of a raft, oar; young, spruce tree', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *весло́; молода́ яли́ця;* (Bk.:) *пати́к при спли́ві, що до ньогó прибивáють кéрму,* Кміт 66.

According to Richhardt 43, from Po. *drąg* 'pole, bar'; yet, more convincing is its derivation from Rm. *drăgare* 'bean', cf. Cioranescu 302-303.

дрýґати Wd. 'to spin', first recorded in 1934 (Кміт 67). — Subst. *прясти́.*

From Rm. *drug* 'pole', Cioranescu 362, Vincenz 6.

дрýгстор, also дрýк штор AmUk. 'drug-store', first recorded in 1924. — Deriv. *дрýґ-стóрник.* — Subst. *аптéка.*

From E. *drugstore* 'ts', Білаш 268.

дрýжба, дрýжній дружи́ти[ся] etc.: друг.

друзáти Wd. 'to cut', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *тя́ти.*

According to РССтоцький Slavia 5, 30, it is either a simplified form of *друзгáти (< PS. **druzgati* 'to crush'), or a blending of **drusati* 'to shake' and **duzati* '?', the latter explanation being less persuasive.

друзготáти Wd. 'to crush', first recorded in the XX c. (Стрий); Po. *druzgotać.* — Subst. *трощи́ти.*

From Po. *druzgotać* 'ts'.

дрýзі Npl.: друг.

дрýзка dial. see дрізки.

друзя́ка : друг.

друї́д 'druid', ModUk., Ru. *друи́д,* Po. *druid,* etc. — Deriv. *друї́ди́зм.* — Subst. *жрець у стародáвніх кéльтів.*

From Fr. *druide* 'ts', the ultimate source being OCe. *druid* (< **dru-* '*oak*' and **wid-* 'to know'), Klein 1, 485.

друк 1. see дрюк.

друк 2. 'print[ing], press, type', MUk. друкъ (XVI—XVIII c.); BRu. ts, Po. *druk.* — Deriv. *друкáр, -ка, -ня, -ство, -ський, друкóваний, [ви́-, на-]друкувáти[ся], -áння, ви-, на-друкóвувати[ся],* MUk. друковано... року 1581 (XVI c.), друковати (1591), друкýю (1627 Беринда), друкуют (XVIII c.), друковатися (XVII c.), друкóванье (1627 Беринда), друкарь (1627 Беринда), художество друкарское (XVII c.), друкарню Asg. (1586), друкáрня (1627 Беринда). — Syn. *печáтання, витискáння на папéрі лі́терами, типогрáфія.*

From ModHG. Druck 'ts', cf. друкýю : з'Алманска, выбивáю, áлбо витискáю, 1627 Беринда; cf. also Тимченко 833, РССтоцький 4, 161, a. o.; according to Шелудько 1, 30-31, via Po. *druk.*

дрýкир dial. 'door-latch', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. *кля́мка.*

From ModHG. *Drücker* 'latch'.

дрýлити, дри́лити, друля́ти Wd. 'to push, jostle, knock down', first recorded in the XIX c. (Желеховський 207), no certain cognates in other Sl. — Deriv. b/f. *друл;* FN. *Друля́к.* — Subst. *трýтити, тручáти, штовхнýти, штовхáти.*

According to РССтоцький, Slavia 5, 31, it is, perhaps, akin to SC. *drljiti, drljati* 'to *demure*', *drjaučiti* 'to beg', Bu. *дърль се* 'I am intrusive' (:PS. *drьliti, *drьljati) cf. Berneker 1, 255; more convincing, however, is its connection

with тру́тити, труча́ти, dial. тру́лити see s. vv.

друм dial. 'highway' (Бачка), first recorded in the XX c. (Горбач 15, 311, 331). — Deriv. *дру́мар, друмхну́ти.* — Subst. *шосе́.*

From SC. *drüm* 'ts', the ultimate source being Gk. *drómos* 'a running, course' (Горбач, letter of 2. 4. 1973). re. SoCp. друма́рь (< Rm. *drumar*) cf. Манівчук Мовозн. 8 (45); 3, 77.

друок dial. see дрок.

друта́р[ити] Wd. see дріт.

друхні́ти dial. see трухні́ти, тру́хнути.

друхота́ти, друхоті́ти Wd. 'to crush, smash' first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Deriv. *друхота́ння, здрухота́ти, здрухо́таний.* — Subst. *лама́ти, трощи́ти, розшматóвувати,* Франко 10, 506.

Origin uncertain; perhaps from *грýхати: грýхнути 'to make noise by knocking' q. v., with emphatic initial *d-;* less convincing is its derivation from *друзгота́ти (: PS. **druzgati*||**drozgati* 'to crush'), suggested by РССтоцький, Slavia 5, 30.

дру́ц[ь]кати Wd. 'to bruise, rub to powder', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *розтира́ти на пóрох.*

Origin uncertain; perhaps it is connected with де́рти|| дра́ти, see s. vv.; according to РССтоцький, Slavia 5, 30, it is дрюк, друк, q. v.; Berneker 1, 228, derives it from **druzgati* 'to crush', cf. друхота́ти.

друча́ти dial. for труча́ти.

друшля́к, Wd. дру́шляк, ду́ршляк (Стрий) 'strainer, filter, colander; (Bk.) small fur coat without sleeves'; (Wd.) pitching borer', MUk. рушлакъ (1570 Шелудько 1, 31),

друшлякъ (1597, 1758), друслякъ желѣзный (1662); Po. *durszlak.* — Deriv. *друшлячóк.* — Subst. *посу́дина з дірочка́ми, що слу́жить для проці́джування або протира́ння ї́жі,* Слум. 2, 427; *діркави́ця,* Кузеля - Рудницький 175; *кожушóк без рукаві́в,* Кміт 67; *ма́йсель діркува́ти залі́зо,* Горбач 15, 321.

From MHG. *durschlac* 'colander', РССтоцький 4, 166; because of its accents only Wd. ду́ршляк, дру́шляк may be considered as borrowings from G. via Po. *durszlag,* as suggested by Тимченко 833, Шаровольський 1, 33, Шелудько 1, 31.

дру́штво SoCp. 'society', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339); SC. *drúštvo* 'ts'. — Subst. *товари́ство, компа́нія,* Гнатюк, l. c.

From SC. *drúštvo* 'ts'.

дрюк, Wd. друк '(thick) stick, pole, staff, perch', MUk. друкъ (XVII c.), з друком (XVIII c.), за друка (XVIII c.), OES. другъ; BRu., Ru. *друк,* OCS. *drǫgъ,* Bu. *дръг,* SC. *drug,* Sln. *drôg,* Cz. *drouh,* Slh. *drúk,* Po. *drąg.* — Deriv. *дрючóк,* dial. *дручóк, дрючéчок, дрючи́на, дрючи́ще дрю́ччя,* Wd. *дручня́, дручкови́й,* MUk. дручокъ (XVII—XVIII c.), до друча (XVIII c.) зъ друччемъ (1755), дручину Asg. (XVII c.) OES. дружиє. — Syn. *жерди́на, лома́ка; підóйма,* Тимченко 833.

PS. **drǫgъ*||*drǫkъ* 'ts', the latter being secondary form influenced by **sǫkъ* (see сук), Vasmer[2] 1, 544; IE. **drangha-* 'ts', cf. Lith. *drangas* 'thick stick', *dranga* 'carriage; lever', OIc. *drangr* 'rock, mountain', ONor. *drengr* 'stick', Av. *drənjaiti* 'strengthens', Turner 377, Trautmann 59, Fraenkel 101, Berneker 1, 229, a. o.

дря́блий SovUk. 'flabby', first recorded in 1953 (Кириченко 1, 467), Ru. *дря́блый* (since 1687). — Deriv.

дря́блість, дрябл́істи, дрябча́к. — Subst. *в'ялий, слаб-ки́й.*

From Ru. дря́блый 'ts' of uncertain origin, cf. Vasmer[2] 1, 545, Шанский сл. 1:5, 198.

дря́вкати Wd. 'to sound, speak hoarsely', first recorded in 1934 (Кміт 67). — Subst. *крича́ти захри́плим го́лосом* Кміт, l. c.

A blending of *де́ртися* 'to shout' and *ня́вкати* 'to meow, wail'.

дрягва́, дрягови́на see драгва́, драгови́на.

дря́пати, дра́пати 'to scratch, scrape, write badly' MUk. драпаную Asg. (1591), драпати (1601), драпали (1693), драпнувъ (XVII c.); BRu. *дра́пацъ*, Ru. *дра́пать*, dial. *дря́пать*, Bu. *дра́пам*, Ma. *дра́па*, SC., Sln. *drápati*, Cz. *drápat*, Slk. *driapat'*, Po. *drapać*, LoSo. *drapaś*, UpSo. *drapać*. — Deriv. *драпа́к||дряпа́к, драпа́ч[ка]||дряпа́ч[ка], драпі́жник||дряпі́жник, драпі́[ч]ка||дряпі́[ч]ка, драпа́тий, дря́па, дряпани́на, дря́пання, дря́пець, дряпи́н[к]а, дряпі́жство, дряпі́[ч]ка, дряпня́, дряпо́та, дряпу́га, дряп'я́, здря́пування, подря́пин[к]а, дряпі́жний, -ик, дряпли́вий, дряпу́чий, за-, на- об-, пере-, по-, роз-дря́паний, [ви́]дра́патися, драпну́ти, [ви́-, з[а]-, на-, пере-, по-, про-, роз-]дря́пати[ся], -дря́пувати[ся], дра́пкатися, драпцюва́ти, [з-, у-]дряп[о]ну́ти, дряпоті́ти;* MUk. драпачинный (XVII c.), драпежити (XV—XVII c.), драпѣжити (XVI—XVII c.), драпежливий, драпежный, драпѣжный (XVI—XVIII c.), драпежство, драпѣжство (XVI—XVIII c.), драпнути, драпѣжца (1596 Зизаній, 1627 Беринда). — Syn. *[по]де́рти, шкря́бати, скребти́,* Тимченко 822.

PS. **drapati* 'ts', being a PS. *-ōp-* extention of the root **der-*, see де́рти, дра́ти.

дря́селъ MUk. see дря́хлий.

дря́сен, Wd. дрисе́н (Надсяння Пшеп'юрська 72) 'Polygonum hydropiper L.: water-pepper', ModUk. — Deriv. *дрясеньова́ті;* here perhaps also: *дряску́лі, дрясли́вці* (Makowiecki 299). — Syn. *(ба́б'ячий) гірча́к, водяни́й пе́рець,* Носаль 98.

Origin obscure; perhaps it is connected with дря́селъ, see дря́хлий; according to PCСтоцький, Slavia 5, 30, it derives from дриз 'brushwood' (: PS. **drǫzga* 'ts'); little convincing.

дрясува́ти 'to trample', ModUk. only — Subst. *топта́ти.*

From ModHG. *dressieren* 'to train, break in (of horses)', see also дресува́ти; according to Грінченко 1, 451, it is a dial. deformation of ґрасува́ти, see ґра́са.

дря́хлий 'weak; old, senile', дря́хлый (1627 Беринда), дряхлъ||дря́селъ (ibid.; XVII c. ЛСЛ. 60), OES. дряхлъ (1076 Ізб. Св.)||друхлъ, дряхлый||дряселый; BRu. *дря́хлы*. Ru. *дря́хлый*, OCS. *dręxlъ||dręselъ*, OSC. *drěseo* 'sad', Sln. *dresel[in]* 'troubled'. — Deriv. *дря́хлість, дряхли́вий, дряхля́к, дряхлі́ти, дряхлі́ючий,* Hc. *дрехля́вий,* MUk. дря́хлость, дряхлу́ю||дряселу́ю, (1627 Беринда), дряхлу́єт (XVIII c.), OES. дряхлость, дряхлота (XI c.), дряхълствъмь Isg. (1076 Ізб. Св.)||дрясельство (XVII c.), дряхлоуя (XI c.), дряхлоующю Dsg. (XII c.), дряхльствоующая Gsg. (1097), дряхновение (XIV c.) compound: дряхлоблѣштьи (XI c.). — Syn. *не́мічний від ста́рости, слабоси́лий; стари́й, ве́тхий,* Слум. 2, 428; MUk. дря́хлъ — сму́тенъ; дря́хлый — сму́тный, зфрасова́ный, строска́ный, нена́висти го́дный, о̄бридли́вый (1627 Беринда).

PS. **dręxlъ||*dręselъ* of no certain etymology; orig. meaning 'sad' points to Lat. *trīstis* 'ts', Gk. *drīmýs* 'sharp', Osthoff 1, 163, Berneker 1, 223; yet, OES. *druxъ||drjaxъ* < **drǫx-||*dręx-* connect it with Lith. *drumsti* 'to trouble,

to make turbid', *drumstas* 'turbid, muddy', Fick KZ. 21, 4, Fraenkel 106; most probable is its connection with AS. *dreórig*, E. *dreary* and MHG. *trūrec*, ModHG. *traurig* 'sad', Du. *treurig* 'ts', Kluge 366; unclear is the repartition of *-x- : -s-*, despite Meillet Ét. 412, Berneker, l. c., Vasmer[2] 1, 547, a. o.

дсе! 'here it's', first recorded in the XIX c. (Носенко 125). — Syn. *дце!*

From отсé! одсé! 'ts', Носенко, l. c.

дуалізм 'dualism', ModUk., BRu. ts, Ru. *дуализм* (since 1835), Po. *dualizm*, etc. — Deriv. *дуалíст, дуалістúчний*. — Subst. *двоїстість, подвíйність*.

From ModHG. *Dualismus* or Fr. *dualisme* 'ts', the ultimate source being Lat. *dualis* 'dual'.

дуб 'Quercus : oak (tree)', MUk. дубы Npl. (XVII c.), на дубехъ (1676), OUk. дубомь Isg. (1404), до... дубовъ (1419), OES. дубъ (XI c. Остр. ев.); BRu, Ru. *дуб*, OCS. *dǫbъ*, Bu. *дъб*, Ma. *даб*, SC. *dûb*, Sln. *dǫb*, Cz., Slk. *dub*, Po. *dąb*, UpSo. *dub*, Plb. *dōb*. — Deriv. *дубó[чо]к, дýбонько, -ка, дýбчи[чо]к, дубúще, дубáс, дубáр, дубéць, дубúн[к]а, дубúння, дубúнонька, дубúночка, дубíвка, [за]дубíння, дублá, дуб[н]áк, дуб[н]ячóк, дубовúк, дубовúна, дýбочка, дубчáк, піддýбник, піддубень, дубóвий, дубувáтий, -тість, за-, по-дубíлий, -лість, задýблий, [за-, по-]дубíти, задýбти, подýбнути, дубцювáти*, compounds: *дубоглóд (=глід), дубголóвий, -вість, дубонíс, дуболúст;* here also *дубрóва‖дібрóва*, and its deriv.: *дібрóв[онь]ка‖дубрів[онь]ка, дубрóвина, дібрівний‖дібрóвний, дібрóвистий, дубрівний, -ик*, MUk. дубына (XVII—XVIII c.), дубьє (XV—XVIII c.), дубасникъ (XVI c.), дубасъ (XVII c.), дубащина (XVI c.), дубецъ (XVI—XVIII c.), дубина (XV—XVIII c.), дубникъ‖дубнякъ (XV—XVIII c.), дубомый (XVII—

XVIII c.), дубóчокъ (XVIII c.), дубрава‖доброва (XV—XVIII c.), дубровка‖дубрувка (XVIII c.), дубровный (XVIII c.), в дубровонку (XVIII c.), дубрувку Asg. (XVIII c.), OES. доубовоую кору Asg., вершие дубное, доубрава‖дуброва, дубравныи. въ чястина[х] дубравьска[х]; FN. *Дуб, Дубáк, Дубáн[ъ], Дубанéвич, Дубáс, Дубашóвський, Дубéнко, -нський, Дубенчýк, Дýбик, Дубúло Дубúлин, Дубúнський. Дубинáк, Дубúцький, Дубíй, Дубíль, Дубінéвич, Дубкó[вський], Дубковéцький, Дублáнський, Дублянúця, Дубнéвич, Дýбно, Дýбник, Дубнúцький, Дубовéць, Дубовúк, Дубóвський, Дубрáй, Дубрáк, Дубрівний, Дубрíй, Дубрóв[ський], Дýбський, Дуб'ю́к, Дуб'áк*, etc.; MUk. Дубаненко (1649 Реестра 62), Дубатовкъ (ibid. 7), Дубиенко (ibid. 43), Дубина (ibid. 42), Дубневичъ (ibid. 49), Дубницкий (ibid. 62), Дубовикъ (ibid. 23), Дубовыченко (ibid. 55), Дуболраєвичъ (ibid. 43), Дубоносъ (ibid. 43), Дубъ (ibid. 57), Дуброва (ibid. 13), Дубровенко (ibid. 13), Дубровный (ibid. 18), Дубровский (ibid. 57), a. o. GN. *Дýба, Дýбе, Дубанéвичі, Дубúна, Дубúще, Дубéнко, Дубéчно, Дубí[їв]ка, Дубівчик, Дуб[к]івці, Дýбки, Дублáни, Дýбники, Дýбно, Дубнякú, Дубóвá, Дýбовець, Дубóвúй, Дубóвичі, Дубóво, Дубшáра, Дýбчиці, Дубрáвка, Дубрівка‖Дубрівка, Дубрóва‖Дібрóва, Дубрівне, Дубрóня, Дубрóвськ[ий]*, etc. — Syn. *рід листопáдних абó вічнозелéних дерéв і кущів родúни бýкових — Quercus*, УРЕС. 1, 649.

PS. **dǫb[r]ъ* 'ts' of uncertain etymology; some scholars derive it from IE. root ***dheu[m]bh-* 'dark; silent', cf. Goth. *dumbs*, ONor. *dumbr*, AS. *dump* 'silent, unable to speak', and (without *-m-:)* Gk. *tyflós* 'blind, dark', OIr. *dub* 'black', OHG. *tūba*, ModHG. *Taube* 'dove' (so called because of dark colour, Pokorny 264); accordingly, **dǫb[r]ъ* would mean orig. 'tree with dark core', and would be allied to **dǫbr-*

ava||**dǫbr-ova* 'oak-grove, forest', cf. Lewy KZ. 4, 420, Lehr-Spławiński Belić Зборник 2, 411 - 414, Milewski PF. 16, 798 - 199; yet, there are linguists who reject this connection and derive **dǫbъ* from a "pre-European" substrat language along with such terms as OHG. *tanna* 'fir tree, oak', ModHG. *Tanne* 'fir tree', ODu. *dennia*, Du. *den* 'fir tree', cf. Uhlenbeck KZ. 40, 554, Brückner 85, Machek 100; still others, assuming the orig. meaning of **dǫb[r]ъ* 'wood (for building)', connect it with **domъ* (see дім) and further with Gk. *démō* 'I build', *dómos* 'house', OIc. *timbr*, AS. *timber*, E. *timber*, OSax. *timbar*, OHG. *zimbar* 'wooden building, dwelling, room', ModHG. *Zimmer* 'room, chamber', etc., Miklosich 48, Vondrák 1, 430, Mikkola 1, 124, Брандт РФВ. 21, 220; less convincing are other etymologies: from IE. root **dheub-* as in дупло́ 'hollow, cavity', Falk ScSl. 4, 265 - 267; from Fi. *tamni* 'oak', cf. Цыганенко 138; unsuccessful is also Vaillant's attempt to connect **dǫb[r]ъ* with Lith. *dumblas* 'mud', *daubá* 'valley', Latv. *dumbrs* 'muddy land', RES. 14, 224; cf. also Sławski 1, 140 - 141, Vasmer[2] 1, 546, Skok 1, 449 - 450, Шанский сл. I : 5, 199 - 200, Шевельов 318, a. o.

дуба́с : дуб.

ду́бати, ду́бнути Wd. for ту́пати.

ду́бельт Wd. see дубельто́вий.

дубельті́вка Wd. see the following entry.

дубельто́вий, also ду́бельт Wd. 'double, duplicate, twofold', ModUk., BRu. *дубельто́вы*, Po. *dubeltowy*. — Deriv. *дубельті́вка*. — Subst. *подві́йний*, Франко 7, 451; 12, 564.

From Po. *dubeltowy* 'ts', the ultimate source being MHG. *dobbelt* 'ts', Korbut 9, Шелудько 1, 31; see also дубль.

дубль 'double', ModUk. — Deriv. *дублéр, -éт[а], дублю́р, дублікáт, дублювáти, -áння*. — Subst. подві́йне; полови́на па́ртії в ві́сті, Бойків 151.

From Fr. double 'ts'.

дубльо́н, SovUk. дубло́н 'doubloon', ModUk.; BRu., Ru. *дубло́н* (since 1667). — Subst. *на́зва старови́нної моне́ти в рома́нських краї́нах*, Бойків 151.

From Fr. *doublon* 'ts', Hüttl-Worth 17, Gamillscheg 323, Шанский сл. 1 : 5, 203.

дубро́ва (> дібро́ва with ікання) : дуб.

дува́н dial. 'part of a catch (of fish)', first recorded in the XX c. (Подністров'я, Дзендзелівський ЛБюлетень 6, 43); Ru. *дува́н* 'open place; [meeting, for distribution of] booty'. — Deriv. *дува́нити*. — Subst. *части́на вло́ву, що припада́є на до́лю одно́го риба́лки*, Дзендзелівський, l. c.

From Tk.-Tt. *duvan*||*divan* 'council, meeting', Lokotsch 42, Vasmer[2] 1, 549.

дуга́ 'arc, bow; rainbow', MUk. дуга (XV—XVIII c.), OES. дугу Asg., дузѣ Lsg. (1073. Ізб. Св.); BRu. ts. Ru. *дуга́*, Bu. *дъга́*, Ma. *да́га*, SC. *dúga*, Sln. *dóga*, Cz. *duha*, Slk. *dúha*, Po. dial. *dęga*||*dąga*, UpSo. *duha*. — Deriv. *ду́ж[еч]ка, дуга́стий, -то, дугови́й, дугоподі́бний, -но;* MUk. дужку Asg. (XVII c.); Syn. *(окру́гла) крива́ лі́нія; весе́лка*.

PS. **dǫga* 'ts', IE. root ***dhongh- : **dhengh-* 'to press, cover', cf. Lith. *dangà* 'dress, clothing; cover, shelter', *dangùs* 'sky, heaven': *deñgti* 'to cover, deck', *dingti* 'to disappear, vanish', and further OIr. *dingid, for-ding* ,oppressed', AIc. *dyngia* 'the underground weavers' room', MHG. *tunc* 'ts', OHG. *tunga* 'manuring', AS., E. *dung*, ONor. *dyngja* 'dung'; Berneker 1, 217 - 218, Kluge 63 - 64, Trautmann 44, Fraenkel 88 - 89, Брандт РФВ. 21, 221, Sławski 1, 146, Шанский сл. 1 : 5, 204, Pokorny 250, a. o.

ду́га dial. 'stave', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *кле́пка*.

From SC. *duga* 'ts', Горбач, l. c.

дуга́н see доха́н.

ду́ґов SoCp. 'cork', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *за́ти́чка, ко́рок; по́плавок,* Горбач 15 326.

From Hg. *dugó* 'ts', Горбач, l. c., MNT-ESz. 1, 684.

дуда́, Wd. ду́да 'bagpipe, fife', MUk. дуда́ (1627 Беринда), бѣда не дуда́ (XVIII c.), OES. дуда; BRu., *дуда́,* Bu. *дуду́к,* Ma. *ду́дук,* SC. *dúduk,* Sln. *dúda,* Cz., Slk. *dudy,* Po. *duda,* LoSo. *dudawa,* UpSo. *duda.* Deriv. *ду́д[оч]ка, дуда́ренко, дуда́р[ч]ик, дуда́рка, дуді́ння, ду́дник, ду́длик, дудо́к, дуду́к, дуда́рський, дудкува́тий, ду́дочний, дудча́стий, дуда́ритися, [по]дуді́ти, [по]ду́длити, [за]дудні́ти, дуди́ти, ду́-ду́!,* Wd. *ду́драти, дуду́ритися,* MUk. дудка (XVII—XVIII c.), дуда́рь (XVII—XVIII c.), дудникъ (XVI—XVIII c.), дудокъ (XVII c.); FN. *Ду́да, Дуда́р[у́к], Дуда́ч, Ду́дка, Ду́дко, Дудко́вський, Ду́для, Дудля́рик, Ду́дник, Дуди́нський, Дудні́цький Дудниче́нко, Дудню́к, Дудо́к, Ду́дра, Ду́дрик, Ду́дський (= Ду́дзький),* etc. Syn. *сопі́лка, свирі́ль,* arch. *жоломі́йка.*

PS. **duda* 'ts', generally considered a BS. o/p. formation, cf. Latv. *dudinât* 'to speak half-loudly', Buga РФВ. 67, 237, 70, 105, Trautmann 46-47, Fraenkel 84, Brückner 3, 211, Vasmer² 1, 550, a. o.; Miklosich's assumption of a Tk. borrowing, cf. his TE. 1, 287, followed by Lokotsch 43, is rejected by Brückner KZ. 42, 342. 48, 190-191, Skok 1, 452, Шанский сл. 1-5, 206, a. o.

ду́дка 1. : дуда́.

ду́дка 2. Wd. 'money; wages', MUk. по осе(м) дудокъ (1783, УЗЛП. 55), осемъ дудокъ (1793, ibid.); Slk. *dudek,* Po. dial. *dudek, dutek, dydek, dytek, detk, detek.* — Subst. *гро́ші; пе́вна су́ма гро́шей; заробі́ток,* УЗЛП. 55.

From Po. *dudek* 'ts', Brückner 102-103.

ду́длити : дуда́.

дудо́к : дуда́.

ду́-ду́! : дуда́.

ду́дя, ду́дьо see дю́дя.

дуе́ль 'duel', MUk. дуел (XVIII c.), BRu., Ru. дуэль. — Deriv. *дуелі́ст, дуеля́нт, дуе́льний.* — Subst. *двобі́й, поєди́нок,* Тимченко 837.

From Fr. *duel* 'ts', the ultimate source being LLat. *duellum* 'ts' Тимченко, l. c., Klein 1, 487; according to Vasmer² 1, 557, Ru. дуэ'ль comes from ModHG. *Duell* 'ts' or directly from Lat.

дуе́нья 'chaperon, governess', ModUk. BRu. *дуэ́н'я,* Ru. *дуэ́нья.* — Subst. *вихо́вниця ді́вча́т, а та́кож компаньйо́нка замі́жніх жіно́к в Еспа́нії,* Бойків 152.

From Sp. *dueña* 'ts', the ultimate source being Lat. *domina* 'mistress', Klein 1, 487.

дуе́т 'duet, duo', ModUk.; BRu., Ru. *дуэ́т,* Po. *duet, etc.* — Deriv. *дуе́тний;* dial. *дуе́тиха* (Київ 1973, JBR.). — Subst. *спів, музи́чний твір на два голоси́;* syn. *ду́о,* Кузеля 107.

From ModHG. *Duett,* or directly from It. *duetto* 'ts', Vasmer² 1, 559, Klein 1, 487.

ду́жий, dial. дю́жий 'strong, mighty', MUk. дуж, не дужь (XVI c.), ду́жий (1596 Зизаній), ду́жій (1627 Беринда), у дужий (XVIII c.), чи дужи ви, чи здорови? (XVIII c.), взявшись за гужъ не кажи не дужъ (XVIII c.), OES. дугъ, дюжи Npl.; BRu. *ду́жы,* Ru. *дю́жий,* Bu. *неду́г,* Cz.,

Slk. *duh,* Po. *duży* 'big; strong'. — Deriv. *дýже, недýжий, недýга, дýжний, дýженький, -ко, дýжність, дýж[еч]ка, дýжчий, -че, [нез]дýжати, [по]дýжчати, -ання, дý-жатися,* etc. — Syn. *сúльний, міцнúй, фізúчно здорó-вий (не хвóрий).*

PS. **dǫgъ[jь]||*dǫgjь* 'ts', orig. IE. root ***dhongh-: **dhengh-* 'strong', cf. Ir. *daingen* 'hard, strong', Skt. *dagh-nóti* 'he reaches', in Sl. blended with IE. ***dhough-: **dheugh-* 'much', cf. Lith. *daũg* 'much', Latv. *daudz* 'ts', Gk. *téuxō* 'I prepare', Ir. *dúal (<*duglo-)* 'fitting', Goth. *daug* 'fit', etc., Sławski SO. 18, 281 - 282, and his ED. 1. 142, Berneker 1, 217 - 218, Vasmer² 1, 549, 560, Шанский 1 : 5, 227, Fraenkel 84, Pokorny 250, Шевельов 221 - 222, a. o.

дузь! interj. to allure (or chase) the fowl. — Deriv. дузь - дузь! (Горбач 16, 159). — Syn. дзусь!

A dial. variant of дзусь!, see s. v.

дук 'gap, hole, opening', ModUk., Ru. ts. — Deriv. *дýчка; дýкля;* GN. *Дýкля.* Syn. *обкóпана місцéвість, де збираються люди посúдіти й поговорúти; неве-лúка ямка в землі, що використóвується при дитя-чих забáвах,* Ващенко 22 - 23.

Origin obscure; according to Ильинский, ВЯ. 6/1953, 95, of Sl. origin; yet, Абаев, 1, 376, 406, derives this word from Osset. *dūq* 'hole, pit', cf. Трубачев in Vasmer² 1, 551.

дýка 'rich man', MUk. дука великий (XVII c.); FN. *Дýка, Дукáлко.* — Syn. *багáч, багатíй,* Слум. 2, 433.

According to Тимченко 838, the word comes from It. *duca,* the ultimate source being Lat. *dux* 'leader'.

дукáт, Lk. дýкат 'ducat, gold coin', ModUk.; Po. *dukat.* — Deriv. *дукáтик, дукáч.* — Subst. *червíнець, імпе-ріял.*

From It. *ducate* 'ts', the ultimate source being Byz. *Doúkas,* surname of Constantine (1059 - 67), which was impressed upon the gold coins struck during his reign, Klein 1, 486.

дýкатися 'to butt (usually of goats, cattle)', first re-corded in the XX c. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 108). — Deriv. *дýц[ь]кати[ся].* — Subts. *бúтися ло-бáми, рогáми,* Дорошенко, l. c.

Of o/p. origin, see туц!

дýкля, Дýкля : дук.

дулéт 'female clothing', ModUk. — Subst. *жінóчий óдяг,* Горбач 8, 13.

From Fr. *douillette* 'quilted wrap or overcoat'.

дулíби Npl. 'Duliby, Du[d]leby (name of an ES. tribe)', OES. дулѣби (Vasmer² 1, 551), Ar. *Dulâbe* (Masudi); Sln. *Dudlebi,* Cz. *Doudleby,* Po. *Du[d]lebowie.* — Deriv. *дулíб-ський.* GN. *Дулíби* — Syn. *бужáни.*

The name is usually derived from WG. *deudo- laifs* 'heritage of the people', Rozwadowski RS. 6, 55, 70, Lehr-Spławiński SSS. 1, 399, Vasmer² l. c.; according to Nahtigal SR. 4, 95 - 96, it is G. *Dudl - eiba* 'land of bag-pipes', in-convincible; see also Rospond RS. 29, 24.

дýло : дýти.

дýля, dial. ґдýля, гдýля 'Pyrus communis L.: pear; (in insulting gestures:) nothing', MUk. дуля (XVIII c.), дулѣ Npl. (XVIII c.), дуль Gpl. (1734), зъ дулями (XVIII c.); Ru. ts, Bu. *дýла,* Cz. *kdoule||gdoule,* Po. *gdula||gduła,* dial. *dula.* — Deriv. *дýлька, дýлевий,* MUk. дулевой Gsg. (XVIII c.), дулевіе Npl. (XVIII c.) — Syn. *рід грýші; (перенóсно:) нíщó.*

From PS. *kъdunja with change of -n- to -l- under the influence of suffix -ulja; etymologically the word is connected with ди́ня, q. v.

дуля́п dial. 'cupboard', first recorded in the XX c. (Буковина, Горбач 18, 6). — Subst. *ша́фа.*

From Rm. *duláp*, the ultimate source being Tk-Osm. *dolap* < Pers. *dōlāb* 'ts', Lokotsch 42, Горбач, l. c.

ду́ляр-і-квóдер AmUk. 'dollar and a quarter', first recorded in 1959. — Subst. *до́ляр і 25 це́нтів.*

From E. *dollar and a quarter* 'ts', Білаш 268.

дуль, Gsg. ду́лі Lk. 'storm', first recorded in 1935 (Falkowski - Pasznycki 115). — Subst. *завіру́ха.*

From ду́ти, q. v.

ду́льбокс dial. 'sort of leather', first recorded in the XIX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. *рід м'якої товсто́ї шкі́ри,* Горбач, l. c.

From ModHG. *Doll-buxen* 'buckskin'.

ду́ма 'thought, meditation; (poet.:) ballad, elegy', MUk. дума (XV—XVIII c.), OES. думы Gsg., думѣ Dsg., думы, Npl.; BRu., Ru., Bu., Ma. *ду́ма,* Cz., Slk. *poet. duma,* Po. *duma.* — Deriv. *ду́м[онь]ка, [за́-, ро́з-]дум, ду́мання, ду́мкар, думкува́ння, ви́думка, заду́ма, розду́м'я, ви́-, за-, на-, об-, при-, про-ду́маний, -ність, -но, за-, роз-ду́мливий, -вість, -во, ви-, пере-, про-, роз-ду́мування, ду́маючий, думли́вий, ду́мний, -но, [ви-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, по-, при-, роз-]ду́мати[ся], -ду́мувати[ся],* MUk. думати (XVI—XVIII c.), думецъ (XV c.), думка (XVI—XVIII c.), думновинеслый (XVIII c.), думный (XV—XVII c.), OES. думати, думенъ, думьць. — Syn. *га́дка, мисль; на́мір; ра́да, нара́да,* Тимченко 839.

PS. *duma 'ts'; according to РССтоцький 5, 39:

From the word PS. *duma 'thought, care, council' are derived important Slavic verbs for 'to think, to mean, to ponder, to meditate.' The Russian Parliament was also officially called Duma after 1905. The Slavic word originated from G. *domaz 'judicial decision, act, thought,' Goth. doms 'judgment, act, thought,' *domjan* 'to judge, to try,' This root is preserved in the German suffix *-tum (Koenigtum, Christentum)* denoting 'state, condition or quality', and corresponds to the E. suffix *-dom* in *kingdom, Christendom,* etc.

In these ancient times of primitive legal procedure both partners recognized the matter in dispute as an affair of the whole clan. The original jurisdiction was a popular jurisdiction, in which all members of the community were obliged to take part. This popular justice was administered in public meetings whereby the people present through suitable questions put by the judge-king took part in the establishment of the judgement. In such a way the judgement found a kind of approval by the people present at the meeting. The meeting was the real transmitter of the right of the people...; at the time of the loan-word we have to suppose that there was a public administration of justice.

The Slavs surely had opportunity not only to see these meetings but also to take part in them either as plaintiffs or defendants. In the life of the Germanic tribes the administration of justice had an immense importance because peace constituted an order based on justice which regulated the mutual relations of neighbors. Therefore all Slavic-Germanic disputes and quarrels were surely tried in such public meetings. It has also been supposed that there were persons... who were bilingual. The Slavs looked upon the public administration of law as a principle similar to their own legal administration. Perhaps along the

frontier a type of mixed Slavic-Germanic meeting had developed, which prepared the ground for the borrowing of the word;

cf. also Miklosich 52, Meillet Ét. 162, Berneker 1, 237, Brückner 103, Sławski 1, 179, Vasmer² 1, 552, Шанский сл. 1 : 5, 208 - 209; little persuasive is its derivation from PS. **do-uměti*, advanced by Vaillant RES. 27, 291 - 292.

думáн dial. for дурмáн : дур.

думáна Hc. 'name of a cow; depreciative designation of a woman', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 1, 41). — Subst. *нáзва корóви; зневáжливе означéння жінки.*

From Rm. *Dumána* 'zoonym', Лоб'юк, l. c.

дýмп лáйна AmUk. 'dump- line', first recorded in 1930. — Subst. *відділ залізничих робітників, що працює при нáсипах.*

From E. *dump* line 'ts', Білаш 268.

дýна[й]! interj. in refrain of folksongs, ModUk. — Syn. *дáна.* A f/e. deformation of (=да - на), see s. vv. under the influence of дунáй - Дунáй.

Дунáй GN. Danube, MUk. Дунáй - Danubius, Ister (XVII c. ЛСЛ. 60), OES. Дунай (XV c. Лавр. 10); BRu., Ru. *Дунáй*, OCS. *Dunavъ*, Bu., Ma. *Дýнав*, SC. *Dũnav*, Sln. *Dúnaj;* Cz., Slk., Po. *Dunaj*. — Deriv. *дунáй* 'big river; marsh', *за-, над- при-дунáйський*, GN. *Дунáєць, Дунáїв[ці], Дунáвець*, FN. *Дунáй, Дунáєнко*, MUk. Дунаенко (1649 Реестра 21). — Syn. *найдóвша рікá середýщої Еврóпи, що впадáє в Чóрне мóре.*

PS. **dunavъ* from Ce. - Lat. *Dānuvius* (Caesar *De bello Gallico* 6, 25 ff.) most probably via Goth.; the name is akin to Дон, Дніпрó, Дністéр, see s. vv.; NoS. **dunajь* is a secondary form which developed from **dunavъ* apparently under the influence of Ce. - Lat. *Dánuvius* with

palatal *-v-;* less persuasive is the deriv. of this name from Sarm. **danu - avi-* 'sheep's river', cf. Соболевский Archiv 27, 243, Slavia 8, 489, ИзвОРЯС. 23 : 1, 184; out of the rich bibliography about this name see: Rozwadowski 247 - 251, Vasmer² 1, 552 - 553, Трубачев ibid., Георгиев StLSp. 87 - 90, Lehr - Spławiński Spraw. PAN 11:3 - 4, 74 - 77, and SSS. 1, 404, Moszyński 152 - 153, Staszewski 73, Мельхеев 35, a. o.

дунáй : Дунáй.

дýндер Wd. 'thunder', first recorded in the XX c.; Po. dial. *dunder*. — Subst. *грім.*

From MHG. *doner[slac]* 'thunder [blow]', РССтоцький 4, 172.

дундýк 'turkey; old man', ModUk. — Subst. *індúк, індю́к; старцюгáн*, Горбач 8, 15.

An o/p. formation in its suffixation influenced by індюк.

дýнец||дунц dial. 'jar, pitcher, jug', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 339). — Subst. *слóїк для конфітýр.*

From Po. doniczka 'flower pot', Горбач, l. c.

дýньга SoCp. 'wadded quilt, comforter', ModUk., first recorded in XX c. (Дзендзелівський 2, 158). — Deriv. *дýньгачка, дýньговий, [на]дуньговáтися.* — Subst. *перúна.*

From Hg. *dunyha* 'ts'.

дýо 'duet', ModUk. — Syn. *дуéт;* subst. *спів, музúчний твір на два голосú*, Кузеля 107.

From Lat. *duo* 'two', Klein 1, 489.

дýпа Wd. see дуплó.

дупíр[к]у Wd. (Ящун 2, 36) see допéрва.

ду́плекс AmUk. 'duplex', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *дім на два по́верхи і два поме́шкання, двійня́к.*

From E. *duplex* 'ts'.

ду́плі dial. 'double', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *подві́йний.*

From SC. *dupli* 'ts', Горбач, l. c.

дупло́ 'hollow, hole, cavity', MUk. в дупли (1596), у дупле (XVIII c.), OES. дупло, дупль; BRu., Ru. ts, OCS. *dupina,* Bu. *ду́пъл,* SC. *dúplja,* Sln. *dúplo,* Po. *dupel.* — Deriv. *дупе́льце, дупла́вий||дупля́вий, -ина, дупл[ин]а́стий||дупл[ин]я́стий, дуплина́тий, дуплі́стий, дуплува́тий, дупля́к, -я́нка;* Wd. *ду́па ,дупа́к, дупчи́ти, дупачня́, ду́п[оч]ка, курду́пель;* MUk. дупнатъ (XVIII c.), дуплястоє (XVIII c.), ES. дуплии, дуп[л]ина, дуплие. — Syn. *поро́жнява в середи́ні де́рева,* Тимченко 840.

PS. *duplo||*dupjь, -je* with blending of suff. -lo and *-lь||-lje < -jь||-je,* cf. Uk. *дупло́* and OES. *дупль||дуплие,* SC. *dúplja,* Po. *dupla||dziupla,* OPo. *dziup',* Sławski 1, 207; IE. root ***dhou- : **dheu-* with *-p-||-b-* formants, cf. OIc. *dūfa* 'to press', AS. *dufan, dīefan* 'to dive', E. *dive,* OHG. *tobal,* ModHG. *Tobel* 'forest ravine, valley', and (with *-b-):* Lith. *daub[ur]á* 'valley', Latv. *dùobe* 'hole', Goth. *diups,* OIc. *diūpr,* AS. *diop,* E. *deep,* and further E. *dimple,* ModHG. *Tümpel* 'pool, deep part of a lake', etc.; Berneker 1, 238, Kluge 364, Brückner 104, Trautmann 45 - 46, Vasmer[2] 1, 554 Sławski 1, 179, 207 - 208, Pokorny 267 - 268, a. o.

дур 'stupidity, madness, foolishness', ModUk., BRu., Ru. dial. *дуръ,* Sln. *dúr* 'wild', Po. *dur* 'typhus'. — Deriv. *ду́ра, дурни́й, -и́ця, дурнува́тий, дура́к, ду́рень, дуре́па, ду́рник, дурно́та, ду́рощі, ду́ри́ти[ся], за-, об-ду́рювати-[ся], [з]дурі́ти, -і́ння, ду[р]ма́н, дур-зі́лля, дурі́баба, -світ,* MUk. дурный (XVI—XVIII c.), дурнина (XVI—XVIII c.), дурня́къ (XVIII c.), дурност (XVIII c.), дуру́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), OES. дуры, доуроуете; FN. *Дур[б]а́к, Ду́рник, Дури́цький, Дуриче́нко.* — Syn. *глу́пість, глупо́та, недоу́мство, неро́зум.*

PS. **durъ* 'ts', IE. root ***dheu-* 'to blow; to move fast', cf. OPr. *dūrai* 'fearful', Lith. *padurmai, -mu* 'close behind', Gk. *thoũros, thoũris* 'aggressive', Skt. *dhórati* 'he is riding', Berneker 1, 239, Sławski 1, 180, Pokorny 266 - 267, a. o.

дура́зно AmUk. (< Sp. durazno) see пе́рсик.

дуралюмі́ній||дюралюмі́ній 'duralumin', ModUk., BRu. *дзюралюмі́ній,* Ru. *дюралюмі́ній* (since 1929), Po. *duraluminium,* etc. — Subst. *ужи́ваний в авіа́ції стоп алюмі́нію,* Бойків 15.

From ModHG. *Duraluminium* 'ts', compound of GN. *Düren* (< Durum) and aluminium, Klein 1, 490; according to Шанский сл. 1 : 5, 229, from Lat. *durus* 'hard' and *aluminium.*

ду́ркати Wd. 'to knock', ModUk.; Slk. *durk(ot)at', durknút',* Po. dial. *durkać.* — Deriv. *ду́ркання,* FN. *Дурко́та;* here also *дурк!* — Subst. *сту́кати,* УЗЛП. 56.

An o/p. formation, Дзендзелівський УЗЛП. 56, РССтоцький 5, 157.

ду́ршляк Wd. see друшля́к.

ду́сатися 'to breathe (with difficulty); to cough; to rage', ModUk.; Po. *dąsać się* 'to be dissatisfied'. — Deriv. ду́скати[ся]. — Syn. *тя́жко ди́хати; ка́шляти; зло́ститися.*

Related to души́ти[ся], q. v.

дуси́ти dial. for души́ти, see дух.

ду́ти, ду́ю, ду́еш||дму, дмеш 'to blow', MUk. дуть (XVI c.), дму: дмеш, надыма́ю, ду́ю (1627 Беринда), дут'

(XVIII c), дми (XVIII c.), OES. дъма, дми, дъмѣ, дъмутъ. BRu. *дуць*, Ru. *дуть*, Bu. *ду́я*, Ma. *ду́е*, SC. *duti*, Sln. *dúti*, Cz. *douti*, Slk. *dut'*||*dmúť*, Po. *dąć*, LoSo. *duś*, UpSo. *duć*. — Deriv. *ду́тися*, *ду́ло*, *ду́тик*, *дута́р*, *ду́тель*, *ду́тий*, *дуття́*, *дуттьови́й*, here also: *дму́хати*, *до́мна*, *ви-*, *на- дима́ти[ся]*, etc. MUk. дутися, дутый, OES. дутися. — Syn. *дму́хати*, Тимченко 842.

PS. *dǫti* 'ts', IE. root ***dhem-* 'to blow', Lith. *dùmti*, Skt. *dham*, *dhamsti*, OHG. *damph*, MHG. *dimpfen* 'to fume', etc., Berneker 1, 244 - 245, Trautmann 63, Vasmer^{2} 1, 555, Шанский сл. 1 : 5, 214, Pokorny 248, a. o.

ду́тка dial. (Теребовельщина, Горбач 16, 159) for ду́дка, see дуда́.

дутя́н dial. 'store', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. крамни́ця.

From SC. dućan 'ts', Горбач, l. c.

дуфа́ти, духва́ти (Желеховський 1, 211) Wd. 'to hope, trust; confide, depend on', MUk. in deriv. дуфанье (XVI c.); Slk. *dufat'*, *ufat'*, Cz. *doufati*, Po. *dufać*. — Subst. *сподіва́тися; покла́дати на́дії*, УЗЛП. 56.

From Po. *dufać* 'ts', older : *ufać* < **upwać* 'ts', Ru. *упова́ть*, Brückner 592, Machek 92, УЗЛП. l. c.

дух 'spirit, ghost; breath', MUk. духъ (XV—XVIII c.), OES. дхъ (XI c. Остр. єв.), духъ (XI c.), дуси (XI c. Остр. єв.), BRu., Ru. *дух*, OCS. *duxъ*, Bu., Ma. *дух*, SC., Sln. *dûh*, Cz., Slk., Po. *duch*, LoSo., UpSo. *duch*. — Deriv. *душо́к*, *духа́н*, *духа́нник*, *-ниця*, *духівни́к*, *-ни́ця*, *-ни́цтво*, *духі́вня*, *духове́нство*, *духови́к*, *-ви́на*, *духопе́л[ик]*, *духо́та́*, (from Ru.:) *духи́*, *від-*, *про́-дух*, *за-*, *при-ду́ха*, *духови́й*, *духови́тий*, *духо́вний*, *-ник*, *-ниця*, *-ність*, *-но*, *духмя́ний*, *заду́хуватий*, *ду́хом*||*ду́шком*, *[по]ду́хати*, *духну́ти*, *[від]духопе́лити*, *духня́*, духобо́р, -бо́рка, -бо́рство, -бо́рський, etc., here also *во́здух*, *душа́*, *души́ти*, *душогу́бка*, etc.; MUk. духоты Gsg. (XVII c.), духовникъ (XV—XVII c.), духовница (XV—XVII c.), духовенство (XV—XVIII c.), духовный (XV—XVIII c.), духовне (XVI—XVII c.), Духмистръ (1635), духозбавенный (XVII c.), духоносецъ (XVII c.), дхоносный (XVII c.), душа (XV—XVIII c.); OES. духовъ духовьныи, духовьникъ, д[у]хоратньникъ, духати; душа; FN. *Дух*, *Душенко*, *Заду́шний*. — Syn. *духова́*, *нематеріа́льна істо́та (в релігійних віруваннях); нематеріа́льна си́ла, що вихо́дить від Бо́га (в розумі́нні християн)*, *духова́ сторона́ люди́ни*, *душа́*; *ди́хання*, *віддих*; *вда́ча*, *нату́ра*; *провідна́ ду́мка*, *на́прям*; *по́дув*, *ві́тер*; *па́ра*, *тепло́*, MUk. *про́руб*, *продухові́на*, Тимченко 844 - 845.

PS. **duxъ*, 'ts' IE. root ***dhous-* : ***dheus-* 'to blow, breathe, etc.', cf. Lith. *daũsos* 'air', *dvasia* 'ghost', *at-dvastis* 'to breathe', Latv. *dwascha* 'breath, smell', Gk. *theós* 'god', Goth. *dius* 'wild beast', ONor., OIc. *dýr*, OE. *dēor*, OHG. *tior* 'ts', etc.; here also *душа́* < PS. **duxja;* Miklosich 54, Berneker 1, 234 - 236, Преображенский 1, 204, Trautmann 65, Fraenkel 115 - 116, Machek 103, Sławski 1, 176, Pokorny 268 - 270, a. o.

духа́н see дохáн.

ду́ц[ь]катися see ду́катися.

ду́че 'duce, chief', first recorded in 1930; Ru. *ду́че*, Po. *duce*, etc. — Subst. *вождь*, *провідни́к*.

From It. *duce* 'ts', the ultimate source being Lat. dux 'ts'.

душ 'shower', ModUk., BRu., Ru. ts, Po. tusz. — Subst. *скро́плювальна ку́піль; при́лад для облива́ння ті́ла водо́ю ні́би доще́м*, Бойків 152.

From Fr. *douche* 'ts', Vasmer[2] 1, 556, Цыганенко 138 - 139.

душа́ : дух.

дце! see дсе!

дю́бка dial. (Полісся, Лисенко 28) for дзю́ба, see дзюб, дзьоб.

дюґ, also дю́ґа SoCp. 'carrion, carcass, carcase', MUk. дугашомъ, дюговиц[ѣ]я, дюговя[томъ]. (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Subst. *хворо́ба твари́н,* Дэже, l. c. — From Hg. *dög* 'ts', Baleczky StSl. 3, 223 - 233, Дэже, l. c.

From Hg. *dög* 'ts', Baleczky StSl. 3, 223 - 233, Дэже, l. c.

дюґ! interj. expressing the action of poking or digging (in the rib), ModUk.; Po. *dziug!* — Deriv. *дю́ґати, -ання, дю́ґнути.* — Syn. *штовх!*

An o/p. formation; Uk. variant дзюґ!, дзю́ґати from Po. *dziug!, dziugać,* although, according to РССтоцький 5, 155, it is a genuine Uk. formation, connected with цю́кати.

дю́ґа SoCp., see дюґ.

дю́ґати : дюґ!

дю́дя, also **дю́дьо, дю́дю,** ду́дя, ду́дьо 'cold (in the children's language)', first recorded in the XX c. (Горбач 12, 6). — Deriv. FN. *Дюдю́к* (Стрий). — Subst. *хо́лод.*

A redupl. formation (д - д) in the children's language.

дю́жий see ду́жий.

дюйм 'inch', ModUk.; Ru. *дюйм* (since 1720). — Deriv. *дюймо́вий.* — Subst. *мі́ра довжини́ ($^1/_{12}$ фу́та).*

From Du. *duym* 'ts', Matzenauer 151, Meulen 60 - 61, Vasmer[2] 1, 560, Шанский сл. 1 : 5, 228.

дюк dial. 'screech-owl', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331); CS. *ćuk* 'ts'. — Subst. *сич, сова́.*

From SC. ćuk 'ts', Горбач, l. c.

дю́на 'sands, downs', ModUk., BRu., Ru. ts. — Subst. *на́дма.*

From ModHG. *Düne* 'ts'.

дюралюмі́ній see дуралюмі́ній.

дю́рдіца dial. 'lily of the valley', first recorded in the XX c. — Subst. конва́лія.

From SC. djurdjica 'ts', Горбач, l. c.

дю́су́ SoCp. 'thimble', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 97). — Subst. *напе́рсток.*

From Hg. *gyüszü* ts.

дюше́с 'duchess pear', ModUk.; BRu. *дзюшэ́с,* Ru. *дюше́с* (since 1875), Po. *duszesa,* etc. — Subst. *ґату́нок вели́ких сокови́тих францу́зьких груш,* Бойків 152.

From Fr. [poire] *duchesse* 'ts',Шанский сл. 1 : 5, 230.

дя́бел, дя́бол see дия́вол.

дя́га 'strap of leather'; dial. 'stripe' (Воля Вислоцька, Колодій PM. 5, 286); Ru. *дя́га* 'strap'. — Syn. *ре́мінь; сму́га.*

PS. **dęga* — an apophonic correspondence of **dǫga,* see дуга́.

дя́гель||дя́гиль 'Angelica archangelica', ModUk.; BRu. *дзя́гіль* Ru. *дя́гель||дя́гиль,* Po. *dzięgiel,* UpSo. *dźehel'.* — Deriv. *дя́глиця.* — Syn. *трав'яни́ста росли́на з арома́тичним ві́ттям і зе́рно́м.*

Origin uncertain; some scholars derive it from Po. *dzięgiel,* Преображенский 1, 210; others connect it with дя́га, q. v.

дя́дь[к]о, Wd. де́дьо 'uncle; any aged man (especially peasant)', MUk. дядько (XV—XVI c.), diadi Gsg. (1545), дядю! Vsg. (XVII c.), дядя (XVIII c.); Ru. *дя́дя,* Po. *dziadzio.* — Deriv. *дя́дин[a], дя́дечко, дя́дик;* FN. *Дя́дько, Дядя́га.* — Syn. *стри́й[ко], ву́йко; ста́рший чолові́к узага́лі.*

Akin to дід < **dědъ,* q. v., Бурячок 46.

дя́жка dial. 'willow bark used for bast-shoes', first recorded in the XX c. (Полі́сся, Лисенко 28). — Subst. *смý́жка лозо́вої кори́, з якої плету́ть постоли́,* Лисенко, l. c.

Of uncertain origin; its connection with дугá is semantically not quite clear.

дяк 'cantor, precentor', MUk. дякъ (1508), дьяка Gsg. (1579), дякови Dsg. (XVI c.), у дяка (XVII c.), дяки Npl. (XVIII c.), дяк (XVIII c.); Ru. *дьяк,* OCS. *dijakъ.* — Deriv. *дякі́вна, дяче́нко, дячи́ха, дячи́ще, дячо́к, дякі́вка, дякі́в[ський], дякува́ти, -а́ння, дяковчи́тель, підді́ячий,* MUk. дячокъ (XV—XVIII c.), дяково́й Gsg. (XVIII c.), дяковалемъ (4714), дяковалъ (1734), дякувство (XVIII c.); FN. *Дяк, Дя́ків, Дяче́нко,* MUk. Дяченко (1649 Реестра 21, 22, 45). GN. *Дякі́вка.* — Syn. *ни́жчий служи́тель, що чита́є й співа́є в це́ркві; учи́тель у да́вніх сі́льських шко́лах,* Тимченко 867; MUk. гра́мматникъ : дѣтоучи́тель, дякъ, 1627 Беринда.

From Gk. *diákos : diákōn* 'servant', Тимченко 867, Vasmer² 1, 560.

дя́ка 'gratitude, thanks; wish, desire, will', MUk. дяка (XVI—XVIII c.), Slk. *d'aka,* Po. *dzięka.* — Deriv. *в-, подя́ка, [по]дя́кувати, -ання, в-, подя́чний, -ність, завдяки́,* Bk. *дя́читися* (Кміт 69). — Syn. *вдя́чність; бажа́ння, охо́та, во́ля, на́мір,* Дзендзелівський УЗЛП. 48.

From Po. *dzięka* 'gratitude', the ultimate source being MHG. *dank* 'thanks, acknowledgement', Brückner 112, Sławski 1, 204, Дзендзелівський, l. c.

дя́кіл dial. for дя́тел.

дя́кло arch. '[grain-]import tax, duty, tribute', MUk. съ дяклы (1503), дякла жытныи (1527), дяклов Gpl. (1590) OUk. за дякла (1444); Ru. дякло. — Deriv. MUk. дяколные (1557). — Syn. *ми́то; дани́на збі́жжям,* Тимченко 866.

According to Потебня РФВ. 4, 199, from Lith. **dėklas* 'tax, duty' *(: dėti* 'to put, place'), yet, Skardžius, rejecting this etymology, derives the word from Lith. *duoklė* 'delivery, tribute, duty, impost' *(: duoti* 'to give'), cf. also Brückner 108, Vasmer² 1, 561.

дяла́зат SoCp. 'shame, ignominy, dishonour', MUk. дялазат]ь[, дялазовати (XVI—XVIII c. Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. *дялазовати.* — Subst. *га́ньба́; ганьбова́ти,* Дэже, l. c.

From Hg. *gyaláz[at] 'ts',* Деже, l. c.

дялу́ SoCp. 'plane, trim, slice, shred', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 70). — Deriv. *дялува́ти, дялу́чка.* — Subst. *шаткі́вни́ця.*

From Hg. *gyalú 'ts',* Рот 66, 72.

дя́ра́ Wd. (from Po. *dzióra)* see ді́ра́.

дяс 'devil', ModUk. — Subst. *чорт,* Франко 2, 429.

An euphemistic, abbr. substitution of дя́вол; see ди́вол.

дя́сна dial. for я́сна.

дя́тел Wd. дя́тель (Стрий) 'woodpecker', MUk. дятлове Npl. (XVI c. Сл. плк. Іг.), дятелом Isg. (XVII c.), OES.

дятелы Apl., датля; BRu. *дзяцел*, Ru. *дятел*, Bu., Ma. *дéтел*, SC. *djëtao*, Sln. *détel*, Cz. *datel*, Slk. *dátel'*, Po. *dzięcioł*, LoSo. *źeśelc*, UpSo. *dźěćelc*. — Deriv. *дятленя́*, *дя́тл[ов]и́на*, MUk. дятко (< *дятьлъко, XVIII c.), дятелины Gsg. (XVIII c.), дятьленъ. — Syn. *птах: Picus, Dryobates major* L., Тимченко 867.

PS. **dętьlъ* 'ts', IE. root ***dhen-* 'to dint, strike', cf. OIsl. *dyntr* 'stroke', ONor. *dyntr, dyttr*, DE. *dynt*, ME. *dint, dunt, dent*, E. *dint* 'force', Berneker 1, 191, Pokorny 249-250, a. o., less persuasive is its derivation from PS. **dьlbьtьlъ : *dьlbti*, see довба́ти, Mikkola 1, 104, Machek 80-81, Vasmer[2] 1, 562, a. o.; cf. also Moszyński JP. 33, 364-365, Sławski 1, 203, a. o.

дя́тл[ов]и́на : дя́тел.

дя́тька dial. for дя́дько, q. v.

дяче́нко, дячо́к : дяк.

дьбрь, дебрь OES. 'ravine, gorge, cleft', Wd. де́брь, де́бря, де́бра 'ts', MUk. де́брь (XVII c. ЛСЛ. 53); Ru., Bu. *де́бри*, OCS. *dьbrь, dъbrь*, Sln. *deber*, Cz. *debř*, Slk. *debra*, Po. *debrza*, OPo. *debrz*. — Deriv. *дебри́на, -и́нець, -и́ця*, OES. дьбрьскаго Gsg. (XII c.). — Subst. *яр, улогóвина*, Слум. 2, 228.

PS. **dьbrь < *dъbrь* 'ts', root **dъb-*, see дно, дупло́.

дьіле́тка Bk. (Кміт 69) for ґеле́тка, see ґеле́та.

дьо́готь, dial. де́готь 'tar', MUk. дегтю Gsg. (XVII c.), дегтя Gsg. (XVIII c.), деготь (XVIII c.), дегтом Isg. (XVIII c.); BRu. *дзе́гоць*, Ru. *де́готь*, Sln. *degét*, OCz. *dehet*, Slk. *deht*, Po. *dziegieć*, OPo. *dzigić*. — Deriv. *дьогтя́р[ня], дьогтови́й*, MUk. дегтяноє (1687), дегтение Apl. (1704), в дегтяную бочку (XVIII c.), дегтевіє Apl. (XVIII c.), дегтярныхъ Gpl. (XVIII c.), близъ дегтярнѣ (XVIII c.), дегтяр (1734). — Syn. *смолиста рідина́, що її гóнять із де́рева, тóрфу, ву́гілля*.

The attempt to explain this word etymologically has not yet been successful; some scholars derive it from Baltic, cf. Lith. *degùtas*, Latv. *deguts* 'ts' (*: dègt[i]* 'to burn'), Malinowski PF. 1, 181, Rostafiński 1, 142, Zubatý 1, 2, Mikkola BB. 21, 119-120, Vasmer RS. 3, 265, Карский РФВ. 49, 18, Sławski JP. 34, 135, a. o.; others connect it with IE. root ***dhegh-* 'to burn' and consider BS. forms as genuine in both groups, cf. Соболевский РФВ. 14, 297, Berneker 1, 182-183, Meillet Ét. 288, Trautmann 49, Fraenkel 86, Vasmer[2] 1, 335, Шанский сл. 1 : 5, 42, Pokorny 241, a. o.

дьор in colloq.: дьо́ру да́ти 'to scamper, rush off', ModUk. only. — Syn. *да́ти дра́ла*.

Akin to де́рти||дра́ти, though BRu. ёканье in Uk. is not quite clear.

дьо́рга dial. (Полісся, Лисенко 28) see де́рга 2.

дьорда́нки Npl. dial. (Кримський 1, 122) see ґерда́н.

————x————

E

E, e — the seventh letter of the Uk. alphabet; ModUk. name *e* patterned on European alphabets (G., Fr., E.) which, in turn, are based on Lat. e.

e! interj, 'eh!', ModUk. — Deriv. *éкати, -ання.* — Syn. *ex!*

A primitive interj. used to express disgust, dissatisfaction, cf. **ex!**

ебáв[т] AmUk. 'above', first recorded in 1972 (Кошеляник 195). — Subst. *вúще.*

From E. *above* 'ts', Кошеляник, l. c.

ебéн (Антонич 381), ебéнове дéрево see гебáн.

ебоні́т 'ebonite', ModUk., Ru. *эбонúт,* Po. *ebonit,* etc. — Deriv. *ебонíтовий.* — Subst. *високовулканізóваний кавчýк,* Слум. 2, 452.

From ModHG. Ebonit the ultimate source being Fr. *ebonite* 'ts', see also the preceding entry.

еб-тех! Wd. 'attention', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426). — Subst. *увáга;* syn. *гаптáх!*

From ModHG. *habt Acht!* 'pay attention!'.

ебуліоскóп 'ebullioscope', ModUk., Ru. *эбуллиоскóп,* Po. *ebulioskop,* etc. — Deriv. *ебуліоскопíя.* — Subst. *спиртомíр,* Бойків 152.

A hybrid formation, coined from Lat. *ēbullīre* 'to boil up' and Gk. *skopeīn* 'to look at, examine' Льохін 271, SWO 171, Klein 1, 496.

éва dial. see íва.

Éва see Єва.

евáзія 'evasion', MUk. на евазію (1638). — Subst. *віднертя́ зáкиду зі сторонú оскáрженого, усправедлúвлення себé,* Тимченко 868.

From Lat. *ēvāsiō* 'going out, escape', Тимченко, l. c.

евакувáти, SovUk. евакуювáти, Wd. евакуувáти 'to evacuate', ModUk.; Ru. *эвакуúровать,* Po. *ewakuować, etc.* — Deriv. *евакуувáння, евакуóваний, евакуáтор, евакуáція, евакуацíйний, евакопýнкт.* — Subst. *вивóзити, переселя́ти,* Бойків 152.

From Lat. *evacuāre* 'ts', Льохін 217, Klein 1, 551.

евальвáція, Wd. евалюáція ModUk. 'evaluation', Ru. *эвальвáция,* Po. *ewaluacja,* etc. — Subst. *цінувáння, óцін[ка],* Бойків 152.

From Fr. *évaluation* 'ts'; Wd. евалюáція via Po. *ewaluacja.*

евáнгéліє Wd. see евáнгеліє.

евапорáція 'evaporation', ModUk. — Subst. *випáрювання рідинú,* Бойків 153.

From Lat. *ēvaporātiō* 'ts'.

Евáсько (Богдан 60) AmUk. for Івáсько see Івáн.

Евáщук (Климаш 14) AmUk. for Іващýк, see Івáн.

евгенéтика see євгéніка.

Евгéн[ія] see Євгéн[ія].

Евгрáф see Євгрáф.

евдемонíзм 'eudaemonism', ModUk., Ru. *эвдемонúзм,* Po. *eudemonizm,* etc. — Deriv. *евдемоністúчний.* —

Subst. *етичний напрям, що вважає за мету життя щастя,* Бойків 153.

From Gk. *eudaimonía* 'happiness', Льохін 217, SWO 203.

евдіометр 'eudiometer', ModUk.; Ru. *эвдиометр,* Po. *eudiometr,* etc. — Subst. *прилад для визначування кількости кисню в повітрі,* Бойків 153.

From Gk. *éudios* 'fine, dear' and *métron* 'measure', the term was coined by E. chemist Joseph Priestley (1733-1804), Klein 1, 548.

Евдоким see Євдоким.

евекта MUk. 'duty' (XVII—XVIII c.). — Subst. *вивозове мито,* Тимченко 868.

From Lat. *ēvectus : ēvehere* 'to carry out', Тимченко, l. c.

евекція 'evection', ModUk., Ru. *эвекция,* Po. *ewekcja,* etc. — Subst. *періодичні відхилення місяця,* Бойків 153.

From Lat. *ēvectiō* 'going upward', see the preceding entry.

евени Npl. 'Evenes, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эвены,* Po. *ewenowie.* — Deriv. *евенка, евенський.* — Syn. *ламути.*

An ethnonym of Tungus origin; see also the following entry.

евенки *N*pl. 'Evenkis, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эвенки,* Po. *ewenkowie.* — Deriv. *евенкійський.* — Syn. *чапогири.*

Of Tungus provenance, Vasmer 3, 457.

евентуальний 'eventual', ModUk.; Ru. *эвентуальный,* Po. *ewentualny,* etc. — Deriv. *евентуальність, -но.* — Subst. *можливий при нагоді, при певних обставинах,* Льохін 217; *якщо-до-чого.*

From Llat. *eventualis (: eventus* 'event'), SWO 205.

евкаліпт 'Eucalyptus', ModUk., Ru. *эвкалипт,* Po. *eukaliptus,* etc. — Deriv. *евкаліптовий.* — Subst. *рід дерев з родини миртових.*

From Gk. *eu-* 'well' and *kalyptós* 'covered'; the term was coined by Fr. botanist L'Heritier de Brutelle in 1788, Klein 1, 546, SWO 204.

Евлампій see Євлампій.

Евлогій see Євлогій.

Евмен see Євмен.

евнух see євнух.

еволюція 'evolution', ModUk.; Ru. *эволюция,* Po. *ewolucja,* etc. — Deriv. *еволюційний, -ність, -но, еволюціонізм, -ніст[ка], еволюціонувати.* — Subst. *поступовий, розвиток; одна з форм руху в природі.*

From Lat. *ēvolūtiō* 'unrolling (of a scroll); opening (of a book)', Льохін 218, Klein 1, 553.

Европа, SovUk. Європа 'Europe', MUk. Европа (XVIII c. Ист. Русов, Указ. 36), OES. Европия (Vasmer[2] 2, 6); BRu. *Еўропа,* Ru. *Европа,* Po. *Europa,* etc. — Deriv. *европеєць, европейка, -йський, -йськість, европеїзм, европеїзація, [з]европеїзувати[ся], [з]европеїзований, -ність, европій,* dial. *европський;* here also *Евразія, евразієць, евразійство, -ський, -ськість,* MUk. дворы Европейскіе (XVIII c. Ист. Русов 122). — Syn. *частина світу в північній півкулі...* УРЕС 1, 706.

From Lat. *Eurōpa* or Gk. *Eurōpē* 'ts', the ultimate source being Sem. *erēbu,* cf. Hb. *érebh* 'sunset, evening'; accordingly, *Europe* orig. meant 'region of the setting sun',

Рудницький ЖіЗ. 9, 364, Мельхеев 35, Klein 1, 550, a o.; this, most popular, etymology is considered unacceptable to some onomatologists, who connect it with Gk. *Eúros* 'So.-E. wind', or with the word *eúros* 'flowing (water)', Staszewski 81, a. o.; according to D. Georgacas the name is a substantivized feminine form of the adj. *europē̂* for designation of Gk. mythological personages (letter of 21. XI. 1973).

Евсéвій see Євсéвій.

Евстáхій, Евстáфій see Євстáхій, Євстáфій.

Евстигнíй see Євстигнíй.

Евстрáт see Євстрáт.

Евти́м[ій] see Євти́м[ій].

Евти́хій see Євти́хій,

евфемíзм 'euphemism', ModUk. Ru. *эвфеми́зм*, Po. *eufemizm*, etc. — Subst. *евфемісти́чний, -нíсть*. — Subst. *більш м'які́й ви́слів зáмість грýбого*, Льохін 219.

From Gk. *eufēmismós* 'ts', Klein 1, 549, SWO 203.

Евфімія́н see Євфімія́н.

евфóнія 'euphony', ModUk.; Ru. *эвфони́я*, Po. *eufonia*, etc. — Deriv. *евфонíчний, -нíсть, -но*. — Subst. *добро-, мило-звýчнíсть*.

From Gk. *eufoniā* 'ts', Glein 1, 549, SWO 203.

Евфрáсій see Євфрáсій.

Евфроси́н see Євфроси́н.

Евхари́стія see Євхари́стія.

евшáн see евшáн.

егé! interj. 'oh! yes!', ModUk. — Deriv. *егéкати, -ання*. — Syn. *агá!*, иги́!

An extended *e* with intervocalic aspiration like иги́!

Еги́пет see Єги́пет.

еґалітáрний, SovUk. егалітáрний 'equal', ModUk.; Po. *egalitarny*. — Deriv. *еґалітáрнíсть, -но*. — Subst. *рíвний, рівноправний, оснóваний на рíвності всіх людéй*, Бойків 153.

From Fr. *egalitaire* 'ts', SWO 173, Льохін 219.

еґз... see екз...

еґзаджурáція AmUk., **ексаг[г]ерáція** MUk. 'exaggeration':ексагерація (XVII c.), въ ексаггерацію (XVII c.); Po. *egzageracja*. — Deriv. ексаггеровалъ (1662 - 1663). — Subst. *при-, пере-більшення*, Тимченко 780.

From Lat. *exaggerātiō* 'ts', Тимченко, l. c.; AmUk. *еґзаджурáція* directly from E. *exaggeration*.

еґзáкторъ||екса́кторъ MUk. 'executioner', **екзáкція**|| ексáкція MUk. 'execution' : еґзакторове Npl. (1660), ексакторъ (1699), ексакторовѣ Dsg. (XVIII c.); екзакціям Dsg. (1659), екзакциѣ Apl. (1660), ексакціями Ipl. (1668), ексакція (1710). — Subst. *(екзáкторъ:) стягáч подáтків; (екзáкція:) стягáння подáтків, подáтки*, Тимченко 868.

From OPo. *egzaktor, egzakcja* 'ts', the ultimate source being Lat. *exāctor, exāctiō : exigere* 'to demand, require', Тимченко, l. c., Klein 1, 554.

еґзéмпил||**еґзéмпол** AmUk. 'example', first recorded in 1972 (Кошеляник 198). — Subst. *при́клад*.

From E. *example* 'ts', Кошеляник, l. c.; see also екземпля́р.

еґíда, SovUk. егíда 'aegis', ModUk.; Ru. *эги́да*, Po. *egida*, etc. — Subst. *щит (Зéвса, Атéни, Аполлóна); зáхист, опíка, покрóв*.

From Lat. *aegís*, the ultimate source beng Gk. *aegís* 'goatskin; the skin shield of Zeus', Льохін 219, Klein 1, 30.

éґо, SovUk. éго 'ego, I', ModUk.; Ru. *эго,* Po. *ego,* etc. — Deriv. *еґоїзм, -їст[ка], еґоїстúчний, -ність, -но; еґотúзм, -úст[ка], еґофутурúзм, еґоцéнтрик, еґоцентрúзм, -úчний, -úчність.* — Subst. я.

From Lat. *ego* 'ts'.

éдек 'boat rope', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 20). — Subst. *дóвший канáт тягтú чóвен здовж бéрега.*

From Tk.-Osm. *üde-* 'to accompany', Горбач, l. c.

едéм 'Eden, paradise', ModUk.; Ru. *эдéм,* Po. *Eden.* — Deriv. *едéмський.* — Subst. *рай,* Кузеля 109.

From Hb. *Edhen* 'name of the region in which the Paradise lay', Klein 1, 500; final *-m* in ES. forms resulted from a dissimilation of two dentals *d - n.*

éдитор AmUk. 'editor', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *редáктор.*

From E. *editor* 'ts', Кошеляник, l. c.

едукáція AmUk. едукéйшон 'education', ModUk.; Po. *edukacja.* — Deriv. *едукаційний.* — Subst. *освíта, навчáння, вúховання,* Бойків 154.

From Lat. *ēducātiō* 'ts'.

éдя dial. 'flax - brake', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28). — Subst. *машúна, якóю чáвлять льон.*

Of obscure origin.

ей! interj. 'eh!', MUk. ей (XVII—XVIII c. Інтермедії 55), ей (XVII c. ЛСЛ. 62); BRu., Ru. *ей!,* Ru. *ей - ей!,* Po. *ej!* — Deriv. *ей-ей!, éйкати, -ання.* — Syn. *єй!, їй!*

An imitative interj. cf. ModHG. ei, E. eh!, Fr. eh!

ейл, also ел[ь] 'ale', ModUk.; Ru. *эль* (since 1806). — Subst. *міцнé англíйське пúво,* Бойків 158.

From E. *ale* 'ts', АкСл. 17, 1846.

éйне 'pooh!, pah!, phew!' first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *тьфу!, до чóрта, сто дíдьків,* Гнатюк, l. c.

From Hg. *ejnye* 'ts', MNT-ESz. 1, 731.

еквáтор 'equator', ModUk.; Ru. *эквáтор* (since 1718 Hüttl-Worth 120), Po. *ekwator,* etc. — Deriv. *екваторíял[ьний].* — Subst. *рівнúк,* Кузеля 109.

From LLat. *aequātor* 'equalizer (of day and night)', Льохін 220, Klein 1, 535.

еквівалéнт 'equivalent' ModUk.; Ru. *эквивалéнт* (since the XVIII c. Hüttl-Worth 120), Po. *ekwiwalent,* etc. — Deriv. *еквівалéнтний, -ність, -но.* — Subst. *рівноцíнне, -знáчне, -сúльне,* Льохін 220,

From LLat. *aequivalens* 'ts', Klein 1, 536, perhaps via ModHG. *Äquivalent, Hüttl-Worth,* l. c.

екзáктний 'exact', ModUk. only. — Subst. *тóчний, доклáдний, стúслий,* Кузеля 110.

From Lat. *exāctus* 'ts'.

екзальтáція 'exaltation', ModUk. Ru. *экзальтáция,* Po. *ekzaltacja,* etc. — Subst. *надзвичáйний зáпал, бýйна уява; пересáдна óцінка рíчéй,* Кузеля 110.

From Lat. *exaltātiō* 'lifting up' Льохін 220, SWO 173.

екзáмен 'examination', ModUk.; Ru. *экзáмен,* Po. *egzamin,* etc. — Deriv. *екзаменаційний, екзамінáтор[ка], -рський, екзаменувáти[ся], екзаменóваний,* AmUk. *еґземинувáти* (Кошеляник 199). — Subst. *íспит,* Кузеля 110.

From Lat. *exāmen* 'ts', Льохін 221, Klein 1, 554.

екзáрх 'exarch, (arch) bishop', MUk. оу екса[р]сѣ(1596 Зизаній), éксархъ (1627 Беринда). — Deriv. *екзáрхія, екзархáт.* — Subst. *застýпник візантíйського імпе-*

ра́тора в Іта́лії; єпи́скоп, що керу́є окру́гою з кілько́х єпа́рхій, Бойків 154.

From Gk. *éksarxos* 'ts', Орел 1, 301, Klein 1, 555, SWO 173.

екзеку́ція 'execution' MUk. екзекуцию Asg. (1597), без екзекуции (XVII c.); Ru. *экзеку́ция*, Po. *ekzekucja*, etc. — Deriv. *екзекуці́йний;* here also *екзеку́тор, екзекути́ва*, SoCp. *екзе́квент* (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *ви́конання при́суду; примусо́ве стя́гнення нале́жности,* Кузеля 110.

From Lat. *execūtiō* 'carrying out, performance', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзе́ма 'eczema', ModUk., Ru. *экзе́ма*, Po. *egzema.* — Subst. *о́гник, неду́га шкі́ри,* Бойків 154.

From Lat. *eczema* which, in turn, comes from Gk. *ékdzema* 'something thrown out by heat', Льохін 221, Klein 1, 499, SWO 174.

екземпля́р 'copy', MUk. екземпля́ръ (1627 Беринда); Ru. *экземпля́р*, Po. *egzemplarz*, etc. — Deriv. *екземпля́рний.* — Subst. *примі́рник; зразо́к; представни́к;* MUk. архети́пъ, 1627 Беринда.

From Lat. *exemplar* 'pattern, model', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзе́мпт, AmUk. еґзе́мпт 'exempt', MUk. екземпту Gsg. (1612), екземпты Apl. (1641). — Subst. *привіле́й, що звільня́є від обов'я́зку, ви́куп заста́вленого майна́,* Тимченко 870.

From Lat. *exemptus* 'ts', Тимченко, l. c.; AmUk. еґзе́мпт from E. *exempt* 'ts'.

екзеци́р Wd. (Горбач 15, 321), **екзеци́рка**, also еґзерци́рка Wd. 'exercise', MUk. in deriv. only: ексерцируетъ (1754). — Deriv. *екзерцирува́ти.* — Subst. *впра́ви, особли́во військо́ві.*

From ModHG. *Exerzier* [übungen] 'ts', РССтоцький 4, 206, MUk. екзерцируетъ perhaps via Po. egzercyrować 'ts', Тимченко 871.

екзисте́нція 'existence', ModUk., Ru. *экзисте́нция*, Po. *egzystencja*, etc. — Deriv. *екзистенці́йний, екзистенціялі́зм, -лі́ст[ка], екзистеніялісти́чний.* — Subst. *існува́ння, буття́, життя́.*

From MLat. *existentia* 'ts', Орел 1, 302, Klein 1, 560, SWO 175.

екзога́мія 'exogamy', ModUk.; Ru. экзога́мия, Po. egzogamia, etc. — Deriv. екзога́мний, екзогамі́чний. — Subst. позагрупо́ве, позаплемі́нне одру́ження.

From Gk. éxō- and gámos 'ts', SWO 174, Klein 1, 560.

екзо́рта, Wd. еґзо́рта (Горбач 8, 50) 'exhortation, religious teaching, sermon', ModUk.; Po. *egzorta.* — Subst. *релігі́йна промо́ва або́ нау́ка,* Кузеля 110.

From Lat. *exhortātiō* 'encouraging, exhortation', perhaps via Po. *egzorta* 'ts', SWO 174.

екзорци́зм 'exorcism', ModUk.; **екзорци́ст** 'exorcist', MUk. екзоркиста (1642), Чинъ Екзорци́сты (XVIII c.), Po. *egzorcysta.* — Subst. *екзорци́зм* 'си́ла виганя́ти чорті́в'; *екзорци́ст* 'той, що вміє виганя́ти чорті́в', MUk. екзорки́ста или заклина́тель 1642, Тимченко 870.

Uk. *екзорци́зм, екзорци́ст[а]* from Lat. *exorcismus, exorcista* 'ts'; *екзорки́ста* direct from Gk. *eksorkistês* 'ts', Тимченко, l. c., Klein 1, 561, SWO 174.

екзо́тик 'exotic', ModUk.; Ru. *экзо́тика*, Po. *egzotyk*, etc. — Deriv. *екзо́тика, екзоти́чний, -ність, екзоти́зм.* — Subst. *дале́кий, чужозе́мний, незви́чний; примхли́вий.*

From Lat. *exōticus* which, in turn, comes from Gk. *exōtikós* 'from the outside; foreign', Льохін 222, Klein 1, 561, SWO 175.

екіпа 'team', ModUk.; Po. ekípa. — Deriv. *екіп[ір]увáти, -áння, вúекіпувати, -ання,* Wd. *екіпýнок.* — Subst. *колектúв, залóга, дружúна.*

From Fr. *équipe* 'ts', perhaps via Po. *ekipa,* SWO 175; see also the following entry.

екіпáж, Wd. еквіпáж (Кузеля 110) 'equipage', ModUk.; Ru. *экипáж* (XVIII c.), Po. *ekwipaż.* — Subst. *колясќа, [по]віз; залóга, склад осіб в обслýзі суднá; вíйськóва морськá одинúця, віддíл.*

From Fr. *equipage* 'ts', Горбач 1, 27, Vasmer 3, 458, SWO 182.

еклектúчний 'eclectic', ModUk.; Ru. *эклектúческий* (since 1709, Hüttl-Worth 120), Po. *eklektyczny,* etc. — Deriv. *еклектúчність, еклект[иц]úзм.* — Subst. *вибирáючий.*

From Gk. *eklectikós* 'ts', АкСл. 17, 1751.

еклéрер Wd. 'observer', first recorded in the XIX c. (Франко 4, 529). — Subst. *спостерегáч.*

From Fr. *éclairer* 'to light, illuminate'.

еклíпса 'eclipse', MUk. екклúпсіс (1627 Беринда). — Subst. *зáтьма,* Кузеля 111; MUk. затмѣне достáток... омрачéнїе слнца и луны́, 1627 Беринда.

From LLat. *eclipsis* which, in turn, comes from Gk. *ékleipsis* 'leaving out, forsaking, failure', Klein 1, 498; see also the following entry.

еклíптика 'ecliptic', ModUk.; Ru. *эклúптика* (since 1717, Hüttl-Worth 120), Po. *ekliptyka,* etc. — Subst. *вúдима дорóга сóнця по нéбі; дíйсна дорóга землí у всéсвіті,* Кузеля 111.

From LLat. linea *ecliptica,* see еклíпса.

еклóга 'eclogue', ModUk.; Ru. *эклóга* (since 1794), Po. *ekloga,* etc. — Subst. *вúбрані в одúн збíрник буколíчні вíрші,* Бойків 155.

From Lat. *ecloga* which, in turn, comes from Gk. *eklogḗ* 'choice, selection', АкСл. 17, 1753.

ÉКО abbr. for Едвáрд Козáк, Uk. artist and editor of humorous literature: Лис Микúта, a. o.

екогенéза 'origin or creation of ecological characteristics, ModUk.; Ru. *экогенéз.* — Subst. *вúникнення змíни екологíчних прикмéт живúх органíзмів.*

A biological term, coined in the XX c. from Gk. *oíkos* 'house' an *génesis* 'origin, creation', АкСл. 17, 1753.

екоклíмат 'ecoclima', ModUk.; Po. *ekoklimat.* — Subst. *клíмат прикмéтний дáному довкíллю й живúм органíзмам.*

A term coined in 1960's from Gk. *oíkos* 'house' and *clima* 'region'.

еколóгія 'ecology', ModUk.; Ru. *эколóгия,* Po. *ekologia,* etc. — Deriv. *екологíчний.* — Subst. *наýка про взаéмини між органíзмами й довкíллям.*

From ModHG. *Ökologie* — a term coined by G. biologist Ernst H. Haeckel (1834—1919) from Gk. *oíkos* 'house', and *-lógos* 'science', Klein 1, 498.

економ 'manager of a household, estate; economist', MUk. економъ (XVII c.), економови Dsg. (XVII c.); Ru. *экономм* (since 1771), Po. *ekonom,* etc. — Deriv. *економíст[ка], економíя, економíчний, -ність, економний, -ність, -но, економíка, економíзм, [з]економити.* —

Subst. *розпорядник, завідувач;* MUk. *чернець, що завідував манастирським господарством; урядовець у польсько-литовській державі, що завідував економією (королівських маєтків),* Тимченко 870.

From Gk. *oikonómos* 'ts', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1753.

екоцид AmUk. 'ecocide', first recorded in 1970 (JBR.). — Subts. *[з]нищення довкілля й через те живих організмів.*

From AmE. *ecocide* — a term coined by Barry Weisberg in New York in 1970; it was based on such words as *ecology,* and *geno-, lingui-cide.*

екраз dial. (Полісся, Лисенко 28), see якраз.

екразит 'ecrasite', ModUk.; Po. *ekrazyt.* — Deriv. *екразитний, -товий.* — Subst. *вибуховий матеріял.*

From Fr. *écraser* 'to crash, squash', SWO 176.

екран 'screen', ModUk.; Ru. *экран* (since 1806), Po. *ekran,* etc. — Deriv. *екранізація, екранізувати, екранізований.* — Subst. *полотно для висвітлювання образів.*

From Fr. *écran* 'ts', SWO 176, АкСл. 17, 1764.

екс 'expropriation raid', ModUk.; Ru. *экс.* — Subst. *напад на урядову установу, щоб здобути гроші на партійні цілі,* Горбач 0, 10; *вивласнення взагалі.*

An abbreviation of експропріяція, q. v.

ексаг[г]ерація MUk. see еґзаджурейшен.

ексвладика MUk. 'former bishop (of the E. Church)': *exwladica* Chelmensis (1470 SStp. 2, 346). — Subst. *колишній владика — qui episcopi ecclesiae Orientalis sede cessit,* SStp. l. c.

A hybr. formation: Lat. *ex-* 'former' and Uk. (from OCS.) владика, q. v.

ексгавстер 'exhauster', Ru. *эксгаустер,* Po. *ekshaustor.* — Subst. *прилад для висмоктування зіпсованого повітря, газів, пороху, тощо, вентилятор.*

From E. *exhauster* 'ts', the ultimate source being Lat. *ex-* 'out' and *haurīre* 'to draw out (water), drain, breathe', АкСл. 17, 1766.

ексгаляція 'exhalation', ModUk.; Po. *ekshalacja.* — Subst. *видихування, випарування,* Кузеля 111.

From Lat. *exhalātiō* 'ts', SWO 177, Klein 1, 559.

ексгібіт 'exhibit', Po. *ekshibit.* — Subst. *доказ, належний до справи документ,* Бойків 156.

From Lat. *exhibītus* 'ts'.

ексгібіціонізм 'exhibitionism', ModUk.; Po. *ekshibicjonizm.* — Deriv. *ексгібіціоніст[ка].* — Subst. *сексуальна аномалія показувати свої статеві органи,* Бойків 156.

From Lat. *exhibitiō* 'holding out', Klein 1, 559.

ексгумація ' exhumation', ModUk.; Ru. *эксгумация* (since 1937), Po. *ekshumacja,* etc. — Deriv. ексгумаційний. — Subst.*викопання трупа з землі,* Бойків 156.

From LLat. *exhumātiō* 'ts', Klein 1, 559.

ексикатор 'exsiccator', ModUk.; Ru. *эксикатор,* Po. *eksykator,* etc. — Subst. *висушник, сушильна піч для висушування препаратів,* Бойків 156.

From Lat. *exsiccāre* 'to dry up', SWO 181.

екскаватор 'excavator', ModUk.; Ru. *экскаватор* (since 1937), Po. *ekskawator,* etc. — Deriv. *екскаваторний, екскаваторник, -рський.* — Subst. *землекопниця, машина для землечерпальних робіт,* Бойків 156.

From Lat. *excavātus (: excavāre)* 'hollowed out', АкСл. 17, 1766.

екскомунікáція 'excommunication', MUk. екскоммуникація (XVII c.). — Deriv. *екскомунікаційний;* MUk. abbr. екскоммунѣка (XVII c.). — Subst. *відлýчення від цéркви,* Кузеля 110.

From Lat. *excommūnicātiō* 'ts', Klein 1, 556.

екскреме́нти Npl. 'excrement', ModUk.; Ru. *экскремéнты,* Po. *ekskrementy,* etc. — Subst. *кал,* Кузеля 111.

From Lat. *excrēmentum* 'refuse', SWO 177, АкСл. 17, 1767.

екскрéція 'excretion', ModUk.; Ru. *экскрéция,* Po. *ekskrecja,* etc. — Deriv. *екскреційний.* — Subst. *вúділення,* Бойків 156.

From Lat *excrētiō* 'ts', SWO 177.

екскýза see екскю́з.

екскýрс 'excursus', ModUk.; Ru. *экскýрс* (since 1940), Po. *ekskurs,* etc. — Deriv. *екскурсáнт[ка], -тський, екскýрсія, екскурсійний,* and compounds: *екскурсо-вóд, -вóдка, -вóдний.* — Subst. *ýступ, що відбігáє від головнóї тéми.*

From Lat. *excursus* (:excurrere) 'ts', АкСл. 17, 1768, Klein 1, 557.

екскю́з AmUk. 'excuse', first recorded in the XX c. (JBR.); here also MUk. **екскуза:** о екскузѣ гетманской (XVIII c.) and **екскузація:** о екскузации Хмелницкого (XVIII c.) — Subst. *вúбачення, перепрóшення,* Тимченко 871.

AmUk. екскю́з from E. *excuse;* MUk. екскуза from Po. *ekskuza,* the ultimate source being Lat. *excusātiō,* 'ts', Тимченко, l. c.

ексмíсія Wd. 'emission', first recorded in the XX c. — Subst. *вúсилка.*

From ModHG. *Exmission* 'ts', РССтоцький 4, 199; see also емíсія.

експандувáти 'to expand', **експáнсія** 'expansion', ModUk.; Ru. *экспáнсия,* Po. *ekspanzja,* etc. — Deriv. *експансúвний, -ність, -но, експансіонíзм, -ніст[ка].* — Subst. *по-, роз- шúрювати; по-, розшúрення.*

From Lat. *expandere, expansiō* 'ts', SWO 178, АкСл. 17, 1771.

експатріяція, SovUk. експатріáція, 'expatriation', ModUk.; Ru. *экспатриáция,* Po. *ekspatriacja,* etc. — Deriv. *експатріяційний.* — Subst. *залúшення бáтьківщини, добровíльне áбо примусóве вигнáння,* Бойків 157.

From Lat. *ex-* 'out' and *patria* 'fatherland, native land', АкСл. 17, 1771.

експедúція 'expedition', MUk. под час експедицѣ Isg. (XVIII c.), експедиціи Npl. (XVIII c.); Ru. *експедúция* (since 1780), Po. *ekspedycja,* etc. — Deriv. *експедиційний.* — Subst. *випрáва, вúрядження;* MUk. експедицію албо выправу Asg. (XVII c.), Тимченко 871.

From Lat. *expeditiō* 'ts', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1775.

експектатива MUk.: експектативами Npl. (XVII c.); Po. *ekspektatywa.* — Subst. *королíвський привілéй, що Ґарантýє отрúмання в прийдýчому якóїсь гíдности áбо „крулевщизни"*, Тимченко 871.

From Po. *ekspektatywa* the ultimate source being LLat. *expectativae* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 178.

експéнс 'expense', first recorded in the XX c. (Кузеля 112), MUk. ексъпенсъ (1633), на ексъпенса (1643), на дорожнія експенса (XVIII c.). — Subst. *видáток,* Тимченко 871.

From Po. *ekspens,* the ultimate source being Lat. *expensus* 'paid', Тимченко, l. c., SWO 178.

експеримéнт 'experiment', ModUk; Ru. *эксперимéнт*, Po. *eksperyment*, etc. — Deriv. *експериментáльний, -но, експериментувáти, -áння.* — Subst. *дóсвід, прóба*, Кузеля 112.

From Lat. *experimentum* 'ts', perhaps via ModHG. *Experiment*, cf. Vasmer 3, 459.

експерсéнція falsely for: експеріéнція MUk. (1623), Po. eksperiencja. — Subst. *дóсвід, досвідчення*, Тимченко 872.

From Po. *eksperiencja*, the ultimate source being Lat. *experientia* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 178.

експéрт 'expert', ModUk.; Ru. экспéрт, Po. ekspert, etc. — Deriv. *експéртний, експертúза.* — Syn. спеціяліст, фахівéць.

From Lat. *expartus* 'ts', АкСл. 17, 1778.

експіпáтор arch. 'scraper', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 12). — Subst. *дряпáк.*

The word is not quite clear, perhaps it is a f/e. distortion of екстирпáтор, q. v.

експірáція 'expiration', MUk. ексъпирации Gsg. (1613); Ru. *экспирáция* (since 1866), Po. *ekspiracje*, etc. — Deriv. *експіраційний.* — Subst. *видихáння*, Бойків 156.

From Lat. *expirātiō* 'ts', perhaps via Po. *ekspiracja*, Тимченко 872.

експіяція 'expiation', ModUk.; Po. *ekspiacja.* — Deriv. *експіяційний, -но.* — Subst. *покýта*, Кузеля 112.

From Lat. *expiātiō* 'ts', SWO 179.

експлікáція 'explication', ModUk.; Ru. *экспликáция* (since 1806), Po. *eksplikacja*, etc. — Deriv. *експлікаційний.* — Subst. *поясненння, вúклад*, Кузеля 112.

From Lat *explicātiō* 'ts', АкСл. 17, 1779, SWO 179.

експлуатáтор 'exploiter', **експлуатáція** 'exploitation', **експлуатувáти** 'to exploit', ModUk.; Ru. *эксплуатáтор*, Po. *eksploatator, etc.* — Deriv. *експлуатáторка, -рський, експлуатаційний, -но; експлуатувáння.* — Subst. *визúскувач; визúскування; визúскувати*, Бойків 156-157.

From Fr. *exploiter* 'to exploit', Акуленко 141, Klein 1, 563. АкСл. 17, 1780.

експльóзія 'explosion', ModUk.; Ru. *эксплóзия*, Po. *eksplozja*, etc. — Deriv. *експльозійний, -зúвний.* — Subst. *(сúльний) вúбух*, Бойків 157.

From Lat. *explōsiō* 'driving away by clapping', Klein 1, 563, SWO 179.

експозúція 'exposition', ModUk.; Ru. *экспозúция* (since 1866), Po. *ekspozycja*, etc. — Deriv. *експозиційний.* — Subst. *вúставлення пояснення*, Кузéля 112.

From Lat. *expositiō* 'ts', АкСл. 17, 1785. SWO 179.

експонувáти 'to expose', ModUk.; Ru. *экспонúровать*, Po. *eksponować*, etc. — Deriv. *експонувáння, експонóваний*, Wd. *експонівка* (PM. 2, 117). — Subst. *висувáти, виставля́ти.*

From Lat. *expōnere* 'to set out, expose, exhibit', SWO 179, Klein 1, 564.

експóрт 'export', ModUk.; Ru. *э́кспорт*, Po. *eksport*, etc. — Deriv. *експортáція, експортéр[ка], експортувáти, -áння, експортóвий.* — Subst. *вúсилка загранúцю, вúвіз; рід винá*, Кузéля 112; *рід цигáрок.*

From Lat. *exportāre* 'to carry out', SWO 179.

експосéсія 'expossession', Po. *eksposesja.* — Subst. *вúвласнення.*

From Lat. *expossessio* 'ts', SWO 179.

експре́с 'express', ModUk.; Ru. *экспре́сс*, Po. *ekspres*, etc. — Deriv. *експре́сний;* here also: *експре́сія, експресі́йний, -но, експреси́вний, -ність, -но, експресіоні́зм, -ні́ст[ка], -ністи́чний.* — Subst. *на́зва поїздів, що йдуть з найбільшою шви́дкістю,* Бойків 157; *(окре́мий) післане́ць, поси́льний,* Франко 2, 429; *швидки́й лист.*

From ModHG. *Express* 'ts', the ultimate source being Lat. *expressus* 'pressed out'.

експресіонізм, -іст, etc. see the preceding entry.

експро́мпт 'improvised text', ModUk.; Ru. *экспро́мпт.* — Deriv. *експро́мптом, -ту, експро́мптний.* — Subst. *вірш або́ промо́ва, ви́голошені без приготува́ння,* Кузеля 112.

From Lat. *ex promptū : promptus* 'ready', АкСл. 17, 1790, Vasmer **3, 459.**

експропрія́ція 'expropriation', ModUk.; Ru. *экспропри́ация*, Po. *ekspropriacja*, etc. — Deriv. *екс.* — Syn. *експосе́сія;* subst. *ви́власнення.*

From Lat. *exproprĭātiō* 'ts', SWO 180, АкСл. 17, 1791.

експостулюва́ти 'expostulate', MUk. експостуліовалъ (XVIII c.). — Subst. *жада́ти, домага́тися,* Тимченко 872.

From Lat. *expostulāre* 'ts', Тимченко, l. c.

екста́за, SovUk. екста́з 'ecstasy', ModUk.; Ru. *экста́з*, Po. *ekstaza*, etc. — Subst. *нестя́м, захва́т, надпори́в, ви́щий сту́пінь духо́вого підне́сення,* Бойків 157.

According to РССтоцький 4, 201, the word comes from ModHG. *Extase* 'ts', the ultimate source being Gk. *ékstasis*, 'displacement; standing outside', cf. АкСл. 17, 1792, SWO 180, (extensively:) Novotný NŘ 26, 181 - 182.

екстати́чний 'ecstatic', ModUk.; Ru. *экстати́ческий*, Po. *ekstatyczny*, etc. — Deriv. *екстати́чність, -но.* — Subst. *по́вний екста́зи, що перебува́є в ста́ні екста́зи,* Бойків 157.

From Gk. *ekstatikós* 'unstable' *(: ékstasis)*, see the preceding entry.

екстенси́вний 'extensive', ModUk.; Ru. экстенси́вный (since 1864), Po. ekstensywny, etc. — Deriv. *екстенси́вність, -но.* — Subst. *обши́рний, кількісно бага́тий; (господа́рство:) широко-закро́єний щодо пове́рхні упра́вної землі́.*

From Lat. *extensivus* 'stretched out', АкСл. 17, 1793.

екстериторія́льний 'exterritorial', ModUk.; Ru. *экстерриториа́льный*, Po. *eksterytorialny*, etc. — Deriv. *екстериторія́льність, -но.* — Subst. *підле́глий зако́нам своє́ї держа́ви, бу́дучи в чужі́й,* Бойків 157.

From Lat. *ex* 'out' and *territorialis* 'territorial', SWO 180, АкСл. 17, 1794.

екстерміна́ція 'extermination', MUk. ексъторминацию Asg. (1649); Po. *eksterminacja.* — Deriv. *екстермінаці́йний, -но.* — Subst. *ви́нищення, ви́гублення.*

From Lat. *exterminātio* 'destruction'.

ексте́рн 'extern', ModUk.; Ru. *экстерн*, Po. *ekstern*, etc. — Deriv. *екстерна́т, -ні́ст[ка].* — Subst. *позамісце́вий у́чень.*

From Lat. *externus* 'outward, external', АкСл. 17, 1793, SWO 180.

екстирпа́тор, dial. екстіпа́тор (q. v.), Ru. *экстирпа́тор.* — Subst. *дряпа́к,* Бойків 157.

From Lat. *extirpātor* 'uprooter' *(: extirpāre)*, АкСл. 17, 1795, **Klein 1, 566.**

екстра 'extra', ModUk.; Ru. *экстра*, Po. *ekstra*, etc. — Subst. *[по]над*.

From Lat. *extra* 'ts'.

екстраваґа́нт 'extravagant (person)', ModUk. — Deriv. *екстраваґа́нтний, -ність, -но.* — Subst. *незвичайний, чудний, химерний чоловік.*

From LLat. *extrāvagans, -ntis* 'one wandering outside (limits)', SWO 181.

екстраваґа́нція 'extravagance', MUk. зъ екстраваґанции||екстраваганции Gsg. (XVII c.); Po. *ekstrawagancja.* — Subst. *дивацтво, надужиття́*, Бойків 157.

From Po. *ekstrawagancja* 'ts', Тимченко 872; see the preceding entry.

е́кстравуршт Wd. 'extravagant person', first recorded in the XX c. (РССтоцький 4, 205). — Subst. *людина з претенсіями*, Горбач 6, 11.

From ModHG. *Extrawurst* 'ts', Горбач, l. c.

екстра-ґенк, -ґе́ник AmUk. 'extragang', first recorded in the 1911 (Войценко ЛітОВ. 1, 20). — Subst. *сезонова праця при напраі залізниць*, Луговий 298.

From E. *extra-gang* 'ts', f/e. associated with name of the first Uk. emigration officer in Winnipeg, Карло́ Ґе́ник (1898 - 1911), cf. „наші працівникй при залізни́чних доро́гах споріднйли де́які те́рміни з його́ на́звою, напр. екстраґе́ник, стіл-ґе́ник", Войценко, l. c.

екстра́кт 'extract', MUk. (1640), до... екстракту (1681), е́кстрактъ (1685), экстрактъ (1734), екстрактъ (XVIII c.); Ru. *экстра́кт* (since 1704), Po. *ekstrakt*, etc. — Deriv. *екстра́ктний, -товий, -тор.* — Subst. *витяг; вивар[ка].*

From Lat. *extractum* 'something drawn out', Тимченко 872.

екстраордина́рій, екстраордина́рний 'extraordinary'; Ru. *экстраордина́рный*, Po. *ekstraordynaryjny*, etc. — Subst. *надзвичайний*, Тимченко 872.

From Lat. *extraordinarius* 'ts', АкСл. 17, 1799, SWO 181.

екстре́м[а] 'extreme', ModUk.; Ru. *экстре́ма*, Po. *extrem.* — Deriv. *екстре́мний, -ність, -но, екстреміст[ка], екстремісти́чний, -но.* — Subst. *крайність*, Франко 6, 429.

From Lat. *extrēmus* 'outermost, utmost', АкСл. 17, 1799.

е́кстрений 'sudden, *unexpected*', ModUk.; Ru. *экстренный* (since the XVIII c. Hüttl-Worth 120). — Deriv. *е́кстреність, -но.* — Subst. *негайний, нагальний*, Бойків 158.

Based on *е́кстра*, q. v.

екселе́нція 'excellency', MUk. Єкселенціи Gsg. (XVII c.); Po. *ekscelencja.* — Subst. *світлість, ясновельможність, титул вищих урядовців*, Бойків 158.

From Lat. *excellentia* 'superiority', SWO 176.

ексце́нтрик 'eccentric', ModUk.; Ru. *эксце́нтрик*, Po. *ekscentryk*, etc. — Deriv. *ексцентри́чний, -ність, -но.* — Subst. *коло в колі, що не має спільного центру, позаосереднє коло; дивак, штукар.*

From LLat. *excentricus* 'out of the centre', the ultimate source being Gk. *ékkentros* 'ts', АкСл. 17, 1802, Klein 1, 496.

ексце́пція, AmUk. ексепшин 'exception', MUk. ексцепцыя (1599), ексцепція (XVII c.), без жаднои ексцепциѣ (XVII c.), ексцепцію Asg. (XVIII c.); Po. *ekscepcja.* — Subst. *вийняток, обме́ження, виключність*, Тимченко 872, Кузеля 113.

From Lat *exceptiō* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 177.

ексце́рпт 'excerpt', **ексцерпува́ти** 'to excerpt', ModUk., Po. *ekscerpt, ekscerpować.* — Subst. *ви́тяг, ви́йняток, ви́пис[ка]; випи́сувати, вибира́ти.*

From Lat. *excerptum : excerpere* 'to pick up, choose, select, extract', SWO 177, Klein 1, 555.

ексце́с 'excess', MUk. ексцесъ (1597), ексцессы Apl. (XVII c.), ексцесу Gsg. (1683), ексцесовъ Gpl. (XVIII c.); Ru. *эксце́сс*, Po. *eksces*, etc. — Subst. *надужиття́, нестри́маність; публі́чний за́колот, ви́брик,* Кузеля 459; MUk. *пере́ступ, безпра́в'я,* Тимченко 872.

From Lat. *excessus* 'going beyond, departure', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1894, SWO 177.

ексциповати MUk. 'to reserve, stipulate' : ексциповати (1596), ексципуючи (1708). — Deriv. ся... ексцыповала (1590). — Subst. *застеріга́ти для се́бе,* Тимченко 872.

From Lat. *excipere* 'to take out', Тимченко, l. c., Klein 1, 556.

екс-чемпіо́н 'former champion', ModUk.; Ru. *экс-чемпио́н.* — Subst. *колишній першу́н.*

A hybr. formation: Lat. *ex-* 'former' and Uk. from E. *champion.*

екте́нія see екте́нія.

екто- a compound-forming element in such words as екто- де́рма, -пла́зма, -паразйт, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *зо́внішній, на пове́рхні.*

From Gk. *ékt[o]- : éktos* 'outside, external', Partridge 825.

екуме́на 'inhabited land', ModUk.; Po. *ekumena.* — Deriv. *екуменізм, екумені́чний, -ність, -но.* — Subst. *части́на землі́, прида́тна для засе́лення; (істор.:) гре́цькі посе́лення; про́стір Візанті́йської імпе́рії.*

From Gk. *oikouménē (gē̂)* 'inhabited world' via LLat. *oecūmenicus* 'open to the whole word'.

екю́ 'crown (= three francs)', ModUk.; Ru. *екю́* (since the XVIII c.). — Subst. *старови́нна францу́зька моне́та, що кілька разі́в міня́ла свою́ ва́ртість,* Бойків 158.

From Fr. ecu 'ts', Hüttl-Worth 120.

ел or **ель** see **ейл.**

еластичний see **елястичний.**

е́ле '$^{7}/_{10}$ of a yard', ModUk. — Subst. *лі́коть (мі́ра в багатьо́х да́вніх наро́дів),* Бойків 158.

From ModHG. Elle 'ts'.

Елеаза́р see **Єлеаза́р.**

еле́в 'élève, pupil, student', ModUk. — Subst. *у́чень,* Франко 7, 451.

From Fr. *élève* 'ts'.

елева́тор, AmUk. елеве́йтор (since 1895) 'elevator', ModUk. — Deriv. *елева́торний;* f/e. *налива́тор* (РССтоцький PF. 12, 423); MUk. елева́ція (XVII c.). — Subst. *при́лад для підо́йми зе́рна; склад збі́жжя америка́нської систе́ми,* Бойків 158.

From LLat. *ēlevātor* 'one who raises or lifts' (: *ēlevāre* 'to raise, lift'); AmUk. *елеве́йтор* directly from E. *elevator* 'ts'.

Елевфе́рій see **Єлевфе́рій.**

елега́нтний see **елега́нт.**

еле́гія 'elegy', ModUk.; Ru. элегия (since the XVI c., Hüttl-Worth 120), Po. elegia, etc. — Deriv. *елегі́йний, -ність, -но.* — Subst. *оди́н із жа́нрів лі́рики: вірш,*

у якому виражені настрої смутку, журби, задуми, меланхолії, Лесин-Пулинець 93.

A "direct borrowing from classical languages is more likely" than from G., Hüttl-Worth, l. c.; cf. Lat. *elegia,* Gk. *elegeiā (ōdḗ)* 'elegiac song', the ultimate source being prob. Phrygian *élegos* 'song of lament', Klein 1, 507.

елеґа́нт 'elegant' (Кузеля 114), ModUk.; Ru. *элега́нтный* (missing in Vasmer 3, 459), Po. *elegant.* — Deriv. *елеґа́нтний,* SovUk. *елега́нтний, -ність, -но,* Wd. *елеґа́нцький, елеґа́нція* — Subst. га́рно ви́кінчений, добі́рний, розкі́шний, чепурни́й, Кузеля, l. c.

From Fr. *élegant* 'ts', the ultimate source being Lat. *ēlegāns* 'choise, tasteful, elegant', Klein 1, 507, SWO 183.

елекси́р see еліксир.

ЕЛЕКА́НТЪ MUk. 'wine from Alicante (in Spain)': елека́нтом Isg. (XVII c.). — Subst. *ґату́нок еспа́нського вина́,* Тимченко 873.

From GN. *Alicante,* city in Spain, Тимченко, l. c.

еле́й see еле́й.

еле́кт 'elect, elected', MUk. електа Asg. (XVI—XVII c.), електом Isg. (XVIII c.). — Deriv. *еле́ктор, -ка, -ство, -ський, електора́т,* here also: *еле́кція, елекці́йний.* MUk. електовый (1647), електорове Npl. (XVI c.), электорство (XVIII c.), електуючи (1699), електованъ (1696), на елекцыю (1597), на елекцыяхъ (XVII c.), элекціи (XVIII c.), елекціялное дѣло (XVIII c.). — Subst. *[ново]о́браний,* Тимченко 873.

From Lat. *ēlēctus* 'elected', Тимченко, l. c.

еле́ктр[ум] 'electrum, alloy of gold and silver', MUk. електра Gsg. (XVIII c.). — Deriv. *еле́ктризм, електри́ка* (Желеховський 1, 214), *електризува́ти[ся], -а́ння, електриза́ція, -заці́йний, еле́ктрик[а], електри́чний,*

-ність, -но, еле́ктричка, електрифікува́ти, -а́ння, електрифіка́тор, -ка, -ський, електрифіка́ція, електро́н, etc.; very many compound neologisms with електро-: *електро -бу́р, -вимі́рювальний, -візо́к, -во́з[ний], -двигу́н. -дина́міка, -динамо́метр, -доїння, -дриль, -енє́ргія, -є́мність, -зва́рний, -зва́рювання, -зва́рювач, ізоля́тор, -інтеґра́тор, -іскрови́й, -ка́р, -кардіогра́ма, -кардіогра́ф[ія], -ла́мпа, -ліз, -літ, -лічи́льний, -люмінісце́нція, -маши́на, -мере́жа, -металю́рґія, -ме́тр, -меха́ніка, -мобі́ль, -молотьба́, -монта́ж, -мото́р, -нарко́з, -насо́с, -неґати́вний, -облада́ння, -о́ранка, -пасту́х, -переда́ча, -пила́, -пилосо́с, -підійма́льний, -плу́г, -позити́вний, -по́їзд, -пра́ска, -постача́ння, -при́вод, -про́від, -програва́ч, -ро́звідка, -руші́йний, -силови́й, -систе́ма, -сі́тка, -око́п, -со́н, -сталь, -ста́нція, -ста́тика, -теплі́ця, -тера́пія, -термі́чний, -те́хнік[а], -тра́ктор, -устаткува́ння, -утю́г, -фізіоло́гія, -фо́р, -хе́мія, -хіру́ргія,* etc. — Syn. *електро́н;* subst. *стоп трьох части́н зо́лота й одно́ї части́ни срі́бла́,* Тимченко 873; *найме́нша ча́стка від'є́мної еле́ктрики,* Бойків 159.

From Gk. *ḗlektron* 'amber, alloy of gold and silver', Тимченко, l. c.; 'unit of negative electricity', Klein 1, 507, SWO 186.

еле́кція see еле́кт.

елеме́нт 'element', MUk. елеме́нта Npl. (XVI c.); 1627 Беринда), елементовъ Gpl. (XVIII c.), елементи Npl. (XVIII c.); Ru. *элеме́нт* (since 1806), Po. *element,* etc. — Deriv. *елеме́нтний, елемента́р, -ний, -ність, -но;* MUk. елементари Npl. (XVII c.). — Subst. *(в хе́мії:) пе́рвень, ті́ло, що його́ не мо́жна розкла́сти на складо́ві части́ни; (у да́вніх:) стихі́я : вода́, вого́нь, земля́ й пові́тря; (в суспі́льстві:) части́на якоїсь збір-*

ної одиниці; (в електриці:) частина батерії, Бойків 159.

From Lat. *elementum* 'first principle, element', Тимченко 873, Klein 1, 507, SWO 187.

елемозина arch. 'alms, charity', MUk. елемозины Gsg. (1646). — Subst. *милостиня, допомога бідному,* Тимченко 874.

From Gk. *eleēmosýnē* 'ts', Тимченко, l. c.

елерон 'aileron, wing-tip', ModUk.; Ru. *элерон* (wanting in Vasmer 3, 460). — Subst. *відкрилок, рухома хвостова (або кінцева) частина крила літака.*

From Fr. *aileron* 'ts', АкСл. 17, 1839.

елефантіяз[іс] 'elephantiasis', ModUk.; Ru. *элефантиаз[ис]* (since 1866). — Subst. *хвороблùве згрубіння шкіри на ногах,* Кузеля 115.

From Gk. *elefantíasis* 'ts', АкСл. 17, 1839.

Елисавета see **Єлизавета.**

Елисей see **Єлисей.**

еліберовати MUk. 'to liberate oneself': елѣберовати (XVII c.).

From Lat. *līber* 'free'.

élien! 'long live!', first recorded in the XX c. (Кузеля 115). — Subst. *хай живе!*

From Hg. *eljen!* 'ts', MNT-ESz. 1, 746 - 747.

елізія 'elision', ModUk.; Ru. *элизия* (since 1806), Po. *elizja*, etc. — Subst. *випад голосного перед другим коротким голосним.*

From Lat. *ēlīsiō 'ts'*, АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509,

еліксир, also елексир 'elixir', ModUk., Ru. *эликсир* (since 1806), Po. *eliksir*, etc. — Deriv. еліксирний. — SWO 188.

Subst. *рослинний вивар, лічнича вода, напій із чудесними прикметами,* Кузеля 115.

From Ar. *al-iksir*, the second part of it going back to Gk. *ksērós* 'dry', АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509, SWO 187.

елімінувати 'to eliminate', ModUk.; Ru. *элиминировать,* Po. *eliminować*, etc. — Deriv. *елімінуватися, -ання,* here also *елімінація.* — Subst. *усувати, виключати.*

From Lat. *ēlīmināre* 'to remove', АкСл. 17, 1840.

éлінґ 'slip, launch, stocks', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 24); Ru. *эллинг* (since 1864), Po. *eling.* — Subst. *споруда витягати корабель на беріг,* Горбач, l. c.

From Du. *helling* 'ts', Meulen 78, Vasmer 3, 460, SWO 187, Горбач, l. c.

еліпса 'ellipse; ellipsis', ModUk.; Ru. *еллипс[ис]*, Po. *elipsa*, etc. — Deriv. *еліпсовий, еліпсоїд;* here also *еліптичний.* — Subst. *замкнена крива лінія; випуск кількох слів у реченні,* Бойків 160.

From ModHG. *Ellipse* 'ts' (perhaps via Po. *elipsa),* the ultimate source being Gk. *élleipsis* 'falling short, defect', Горяев 431, Klein 1, 510, SWO 187.

еліта 'élite', ModUk.; Ru. *элита* (since 1864), Po. *elita, etc.* — Deriv. *елітний, -ність.* — Subst. *вибір, вицвіт, вибране товариство,* Кузеля 115.

From ModHG. *Elite* 'ts', the ultimate source being Fr. *élite* 'choice part', РССтоцький 4, 200, АкСл. 17, 1841, Klein 1, 509.

елк AmUk. 'elk', first recorded in 1971 (Кошеляник 207). — **Subst.** *лось.*

From E. *elk* Кошеляник, l. c.

Еллáда, also Геллáда (М. Зеров : Камена 35) **'Greece',** ModUk.; **Ru.** *Эллада;* CS. Елада||Іелада||Елась (Miklosich Lexicon 115). — Subst. ***Греція.***

From Gk. *Hellás*, Asg. *Helláda* 'Greece', Vasmer 3, 460; see also the following entry.

éллін, also гéлен (Тимченко 874) 'Greek', MUk. елини Npl. (1489), грекове (еллинове) (XVI c.), Еллины Npl. (XVII c.), Елины (XVIII c.), до Иелинъ и от Елинъ (XVIII c.); Ru. *э́ллин*. — Deriv. *éллінка, еллінíзм, еллінíст, -ка, елліністи́чний*, MUk. елин'ство (XVI c.), по елин[ску] (1627 Беринда), еллинская (XVII c.). — Syn. грек.

From Gk. *éllīn* < OGk. *héllēn* 'Hellen, son of Deucalion, eponymous ancestor of Greeks', Klein 1, 717, Vasmer 3, 460; see also the preceding entry.

елю́вій 'eluvium', ModUk.; Ru. *элю́вий*, Po. *eluwium*, etc. — Deriv. *елювія́льний*. — Subst. *проду́кт вивітрю́вання і вилуго́вування гі́рськи́х порі́д, які́ лиша́ються на мі́сці сво́го утво́рення*, Слум. 2, 475.

From Lat. *ēluere* 'to wash out', АкСл. 17, 1847.

елюкубра́ція 'unsuccessful writing', Po. [e]lukubracja. — Subst. *нездáрні ви́води; річ, яку́ напи́сано без талáнту, а з вели́ким нáкладом прáці*, Кузеля 115.

From Lat. *ēlūcubrātiō* 'hard work (: *ēlūcubrāre* 'to work out, to prepare by the light of a lamp'), SWO 188, Sławski 4, 375 - 376.

еля́! interj. used for chasing swine. — Syn. *ацю́!*

Compound of е! and ля!, see svv.

еляборáт 'elaborate', ModUk.; Po. *elaborat*. — Subst. *письмо́ва впрáва, задáча, ви́ріб*, Кузеля 115.

From Lat. *ēlabōrātus* 'worked out in detail', Klein 1, 505, SWO 183.

еласти́чний, SovUk. еласти́чний 'elastic', first recorded in the XIX c. (Желеховский 1, 214); Ru. *эласти́чный*, Po. *elastyczny*, etc. — Subst. *здáтний лéгко гну́тися, гнучки́й, пружни́й*, Слум. 2, 466.

From Fr. *élastique* 'ts', the ultimate source being Gk. *elastikós* : *elān* 'to drive, strike', Klein 1, 505, SWO 183.

ел[ь] see ейл.

Ельбру́с GN. Elbrus (highest mountain of Caucasus and Europe)', ModUk.; Ru. *Эльбру́с*, Po. *Elbrus*. — Subst. *найви́ща горá Кавкáзу й Євро́пи*.

From Pers. *Elburz* (< Av. *Harā* — *bərəzaitī* 'high mountain Harā'), Vasmer 3, 460.

Ельдорáдо 'El Dorado', ModUk.; Ru. *Эльдорáдо* (since 1864), Po. *Eldorado*. — Subst. *золоти́й край; рай, обі́цяна земля́*.

From Sp. *el dorado (país)* 'the gilden land', АкСл. 17, 1847, Klein 1, 506, SWO 183.

ельзеві́ри Npl. 'books printed by the Elzevirs (a Du. family of printers)', ModUk., Ru. *эльзеви́ры* (since 1898), Po. *elzewiry*. — Subst. *дру́ки ви́конані в фі́рмі Ельзеві́рів у Голля́ндії*.

From Du. FN. *Elzevir*, printers in the XVI—XVII c., Кузеля 115, SWO 188, АкСл. 17, 1847.

ельоквéнція 'eloquence', ModUk.; Ru. *элоквéнция* (since 1806), Po. *elokwencja*. — Subst. *вимо́ва, дар вимо́ви, красномо́вність*, Кузеля 115.

From Lat. *ēloquentia* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельонґáція 'elongation', ModUk.; Po. *elongacja*. — Subst. *ви́довження, кут між планéтою й со́нцем*, Кузеля 115.

From MLat. *ēlongātiō* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельф, also **éльфа** 'elf', ModUk.; Ru. *э́льф* (since 1864), Po. *elf*, etc. — Deriv. *éльфовий*. — Subst. *доброзичли́вий дух приро́ди (в герма́нській мітоло́гії)*, Слум. 2, 475.

From E. *elf* or ModHG. *Elfe 'ts'*, АкСл. 17, 1847, Vasmer 1, 460, SWO 187.

Е́л[ь]чук (Богдан 60) AmUk. for Ільчу́к, see Ілля́.

ема́ль 'enamel', MUk. гамалю Asg. (1624); Ru. *эма́ль* (since 1806), Po. *emal*, etc. — Deriv. *емалевий, емалюва́льний, -ик, -иця, емалюва́ти, -а́ння, емальо́ваний, -но.* — Subst. *скляна́ поволо́ка, полі́ва, малю́вання в вогні́*, Кузеля 115.

From Fr. *email* 'ts', Vasmer 3, 460, АкСл. 17, 1850; see also гамалі́я 2.

емана́ція 'emanation', ModUk.; Ru. *эмана́ция*, Po. *emanacja*, etc. — Deriv. *еманаці́йний.* — Subst. *виті́ка́ння, випромі́нювання, ви́ділення чого-небудь*, Слум. 2, 475.

From LLat. *ēmānātiō* 'flowing out', АкСл. 17, 1850, Klein 1, 511, SWO 188.

еманси́пува́ти Wd. еманципува́ти 'to emancipate', ModUk.; Ru. *эманципи́ровать* (since 1866), Po. *emancypować*, etc. — Deriv. *емансипува́тися, -а́ння, емансипо́ваний, -ні́сть, -но*, here also *емансипа́тор[ка], емансипа́ція*, Wd. *еманципа́нт[ка].* — Subst. *звільня́ти від якої́сь зале́жности*, Слум. 2, 476.

From Lat. *ēmancipāre* 'to declare a person free and independent', АкСл. 17, 1852, Klein 1, 511, SWO 188.

Емануї́л PN. 'Emmanuel', MUk. Еммануи́ль (1627 Беринда), Ru. *Эммануи́л*, Po. *Emanuel*, etc. — Deriv. *Мануї́л*; FN. *Мано́лій.* — Subst. MUk. с на́ми Бъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Emmanouḗl*, the ultimate source being Hb. *Immānūēl* 'God with us', Klein 1, 515.

емба́рго 'embargo', ModUk.; Ru. *эмба́рго* (since 1806), Po. *embargo*, etc. — Subst. *заборо́на вво́зу або́ ви́возу това́рів, ці́нностей і т. ін.*, Слум. 2, 476.

From Sp. *embargo : embargar* 'to impede, restrain, *seize*', АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емблє́ма 'emblem', ModUk.; Ru. *эмбле́ма* (since 1731), Po. *emblemat*, etc. — Deriv. *емблемати́чний.* — Subst. *озна́ка, умо́вний знак*, Бойків 160.

From Lat. *emblema* 'ts', the ultimate source being Gk. *émblēma* 'insertion', АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емболі́я 'emboly', ModUk.; Ru. *эмболия*, Po. *embolia*, etc. — Deriv. *емболі́чний.* — Subst. *жилозасмі́чення*, Бойків 160.

From Gk. *embolḗ* 'throwing in, putting in', АкСл. 17, 1854, SWO 189.

ембріо́н 'embryo', ModUk.; Ru. *эмбрио́н* (since 1864), Po. *embrion*, etc. — Deriv. *ембріо́нний, ембріона́льний*; here also *ембріоло́гія.* — Subst. *за́родок твари́ни або́ люди́ни*, Слум. 2, 476.

From Gk. *émbrion* 'embryo, fetus', АкСл. 17, 1855, Klein 1, 513, SWO 189.

Еме́рика MUk. (XVIII c.) for Аме́рика.

емери́т 'a retired one, emeritus', ModUk.; Ru. *эмери́т*, Po. *emeryt*, etc. — Deriv. *емериту́ра, емери́тка, емери́тський.* — Subst. *ви́служений, на пе́нсії*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmeritus* 'ts', Klein 1, 516, SWO 189.

еміґра́нт, SovUk. емігра́нт, first recorded in the XIX c.; Ru. *эмигра́нт* (since 1806), Po. *emigrant*, etc. — Deriv. *еміґра́нтка, -тщина, -тський*; here also *еміґра́ція, еміґраці́йний, [ви́]еміґрувати, -ання.* — Subst. *пересе́ле́нець, ви́ходець*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmigrans* (Gsg. *-ntis*) : *ēmigrāre* 'to move away, emigrate', АкСл. 17, 1856, Klein 1, 514, SWO 189.

Емі́лій PN. 'Emil', ModUk. — Deriv. ***Емілія́н, Омелья́н; Мі́льо, Мі́лько, Мі́люта, Оме́лько, Емі́лія, Емі-***

ла; FN. *Оме́льченко, Омелья́ненко, Омельчу́к, Омельчу́шин, Оме́льський, Омелья́нський,* etc. (Богдан 208). — Subst. MUk. Емvліа́нъ : разу́мен, 1627 Беринда.

From Lat. *Aemilius* — name of a Roman gens, Klein 1, 514.

емір 'Ar. prince', MUk. емѣра Asg. (XVIII c.); Ru. *эми́р* (since 1806), Po. *emir,* etc. — Subst. *князь, ти́тул де́яких схі́дних держа́вців,* Бойків 161.

From Ar. *amir* 'commander', Тимченко 874, Klein 1, 515, SWO 189.

емі́сія 'emission', ModUk.; Ru. *эми́ссия,* Po. *emisja,* etc. — Deriv. *емісі́йний.* — Subst. *ви́силка.*

From Lat. *emissiō* 'ts'.

е́мка 'M-car', SovUk.; Ru. *э́мка.* — Subst. *легкови́й автомобі́ль ма́рки „М",* Слум. 2, 477.

A combination of "M" and suffix -ka.

емо́ція 'emotion', ModUk.; Ru. *эмо́ция* (since 1864), Po. *emocja,* etc. — Deriv. *емоці́йний, -ність, -но, емоціона́льний, -ність, -но.* — Subst. *[по]чуття́, звору́шення, пережива́ння,* Бойків 161.

From Lat. *ēmotiō : ēmovēre* 'to move out, move away; to stir up, agitate', SWO 189.

емпіре́й 'the highest heaven'; MUk. в емпирею (XVII c.). — Ru. *эмпире́й.* — Deriv. Емпире́йское нбо (XVII c.), емфирейским Isg. (XVIII c.), емпѣре[й]ски[й] (XVIII c.). — Subst. MUk. до найвышшого н[е]ба Емпирейского (XVII c.), Тимченко 874.

From Gk. *empýrios*||*émpyros* 'fiery', Тимченко, l. c., Klein 1, 516.

емпірик 'empiricist', ModUk.; Ru. *эмпи́рик* (since 1806), Po. *empiryk,* etc. — Deriv. *емпіри́чний, емпіри́зм,*

and compounds: *емпіріо -кри́тик, -крити́чний, -моні́зм, моністи́чний,* etc. — Subst. *прихи́льник емпіри́зму: вче́ний, що ро́бить ви́сновки лише́ на підста́ві спостере́жень і до́сліду,* Бойків 161.

From Lat. *empīricus,* the ultimate source being Gk. *empeirikós* 'experienced', Klein 1, 516, АкСл. 17, 1863.

е́мський 'from Ems', Po. *emski.* — Deriv. *Е́мський ука́з* (заборо́ни укр. мови в 1876 р.). — Subst. *з мі́ста Емс у за́хідній Німе́ччині.*

From *Ems,* city in W. Germany.

емтеє́с 'machine-tractor station', SovUk. Ru. *эмтеэ́с.* — Deriv. *емтеє́сівець, -вський.* — Subst. *маши́но-тра́кторна ста́нція* Слум. 2, 478.

An acronym, formed from the first letters of the words маши́но-тракторна ста́нція.

е́му 'emu', Ru. *э́му* (since 1864), Po. *emu,* etc. — Subst. *австралі́йський лісови́й птах, поді́бний до стру́ся,* Орел 1, 327.

From Port. *ema* di gei 'crane of the ground', so called because of its unability to fly, Орел, l. c., Klein 1, 516, АкСл. 17, 1865.

ему́льсія 'emulsion', Ru. *эму́льсия* (since 1806), Po. *emulsja,* etc. — Deriv. *емульсі́йний, емульси́р, емульсоі́ди.* — Subst. *молокоподі́бна теч; су́міш пе́чив; в'язкі́ речови́ни в маля́рських фа́рбах.*

From Lat. *ēmulsus : ēmulgere* 'to milk out, drain out', Орел 1, 327, Klein 1, 517.

емфа́за 'emphasis', **емфати́чний** 'emphatic', ModUk.; Ru. *эмфа́за, емфати́ческий,* Po. *emfaza, emfatyczny,* etc. — Deriv. *при́тиск, на́голос; переса́да, напу́шеність,* Кузеля 116; *з при́тиском; переса́дний.*

From Gk. *émfasis* 'outward appearance', *empfatikós* 'expressive', Орел 1, 327, Klein 1, 515, АкСл. 17, 1867.

емфізéма 'emphysema', ModUk.; Ru. *эмфизéма* (since 1866), Po. *emfizema*, etc. — Subst. *пухлинá*, Кузéля 116.

From Gk. *emfýzema* 'inflation', Орел 1, 327, Klein 1, 516, АкСл. 17, 1867.

енгармонізм енгармóнія 'enharmony', ModUk.; Ru. *энгармонúзм*, Po. *enharmonia*, etc. — Deriv. *енгармоніúний, -ність, -но.* — Subst. *ототóжнення в прáктиці теоретúчно рíзних звучáнь*, Орел 1, 328.

From Gk. *en-* 'in[to]' and *harmoniā* 'harmony', Klein 1, 523, АкСл. 17, 1868.

енґлізувáти 'to Anglicize', ModUk.; Ru. *энглизúровать.* — Subst. *підрізувати хвостú кóням на англíйський манíр*, Бойків 161; *англізувáти.*

From ModHG. *englisieren* 'ts', Бойків, l. c.

ендéк 'member of the national-democratic party (in Poland)', ModUk.; Ru. *эндéк*, Po. *endek.* — Deriv. *ендéчка, ендéцький.* — Deriv. *член націонал-демократúчної пáртії в міжвоéнній Пóльщі.*

From Po. *endek* 'ts'.

ендемія 'endemy', ModUk.; Ru. *эндемúя*, Po. *endemia*, ets. — Deriv. *ендеміúний, -íчний.* — Subst. *поширена тільки в однíй місцéвості заразлúва хворóба*, Бойків 161.

From Gk. *en-* 'in' and *dêmos* 'people', Klein 1, 520.

енджéя||енджúй AmUk. 'engine', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *мотóр (машúни).*

From E. *engine* 'ts', Кошеляник 208.

ендо- — a compound - forming element in such words as *ендо- гéнний, -дéрма, -кардíй, -паразúт*, etc.; known to all other Sl. — Subst. *в середúні; осерéдній.*

From Gk. *endo : éndon* 'on the inside', Partridge 825.

ендогáмія 'endogamy', ModUk.; Ru. *эндогáмия*, Po. *endogamia*, etc. — Deriv. *ендогáмний, ендогамíчний.* — Subst. *внýтрішньо - груповé (племíнне) одрýження, шлюб всередúні дáної суспíльної грýпи*, Льохін 236.

From Gk. *éndo* and *gámas* 'ts', Льохін, l. c., SWO 191, Klein 1, 520.

енéма 'enema', MUk. енéму Asg. (XVIII c.); Po. *enema.* — Subst. *прочúщення відходóвої кúшки водóю*, Кузеля 116; syn. *лíватúва, клíзма.*

From LLat. *enema*, the ultimate source being Gk. *énema* 'injection, clyster', Klein 1, 521.

енéргія 'energy', MUk. енéргію Asg. (XVII c.); Ru. *энéргúя* (since 1806), Po. *energia*, etc. — Deriv. *енергíйний, -íчний, -но.* — Subst. *сúла, міць; діяльність*, Тимченко 874.

From Gk. *enérgeia* 'energy, efficiency', Тимченко, l. c., Орел 1, 330, Klein 1, 521, АкСл. 17,1876.

éніґма 'enigma', MUk. без Енигматъ (1637); Po. *enigmat.* — Deriv. *еніґматúчний.* — Subst. зáгадка, Кузеля 117.

From Lat. *aenigma*, the ultimate source being Gk. *aínigma* (Gsg. *ainígmatos*) 'dark saying, puzzle', Klein 1, 523; in Uk. perhaps via Po., Тимченко 875.

енкáвстика 'encaustic', ModUk., Ru. *энкáустика*, Po. *enkaustyka*, etc. — Deriv. *енкавстúчний.* — Subst. *випáлювання рисýнків на порцелянí (в вогнí)*, Кузеля 117.

From Gk. *enkaustikē* (téxnē) 'encaustic (art)', Klein 1, 518, SWO 193.

енклíтика 'enclitic (word)', Ru. *энклúтика*, Po. *enklityka*, etc. — Deriv. *енклітúчний.* — Subst. *ненаголó-*

шене сло́во, що тво́рить одне́ ці́ле з попере́днім (наголо́шеним) сло́вом.

From L. *encliticus,* the ultimate source being Gk. *enklitikós* 'throwing its accent back', Klein 1, 519, Орел 1, 330.

енкля́ва 'enclave', ModUk.; Ru. *энкля́ва,* Po. *enklawa,* etc. — Deriv. *енкля́вний, -ність, -но.* — Subst. *відокре́млена терито́рія в чужі́й краї́ні.*

From Fr. *enclave* 'ts' : *enclaver* 'to enclose within alien territory', the ultimate source being LLat. *inclāvāre* 'to lock with a key', Орел 1, 331, Klein 1, 519.

е́нко 'enko[-name]', ModUk. — Subst. *си́мвол украї́нських пріз́вищ на -енко; (перено́сно:) украї́нець.*

From suffix *-enko,* characterizing Uk. surnames and Ukrainians in general.

енко́мія 'praise, panegyric', MUk. енкомій Gpl. (XVII c.), Po. *enkomion.* — Subst. *похва́ла, панегі́рик,* Тимченко 875.

From Gk. *enkṓmion* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 193.

енкра́тія 'abstinence', ModUk. — Subst. *здéржливість,* Кузеля 117.

From Gk. *en-* 'in' and *krátos* 'strength' might'.

е́нний, е́нський 'N.[N.]', ModUk.; Ru. *э́нный.* — Subst. *позна́чений лі́терою N-n у зна́ченні 'ко́жний, вся́кий, пе́вний',* Слум. 2, 481.

An artificial formation, based on Lat. letter *N-n.*

ентери́т 'enterite', ModUk.; Ru. *энтери́т.* — Subst. *запа́лення тонки́х кишо́к,* Орел 1, 331.

A medical term coined from Gk. *éntera* 'intestines' by Fr. pathologist F. B. de la Croix de Sauvage, (1706-1767), Орел, l. c., Klein 1, 525.

енто- — a word-forming element 'ento'- in such compounds as *енто-бла́ст, -де́рма, -паразі́т, -пла́зма,* etc., known to other Sl. — Subst. *вну́трішній.*

From Gk. *entós* 'within, inside', Орел 1, 331.

ентомо́лог 'entomologist', ModUk.; Ru. *энтомо́лог,* Po. *entomolog,* etc. — Deriv. *ентомологі́чний, ентомоло́гія.* — Subst. *уче́ний у комахозна́встві.*

From Gk. *éntomos* 'insect' and *lógos* 'science', Орел 1, 332.

ентузія́зм, SovUk. ентузіáзм 'enthusiasm', first recorded in the XX c. (Кузеля 117); Ru. *энтузиа́зм,* Po. *entuzjazm,* etc. — Deriv. *ентузія́ст[ка], ентузіясти́чний, -ність, -но.* — Subst. *одушéвлення, за́пал,* Кузеля 117.

From Gk. *enthousiasmós* 'divine inspiration', Орел 1, 332, Klein 1, 526, SWO. 194.

енци́кліка 'encyclic', ModUk.; Ru. *энци́клика* (since 1882), Po. *encyklika,* etc. — Subst. *па́пське посла́ння до єпи́скопів,* Орел 1, 333.

From LLat. *encyclica,* the ultimate source being Gk. *encýklios* 'in a circle, circular', Орел, l. c., Klein 1, 519.

енциклопе́дія 'encyclopedia', **енциклопеди́зм** 'encyclopedism', ModUk.; Ru. *энциклопе́дия* (since 1780), *энциклопеди́зм* (since 1864), Po. *encyklopedia, encyklopedyzm,* etc. — Deriv. *енциклопеди́ст[ка], енциклопеди́чний, -ність, -но.* — Subst. *вида́ння, в яко́му зі́брано відо́мості з усі́х о́бсягів знання́,* Кузеля 118; *(енциклопеди́зм:) знання́ всього́.*

From LLat. *encyclopaedia, encyclopaedismus* 'ts', the ultimate source being Gk. *enkýklios paidéia* 'circular (rounding up) education', Klein 1, 519, АкСл. 17,1884.

еолі́т 'eolith', ModUk.; Ru. *эоли́т,* Po. *eolit,* etc. — Deriv. еолітовий. — Subst. *найдавні́ша епо́ха кам'яно́-*

го віку; примітивне кам'яне знаряддя добú еоліту, Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *líthos* 'stone', Орел, l. c., АкСл. 17, 1885.

еоце́н 'eocene', ModUk.; Ru. *эоце́н,* Po. *eocen,* etc. — Deriv. *еоце́новий.* — Subst. *спідня частúна відкладів третúчної е́ри,* Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *kainós* 'new', Орел, l. c., SWO. 194.

епа́кти Npl 'epacts', MUk. епа́кта (1627 Беринда); Po. *epakta.* — Subst. *кількість днів від оста́ннього молодика́ до 1-го сі́чня, пересту́пні дні,* Тимченко 875; MUk. наведеніє, або втру́ченыи дны, 1627 Беринда.

From Gk. *epaktaí* hēmérai 'intercalary days', Тимченко, l. c., Klein **1, 528.**

епанча́ see опанча́.

епа́рхія see єпа́рхія.

епати́да see епенди́т.

епатува́ти 'to astonish', ModUk.; Ru. *эпати́ровать,* Po. *epatować.* — Subst. *вража́ти, дивува́ти, приголомшувати,* Слум. 2, 482.

From Fr. *épater* 'ts', АкСл. 17, 1885, SWO. 194.

епенди́т arch. 'over (or outer) tunic', MUk. епенди́тъ (1627 Беринда), here also (distorted:) епатида (XVII c.); OCS. *ependitъ.* — Subst. *ве́рхня но́ша, зве́рхня оде́жа,* Тимченко 875; MUk. обоичик, камазе́ля, кафтан, сукня, жупа́нъ, кошу́ля, а́бо волня́ница, и́нак фарту́хъ, ху́ста для́ опаса́ня, 1627 Беринда.

From Gk. *ependýtēs* 'tunic worn over another', Тимченко, l. c., Vasmer[2] 2, 21.

епи́скоп see єпи́скоп.

епіго́н Wd. епіґо́н (Кузеля 118) 'epigone', ModUk.; Ru. *эпиго́н* (since 1864), Po. *epigon,* etc. — Deriv. *епіго́нство, -ський.* — Subst. *пото́мок, наща́док; наслідник, послідо́вник.*

From Gk. *epígonos* 'one born after; offspring, posterity', АкСл. 17, 1885, Орел 1, 335.

епігра́ма 'epigram', MUk. епигра́мма (1625); Ru. *эпигра́мма* (since 1780), Po. *epigram[at],* etc. — Deriv. *епігра́мний, епіграматúст, -и́чний.* — Subst. *коро́ткий, доте́пний вірш,* Кузеля 118.

From Lat. *epigramma,* the ultimate source being Gk. *epígramma* 'inscription', Орел 1, 335, АкСл. 17, 1886, Klein **1, 531.**

епіграф 'epigraph', ModUk.; Ru. *эпи́граф* (since 1806: эпигра́ф), Po. *epigraf,* etc. — Deriv. *епігра́фіка, -ія, епіграфі́ст[ка], -і́чний.* — Subst. *на́пис,* Кузеля 118.

From Gk. *epigrafḗ* 'inscription', Орел 1, 335, perhaps via Fr. *épigraphe* 'ts', Vasmer **3, 461.**

епіде́мія 'epidemy, epidemic', ModUk.; Ru. *эпиде́мия* (since 1806), Po. *epidemia,* etc. — Deriv. *епідемі́чний, епідеміоло́гія, -логі́чний.* — Subst. *по́шесть, ма́сова заразли́ва хворо́ба,* Орел 1, 336.

From Lat. epidēmia, the ultimate source being Gk. *epidēmía* nósos 'disease prevalent among the people', Орел, l. c., Vasmer **3, 461,** Klein **1, 530.**

епіде́рма, rarely епіде́рміс, 'epidermis', ModUk.; Ru. *эпиде́рма, -мис* (since 1806), Po. *epiderma,* etc. — Deriv. *епідерміофітія.* — Subst. *нашкі́рник,* Кузеля 118.

From Gk. *epidermís* 'outer skin', Klein 1, 531, SWO. **195.**

епідіаско́п 'projector', ModUk.; Ru. *эпидиаско́п,* Po. *epidiaskop,* etc. — Subst. *апара́т висвітлювати образ[к]и́.*

From Gk. *epi-* 'on' and *diaskopéomai* 'I look at', Орел 1, 336, АкСл. 17,1890, SWO. 195.

епізо́д, AmUk. е́пизовд 'episode', ModUk.; Ru. *эпизо́д* (since 1806), Po. *epizod*, etc. — Deriv. *епізоди́чний, -но.* — Subst. *вста́влена части́на тво́ру; окре́ма випадко́ва поді́я в ці́лості поді́й,* Орел 1, 336.

From Gk. *epeisódion* 'addition, episode', Орел, l. c., Klein 1, 533, perhaps via Fr. *épisode* 'ts', Vasmer 3, 462; AmUk. *е́пизовд* directly from E. *episode,* Кошеляник 211.

епізоо́тія 'epidemic disease among animals', ModUk.; Ru. *эпизоо́тия* (since 1847), Po. *epizootia,* etc. — Deriv. *епізооти́чний, епізоотоло́гія, -логі́чний.* — Subst. *по́шесть се́ред твари́н,* Орел 1, 336.

From Gk. *epí-* 'on' and *dzóon* 'animal', Орел, l. c.

е́пік 'an epic poet' ModUk.; Ru. *э́пик* (since 1847), Po. *epik,* etc. — Deriv. *е́піка, епі́чний, -ність, -но.* — Subst. *письме́нник, а́втор епі́чних тво́рів,* Бойків 163.

From Gk. *epikós 'epic';* see also е́пос, епопе́я.

епікуре́єць 'epicure', MUk. епикурчикъ (XVI c.); Ru. *эпикуре́ец* (since 1806), Po. *epikurejczyk.* — Deriv. *епікуре́йський, епікуреї́зм;* MUk. по епикуръску (XVI c.). — Subst. *послідо́вник філосо́фії Епіку́ра; прихи́льник змисло́вости, розпу́сник,* Тимченко 875.

From Gk. *Epikoúreios* 'pertaining to Epicurus', Тимченко, l. c.

епіле́псія 'epilepsy', **епіле́птик** 'epileptic', MUk. епилепсию Asg. (XVIII c.); Ru. *эпиле́псия* (since 1780), *эпиле́птик* (since 1806), Po. *epilepsja, epileptyk,* etc. — Deriv. *епілепти́чка, епілепти́чний.* — Subst. *па́давиця, па́дачка, би́рса,* Тимченко 875; *(епіле́птик:) хво́рий на па́давицю.*

From Gk. *epilepsiā* 'ts', Тимченко, l. c., Орел 1, 337, perhaps via Fr. *épilepsie* (< Lat. *epilēpsis)* 'ts', Vasmer 3, 462.

епіло́г 'epilog[ue]', MUk. епѣлiогъ (XVII c.), епилогъ (XVII c.); Ru. *эпило́г* (since 1685, Hüttl-Worth 122), Po. *epilog,* etc. — Subst. *закі́нчення, кінце́ва части́на літерату́рного тво́ру,* Тимченко 875.

From Gk. *epílogos* 'ts', Тимченко, l. c.; according to Vasmer 3, 462, in Ru. via Fr. *épilogue* (< Lat. *epilogus),* cf. also Hüttl-Worth, l. c.

епі́стола, Wd. епі́столя, arch. епісто́лія 'epistle', MUk. епистоліи Gsg. (XVII c.), епісто́лію Asg. (XVII c.), по... епистолїяхъ; Ru. *эпи́стола||эписто́лия,* Po. *epistola,* etc. — Deriv. *епістоля́рний.* — Subst. *лист, посла́ння; літерату́рний твір у фо́рмі листа́,* Орел, 1, 337.

From Lat. *epistola* 'letter', the ultimate source being Gk. *epistolē* 'something sent, message', Тимченко 875, Klein 1, 533, SWO. 196.

епітала́ма, Wd. епіталя́міюм (Кузеля 118) 'epithalamium'; Ru. *эпитала́ма* (since 1806), Po. *epitalamium.* — Subst. *весі́льний вірш, пі́сня,* Орел 1, 337.

From Lat. *epithalamium,* 'ts', the ultimate source being Gk. *epithalámion* 'bridal song', Klein 1, 534, Орел, l. c.

епіта́ф (rarely:) епіта́фія 'epitaph', MUk. епіта́фїон (1627 Беринда); Ru. *эпита́фия* (since 1678, Hüttl-Worth 122), Po. *epitafium.* — Subst. *нагро́бний на́пис,* Тимченко 875; MUk. нагро́бный на́пис, 1627 Беринда.

From Gk. *epitáfion* 'ts', Тимченко, l. c.

епіте́т 'epithet', ModUk.; Ru. *эпи́тет* (since 1806), Po. *epitet,* etc. —Subst. *худо́жнє озна́чення, що виділя́є в зобра́жуваному яку́сь характе́рну прикме́ту,* Лесин-Пулинець 96.

From Gk. *epítheton* 'something added', Огієнко РМ. 1, 403, Орел 1, 338, Klein 1, 534, SWO. 197.

епітімія 'penance, penitence (for one's sins)', MUk. єптѣмьею Asg. (XV c.), епитемью Asg. (XV c.), епітімія (1627 Беринда); Ru. *эпитимия*||*епитимия*. — Subst. *церковна кара, покута за гріх проти церковних приписів, канонів, тощо,* Орел 1, 338; MUk. покута, або вина пѣняжная, або каране, або даръ, заплата, 1627 Беринда.

From Gk. *epitímion* 'ts', Тимченко 875, Vasmer[2] 2, 21.

епітрахиль, El. also єпітрахиль (Гак 18) 'stole, ecclesiastical vestment', MUk. епѣтрахел (1619), епітрахиля Gsg. (XVII c.), епитрахиль (XVII c.), епітрахілы Npl. (XVIII c.), епитрахилъ (XVIII c.); Ru. *эпитрахиль*|| *епитрахиль,* ORu. also патрахиль, петрахиль (Vasmer[2] 2, 21)). — Subst. *церковний одяг, що носить на шиї священик під час кожної відправи,* Тимченко 892.

From Gk. *epitraxēlion* 'ts', Тимченко, l. c., Vasmer, l. c.

Епіфан[ій] see Єпіфан[ій].

епіфора 'epiphora', ModUk.; Ru. *эпифора* (since 1806), Po. *epifora,* etc. — Subst. *стилістичний засіб повторення однакових слів у кінці рядків або строф з метою посилення виразности й музичности поетичної мови,* Лесин - Пулинець 97.

From Gk. *epiforá* 'bringing upon; repetition', Лесин - Пулинець, l. c., Klein 1, 532,АкСл. 17, 1900.

епічний : епік.

епода, SovUk. епод 'epode', first recorded in the XX c. (Кузеля 119); Ru. *эпод,* Po. *epoda,* etc. — Subst. *кінцева пісня, рід поезії,* Кузеля, l. c.

From Gk. *epōdós* 'part of an ode sung after the strophe and antistrophe', Орел 1, 338, Klein 1, 534.

еполет 'epaulette', ModUk.; Ru. *эполет* (since 1806: *эполета),* Po. *epolety.* — Subst. *нараменник, що захищав вояка від ударів по плечі; прикраса на плечах в уніформі старшин деяких армій,* Орел 1, 339.

From Fr. *épaulette,* dimin. of *épaule* 'shoulder', Орел, l. c., Klein 1, 529, АкСл. 17, 1902.

епопея 'epopee', ModUk.; Ru. *эпопея* (since 1794), Po. *epopéa,* etc. — Subst. *епічні твори — прозові або віршовані, у яких відображено життя особливо широко й різнобічно.*

From ModHG. *Epopöe,* the ultimate source being Gk. *epopoía* 'epic poetry', Лесин - Пулинець 97, Klein 1, 534.

епос 'epic (poem)', ModUk.; Ru. *эпос* (since 1864), Po. *epos,* etc. — Subst. *„слово", епічна поема, пісня.*

From Gk. *épos* 'word', Орел 1, 339, Лесин-Пулинець 98,

епоха 'epoch', ModUk.; Ru. *эпоха* (since 1780), Po. *epoka,* etc. — Deriv. *епохальний, -ність, -но.* — Subst. *відтинок часу, час, доба.*

From ModHG. *Epoche* 'ts', the ultimate source being Gk. *epoxē* 'check, cessation, stoppage, pause', Орел 1, 339, Vasmer 3, 462.

ера 'era, period (in history)', ModUk.; Ru. *эра* (since 1806), Po. *era,* etc. — Subst. *видатний у житті людства або певного народу момент, що від нього починають літочислення,* Бойків 164.

From LLat. *aera* 'ts', Орел 1, 339; perhaps via ModHG. *Ära* 'ts', Vasmer 3, 462.

ерар[ій] 'treasury', ModUk. — Deriv. *ерарний.* — Subst. *скарб[ниця], державна каса,* Кузеля 119.

From Lat. *aerarium* 'place, in which the public money was kept, treasury'.

ерґ, SovUk. ерг 'erg', first recorded in the XX c.; Ru. *эрг*, Po. *erg*, etc. — Deriv. *ерґо-граф, -метр*. — Subst. *одиниця енергії.*

From Gk. *érgon* 'work', Klein 1, 538.

ерґотизм 'ergotism', ModUk.; Po. *ergotyzm*. — Deriv. *ерґотин*. — Subst. *епідемія хвороби „Антонів вогонь", „зла корча"*, Огієнко РМ. 1, 216.

From Lat. *ergotum* 'ergot', SWO. 198.

ердель Wd. 'devil', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215). — Subst. *чорт.*

From Hg. *erdei* 'belonging to forest'.

Ереван 'Erevan (capital of Armenia)', ModUk.; Ru. *Эреван*, arch. *Эривань*, Po. *Erewan*, etc. — Deriv. *ереванець, -анка, -анський*. — Subst. *столиця Вірменії.*

From Arm. *Erevan*, the ultimate source being Ar. *erevan* 'appearance', Vasmer 3, 462.

ерекція 'erection', ModUk.; Ru. *эрекция* (since 1866), Po. *erekcja*, etc. — Deriv. *ерекційний, ерекціональний* (Франко 7, 451). — Subst. *напруження; фундація.*

From Lat. *ērectiō* 'setting up', АкСл. 17, 1907, Klein 1, 537.

ереміт 'hermit', MUk. еримита (1596 Зизаній); Po. *eremita*. — Subst. *пустельник*, Кузеля 119.

From Lat. *erēmīta* 'ts', the ultimate source being Gk. *erēmítēs* 'he who lives in the desert', Klein 1, 724, SWO. 198.

ерзац 'substitute', ModUk.; Ru. *эрзац* (since 1937), Po. *erzac*. — Subst. *неповноцінний замінник чого-небудь, суроґат*, Слум. 2, 485.

From ModHG. *Ersatz* 'ts', РССтоцький 210.

ерл 'earl', ModUk. — Subst. *граф*, Кузеля 119.

From E. *earl* 'ts', Орел 1, 241.

ермітаж 'hermitage; Hermitage (in Leningrad)', ModUk.; Ru. *эрмитаж* (since 1765, Vasmer 3, 462), Po. *ermitaż*. — Subst. *пустельня, захисток; багатий музей у Ленінграді.*

From Fr. *ermitage* 'hermitage', Орел 1, 341, Vasmer, l. c.

Ермолай see Єрмолай.

еродувати 'erode', ModUk.; Ru. *эродировать*, Po. *erodować*, etc. — Subst. *розмивати, руйнувати земну кору діянням води та льодовиків*, Орел 1, 341.

From Lat. *ērōdere* 'to gnaw away, consume', Орел, l. c., Klein 1, 539; see also the following entry.

ерозія 'erosion', ModUk.; Ru. *эрозия* (since 1937), Po. *erozja*, etc. — Deriv. *ерозійний, ерозивний*. — Subst. *(в геології:) розклад гір від дощу, текучої води, вітру; (в медицині:) ранка на шийці дітинника*, Бойків 165.

From Lat. *ērōsiō* 'gnawing away'; see also the preceding entry.

еротик 'sexualist', ModUk.; Ru. *эротик* (since 1864), Po. *erotyk*, etc. — Deriv. *ероти[ч]ка, еротизм, -ичний, -ність, -но*. — Subst. *відданий культові кохання*, Бойків 165.

From Gk. *erotikós* 'caused by love; referring to love', Klein 1, 539.

ерудит 'erudite', **ерудиція** 'erudition', ModUk.; Ru. *эрудит, эрудиция* (since 1864), Po. *erudyta, erudycja*, etc. — Subst. *учений; ученість, широке знання, вишколення*, Кузеля 119.

From Lat. *ērudītus, ērudītiō* 'ts', Орел 1, 342, Klein 1, 540.

ерýпція 'eruption', ModUk.; Po. *erupcja.* — Deriv. *ерупційний.* — Subst. *вúбух (з землí),* Кузеля 119.
From Lat. *ēruptiō* 'ts', Klein 1, 540.

ерцетúза dial. for інтерцúза.

ес '(letter)s; hook', MUk. з есами (1572), есъ (1654), есами Ipl. (XVIII c.), Ru. *эс* (since 1940), Po. *es,* etc. — Deriv. *éсик, есувáтий;* MUk. з есиками (1627). — Syn. *назва бýкви с; гак,* Тимченко 876.
From the name of the letter *s*, Тимченко, l. c.

есаýл see осаýл.

есбé[к], есбíвець 'member of the security service', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 12). — Syn. *член Слýжби Безпéки,* Горбач, l. c.
An acronymic formation based on the first letters of: Слýжба Безпéки.

есдéк 'socialist-democrat', ModUk.; Ru. *эсдéк* (since 1940). — Deriv. *есдéчка, есдéківський.* — Subst. *соціялíст-демокрáт,* Слум 2, 486.
An acronym formed from the first letters of: соціялíст-демокрáт, cf. есéр, Слум., l. c.

есéй, AmUk. éсий 'essay', ModUk.; Ru. *эссé,* Po. esej. — Deriv. *есеïст[ка].* — Subst. *нáрис.*
From E. essay 'ts', the ultimate source being Fr. essai 'ts' (cf. Ru. эссé), Klein 1, 543.

From Lat. *essentia* 'ts', Тимченко 876, Орел 1, 343.

есéнція dial. есéнц (Горбач 15, 321) 'essence', MUk. есенцѣи Gsg. (XVIII c.); Ru. *эссéнция* (since 1780), Po. *esencja,* etc. — Deriv. *есенціяльний, -но.* — Subst. *істóта, зміст, оснóва; вúвар, рóзтвір,* Кузеля 119.

есéр 'socialist-revolutionary', ModUk.; Ru. *эсéр,* (since 1937). — Deriv. *есéрка, есéрівський.* — Subst. *соціялíст-революціонéр,* Слум. 2, 486.

An acronym formed from the first letters of: соціялíст-революціонéр, cf. есдéк, Слум., l. c.

есéс[івець], есéсман 'SS-man', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 14), Ru. *эсéсовец.* — Deriv. *есéсівка, -вський.* — Syn. *сýкин син (від жартівлúвого розшифрувáння абревіятýри СС), гітлерівець, курохвáт, íбердýрень (перекрýчення нім. Übermensch 'надлюдúна'), швáрцман (від чóрних унíфóрм...),* Горбач, l. c.
From ModHG. *SS=Schutzstaffel* '(Hitler's) security guard', АкСл. 17, 1929, SWO. 199.

ескавé 'self-defence (partisan) group', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 29). — Subst. *самооборóнний кущовúй віддíл Украïнськоï Повстáнськоï Áрмïï.*
An acronym formed from the first letters of: самооборóнний кущовúй віддíл, Горбач, l. c.

Ескавý 'World Congress of Free Ukrainians', first recorded in 1967 (JBR.). — Subst. *Світовúй Конґрéс Вíльних Украïнців.*
An acronym formed from the first letters of: Світовúй Конґрéс Вíльних Украïнців in 1967.

ескáдра 'squad[ron]', ModUk.; Ru. *эскáдра* (since 1780), Po. *eskadron.* — Deriv. *ескадрúлья, -льний, ескадрон, -ний.* — Subst. *велúке з'єднáння військóвих кораблíв чи літакíв,* Слум 2, 487.
From Fr. *escadre* 'ts', the ultimate source being Sp. *escuadra* 'square, squad[ron]', Орел 1, 343, Klein 1, 540.

ескалятор, SovUk. *ескалáтор* 'escalator', **ескаляція,** SovUk. *ескалáція* 'escalation', first recorded in the XX c.; Ru. *эскалáтор,* Po. *eskalator, eskalacja,* etc. — Deriv. *ескалятóрний, ескаляційний;* here also *ескаляда.* — Subst. *рухóмі схíдці,* Орел 1, 343; *(ескаляція:) підвúщення, ступенювáння, зрíст чогó.*
From E. *escalator, escalation* 'ts'.

ескамотува́ти 'to make disappear rapidly; to steal', ModUk.; Po. *eskamotować.* — Subst. *непомітно прихова́ти щось; обдури́ти, ви́користати кого́сь,* Орел 1, 343.

From Fr. *escamoter* 'ts', Орел, l. c., SWO. 200.

ескапа́да 'escapade', ModUk.; Po. eskapada. — Subst. *ви́лазка, ви́хід.*

From Sp. *escapada* 'ts', see the following entry.

ескапі́зм 'escapism', introduced by Ігор Качуровський in 1973 (Визвольний Шлях, 26 : 10 (307), 1900 - 1111). — Deriv. *ескапі́ст, -ський.* — Subst. *зви́чай або́ на́прям втіка́ти від неприє́мної ді́йсности.*

According to Качуровський (op. c., 1099), „слово *ескапі́зм* еспа́нського похо́дження (хоч є воно́ й в англі́йській мо́ві); похо́дить від дієслова *escapar* 'тіка́ти', яке́, в свою́ че́ргу, зформува́лося на ба́зі пізньо-лати́нського *excappāre* 'вислиза́ти з плаща́, випла́щуватися"; cf. also Klein 1, 541.

еска́р '(camp) security guard', first recorded in the XX c. (Горбач 6 a, 21). — Subst. *чорноуніформо́ваний полі́ці́ст із охоро́ни німе́цьких концентраці́йних та́борів в Украї́ні,* Горбач, l. c.

From ModHG. *SK = Sonderkommando* 'special command', or, perhaps, from Tk.-Osm. *asker* 'soldier', Горбач, l. c.

еска́рп 'escarp', ModUk.; Ru. *эска́рп* (since 1864), Po. *skarpa.* — Subst. *схил зо́внішнього рівчака́ укрі́плень; протита́нковий ша́нець,* Орел 1, 343.

From Fr. *escarpe* 'ts', Орел, l. c.

ескі́з 'sketch, outline', ModUk.; Ru. *эски́з* (since the XVIII c.). — Deriv. *ескі́зний, -ність, -но.* — Subst. *на́черк,* Кузе́ля 120.

From Fr. *esquisse* 'ts', Орел 1, 343.

ескімо́с 'Eskimo', ModUk.; Ru. *эскимо́с* (since 1864), Po. *eskimos,* etc. — Deriv. *ескімо́ска, -ський.* — Subst. *на́зва ме́шканця поля́рної зо́ни півні́чної півку́лі;* syn. *інну́їт.*

From Alg. Indian *esquimoz||eskimoz* 'eater of the raw meat', Staszewski 79.

есконтува́ти arch. 'to discount', ModUk.; Po. *eskontować.* — Subst. *продава́ти ве́ксел́і пе́ред те́рміном спла́ти,* Франко 6, 497.

From Fr. *escompter* 'ts', SWO 200.

еско́рт 'escort', ModUk.; Ru. *эско́рт,* Po. *eskort,* etc. — Deriv. *ескорто́ваний, ескортува́ти[ся], -а́ння.* — Subst. *охоро́на;* syn. *конво́й,* Слум. 2, 487.

From Fr. *escorte* 'ts', Орел 1, 343.

еску́до 'escudo', ModUk.; Ru. *эску́до* (since 1864), Po. *escudo,* etc. — Subst. *моне́та́рна одини́ця* Португа́лії.

From Port. *escudo* 'ts', the ultimate source being Lat. *scūtum* 'shield', Орел 1, 343. Klein 1, 542.

есмі́нець 'torpedo boat destroyer', ModUk.; Ru. *эсми́нец* (since 1940). — Subst. *ескá́дровий мі́ноно́с.*

An acronymic formation based on: еска́дровий and міноно́сець, Слум. 2, 488.

еспад[р]о́н 'espadon', ModUk.; Ru. *эспадро́н||эспанто́н* (Vasmer 3, 463), Po. *espadon.* — Subst. *до́вгий меч з ви́гнутим клинко́м.*

From Fr. *espadón* 'ts', the ultimate source being It. *spadone : spada* 'sword', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

Еспа́нія, SovUk. Іспа́нія, dial. Гішпа́нія 'Spain', ModUk.; Ru. *Испа́ния,* older *Гишпа́ния* (Vasmer[2] 1, 408), Po. *Hiszpania,* etc. — Deriv. *еспа́нець, -нка, -нський,* here also *гішпа́ни* (Шевченко 1, 133). — Subst. *держа́ва на Ібері́йському піво́строві, Ібе́рія.*

Etymology uncertain; perhaps it comes from Phoenician *shpan* 'rabbit', Staszewski 108, Мельхеев 39.

еспаньóлка 'Spanish beard', ModUk.; Ru. *эспаньóлка.* — Subst. *еспáнська борíдка.*

From Fr. *espagnol* 'Spanish', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

еспарцéт[а], dial. еспарзéт[а], еспарсет[а] (Makowiecki 246) 'Onobrychis viciaefolia:sainfoin', ModUk.; Ru. *эспарцéт* (since 1847). — Subst. *дівóйник,* Орел 1, 344.

From Fr. *esparcette* 'ts', Орел, l. c.

еспeрáнто 'esperanto', ModUk.; Ru. *эсперáнто* (since 1937), Po. *esperanto,* etc. — Deriv. *есперантúст[ка], есперáнтський.* — Subst. *штýчно створена (д-ром Л. Л. Заменгофом) світовá мóва.*

From the pseudonym of L. L. Zamenhof (1859 - 1917) —*Esperanto,* based on Sp. *esperanza* 'hope', SWO 200, Klein 1, 542.

еспляна́да 'esplanade', ModUk.; Ru. *эспланáда* (since 1806), Po. *esplanada,* etc. — Subst. *штýчна плóща (пéред двірцéм абó твердúнею),* Кузеля 120.

From Fr. *esplanade* 'ts', the ultimate source being It. *spianata* 'leveling; esplanade', Klein 1, 542; perhaps via ModHG. *Esplanade,* Vasmer 3, 463.

естáблішмент 'establishment', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *панівнá клíка.*

From E. *establishment* 'ts'.

естакáда 'estacade', ModUk.; Ru. *эстакáда* (since 1806). Po. *estakada,* etc. — Deriv. *естакáдний.* — Subst. *помíст, віядýкт.*

From Fr. *estacade* 'ts', the ultimate source being Sp. *estacada : estaca 'stake',* Орел 1, 344, Klein 1, 544

естáмп 'print, engraving', ModUk.; Ru. *эстáмп* (since 1780). — Deriv. *естáмповий.* — Subst. *рисýнок на міді, ґрав'юра,* Кузеля 120.

From Fr. *estampe* 'ts', Орел 1, 344, Vasmer 3, 463.

естафéта, Wd. штафéта 'estafette, courier', ModUk.; Ru. *эстафéт[а]* (since 1806), Po. *sztafeta.* — Deriv. *естафéтний.* — Subst. *перéбіг віддалі грýпою бігунів, що змінюють одúн óдного.*

From Fr. *estafette* 'ts'; Wd. штафéта from It. *staffetta* 'ts', perhaps via Po. *sztafeta,* SWO. 734.

естéт '[a]esthete', ModUk.; *эстéт,* Po. *esteta,* etc. — Deriv. *естетúзм, естетизáція, естéтик[а], естетúчний, -ність, -но, естéтний, -ність, -но, -естетство, -ський, естéтствувати, -ання.* — Subst. *любúтель красú, мистéцтва,* Орел 1, 345.

From Gk. *aisthētēs* 'one who perceives', Орел, l. c., Klein 1, 544.

естокáда 'thrust', ModUk.; Ru. *эстокáда* (since 1864). — Subst. *удáр шпагóю,* Орел 1, 345.

From Fr. *estocado* 'ts', АкСл. 17,1926.

Естóнія, rarely Естляндія 'Estonia, Eesti', ModUk.; Ru. *Эстля́ндия,* rarely *Эстóния,* Po. *Estonia,* etc. — Deriv. *естóнець, -нка, -нський.* — Syn. *однá з балтíйських держáв (між СССР і Лáтвією).*

From MLat. *Estonia,* via MHG. *Estonje; Естля́ндія* from ModHG. *Estland;* both forms are based on the ethnonym *Aesti,* first mentioned by Tacitus in his *Germania,* cap. 45, the ultimate source being either ONor. *eid* 'isthmus, or Goth. *aiston* 'to shun, avoid', Vasmer 3, 464.

естраґóн, f/e. остроґíн 'Artemisia dracunculus: Tarragon', ModUk.; Ru. *эстрагóн* (since 1864), Po. *estragon,* etc. — Subst. *ужúвана для пря́нощів багатолíтня ро-*

слúна з родúни складноквіткових, Орел 1, 345, *оцéт, муштáрда,* Кузеля 120.

From Fr. *estragon* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 17, 1927.

естрáда 'estrade, platform', ModUk.; Ru. *эстрáда* (since 1864), Po. *etrada,* etc.; — Deriv. *естрáдка, естрáдний.* — Subst. *сцéна для вúступів акторів, музикáнтів, співакíв, промóвців, тóщо; мистéцтво малúх форм; естрáдні артúсти,* Слум. 2, 489.

From Fr. *estrade* 'ts', perhaps via ModHG. *Estrade,* Vasmer 3, 464.

естуáр[ій] 'estuary', ModUk.; Ru. *эстуáрий* (since 1864), Po. *estuarium,* etc. — Subst. *гúрло (рікú),* Орел 1, 345.

From Lat. *aestuarium* 'ts', АкСл. 17,1928, Орел, l. c., SWO. 201.

есхатолóгія 'eschatology', ModUk.; Ru. *эсхатолóгия* (since 1864), Po. *eschatologia,* etc. — Deriv. есхатологíчний, -но. — Subst. *богослóвська наýка про смерть, кінéць світу, страшнúй суд, потойбíчне життя́,* Орел 1, 345.

From Gk. *éschatos* 'last', and *lógos* 'word; science', АкСл. 17, 1929, Klein 1, 541, SWO. 199.

ет! interj. expressing resignation, depreciation, and similar moods, ModUk. — Syn. *от!*

"Not clear" for РССтоцький 3, 157; perhaps it is a primary apophonic formation, corresponding to от!, q. v.

етáж 'floor, storey', ModUk.; Ru. *этáж* (since the eud of the XVIII c., Hüttl-Worth 122). — Deriv. *етáжний;* here also *етажéрка.* — Subst. *пóверх (в будúнку),* Орел 1, 345.

From Fr. *étage* 'floor', Орел, l. c., Vasmer 3, 464, АкСл. 17, 1929.

етажéрка see the preceding entry.

етáт Wd. 'budget, estimate; tenure'; way of life'; Po. *etat.* — Deriv. *етатúзм, етатизáція, етáтний*||*етáтовий.* — Subst. *бюджéт, зáсоби до життя́,* Франко 3, 484; *спóсіб життя́,* ibid. 1 - 2, 202.

From Fr. *état* 'state, condition', SWO 201.

етéр '[a]ether', ModUk.; Ru. see *ефíр,* Po. *eter,* etc. — Deriv. етерúчний, етéрний. — Subst. *повітря; надзéмські простóри; ріднá, що виповня́є цíлий світ; плин, що лéгко запáлюється й скóро парýє,* Кузеля 120.

From Lat. *aether,* the ultimate source being Gk. *aithér,* see ефíр.

етерніт 'asbestos shingle', ModUk.; Ru. *этернúт* (since 1937), Po. *eternit.* — Deriv. *етернíтовий.* — Subst. *плúтка з азбéсту й цемéнту на покриття́ дахів,* Орел 1, 346.

From Lat. *aeternus* 'eternal', Орел, l. c., АкСл. 17, 1936, SWO. 202.

éтика 'ethics', MUk. ѝѳика (XVII c.); Ru. *этика* (since 1806), Po. *etyka,* etc. — Deriv. *етúчний, -но, -ність.* — Subst. *наýка про добрó та йогó здíйснення; нóрми морáльної поведíнки людúни,* Орел 1, 346.

From Lat. *ēthica,* the ultimate source being ēthikē 'moral art', Klein 1, 546, SWO 203. Орел, l. c.

етикéт[а] 'etiquette', ModUk.; Ru. *этикéт* (since 1806), Po. *etykieta,* etc. — Deriv. *етикéтка, етикетувáти, -áння.* — Subst. *установлені нóрми поведíнки й прáвила ввічлúвости,* Слум. 2, 490.

From Fr. *étiquette* 'ts', АкСл. 17, 1937, Орел 1, 346, SWO 203.

етúл 'ethyl', ModUk.; Ru. *этúл* (since 1864), Po. *etyl,* etc. — Deriv. *етúловий;* here also *етилéн[овий].* —

Subst. *гру́па з ато́мів вуглецю́ і во́дню, що вхо́дить до скла́ду багатьо́х органі́чних сполу́к,* Слум. 2, 491.

An artificial term, coined by Sw. chemist Jöns Jakob Berzelius (1779 - 1848) in 1840, from Gk. *aithḗr* 'upper air' and *hýlē* 'stuff', Орел 1, 346, Klein 1, 547.

етимо́лог 'etymologist'; **етимоло́гія** 'etymology', MUk. етvмоло́гїя (XVII c.); Ru. *этимо́лог, этимоло́гия* (the latter since the XVI—XVII c. Hüttl-Worth 122), Po. *etymolog, etymologia,* etc. — Deriv. *етимологі́чний, -ність, -но, [з]етимологізува́ти, -а́ння, етимологіза́ція, -заці́йний, -но;* here also *наро́дна етимоло́гія* 'folk-etymology (=f/e.)', *наро́дно-етимологі́чний, -но.* — Subst. *(етимо́лог:)* люди́на, що займа́ється етимоло́гією; фахівець в етимоло́гії, Слум. 2, 491; *(етимоло́гія:)* колишня на́зва відділу шкільної грама́тики, що охо́плювала нау́ку про зву́ки (фоне́тику) та нау́ку про части́ни мо́ви й будо́ву слів (морфоло́гію), Орел 1, 347; *(суча́сне розумі́ння:)* походження, істо́рія й пе́рвісне зна́чення слів, EDUL 1, XXXV; нау́ка про похо́дження, істо́рію й пе́рвісне зна́чення слів; *(етимологізува́ння:)* проце́с пояснювання слів згідно з методологі́чними фо́рмулами (моде́лями), з яки́х найповні́ша й найзага́льніша а́второва з 1962:

$$Ax = \frac{CHa}{A_1\ x_1\ A_2\ x_2\ A_3\ x_3\ ...A_n\ x_n} + CH\left[{}^{(a+o)d+s)}\right] < S;$$

її тре́ба розумі́ти й чита́ти: „сло́во **x** (із його́ діяле́ктними різнови́дами й семанти́чною сфе́рою) в систе́мі мо́ви A це ви́слід генети́чних взає́мин (<) суча́сного (C) й істори́чного (H) матерія́лу, що охо́плює апеляти́вні (a) й ономаста́чні (o) тво́ри (форма́ції) з ї́хніми дерива́тивами (d) й семанти́чною сфе́рою (сино́німи й субститу́ти : *s*) й порівня́ння з відпові́дниками в інших мов ($A_1\ x_1$, $A_2\ x_2$, A_3, x_3 ... $A_n\ x_n$) до джерела́ (S)", пор. EDUL 1, XXV; коли

йде про наро́дну етимоло́гію (псевдоло́гію), то вона́ — дові́льна (ча́сто дру́гісна : ex-post) інтерпрета́ція да́ного сло́ва з мето́ю задовольни́ти лю́дську допи́тливість, ціка́вість до поча́тків сло́ва; сама́ в со́бі наро́дна етимоло́гія на сто́ліття випере́джує науко́ву еимоло́гію, як мовозна́вчу дисципліну; в Україні, напри́клад,

> Памво́ Бери́нда, а́втор відо́мого „Лексико́ну" з 1627 р., подає́ такі́ поя́снення сло́ва „це́рква": пе́рше, на стор. 201, виво́дить це сло́во від сло́ва „цар", тому́, що, на ду́мку а́втора, це́рква — „ца́рскимъ до́момъ є́ст": дру́ге поя́снення, до ре́чі, зо́всім відмі́нне від що́йно наве́деного, пода́є, що це́рква „окру́жнымъ ѡ̃бведена, и ѡ̃бваро́вана цы́рклем, ѡ̃т кото́рого сло́ва и є́тімон свой, то єст вы́вод ма́ет" (стор. 219); як ба́чимо, піоне́р на по́лі лексикогра́фії допуска́є можли́вість двох рі́зних поя́снень похо́дження сло́ва „це́рква"; при дру́гому він іде́ ще да́лі й снує́ ці́лу теóрію на те́му своєї етимоло́гії; ота́к чита́ємо в ньо́го, що це́рква як „зобра́ніє правовѣ́рних єст ѡ̃ ц ы р к л о в а́ н о до́ґматами святыми і над пода́ную вѣ́ру и до́ґмата благочести́выи и́ных не припуща́єт до се́бе и до о́бцых (=чужи́х) не выхо́дит і не выска́кует з своє́го ц ы р к л ю"; зо́внішня звукова́ поді́бність слів „це́рков" і „ци́ркель", що наспра́вді не ма́ють між собо́ю ні́якого зв'язку́, послужи́ла Бери́нді до снува́ння цих поя́снень... Ду́же ціка́вий ви́падок із староукраї́нським поя́сненням сло́ва г о р і л к а, що, як відо́мо, зв'я́зане з діє́сло́вом „горі́ти" й має свої відпові́дники в німе́цькому „бра́нтвайн" чи англі́йському „бре́нді" (на Ле́мківщині й до́сі назива́ють горі́лку п а л ю́ н к о ю", то́бто „па́ленкою", зв'я́зуючи її з і́ншим ко́ренем на ви́значення „горі́ння"); В. Адрія́нова-Пе́рец у 1928 р. надрукува́ла текст із 1740 р. із „Синаксара", в яко́му розпові́да́ється про те́, що десь у „страні Ерманской" жив

винахідник „спи́ртної оли́ви" на йме́ння *Ка*; тому́ що він був „меланхолі́чний і флеґмати́чний", поча́в пи́ти отой свій ви́нахід й по яко́мусь ча́сі став спра́вжнім п'яни́цею; раз він запали́в горі́лку й „на уголь сожжеся"; вдя́чні споживачі́ його́ ви́находу на́віть уклали по його́ сме́рті таку́ епігра́му:

Здѣ лежитъ Ка: самъ вина смерты обрѣтеся,
Огнь творя и вкушая, отъ огня сожжеся,

а на па́м'ять про винахі́дника про горі́лку почали́ говори́ти „згорі́в Ка", опі́сля ж — змінйвши в на л, пропусти́вши навзуко́ве з, — г о р і л к а. Як ба́чимо з те́ксту, ця леґе́нда про „па́на Ка" доро́блена до зо́внішньої фо́рми сло́ва й ма́є хара́ктер типо́вої наро́дної етимоло́гії (пор. *Ювілейний збірник на пошану М. С. Грушевського*. УАН, Київ 1928, 689 - 693, і Яр. *Свобода,* Джерсі Сіті, ч. 22 (202) з 3. 8. 1952, ст. 5). Наро́дну етимоло́гію подибуємо і в онома́стиці, напр. О с м о м и́ с л 'мав ві́сім зми́слів (думо́к)'; С е м и г и́ н і в від то́го, що там ко́жний 'сьо́мий ги́нув', С т о я́ н і в від 'ста Я́нів (Іванів)', Д р о г о́ б и ч від 'дру́гого бича́' й т. п.; сюди́ нале́жать теж і наро́дні етимоло́гії Д н і п р а́ й Д н і с т р а́, зга́дані на ст. 156 - 157 (бли́жче про наро́дну етимоло́гію назовни́цтва в а́вторових статтях у 3ème Congrès International des Slavistes: *Communications et rapports,* 2, 52 - 55; *OnUVAN* 11, 18 - 29 і *Proceedings* of the 8th International Congress of Onomastic Sciences, 438 - 441; пор. теж ду́мку Малкел'а: Not only is etymology one of the oldest linguistic disciplines, but some kind of lay curiosity about word origins seems to have everywhere preceded organized research by margin of millennia (Yakov Malkiel, *Intern. Journal of Am. Linguistics* 23:1, 1 - 2).

* * *

The following are samples of MUk. etymology of the XVI and XVII c.:

аллилуїа
приходнбъ, хвалите и въспѣвате
живаго бга.
Єврейски бо ꙗзыкоѡ есть аль,
идѣ, ꙗвися,
аилъ, бгъ. а
ѵїа, хвалите
въспѣвате.
алканіе, исти
хотѣніе.
алчу, исти хочу.
амин, заправды
або нехай такъ
будетъ.
апостолъ, посланецъ.
аршматы, запа

А

пахи, и дорогіи
масти, и тыко
рѣнье, албо зѣ
лье пахнучее.
архитріклин, ма
шалокъ, начални
трем въсклоне
ниамъ,
сирѣчъ лава.
аще, если.
архагелъ, старо
ста аггльскій.
архистратигъ,
цѣсаръ, и ты
старшій кнѧзь.
а̑ѳнпатъ, бумистръ старшій ра
ца, албо справ
ца в ꙗкоѡ зели.
вдѣ

Page 295: Zyzanij, 1596.

До стор. 295:

З історії української етимології: пояснення слова **алілуя** в Лаврентія Зизанія з 1596 р. (пор.: **Лексис Лаврентія Зизанія — Синоніма славеноросская**. Підготовка текстів пам'яток і вступні статті В. В. Німчука. Академія Наук Української РСР. Інститут Мовознавства ім. О. О. Потебні: Пам'ятки української мови XVI - XVII ст. Серія наукової літератури. В-во „Наукова Думка". Київ 1966, стор. 23 - 24).

Повстагаюся, задержуюся, позбываю чого.
ѿшаліе: Нерушанье, вздержанье, ѿдаленье.
ѿшнеть: ѡплашть: хвостъ. міла: конецъ, або смерть. Ісаія. г: аі. лг. апо: д. є: і.
ѿщущаю, щаю: Почуваю, постерегаю, ѿмацую.
ѿщути: разумѣ, почулъ.

Ц

царь: Круль, король, найвышшій панъ. скиптрофоросъ.
царство: Кролевство. Смот.
царствую: Кролюю, паную, раца.
цата: еллински, динаръ. нарицательнѣ, що десять весь мает. собственне, гро, що десять пенязей платит. Исход. л. гі. лук: к. з: ра. с: кд. зри въ именехъ, динаръ.
церковь: Храмъ Божій, до Божій.
церковь есть названа ѿ царя, иже царскимъ домомъ есть. а в грецкомъ языку еккалисія, церковь. ѿсюль называется, съборъ, ѿ зобраня. згромадженье, ѿ зозваня всѣх пуна громаду. маетъ име многш: называется Скинія, домъ молитвы, свидѣніе, святило. село, Святое лизское, Свята, а Святая зовеся, Свята святых.
цервлѣнъ: зри червлѣнъ, тое.
цѣвница: Свиствлка, флетна, шаламан.
цѣлба, албо былие: Лѣкарство.
цѣлѣніе: Лѣчее. Нецѣлѣніе: Улѣчѣе. бе: а: л: афіс.
цѣлитель: Лѣкаръ. Саан.
цѣлю: Лѣчу. Нецѣлаю: Уздоров.
цѣлованіе: Поздоровлѣе.
цѣлую: Витаю, поздоровляю.
цѣломудріе: честность, чистот, мѣрность, ѡбычайность. ростропность, трезвость, встыдливость.
цѣломудрнш: Трезвѡ, чистѡ.
цѣломудрый. рный: ростропный, трезвый, чистый.
цѣлъ. ый: щирый, правый, зуполный, чистый, нефалшивый, простый. добрый, свѣтлый.
цѣлость телесе: Здоровье. свѣжость. ненарушность, простость.
цѣлость: Зуполность, щирость,

Page 297: Berynda, 1627.

До стор. 297:

З історії української етимології: пояснення слів **цата, церква** в Памви Беринди з 1627 р. (пор. **Лексикон словеноросский Памви Беринди.** Підготовка тексту і вступна стаття В. В. Німчука. Академія Наук Української РСР. Інститут Мовознавства ім. О. О. Потебні: Пам'ятки української мови XVII ст. Серія наукової літератури. Київ 1961, стор. 155).

вамъ днесь Спсъ, оуродилсѧ вамъ теперъ
Збавитель, Называетсѧ Снъ Бжій Хс:
щосѧ в Грецкимъ ѧзыкꙋ значитъ Помазанецъ.
бо Хс єстъ Помазаный дхомъ Стымъ,
ѧкω самъ мовитъ: Дхъ Гнь намнѣ єгоже
ради помазамѧ. Хс, єстъ тоимѧ господ-
лнтое, бо многїи люде тыми имены называютсѧ.
Хртомъ называетсѧ Крлъ, Хртомъ называетсѧ
Сщенникъ, Хртомъ называетсѧ и Прркъ. бо и
Крль православный, и Сщенникъ, и Прркъ,
сꙋть помазанцами Бжіими, длѧтогω мовитъ Бгъ
оустами Двдвыми: Не прикасайтесѧ помазаннымъ
моимъ и въ Пророцѣхъ моихъ нелꙋкавнꙋйте.
Ѿ Хрта названи сꙋть хртіане, ѧкъ Ізраилтѧне
названи ѿ Ізлѧ. Ассирійчикове, названи ѿ
Ассꙋра. Словѧне названи ѿ славы, жесобѣ ве-
ликꙋю славꙋ на свѣтѣ воиною оучинили. Полѧци 113
названи ѿ полѧ, же в полю воюю. Рꙋсь названа
ѿ Роса Кнѧзѧ, иншіи мовѧтъ, ѿ росѣ-
ѧнѧ, же сѧ народъ рꙋскій широко насвѣтѣ
розсѣѧлъ, такъ и хртіане названи сꙋть ѿ Хрта,
длѧтогω, же в Хрта вѣрꙋютъ. Анайпершей
названи сꙋ в Антіохіи, бо написано в Дѣѧніѧхъ
Аплскихъ: Бысть же имъ лѣто цѣло собн- дѣѧн. аі.

Page 299: Onomastic etymologies by I. Galjatovśkyj, 1659.

До стор. 299:

З історії української етимології: пояснення назов **християнин, ізраїльтянин, асирійчик, слов'янин, поляк, Русь** у Іоанікія Галятовського з 1659 р. (пор. К. Біда: **Іоанікій Ґалятовський і його „Ключ Разумінія".** Видання Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи. Том 37-39. Пам'ятки української літератури і мови XVII ст. Ч. І. Рим 1975, стор. 45).

Both words *етимолог, етимологія* and their deriv. are based on Gk. *étymon* 'true sense of the word', and *lógos* 'word, science', Тимченко 876, АкСл. 17,1940, Klein 1, 548, SWO 203, a. o.; see the following entry.

етимон 'etymon', MUk. етімонъ (1627 Беринда); Ru. *этимо́н,* Po. *etymon,* etc. — Subst. *власти́ве зна́чення сло́ва, похо́дження сло́ва,* Тимченко 876.

From Gk. *étymon* 'true sence of the word', Тимченко, l. c..

ети́чний : **е́тика.**

етіоло́гія [a]etiology', ModUk.; Ru. *этиоло́гия* (since 1806), Po. *etiologia,* etc. — Deriv. *етіологі́чний, -но.* — Subst. *нау́ка про причи́на неду́г,* Кузеля 121.

From LLat. *aetiologia,* the ultimate source being *aitiologiā* 'inquiring into causes', АкСл. 17, 1941, Klein 1, 547, Орел 1, 347.

етіо́п, SovUk. ефіо́п 'Ethiop[e]', ModUk.; Ru. *эфио́п,* Po. *Etiop,* etc. — Deriv. *етіо́пка, -пський, Етіо́пія.* — Subst. *африфа́нець із сх. А́фрики.*

From Lat. *Aethiops,* the ultimate source being Gk. *Aithíops* 'burnt face', Мельхеев 96, Klein 1, 546.

е́тнік AmUk. 'ethnic', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *згі́рдливе озна́чення не-пані́вного елеме́нту в Кана́ді й США.*

From E. *ethnic* 'related to a national (minority) group'.

етні́чний 'ethnic', ModUk.; Ru. *этни́ческий* (since 1866), Po. *etniczny,* etc. — Deriv. *етні́чність, -но.* — Subst. *стосо́вний до яко́гось наро́ду, його́ культу́ри,* Слум. 2, 491.

From Lat. *ethnicus,* the ultimate source being Gk. *ethnikós* 'ts', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942, Klein 1, 547.

етно- — a compound-forming element 'ethno-' in such word as *етно -генéза, -грáфія, -лóгія, -психолóгія, -соціолóгія, -центрúзм,* etc., and *етнó-граф, -лог,* etc., ModUk., known to all other Sl. — Subst. (rarely:) *людо-, народо-,* e. g. *ечноцúд* (neologism of 1970's) — *людо-, народо-вбúвство,* etc.

From Gk. *éthnos* 'people', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942.

éтос 'ethos', ModUk.; Po. etos. — Subst. *етúчна своерíдність людúни, нарóду, держáви,* Орел 1, 347; *морáль[ність].*

From Gk. *éthos* 'ts', Орел, l. c., SWO **203**.

етранжúзм 'foreign word', ModUk. only. — Subst. *чужé, іншомóвне слóво.*

From Fr. *étranger* 'foreign'.

етуї 'etui, smal case', ModUk.; Po. *etui.* — Subst. *футляр.*

From Fr. *etui* 'ts', Орел 1, 348.

етю́д 'essay; study', ModUk.; Ru. *этю́д.* Deriv. *етю́дний.* — Subst. *нáрис; малю́нок-чернéтка; музúчний твір, впрáва.*

From Fr. *étude* 'study', the ultimate source being Lat. *studium,* Орел 1, 348, Vasmer **3, 465.**

ефéб 'ephebus', ModUk.; Po. *efeb.* — Subst. *юнáк (у старовúнній Грéції).*

From Gk. *éfēbos* 'youth', Орел 1, 348, Klein 1, 529, SWO 172.

ефéдра 'Ephedra (genus of desert shrubs)' ModUk.; Ru. *эфéдра,* Po. *efédra,* etc. — Deriv. *ефедрúн, -овий.* — Subst. *рослúна помíрної смуги Европи й Азії,* Орел 1, 348.

From Gk. *efédrā* 'sitting upon', Klein 1, 529, SWO 172.

ефéкт 'effect', MUk. ефектъ (1596 Зизаній), еффект (1627 Беринда) до ефекту (XVIII c.); Ru. *эффéкт,* Po. *efect,* etc. — Deriv. *ефéктний, -ність, -но, ефектúвний, -ність, -но.* — Subst. *нáслідок, вúслід,* Тимченко 877.

From Lat. *effectus : efficere* 'to execute, accomplish, produce', Орел 1, 348, Klein **1, 501.**

ефемéра 'Ephemera', ModUk.; Ru. *эфемéр[а],* Po. *efemera,* etc. — Deriv. *ефемéрний;* here also *ефемерúда, -дний, -дність, -но.* — Subst. *одноднíвка, рослúна абó звірá, що росте чи живé тíльки одúн день.*

From Gk. *efêmeros* 'lasting but a day', Орел 1, 348, АкСл. 17, 1952, Klein **1, 529.**

ефéнді 'effendi, sir', ModUk.; Ru. *эфéнди* (since 1806), Po. *efendi,* etc. — Subst. *пан, добрóдій.*

From Tk.: Osm. *efendi* 'ts', the ultimate source being Gk. *authéntēs* 'master, ruler', Орел 1, 349, Klein 1, 502, SWO 173.

ефéс 'hilt (of a sword)', ModUk.; Ru. *эфéс.* — Subst. *держáк шáблі.*

From ModHG. *Gefäss* 'ts', Льохін 166.

ефéф арґо 'very good', ModUk.; Cz. *efef.* — Subst. *досконáло.*

From Cz. *efef* 'ts', Горбач 845 (missing in Holub-Kopečný, Machek, a. o.); the ultimate source seems to be ModHG. *Effetf* 'ts'.

ефіóп SovUk. for етіóп.

ефíр '[a]ether', Ru. *эфúр,* OES. тирь (1200), еферь; Po. see етéр. — Deriv. *ефíрний, -ність, -но, ефіро -мáн, -мáнія, -нóс[ний] -олíйний.* — Subst. *далéка височíнь, безповíтряний прóстір;* see also етéр.

From Gk. *aithḗr* 'the upper, purer air, ether', АкСл. 17, 1957, Klein **1, 546.**

éфорт AmUk. 'effort', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *зусилля.*

From E. *effort* 'ts', Кошеляник, l. c.

Ефрéм see Єфрéм.

ефу́зія 'effusion', ModUk.; Ru. *эффу́зия*, Po. *efuzja*, etc. — Deriv. *ефузійний ефузивний.* — Subst. *витікання.*

From Lat. *effūssio* 'pouring forth' (: *effundere* 'to pour forth, spread abroad', Klein 1, 502.

ех! interj. 'ay!', ModUk. — Deriv. *éх[к]ати, -ання, éхнути.* — Syn. *е!*

A primitive interj. used to express disgust, disappointment, dissatisfaction.

ехи́дний Wd. see ехи́дний.

ехіно- — a compound-forming element 'echino-' in such words as *ехіно-кóк, -кокóз, -хлóа*, etc., ModUk., known to all other Sl.

From Gk. *exino-* : *éxis* 'viper', cf. ехи́дна||єхи́дна, Klein 1, 497.

éхо 'echo', MUk. exo (XVIII c.); Ru. *э́хо* (XV—XVI c.), Po. *echo*, etc. — Subst. *відгомін, луна, відгук,* Кузеля 121.

From Lat. *ēchō*, the ultimate source being Gk. *ēxṓ* 'sound, noise', Тимченко 877, Klein 1, 497.

ехолóт 'echo-sounding apparatus', ModUk.; Ru., BRu., Bu. ts. — Deriv. *ехолóтний.* Subst. *гідроакустичний при́лад для вимірювання глибини водойми або глибини́ зану́рення будь-яких тіл,* Слум. 2, 493.

From ModHG. *Echo-Lot* 'ts'.

ець-ець! interj. used for chasing swine, first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 20, 28). — Syn. *вець-веиь!*

Of o/p. origin.

еч! interj. — a variable of ач!, q. v.

éчи-пéчи, éчі-пéчі Wd. 'hawthorn, white thorn', first recorded in the XX c. (Стрий). — Subst. *глід.*

An artificial rhyme-formation based on folkloric saying : éчи-пéчи (or : éчі-пéчі) — пóза плéчі! 'hawthorn seeds (put, spred) upon (naked) shoulders', and influenced f/e by the word пекти́ 'to burn'; see also пек-ти осинá!

ешафóт 'scaffold[ing], staging, platform', ModUk.; Ru. *эшафóт* (in 1806 : эшафод). — Deriv. *ешафóтний.* — Subst. *помíст для стрáти засу́джених,* Орел 1, 349.

From Fr. *échafaud* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 1, 1966.

ешелóн 'echelon', ModUk.; Ru. *эшелóн* (since 1847), Po. — Deriv. *ешелóнний, ешелонувáти, ешелонóваний.* — Subst. *окрéма части́на вíйськ; пóїзд, автоколóна абó гру́па лíтакíв пéвного признáчення з людьми́ та вантажéм,* Слум. 2, 493.

From Fr. *échelon* 'ts' (: *échelle* 'ladder'), АкСл. 17, 1967, Klein 1, 497.

ешевéрія AmUk. 'Echeverria', first recorded in 1970 (JBR.); Po. *eszeweria.* — Subst. росли́на з роду *Crassulacaee.* Named after E. *Echeverria* (1805-1851), Argentine poet and prose writer.

ешернóвка SoCp. 'umbrella', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 216), wanting in other Sl. — Subst. *парасóля.*

From Hg. *esernyő* 'ts', Верхратський, l. c.

éшкут dial. 'tax collector', first recorded in the XX c. (Бачка, Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *громáдський збирáч подáтків,* Горбач 15, 326.

From Hg. *esküdt* 'who is sworn in', Горбач, l. c., MNT-ESz. 1, 796.

éшчік dial. for [i]щé, q. v.

еякуля́ція 'ejaculation', ModUk.; Po. *ejakulacja.* — Subst. *ви́триск, ви́порск насíння пíд час взяє́мнення.*

From Lat. *ējaculātiō* 'ts', SWO 175.

еялéт 'eyalet, viyalet', ModUk. — Subst. *означéння провíнції в Турéччині, що нéю прáвить баша,* Бойків 167.

From Tk. eyalet 'ts', the ultimate source being Ar. *iyálah* 'government', Klein 1, 568.

—x—

Є

Є, є — the eighth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OES. name єсть 'he is'; numerical value — 5, with a preceding sign ‡ = 5 000.

є see єси́, єсть.

є! AmUk. interj. 'ó yes!', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *о так!*

From E. *yes* 'ts'.

Є! Vsg. of Єва, q. v.

є... — in Uk. dialects (a) continues PS. **e*||**je,* e. g. єдéн, єднáкий; (b) substitutes stressed i : єрха <íрха, єстина < íстина; (c) replaces standard ja..., e. g. Hc. єк < як, єрмó < ярмó; (d) in loanwords appears on place of initial e..., e. g. єванґéліє, єпáрхія, particularly in proper names: Єва, Євгéн, Євдóкій; however, in some cases the original е... is preserved, e. g. елéктрика, ендогáмія, Еврóпа, етно-, see svv.

єбáти, also єбти́, єти (< **jeb-ti*) 'to have a sexual intercourse', ModUk,; BRu. *ебáць,* Ru. *ебáть*||*éть, ети́,* (< **jeb-ti*), Bu. *éба,* SC. *jèbati*||*jèpsti,* Cz. *jebati,* Slk. *jebat',* Po. *jebać,* LoSo. *jebaś,* UpSo. *jebać.* — Deriv. *ви́єбати, з-, пере- по-єбáти, наєбáтися, єбáк[а], єбу́н,* Wd. *éбусь* (Стрий). — Syn. *злягáтися, спíлкувáти, взаємнитися;* (apro:) *лáяти, з'íхати когó; чіпля́тися когó,* JBR.

From PS. *jeb[a]ti 'ts', IE. root **eibh- : **oibh- : **i̯ebh- 'coire, futuere', cf. Skt. yàbhati 'futuit', Gk. oifo||oiféō 'futuo' here also G. aibo 'family', cf. Weter-eiba, Wingart — eiba, Miklosich 102, Berneker 1, 452, Vasmer 1, 388 (bowdlerized in the Sov. edition of Vasmer[2] 2, 5, cf. also Dickenmann Wslj. 19, 81), Sławski 1, 542, Skok 1, 765, Pokorny 298, a. o.

Єва, Wd. Єва 'Eve, Eva', MUk. Єввы Gsg. (1484 Пом'яник 9), Єva (1627 Беринда); BRu., Ru., Bu. *Ева*, OCS. *Ev[g]a*, Po. *Ewa*, etc. — Deriv. *Єв[оч]ка, Євонька*. Wd. *Євуня, -уся*, Hc. (in calling:) *Є!; Євин;* FN. *Єваша, Євчак, Євчук, Євчишин*. — Subst. *прамати (людського роду);* MUk. жизнь, жывоть, або жива, або живячіа; першая невѣста створеная ōт Б[ог]а, 1627 Беринда.

From Gk. *Eua* 'ts', the ultimate source being Hb. *Hawwah* 'a living being', Vasmer[2] 2, 5, Gerus-T. 37, Петровський 100, Klein 1, 552.

єв Hc. for йняв see йняти.

Євагрій PN. 'Euagrius', MUk. Єvагрїй (1627 Беринда); Ru. *Евагрий*. — Deriv. *Євагрія; Євагрієвич, Євагріївна*, MUk. Єvагрїа (1627 Беринда). — Subst. MUk. Добръ ловъ, 1627 Беринда.

From Gk. *euágrios* 'well living in the fields'; 'happy in hunting', Беринда, l. c., Петровський 606.

євангеліє, dial. евангéліє, євангéлія (Стрий) 'gospel, evangel', MUk. євангелиє (1489), Єvглїє (1596 Зизаній), Єввагге́лїє (1627 Беринда), наша Єванъгелія (XVII c.), на св. Євангелии (1706), предь святимь єvангеліємъ (XVIII c.), сию... книгу Євангелію Asg. (XVIII c.), OES. ієуаггелиє (1073 Ізб. Св.), еуанглиє (1096), отъ еуаньгѣлия (XI c.), Еуангелье (1390); BRu. *евáнгелле*, Ru. *евáнгелие*, OCS. *jevangelije*, Po. *ewangelia*, etc. — Deriv. *єванге́лик, -ичка, -ицький, євангелист, євáнгельський*, MUk евангеликъ (XVI—XVIII c.), евангельскый (XVI—XVIII c.), OES. евангелистъ, еуангельское. — Subst. *„благовість", „благовіствування" — так зовуться чотири перші книги Нового Заповіту, що оповідають про життя й науку Ісуса Христа*, Бойків 167.

From Gk. *euaggelion* 'reward of good tidings; gospel', Срезневский 1, 805, Тимченко 877, Преображенский 211, Vasmer[2] 2, 5, Шанский сл. 1:2, 243, Klein 1, 552, a o.

Євбул, Wd. Евбул 'Eubulus', MUk. Євбулъ (1627 Беринда); Ru. *Евбул*. — Subst. MUk. добрый, радца, 1627 Беринда.

From Gk. *Euboûlos* 'good adviser'.

Євген[ій], Wd. Евген[ій] PN. 'Eugene', MUk. Єvгенїй (1627 Беринда); BRu. *Яўген[ій]*, Ru. *Евгений*, OCS. *Ievgenii*, Po. *Eugeniusz*, etc. — Deriv. *Євгенія*, Wd. *Евгенія; (Євген:) Євгенович, -івна, Євгенчик, Генко, Геник, Генусь*, Wd. *Ґенко, Ґен[ч]ик, Ґенусь; (Євгеній:), Євгенієвич||Євгенійович, Євгеніївна, Єня; Женя;* MUk. Єvгенія. — Subst. MUk. Бл[а]городень, 1627 Беринда.

From Gk. *Eugenês||Eugénios* 'well born, nobleman', Pape 401, Петровский 101.

євгеніка, Wd. евгеніка 'eugenics', ModUk.; Ru. *евгеника*, Po. *genetyka*, etc. — Deriv. *євгенічний;* Wd. *евгенетика*. — Subst. *наука про поліпшення людської породи біологічним добором*, Орел 1, 295.

From E. *eugenics*, a term coined by F. Galton, E. anthropologist, in 1883 from Gk. *eugenês* 'well born', see the preceding entry.

Євгра́ф, (rarely) : Євгра́фій, Ed. Євгра́п, Їгра́п, Йовгра́п, Wd. Евгра́ф PN. 'Eugraph', MUk. Євґра́фъ (1627 Беринда); BRu. *Яўгра́ф*, Ru. *Евгра́ф*. — Deriv. *Євгра́фович, -фівна*. — Subst. MUk. Доброписецъ.

From Gk. *Eúgrafos*||*Eugràfios* 'good writer; painter', Pape 403, Петровский 102.

Євдоки́м, Wd. Евдоки́м, Ed. Явдоки́м PN. 'Eudokimos', MUk. Єvдокі́мъ (1627 Беринда); BRu. *Яўдокім*, Ru. *Евдоки́м*, colloq. *Авдоки́м, Явдоки́м*. — Deriv. *Євдоки́мович, -мівна*, — Subst. MUk. Бл[а]гоискýсенъ, или бл[а]гоиспыта́тель.

From Gk. *Eudôkimos* 'glorious', Петровский 102.

Євдокія, Wd. Евдо́кія. Ed. Явдо́кія PN. 'Eudokia', MUk. Єvдокіа (1627 Беринда), BRu. *Яўдокія*, Ru. *Евдоки́я*, colloq. *Авдоке́я*. — Deriv. *Докія, Вівдя*, colloq. *Євдо́ха*||*Явдо́ха; Євдо́ш[еч]ка, До́зя, До́ця, До́цька*. — Subst. MUk. Бл[а]говоле́нїє.

From Gk. *Eudokía*||*Eudokiê* 'goodwill, kindness', Pape 404, Петровский 102.

Євдо́ксій, Wd. Евдо́ксій PN. 'Eudoxios', MUk. Єvдоксія (1627 Беринда); BRu. *Яўдо́кс[ій]*, Ru. *Евдо́ксий*. — Deriv. *Євдо́ксієвич, -ївна; Євдо́ксія*. — Subst. MUk. Доброслáвенъ.

From Gk. *Eudôksios* 'one, having good fame', Pape 405, Петровский 102.

Євдо́ксія : Євдо́ксій.

Євелпі́ст PN. 'Euepistos', ModUk.; Ru. *Евелпи́ст*. — Deriv. *Евелпі́стович, -тівна*.

From Gk. *Euélpistos* 'of good hope', Pape 405, Петровский 102.

є́вір Wd. for я́вір.

є́вірниці Hc. for я́вірниці : я́вір.

Є́вка : Є́ва.

Євка́рп[ій] PN. 'Eukarpios', ModUk.; BRu. *Яўкарп[ій]*, Ru. *Евкарп[ий]*. — Deriv. *Євка́рпович, -півна*.

From Gk. *Eukárpos* 'fertile', Pape 409, Петровский 103.

Євкра́тій PN. 'Eukratios', MUk. Єvкра́тій (1627 Беринда). — Deriv. *Євкра́тієвич, -ївна*. — Subst. Бл[а]го держа́вный.

From Gk. *Eukrâtios* 'one (endowed) with good power; strong, mighty', Pape 411.

Євкл PN. 'Eukl', ModUk. (Грінченко 4, 552). — Deriv. *Євкла* ; Ru. *Евклий*.

From Gk. *eu-* 'good' and *kléos* 'good report, fame, glory'.

Євла́лій PN. 'Eulalios', ModUk.; Ru. *Евла́лий*. — Deriv. *Євла́лія, Ля́ля (<*Ла́ля)*.

From Gk. *Eulálios* 'eloquent' (: *eûlalos* 'sweetly speaking'), Петровский 103, Klein 1, 349.

Євла́мпій, Wd. Евла́мпій PN. 'Eulampios', ModUk.; Ru. *Евла́мпий.* — Subst. *Добросвіт.*

From Gk. *Eulámpios* 'good light', Петровский 103.

Євло́гій, Wd. Евло́гій PN. 'Eulogios', MUk. Еυло́гїй (1627 Беринда); Ru. *Евло́гий.* — Deriv. *Євло́гієвич, -ївна* — Subst. MUk. Бл[а]гослове́ный.

From Gk. *Eulógios* 'Benedict'.

Євме́н, Wd. Евме́н PN. 'Eumenios', MUk. Єυме́нїй (1627 Беринда); Ru. *Евме́н[ий].* — Deriv. *Євме́нович, -нівна.* — Subst. Доброхо́тный.

From Gk. *Eumenḗs* 'favourable', Петровский 103.

Євнікія PN. 'Eunice', MUk. Єυнікія (1627 Беринда); Ru. *Евни́кия.* — Subst. Бл[а]гопобѣдная.

From Gk. *Euníkē* 'good victory', Pape 414, Петровский 104.

є́внух, Wd. є́вну́х 'eunuch', MUk. Єυнух (1596 Зизаній), є́внухъ (1627 Беринда), евнуха Asg. (XVII c.), євнух (XVIII c.), Ru. *є́внух,* Po. eunuch, etc. — Deriv. *євнушо́к, євнухува́тий.* — Subst. *кастро́ваний слуга́-наглядáч за жінкáми гарéму,* Слум. 2, 494.

From Gk. *eunoũxos* 'guardian of the bed', Тимченко 878, Шанский Сл. 1 : 5, 244, Klein 1, 549.

Єво́д (rare:) PN. 'Euodos', MUk. Єυо́дъ (1627 Беринда); Ru. *Ево́д.* — Deriv. *Єво́дович, -дівна.* — Subst. MUk. Бл[а]гопу́тный.

From Gk. *Euodós* 'one being on a right road'.

Євпато́рія, Wd. Евпато́рія 'Eupatoria (in Crimea), since the XVIII c.; Ru. *Евпатория,* Po. Eupatoria, etc. — Syn (former names:) *Козло́в,* Tk.-Osm. *Gezleve.*

From Gk. *Eupatórion,* named after Mithridátēs VI *Eupatōr,* Unbegaun RES. 16, 224—225.

Євпра́ксія PN. 'Eupraxia', MUk. Єυпраксѣа, їа (1627 Беринда); Ru. *Евпра́ксия.* — Subst. MUk. Щасли́вая.

From Gk. *Eupraxía* 'luck, success, happiness', Петровский 104.

євра́х, євраш́ок dial. for ховра́х, ховрашо́к.

Євра́х, -а́сь colloq. : Юрій.

євре́й, Wd. гебре́й 'Jew', MUk. евреи (1560 KA), євре́й (1627 Беринда), гебреос (1736 Інтермедії 118); OES. еврей (XI c. Остр. ев.); BRu. *яўрэ́й, гэбрэ́й,* Ru. *евре́й,* Bu. *евре́ин,* OCS. *evreinъ,* SC. *[H]ébrej,* Cz., Slk. *Hebrej,* Po. *hebréusz, hebrajczyk.* — Deriv. *євре́йка,* Wd. *гебре́йка, євре́йський,* Wd. *гебре́йський, ге́бра* 'gang' (Львів); here also *гебраїст, -[и]ка,* MUk. євре́йським Isg. (1596 Зизаній), євре́йскаго Gsg. (1627 Беринда), еврейеким Isg. (XVIII c.), по еврейску (XVII c.). — Syn. *ізраїльтя́нин,* Wd. *жид, жидови́н;* MUk. жи́дови́нъ пришéлник, 1627 Беринда.

From Gk. *Hebraĩos* 'ts' via CS. еврей, the ultimate source being Hb. *'ibhrī'* 'he who came from across (the River)', Тимченко 878, Преображенский 1, 211, Skok 1, 663, Klein 1, 712.

Євро́па see Евро́па.

Євсаган PN. 'Eusahan', ModUk. (Грінченко 4, 552); Ru. *Евсигнéй.*

A f|e. deformation of a hybrid: Gk. *eu-* 'well, good' and Lat. *signum* 'sign', Петровский 105.

Євсéвій, Wd. Евсéвій PN. 'Eusebius', MUk.Єvсéвїй (1627 Беринда); Ru. *Евсéвий.* — Deriv. *Євсéвійович, -ïвна; Євсéвія;* here also *Овсíй, Овсíйович, -ïївна.* — Subst. MUk. Бл[а]гочестивъ.

From Gk. *Eusébeios* : *eusébeia* 'reverence (towards the gods), piety, religion', Pape 428, Петровский 105.

Євстáхій||Євстáфій, Wd. Евстáхій||Евстáфій PN. 'Eustace' MUk. Єvстáфій (1627 Беринда), Po. *Eustachy.* — Deriv. *Євстáхійович, -ївна; Євстáхія,* Wd. *Евстáхія;* here also *Остáп, Остапович, -півна;* FN. *Остапóвич, Остапéнко, Стах, Сташкó, Сташкéвич.* Subst. Истиннєнъ, Твéрдъ.

From Gk. *Eustáxios* 'fruitful', Klein 1, 551, Pape 426. Петровский 105.

Євстигній PN. 'Eustyhnij', ModUk.; Ru. *Евс[т]игнéй.* — Deriv. *Євстигнійович, -ïївна.*

A f|e. deformation of a hybrid : *eu-* 'well, good', and Lat. *signum* 'sign', see Євсагáн.

Євстрáт, Wd. Евстрáт 'Eustrat' MUk. Evстрáтїй (1627 Беринда); Ru. *Евстрáт[ий].* — Deriv. *Євстрáтович, -тівна.* — Syn. MUk. Бл[а]гъ воинъ.

From Gk. *eu-* 'well, good', and *strátios* 'warlike'.

Євти́м[ій] see Євфімій.

Євти́хій PN. 'Eutychios', MUk. Єvтýхїй (1627 Беринда); Ru. *Евти́хий.* — Deriv. *Євтихіян; Євти́хійович, -ïївна; Євтýх, Явтýх,* FN. *Євтýхів, Євтушéнко.* — Subst. MUk. Бл[а]гочестли́въ.

From Gk. *Eutýxios* 'well-off, successful, lucky', Pape 428, Петровский 106.

Євтрóпій PN. 'Eutropios', MUk. Єvтрóпїй ; BRu. *Яýтрóп,* Ru. *Евтрóпий.* Subst. Бл[а]гоóбразен.

From Gk. *Eutrópios* 'easily turning, versatile', Pape 427.

Євфімій, Wd. Евти́м[ій] PN. 'Euthymios', MUk. Єvфíмїй (1627 Беринда); Ru. *Евфи́мий,* Po. *Eutymiusz.* — Deriv. *Євфімія, Євфіміян,* Wd. *Евфіміян,* Ed. *Явхи́м, Юхи́м* — ім'я... у нас, видно, було дуже популярним... безліч прізвищ, утворених від нього: *Юхи́менко, Єфи́менко, Юхимчýк, Юхимóвич (Яхимóвич), Юхимýсь, Юхи́мась, Юхимáсенко, Юхи́мець, Юхи́мівський* тощо, cf. Іван Глинський **Україна** ч. 34/66. Subst. Своїм коренем згадане ім'я... в перекладі передається як *благодýшний, рáдісний, доброхвáльний,* cf. Іван Глинський, l. c. ; MUk. Весéлый, охóтный áбо бл[а]годýшенъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Euthýmios* 'of good mood', Pape 408, Петровский 107, **Глинський,** l. c.

Євфрáсій PN. 'Euphrasios', ModUk. Ru. *Є[в]фрáсий.* — Deriv. *Єрфрасія;* MUk. Євфрасія (1627 Беринда); *Євфрáсійович, -ïвна.* — Subst. MUk. Учти́вая рáдост[ь], 1627 Беринда.

From Gk. *Eufrásios* 'joyful, joyous', Pape 430.

Євфросин PN. 'Euphrosin', MUk. Єνфросін (1627 Беринда); Ru. *Є[в]фросин.* — Deriv. *Євфросинович, -півна; Євфросина, -ніл, Пріська. MUk.* Єνфросина. — Subst. радост[ь] приносячій.

From Gk. *Eufrósynos* 'cheery'.

Євхаристія, Wd. Евхаристія 'Eucharist', MUk. Єνхаристія (XVIII c.). — *Свята вечеря,* Кузеля 109.

From *Euxaristía* 'ts', Тимченко 895.

евхимок arch. 'thaler (money)', MUk. по сту евхимковъ (XVIII c.). Subst. *монета таляр,* Тимченко 878.

From GN. Joachimsthal in Bohemia, where it was coined in XVI c.; see also доляр, таляр||талер.

евшан [-зілля], Wd. евшан 'wormwood (growing in the steppes); (poet.) a magic herb supposed to restore attachment to one's homeland by its scent', MUk. евшану Gsg. (XV c.); Ru. *евшан||емшан;* — Deriv. Євшан (pseudonym of M. Федюшка, Тулуб 231). — Syn. *полин; (поет.:) магічне зілля, що має силу навертати людину „на розум"* (Слум. 2, 494), *привертати їй любов до батьківщини.*

According to Zajączkowski 2, 24-5, it is orig. a Polovcian (Cuman) word, taken over by Tk. languages, cf. Chagat. *jaušan,* Kazakh *žuzan,* Bashk. *jušan,* etc. ; Мелиоранский ИзЬОРЯС. 10:4, 120 Радлов 4, 173, Vasmer² 2, 7, Тимченко 878.

Єгипет, Wd. Египет, Ed. Ягипет GN. 'Egypt', MUk. в' Єгνптѣ (1586 Зизаній), Єгνптъ (1627 Беринда), OES. Єгνпьтъ; Ru. *Египет,* Po. *Egypt,* etc. — Deriv. *єгиптянин, -нка, єгипетський, єгипта, єгиптолог, єгиптологія, єгиптологічний;* MUk. егип'тяномъ Dpl. (XVIII c.), єгиптянины (:*египтянина=египтянка) Gsg. (XVII c.), єгνптяныня (1627 Беринда), оу Єгνптчиковъ (XVII c.), египетское (XVI c.), Єгνпецкой Lsg. (XVII c.), египетскими Ipl. (XVIII c.), египетскаго Gsg. (XVIII c. Інтермедії 144), Єгипского (XVI c. KA. 32), егіптски (XVII c. Гептаглот 24). — Subst. *країна в північно-східній Африці над Нілом;* MUk. оскорбляющій, аб[о] тѣсности аб[о] смутки, 1627 Беринда.

From Gk. *Aigyptos* 'ts', the ultimate source being Eg. *Ha[t]-kuptah* 'one of the names of Memphis' lit. 'house Ptah' — the ancient city of Egypt', Staszewski 76, Klein 1, 503.

егла Wd. for ігла.

егничка Wd. for ягничка: ягня.

его, [ї]го Wd. for його.

Єгова 'Jehovah, Yahweh', ModUk., Po. Jahwe, — Deriv. *єговіст.* — Subst. *урочиста назва Бога в Біблії,* Бойків 167.

From an erroneous transliteration of the Tetragrammaton *Jehovah,* first used in 1518 by Peter Gallatin, confessor of Pope Leo X; a modern attempt to transliterate it is Yahweh, the name of God based on the Hb. verb *hāwāh* (>*hāyāh*) and lit. meaning 'one who is, the existing', or 'He who calls for existence, the Eternal', Klein 1, 827, 2, 1759.

Єгор PN. 'George', ModUk.; Ru. *Егор[ий].* — Deriv. *Єгорович, -рівна;* FN. *Єгорович, Єгоренко.* — Syn. *Георгій, Юрій.*

A coloq. form of Георгій, see Юрій.

єгозá see ягозá.

éгер, SovUk. éгер 'huntsman; chasseur', ModUk. ; BRu. *éгер,* Ru. *éгерь.* — Deriv. *éґерський, éґермáйстер,* SovUk. *егермéйстер.* — Subst. *спеціяліст - мислúвець, що керýє полювáнням,* Слум, 2, 495.

From ModHG. *Jäger* 'ts', РССтоцький 4, 262, Преображенский 1, 211.

єґóвдати, їґóвдати Bk. 'to press, to move on the same place', first occurence : 1934 (Кміт 69) ; wanting in other Sl. — Subst. *товктú, сувáти по однóму мíсці.*

Origin obscure ; its connection with ґóйдáти, though possible, cannot be substantiated.

єґóмость Wd., also єґóмосць (Стрий), SovUk. єґóмость 'priest', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426); BRu. *еґóмасць,* Po. *jegomość* — Deriv. *єґомостýньо.* — Subst. *свящéник, піп,* Франко, l. c.

From Po. *jegomość* 'his (= your) reverence, your honour, Sławski 1, 555 - 556; see also їмость.

єдамáшок Ed. for адамáшок, see адамáшка.

éдвáб, dial. also ґéдвáб (Шелудько 1, 31), одвáбь (Носенко 130)' silk'; MUk. єдвáбъ (1596 Зизаній), єдвáбь (1627 Беринда), єдвабъ (XVII c. ЛСЛ 61), єдвабу Gsg. (XVIII c.), єдвабомъ Isg. (XVIII c.), OES. годобль || гъдовабль, годоваблени (XVII c.), годоваплены (XIV c.) ; BRu. едвáб, Ru. годовáбль, SCS. *годовабль,* MBu. годовабынъ, Cz. *hedvábi* || *hedbáv,* Slk. *hodváb,* Po. *jedwab.* — Deriv.

єдвáбний; MUk. єдвабный (XV - XVIII c.), єдвабница (XVII - XVIII c.). — Subst. *сорт коштóвної шовкóвої тканúни,* Слум. 2, 495.

From Po. *jedwab* 'ts' which, in turn, comes from Cz. *hedvabi,* Шелудько 1, 31, Тимченко 879; the ultimate source is MHG. *gota-webbi,- weppi* which was directly borrowed by Ru. and OES, Vasmer[2] 1, 426, Brückner 204.

єдéн dial. for одúн (Кміт 70).

єдéнé dial. (Лисенко 28), *єдзéнє* (Горбач 15,314) 'eating', first recorded in the XX c. ; Po. *jedzenie.* — Subst. *їжа,* Горбач, l. c.

From Po. *jedzenie* 'ts'.

єдúний 'the only one, sole, unique', MUk. єдинъ, єдиный (XV - XVIII c.), OES. єдинъ (XI - XIV c.); BRu. *адзíны,* Ru. *едúный,* OCS. *jedinъ,* Bu. *едúн,* dial. *адúн,* SC. *jèdini,* Sln. *edin,* Cz., Slk. *jediný,* LoSo. *jeźiny,* UpSo. *jedyn,* Plb. *jidáinə.* — Deriv. *єдúність, єдинáк, -áчка, єдинúця, єдúно,* and several compounds: *єдино-бóжжя, -бóрство, -бóрствувати, -вíрець, -вíрний, -вíрство, -вíрський, -влáддя, -держáвний, -держáвність, -крóвний, -крóвність, -начáльний, -начáльник, -начáльність, -племíнний, -племíнник, -ріг, -утрóбний,* etc., MUk. єдиновичъ, -ка (XVII c.), єдиноцтво (XV - XVII c.), єдиность (XV - XVIII c.), єдинотный (XVII c.), єдиночити (XVI c.), єдиночитися ((XVI c.), compounds: єдино-кревный (XVIII c.), -матерный (XVIII c.), -мысл[е]ный (XV - XVII c.), -мысл[е]но (XV - XVIII c.), -мыслникъ (XVII - XVIII c.), -правно (XVI c.), -природне (XVII c.), -родецъ (XVIII c.), -роднъй (XV - XVIII c.), -роженый (VII c.), -рóжецъ (XVII c.), -словне (XVII - XVIII c.), -словный (XVIII c.), -стайно (XVII c.), -стайность (XVII c.), -стай-

ный (XVI - XVII c.), -сущникъ (XVII c.), -чадый (XV - XVII c.), etc, ; OES. (in addition to the foregoing MUk. formations:) єдиначе, ачитися, -ачьство, єдино-мужица (XII c.), -видень (XI c.), -властиє (XI c.), -вольны, -вольственѣ (XIV c.), -вѣриє (XI c.), -гласнѣ (1300), -д[у]шьє (XIII c.), -дьньны (XI c.), -дърѣжець (XI c.), -жительно (XI c.), -моудрьно (XII c.), -началиє (XII c.), -бразьно (XII c.), -плътьникы (XI c.), -присущьное (XII c.), -славьникъ (XII c.), --словиє (1076), -стольна (XI c.), -сущиє (XI c.), -сущьнии (XI c.), -умиє (XI c.), -хотьныи (1073), -частьныи (XI c.), -числьныя (1096), -чьстьныихъ (XI c.), a. o.; FN. *Єдинáк.* Syn. *один, без інших; цілісний, неподільний,* Слум. 2, 495.

From OCS. *jedinъ, -na, -no* 'the only one' instead of Uk. оди́н, q. v.

едн... see одн...

єдна́ти 'to unite', MUk. єднати (XVI - XVIII c.), OUk. єднал (1347): BRu. *еднáць,* Cz. *jednati,* Slk. *jednat',* LoSo. *jadnaś,* UpSo. *jednać,* SC. (rare:) *jédnati[se]* (XVIII c.). — Deriv. *єднáтися, -áння, ви́єднати, виє́днувати, з'-, об'-, при-, роз'єднáти[ся], -áння, з'-, об'-, при-, роз'-є́днувати[ся], -ання, єднáльний, -ність, -но,* dial. *єднáнка,* MUk. єднат[и]ся (XV - XVII c.), єднал[ь]ный єднанный (XVI c.), єднаніє (XV - XVII c.), єднацкии (XVI c.), єдначь (XVI - XVII c.), єдначьнымъ Isg. (XVI c.), OUk. єднаніє (1347); FN. Єдна́к[а]. — Syn. *скріплювати одно́ з дру́гим яки́м-небудь спо́собом; встанóвлювати зв'язóк; створювати близькі стосу́нки, збли́жувати; створювати є́дність, згуртóвувати; збирáти до ку́пи, створювати щось єди́не, ці́ле; домовля́тися; умовля́ти,* Слум. 2, 496 - 497.

An early borrowing from Po. *jednać* 'ts' (XIV c.), Sławski 1, 546 - 547.

є́дність see ó́дність.

єднóва dial. 'chalice, wine cap', first recorded in the XX c. (Лисенко[2] 71); wanting in other Sl. — Sust. *кéлих.*

Etymology uncertain; its connection with єдéн > оди́н, though possible, cannot be substantiated; see яндóва.

єднора́л dial. for генерáл.

єдноху́чка dial. for одноруч́ка : оди́н.

є́днус (Желеховський 1, 214), *я́гнусъ* (Носенко 130, 412) 'ducat, gold coin (in a necklace)', MUk. deriv, only, wanting in other Sl. — Deriv. *ягнусóкъ* (Носенко l. c.); MUk. єднусковъ, є́днусочковъ Gpl. (XVIII c.). — Subst. *метал; вели́ка золотá монéта; кру́глий металéвий образóк, що його жінки́ нóсять на ши́ї,* Носенко, l. c.; *пéрстень в нами́сті, дукáт,* Желеховський, l.c.

A distorted Lat. *agnus* 'lamb', cf. отъ латинскаго agnus - агнецъ, котораго уніаты носятъ какъ прообразованіе спасителя міра, Носенко 412.

єдóмий dial. for їдóмий, see ї́сти.

єжеви́ка, єжи́на, єжовни́к dial. for ожи́на.

єжу́к dial. for їжáк, see їж.

єз dial. for яз.

є́звір Hc. 'hollow, ravine (in mountains)' first recorded in the XIX c. (Шухевич 1, 178, 210), wanting in other Sl. — Subst. *узві́р.*

A dial. blending of яз and узві́р, see s. vv.

єзгу́ля dial. for зозу́ля.

Єзекиї́л PN. 'Ezekiel', MUk. Єзєкеил (1596 Зизаній), Єзекіиль (1627 Беринда); Ru. *Езекии́л,* Po. *Ezekiel,* etc. — Subst. MUk. Моцъ Б[о]жая.

From Gk. *Iedzekiêl,* the ultimate source being Hb. *Yehezgêl* 'God strengthens', Петровский 108, Klein 1, 568.

єзи́чок dial. for язи́чок : язи́к.

Є́зовище GN. : яз.

єзуї́т 'Jesuit', MUk. єзуиты Npl. (XVII c.); BRu. *езуі́т,* Ru. *езуи́т,* Po. jezuita. — Deriv. *єзуї́тка, єзуїти́зм, єзуї́тство, -тський, єзуї́тствувати, -ання,* — Subst. *член католи́цького черне́чого о́рдену, що його закла́в у Пари́жі Іґна́т Льойо́ля в 1534 р. ; (перен.: лицемі́р, підсту́пна люди́на.*

From W.Europ Jesuit, perhaps via Po. *jezuita,* cf. MUk. єзииты (:*єзуита), deriv. from *Jesus* with suffix *-ita,* Klein 1, 828, SWO. 324.

єї Wd. see її.

єй! interj. indeed, verily, ModUk.; for other Sl. see ей! — Deriv. *єй - єй!, є́й же!, єй - Бо́гу!* Syn. ей!

A preiotated variable of ей! q.v.

єк Hc. for як.

єйбомоє́му dial. 'God help mee so!', first recorded in the XX c. (Лисенко², 72); wanting in other Sl. — Subst. *їй-бо́гу, дале́бі, спра́вді.*

From єй - Бо́гу - моє́му!, see s. vv.

[Є]Катериносла́в arch. 'Jekaterinoslav (since 1926 : Dnipropetrov'ke), since the XVIII c.; Ru. Екатериносла́в (since 1786). — Deriv. *[Є]Катериносла́вщина, [є]катериносла́вський.* — Syn. *стара́ на́зва тепері́шнього Дніпропетро́вська.*

Like other toponyms of that time, e.g. Єкатериногра́д, Єкатеринода́р, Єкатериносе́рд, the name Єкатеринослáв, Ukrainianized to Катеринослáв, is connected with the name of Catherine II of Russia, Unbegaun RES. 16, 71 - 73, Vasmer² 2, 12.

єкспе́нс, also є[к]спа́нс AmUk. 'expense', first recorded in 1972 (Кошеляник 320). Subst. *витра́та.*

From E. *expense* 'ts', Кошеляник, l.c.; see єкспе́нс.

єкте́нія, Wd. ектéнія 'responsory chant, litany', MUk. єктенія (XVI c.); OES. ектения (XI c.), ектение (XII c.), октения (1280), октенія (1419); BRu. *ектэ́нія,* Ru. *екте́ния́,* Bu. * екте́ния,* Cz. *ektenie,* Po. *ektenia.* — Subst. *рід моли́тви при слу́жбі Бо́жій,* Кузеля 122.

From Gk. *ekténeia* 'earnestness, zeal', Орел 1, 350, Шанский 1:5, 255 - 256.

єку́рад SoCp. 'exactly, strictly', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335); Po. *akurat.* — Subst. *якра́з, са́ме.*

From Po. *akurat,* the ultimate source being Lat. *accuratus,* see акура́тний.

Єла́нець GN. see Яла́нець.

єларґі́ня = арґі́н[і]я dial. for жоржи́на.

єлда́к (арго) 'penis', first recorded in 1950 (Горбач 8, 27), wanting in other Sl. — Subst. *чолові́чий статеви́й о́рган.*

Origin uncertain; perhaps it comes from Yi. *jeled* 'boy; thief', Горбач, l. c.

éлек dial. 'rest, waistcoat', first recorded in the XX c. (Добруджа, Горбач 14, 17); wanting in other Sl. — Subst. *камізéлька.*

From Tk.-Osm. *yelek* "ts", Горбач, l. c.

Єлеазáр, Wd. Елеазáр PN. 'Eleasar', MUk. Єлеáзаръ; Ru. *Елеазáр.* — Deriv. *Елеазáрович, -рівна.* — Subst. MUk. Б[о]жая пóмощ.

From Gk. *Eleadzár*||*Eleádzaros,* the ultimate source being Hb. *El'āzâr* 'God has helped', Klein 1, 506, Петровский 109.

Єлевфéрій, Wd. Елевфéрій PN. 'Eleupherios', MUk. Єлеvфéрїй (1627 Беринда); Ru. *Елевфéрий.* — Subst. Любочéстенъ, áбо нескýпъ, тѣщив[ъ], áбо волный.

From Gk. *Eleuthérios* 'free-spirited, fit for a freeman'.

єлéй, Wd. елéй 'unguent, holy oil, chrism', MUk. елей (албо масло) (XVI c.), еллей (XVII c.), елея Gsg. (XVII c.), елеем (XVII c.), елей (XVIII c. Інтермедії 128, 170), елеомáзую, -мазáнїє (XVII c.); Ru. *елéй,* OCS, *ielěi,* for other Sl. see олíй. — Subst. *олúвкове мáсло, вжúване до богослýження,* Кузеля 122.

From Gk. *éloion* 'olive oil, oil', Тимченко 889, Klein 1, 505.

Єлéна see Олéна.

Єленя́к || Єлиня́к 'Yelenyak || Yelynyak (Богдан 331), Eleniak || Ilyniak (Рудницький 6:3, 225)' first recorded in 1891.

Uk. FN. derived from Єлéна, see Олéна.

éлень dial. for олéнь.

елерáйзи Npl. dial. 'buds', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 326); wanted in other Sl. — Subst. *пýп'янки.*

Etymology uncertain; perhaps from Hg. *elörajz,* the ultimate source being ModHG. *Edelreis* 'slip for grafting', Горбач, letter of 20. 1. 1976.

елéць dial. for ялéць.

Єлизавéта||Єлисавéта, dial. also Елисавéта PN. 'Elizabeth', MUk. Єлісáвефъ (1627 Беринда); Ru. *Єлизавéта,* Po. Elżbieta. — Deriv. *Лизавéта, Лисавéта;* arch. *Єлисаветгрáд (= Зінóв'ївське), Єлисаветгрáдівський.* — Subst. MUk. Б[о]гъ присяги, аб[о] сытости, аб[о] Б[о]жая семерáкост[ь], áб[о] Б[о]жій покóй, 1627 Беринда.

From Gk. *Eleísabeth,* the ultimate source being Hb. *Elishébha* 'God is an oath', Klein 1, 509; cf. also: „Звідки ваше ім'я?": Ім'я Єлисавета виділяється серед інших досить значною кількістю різноманітних форм. У романських та деяких інших мовах воно звучить, наприклад, як Ізабела, в поляків — як Ельжбета, в українців — Єлизавета чи Лизавета, в німців Ельза або Ільза тощо — Іван Глинський Україна ч. 34/66.

Éлик, also 'Елик', Алик AmUk. 'Alex[ander]', first recorded in 1915 (Білаш 54). — Subst. *Олéсь.*

From E. Alex 'ts', Білаш l. c.

ели́на dial. for яли́на.

елиниця see ялина.

Єлисей, Wd. Елисей PN. 'Elishah', MUk. Єліссей (1627 Беринда); Ru. *Елиссей.* — Deriv. *Єлисейович, -ївна;* here also colloq. *Ялисей.* — Subst. MUk. Б[о]же здорове аб[о] Бог спасаай.

From Hb. *Elishá* 'God is salvation', Klein 1, 509.

Єлій PN. 'Elij' ModUk.; Ru. *Елий*||*Гелий.* — Deriv. *Єлійович, -ївна.*

From Gk. *Hélios* 'sun', Петровский 84, 109.

еліца, елка dial. (Горбач 15, 339) see ялиця, ялинка.

елкий dial. for ілкий.

Єловгед GN. 'Yellowhead (in Rocky Mountains), first recorded in 1942 (Білаш 290).

From AmE. *Yellowhead* 'ts', Білаш, l. c.

еловеґа dial. for яловеґа.

еловец[ь] dial. for яліведь.

Єлько dial. for Ілько, see Ілля.

елозити dial. for ялозити.

ельце dial. for вильце, see вила.

ем'е, емне dial. for ім'я.

емка dial. 'oven fork', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28); here also *емки* Npl. (Сумщина, Дорошенко Д Бюлетень 9, 108), wanting in other Sl. — Subst. *чаплія, рогач.*

A dial. formation based on verb **jęti* : **jьmǫ, jьmeši* 'to take', see [й]няти.

емкий 'fast', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *емкість, емко.* — Subst. *швидкий, скорий.*

Derived from PS **jęti* : **jьmǫ*, **jьmeši* 'to take', cf. [й]няти.

емний Wd. 'containing, rich', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *емність, емно.* — Subst. *місткий.*

See the preceding entry.

емне dial. for ім'я.

емпреза dial. for імпреза.

ему dial. for йому.

емшеник dial. for імшаник (Полісся Лисенко[2] 72).

ен[а] 'yen, Japanese coin', ModUk. — Subst. *японська монета,* Бойків 167.

From Jap. *yen* 'ts'.

енак-[ший] see інакший.

енґлюш Lk. 'inclusively', first recorded in 1935 (Falkowski - Pasznycki 117); wanting in other Sl. — Subst. *включно.*

From ModHG. *inklusive* 'ts'.

енджéй AmUk. see енджéя || енджúй.

ендик dial. for індúк (Полісся Лисенко ² 72).

є́ндик see індúк.

éндза Wd. for ягá.

енéй Wd. for íней.

енерáл dial. for генерáл.

éнкі AmUk. 'Yankee, citizen of the US.' first recorded in 1949 (JBR.); Po. *jankes* (SWO 322). — Deriv. *éнк*-ський. — Subst. *американець*.

From AmE. *Yankee* 'ts', the ultimate source being Po. *Janki* Npl. 'the Johns' (: *Janek* 'little John').

енó dial. for йно, see щóйно.

єнóт 'chipmunk', ModUk.; BRu. *янóт*, Ru., Bu. *енóт*, Cz. *jeneta*, Slk. *janota*, Po. *jenot*, UpSo. *janota*. — Deriv. *єнóтний*. — *Subst. невелúкий хúжий звір з тéмно-жóвтим густúм хýтром*, Слум. 2, 498.

From Ru. *éнот* 'ts', the ultimate source being Ar. *jarneit* 'ts', Vasmer² 2, 20, Шанский 1 : 5, 258 - 259, SWO 324.

éнчий dial. for інший.

éнчити dial. 'to groan, moan, complain', first recorded in the XX c. (Горбач 21, 29). — Po. *jęczeć*. — Subst. *плáкати, стогнáти з плачéм*.

From Po. *jęczeć*. 'ts'; see also ячáти.

Є́ня Ed. for Євгéнія, see Євгéн[ій].

єпáрхія, Wd. епáрхія 'eparchy', MUk. єпархии Gsg. (1603), в' єпáрхїи (XVII c.), OES. по епархии; BRu. *епáрхія*, Ru., Bu. *епáрхия*, CS. *епархия*, Ma. *епархиjа*, SC. *epárchija*, Sln. *eparhija*. — Deriv. *єпархіяльний*, Wd. *епархіяльний*; OES. епархиянемъ Dpl., епархиискыи. — Subst. *церковно-адміністратúвна окрýга, що під зá-рядом єпúскопа*, Тимченко 891.

From Gk. *eparxíā* 'office of an eparch, province', Тимченко, l.c., Vasmer²2, 21, Klein 1, 528, Шанский 1 : 5,259.

єпúскоп, Wd. епúскоп, SovUk. епíскоп 'bishop', MUk. епспъ (XV c.), єпископа Gsg. (1596), єпископъ (1603), OUk. при... єпспи (1376), OES. єппоу Dsg. (XI c. Остр. ев.), епископъ (1073 Ізб. Св.), епископи Npl. ; BRu. *епíскоп*, Ru., Bu., Ma. *епúскоп*, SC. *épiskop*, Sln. *epískop*, Cz., Slk., Po. *biskup*, LoSo. *biškup*, Up.So. *biskop*. — Deriv. *єпископáт, єпискóпія, єпúскопство, -ський; архі-єпúскоп*; MUk. єпископія (1603), епискупью Asg. (:*епи-скупий) (XV c.), епископовь (XVII c.), єпископьское Nsg. (XVI c.)єпископство (XVI c.), епископство- вавши (XVII c.), OUK. єппіи Gsg. (1376), OES. єппль (*епи-скоупль), епископить. — Subst. *духóвна осóба, що за-рядже́ єпáрхією*, Тимченко 891.

From Gk. *epískopos* 'overseer', Тимченко, l.c., Klein 1, 175, Шанский 1 : 5, 260; re. WS.. *biskup*, LLat. *episcopus*, via G. *Bischof* (< **biscof*), cf. Brückner 27.

Єпіфáн[ій], Wd. Епіфáн[ій] PN. 'Epiphanios', Muk. Єпіфáнїй (1627 Беринда); Ru. *Епифáн[ий]*. — Deriv.

Єпіфа́нович, -нівна; Єпіфа́нія, MUk. Єпіфа́нїа. — Subst. MUk. О́бъ'явленъ или́ сла́вный, за́цный.

From Gk. *epifánios* 'appearing, manifested', Klein 1, 532.

єр name for the letter ь, OES. еремь Isg. (:*ерь); Ru. ерь, Po. jer (miękki). — Deriv. *є́р[ч]ик, па́єр[ч]ик; єри́ (=ы).* — Syn. *праслов. коро́тке і (в істори́чно-порівня́льній грама́тиці); м'яки́й знак (у суча́сному право́писі).*

A conventional designation of PS. ĭ (ь) based on its later vocalization into e in strong positions, cf. **vьsь* > весь; see also йор.

єрала́ш 'medley, jumble, hotch-potch, mess ; (cord game) yeralash', ModUk. ; Ru. *ерала́ш,* dial. *яр[а]ла́ш, арла́ш* (Vasmer² 2, 22). — Subst. *безла́ддя, плутанина,* Слум. 2, 498.

From Tk. *ara'aš* 'ts', Радлов 1, 256, 305, Miklosich 105, Vasmer, l.c.

єра́рх rarely for ґієра́рх.

є́рба SoAmUk. see же́рба.

єрга́к 'furcoat', МодUk.; Ru. *ерга́к, -а́ч.* — Subst. *кожу́х із жере́б'ячої шкіри, во́вною догори́,* Бойків 167.

From Tk.-Тт. *jarġak* 'ts', Радлов 3, 136, Vasmer² 2, 22-23.

єрґи́ня dial. for жоржи́на.

Єрда́н[ь] see Йорда́н.

єре́й see ієре́й.

єре́м, яре́м Hc. for ярмо́.

Єре́ма dial. for Яре́ма, see the following entry.

Єремі́я, arch. Ієремі́я PN. 'Jeremiah', MUk. Єремиа (1456) Єрмѣй, -ме́й (1627 Беринда); Ru. *Иереми́я.* colloq. *Єреме́й.* — Deriv. *Єремі́євич, -ї́ївна;* here also *Яре́ма : Яре́мович, -мівна; Вереми́й : Вереми́йович, -ї́ївна;* FN. *Яремо́вич, Яре́менко, Яре́мко.*

From Gk. *Ieremías,* the ultimate source being Hb. *Yirmyah* 'the Lord casts, founds', Klein 1, 828, Vasmer² 2, 23. Петровский 111; see also this Dictionary, Vol. 1, 916.

єрепе́нитися colloq. 'to be stubborn; то insist', first recorded in the XIX c.; Ru. *ерепе́ниться* 'to bristle up, kick'. — Syn. *наполе́гливо насто́ювати, серди́то упира́тися,* Слум. 2, 498.

According to Горяев 104, it derives from *ерепа́‖еропа́* 'haughty, sulky'; yet, Vasmer² 2, 26, connects it with PN. *Еро́па < Ерофе́й,* q. v.; in both cases Uk. word seems то be borrowed from Ru.

єрепу́д : є́ресь.

є́ресь, dial. also гере́за, герезі́я 'heresy', MUk. єресь (1489), є́ресь (1627 Беринда), єреси Npl. (XVII c.), в' єресь (XVIII c.), отъ єресии, ереси Npl. (1096), Арменская же ересь гнуснѣиши лаче всѣхъ ересеи (1390); BRu. *е́расьь,* Ru. *е́ресь,* OCS. *eresь,* Po. *herezja,* etc. — Deriv. *єресі́олог, єресіоло́гія, єресія́рх* here also: *єрепу́д[ний]* MUk. єрескому Dsg. (: *єреский, XVIII c.), єресникъ (XVI-XVIII c.); see also єрети́к. — Subst. *вче́ння,*

що розхо́диться з осно́вами пані́вної релі́гії; (перен.:) у́хил від зага́льно-при́йнятих по́глядів, Бойкі́в 167.

From OCS. *eresь* 'ts', the ultimate source being Gk. *haíresis* 'taking, choosing, choice; sect, heresy', Тимченко 892, Vasmer² 2, 24. Шанский 1:5, 261, Klein 1, 723.

єрети́к, Wd. єре́тик, гере́тик 'heretic', MUk. о еретиче Vsg. (XV c.), еретики Npl. (XVI c.), єрети́къ (1627 Беринда), OES. еретикъ (1076 Ізб. Св.), еретици Npl. (XI - XIV c.) BRu. *ерэтык,* Ru., Bu. *ерети́к,* OCS. *eretikъ,* SC. *jeretìk,* Cz., Slk. *heretik,* Po. *heretyk,* etc. — Deriv. *єрети́чка, єрети́чний, -ність, -но;* MUk. еретичка (XVII c.), еретицкый||геретицкый (XVII c.), еретицтво||геретицтво (XVII c.), OES. еретига, еретичьскый, еретичьство (XI c.). Subst. *послі́довник, визнаве́ць є́ресі; християни́н, що визнає́ де́які заса́ди ві́ри, незгі́дні з церко́вними,* Орел 1, 350.

From OCS. jeretikъ, the ultimate source being Gk. *hairetikós* 'able to choose, heretical'; MUk. and Wd. *гере́тик* from Po. *heretyk;* Тимченко 897, Шанский 1:5, 262, Klein 1, 723.

ери́ for ы, see єр.

ери́жка see яри́жка.

є́рий Hc. for я́рий.

є́рик ¹· : єр.

є́рик ²· Wd. for я́рик, see яр.

Єре́на, Єри́на dial. for Іри́на.

єрихо́н Wd. 'Jew', first recorded in the XX c. (Горбач 6, 12), wanting in other Sl. — Deriv. *єрихо́нський.* Subst. жид, євре́й, cf.: „жидів - вояків УГА називано ще єрихо́ни (ніби натяка́ючи на біблі́йне оповіда́ння про здобуття́ Єрихо́ну, Кни́га Ісу́са На́вина, 6)", Горбач, l. c.

From GN. *Єрихо́н* — Jericho, an ancient city near the north end of the Dead Sea.

Є́рки GN. see яр.

Єрко́ Bk. for Юрко́ (о. С. Їжик ЛБ. 31, 53).

єрмо́ dial. for ярмо́.

Єрмола́й, Wd. Ермола́й PN. 'Hermolaos', MUk. Єрмола́й (1627 Беринда); Ru. *Єрмола́й,* — Deriv. *Єрмола́йович, -а́ївна;* colloq. *Ярмола́й : Ярмола́йович, -а́ївна;* here also *Єрма́к : Єрма́кович, -ківна.* — Subst. MUk. Си́ла людíй или́ речистъ лю́дскїй.

From Gk. *Hermēs* 'Hermes' and *láos* 'people', Петровский 113.

єро - see ієро -

єро́ваний Hc. for яро́ваний : яр.

Єрофе́й, Ерофі́й PN. 'Ierofij', MUk. Ієрофе́й (1627 Беринда); Ru. *Ерофе́й||Иерофе́й.* — Deriv. *Єрофе́йович, -е́ївна; Єрофі́йович, ї́ївна;* here also colloq. *Єро́ха, Ярош.* — Subst. MUk. ōс[вя]ще́нъ ōт Б[о]га или́ ... Б[о]гу.

From Gk. *hierós* 'holy, consecrated' and *theós* 'god', Петровский 113.

єрму́лка dial. for ярму́лка.

є́ртіп dial for верте́п (Клепикова КДОн. 51).

ерундá colloq. 'nonsense', ModUk., Ru. *ерундá.* — Subst. *дурни́ця, безглу́здя.*

From Ru. *ерундá* (since 1845) 'ts', the ultimate source being Lat. *gerundium* 'gerund', Преображенский 1, 217, Шанский 1:5, 263.

Єрусали́м, arch. Ієрусали́м, dial. Ярусали́м (Кримський 3, 71), (rarely:) Русали́м; MUk. Єрусалим (XVI c. KA. 33), Ієрусалима Gsg. (XVIII c. Інтермедії 163), Ієрусалимѣ (ibid.), OES. Иерусалимъ 1076 Ізб. Св.), Ерусалимъ, Ієросалимъ; BRu. *Ієрусалі́м,* Ru. *Иерусали́м,* OCS. *Ierusalimъ,* P. *Jerozolima,* etc. — Deriv. *єрусали́мський.* — Syn. *Святé мі́сто.*

From Gk. *Ierousalēm*||*Ierosólyma,* the ultimate source being Hb. *Yerūshāláyim* 'foundation of peace', Vasmer[2] 2, 227, Klein 1, 828.

éрушка dial. for я́рка, see я́рий (Полісся Лисенко[2] 72).

éрха Bk. for ірха (Кміт 70).

ерчьи́й Hc. for ярчá : я́рка, see я́рий.

ерш[у́н] dial. for йорж (Полісся Лисенко[2] 72).

єс AmUk. 'yes', first recorded in 1915 (Білаш 290). — Deriv. *є́сер, є́[с]сир, єсирі́, є́смен.* — Subst. *так.*

From E. *yes* 'ts'; form є́сер||є́[с]сир from 'yes, sir', єсирі́ from 'yes, sirree', є́смен from 'yes-man', Білаш, l.c.

єси́ arch., Wd. -єсь 'you are', MUk. єси, -єсь, OES. єси; Ru. *єси́* (Vasmer[2] 2, 28), OCS. *jesi,* SC. *jȅsi,* Cz. [*j*]*si,* OPo. *jes,* LoSo., UpSo. *sy,* Plb. *jis.* — Syn. 2-га ос. одн. : бу́ти; єсть, пор. Дух, що пройняв *єси́* все, хто ти *єсть?* (П. Тичина).

PS. *[*j*]*esi* 'ts', IE. ***esī,* cf. Lith. *esì,* OPr. *assai,* Skt. *ási,* Av. *ahi,* Gk. *eĩ* (Homeric *essì*), Lat. *es,* Arm. *es,* Goth. *is,* Pedersen IF. 5, 48, Vasmer[2] 2, 28; see also єсть.

Є́сип, Єсько́ colloq. for Йосиф.

ескю́зь-мі, also ску́зні, екскю́з-мі; AmUk. 'excuse me', first recorded in 1917 (Білаш 276). Subst. *ви́бач[те]!*

From E. *excuse me* 'ts', Білаш, l.c.

є́смен : єс

єсми́ Hc. for єсьм[ó].

éсти dial. for ї́сти (Полісся, Лисенко[2] 72).

є́стина Bk. 'saldo, balance', first recorded in 1934 (Кміт 70); wanting in other Sl. — Subst. *ви́слід з раху́нку, сáльдо.*

Origin uncertain; it might be a dial. form of істина 'truth' (see і́стий), or an artificial formation based on єсть 'it is'; the former explanation seems to be more persuasive, although the semantic evolution of *є́стина* <*і́стина* is not quite clear.

єсть, є 'is', MUk. єсть, OES. єсть, єстъ; BRu. *ёсць,* Ru. *есть,* OCS *jestь* Bu., Ma. *e,* SC. *jȇst, je,* Sln. *jest,* Cz. *jest, je,* Slk. *je,* Po. *jest,* LoSo. *jo,* UpSo. *je,* Plb. *jā.* — Syn. *існу́є;* 3-тя ос. одн. : бу́ти.

From PS. *[*j*]*estь* 'ts', IE. ***esti,* cf. Lith. *ēst*[*i*], OPr. *ast*[*i*], Skt., Av. *ásti,* Gk. *ésti,* Lat. *est,* OIr. *is,* Goth.

ist, etc., Miklosich -05, Berneker 1, 266, Преображенский 1, 218, Trautmann 71, Brückner 206, Fraenkel 124, Vasmer[2] 2, 28, Sławski 1, 567, Шанский 1:5, 266, Pokorny 340 - 341, a. o.; see also єси́, єсьм.

Єсько́ colloq. for Йо́сиф.

єсьм arch. for я є.

ет! Bk. for et! (Кміт 69).

етера́ко MUk. 'otherwise' : етера́ко : инѣм о́бразом (1627 Беринда). — Syn. *ина́кше*, Тимченко 876.

From OCS. *jeterъ* 'other' with suffix *-ako*.

е́теро, е́тір Hc. for я́тір.

е́ти 1. Hc. for я́ти, see ня́ти (Ломацький 7); 2. dial. for єбти́, see єба́ти.

Єферюва́ня GN. : а́фина||я́фина, see s. vv.

Єфи́м[ій] PN. 'Iefym[ij]', ModUk. ; Ru. *Ефи́м[ий]*. — Deriv. *Єфи́мович, -мівна;* here also *Юхим: Юхимович, -мівна;* FN. *Єфимо́вич, Єфи́менко, Юхи́менко.*

From Gk. *eúfēmos* 'of good sound or omen, auspicious'.

єфна́р Wd. 'master of wedding ceremonies', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215), wanting in other Sl. — Subst. *весі́льний ста́роста.*

From ModHG. *Hafner* 'potter' with Uk. preiotation, change of ja- > je- and semantic evolution : 'potter' > 'he, who holds the pot at the wedding ceremony' > 'toast master' > ‚MC'.

єфре́йтор 'lance-corporal, private first class', ModUk.; BRu. *яфрэ́йтор*, Ru. *ефре́йтор*. — Deriv. *єфре́йторство, -ський.* — Subst. *воя́к із пе́ршим військо́вим знання́м, що його́ звича́йно присво́юєтся рядово́му*, Слум. 2, 499.

From Ru. ефре́йтор, the ultimate source being ModHG. *Gefreiter* 'ts', Шанский 1:5, 267.

Єфре́м, Wd. Ефре́м, Ed. Єхре́м PN. 'Ephraim'; MUk. Єфре[м] (1488); Ru. *Ефре́м[ий]*. — Deriv. *Єфре́мович, -мівна;* here also *Охрі́м : Охрі́мович, -мівна;* FN. *Єфре́мів, -мов, Єфре́менко; Охри́м, Охримо́вич, Охриме́нко.*

From Gk. *Efraïm*, the ultimate source being Hb. *Ephráyim* 'was fruitful', Klein 1, 530, Петровский 114.

є́фтика dial. 'tuberculosis', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331), SC. jȅkteka. — Deriv. *єфтика́ви.* — Subst. *сухо́ти*, Горбач, l. c.

From SC. *jȅhtica* <*jȅktika* 'ts', the ultimate source being Gk. *hektikós* 'habitual; consumptive', cf. LLat. *hecticus* 'consumptive; feverish', It. *ettico* 'ts' Skok 1, 770, Klein 1, 713.

є́хавку! in Wd. phrase; ой, є́хавку! 'Let him (her) go to hell!', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1,215); wanting in other Sl. — Subst. *до чо́рта!, чорт з ним (не́ю)!*

A taboo (euphemistic) abbr. of the expression : є́хав би ку (чо́рту, пе́клу, etc.); most probably Lk. or SoCp. (Желеховський, l. c., does not specify the Wd. dialect).

єхидкуватий Wd. : єхи́дний (Желеховський 1,215).

єхи́дний, *Ed.* яхи́дний (Кримський 3, 71), Wd. єхи́дний (Желеховський 1, 215) 'malicious, venomous, insidious', MUk. єхидны Npl. (1489), єхидна (1596 Зизаній), єхі́дна (1627 Беринда), OES. iєхидьныи, iєхидьно (1073 Ізб. Св.); BRu. *яхі́дны,* Ru. *ехи́дный,* Bu. *ехи́ден.* — Deriv. *єхи́днiть, -но, єхи́дна* ‚змія', b/f *єхи́дна,* зла, лука́ва люди́на' : *єхидствувати, єхи́дство.* Syn. *про́йнятий злістю, хи́трістю, лука́вством,* Слум. 2, 499.

From Gk. *éxidna* 'adder, viper', F. form of an adj. **éxidnos* 'viperlike', Тимченко 884, Klein 1, 497.

єщé Wd. for ще , q.v.

є́шібот 'school for Talmudic studies', ModUk., Po. *jeszybot.* — Subst. шко́ла для мо́лоді, в які́й вивча́ють талму́д.

For etymology see the following entry.

є́шіва AmUk. 'Yeshivah; school for Talmudic studies', first recorded in 1965 (JBR). — Subst. шко́ла для вивча́ння талму́ду.

From Hb. yēshibah 'session ; academy', (: yāshabh 'he sat down, was sitting; he remained, dwelled'), Klein 2, 1762, SWO 324.

—X—

SUPPLEMENT

TO E- AND Є- ENTRIES

(Pp. 238 — 338)

Note:

Just before this part of the Dictionary (letters **е - є**) went to press the author received the book: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską* (Studies in the field of the Ukrainian - Polish dialectology) (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ). Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CCCLXXVI. Prace Językoznawcze, Zeszyt 44. Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków 1975), from which the following dialectal entries, collected by Ivan Zilynśkyj (=Зілинський 3) and his friends and pupils in Western Ukraine, mostly in the period between the two World Wars, are added:

E

(Зілинський 3, 177 :)

евро́плян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary Vol. 1, 481.

еґздику́тор, еґзеку́тор, ездеку́тор, екзику́тор, ексдику́тор Wd. for екзеку́тор, see екзеку́ція in this Dictionary, Vol. 2, 246.

елéктрика Wd. for елéктрика, see електр[ум] 2, 262-263.

енáкший, also є[д]нáкший — Wd. for інáкший, see íнший.

éндик, also éндик — Wd. for індúк, q. v.

éней, éний, éній, also éний, éній Wd. for íней, see s. v.

éнчий, also éнчий, éнший, éнций — Wd. for íнший, see s. v.

еóроплян, ерóплян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary, Vol. 1, 481.

éстик also éстик — Wd. for íстик, see s. v.

Є

(Зілинський 3, 185:)

éблоко, also я́блоко, я́бко, я́пко — Wd. for я́блуко, see s. v.

еврóплян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary Vol. 1, 481.

éгла, éгли Wd. for іглá, q. v.

еґóмосьць Wd. for еґóмость see еґóмость in this Dictionary, Vol. 2, 318.

éден, éдин Wd. for одúн, q. v.

éднáк Wd. for **однáк,** see **одúн.**

еднáкший, also енáкший, енáкший — Wd. for інáкший, see íнший.

éйці, éйця Wd. Npl. for я́йця, see яйцé.

éкавий Wd. for гúкавий, see гик in this Dictionary, Vol. 1, 613.

éкра Wd. for ікрá, see s. v.

éлинь Wd. for ялúна, see s. v.

éмла Wd. for імлá, see s. v.

ена (<*еннá <*еднá) Wd. for однá, see одúн.

éний, éній see íней.

éнший, éнщий Wd. for íнший, q. v.

ерúнтий Wd. metathetic form of реéнт[ий], see s. v.

єрмарок Wd. for ярмарок, see s. v.

єстик Wd. for істик, see s. v.

єчмінь Wd. for ячмінь, see s. v.

(Winnipeg, 7. 7. 1975)

—x—

Ж

Ж, ж — the ninth letter of Uk. alphabet; MUk. and OUk. name: живѣте from OCS. *živěte* : *žiti* 'to live'; numerical value — 7, with a preceding sign ҂ —7,000.

ж after vowels = же, q. v.

жа́ба Wd. же́ба, же́ба, жьи́ба 'frog; toad; paddock; quincy', tonsilitis; (грудна́ :) angina pе́ctoris'; MUk. жабы Npl. (XV c.), жаба (XVII—XVIII c.) жабъ двѣ (XVIII c.), жабу Asg. (XVIII c.), жабами 1 pl. (XVI c.) BRu., Ru. ts, OCS. *žaba,* Bu., Ma. *жа́ба,* SC. *žȁba,* Sln. Cz. *žába,* Slk. *žaba,* Po. *żaba,* LoSo., UpSo. *žaba.* — Deriv. *жа́б[о]нька, жа́бочка, жа́бище, жабалу́ха, жабелу́ха, жаба́р, жабеня́, жабеня́т[оч]ко, жабер[ов]и́на, жа́бини, жабі́йка, жабни́к, жабня́, жабови́на, жабови́ння, жаборі́ння, жабурі́ння, жабрі́й, жабу́ха, жабу́р, жаби́ний, жаби́нський, жа́бій, жа́бський. жа́б'ячий, жабоні́ти, жабуні́ти, нажа́битися; жабої́д, жабоко́лець, жабокря́ківка, жабомишодря́ківка;* MUk. жа́бка (XVII—XVIII c.), жа́бско (XVII c.), жа́бяче (XVIII c.), OES. жабьныи (1073 Ізб. Св.); FN. *Жаба́к, Жаб'ю́к, Жаб'я́к, Жабі́нський, Жа́бський;* GN. Жа́б'є. Subst. *рід безхво́стих земново́дяних твари́н,* УРЕ 5, 40.

PS. **žaba* < **gēba* 'ts', IE. ***g̯uēbhā* 'ts', cf. OPr. gabawo 'toad', OLoG. *quappa,* ModHG. *Quappe* 'eel-pout, tadpole', Du. *kwab,* Miklosich 405, Преображенский 1, 219, Vasmer[2] 2, 31, Kluge 237, Георгиев 1, 519 - 520, Skok 3, 669, Pokorny 466, a. o.

жабо́ 'jabot', ModUk., BRu., Ru. ts (in Ru. since 1803), Cz. *jabot,* Slk. *žabó,* etc. — Subst. *оздо́ба, на́шивка з мере́жива.*

From Fr. *jabot* 'ts', Шанский 1:5, 271.

жа́бра see зя́бра.

жабра́к, жа́брати dial. for жебра́к, же́брати.

жаве́ль 'Javel [water]', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) *ts,* Bu. *жаве́л,* Cz. *javelský louh,* Po. *woda Javelle'a.* — Deriv. *жаве́лева вода́.* — Subst. *ро́зчин хлорних сполу́к для відбі́лювання тка́нин, папе́ру й т. п.*

From Fr. *eau de Javelle* (since 1792), Шанский 1:5, 272, Dauzat 418 - 419.

жа́воронок dial. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жага́ 'thirst; longing, intense desire, eagerness', ModUk.; Sln. *žaga* (Miklosich 406), Cz. UpSo. *žaha* (ibid). deriv. in other Sl. : Ru. *жагну́ть,* Po. *żagwisty,* etc. — Deriv. *жаго́та, жагли́вий, жагу́чий, -чість, -че.* — Syn. *вели́ке нестри́мне бажа́ння пи́ти; пра́гнення; нестри́мне почуття́ любо́ви, при́страсть, то́що,* Слум. 2, 500.

Deriv. from жегти́, q. v.

жа́ґель Wd. 'sail', MUk. жакел (XVI c. KA 34), жакгли Npl. (XVI c.), жагель (XVII c.), жа́ґель (1627 Беринда), жакглѣ Dsg. (XVIII c.), Po. żagiel. — Deriv. *жа́ґлик,* MUk. жекґляръ (XVI c.), жеглярь (XVII c.), жеґлiовати (XVII c.), жекглiова́нiє (XVII—XVIII c.) — Subst. *вітри́ло,* Тимченко 896.

From Po. *żagiel* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Segel* 'ts', Тимченко, l. c., Brückner 661, Шелудько 1, 31, Горбач 1, 21.

жада́ 'thirst; desire', MUk., OES. жажа and (from OCS. :) жажда (XI—XVIII c.); BRu., Ru. *жа́жда,* OCS. *žęžda,* Bu. *жа́жда* (Младенов 164), Ma. *жад||жед,* SC. *žêd,* Sln. *žéja,* OCz. *žieze,* Po. *żądza.* — Deriv. *жадо́та, жадо́ба, жаді́бка, жаді́бний, -но, -ність, жа́дний, -но, -ність, -ню́га, -нючий, [по]жа́дли́вий, -во, -вість, жаде́нний, -но, -ність, [за]жада́ти, -а́ння, -а́ний, -а́ючий, жадува́ти,* etc., here also deriv. of жа́жда: *жажди́вий, жа́ждувати;* MUk. жадость (XVI—XVIII c.), жадный (XVI c.—XVIII c.), жадливи (1566), жадливость (XV—XVI c.), жадливе (XVII c.), жадати (XV—XVIII c.), жаданьє (XV—XVIII c.), жаданъ (XVIII c.), жаданый (1627 Беринда), (from жажа :) жажати (XV c.), жажный (XVII c.), OES. жадалъ (1096), жажоуща (1119), жадаєть (XII c.), жажющи (1370), жадить, (from. OCS :) жаждаєтъ, жажденъ; FN. *Жаданенко, Жажке́вич, Жажкович* (Богдан 341). — Syn. *спра́га, жага́, (вели́ке) бажа́ння, пра́гнення,* Тимченко 898.

PS. **žęda||*žędja* 'ts', BS. root ***gend-,* cf. *(pasi)gendù* 'I feel lack of', *gōdas* 'desire', IE. root (without -n-) ***gụedh-* 'to wish', cf. Gk. *póthos* 'wish', Ir. *guidim* 'I ask' etc., Miklosich 409, Brückner 663, Шанский 1 : 5, 272, Skok 3, 675, Pokorny 488, a. o.; according to some linguists, it is connected with ждáти, cf. Преображенский 1, 220, Holub-Kopečný 440.

жа́ден 1. = жа́дний : жада́.

жа́ден 2. = жа́дний, see жо́ден, жо́дний.

жадо́ба : жада́.

Жаї́ра PN. 'Jaira', first recorded in the XX c. (Mak). — Syn. Жа́рі, Жануа́рія.

From Port. *Januaria,* cf.: „Її кли́кали Жануа́рією або́ Жа́рі, а батьки́ між собо́ю назива́ли її Жаї́рою". Мак 1, 70.

жáйвір, жáйворон[ок], dial. жáворонок (Желеховський 1, 216), жéльворонок, джáворо[но]к, (Верхратський 2, 409), джáйворонок, дзяйворонок, джйворонок (Зілинський 3, 85), джéворонок, джяворонок (Кміт 59), жéйворонок, жййворонок (Зілинський, l. c.), жóрванок (Желеховський 1, 225), (from Po. :) сковрóнок (Зілинський, l. c.), шкаворóнок, -рóнка (Верхратський 2, 484), зговорóнок (Преображенский 1, 220) '(sky)lark', MUk,, OES. жаворонокъ ; BRu. *жáваранак,* Ru. *жáворон[ок],* dial. *сковрóнок, щеворóнок* (Vasmer² 2, 32), Bu. *ско-[ло]врáнец, ск[в]óрéц,* Sln. *škorjanec, škerjanec, škrlec, škrljič, ščrljuk,* Cz. *skřivánek, škvrlànek, škobranek, škobrunek, škrovánek, škrovan,* etc. (Nř. 24, 195), Slk. *škovránok, škorváň, škrovan,* Po. *skowronek,* LoSo. *škobronk,* UpSo. *škovrončk,* Plb. *zevornåk.* — Deriv. *жáйвороночок, жайворончá, жайвороня́, жáйворончиха, жáйворон[о]чий, жáйворонків, жáйвороня́чий;* FN. *Жáйворон[ок], Жайворóнський* (Богдан 341). — Syn. *польова, чи степовá співýча птáшка ря́ду горобцеподібних,* Слум. 2, 503.

The orig. form of this word cannot be determined with any certainty, nor can one say definitely whether it is a compound or simply an unusual deriv. with *-onъ, -anъ* suffixes ; жá[й]ворон[ок], джя́воронок, шкаворóнок, etc. are f/e. adopted to вóрон 'crow' and it is generally assumed that they are compounds with o/p. жа[й]- in the first and вóрон in the second part, cf. rá[й]ворон, РССтоцький Slavia 5, 37, Berneker 1, 298, Brückner 496, Vasmer, l. c., Шанский 1:5, 5, a. o. ; according to Булаховський ИзвАН : ОЛЯ. 7, 118, the element жа- is connected with жар 'heat'; the variableness of Sl. forms led Machek to treat them as o/p. formations with suffixes *-onъ*||*-anъ* and various formal changes in each case, cf. his Et.D. 450 and (extensively :) ZfslPh. 20, 42 - 47; following this view and considering the second part (later) f/e. influence of **vornъ* 'crow' one might accept two basic forms : Ru. щéворонок and Po. skowronek as points of departure for the etymology of this word: both forms are doubtlessly apophonic reflexes of IE. root ***skeur-* : ***skour-* 'to hide oneself' discussed extensively in Pokorny 951 : щéворонок and skowronek developed into blendings like Uk. шкáворонок, Slk. škovránok, or Cz. (metathetic) škrovanok, and further into Ru. жáворонок, Ukr. джеворонок, джáворонок, жа[й]воронок, Sln. škorjanec, etc. ; on the other hand orig. ***skour-* was transformed into Bu. сковрáн, ско[ло]вранец, ск[в]орéц, etc.

жак 1. 'student ; cantor, precentor; horse-, ox-fly', MUk. жакъ 'student' (XVII c. Синонима 113); Po. *żak* 'student', Cz. *žak,* Slk. *žiak* 'ts'. — Deriv. *жáчок, жáків, жакíвка.* — Subst. *ýчень, бурсáк; дяк; бóмок,* Грінченко 1, 471.

From Po. *żak* 'ts', the ultimate source being Gk. *diákos* < *diákonos* 'deacon', Brückner 661, Machek 590.

жак 2. 'creel, bow-net', MUk. жаки Npl. (XVIII c.); BRu. *жак,* Po. żak. — Subst. *рід вéрші* Шелудько 1, 31.

From Po. *żak* 'ts', the ultimate source being MHG. *sac,* Шелудько 1, 31, Brückner 661; according to РССтоцький 4, 175 direct from MHG.

жак 3. 'plnder', ModUk. — Deriv. *жакувáти, -áння.* — Subst. *грабíж, грабýнок.*

Origin uncertain ; perhaps from It. *sacco* 'pillage, plunder'.

жакерíя 'jacquerie, peasants' revolt (of the Fr. peasants in 1358)', ModUk.; BRu. *жакéрия,* Ru. *жакерúя,* Sln. *žakerija,* Cz., Slk., Po. *jacquerie.* — Subst. *селя́нське повстáння прóти феодáлів у 1358 р. у Фрáнції,* Орел 1, 351.

From Fr. jacquerie 'ts', the ultimate source being PN. *Jacques*, a contemptuous designation of Fr. peasants by the nobles, Орел, l. c., Dauzat 416, Шанский 1:5, 273, SWO. 322.

жакéт 'jacket', ModUk.; BRu., Ru. (since 1866), Bu. ts, Ma. *жакет*, Po. *żakiet*, etc. — Deriv. *жакéтик, жакéтка* — Subst. *корóтка жінóча одéжа; піджáк*, Слум. 2, 503.

From Fr. *jaquette* 'ts', the ultimate source being Ar. *schakk* 'ts', Шанский 1:5, 273, Dauzat 418.

жалізо Wd. for залізо.

жáлісний : жаль.

жалíти : жаль.

жалкувáти : жаль.

жáлó, Wd. also жéло (Зілинський 3, 40) 'sting' MUk. жáло (1627 Беринда), жала Apl. (XVIII c.), на жалѣ (XVIII c.), OES жала Npl. (XI c.); BRu. *джáла*, OCS. *žęlo*, Bu., Ma. *жúло*, SC. *žȁlac*, Sln. *žélo*, Cz. dial. *židlo*, Slk. *žialo*, Po. *żądło*, Ca. *žǫdlo*, Plb. *zǫdlű*. — Deriv. *жальцé, жалкúй, жалúти[ся], жалúва, -úця*, MUk. *жаливу* Asg. (XVII c.). Syn. *язúк (змíй), бодéць (комáх)*, Тимченко 899.

PS. **žędlo* <**želdlo* 'ts', IE. root the same as in жаль, see s. v.

жáлóба : жаль.

жáлована грáмота : жалувати, see жаль.

жáлування : жáлувати, see жаль.

жалюзí, Wd. жалю́зія 'jalousie, window shutters', ModUk.; BRu. ts, Ru., Bu. *жалюзú*, SC., Sl. *žàluzije*, Cz. *žaluzie*, Slk. *žaluzie*, Po. *żaluzja*. — Subst. *Ґратчáсті вікóнниці*, Орел 1, 351.

From Fr. *jalousie* 'ts', Орел, l. c., Dauzat 417, Шанский 1:5. 276, SWO. 816.

жаль, Wd. жель, жєль, жиль (Зілинський 3, 111) 'sorrow, grief, regret, concern; repentance, penance; pity, compassion', MUk. жал' (1558), жа[л] (1583 АКЖМУ 55), ку жалю (1588), жаль (XVII—XVIII c.), OUk. жаль (XV c.), OES. жаль; BRu., Ru. *жаль*, OCS. *žalь*, Bu. *жал*, SC. *žȁo*, Sln. *žȃl*, Slk. *žial'* Po. *żal*, LoSo. *žal*, UpSo. *žel*. — Deriv. *жáльний, -но, [по-]жалíти[ся], -íння;* here also formations belonging to this root: *жáлóба* and deriv. : *жáлóбний‖жáлібний, жалібнéнький, -ко, жалібнúк, -úця, жáлібнúй, -ність, -но, жаліслúвець, жáлісний, -ність, -но, жáлісний, -ність, -но, жалісніти, жалкúй, жалко, жалкувáти, -áння, жáлощі, [по]жáлувати[ся], -ання,* and rare compounds : *жалюгíдний, -ність, -но;* MUk. жалѣєть (XVII c.), жалѣючи (XVIII c.), жалячися (XVIII c.), жалитися (XVIII c.); and further : жалоба (XVI—XVIII c.), жалобливе (XVI—XVIII c.), жалобливый (XVI—XVIII c.), жалобникъ (XV—XVIII c.), жалобницы Npl. (XVII c.), жалобный (XVI—XVIII c.), жалобно (XVII—XVIII c.), жаловати]ся[(XVI—XVIII c.), жалованьє (XVII—XVIII c.), жалосливый (XVI—XVIII c.), жалосливе (XVII c.), жалосный (XVI—XVIII c.), жалосно (XVI—XVIII c.), жалосне (XVIIII c.), жалостенъ (XVI—XVIII c.), жалостивъ (XV—XVIII c.), жалощами Ipl. (Сл п Іг. XVI c.); жаломша (XVII c.), OUk. жалобы Gsg. (1347; XV c.), жалованья Gsg. (1437), жалую, жалуєшь, не жалуи (XV c.), жалостно (XV c.), OES. жалити, жаляше, жалящеся, жали[ть]си, жалоба, жалобитися, жаловальныи, жаловати[ся], жалостивыи, жалость (XI c. Остр. єв.); here also OES. желя, Жля, etc. — Syn. *сум, печáль, скорбóта; співчуттń; скáрги, нарікáння;* Слум. 2, 507.

PS. **žaljь* <**gēljь* 'ts', IE. root ***guēl-* : ***gụel-* 'to sting; prick; pain, death' cf. Lith. *gélti* 'to sting; to cause

pain', *gélà* 'pain', Latv. *dzelt* 'to sting, prick', OHG, OSax. *quála* 'anguish, torture', ModHG. *Qual 'pain'*, Du. *kwaal* 'pain', AS. *cwalu* 'violent death'; here also жáло and deriv.; Miklosich 406, Brückner 661, Trautmann 83, Fraenkel 145-146, Vasmer [2]2, 34-35 and ZfslPh. 20, 399, Шанский 1:5, 274-275, Kluge 273, Pokorny 470-471, a. o.

жандáрм, Wd. also жáндáр, шáндар, шáндір (Зілинський 3, 106) 'gendarme, armed policeman', ModUk.; BRu. *жандáр*, Ru. *жандáрм* (since 1799), Po. *żandarm*, etc. — Deriv. *жандáрик, жандармéрія, жандáрмський.* — Subst. *член жандармéрії, особа, що слýжить у поліції.*

From Fr. *gendarme* 'ts' (< *gens d'arme* 'men at arms'), Шанский 1:5, 276, Klein 1, 646.

Жáнна : Івáнна, see Івáн.

жанр 'gender, genre', ModUk.; BRu. ts, Ru. *жанр* (since 1864), Cz. *žánr*, etc. — Deriv. *жáнровий, -вість. -во, жанрúзм, жанрúст[ка].* — Subst. *рід, ґатýнок*, Кузеля 122.

From Fr. genre 'ts', Лесин - Пулинець 103, Шанский 1:5, 276.

жантúльний 'coquettish, affected, pretentious', Mod. Uk.; Ru. *жантúльный* (since 1897), — Subst. *манíрний, кокéтний*, Слум. 2, 508.

From Ru. жантúльный 'ts', the ultimate source being Fr. *gentil* 'noble; pretty, pleasing, nice', Шанский 1:5; 277.

жантільóн 'gentleman', first recorded in the XIX c. (Кузеля 122). — Subst. *дóбре вúхований і чéсний чоловíк;* syn. *джентльмéн.*

From Fr. *gentilhomme* 'ts', Кузеля, l. c.

Жануáрія see Жаїра.

жар 'embers, glowing coals, heat; fever', MUK. жаръ (XVI—XVII c.), въ жару (XVIII c.), OES. жаръ (XII c), BRu., Ru., Bu., Ma. *жар*, SC., Sln. *žâr*, Cz. *žár*, Slk. *žiar*, Po. *żar*, UpSo. arch. *žar*, Ca. *žôr*. — Deriv. *жаpó]чо[к,, жарá, [роз]жáрення, жарéня, [по]жарúн[к]а, [по]жáрúще, жáріння, жáркість, -ко, жáриво, жарлúвий, -вість, -во, жарóвня, жарóта, пожáр, пожáрний, -ник, -ня, ви-до-, на-, під-, про-, роз-жáрювання, розжáрюваність, про-, роз-жáрювач[ка], [до-, під-, по-, роз-] жáрений, -ність, жарúстий, жаркúй, жаровúй, розжáрілий, розжáрений, -ність, -но, [вú-, від-, до-, за-, на-, об-, пере-, під-, по-, про-, роз-]жáрити[ся], -жáрювати[ся], [за]жарíти;* compounds: *жаро-знúзуючий, -стíйкúй, -тривкúй, -трýбний;* here also *жарптúця;* MUk. жаристый (XVII c.), жаркій (XVI—XVIII c.), жаркость (XVII c.), жарливо (XVIII c.), жарливый (XVII—XVIII c.), жарливост[ь] (1627 Беринда), жаровня (XVIII c.); OES. жаровъ, жарявъ; FN. *Жарíй, Жаркó[вський], Жарняк, Жарóвний, Жарóвський, Жарýк*, etc. (Богдан 341). — Syn. *розжáрене вýгілля; сúльне тепло; гарячка.*

PS. **žarъ* <**gērъ* 'ts', IE. root ***gʷhēr-* : ***gʷher-* : ***gʷhor-* 'warm, hot', see г[о]ріти.

жарáпаль Bk. 'mountain pine', first recorded in 1934, wanting in other Sl. — Subst. *косодеревúна, шпилькoвий кущ, подíбний до ялíвцю, в'éться по землí, тамуючи дорóгу*, Кміт l. c.

Origin obscure; perhaps it is a dial. deformation of жéреп, q. v.

жаргóн. SovUk. жаргóн 'jargon', ModUk.; BRu., Ru., Bu. *жаргóн*, Ma. *жáргон*, Sln. Cz. *žargon*, Slk. *žargón*, Po. żargon, etc. — Deriv. *жарґóнний, жарґóновий, жарґонíзм.* — Subst. *мóва-мішанúна, зіпсýта мóва.*

From *jargon* 'ts', Орел 1, 351, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SWO. 816.

жардиньéра 'jardinière, flower stand', ModUk.; Ru. *жардиньéрка* (since 1866), Bu. *жардиниера,* SC., Sln. *žardinjera,* Cz. *žardiniera,* Slk. *žardiniéra,* Po. *żardyniera,* etc. — Deriv. *жардиньéрка.* — Subst. *гáрна пíдставка на квíти,* кóшик, Кузеля 123.

From Fr. *jardinière* 'ts', (: *jardin* 'garden'), Орел 1, 352, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SW0. 816, a. o.

Жáрі see Жаїра.

жарлóк Wd. 'glutton, greedy person' (Стрий), MUk. жарлок (XVII c.), жерлока Asg. (VIII c.); Po. *żarłok.* — MUk. жарлоцтво (XVII c.). — Subst. *жеретíй, ненажéра,* Тимченко 907.

From Po. *żarłok* 'ts', Тимченко, l. c., see жéрти.

жарт 'joke, jest, anecdote', MUk. жартъ (XVI c., 1596 Зизаній), жáртъ (1627 Беринда), з жарту (XVIII c.), жарты Apl. (XVIII c.); BRu., Ru. dial. ts, Cz. *žert,* Po. *żart.* — Deriv. *жáртик, жáртом[á], жартíвнúк, -úця, жартýн[ка], жарт[ів]лúвий, -вíсть, -во, жартíвнúй, жартувáти[ся], -áння, жартýшки;* MUk. жартливый (XVI c.), жартовлúвый (XVI—XVII c.), жартовнии рѣчи (XVII c. Синонима 113), жартовней Gpl. (XVI c.), жартоване (1627 Беринда), жартóвникъ (1642), жартовáти (XVI—XVIII c.), жартун (XVIII c.). — Syn. *дóтеп, вúтівка; невелúчка комíчна п'єса,* Слум. 2, 511.

From Po. *żart* 'ts',, the ultimate source being MHG. *schërz* 'pleasure, play', (= ModHG. *Scherz* 'joke, jest'),

Miklosich 410, Kluge 305, Тимченко 907, Шелудько 1,31, Brückner 662, Vasmer ² 2, 36 (the latter citing Ru. example of 1705).

жáртка Wd. for жéрдка, see s. v.

жартýшки : жарт.

жас Wd. "horror, terror', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218), MUk. (in deriv. only :) же ся ... жаснетъ (1604), OES. ужасъ||ужасть, жасаше (: жасати), жасить (: *жясити), жасяся (: *жяситися); BRu. *ужáсліви,* Ru. *ýжас, ужáсный, ужаснýться,* OCS. *užasъ||užastь, užas[t]ьnъ,* Bu. *ужáс,* Cz. *[u]užas, žasnouti,* Slk. *úžas,* Po. *[prze]żaznąć się.* — Deriv. Wd. *жаснúй, жаснýти* (Желеховський, l. c.). — Syn. *жах, переля́к, страх, тороп.*

Of uncertain origin; according to Meillet Ét. 178, MSL. 9, 374 and Miklosich 406 the word is connected with Lith. *gąsti* 'to frighten, terrify', *išgąstis* 'fright, terror', Goth. *usgeisan* 'to be terrified', *usgaisian* 'to frighten', cf. also Scheftelowitz IF. 33, 155, Matzenauer IF. 16, 175, Младенов 650, Brückner 662, Skok 3, 554; Berneker 1, 295 explains it as an apophonic formation to **gasiti,* see гасúти (**gᵘēs* - : ***gᵘōs* -), cf. also Vasmer ² 4, 151; less persuasive is the etymology of Machek 591 : from PS. **u-žisnǫti* in-influenced by **u-graznǫti,* cf. Cz. dial. *uřisnut'sa||uhraznut'sa* 'to become frightened'; the ultimate etymology of this word is wanting.

жасмúн, Wd. жасмíн, яс[ь]мíн (Стрий) 'Jasminum : jasmine, jessamine', ModUk.; BRu. *язмíн,* Ru. *жасмúн* (since 1795; isolated : ясмúн of 1762 in Шанский 1 : 5, 278).

Po. jaśmin, etc. — Deriv. *жасмúнний, жасмúновий.* — Subst. *чагарнúк із запашнúми білими квітами; квітки́ цього́ чагарникá*, Слум. 2, 513.

From Fr. *jasmin* 'ts' (Wd. *яс[ъ]мін*, Ru. ясми́н of 1762 from Po. *jaśmin*), the ultimate source being Ar. *yāsemin* 'ts', Lokotsch 75, Dauzat 418, Акуленко 141, Шанский 1:5, 278, a. o.

жáти 1. жну, жнеш, 'to harvest, cut with a sickle', MUk. жать (1531), жáти (XVII c.), жалисмо (XVIII c.), жалы (XVIII c.), OES. жатъ (XI c. Остр. ев.), жьням (XI c. Остр. ев.); BRu. *жаць*, Ru. *жáть*, OCS. *žęti*, Bu. *жъна*, Ma. *жнее*, SC. *žëti*, Sln. *žéti*, dial. *žèti*, Cz. *žnouti*, dial. *žiti*, Slk. *žat'*, Po. *żąć*, LoSo. *žněś, žeś*, UpSo. *žnjeć, žeć*. — Deriv. (from *žę- :) *до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о-жáти[ся], жáтва жáля, жáтка, жаткáр, жаття, жáтний, [за-, об-, п[р]о-]жáтий*, etc.; (from *žьn- :) *жнéць, жéнчик, жнúця, жнúво, жнивáр[ка], жнивáрський, жнúвний, жнив'яний, жнивувáти, -áння*, etc., (from *žin- :) *до-, за-, на-, об-жúн, за-, об- жúнки, до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о- жинáти[ся];* MUk. жатвы Gsg. (XVI—XVII c.), жатьтя (XVIII c.), жнець (XVI—XVIII c.), жниво (XVI—XVIII c.), жнивніє Npl. (XVIII c.), OUk. къ жниву (1444), OES. жатва, жятвеныи, жятеляне, жятель. — Syn. *стинáти серпóм*, Тимченко 908.

PS. *žęti < *gьnti 'ts', IE. root ** $g^{u}hen$- 'to hit, beat', cf. Lith. *giñti, genù* 'to drive (off)', Latv. *dzìt, dzenu* 'ts', Skt. *hánti* 'he beats, kills', Av. *jainti* 'ts', Gk. *theínō* 'I beat', Ht. *kuenzi* 'he kills', etc.; Miklosich 409, Преображенский 1, 223, Trautman 85, Fraenkel 152-153, Brückner 662, Младенов 169, Skok 3, 678, Шанский 1:5, 278, Pokorny 491-493, a. o.; see also гнáти, гони́ти.

жáти 2. жму, жмеш 'to press, squeeze', OES. жяти; BRu. *жаць*, Ru. *жать*, OCS. *žęti*, SC. *žëti*, Cz. *ždímati*, Slk. *ž[i]mat'*, Po. *żąć*, LoSo. *žimaś*, UpSo. *žimać*. — Deriv. *з-, на-, по-, при-жáти, -ння, з-, на-, по-прижимáти, -áння;* here also *жúмолость* (< *žim-ol-ostь), *жмéня* (< *žьm-enja), *жмýри, жмут* (< *žьm-ury, -utъ) — Syn. *стискáти з сúлою; пригнóблювати, експлуатувáти; швúдко робúти*, Слум. 2, 513.

PS. *žęti < *gьmti 'ts', IE. root **gem- 'ts', cf. Lith. *gãmalas* 'ball', *gùmulas* 'round body, ball', Latv. *gùmstu, gùmt* 'to attack', Arm. *čmelem* 'I press', Gk. *gémō* 'I am full of', *gémos* 'freight', etc.; Преображенский 1, 222, Trautmann 88, Machek 591, Skok 678-679, Шанский 1:5, 278, Pokorny 368-369, a. o.

жать Wd. for зять; Ed. for жáти.

жах 'horror, terror', ModUk.; BRu. ts, Po. *żachnąć się*, for other Sl. see жас. — Deriv. *жахíття, жахлúвий, -вість -во, жахнúй, жáхно, з-, на-жахáти[ся], -áння, [з]жахнýти[ся]*. — Syn. *дýже велúкий переля́к, страх;* (присл. :) *дýже, надзвичáйно.*

A blending of жас and страх, see s. vv., Endzelin 2, 70; Огоновський 71.

жахáти 'to burn', ModUk., only, wanting in other Sl. — Deriv. *жахнýти*. — Syn. *пaлáти, горíти.*

A Ukr. neologism based on жарá, жахтíти, see the preceding and following entries.

жахтíти 'to burn', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. жахтíння. — Syn. *палáти, горíти.*

A Ukr. neologism based on жарá and палахкотíти, see also жахáти, жахнýти.

жачків, жáчко[в] SoCp. 'tobacco pouch, bag', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *капшýк, мішóк, гаманéць на тютю́н,* Кириченко РМ. 5, 86.

From Hg. *zsacskó* 'sack, bag', Гнатюк, l. c., Горбач 15, 326.

жбéвхнути 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Syn. *жбúхнути, ждю́хнути.*

Based on interj. бебéвх!, q. v.

жби Npl. Wd. 'strong waves', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 217); — Deriv. *жбúхи, жбихнýти.* — Subst. *нагáльні, сúльні хвúлі.*

Etymology uncertain; according to Jurkowski 90 the word is related to жбир, q. v.

жбир Wd. 'hill; high bank; river-island; meadow', dry bank of sand, sand bank', ModUk.; Po. dial. *zbery, zbyry* Npl. (Jurkowski 132). — Deriv. *жбúрик,* GN. *Жбир* (Бойк. 34). — Subst. *горб, висóкий бéріг,* РМ. 1, 151-152; *скалá, горá, висóке мíсце; мілúзна; сінокíс, порóслий кущáми,* Грінченко 1, 476.

Etymology uncertain; according to Brückner 649, Po. *zbery* is connected with *zbyrcać, zbyrkać* 'to sound'; Nitsch assumes a deformation of *wzgórek* 'hill', cf. Jurkowski, l. c.; the latter refers it to *žby, žbychy* 'waves', ibid.; most probably the word is related to жóлоб : *žьlb -yrз > *žь^{u}byrз >*žbyr*, IE. root **gļ'bh- : **gļbh-, the same as in жóлоб, q.v.

жбихнýти 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Syn. *жбéвхнути, ждю́хнути.*

A variable of жбéвхнути, influenced by пхнýти, see s. vv.

жбуртíти dial. for забуртíти, see бурт.

жвáти, жвачка : жувáти.

жвинґíти Wd. 'to cry', first recorded in the XX c. (Велигорський РМ. 3, 275), wanting in other Sl. — Subst. *плáкати.*

Origin uncertain; perhaps it is a variable of жвяндáти, q. v.

жвýйка : жувáти.

жвя́кати, Wd. also жвíкати, жня́кати (Зілинський 3, 63) : **жувáти.**

жвя́ндати 'to chatter, stutter', first recorded in the XIX c. (Верхратський ЗНТШ. 3, 193), wanting in other Sl. — Subst. *плестú ні се ні те.*

The word seems to be a deformation of Po. *dźwięczeć* 'to sound'; see also жвинґíти.

жгут, джгут 'knotted handkerchief; braid, plait', ModUk.; BRu., Ru. *жгут.* — Deriv. *[д]жгýтик, жгýчка.* — Syn. *скрýтень; перéв'язка; картя́рська гра;* (Npl. :) *сплéтені, мішýрні шнýри на фóрменому óдягу,* Слум. 2, 261.

PS. **žьg-utъ*, a deriv. of **žeg-ti* 'to burn; whip' with suff. *-utъ*, known otherwise in such words as *славýт, коґýт, буркýт, негýт*, cf. РССтоцький 1, 43, Ru. *лоскýт, жигýт*, the latter explained by Шанский 1:5, 279 as a dial. Syn. of *жигýн* 'whip, knout, lash'; less convincing is Vasmer's 2², 38 explanation **žeg-ǫt-* as a partic. pres. : **žeg-ti* жечь 'to burn'; see also Горяев 107, Преображенский 1, 223.

жґúртац SoCp. 'to gnash, grind (with teeth)' first recorded in the XX c. (Горбач 15, 339); Po. *zgrzytać*.

From Po. *zgrzytać* 'ts'.

жґрéбна Wd. for жерéбна, see жеребéць.

жґрид, жґрід So Cp. 'sediment, lees, dregs', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *óсад з мáсла, олíї,* Горбач ¹5, 331.

Origin uncertain; perhaps it comes from Hg. *zsiger* 'the insides', or Rm. *jeg* 'dirt', Горбач, l. c.

ждáти, Wd. also жджáти (Зілинський 3, 123), 'to wait, expect', MUk. ждати (XV—XVII c.), OES. жьдати, ждати (1388); BRu. *ждаць*, Ru. *ждать*, OCS. *žьdati*, Sln. *ždéti*, Cz. *ždati*, Slk. *ždat'*, Po. *żdać*, Ca. *ždac*. — Deriv. *вúждати, за-, пíдо-, по[по]-ждáти, -áння,* (iter. :) *ви-, до-, пíд-, о-жидáти, -áння, ждáтися, ждáн[и]ки* Npl.; FN. *Ждан, Жданю́к* (Богдан 341); MUk. Жданенко (1649 Реестра), Ждановúч (1649 ibid.), Ж[и]димир; GN. *Ждáнна, Ждáнное, Ждáнов, Ждúня.* — Syn. *чекáти*, Тимченко 909.

PS. **žьdati* 'ts', IE. root ***gheidh-* 'to desire', cf. Lith. *geisti* 'to wish, want, desire; to covet', Latv. *gáidît* 'to wait', OPr. *gēidi, giēide* 'they wait', Goth. *gaidw* 'want', OHG. *gît* 'greediness, covetousness', MHG. *gîten* 'to be greedy, covetous', AS. *gîtsian* 'to be covetous', ModHG. *Geiz* 'avarice'; Преображенский 1, 223, Kluge 111, Trautmann 82, Fraenkel 144, Brückner 663, Vasmer², 2, 39, Шанский 1:5, 297, Pokorny 426-427, Шевельов 95, 114, a. o.

ждю́хати, ждю́хнути 'to push suddenly and vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 219); wanting in other Sl. — Deriv. *пождю́хувати* (Киріяк 1, 248). — Syn. *пхнýти, штовхнýти сúльно кулакóм.*

A variable of дю́ґати, дю́ґнути, see дюґ!

же 1. (after vowels :) **ж** 'emphatic particle used in commands, questions : and, but, then ; as to', MUk., OUk., OES. же; BRu. *жа*, Ru., Bu., Ma. *же*, OCS, *že*, SC. *-že*, Sln., Slk. *žé*, Cz. *že*, Po. *-że*, Ca. *že*. — Syn. *а, алé, та, бо,* Тимченко 909.

PS. **že*, IE. ***ge* 'ts', cf. Lith. *ge*, Gk. *ge* 'ts', alternating with ***gᵘe* > Gk. de and ***ghe* > Skt. *gha||ha*, cf. also Lat. *hic* < ***ghe-ke*, a. o. ; Sl. apophonic correspondent of **že* is **go-*, cf. OCS. *neže* : SC. *nègo, неужéли* : BRu. *няугó;* Miklosich 68-69, Berneker 1, 315-316, Trautmann 73, Fraenkel 126, Skok 1, 581-582, Pokorny 417, (extensively :) ESSJ 1, 310, 334-335.

же 2. (unstressed :) **жи** Wd. 'that', first occurrence : XIX c. ; Po. *że*. — Subst. *щo*.

From Po. *że* 'ts'.

жеб 1. SoCp. 'pocket', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 4, 239); Slk. *žeb*. — Deriv. *жéбня*. — Subst. *кишéня,* Гнатюк, l. c.

From Hg. *zseb* 'ts', Дзендзелівський, Улг. 54.

жеб 2. see жéбй.

жéба, жéба, жьйба dial. for жáба.

жéбй, жиб, жибй Wd. 'in order that', MUk. жебы (XVII—XVIII c.), жебъ (XV—XVIII c); Po. *żeby*. — Subst. *щоб, колй б, якбй,* Тимченко 911.

From Po. *żeby* 'ts'.

жéбрати, Wd. жáбрати 'to beg', MUk. жебралъ (XVI c.), жебрѣте (1600), жебручи (1639), жебрати (XVII c.), жебруємъ (1719), жебравъ (XVIII c.); BRu. *жабравáць,* Cz. *žebrati,* Slk. *žobrat'*, Po. *żebrać*. — Deriv. *жéбрання, жебранйна, жебрáк, -áчка, -áчий, -áчити, жебракувáти, -áння, жебрáцтво, -цький, жéбри, жебрóта, жебрувáти, -áння, жебрýчий, -ýщий,* MUk. жебракомъ Isg. (XVI c.), жебраки Npl. (XVI c.), жебрак[ъ] (XVII—XVIII c.), на жебранину (XVII c.), жебрачіє Apl. (XVII c.). — Syn. *просúти мúлостиню, старцювáти,* Слум. 2, 517.

From Po. *żebrać* 'ts', the ultimate source being MHG. *seff(e)r* 'beggar', Шелудько 1, 31, Brückner 663; a direct borrowing from MHG. is suggested by РССтоцький 4, 172. yet, cf. Richhardt 115.

жезл 'sceptre', MUk. жезлъ (1627 Беринда́), жезлá Gsg. (XVIII c.), OUk. жезлъ, OES. жьзла Gsg. (XI c. Остр. ев.), жьзлъ Gpl (XI c.), жьзълъ (XI c.), жъзлъ (XI c.), жезлъ (XIV c.); BRu. *жазлó,* Ru. *жезл,* OCS. *žьzlъ*, Bu. *жéзал,* Ma. *жéзол,* SC. *žèzlo,* Sln. *žézlo,* Cz,. Slk. *žezlo,* UpSo. arch. *žezło*. — Syn. *пáлиця, кóстур, кий,* Тимченко 913.

PS. * *žьzlъ* 'ts' of no certain etymology ; its connection with OHG. *chegil,* ModHG. *Kegel* 'cone, nine-pin', though possible, cannot be substantiated by further IE. material; cf. also Vasmer 2^2, 40 and Трубачев ibid.

желатúн[а] SovUk. for желятúна, see the following entry.

желé 'jelly', ModUk. ; BRu. *жéлé,* Ru., Bu. *желé,* Ma. *жéле,* SC., Sln. *žele,* Cz. *žele,* Slk. *želé,* Po. *żel,* UpSo. *želej*. — Deriv.: from ts root also *желятúна*. — Subst. *драглí,* Орел 1, 352.

From Fr. *gelée* 'ts' : *gêler* 'to freeze', the ultimate source being Lat. *gelare* 'ts', Dauzat 358, Шанский 1 : 281, SWO. 245, a. o.

желехівка 'orthography of Желехóвський', a ModUk. neologism, Кримський 3, 299.

желíзо Wd. for залíзо.

жéло Wd. for жáло.

желятúна, SovUk. желатúн[а] see желé.

жéльворонок Wd. for жáйворонок.

жéмчуг, Wd. жемчýг 'pearl', MUk. жемчюгъ (XV c.), жемчюга Gsg. (XV c.), женчýгъ (1627 Беринда), жемчугъ (XVII—XVIII c.), женчуги Npl. (XVIII c.), OES. женчюгъ (Сл. плк. Іг.), жьнчюгъ (1161); BRu. *жэ́мчуг,* Ru. *жéмчуг.*

— Deriv. *жемчу́жний;* MUk. зъ жемцужками (XVIII c.), женчюжная (XV c.). — Syn. *пе́рла.*

From OTk. *jänčü* 'ts', the ultimate source being Ch. *hon-ču* 'ts', Шанский 1:5, 284, Vasmer^2 2, 46, Kiparsky OSP. 4, 7, a. o.

жена́ arch. and dial. for **жона́,** Wd. жина́ 'woman, female; wife', MUk., OUk. жена (XV—XVIII c.), жона (XVI—XVIII c.), OES. жена (XI—XV c.); BRu. *жана́,* Ru., Bu. *жена́,* OCS. *žena,* Ma. *же́на,* Sln. *žéna,* SC. *žèna,* Cz., Slk. *žena,* Po. *żona,* LoSo., UpSo. *žona.* — Deriv. *жі́нка, жі́нонька, -очка, жіно́та, жіно́цтво, -о́цький, жіно́ч[н]ий, -[н]ість, -но, жі́нчин, жона́тий, жени́х, женше́нько, женишо́к, жениха́ти[ся], жені́ння, в-, о-, при-, у- жени́ти[ся],* compounds: *жено-лю́бний, -ненави́сний, -ненави́сник, -ненави́сництво, -ненави́сницький, -поді́бний, -поді́бність,* SovUk. *жінві́дділ, жінделега́тка,* etc.; here also arch. *же́нщина, же́нський;* FN. *Жене́цький, Же́нич, Женчу́к* (Богдан 341 - 342); MUk. жонка (XV—XVIII c.), жинка (XVII c.), жонатый (XVII—XVIII c.), жоночі́й (XVII c.), жоноцкий (XVI—XVIII c.), женитва (XVI—XVIII c.), женити (XVII c.), жени́тися (XVII—XVIII c.), женихъ (XV—XVII c.), женыхався (XVIII c.) жени́ще (XVIII c.), женніє (XVIII c.), женскі́й (XVIII c.), женолюбець (XVII c.), OES. женатии (XI c.), женатьць (XII c.), женения Gsg. (XV c.), женима (XI—XIV c.), женими[чи]щемъ Dpl. (XIV c.), женина, женитва (XI c.), женитвью Dsg., женитвьныи, женити[ся] (XI—XIV c.), женихъ (XI—XII c.), женишьство (XI c.), женка (XI—XIV c.), жонка (XV c.), женьня, женьскыи (XI—XIV c), женьство (XII c.), женьствова (XI c). — Syn. *осо́ба жіно́чої ста́ті; дружи́на, за́міжня осо́ба стосо́вно до свого́ чолові́ка; доро́сла, на відмі́ну від мале́нької ді́вчинки,* Слум. 2. 536; (діялектно:) *ба́ба, кобі́та* (Бурячок 116); MUk. малжонка (XVI—XVIII c.), OUk., OES. соупроуга, соупроужьница, наложьница, веденица, хоть, соужитьница, съложь[ница] (Бурячок 120 - 121).

PS. **žena* 'ts', IE. ***g^uenā* 'ts', cf. OPr. *genna* 'woman', Skt. *gna* 'divine woman', *jánih,* Av. *jaini-* 'woman', Arm. *kin* 'ts', Gk. *gynē* 'ts', OIr. *ben, bé* 'woman', Alb. *zonjë* 'woman', Goth. *gino,* AS. *cwene* 'wife', ToA. *śäm,* ToB. *śana* 'woman'; Miklosich 409, Trautmann 84, Brückner 666, Vasmer 2^2, 46, Шанский 1:5, 284, Skok 3, 677, Pokorny 473 - 474, a.o. (extensively :) Трубачев 1, 105, Бурячок 116 - 121.

жени́ти, жени́х : жена́.

же́нщина : жена́.

женти́ця Wd. 'whey, posset', ModUk.; Slk. *žentica,* Po. *żentyca,* SC. *žètica.* — Deriv. *женти́чний.* — Subst. *си́рватка.*

From Rm. *jîntiţă,* 'gekochte Schafmolke', the ultimate source being SC. *žètica* (< *žęti, žьmǫ*), Skok Archiv 35, 34, Vrabie 32.

Же́ня : Євге́нія, see Євге́н[ій].

женьше́нь, also **жень-шень** 'Panax ginseng, Ch. med. plant', ModUk.; Bu. *женше́н,* Cz. *žen-šen,* Slk. *žeń-šeń,* Po. *żeń-szeń.* — Subst. *росли́на з роди́ни аралі́йних, що її корі́ння кита́йці вжива́ють як усецілю́щий лік,* Орел 1, 352.

From Ch. *jen* 'man' and *khayšeń* : *khay* 'sea', perhaps via Ru., Шанский 1:5, 285, Klein 1, 657.

жéрба AmUk. for гéрба, see гербáта.

жéрдка, arch. **жердь** 'perch, pole, rod', Wd. жéртка, жáртка (Зілинський 3, 178), MUk. жерди Apl. (1531), жердь (VII—XVIII c), на жердку (XVII c.), на жертку (XVII c.), OES. жердью Isg., жрьди Npl.; BRu. *жэрдзь*, Ru. *жердь*, OCS. *žrьdь*, Bu. dial. *жéрд[а], жáрда*, SC. *žrt*, Sln. *žȓd*, Cz. *žerd'*, Slk. *žrd'*, Po. *żerdź*, LoSo. *žerź*, UpSo. *žerdź*. — Deriv. *жéрдочка, жердúн[к]а, жéрдя*, dial. *жердúти*. — Syn. *підвíшена пáлиця, дрюк, перелáдина*.

PS. * *žьrdь* 'ts', IE. root ***gherdh-* : ***ghordh-* the same as in горóд, q. v.

жеребéць 'colt, foal, filly, stallion', MUk. жеребец (1558), жеребцовъ три (XVI c.), жеребца Asg. (XVIII c.), OUk. жеребець (1393), OES. жеребець, жерепцевъ Gpl. жеребьци Npl.; BRu. *жарабéц*, Ru. *жеребéц*, Bu. *жребéц*, Ma. *ждребец*, SC. *ždrijèbac, ždrébac*, Sln. *žrebec*, Cz. *hřebec*, Slk. *žrebec*, Po. *źrebiec*, LoSo., UpSo. *žrebc*. — Deriv. *жерéбчик, жереб'я́[тко], жеребкувáння, жерéбна, -ність, жереб'я́чий*, Wd. *ж/рéбна, жеребúтися, жеребцювáти;* MUk. жеребицъ три ((XVI c.), жеребна (XVIII c.), жеребя́ (XVI—XVIII c.), жеребячихъ Gpl. (XVIII c.); FN. *Жерéбко, Жеребéцький, Жеребíцький* (Богдан 342), Жеребиленко (1649 Реестра 62). — Syn. *самéць кобúли*, Слум. 2, 520.

PS. **žerbьcь* 'ts', root **žerb-*, and suff. *-ьcь*, IE. root ***gᵘrebh-*, cf. Gk. *bréfos* 'fruit, young being', MIr. *brommach* 'ts', Шанский 1:5, 286, Brückner 666, Skok 3, 673, Pokorny 485, a. o.

жерелó, жерíло, жéрло Wd. for джерелó.

жермінáль 'Germinal, name of the 7th of the Fr. revolutionary calendar (March 21st—April 19th)', ModUk.; BRu. *жэрминáль*, Ru. *жерминáль*, Po. *germinal*, etc. — Subst. *сьóмий мíсяць рóку (21. III — 19. IV) у календарí францýзької революцíї*, Орел 1, 352.

From Fr. *germinal* 'ts' (: Lat. *germen*, Gsg. *germinis* 'bud, germ') Орел, l. c., SWO. 249, Klein 1, 652.

жéртва 'offering, sacrifice; victim', MUk. на ж'рьтву (XVI c.), во жертву (XVII c.), ... офѣру жертвы привялъ (XVII c.), на жертву (XVIII c.), OEC. жрьтва (XI c.), въ жрьтву (XI c.), *жертвы* Apl.; Ru., Bu. *жéртва*, OC. *žrьtva*, Ma. *жртва*, SC. *žrtva*, Sln. *žrtev*, Cz., Slk. (*from* Uk.) *žertva*, Po. (from Uk.) *żertwa*. — Deriv. *жéртвище, жертóвний, -ник, -ність, -но, жертвéнний, -нник, жертíвня, [по]жéртвувати, -ання*, compounds: *жертво-лю́бний, -лю́бність, -принóшення, само[по]-жéртва;* MUk. жертвище (XVII c.), жертвенникъ (XVIII c.), жертов'ник (1596 Зизаній), на жертовънику (XVII c.), OES. жьртвище, жьртвьникъ, жерьтвеница, жьрьти (1096), жряху (XII c.). Syn. *предмéт абó живá істóта, що їх у старовинý принóсили як дар богáм; дар, самовідрéчення, відмóва від особúстих прав, вигóд, привілéїв і т. п.*

PS. **žьrtva* 'ts'; like **žьrьcь* it derives from PS. root **žьr-*, IE. ***gᵘr-* (with long syllabic ***r̥*) alternating with ***gᵘer-* 'to raise voice ; to praise', cf. Lith. *girti* 'to praise, commend' Latv. *dzirtiês* 'to boast', OPr. *girtwei* 'to praise', Skt. *gir* 'praise, song', Av. *garo* 'ts', Lat. *grātēs* 'thanks', OIr. *bard* 'bard', Alb. *grish* 'to invite to wedding'; Meillet Et. 305, 345, Berneker 1, 332 (erroneously: "232"), Trautmann 88, Fraenkel 154, Pokorny 478, a. o.; like in case of

жрець there is no reason to consider жéртва a borrowing from OCS., suggested by Vasmer 2², 50, Шанский 1:5, 287, a. o.

жéрти, жеру́, -ре́ш, Wd. жрати, жру, жреш (Желеховський 1, 226) 'to devour, gobble', MUk. жереш (XVII c.), жрати (XVIII c.), OES. жреть (XI c.), жьря (XI c.), жьренуму (XII c.), жри (XI c.), пожрѣмъ (XII c), жряхуть (XIV c.); BRu. *жраць*, Ru. *жрать*, Ma. *ждере*, SC. *ždèrati*, Sln. *žréti*, Cz. *žrát*, Slk. *žrat'*, Po. *żreć* (< żrzeć), LoSo. *žraś*, UpSo. *žrać*, Ca. *žerac*. — Deriv. *жéртися, ви́-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, п[р]- жéрти[ся]* iter. : *ви-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, п[р]о- жира́ти[ся], обіжра́тися, жеру́н[ка], жеру́ха, обже́ра, -рний, -рство, проже́ра, про́жир, про́жра, жеру́щий, за-, об-, прожерливий,* etc.; MUk. ж'жирають (XVI c.); FN. *Жеру́х[а], Жери́нський* (Богдан 342). — Syn. *ї́сти жа́дібно, бага́то чого́-небудь, (про вого́нь :) спа́лювати, зни́щувати що-небудь ; (перен. :) охо́плювати цілко́м, не дава́ти споко́ю,* Слум. 2, 532.

PS. * *žьrati* 'ts', IE. root ** *gᵘer-* the same as in го́рло, see s.v. ; cf. Lith. *gerti* 'to drink', Latv. *dzert* 'ts', Skt. *giráti* 'he devours', Arm. *keri* 'I ate', Gk. *borá* 'food', Lat. *vorare* 'to devour', etc.; Miklosich 63, Brückner 667, Trautmann 89-90, Fraenkel 148-149, Skok 3, 673, Шанский 1:5, 296, Pokorny 474, a. o.

жест, Wd. ґест 'gesture', ModUk.; BRu. *жэст*, Ru., Bu., Ma. *жест*, Sln. *gesta*, Cz., Slk. *gesto*, Po. *gest*, etc. — Deriv. *жестикулюва́ти, -а́ння, жестикуля́ція*, AmUk. *дже́щур*. — Subst. *рух поодино́ких части́н ті́ла, передусі́м рук, в часі́ розмо́ви,* Кузеля 123.

From Fr. *geste* 'ts'; Wd. *ґест* from Po. *gest* (< Lat. *gestus* 'ts'); AmUk. *дже́щур* from E. *gesture* 'ts'; Орел 1, 352, SWO. 249.

жесть dial. for жость

жето́н 'jetton', ModUk.; BRu. *жэто́н*, Ru., Bu., Ma. *жето́н*, SC., Sln. *žeton*, Cz. *žeton*||*jeton*, Slk. *jeton*, Po. *żeton* — Deriv. *жето́нчик, жето́новий, жето́нний.* — Subst. *бляшана́ відзна́ка, меда́ль, нагоро́да,* Кузеля 123.

From Fr. *jeton* 'ts' (: *jeter* 'to throw'), Орел 1, 352, Dauzat 419, Шанский 1:5, 289, SWO. 816.

жекь Wd. for зять.

жи Wd. see же 2.

жибй Wd. see жéби.

жив, живи́й 'living, alive; brisk, quick, vivacious, vivid, eager, keen', MUk. живъ (XV—XVIII c.), живый (XV—XVIII c.), OUk. живымъ Dpl. (XIV c.), OES. живъ (XI c. Остр. єв.), живыи (XI c.); BRu. *жывы́*, Ru. *жив, живо́й*, OCS. *živъ(jь)*, Bu., Ma. *жив*, SC., Sln. *žîv*, Cz., Slk. *živý*, Po. *żywy*, LoSo. *žywy*, UpSo. *žiwy*. — Deriv. *жи́вість, жи́во, живе́[се]нький, -ко, живе́ць, живі́сінький, -ко, жи́вість, живки́й, живло́, [по]живи́ти[ся], живу́чий, -чість, живи́льний, -ник, -ні́сть, -но, живи́ця, -и́чний, живі́шати жи́влений, -ння, живлю́чий, -ю́щий, жи́вні́сть, живце́м, живцюва́ти, -а́ння, жи́вчик,* etc. several compounds: *живо-ви́дячки, -да́йний, -да́йність, -да́йно, -де́р, -ї́д, -кі́ст, -ко́сть, -лу́п, -но́сний, -писа-*

ти -пи́сець, -пи́сний, -пи́сність, -пліт, -ри́бний, -ро́дний, -си́лом, -твори́ти, -тво́рний, -тво́рчий; here also живіт and deriv. see s. v.; MUk. живцемъ (XVII—XVIII c.), живущого Gsg. (XVIII c.), OES. живати, живити (XI c.), живодавьца Gsg. (XI c.), живоначальныи (XII c), живоносивымь Isg. (XI c.), живописьци Npl. (XI c.), животворити (XI c.), живѣте; FN. *Живи́ло, Живко́, Живот[ь]ко, Живолу́п* (Богдан 343), MUk. Живиляко (1649 Реестра 59), Живко, (ibid. XX). — Syn. *що ма́є в со́бі життя́, не ме́ртвий,* Тимченко 527.

PS. **živъ[jь]* 'ts', IE. root ***g^{u}īu̯-* 'living, alive', cf. Lith *gývas,* Latv. *dzîvs,* Skt. *jīvá-,* OPers. *jiva-,* Av. *jva-* Lat. *vīvus,* Osk. *bivus,* Cymr. *biw;* Miklosich 411, Holub-Kopečný 445, Trautmann 75-76, Brückner 669, Младенов 166, Güntert IF. 30, 113, Шанский 1:5, 289, Pokorny 468, a. o.

живіт 'belly, abdomen, stomach'; arch. 'life'; MUk. в животѣ (1489), (XVI—XVIII c.), живо́т' (1627 Беринда), на живот (XVII c.), OES. животѣ Lsg. (XI c. Остр. єв.), животъ Asg. (ibid.), живота Gsg. (XI c.), животъ (XII c.); BRu. *жыво́т,* Ru. *живо́т,* OCS. *životъ* 'life', Bu. *живо́т* 'life', Ma. *живо́т* 'ts', SC. *žȉvot* 'life', Sln. *živòt* 'ts', Cz., Slk. *život* 'life', Po. *żywot* 'ts', LoSo. *žywot,* UpSo. *život* 'ts'. — Deriv. *живо́тик, живото́к; (життя́ :) животи́на, -и́нний, животі́ти, -і́ння;* MUk. žiwotynu Asg. (XVI c.), животина 'pecus' (XVII c. ЛСЛ. 65), животный (ibid.), and compounds : животдавецъ (XVII c.), животодательною Isg. (XVII c.), животолюбець (XVII c.), животъчинячего Gsg. (XVII c.). — Syn. *че́рево, ло́но; життя́,* Тимченко 925, 927.

PS. **životъ* 'life', derived from **živъ* with suff. *-otъ,* see жив, живи́й.

жи́вчик : жив.

жи́гавка||жи́галка, жигу́чка, dial. also джи́гавка, ги́жавка, жи́жавка, 'Urtica urens L. : nettle', ModUk. — Deriv. *жи́галочка.* — Syn. *кропива́ жалю́ча,* Ос.-Яната 58.

Deriv. from **žig-ati* : **žeg-ti* 'to burn ; whip' with suff. — *alъka* > -алка||-авка, cf. качалка (: кача́ти), пралка (: пра́ти), сіва́лка (: засіва́ти), and *-učьka* > -учка, cf. гризу́чка (: гри́зти), трясу́чка (: трясти́), теку́чка (: текти́) respectively, РССтоцький 1, 66-67.

жигу́чка dial. for жи́гавка, q. v.

жи́ґаті Wd. 'to push', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юська 85). — Deriv. *жиґу́н, жиґуне́ць||жигуне́ць,* and (from *жига́ти :)*жи́гавиця, жига́ло[к], жига́ль[це]; жигки́й,* here also : *жи́гавка, -алка, жигу́чка,* see s. vv.; FN. *Жи́ґа||Жи́га, Жи́ґіль, Жига́р* (Богдан 343), *Жигалю́к.* Subst. *штовха́ти,* Пшеп'юрська, l. c.; *(*жига́ти :) пали́ти.*

PS. **žig-ati* : **žeg-ti* 'to burn; whip', cf. жгут, жи́гавка, жигу́чка; phonem -ґ- in жи́ґаті, Жи́ґа, etc., under Po. influence.

жид 'Jew', MUk. жидъ (1497), межи жиды (XVI c.), жид (1694), жиды Np. (XVIII c.), жидовъ Gpl. (XVIII c.), Npl. (XV c.), OUk. жидъ (1347, 1388), жидове, OES. жидомъ Isg. (XI c. Остр. єв.) жидъми Ipl. (XII c.), жидовъ Apl.; BRu. *жид,* Ru. arch. *жид,* OCS. *židъ,* Bu. *жид,* Ma. *йуда,* SC. *žid,* Sln. *žîd,* Cz., Slk. *žid,* Po. *żyd,* LoSo. *žyd,* UpSo. *žid.* — Deriv. *жидо́[чо]к, жи́дик, жиду́нь, жидю́га, жидя́ка, жид[о]ва́, жид[ен]я́, жиді́в[онь]ка, -вочка,*

жидівство, жидівча́, жидови́н[а], жидю́к, жидівський, жидівчин, [по]жидові́ти, жидува́ти, жидо́вствувати, [по]жи́дити[ся], жидоненáвисний, жидолю́бець; MUk. жидовинъ (XV—XVII c.), жидовки Gsg., Npl. (XVII—XVIII c.), жидовство (XVII c.), жидовча (XVII c.), жидовщину Asg. (1517), жидокъ (XVII c.), жидовский (XVII c. ЛСЛ. 65), жидовствую (ibid.), OUk. жидовинъ (1347), жидовцѣ Dsg. (1388), OES. жидовинъ (XI c. Остр. ев.), жидиноу Dsg. (XV c.), жидовска Gsg., жидовескъ, жидовьствити, жидовьствоующе, жидовьчичь, жидовьство, жидовяхуся (XIV c.); FN. *Жидко́[в], Жидинчу́к, Жидовчу́к, Жи́дик, Жидо́вка, Жидко́вський* (Богдан 343), MUk. Жидовкинъ (1649 Реестра 53). — Syn. *євре́й.*

From It. *giudeo* 'ts', Lat. *judaeus*, Gk. *Iudaĩos*, the ultimate source being Hb. *Yehūdhí* 'Jew', Vasmer 2², 53, Brückner 669, Klein 1, 829, a. o.

-жида́ти : жда́ти.

Ж[и]дими́р, Жидя́та: жда́ти.

жи́жавка dial. for жи́гавка, q. v.

жиз[д]ь dial. (Желеховський 1, 222), **жизнь** arch. 'life', MUk. жизнь (XV—XVIII c.), жызнь (XVII c.), OUk. OES. жизнь; Ru. *жизнь*, OCS. *žiznь*. — Deriv. *жизни́й* (Желеховський, l. c.), *жизне́нний, -ність,* жизность, *жизнено́сний* (ibid.), MUk. (from Po. :) жизный (XVII—XVIII c.), жизность (XVII—XVIII c.), OES. жизновати, жизподавъць (XI c.), жизноначально (XI c.), жизньникъ, жизньноє, жизьнѣ; PN. OUk. Жизнобуд (XII c., cf. Рудницький Symbolae Taszycki 290-295), GN. *Жизникі́вці, Жизноми́р.* — Syn. *життя́.*

From PS. *žiznь* 'ts', being deriv. from **ži[ti]* with suff. *-znь* like in *bojaznь, boleznь, kaznь*, etc., РССтоцький 1, 26; as exclusively OCS. formation treated by Преображенский 1, 233, Шанский 1 : 5, 299; dial. forms жизь, жиздь are later phonetic deformations.

жико́вина, Wd. жуко́вина (Верхратський ЗНТШ. 5, 24), SoCp. жу[к]ко́вина, жôвко́вина (Дзендзелівський 60) 'ring', OES. жиковиною Isg., жиковины Npl., жиковинъ Gpl. || жуковины Npl.; Ru. *жуко́вина.* — Subst. *на́зва для пе́рсня,* Дзензелівський, l. c.

According to Кримський 3, 245, it comes from Pers.-Ar. designation of 'jewelry' : воно́ персько-арабське і зна́чить 'кошто́вна прикра́са'; попе́реду в правильнішій фо́рмі *жиковина,* а по́тім у зру́щеній фо́рмі *жуковина* (нена́че од *жук*) зна́чить: пе́рстень з опра́вленою дорогоцінністю. У тако́му розумінні сло́во цеє до́сі заціліло в Карпа́тських го́рах й на Поліссі. У ста́ро-ру́ському письме́нстві воно́ трапля́ється ча́сто. (1) Фо́рма *жу́ковина* допрова́дила одно́го з галицьких (зо́всім пова́жних) філо́логів — Ів. Верхратського — до ду́мки, що пе́рші персте́ні роби́лися з жуків, ЗНТШ, 5, 24; see жук; cf. also Vasmer² 2, 64, Jakobson Word 8, 388.

жи́ла 'vein, artery, blood-vessel', MUk. жилы Apl. (XVII c.), жылами Ipl. (XVII c.), жила (XVIII c.), жилъ Gpl. (XVIII c.), OUk. жилы Npl. (XIII c.), OES. жилами Ipl. (XI c. Остр. ев.) жилы (XIV c.), BRu. *жыла,* Ru., Bu., Ma. *жи́ла,* OCS. *žila,* SC. *žȉla,* Sln., Cz. *žíla,* Slk. *žila,* Po. *żyła,* LoSo. *žyła,* UpSo. *žiła,* Ca. *żeła.* — Deriv. *жи́л[онь]ка, -лочка, жилкува́ння, від-, про́ -жи́лок, жила́вий, жилкува́тий, жи́луватий, жи́лявий, жи́ляний, жиля́стий, жи́льний, жи́лавіти, сухожи́лля, жилоподібний,* MUk.

жилки Npl. (XVII—XVIII c.), жиловатый — жилищный (XVII c.), жиляными Ipl. (XVII c.), OES. жилавоу Asg.; FN. *Жúла, Жилкó,* MUk. Жыла, Жиленко (1649 Реестра 18, 21). — Syn. *вéна, артéрія,* Тимченко 930.

PS. **žila* 'ts', IE. root ** *g^ṷī-*, the same as in жúти, жив, живúй, see s. vv.

жилéт||жилéтка, Wd. also (Зілинський 3, 69) 'safety razor, blade'; Ed. vest, waistcoat', ModUk.; Ru. *жилéт* (since 1803), Bu. *жилéтка,* Ma. *жилé,* SC. *žile,* Po. *żyletka.* — Deriv. *жилéтний, -ник.* — Subst. (razor :) *брúтва, брúтвиця;* (vest :) *безрукáвка,* (діялéктно :) *камізéлька, лáйб[л]ик, вéст[к]а,* Наконечна 105-106.

From F. *gillet* (: FN. *Gille*) 'ts', Наконечна, l. c., Шанский 1:5, 292.

жилíзу Wd. for залíзо

жúмолость : жáти 2.

жинтúце, -ці dial. for жентúця.

жинá Wd. for женá.

жир 1. 'grease, fat', MUk. жиръ (1627 Беринда), жиромъ Isg. (XVIII c.), OES. жиръ (XI c.) жиру Lsg. (XI c.), BRu. *жир,* Ru., Bu. dial. Ma. *жир,* OCS. *žirъ,* SC., Sln. *žîr,* Cz., Slk. *žír,* Po. *żer.* — Deriv. *жирóк, жировúця, жирувáння, жирýн, жирýха, жирнéнький, жúрний, -ність, -но, жирнючий, жирóваний, жировúй, -вúк, жировúтий, розжирíлий, -лість, за-, на-, по-, про-, роз- жирувáти[ся], [від-, за-, по-, роз-]жирíти, жиркувáти, прожúрити, прожúрювати,* compounds: *жиро-відкладáння, відклáдення, -їд, -молóчний, -молóчність, -подíбний, -творéння;* MUk. жирна (XVI c.), жировáти (XVII c.), жировный (1627 Беринда), жырность (XVIII c.), жировыхъ Gpl. (XVIII c.), жировáня Gsg. (XVIII c.), OES. жировати (XI c.), жировьное (XI c.), жирование (XII c.); FN. *Жúрик, Жúрів, Жиркáн, Жирóвський, Жирýк* (Богдан 343). — Syn. *сить, сáло,* Деркач 68.

PS. **žirъ* 'ts'; like пир : пúти, it is a deriv. from жúти, q. v.; suffix -ръ.

жирандóля, SovUk. жирандóль, жірандóль 'girandole, ModUk.; BRu. *жырандóль,* Ru. *жирандóль,* SC., Sln. *žirandola,* Cz., Slk. *girandola,* Po. *żyrandola.* — Subst. *кúтиця штýчних вогнів; свічнúк; світúльник, велúкий підсвíчник,* Кузеля 123.

From It. *girandola* : *giranda* 'revolving jet', Klein 1, 657; Sov.Uk. жирандóль from Ru., the ultimate source being Fr. girandole 'ts', Шанский 1:5, 293, Орел 1, 352, Dauzat 363.

жирáфа 'giraffe', ModUk.; BRu. *жырáф,* Ru. *жирáф,* Bu., Ma. *жирáфа,* SC., Sln. *žiráfa,* Cz., Slk. *žirafa,* Po. *żyrafa,* etc. — Deriv. *жирáф[оч]ка, жирафеня́[тко].* — Subst. *звірúна з дýже дóвгою шúєю,* Кузеля 123.

From It. *giraffa* 'ts', the ultimate source being Ar. *zarâfa* 'ts', Lokotsch 173, Šmilauer NŘ. 24, 212, Klein 1, 657, a. o.

жи́ро, Wd. жіро́ (Кузеля 123) 'gỳro', ModUk.; Po. *żyro.* — Deriv. *жиро́нт, жиронака́.* — Subst. *пере́пис ве́кселя на і́ншого вла́сника, пору́ка.*

From It. *giro* 'ts', Орел 1, 352.

житє́ Wd. for життя́ see жи́ти.

жи́ти, живу́, -ве́ш || Wd. жию́, жиє́ш, 'to live, exist; to dwell', MUk. жити (XV c.), жили (1590), живучихъ Gpl. (XVII c.), жи́ючих Gpl. (XVII c.), живет (XVII c.), живъ (XVII c.), жыти (XVIII c.), живучи (XVIII c.), OUk., OES. жити; BRu. *жыць,* Ru. *жить,* OCS. *žiti,* Bu. *живе́я,* Ma. *живе́е,* Sln., Cz. *žiti,* Slk. *žit',* Po. *żyć,* UpSo. *žìć,* Ca. *žéc.* — Deriv *ви́жити[ся], в-, від-, до-, з[а]-, на-, пере-, п[р]о-, у-жи́ти, в-, ви-, від-, до-, з[а]-, на-, пере-, п[р]о-, у-жива́ти, -а́ння, -жи́тися, житво́||житло́, на-, по-жи́ва, пере-, про-жи́ток, жи́тель, -ка,* here also *життя́,* Wd. *житє́* and (from OSC.:) *жи́тіє* with their deriv.: *життє́вий||життьови́й, -вість, житі́й-ний, жите́йський* and compounds *життє -да́йний, -дай-ність, -да́йно, -дія́льний, -дія́льність, -зда́тний, -зда́тність, -лю́б[ець], -лю́бний, -лю́бство, -ра́діс-ний, -ра́дісність, -ра́дісно, -розумі́ння, -стве́рджен-ня, стве́рджуючий, -стве́рдний, -стійки́й, -стійкість, життє́пис, -ний,* etc.; MUk. на жытла (XVIII c.), житель (XVII—XVIII c.), жителка (XVII—XVIII c.), жительства Gsg. (1509), жител'ствую (1627 Беринда), житлусть (XVIII c.), житїє (XVII c.), життє (XVIII c.), жытьє (XVIII c.), жытовабъ (XVIII c.), OUk. жители Isg. (XV c.), житьє (XV c.), OES. жилиште (XI c.), жилище (1096), жилецъ, житель (XI c. Остр. єв.), жителинъ (1073 Ізб. Св.), жытыи люди (1136—1448), житиискее море (XI c. Остр. єв.), житьство, житье (XI c.), житие (XI c.); for *жив[и́й], жила́, жир, жи́то, жизнь,* etc. see s. vv. — Syn. *існува́ти; перебу-ва́ти, прожива́ти; прово́дити життя́ в яки́йсь спо́-сіб,* Слум. 2, 532.

PS. *žiti* 'ts', IE. root ***gᵘī-* 'to live', cf. Lith. *gýti* 'to recover, get well, to be cured, healed', Latv. *dzît* 'to cure; to recover', Av. *jīti-* 'life', *yavaē-ji-* 'surviving, etc., see жив, живи́й.

жи́тіє from OCS. žitije, see жи́ти.

жи́то 'rye; (all the) cereals', MUk. жыта Gsg. (1463), жита Gsg. (1494), жито (1596 Зизаній, 1620, XVIII c.), OUk. жито (1347), OES. жито (XI c.), жита Gsg. (XI c. Остр. єв.), житъ Gpl. (XIV c.) житѣ Lsg. (XVI c.); BRu. *жы́та,* Ru. *жи́то* 'ts and grain', OCS. *žito,* Bu., Ma. *жи́то* 'wheat, grain', SC. *žȉto* 'grain, wheat', Sln. *žíto* 'ts', Cz., Slk. *žito* 'rye', Po. *żyto,* LoSo. *žyto,* UpSo. *žito,* Ca. *žéto.* Deriv. *жи́-течко, жи́тце, житі́на, жи́тник, -ниця, жи́тнисько, -ище, житня́к, житня́нка, жи́тний, жи́тній, жи́т-[н]яний,* MUk. житникъ (1552), жи́тница (1627), житностей Gpl. (XVII c.), житнище (XVIII c.), OUk. житщины Gsg. (XV c.), OES. житьни Npl. житьниця (XI c.), житьныя; FN. MUk. Жытненко. (1649 Реестра 61). — Syn. *зла́кова росли́на, зерна́ якої використо́вуються для ви́готовлення хлі́ба; зе́рно́ цієї росли́ни;* (діале́ктно:) *рож, пи́ро;* MUk. пыро (1596 Зизаній); OES. ръжь, рожь.

PS. **žito* 'ts', IE. root ***gᵘī-*, the same as in жи́ти, життя́, жив, живи́й, see s. vv.

життя́ Wd. житє́ : жи́ти.

жі́нка, жіно́чий, жіно́цтво : жена́.

жіранд́оль see жирандо́ля.

жлуктáти 'to sip', **жлýкто** 'vat' : of obscure etymology.

Жля : жáль.

жмéня, Wd. also жминя (Зілинський 3, 687) : жáти 2.

жмáрка SoCp. see джýмар[а].

жмія́ Wd. for змія́, see змій.

жмýри Npl. 'bubble'; **жмут** 'bundle' жáти 2.

жмя́кати, Wd. also жмéкати, жмęкати, жми́кати, жмó-кати (Зілинський [1], 72) : жувáти.

жнець, жни́ця : жáти 1.

жни́во : жáти 1.

жня́кати Wd. for жвя́кати.

жо Wd. for же 2.

Жóвква, dial. Жовквá, GN. 'Zhovkva', first occurrence : 1597; Po. *Żółkiew*. — Deriv. *жóвківський, Жóвківщина;* here also FN. *Жолкевський* (< Po. *żółkiewski*). — Syn. *Нестéров* (since 1951).

PS. **žьlky, -kъve*, stem the same as in жóвкнути, see the following entry.

жóвкнути 'to turn yellow', ModUk.; Po. żółknąć. — Deriv. *пожóвклий, -лість, -ло.* — Syn. *ставáти жóвтим.*

PS. **žьlknǫti* 'ts', stem **žьlk-* < **zьlk-* 'green' with initial *ž-* under the influence of **žьltъ* 'yellow', Преображенский 1, 227, Brückner 665, Шанский 1:5, 283.

жовнá, Wd. жóвна (Желеховський 1, 224) 'woodpecker', MUk. жовна (XVIII c.), OES. жлъны Npl. (1263), BRu. *жауна,* Ru. *желнá,* Bu. *жълна,* Ma. *жóлна,* SC. *žún[j]a,* Sln. *žǫ́lna,* Cz. *žluna,* Slk. *žlna,* Po. *żołna,* LoSo. UpSo. *žołma.* — Deriv. FN. MUk. Жовни́нський (1649 Реестра 27), Жуненко (< *Жовненко, 1649 ibid. 16). — Syn. *рід дя́тла, іволга,* Слум. 2, 539.

PS. **žьlna* 'ts'; like Ru. желýн this word derives from the same IE. root as жóвтий, q. v.

жóвна 'scrofula', ModUk. only. — Subst. *скрóфули, скрофульóз.*

The word is the same as the preceding entry with change of meaning based on external similarity of colour of the infected part of body.

жóвнір, Wd. also жóвняр, жóвмір, жóм[н]ір, жóмняр 'soldier', MUk. жолнѣр (XVI c. KA 36), жóлнѣръ (1596 Зизаній), жолнѣре Npl. (XVII c.), желнери Npl. (XVII c.), за жолнировъ (XVII c.), з жолнѣрами (XVII c.), жолнѣровъ|| жолнеровъ||жовнѣровъ Gpl. (XVIII c.); BRu. *жóлнер,* Po. żołnierz. — Deriv. *жовнір[ч]ик, жовнірка, жовнірéнко, жовнірівна, жовнірчýк, жовнірство, -рський, -рщина,* MUk. żołnieronku Vsg. (XVIII c.), жолнѣрство (XVII c.), жолнѣр'ство (XVI c.), жолнерец (кінь, 1584), жолнирскую Asg. (XVII c.) OUk. жолниревъ Gpl. (1438); FN. *Жóвнір, Жовнірóвич, Жовнірчáк, -чýк* (Богдан 342). — Subst. *воя́к, солдáт.*

From Po. *żołnierz* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Söldner* 'mercenary', see жолд; Шелудько 1, 31, Тимченко 938, РССтоцький 4, 143, Brückner 665, Richhardt 115, a. o.

жóвтень, жовтнéвий : жóвтий.

жóвтий 'yellow', MUk. жолтой Lsg. (1596), жóлта (XVII c.), жовтыи (XVII c.), жол'тые (XVII c.), жолтій (XVIII c.), жолтую Asg. (XVIII c.), жовтого Asg. (XVIII c.), жовтымь Isg. (1744), OUk. желто, Asg. желты Apl. (XV c.), OES. желтъ, жлътая; BRu. *жоýты*, Ru. *жéлтый*, Bu. *жълт*, Ma. *жолт*, SC. *žũt*, Sln *žôlt*, Cz. *žluty*, Slk. *žltý*, Po. *żółty*, LoSo., UpSo. *žołty*, Ca. *žêlti*. — Deriv. *жовтáвий, жовтя́вий, -вість, жовтé[се]нький, -ко, жовтісінький, -ко, жовтіючий, -чи, жовтувáтий, -тість, -то, жовтя́вий, -вість, -во, жовти́зна, жовти́ло, жовтинá, жовти́нка, жовтóк, жовтя́к, жовтя́нка, -я́чка, жовтýха, -ýшник, [по]жовті́шати;* here also: *жóвтень, жовтнéвий*, SovUk. *жовтеня́[тко]*, and compounds: *жовто-блаки́тний, -блаки́тник, -бóкий, -брю́х[а], -брю́шка, -гаря́чий, -голóвий, -грýдий, -дзьобий, -зі́лля, -ли́стий, -ли́ций, -пýз, -рóтий, -цвіт, -черéвий, -шкі́рий, -щóкий*, MUk. жолтáвый (1627 Беринда), жолтачка (XVII c.), жолтенкого Gsg. (XVIII c.), жолтокъ (XVII—XVIII c.), жолтости Gsg. (XVII c.), жолтяни́ца (1627 Беринда), жолто-боко Vsg. (XVIII c.), — брунатного Isg. (1619), -горячоє Gsg. (1600), -квѣтчастая (XVIII c.) OES желтокъ, съ желтѣницею (XIV c.), желтующимся Lsg. (XIV c.), FN. *Жовтóк, Жовтовéцький, Жовтобрю́х, Жовтоні́жка*, GN. *Жóвті Вóди, Жовтнéве* (before 1938: Богоявлéнське). Syn. *кóлір, що помі́ж зелéним та жовтогаря́чим на сóняшнім спéктрі*, Тимченко 939.

PS. **žьltъ[jь]* 'ts', BS. **gelt-*, cf. Lith. *geltas* 'yellow', Latv. *dzelts* 'ts'; the word is related to зóлото, q. v.; Miklosich 408, Trautmann 83, Fraenkel 145, Brückner 665, Skok 3, 689, Шанский 1:5, 282, Pokorny 430, Шевельов 142, (extensively :) Herne 69 - 73.

жовч 'gall, bile', MUk. жолч' (XVII c.), жолчю Isg. (XVII c.), жовча Gsg. (XVII c.), жовчь (XVIII c.), з жолчу (XVIII c.), жолчемъ Isg. (XVIII c.), желчъ (XVIII c.), желчемъ Isg. (XVIII c.), OES. желчи Gsg., жолчь; BRu. *жóуць*, Ru. *желчь*, OCS. *žlьčь||zlьčь*, Bu. *жлъч*, Ma. *жóлч[ка]*, SC. *žũč*, Sln. *žôlč*, Cz. *žluč*, Slk. *žlč*, Po. *żółć*, LoSo. *žołś*, UpSo *žołč*, Ca. *żełc*. — Deriv. *жóвчний, -ність, -но, жовчнокам'янá* (хворóба), MUk. жолчеливое (XVIII c.). — Syn. *гіркá жовто-зелéна утвóрена в печі́нці рі́динá, необхі́дна для засвóєння жи́рів і поси́лення фýнкцій ки́шечника; почуттям ворóжости, недоброзичли́вости, злобá*, Слум. 2, 542.

PS. **žьlčь* 'ts', stem **želk-* the same as in жóвкнути, q. v.

жóден, жóдний, Wd. жáден, жáдний 'no, not any, none; neither', MUk. жáденъ (1483), жадноє (1554, 1662), жаден (XVII c), жоденъ (1667), жоднымъ способомъ (1717), жадноѝ Gsg. (XVIII c.), OUk. жаденъ (XIV—XV c.); BRu. *жáдзен*, Po. *żaden, żadny*, Cz. *žadný*, LoSo. *žeden*, UpSo. *žadyn*. — Deriv. *жоднісінький*. — Syn. *ні оди́н, ня́кий, ні́хтó;* MUk. *кóжний, уся́кий*, Тимченко 897 - 898.

From Po. *żaden, żadny*, 'ts', Тимченко, l. c. Brückner 660, Machek 590; Uk. жóден under the influence of одéн (*ніже - одéн).

Жозефіна : Йосифи́на, see Йо́сиф.

жоке́й see джоке́й.

жолд ‘payment (to a soldier)’, MUk. жолдъ (XVI c.), зъ жолду (1617), на... жолдѣ (XVII c.), жолдъ дорочній (XVIII c.); Po. *żołd.* — Deriv. *жолда́к, -а́цтво, -а́цький, жолдашня́;* MUk. жолдаки Npl. (XVII c.), жолдовали (XVII c.); FN. Жо́лдак, (Богдан 342). — Subst. *жовні́рська платня́,* Кузеля 123.

From Po. *żołd.* ‘ts’, the ultimate source being ModHG. *Sold,* see жо́внір; Korbut PF. 4, 457, 504, Brückner 665, Шелудько 1, 31, Тимченко 937, РССтоцький 4, 143, Richhardt 115, a. o.

жо́лоб, dial. жо́ліб, жлоб, жлуб ‘trough; kennel, groove, trench, furrow; crib, manger; narrow and deep valley; (арґо :) villager, provincial’ (Львів, Стрий), MUk. жолобомъ Isg. (1472—1573), в’ жолобѣ (XVII c.), оу жолобѣ (XVIII c.), (from Po. :) жлобъ, до жлоба (XVII c.), OES. желобы Ipl.; BRu. *жо́лаб,* Ru. *жо́лоб,* Bu., Ma. *жлеб,* SC. *žlìjeb||žlêb,* Sln. *žlêb,* Cz. *žlab,* Slk. *žl’ab,* Po. *żłób,* LoSo. UpSo. *žłob.* — Deriv. *жо́лобо́к, жолобо́чок, жолобе́ць, жоло́би́н[к]а, жоло́б[н]иця, жоло́блення, жолоб[к]ува́тий, жолобо́вий, жолобча́стий, пожоло́блений, [по]жоло́бити[ся], ви́жолобити[ся],* dial. *джоло́бати* (Москаленко 30), *жолобоподі́бний;* MUk. жолобокъ (1552), жолобковитыхъ Gpl. (1552), жолобчастоє (1755), (from Po. :) жлобковатый (XVII c.); OES. жолобчаты; FN. *Жоло́байло, Жолобчу́к* (Богдан 342), MUk. Жолобецкий (1649 Реестра 62), Жолобеченко (ibid. 56), Жолобченко (ibid. 45); GN. *Жо́лоб, Жоло́нь* (<*Жо-

лобнь), Жолобо́к, Жолобе́нка, Жо́лоби, Жолобі́вка, Жоло́бина, -ини, -иця, Жолобки́. — Syn. *дерев’я́на посу́дина; дерев’я́ний, метале́вий і ін. при́стрій для пересипа́ння, перелива́ння чого́сь; запа́дина, загли́блення між ске́лями, го́рами,* Слум. 2, 543; dial. *ви́довбана з ли́пи або́ верби́ висо́ка ді́жка на зерно́, бо́рошно.* (Сумщина, Дорошенко ЛБюлетень 9, 108); (арґо — переносно :) *селяни́н* (Наддністря́нщина, Горбач ЗНТШ 177, 203).

PS. **želbъ* ‘тs’, IE. root ***gelebh-* : ***gelebh-* ‘to groove, scoop’, Pokorny 367, Шанский 1:5; 282; less persuasive is its connection with глибо́кий, suggested by Holub 360, cf. Vasmer[2] 2, 61; Uk. dial. жлоб, жлуб from Po. *żłób,* cf. Jurkowski 123 (listing extensive bibliography up to 1971); see also жбир.

жолу́док : жо́лудь.

жо́лудь ‘acorn’, MUk. жо́лудь (1627 Беринда), жолу́дь (XVIII c.), зъ жулудя (XVIII c.), OUk. жолудь (1347), OES. желудя Gsg., желудь; BRu. *жо́луд,* Ru. *жо́лудь,* Bu. *жълъд,* Ma. *же́лад,* SC. *žèlūd,* Sln. *žélod,* Cz., Slk. *žalud,* Po. *żołądź,* LoSo. *žołź,* UpSo. *žołdź,* Ca. *žołądz.* — Deriv. *жо́лу́дя́к, жолудя́ка, жолу́ддя, жолу́денька, жо́лу́дик, жолу́док, жолуди́стий, жолудо́вий, -де́вий, жолудя́ний.* — Syn. *плід ду́ба,* Слум. 2, 543; MUk. жиръ (1627 Беринда).

PS. **želǫdь* ‘ts’, IE. ***gelonos* with suff. *-d-,* cf. Lith. *gile,* Latv. *dzile,* OPr. *gile,* Gk. *bálanos,* Arm. *kalin* and Lat. *glans,* Gsg. *glandis* ‘ts’; orig. ***gelonos* is preserved in Ru. folk-poetry as желóн, cf. Преображенский 1, 225, Шанский 1:5, 283.

жо́мб[а] Lk. 'hole in the bed of a river; pool, puddle, slop', first recorded in 1902 (Верхратський 2, 103, 414); Slk. *zumpa, žumpa.* — Subst. *я́ма, ви́мита водо́ю, калю́жа; я́ма в рі́ці, глибі́нь',* Jurkowski 77.

According to Верхратський, l. c., the word comes from Hg. *zsombik* 'turf'; more persuasive is its etymology from Slk. dial. *žumpa* 'mud, puddle, slop', the ultimate source being ModHG. *Sumpf* 'ts', Jurkowski, l. c.

жо́м[н]ір dial. for жо́внір, q. v.

жона́, Wd. also жина́ (Зілинський 3, 55) see жена́.

жонґле́р, SovUk. жонгле́р 'jongleur, wandering minstrel; juggler', ModUk.; BRu. *жанглёр,* Ru. *жонглёр,* Bu. Ma. *жо́нглер,* SC., Sln. *žongler,* Po. *żongler,* etc. — Deriv. *жонґле́рка, -рство, -рський, жонґлюва́ти, -а́ння.* — Subst. *зру́чний штука́р, що вмі́є перекида́ти з руки́ до руки́ всіля́кі предме́ти,* Кузеля 123.

From Fr. *jongleur* 'ts', the ultimate source being Lat. *joculátor* 'jester, joker', Орел 1, 353, Шанский 1:5, 298, Dauzat 420, Klein 1, 832, a. o.

жо́нца Wd. 'administrator', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 85); Po. rzędca. — Subst. *упра́витель.*

From Po. *rzędca* 'ts'.

жо́па apro 'anus, hind parts, bottom', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 29), Ru. *жо́па.* — Deriv. *жо́пка, жо́пця, жополі́з* (Горбач, l. c.). — Syn. *за́дниця, гуз;* (vulgar :) *сра́ка, ду́па.*

From Ru. жо́па 'ts'; the ultimate source of Ru. word being obscure, Vasmer[2] 2, 61 - 62; as "obscene" bowdlerized by Шанский 1:5, 296.

Жо́ра, Жорж : Ю́рій.

жоржи́на, dial. ґеорґі́на, ґеорґі́нія, еляргі́на, орди́на, арґі́н]і[я 'Dahlia||Georgina variabilis : dahlia', ModUk.; BRu. *вяргі́на,* Ru. *георги́н[а]* (since 1834), Ma. *георги́на,* SC., Sln. *georgína,* Cz. *jiřina,* Slk. *georgína,* Po. *georgina,* etc. — Deriv. *жоржи́новий.* — Syn. *да́лія.*

An artificial form of ґеорґі́на, based on Fr. reading of this word which, in fact, derives from the FN. of Георги (1802), Ru. botanist, Горяев 66, Kluge-Götze 94, Шанский 1:4, 56.

жори́на see джори́на.

жо́рло dial. for джерело́.

жо́рна Npl. : жо́рно, Wd. also жо́рни (Зілинський 3, 52), жорно́ (Дзендзелівський 246) 'handmill; millstone', MUk. жо́рна (1627 Беринда), в жорнах (XVII c.), OES. въ жрънъвахъ (XI c. Остр. ев.), жрънов (XI c.), въ жерновахъ, жерновы Apl., жерновамъ Dpl.; BRu. *жо́рнаў, жо́рны,* Ru. *же́рнов,* OCS. *žrьny,* Bu. *же́рка,* Ma. *жрмен,* SC. *žrvanj,* Sln. *žrmlja,* Cz. *žernov,* Slk. *žarnov,* Po. *żarna,* Ca. *žarna.* — Deriv. *жорнови́й, жорня́ний,* dial. *жорнів-*

ка, 'жéрдка обертáти верхня́к жорéн' (Теребовельщина, Горбач 16, 160), *жорня́к 'што рóбит жóрна'* (Надсяння, Верхратський ЗНТШ 3, 193), *жорня́нка 'пáлочка, що порушáє вирхня́к у жóрнах'* (Бойківщина, Кміт 73), GN. *Жóрниська, Жорновúще* (Рудницький 1, 17—18); MUk. камень жор'новыи (XVI—XVII c.), жорновокъ Gpl. (XVIII c.), OES. в жерновници (XIV c.), жьрновныи (XVI c.), камене жрьновнаго (XV c.). — Syn. *ручнúй млинóк*, Тимченко 941; про видиму форму місяця, сóнця і т. ін., Слум. 2, 544.

PS. **žьrny*, BS. **girnū* 'ts', IE. root ***gᵘr-* : ***gᵘer-* 'heavy', cf. OPr. *girnoywis* (< **girnuwis*), Lith. *gìrnos*, Latv. *dzirnus* 'ts' Arm. *erkan* (< ***gᵘrānā*) 'millstone', Goth. *qairnus*, E. *quern* 'primitive handmill', OIr. *bráu*, Gsg. *broon* 'ts'; Преображенский 1, 230, Шанский 1:5, 287, Trautmann 89, Fraenkel 153-154, Klein 2, 1288, Pokorny 476-477, a. o.

жóрост[ь] dial. 'stick (for ice-fishing)', first recorded in the XX c. (ДБюлетень 8, 63), Ru. *жéресть*, wanting in other Sl. — Syn. *стовп при підльóдному лóві.*

PS. ** žerstь* < ** žerdtь* 'ts', IE. root *** gherdh-* : ***ghordh-* the same as in горóд, q. v.

жорст 'chervil', ModUk. — Deriv. *жорсткúй, жорствá.* — Syn. *(жорст) дýрий,* Makowiecki 91.

Of uncertain etymology; perhaps it is related to жость, q. v.

жорсткúй, see the preceding and following entries.

жорстóкий 'cruel, brutal, savage', MUk. жестокъ (XVII c.), жестокій (XVIII c.), OUk. жестоко (XV c.), OES. жестокъ (XI c.), жестокая (1097), жестоки Npl. (XI c.); BRu. *жóрсткі,* Ru. *жестóкий,* Bu. *жестóк,* Ma. *жéсток,* SC. *žèstok,* Sln. *žestók.* — Deriv. *жорстóкість, -ко,* MUk. жестоковы́йный, -йство (XVI—XVII c.), жестокосердіємъ Isg. (XVIII c.), жестокосердій (XVII c.). — Syn. *сувóрий, різкúй, немилосéрдний, лю́тий, безсердéчний, безжáлісний; тяжкúй, важкúй.* Слум. 2, 544-545.

According to Бузук ЗІФВ. 7-8, 72, the word is based on жестóкий > *жостокий with inserted *-r-* under the influence of such words as твердúй, жорствá; Ильинский, PM. 1, 171-172 connects it with Lat. *horreō* 'I tremble, shake, shudder through cold, fear, etc.', Skt. *hársatē* 'he grows stiff', IE. root ***ĝhers-* 'to grow stiff'; unfortunately, Uk. жорстóкий is not that old; in fact, it is a very recent (XIX c.) blending based on MUk. and OUk. жестокый and influenced by жорсткúй||шорсткий (unlikely by твердúй, жорства, suggested by Бузук, l. c.); see also В. В. Васильев ЖМНП. 23, 313, Шанский 1:5, 288, and (re. жестóкий) Skok 3, 677.

жость Wd. 'buck-thorn', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 226); Ru. *жесть.* — Deriv. *жостелúна, жостíль, жóстір.* — Syn. *бирю́чка(?),* Желеховський, l. c.

Of uncertain etymology; perhaps it derives from Tk. *žes* 'copper', Шанский 1:5, 288, or another lg.; see also жорст.

жох dial. 'vagabond', first recorded in the XX c. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9,108); Ru. *жох* 'swindler'.

— Deriv. *жóхлі* (Желеховський 1, 226); — Subst. *прóйда, пройдúсвіт.*

Of obscure origin; according to Vasmer [2] 2, 62, it might be connected with жечь, жгу, cf. обжигáть 'to swindle'.

жрáти Wd. for жéрти.

жрець, Gsg. жерця́ || (rarely :) жреця́ '(pagan) priest', MUk. жрець (XVII c.), жерцю Dsg. (XV c.), до жерца то єсть до каплана (XVI c.), жерцѣ Npl. (XVII c.), жерцов[ъ] Gpl. (XVIII c.), OES. жьрьця (1119), жьрьци, жерци Npl. (XIV c.); BRu. *жрэц,* Ru., Bu., Ma. *жрец,* OCS. *žьrьсь,* Sln. *žrec,* Cz., Slk. (from Uk.) *žrec.* — Deriv. *жрúця, жрекú-ня, жрéцький.* — Syn. *осóба, що здійснювала богослу-жíння, жертвопринóшення в погáнських релíгіях; той, хто присвя́чує себé служíнню чомý-небудь,* Слум. 2, 545.

PS. **žьrьсь* 'ts', see жéртва.

жрíдво, жрíдло, жрýдло Wd. for джерелó.

жувáти, Wd. for **жýти,** жую́, жуéш 'to chew, masticate; to ruminate', MUk. жвáти (XVII c.), жую́тъ (XVII c.), не жуючи (XVII c.), жуй (XVIII c.), жвáти (XVIII c.), жоваты (XVIII c.), жовать (XVIII c.), OES. жы́вати (XII c.), жюеть (XIV c.), жюя; BRu. *жавáць,* Ru. *жевáть,* CS. *žьvati,* Bu. *прежúвям,* Ma. *[д]жвáка,* SC. *prežívati, žvákati,* Sln. *prežívati, žvéćiti,* Cz. *žvati,* Slk. *žuvat', žut',* Po. *żuć, żwać,* LoSo. *žuś,* UpSo. *ž[u]wać, žuć,* Ca. *žwac.* — Deriv. *(жу-вáти :) жувáвець, жувáння, жувáльний, пере-, рез-жóвувати, -ання, (жýти :) жýйка, жýйний, жуй-*

плю́й, (жвáти :) жвá[ч]ка, жвань, жвáкати, -ання, жвакувáти, -ання, жвяхтíти - íння, жвяхкотíти, -íння dial. *жвя́кати, жвíкати, жвýйка,* here also: *жмáкати, жня́кати,* MUk. жвакати (XVIII c.), OES. жванье (XIV c.); FN. *Жевíха* (Богдан 342), GN. *Жва-нéць, Жвáнчик.* — Syn. *роздрíбнювати, розминá-ти ї́жу в рóті; ї́сти; (перен.:) домагáтися чогóсь, аналізувáти, розбирáти щось настúрливо, дóвго нýд-но,* Слум. 2, 545.

PS. * *žьvati* 'ts', BS. **ži̯au̯i̯ō* 'I chew', IE. root ** *g[i̯]eu-* 'ts', cf. Lith. *žiauna* 'gill', Latv. *žaunas* 'jaw[bone]', To A., To B. *śwa-tsi* 'to eat'; Uk. forms жýти, жувáти are based on жую, жуéш; MUk. жевати, жовáти reflect a vocalization (-e-) and labiovelarization (-e- > -o-) of the orig. -ь-, cf. Ru. жевáть, BRu. жавáць; forms жмáкати, жня́кати, жмé-кати, жмéкати, жмúкати, жмóкати seem to be dial. de-formations of жвáкати f/e. influenced by жмéня, м'я́ти, мну, мнеш; Miklosich 412, Berneker IF. 8, 284, Преображен-ский 1, 224, Holub-Kopečný 448, Trautmann 372, Brückner 667, Fraenkel 1302, Младенов 164, 508, Skok 3, 690, Шан-ский 1:5, 280, Pokorny 400, a. o.

жужжáти 'to buzz', ModUk.; BRu. *жужжáць,* Ru. *жужжáть.* — Syn. *дзижчáти.*

An o/p. formation, based on sound жу-жу-, see the following entry.

жýжіль, Gsg. жýжелю||жýжелі 'buzzing beetle; (Wd.:) slag, dross, scum, cinders', MUk. жужѣль (XVII c. ЛСЛ. 66), жýжель той (XVIII c.); Ma. *жýжел;* in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *жýжелиця:* BRu. *жýжальць* Npl.,

Ru. *жýжелица,* OPo. *żużelica,* UpSo. *žuželica.* — Syn. *бóмок; те, що залишáється від перепáленого міне-рáлу,* Тимченко 942.

An o/p. formation.

жýжмити 'to buzz', ModUk. only. — Deriv. *жýжмом.* — Syn. *жужжáти, дзизчáти.*

An o/p. formation, see жужжáти.

жýйка : жувáти.

жуйплюй : жувáти.

жук 'beetle, scarabee', MUk. жýки Npl. (XVII c. ЛСЛ. 66; XVIII c.), жуковъ Gpl. (XVIII c.), OES. Жукъ; BRu. Ru., Bu. *жук,* Po. *żuk,* UpSo. *žuk,* Plb. *zeuk.* — Deriv. *жучóк,* Wd. *жуклíйка, -йник, -йнúця, жукувáтий, жуколóвки;* here also f/e. formation жукóвина 'перстíнь' see жукóвина; FN. *Жук* (also pseudonym of Ол. Кониський, Тулуб 231), *Жýка, Жукенчýк, Жукéвич, Жýків, Жуківський*||*Жу-кóвський, Жужкáн, Жучкóвський, Жучóк* (Богдан 342), MUk. Жукъ (1649 Реестра 57), *Жукла* (ibid. 22), Жу-ченко (ibid. 16, 57); GN. *Жукú, Жýків, Жýківське, Жý-ківці, Жукóтин.* — Syn. *комáха рядý твердокрúлих; пронóзлива, шахраювáта, хúтра людúна,* Слум. 2, 546.

PS. **žukъ* 'ts', of o/p. origin, cf. жýжмити, жýжіль, жýжмом.

жýлик SovUk. 'rogue, swindler', ModUk.; BRu. *жулік,* Ru. *жýлик* (since 1863). — Deriv. жуликувáтий, -тість, -то. *жульмáн,* dial. *жýлмак.* — Subst. *обмáнець, ошукáнець.*

From Ru. жýлик 'ts', of uncertain etymology, see Пре-ображенский 1, 237, Vasmer [2] 2, 65, Шанский 1:5, 298, Горбач 6, 26 (: from Gy. *čuri* 'knife').

Жýлин, orig. Джýлин GN. : джýлий.

жульмáн : жýлик.

жумáрка SoCp. see джумáр[а].

жýпа 'mineral salt-mine, saline', MUk. изъ жупъ (XVII c.), OES. жупа; Ru. *жýпа* (Vasmer [2] 2, 65), OCS. (deriv.:) *župište,* Bu. *жýпа* 'administrative district' (Георгиев 1, 550), Ma. *жýпа,* SC., Sln. *žúpa,* Cz. *župa,* Po. *żupa,* UpSo. *župa.* — Deriv. *жýпище, жýпний, -ик,* here also *жупáн* 1. 'administrator of жýпа; FN. *Жупáнний, Жупáнський* (Богдан 342). — Syn. *соля́нка, салíна.*

PS. **župa* 'district', IE. ***geupā,* root ***gēu-* 'to bend'; related are : Goth. *gawi* 'district', OHG. *gewi,* ModHG. *Gau* 'ts'; Brückner 668, Vasmer [2] 2, 65, Skok 3, 688, Георгиев 1, 559, Machek 598.

жупáн 1. : жýпа

жупáн 2. 'coat reaching to one's knees; cossack or wo-man's topcoat, cloak; cossack mantle', MUk. жупанъ (1571), жупановъ два (1587), на жупанъ (1675), на жупанах (XVIII c.); BRu., Ru. ts, Cz. *župan,* Po. *żupan,* UpSo. *župan.* — Deriv. *жупáнчик, жупáнний, -ик,* MUk. жупановъ (1758), жупанина (XVIII c.). — Syn. *старовúнний вéрхній чо-ловíчий óдяг; вéрхній жінóчий óдяг, перев. з дорогúх тканúн,* Слум. 2, 547.

According to Berneker 1, 460, the word comes from It. *giuppone, giubbone* 'man's coat', see also Brückner 668, Vasmer [2], 2, 66, Шанский 1:5, 298.

жу́пел arch., Wd. жу́пель (Желеховський 1, 226) 'burning sulphur', MUk. жу́пель (1596 Зизаній, 1627 Беринда), жупел (XVII c.), жу́пелом||жюпелом Isg. (XVII c), жуплем Isg. (XVIII c.) OES. жюпелъ, жюпелъмъ Isg. (XI c.); BRu., Ru., Bu., *жу́пел,* OCS. *župelъ.* — Subst. *смола́, сі́рка,* Тимченко 921; MUk. сѣрка 1596 Зизаній, сѣра, сѣрка, 1627 Беринда.

From OCS. župelъ 'ts', the ultimate source being OHG. *swēbal, swēfal* 'sulphur', Vasmer [2] 2, 66 - 67.

жур 1., **жура́** 'grief, sorrow, sadness, mournfulness, concern', MUk. журовъ Isg. (XVIII c.), з' журы (XVIII c.), оу великой журѣ (XVIII c.); in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *журба́, -бо́та, [за]жури́ти[ся], [за]жу́рювати[ся], жу́ронька,* MUk. журба́ (1627 Беринда), żurbonki Npl. (XVIII c.), жури́ти (XVIII c.), журятся (XVI c.), не журѣтеся (XVII c.), не журися (XVIII c.); FN. *Журба́* (also pseudonym of П. Грабовський, Тулуб 232), *Журбе́нко* (also pseudonym of Ол. Коваленко, ibid.), *Журба́к, Жу́рбик, Журкі́вський, Журко́, Журня́к, Жу́рик, Жу́рило, Жу́ржа* (Богдан 343); MUk. Жураковський (1649 Реестра XII); GN. Жу́рів. — Syn. *печа́ль, сум, сму́ток,* Деркач 69.

The word is usually conected with SC. *gúritise,* Sln. *gùrati* 'to push, press, torture', akin to Skt. *ghōrás* 'frightening', Goth. *gaurs* 'afflicted', Ir. *gùre* 'painfulness', IE. alternation ***geu-* : ***gou-* 'to bend', with formant *-r-*; Miklosich 81, 413, Berneker 1, 363, Brückner 563, Младенов 114, Преображенский 1, 238, Шанский 1 : 5, 299, Skok 1, 634 - 635, Шевельов 119, 273, Pokorny 397 - 398.

жур 2. Wd. see джур.

жура́в dial. for жураве́ль, see the following entry.

жураве́ль, dial. жура́в, Gsg. журавля́ 'crane', MUk. жорав (1566), журавлювъ Gpl. (1597), з жоровлями (XVII c.), журавлѣ Npl. (XVII c.), жура́вь (XVII c.), журавель (XVIII c.), журавлю Vsg. (XVIII c.), OES. за жеравь, въ жеравѣ, жерави Apl. (XII c.), въ жаравехъ; BRu. *жураве́ль, Ru. жура́вль,* (in XVIII c. still :) *жера́вль* (Шанский 1:5, 299), Bu., Ma. *же́рав,* SC. *žerav,* Sln. *žerjàv,* Cz. *jeřáb,* Slk. *žeriav,* Po. *żuraw,* LoSo. *žorawa,* UpSo. *žoraw.* — Deriv. *жура́вли[чо]к, жура́вчик, журавлиня́[тко], журавли́ще, журавлю́ка, жураве́ць, журав[л]и́на, жура́вл[оч]ка, журавли́ця, журахви́на, журавле́вий, журавли́н[н]ий,* MUk. журавлин[ъ] Gpl. (XVIII c.), журавлиноє (XVII c.), журавовъ (XVIII c.), OES. жеравие (XII c.), жеравець, жера[в]лины[я] Gsg. — Syn. *вели́кий перелі́тний птах з до́вгими нога́ми і го́стрим дзьо́бом; жерди́на - ва́жіль для витя́гування води́ з коло́дязя, при́стрій з жерди́ною, підно́с, ви́тяг; наро́дний сюже́тний та́нець, в яко́му танцю́ючі зобра́жують журавлі́в,* Слум. 2, 547.

PS. **žeravjь* < IE ***gerou̯i̯os* 'ts', root ***ger-* with formant *-ou̯- : u,* cf. Lith. *gérvė,* Latv. *dzerve,* OPr. *gerwe,* Lat. *grus,* Gsg. *gruis* corresponding to OHG. *chreia* 'crane', and further (formant -en- :) to Gk. *géranos* 'ts', Arm. *krunk*

'ts', AS. *cran||cornuc*, E. *crane*, etc.; Meillet Ét. 374, Преображенский 1, 238, Trautmann 87, Fraenkel 137-138, Kluge 191, Шанский 1:5, 299, Skok 3, 672, Pokorny 385-386, a. o.

журба́ : жур 1.

журидло, журідло Wd. for жерело́.

жури́ти[ся] : жур 1.

жу́рка Ed. for тужу́рка, q. v.

журна́л 'journal', ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. ts., SC., Sln. *žùrnal*, Cz., Slk. *žurnál*, Po. *żurnal*, LoSo. *žurnal*, UpSo. *žurnál*. — Deriv. *журна́лик, -льчик, журналі́ст[ка], журналі́зм, -і́стика, журналі́стський, журна́льний*. — Subst. *періоди́чний о́рган пре́си; де́нник для за́пису педагогі́чного проце́су в шко́лі*, Орел 1, 353; *щоде́нник (спо́гадів)*.

From Fr. (papier) journal 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 299, Dauzat 421, a. o.

журупа́рі 'bad spirit, devil', first recorded in the XX c. (Mak 2, 18). — Subst. *злий дух (в індія́нському пові́р'ї)*, Mak, l. c.

From Tupi-Guarani *jurupari* 'ts', Barbosa 80.

журфі́кс 'fixed day (of reception)', ModUk.; Ru. *журфи́кс*, Bu. *жу́рфикс*, SC., Sln. *žurfiks*, Cz. *žurfix*, Slk., Po. *jour fix*. — Subst. *пості́йний день прийня́ття госте́й*, Орел 1, 300.

From Fr. *jour fixe* 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 300.

журча́ти — an o/p. variable of дзюрча́ти, see дзюр!

жу́ти : жува́ти.

жу́тко dial. 'dangerously; sadly'; first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227). — Ru. *жу́тко (< жу́дко)*. — Subst. *небезпе́чно; су́мно*.

From Ru. *жу́тко < жу́дко : жу́дкий* 'dangerous', cf. Vasmer[2] 2, 62 Шанский 1:5, 300.

жухну́ти Wd. 'to throw with force', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227); wanting in other Sl. — Subst. *вки́нути щось си́льно, з ро́змахом*.

Related to жбихну́ти, жбе́вхнути, q. v.

жу́хтарька, жу́фтарька SoCp. 'milk-pan (pail)' first recorded in the XX c. (Дзендзелівський УЗЛП. 38). — Subst. *дійни́ця*.

From Slk. *žochtár(ik), šeftar, šechtar, šochtar* 'ts', the ultimate source being OHG. *sëhtari* or MHG. *sëchter* 'ts'; Дзендзелівський, l. c.

жучо́к : жук.

жу́шмо dial. (Полісся) 'bundle, bunch, faggot; hank', first recorded in the XVI c. : жушмо теж немалое (1564), жушмо... вырваное (1574); жоушмо великое клоча (XVII c.); wanting in other Sl. — Subst. *жмут, пук*, Тимченко 944.

Etymology uncertain; perhaps it is related to adv. жу́жмом : жужми́ти, q. v. ; Ru. жу́жма 'plentitude' seems to have little connection with this entry, cf. also Vasmer[2], 64 and Владимирская ЛексПо. 211 - 212.

жю́пелъ MUk., OES. for жу́пел, q. v.

жюпо́нка dial. 'skirt', first recorded in 1974 (in France, Вітошинська Снс. 11, 7), wanted in other Sl. — Subst. *спідни́ця.*

From Fr. *jupon* 'ts' with suffix -ka added, Вітошинська, l. c.

жюрі́ 'jury', ModUk.; BRu. *журы,* Ru. *жюри́,* Bu. *жу́ры,* Ma. *жи́ри,* SC. *žiri,* Cz., Slk., Po. *jury.* — Subst. *суд, комі́сія знавці́в, конкурсо́ва комі́сія.*

From Fr. *jury* 'ts', Орел 1, 353, Шанский 1:5. 301, a. o.

жяловати OUk. (1393) for жа́лувати, see жаль.

жятелянинъ, жятель OES. see жа́ти 1.

жь жъ OUk. & MUk. for же, q. v.

жьи́ба Wd. for жа́ба, q. v.

жьиль Wd. for жаль, q. v.

жьи́бра Wd. for зя́бра, q. v.

жьийворо́нок Wd. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жьи́лувати Wd. for жа́лувати, see жаль.

жьирт Wd. for жарт, q. v.

жьи́ти Wd. for жа́ти, q. v.

Жьля for OES. Жля (first in Барсов 3, 270), see жаль.

жьоло́быва Wd. for жоло́бина, see жо́лоб.

жьорня́нка Wd. for жорня́нка, see жо́рна.

———x———

Українська Академія Наук · L'Académie des sciences d'Ukraine
Комісія на уложення історичного словника українського язика

ІСТОРИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОГО ЯЗИКА

Т. I

А—Ж

Уложили проф. Е. Тимченко, Е. Волошин, К. Лазаревська, Г. Петренко.

Зредагував проф. Е. Тимченко

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ХАРКІВ 1930 КИЇВ

XVIII. Якъ жыдовъ вывѣлъ изъ Єгипта. А жыдове ся прудко множыли и росли Пам. укр. м. I, 245 (Рк. Тесл.).—Жыдъ изъ биды за ридного батька почытае Отч. Пер. Полт. 5.

ЖЫЗНЬ, *рж. Див.* **Жизнь**.

XVII. За сію благсвен'ную жызнь, мчици стыи отдали за ню наймилшее здоровъ свое Транкв. Зерц. 83.

ЖЫЛА, *рж. Див.* **Жила**.

XVII. Струны (значать) жылы Гал. Кл. Раз. 176.—Бичами и жылами бито стого Георгія ib. 350.

XVIII. Жылы з них из живыхъ вытягали Пам. укр. м. II, 140 (Рк. Тесл.).—Тогды всѣ тѣла мертвые подвигнут'ся кости тѣлом а составы повяжут'ся жылами ib. IV, 311 (Рк. Тесл.).

ЖЫЛИЩЕ, *рн. Див.* **Жилище**.

XVIII. Оу дня а он (богачъ) лежыт' оу своем жылищи, то от оу вер'тепѣ Пам. укр. м. II, 166 (Рк. Тесл.).

ЖЫЛКА, *рж. Див.* **Жилка**.

XVII. Оу того птаха (Монокодіаты) нѣтъ нѣмашъ, тылко, суть двѣ жылцѣ на хребтѣ которыми гды хочет отпочинути, оухватится за дерево за голь и тамъ отпочиваетъ Гал. Кл. Раз. 245.

XVIII. Сылка маленька, жылка тоненька Клим. Прост. 245.

ЖЫРНОСТЬ, *рж.* 1. *Товщ.*

XVIII. Я днесь Божію моцію трояк[і]й збирокъ свой власный правдиво власную ихъ жырность къ своимъ коровамъ, масло, и сыръ, и сметану Угр. Заг. 59.—Щемо мы събирати по своихъ коровахъ жырности, сметану и масло ib. 60.

2. *Гойність, розкіш.*

XVIII. Кличу я... якъ своей нивѣ полонность, жырность, тукость Угр. Заг. 61.

ЖЫРОВЫЙ, *прикм. Див.* **Жировый**.

XVIII. Очи витрещивъ, якъ жыровий тузъ Клим. Прип. 236.

ЖЫТЕЛСТВОВАТИ, *дс. Див.* **Жителствовати**.

XVIII. Прошу васъ в' любвѣ жытелствуйте Клим. Вірші. 21. — Черничъ... не хочет в мистныи той жытелствовати ib. 30.

ЖЫТИ, *дс. Див.* **Жити**.

XVI. Наконецъ пишетъ Геннадей... который мовит жити... около року тысеча четырыста Берест. соб. 280.

XVIII. Чрез покуты обѣдвака (дорога), вселхъ доводиты до неба, где вѣчны жытыи треба Укр.-Р. Арх. X. 272.—Живет там Іосифъ женъ, другій и третій в побожности і у вѣрности, оу мирной правдѣ Пам. укр. м. I, 161 (Рк. Тесл.).—Чи ты зо мною, такою княгінею красною, жыти зо мною (не хочеш) потай царя моего ib. 162.—Єслис жыв в добрых справах, добре та осудит; еслис жыл оу злых' твоих справах, злый ти и судъ будет' ib. IV, 309.

ЖЫТИЙ, *прикм.* (півн. рос.).

***Жытии люди**, заможні, багаті люди.*

XV. А прыѣхали отъ Новагорода Єсифъ Васильевичъ, сынъ посадничь, а отъ жытьихъ Тимофей Ивановичъ Ак. ЗР. I, 52 (1440).

ЖЫТЛО, *рн. Див.* **Житло** 1.

XVIII. И вы братіе з'всдте ся возвращат' к' мистцям: на жытла Клим. Вірші, 32.

ЖЫТНИЦА, *рж. Див.* **Житница**.

XVI. А п'шеницу з'берѣте в' жыт'ницоу мою Єв. Пер. 15.

XVII. (Праведныхъ людей) озмет' Хс до жытницы, то єсть, до сиѣжарни небесной Гал. Кл. Раз. 232.

ЖЫТНЫЙ, *прикм.* 1. *Див.* **Житный**.

XVI. А старосты наши... въ тую дань грошовую и медовую и жытную и иншіе податья церковные... не маютъ ничимъ вступоватися ib. II, 401 (1544).

2. *Мешканці.*

XVI. Жытнымъ меду и пива въ манастыры томъ не держати Ак. ЮЗР. I, 41 (1509).

ЖЫТО, *рн. Див.* **Жито**.

XV. И еще есмо придали жыта ярого зъ гуменъ сто четыредесять бочокъ Ак. ЗР. I, 80 (1463).

XVI. Мѣсячина: давати чотыри разы до году побочне жыта Арх. ЮЗР. VI, I, 12 (1542).

XVII. Жыдове... жыта и збожья вшелякие на торгу въ городѣ и въ мѣстечькахъ прилеглыхъ и по селамъ скупуютъ Ак. ЮЗР. II, 13 (1601).

XVIII. Въ томъ дворѣ ямокъ двѣ, една зъ жытомъ, другая овсомъ насыпаная Быт. мар. обст. 348.—Закрѣпляю и засѣкую всяку злость, хованцовъ, чародѣевъ отъ своихъ жытъ, отъ своей вшидкой сѣабы Угр. Заг. 61.—Та благвит Бгъ и умножыт жыта твои Пам. укр. м. I, 258 (Рк. Тесл.).

ЖЫТОВАБЪ, *рм.* **Той**, *хто чарує жито (збіжжя).*

XVIII. Кличу я... якъ своей нивѣ полонность, жырность, тукость... отъ чародѣйницъ, отъ жытовабовъ, отъ хованцовъ Угр. Заг. 61.

ЖЫТЬЕ, *рн. Див.* **Житье** 3.

XVIII. Єму Бгъ дал был житіє из его аггелами Пам. укр. м. I. 325 (Рк. Тесл.).

ЖЫЧЛИВЫЙ, (пол. życzliwy). *Див.* **Жичливый**.

XVII. Всего добра жычливый пріятель Ак. ЗР. V, 144 (1677).

ЖЬ, *дієсл. Див.* **Жь**.

XV. Хто на нь возрить или его тучи оуслышить кому жь коли его будеть потребно ЮРГр. № 75 (1438).

ЖЪНКА, *рж. Див.* **Жонка**.

XVIII. Бандура моя Дорогая колибъ до тебе жѣнка молодая скакала бъ плясала до свого дыха Кл. Коз. Зап. 461.—А теперь жѣнцѣ... прислужись Тих. № 11 к. 40.

ЖЪНСКЫЙ, *прикм. Див.* **Женскый**.

XV. В·и збираются тоут моужскии полъ и жѣньскии Чет. 1489 р. к. 39.

ЖЮПЕЛЪ, *рм. Див.* **Жупелъ**.

XVII. Всемъ джывымъ часть имъ 50 озерѣ горящемъ огнемъ и жюпеломъ Смотр. Каз. 36.

ЖЯЛОВАТИ, *дс. Див.* **Жаловати**.

XIV. Слюбую и слюбили есмо... служити вѣрну быти и посдушину с тымъ со всѣмъ чи на жаловати ЮРГр. № 27 (1393).

Page 399:

Final entries of the *Historical Dictionary of the Ukrainian Language* by E. Tymchenko (pp. 946 - 947) upon which the bulk of the Middle- and Old Ukrainian documentation of the present Etymological Dictionary was based. Tymchenko's work was forcibly discontinued during the Stalin's *pogrom* of the Ukrainian culture in 1930's: Volume I, letters A—Ž, remained as the only printed remnant of this undertaking of 1920's in Ukraine.

———x———

Стор. 399:

Кінцеві гасла *Історигного словника українського язика* (том І) Є. Тимченка з 1930 - 1932 рр., якого матеріял був основою для історичної документації гасел у цьому етимологічному словникові. Як відомо, Тимченків словник впав жертвою Сталінської „чистки" української мови й культури 1930-их років. Доведений, як торсо, до букви „Ж" цей словник і тепер єдине повне джерело для документації старо- й середньоукраїнської лексики, бо заповіджений АН УРСР у 1964 р. *Словник староукраїнської мови* й досі (1976) не появився друком.

———X———

З

З, з — the tenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. names зѣло||земля from OCS. *Sělo* (*dzělo*) 'much' and *zemja* 'earth, soil', numerical value : Glagolitic — 8 and 9, Cyrillic — 6 and 7 respectively; with a preceding sign # — 8,000 and 9,000 or 6,000 and 7,000 respectively, Огієнко Азб. 82ff., Истрин 50 ff.

З, (after consonants also:) із, (rarely:) ізі, ізо, dial. со (Гнатюк ЕЗб.4,247), MUk. з/ъ/, зь, из/ъ/, зе, зо, зу alternating with с/ъ/, сь, ис/ъ/,со, си (XIV-XVIII c.ССМпз.168-189), OUk. с/ъ/, из/ъ/, ис (XII-XIII c. Мельничук Сл.мовозн.3,143), со (XIV-XV c.ССМпз.45,64,65), OES. изъ, съ (XI-XVc.), rarely: изд (e.g. изд Ростова XVc.); BRu. с/а/, Ru. из/о/, с/о/, dial. з (ESSJ I,77) OCS. *iz/ъ/*, *is* (e.g. *is potoka*, EESJ I,76), *iz* (e.g. *iz njegoze* ibid.), Bu. из, с/о/, Ma. из, SC. *iz/a*, *s/a/*, Sln. *iz*, *s/ə/*, Cz. *z/e/*, *s/e/*, Slk. *z/o/*, *s/o/*, Po. *z/e/*, arch. *zy* (e.g. *zy młyna* ESSJ I,77), LoSo., UpSo. *z/e/*, *zo*, Ca. *z/e/*, *s/e/*, Plb. *vez*. - Deriv. /і/звідки, /і/звідкіль,-ля, з-перед, /і/з-під, /і/з-позаду, /і/з-поміж, /і/з-понад, /і/з-попід, /і/з-посеред, /і/з-проміж, /і/з-проза; OES. със. - Syn. від, од.

PS* /j/ьz 'from' and *sъn'with' which merged in Uk., BRu. and WSl. languages; */j/iz derives from BS. ***iz*, cf. OPr. *is*, Lith. *iz*, *is* 'from' and corresponds to Gk., Lat. *ex* 'from'; OIr. *ess*-< IE. ***eĝhs* : ***eĝhz* 'from'; PS. *sъn>sъ of uncertain etymology: according to Vondrak 1²,418, it comes from IE. ***sun: son/som:* ***sm*; yet, the general view is that PS *sъn represents IE. ***som* alternating with ***com*, the latter being evidenced by Lat. *cum* 'with': according to this view in Sl. ***som* was diffused, and in Lat. ***com*, ESSJ 1,255 (here also an extensive bibliography); re Uk. З cf. Кримський 1, 993, 508-524, ССтоцький 84-85, Сімович 59-60, Груньський-Ковальов 75, Мельничук 1.c., Шевельов 441,a.o.;Uk.iz/is,z/s started in the XIII c.

З- a prefix in words like збúти : бúти, звіяти : віяти, згрішúти : грішúти, зґвалтувáти : ґвалтувáти, здá/вà/ти : дá/вà/ти, зжéрти : жéрти ..., зібрáти : брáти, зірвáти : рвáти, зістриґти : стриґти..., зогнýти : гнýти, зомлíти : млíти, зопсувáти : псувáти..., із-пéред : з-пéред, etc., see the preceding entry; before к,п, т and х з- becomes с-, e.g. сказáти : казáти, спéкатися: пектú, сторгувáти : торг, стримáти : тримáти, сховáти : ховáти..., ісхóд : ходúти, G N. Іспас: Спас; MUk. & OUk. исполна : сполна (1352 - 1499), истратіть : стратіть (XV c.), исправнє : исправно : справно (XIV - XV c.), испроси/л/ : спросити (XV c.), a. o. ; OES. изгой ‖ исгой /XII c./, исходъ /XI c./: съходъ /XI c./ ‖ сохода Gsg. / XV c./, etc.

забастóвка SovUk. 'strike', забастóвщик, -щиця, забастувáти. - Subst. страйк, страйкáр, -ка, страйкувáти.

From Ru. забастóвка, забастóвщик, забастóвщица, забастовáть /: бáста, cf. Vasmer 2²,69/.

ЗАБОБÓН/И/, Wd. also забабóн/и/ /Стрий/ 'superstition, prejudice, belief', MUk. забобоны /XVII c. ЛСЛ 67/. - Deriv. забобóнний, -ність, -ник, MUk. забобонный /XVII c. ЛСЛ 67/; BRu. забабóн, Ru. /from Uk./ забобóны (Vasmer 2², 70) , Po. zabobon, - Syn. віра в існувáння надприрóдних сил, віщувáння й ін., передсуди; помилкóві пóгляди на щонéбудь, які стáли звичними в житті пéвних верств нарóду, КТС 76; MUk. superstitio, ficta religio /XVII c. ЛСЛ 67/.

Doubtful whether from Po. zabobon 'ts' or a genuine Uk. formation, Shevelov 722; the lack of ікання (≠ * zabobin) could be explained by the traditional "tabooistic" character of the word; its origin is usually connected with PS. **boboniti*, cf. old SC. boboniti 'to make noise, be noisy', bobonjati 'to chatter, jabber, babble' of o/p. provenance, Vasmer 2²,70; according to Brückner 643 it comes from dial. Po. bobo 'fright, scarecrow, bugbear'; also unconvincing are its derivations from a GN. Babuna (mountain between Prilip and Veles), Miklosich 6, or from SC. babuni 'Bogomil sect (of the X c.)' suggested by Berneker 1,36. who apart from Uk., Po. zabobon quotes Uk. dial. бобóна and Cz. bobonek, pobonek 'superstitious action, superstitious thing'; cf. also SP.1,288, ЭССЯ.1,111.

си́льний дощ, зли́ва' /там таки 78/... AmUk. забекува́ти ' відступи́ти ', забетува́ти 'піти́ в за́клад', забрикува́ти 'загальмува́ти', забукува́ти 'замо́вити, записа́ти, зареєструва́ти', загарнесува́ти 'запрягти́', заколува́ти 'закли́кати, зателефонува́ти', замакага́йкати 'закля́сти', заморґеджува́ти 'да́ти в заста́ву, заста́вити', заордерува́ти 'замо́вити', запаркува́ти 'заї́хати на сто́янку, ста́вити на сто́янку', запечува́ти 'залата́ти', запляґува́ти 'залучи́ти, включи́ти в електри́чний струм', засейфува́ти 'заощади́ти', застартува́ти' пусти́ти в рух /мотор/', зафенсува́ти 'обгороди́ти пло́том', зачарджува́ти 'вимага́ти /висо́ку/ ціну́', зачо́вкувати, зачо́вкати 'задуши́ти'... / JBR /; FN.

Заба́ва, Заба́вський, Заболо́тний, Заро́ський, Зарі́чний, Зару́динець, Зася́нський, Затуля́к, Зати́чиць, Зати́льний, За́тирка, Заходю́к, Захо́жий, Зачепню́к, Зацерко́вний, Заязи́рський || Зазаєзе́рський і т.п. / Богдан s.vv./; GN. Закарпа́ття, Запорі́жжя, За́болотів, За́болоття, Зава́лля, Зарі́чне, Заста́вна, Задуна́йська Січ, Закавка́ззя; діял. Заді́льський : За Діло́м, Заглубо́кий : За Глубо́кий Звір, Заясинів: За Ясено́вов : За Ясени́цею, Заки́черка : За Ки́черков, Запо́тік : За Пото́ком, Зарі́ча : Зарі́ка : За Ріко́в... /Бойк.244/; За́болотці, Залі́сся, Заставки́ /Ящун 2,40/ і ін. MUk. & OUk. Заго́рна /ХУ с./, Загвоздиє / ХУ с./, Замостьє /1433/, *Заборол /1489/, *Заболотци/ХУ с./ *Загорово /1433/... OES. въ Заостровьи /ХІУ - ХУ с./, волости Новгородьскые: Волокъ...Заволоцьє /1264-1265/, в Заволочии /ХУ с./, На Никитскомъ запольѣ, въ Чюдинскомъ Запольѣ ...

ЗАБОРО́ЛО 'fortification wall', arch. забра́ло, MUk. забрало /ХУІІ с. ЛСЛ 67,87/, zabrało - ściana (1641 DSP), OUk., OES. по забороламъ, на заборолѣхъ, съ заборолами, съ заборолъ, в забрала, отъ забралъ, на забрала, по забраломъ, сь дрѣвьными забралы, на забралѣ /Сл.плк.Иг./. - Deriv. OUk., OES. не сущю забралнику, забральника /XI с./, на краихъ же забральныхъ. - Syn. рухо́ма части́на шо́лома, що опуска́ється на обли́ччя для за́хисту від уда́рів; щити́ з де́рева або́ ка́меню, встано́влені на му́рах форте́ці для за́хисту її оборо́нців від во́рога, Слум. 3,26; оборо́на, охоро́на, за́хист.

PS. *za-bor- /d/lo: *borti/sę/, see боро́ти/ся/, EDUL 1,177.

заборсу́читися Wd. (Bk.) 'to become angry, to be puffed up', first recorded in 1934 /Кміт 74/.-Syn. загні́ватися, наду́тися на ко́го.

Based on бо́рсу́к, see s.v.

заборче́ний Wd. (Bk). 'bored, perforated', first recorded in 1934 /Кміт 74/. - Syn. пробе́рчений.

Deriv. from *borkaty, *boruvaty 'to bore, pierce' - a loanword from MHG. bohren 'ts', see бормаши́на.

забухто́рити dial. 'to put away and forget where the thing was put, to mislay', first recorded in 1958 /Паламарчук, пд.-зах. Житомирщина/. - Subst. покла́сти чи схова́ти так, що пі́сля тру́дно відшука́ти.

Deriv. from бу́хта1., q.v.

ЗАВА/Д/ЖА́ТИ : ва́да

зава́лка SovUk. зава́лювання: вали́ти; зава́лки Wd. 'mumps, swelling of the glands' first recorded in the XIX c. /Желеховський 1,232/, 'bronchitis' / XX с. Горбач 11,9 /; Po. zawałki. -Subst. сви́нка; бронхі́т.

From Po. zawałki 'ts' (wanting in Richhardt 114,122).

завгодя́, dial. завгоде́й / Лисенко, Житомирщина, Слл.21/ 'on time, in good time, betimes, early' Subst. завчасно, Слум.3,39; завле́годь, завре́м'я, Лисенко, l.c.

Cf. годя́щий : годи́ти/ся/; завгодя́ = за-у-год-я, завгоде́й = за-у-год-яй with dial. я > є; завле́годь - за-у-ле-год-ь.

заведі́й, заведія Wd. 'deceiver; chief of a gang (band); bully, swaggerer, blusterer; quarrelsome person', first recorded in the XX c. - Subst. баламу́т; вожа́ка; /арго́ вая́ків:/ зух, відва́жний очайду́х, Горбач 6,10

According to Горбач, l.c., it comes from завадія́ка 'ско́рий до бі́йки'; yet, in view of the phonological difficulties (change e > a) it is more persuasive to consider it a deriv. of завести́ : вести́ /бі́йку/, see s.v.

заве́речи діал. : верг.

заверна́ть " : верну́ти, верта́ти.

заверу́ха " : завірю́ха.

ЗАВЖДИ́ 'always, at all times, constantly, on all occasions, ever' ; MUk. & OUk. завжды /1499/, заоуждыи /1436/; wanting in other Sl. Deriv. завждéнний, завжди́шній, на-,не-за́вжди. - Syn. у будь-який час, повсякча́с, постійно,за́всі/г/ди, Слум.3,44,61.

A compound за́— ужди, cf. оужды /1435, 1388/, вжды /1493/ and Po. wždy, Cz. vždy, vždycky, Machek 563.

ЗАВЗЯ́ТИЙ 'brave, courageous, high-spirited; persistent, thorough, incorrigible, out -and-out, downright, inveterate,full of gall (hatred), persistent, relentnes, bold; enthusiastic',since the XVIII c.; BRu. заузяты,Ru.завзя́тый,Po. zawzięty, - Deriv. завзя́тець, завзяту́щий,-ість, завзя́ття, завзя́то/к/.-Syn. наполегливий у досягненні якої-не́будь мети́, стійки́й, сповнений пристрасти, запальний /про людину,її характер; нестримний, надзвичайно сильний у прояві ,КТС77; запе́клий,упе́ртий, наполе́гливий, Деркач²,70.

A Uk. neologism,deriv. of завзя́тися:взя́ти, q.v.; some scholars explain it as a borrowing from Po. zawzięty, cf. Vasmer 2²,72, Шанский 2:6,16, a.o.; wanting in Richhardt 114,122, and Šerech-Shevelov, Word 8:4,329-349; cf. also Brückner 640.

ЗАВИ́ДА, ЗАВИ́ДУВАТИ... dial. за́видіти : вид; see also за́висть.

ЗАВИ́ЛЬКУВАТИЙ, -тість : ви́ла.

ЗАВИ́СІТИ 'to depend, be dependent on', ModUk. Ru. зави́сеть ,Bu. зави́ся Cz. záviseti.-

According to Виноградов Эт. 1966,126-133, the word is a neologism restricted to few Sl. including Uk.; it is a calque translation of Lat. dependere 'ts'; Огієнко did not recommend its use in ModUk. and suggested its substitution by зале́жати, РМ. 2,403; the etymology see s.vv. за-ви́сіти.

ЗА́ВИСТЬ 'jealousy, envy', MUk.зависть /ХУІ с. КрехАп/, зависть /ХУІІ с. Синонима/,зависть жены или мужа /XVII с. ЛСЛ.67/, OUk., OES. зависть /XI с./; BRu.за́висьць,Ru. за́висть, OCS. zavistь ,Bu.,Ma. за́вист,SC.zavist, Cz.závist, Slk.závist', Ca.zavisc. - Deriv. зави́сний,-ність, Wd. (Bk) завистува́ти /Кміт 75/ ,MUk.завиство /ХУІІ с. ЛСЛ.67/, зави́стный,-никъ /ХУІІ с. ЛСЛ.67/, завистникъ доброму /ХУІІс. Синонима/. - Syn. за́здрість, ревни́вість.

PS. *zavistь < *za-vid-tь : vidъ,see вид; cf. also such formations as зави́дувати, за́видний, -но, за́видощі, завиду́щий // завидю́щий і т.п.

ЗА́ВСІ́/Г/ДИ,dial. завсігда́ /Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9,108/,'always,ever, at all times', MUk. завсегды /ХУІ с. КрехАп./,завсегда /1737 Інтермедії 127/; BRu. заўсёды, Ru./rare/завсегда́/since 1459/.-Deriv.завсі́дний, -ник.- Syn. за́вжди́,повсякча́с/но/.

An OES. neologism(since the XV c.) - result of prefixation of всегдо (< *vьse-gda), cf. OCS. vьsegda, SC.svăgda, Po dial.wszegdy, etc.

ЗА́ВТРА, Wd. also позавтра/Стрий/ 'tomorrow', MUk. сегодня або завтра /ХУІ с. КрехАп. /, на завтрие /там таки/, до завтрея /там таки/, завтра /ХУІІ с. Синонима/, заутра:рано,порану, также вчас /1627 Беринда/, заоутра/='ранком',1476 /, завтра/ ХУІІІ с. Інтермедії 164/, OUk.,OES. заоутра/ ХІ с. Остр. єв./, вечеръ ли...или заоутра /ХІІІ с./, завътра /ХУ с./; BRu. заўтра, Ru.завтра ,OCS. zaoutra, Ma. заутре, SC, sutra, Sln.zâjtra, Cz. zítra,Slk. zajtra, - Deriv. за́втрашній, за́втрє: до за́втрього, після,-по-за́втра, за́втра-поза́втра, за́втра - поза́втрьому, після-,по-за́втрашній, MUk. заутрникъ: снѣданє ,пора́нок /1627 Беринда/, заýтрнїй:ра́нній,скоро́зрый , а́бо доста́лый, зрѣлый, узрѣлый, доро́слый, та́кже: вча́сный, пото́мный, чи́стый /там таки/,завтренїє /ХУІІ с. Синонима/, завътрие /1583 АКЖМУ.59/, завтриші /ХУІІ с. Алфавит/,завтрешный -утреный, заутреный /ХУІІ с. Синонима/, OUk.,OES. завтреня /ХУ с./, заутриє /ХІУ с./,по заоутрьнии, по заутрени /ХІУ с./, на заоутрьнии /ХІ с. Остр. єв./,заоутрьняя /там таки/, заутрина /1263/, до заутрока /ХІУ с. Лавр./, заоутрокаи,брате; заоутрокати /там таки/. -Syn. на дру́гий день пі́сля сього́днішнього; /у зна́ченні іме́нника:/ найбли́жче майбу́тнє, КТС.77.

PS. *za-utra with original meaning 'in the morning' ; "cases of *v* found in place of an expected *u* ,under conditions of reduction",Шевельов 284; see also Преображенский 1,240, Шанский 2:6, 21 ,Vasmer 2², 73, Machek 182, N.van Wijk Сборник Соболевскому 36-38, Sadnik- Aitzetmüller 326, Skok 1,787, a.o.

ЗА́ВШЕ colloq. 'always,ever,at all times', MUk. завше /ХУІІ-ХУІІІ с./,OUk. завсе/1434/, Po. zawsze.- Syn. за́вжди́, за́всі́/г/ди,повсякча́с/но/.

From Po. zawsze 'ts' (*za-wsze : wiesz, wsza,wsze 'all,whole', PS.*vьsь ,vьsja ,vьse, see весь), Brückner 636,646.

ЗА́ГА see зга́га

загайрува́ти AmUk. 'to hire',first recorded in 1965 (Royick 101). Subst- найня́ти.

"A hybrid composed of the Ukrainian perfective prefix za-, the English stem hire,and the Ukrainian formative suffix -uva- and ending -ty", Royick, l.c.

ЗАГА́Л 'total, totality,whole; mass, public, society, community', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. зага́льний,-ність,-но, -ник,загало́м, в-,у-загалі́, в-,у-зага́льнити,в-,у-зага́льнювати, в-, у-зага́льнення, в-,у-зага́льнювання , зага́льно-вжи́ваний,-ви́знаний, -відо́мий,-військо́вий,-встано́влений,-демократи́чний,-держа́вний,-досту́пний,-зрозумі́лий,-капіталісти́чний,-кля́совий,-культу́рний, -національний,-лю́дський,-мі́ський,-наро́дний, -обов'язко́вий,-парті́йний,-політи́чний,-пра́вний,-прийня́тий,-присту́пний,-республіка́нський,-росі́йський,-ру́ський,-украї́нський,-фабри́чний,-еміграці́йний,-кана́дський,-австралі́йський,-америка́нський... - Syn. широ́ке ко́ло люде́й,ма́са,громадя́нство,грома́да, КТС 77; грома́дськість, суспі́льність,суспі́льство, Деркач²54.

A Uk. neologism : *za - hal, the latter being related to галйти q.v., Berneker 1, 293, EDUL 1,543.

ЗАГА́РА : горі́ти.

ЗАГА́ТА : гать, га́тка

ЗАГУ́ТАТИ 'to deafen, stun', ModUk.only, wanting in other Sl. - Deriv. загу́татись - зага́витись,задивйтися, Франко 7,452. - Syn. заніміти, остовпі́ти / unknown to Слум.3/

An o/p formation based on interj. гу! like гука́ти, гугна́ти, гуготі́ти, see s.vv.

заґаждаю MUk. / ХУII с. ЛСЛ.68 : "в оригіналі літера г, яку можна читати і як ґ, невиразна, бо випра́влена із в", В.В.Німчук Лексикон...449/ 'Deleo.Maculo. Abstergo'.

Of dubious meaning and origin; the closest connection with ChSl. gaždu: gaditi 'to detest, abhor' is uncertain on account of meaning, although formally could be explained as iterative form of gaždu, see гад.

заго́віти 'to become sick,fall ill', dial.,first recorded in the XIX c. by Гнатюк ЕЗб.26. - Subst. занеду́жати,захирі́ти.

From SC. *gòvjeti* 'obtemperare' with Uk. prefixation za-, see говіти.

ЗАД 'back, seat, hind part, croup,stern', MUk. зад /ХУII с. Алфавит 25/, задъ/ХУII с. ЛСЛ. 69/,OUk.,OES. задъ /XI-ХУ с./; BRu.,Ru., Bu.,Ma. ts, OCS. zadъ, SC. zadak, Po., Cz.,Slk., LoSo.,UpSo. zad, Sln. zád. - Deriv. задо́к, за́дній, за́дник, -иця, за́до́м , задко́м, наза́дній, наза́дництво, -цький, -йчий, в-,на-, по́-за́д, /на́задгу́зь, /і/зза́ду, задньо-... вйличний , -носовйй, -піднебі́нний,etc.,MUk. зади, з'заду /ХУII с. ЛСЛ.69/, задні́й/1458, ХУII с. ЛСЛ 69/, задокъ- задняя /ХУII с. Синонима/, за́ди...създи, з'за́ду /1627 Беринда/, задку Gsg. /ХУII-ХУIII с./, OUk., OES. задний /1322/, зади / XI с. Остр.єв., XIУ с./, задняа /XI с./, заднеє / 1299 /, преднюю славу...а заднюю /Сл.плк.Иг./,задь /XIУ с./, задьница // задница /XII - XIУ с./, задьничьникъ /ХУI с./ , заждь /XI с./ сь зажьдьмь /1073 Ізб.Св./, съ зажа/ХУI с./; FN. Зад, Заде́йко, Задко́,За́дник /Богдан 334/; GN. Задй /назва поля в Залікті,Бойк. 15/, Задківка /назва гори на Гуц.155/,Задня Ризовата / ibid. /. - Syn. протиле́жне пере́дові, частйна ту́луба тварйни,протиле́жна голові́, частйна ті́ла людйни нйжче спйни , /мн.:/ мі́сце за двора́ми, поза́ду будйнків, хат; те що рані́ше вйвчене, що всім відо́ме, Слум. 3,101.

PS. * *zadъ*, IE. root ** *ĝhō-* 'behind,beyond, over' extended by suffix-*dъ*,cf.*nadъ* = *na-dъ*; no certain BS. or IE. correspondences, see за; Преображенский 1, 240, Шанский 2:3,27, Trautmann 336, Vasmer 2^2,73, Pokorny 451 - 452;also Prokop Lang LF.47,307, (extensively:) ESSJ 1,294-295.

зада́вок Wd. Lk. /Приймак PM.2,450/ = зада́ток : да́/ва̀/ти.

за́йваnити, заіва́нити, заї́ва́нити, заї-ва́нювати... : Іва́н.

(See also the following entry)

ЗА́ЙВИЙ 'superfluous, redundand, supervacaneous, spare, unnecessary, supernumerary', ModUk. ,Ru. dial. (from Uk.:) за́евый, заивый /Курщина, Вороніжчина/ wanting in other Sl.; Deriv. зайвість, зайвина, зайво, Wd. зяйво /Стрий/, у зайви взяти у займи взяти /Желеховський I, 246/. - Syn. який не використовується в даний момент, вільний; ще один до якоїсь кількости, додатковий; без якого можна обійтись, Слум.3, 132; лишній, непотрібний, запасний, зверх норми, Подвезько 279.

The word seems to be the only Sl. vestige of IE. root ** ǵhē-, ǵhēi- : ǵhōi- / ǵhoi- with basic notion 'to be empty', cf. Pokorny 1, 418, Il'jinskij EDUL 1, LVI; as such it is related to Skt. jáhāti 'he leaves', hīyatē 'it remains', Av. zazāmi 'I leave', Gk. (ana)xádzō ' I force to retire', OHG. gân, AS. gán, E. to go, etc., Kluge 110; as a folketymology its explanation by G. Lisovyj in his letter of 8.8.1971 might be mentioned, viz. ...є циганське слово "їва", означає злодій' або красти': у Львові злодії говорили "заївати" замість "красти", або взагалі "робити щось незаконне"...; одначе у злодіїв було ще слово "заїванювати", зн. "заївати" може бути скороченням; see also the preceding entry and Шевельов 292 /: OCS. zějǫ, Ru. назо́йливый /.

ЗАКО́Н 'law, statute, rule, regulation; arch.: 'religion faith' also 'monastic order'; Wd. (Hc.) за́кі́н 'confession ; communion '; MUk. закснъ /1474, 1470, 1455.../, по старому закону /1499/, закун /1759/, законъ /XYII с. Синонима/, за́конъ /1627 Беринда/, OUk., OES. законъ /XI -XIУ c./. - Deriv. законний, без-, не-, проти-зако́нний, -но, законник, -иця, законо- вчитель, -давець, -давиця, -давство, -давчий, -дорадник, -знавець, -знавство, -знавчий, -мірний, -мірність, -положення, -проєкт, -учитель...; MUk. зако́нникъ /1627 Беринда/, законополагаю, законне / 1927 ibid. / , OUk., OES. законъный, законьникъ, законьнѣ, законо- давьствіє, -давьць, датель, -пись, -/на/полагатель, -положеніє, -прѣступеніє, -прѣступьникъ, -уставьникъ, -учитель... ;BRu., Ru., Bu. ts, OCS. zakonъ, Ma. за́кон SC. zákon, Sln., Cz., Slk. zákon, Po. zakon, LoSo. ts. - Syn. поста́нова вла́ди, що ма́є найви́щу юриди́чну си́лу; загальнообов'язко́ве пра́вило, те, що визна́ється обов'язко́вим; зв'язо́к і взаємозале́жність яки́хось я́вищ об'єкти́вної ді́йсности, що виявля́ються в пе́вному поря́дку, КТС 81; MUk. пра́во, за́повѣдь, а̂бо уста́ва; /та́кже:/ спо́соб, оби́чай, пра́вило; /также:/ сну́ръ тесе́лскій, науго́лникъ, мѣ́ра, проба, ра́дь, ста́нъ, пора́док а́лбо кано́нъ, Беринда 1627.

PS. *zakonъ < *za-konъ , the latter part of the word meaning 'extreme point, limit, end', see кінець ; ModUk. lack of ікання is explainable by the arch. character of the word.

ЗАЛІ́ЗО 'iron' ,Wd. желі́зо, жилі́зо,жилі́зу, SoCp. жиᵉлі́зо, жи́ᵉлізо 'леміш /части́на плу-га/' Дзендзелівський 179; MUk. желѣзо/XУ с./ ; OUk.,OES. желѣзо / XI- XIУ с./ BRu.залеза, Ru. желе́зо, dial. зеле́зо, зяле́зо, OCS. želě-zo, Bu. жле́за, Ма.жле́зда, SC.žèljezo, Sln.že-lézo, Cz.,Slk. železo, Po. żelazo, LoSo.,UpSo.żele-zo, Ca. želazo. - Deriv. залі́зко, залі́зце, за-лі́ззя, залізя́ка, залізя́чка, залізя́ччя, за-лі́зистий, залі́зний, залізни́ця, залізни́чний - ник,-ниця, залізня́к, -я́чка...; залізо- : залізобето́н, -ний, залізовмі́сний, залізову-глеце́вий, залізоно́сний, залізоплави́льний , залізопрока́тний, -ник, -ниця, залізоро́бний, залізору́дний, залізоцеме́нт, -ний, etc.; MUk, OUk.,OES. желѣзьце /XУI, XIII с./, желѣзьныи /XI- XУ с./, къ... желѣзоковцемъ /XII с./, желѣзоғадче /XУI с./, Желѣзныя врата /Сл.п. Иг./; FN. Заліз/к/о, Залізний, Залізняк,Же-лізний, Желізкевич /Богдан 341/. — Syn, сріблясто-сірий, в'язкий і ковкий мета́л:Fe.

ModUk. залі́зо goes back to MUk. and OUk.же-лѣзо which in turn derives from PS. **želězo* 'ts' corresponding to Lith. geležis, Latv. dzèlzs, OPr. gelso 'ts', IE. root ** *ghel/e/ǵh-* 'metal'; cf.Traut-mann 83, Vasmer 2^2,42-43, Pokorny 435,a.o.(extens-ively:) Трубачев ВСЯ 2, 31-34; Uk. and Ru.dial, change of the initial že- to ze- is usually explain-ed by "distant assimilation" of consonants with a corresponding change of -e- to -a- : желі́зо > зелі́зо > залі́зо, Зілинський 1,116, а.о.

збандирува́ти AmUk. 'to binder' ,first recorded in 1972 (Koshelanyk 721).- Subst. скоси́ти.

From E. to binder 'ts' ,Koshelanyk,l.c.

збитува́ти, збітува́ти AmUk. 'to beat; bid', first recorded in 1915 (Bilash 85) - Subst. пере-гна́ти; запропо́нувати ціну́.

From E. to beat; bid 'ts', Bilash,l.c.

збльофувати AmUk.'to bluff', first recorded in 1972 (Koshelanyk 721) - Subst. обдурити.

From E. to bluff 'ts', Koshelanyk l.c.

збостувати AmUk. 'to bust', first recorded in 1972 (Koshelanyk 721). - Subst. лопнути.

From. E. to bust 'ts', Koshelanyk,l.c.

збрийкува́ти, зброкува́ти AmUk. 'to go broke', first recorded in 1972 (Koshelanyk 722). - Subst. збанкрутувати.

From E. '(to go) broke' , Koshelanyk,l.c.

ЗБРО́Я 'weapon/s/,arms,armor,armaments' ; MUk. зброѧ /1596 Зизаній/, зброя /XУI с. Крех Ап./, збро́ѧ /1627 Беринда/; Po. zbroja.-Deriv. зброй́ний, -но, збройови́й,-во́,зброя́р,-ня, --ський,о-,у-збро́єний, о-,у-збро́єння,о-,у-збро́їти, о-,у-збро́ювати, зброєно́сець,збро-єно́сний,-но; MUk. збройно /1498/. - Syn.зна-ря́ддя для на́паду,або́ оборо́ни, суку́пність за́собів для ве́дення війни́, бо́ю; MUk.ору́жіє, бронь/1596 Зизаній/, мѣчь,бронь,да́рда,бо́-лтъ,стрѣла̀, по́тѣскъ,копѣ́я,дрѣ́вце,воло́чнѧ, ѡщѣп, галябарт,рогатина /Беринда 1627/,ѡ-ружїя, zbroie /КрехАп.XУI с./.

ЗБРУ́Я 'harness', arch. also 'weapon/s/', ModUk.; Ru. збру́я || сбру́я, wanting in other Sl. - Syn. предмети для запрягання або сідлання коней і інших тварин, упряж; /застар./споряджения вої́на, Слум.3,452-453.

Of uncertain etymology; some linguists derive it from Po., Vasmer 3[2],568, while Po. scholars consider it Uk. loan ("pożyczka ruska" Brückner 648); on account of the semantic proximity in Uk. the word seems to be a variable of збро́я with a second -ary distinctive -y- instead of -o-; in discussing both words in AUA 3:2,718-720 Yury Šerech stated as follows: *zbroja* (weapon) ... is one of those words which etymologists like to get rid of by ascribing them to any other language but their own, since it is difficult to explain these words with the history of a single language. Bulaxovs'kyj traced Rus. *sbruja* from Polish; Hrabec assumed, on the contrary, that Pol. *zbroja* was borrowed from "Ruthenian" (Ukrainian? Byelorussian?). One can also mention that C'vjatkow tried to trace Ukr. and BR. *zbroja* phonetically from Pol. *broń* as the result of *ń* changing to *j* before *n* in the adjective **zbrońny>zbrojny* from which, they say a new subst *zbroja* was derived. It is impossible to agree with this view since, by the 16th century, *zbroja* was a very widely used and the changing *ń>j* occurred later; it is also not understandable why this process did not embrace all adjectives with "double" *n-* for the first *n* was soft everywhere after the following *ъ* was dropped:

L. C'vjatkow, "Nekatoryja rysy inšaslavjanskaj fonetyki w belaruskim leksyčnym matarjale," Instytut belaruskaj kul'tury, *Zapiski Addzelu humanitarnyx navuk*, 2, 77.

Il'inskij solved the problem, however, by providing quite convincingly that *zbroja* is related to *briti* just as *boj* is to *biti*. *briti* had as its original meaning 'to cut, to strike.' Thus *zbroja* was neither a borrowing from Ukrainian to Polish nor vice versa, and the explanation is required only by *u* in Rus. *sbruja*, which actually can lead to a Polish or Ukrainian source: ИзвОРЯС 23,163.

According to Brückner 648 the word is derived from *brojь 'number' extensively dealt with in Berneker 1,87 : number - "eingeschnittenes oder abgeschnittenes Merkmal" (a cut out sign); see also бро́їти : брити ; збру́я; the semantic aspect of збро́я was extensively discussed by Y. Šerech in AUA 3:2,719-720:

The suggested concept of the origin of *zbroja* in Polish and Ukrainian is verified by the use of the word and its synonyms in both languages in the 16th-17th centuries. Ukrainian texts in this period know the synonyms *zbroja, oružie, broń'*. The word *oružie* has the most abstract character...
in Polish both *zbroja* and *broń* were completely Polish; thus the theory of the Ukrainian origin of Pol. *zbroja* crumbles.

ЗБРУЧ GN. Zbruch (river), BRu.,Ru. ts,Po.Zbrucz. This hydronym is usually referred to BRu.Бруч, and appellatives бру́я 'flow', бру́ить 'to flow', akin to Lith. briáutis, briáujuos 'to squeeze, get through' ,Gk. fréar,Ion. freīar 'well; water tank, cistern, reservoir', Arm. ałbiur, ałbeur a.o., cf. Vasmer 2[2],85,with reference to Trautmann 37, Hübschmann Arm. Grammatik 1,415, etc.; Соболевский РФВ.64,187, connected this name with Неру́ч,Вру́чий, while Staszewski 345 derived it from brukac 'ka - lać, brudzić'; for Шевельов 275 the connection of both Збруч-Бруч : бруя "is of no value because in both Br. and WU r' is dispalatalized", yet he does not offer any new suggestion instead; finally, for Трубачев 2,253:етимологи́я неясна; in looking for a solution one is inclined to consider relationship of Збруч with such WSl.Zbřica, Po. Zbrzyca explained by Rozwadowski 52-54 as **dъbrica || dъbrica : dъbrъ || dъbrъ* 'ravine'(discussed in this part of ED on p.236); consequently : Збруч < *Sъ-dъbr-ǫtjь >*S-dbr-učь>Zbruč with original meaning:'ravine river'.

ЗЕЛЕ́НИЙ 'green', MUk. зеле́ный /ХУII с.ЛСЛ. 74/, зелены /и/ /1584 АКЖМУ 90/, зе́лено/1596 Зизаній, 1627 Беринда/,зелены /й//1643 Ужевич/, зеленую Asg. /ХУII-ХУIII Інтермедії 61/ OUk.,OES. зеленыи, зелено /1073 Ізб.Св.1307/; BRu. зялёны, Ru. зелёный, OCS. zelenъ, Bu. зеле́н, Ma. зе́лен, SC. zèlen, Sln. zelèn, Cz., Slk. zelený, Po. zielony, LoSo.UpSo. zeleny, Ca. zelony, Plb. zêlèn.

Deriv. зелена́вий,-вість,-во, зелена́стий,-тість, -то, зелене́нький,-кість,-ко, зелене́сенький,-ко, зелен/к/ува́тий,-то, зеленя́стий,-тість,-то, зелене́ць, зелени́на,-и́стий, зеле́нка, зелену́шка, зеленя́к, зеленя́р/ка/, зе́лень, за-,по-зелени́ти, за-,по-зелені́ти,-ні́ння, зелени́тися..., зеленоголо́вий,-ли́стий,-о́кий,-о́чка..., Wd. зелени́ло 'зеле́не чорни́ло' /РМ.2,118/, MUk. зелени́чіє/1596 Зизаній, 1627 Беринда, ХУII с.ЛСЛ.74/, зелено́сть /там таки/, зеленѣли /ХУII-ХУIII с.Байки 88/, OUk.,OES. зелень /XI с./, зеленьство /XIУ с./, зеленичие, зеленина /1076 Ізб.Св./ GN. Зеле́на, Зеле́не, Зеле́ний, Зеленяко́ва, Зеле́не Ýстє, Зиліня́т Ки́чира, Дзеле́на /Кв./; FN. Зеле́ний, Зеле́нко, Зеле́нків, Зелене́нький, Зеле́нський, Зеленчу́к, Зеленю́к, Зеленя́к, Зелені́цький /Богдан 340/.

Syn. /оди́н із основни́х ко́льорів спе́ктра:/ сере́дній між жо́втим і блаки́тним, Слум.3,553.

PS. *zelenъ/jь/'ts', IE. root**ĝhel-'ts', cf. Lith. žãlias 'green', želti 'to sprout, sping up (green)', želmuo 'plant', Latv. zaļš 'green; fresh', zelt 'to grow green', Skt. hari-'yellow', Av. zaray- 'ts', Alb. delpne, dhelpërë, dëlbune 'fox'; see also ЖО́ВТИЙ; Pokorny 430, Fraenkel 2,1287, Vasmer 2^2,92, (extensively:) Herne 64-73, 80; see also Шанский 2:6,84, a.o.

ЗЕЛЕПУ́Г, зелепу́га dial.'unripe fuit; greenish plum; sour cherry', first recorded in the XIX c. /Желеховський 1,297/.- FN. Зелепу́га, Зелепу́жин /Богдан 340/. - Syn. все,що недозріле,Франко 10,507.

Of obscure origin; its connection with зело́ is clear, however the second part -пуг (in some variants:-пух, -пуш) cannot be firmly established.

зелепу́х, зелепу́ш dial., see the preceding entry.

ЗЕЛО́ 1. a Russianized SovUk. form for зі́ло́ , q.v.

ЗЕЛО́ 2. arch. 'herbaceous plant,weed',MUk. zeło - ziele (1641 DSP); Po. zioło, UpSo.zelo, re other correspondences see under deriv зі́лля. Syn. зе́лень/зеле́ні дере́ва,кущі́,тра́ви ітд./ Слум.3,555.

PS. **zelo* 'green plant', root ts as in зеле́ний; see also зі́лля.

ЗЕ́ЛЬМАН folkl. 'Zelman, kind of Easter dance and game', ModUk. only, wanting in other Sl. - Syn. рід ягі́лки.

Of uncertain etymology; its connection with зело́,зеле́ний points to a compound with a second part -МАН, like in РАХМА́Н, ДРАГОМА́Н, ДУ́ШМАН,ДУРМА́Н, КУРМА́Н, etc.; in this connection зе́ль-ман would mean 'ruler of the green, king of spring'; yet, Є.Снацький in his Мала українська енциклопедія,p.490

offers the following explanation:

ЗЕЛЬМАН — дрогобицький жид. син кушніра Вольфа. що в рр. 1740-1753 був фактором дрогобицької старостини Тарновської і провідником жидівського кагалу в Дрогобичі. Зельман Вольфович натомість. в двох останніх десятиліттях історичної Польщі. перед її упадком і розподілом. арендував старостинські доходи — млини. солярні. фільварки та села і вславився своїми зловживаннями. проти яких виступали навіть його єдиновірці. що домагалися його ув'язнення і кари. Був дійсно арештований. але зумів викрутитися. продовжуючи свої нелюдські здирства. Аж по упадку Польщі. австрійська влада що прийшла в Галичину в 1772 р., ув'язнила злочинця. і його публічно покарано на смертну кару в 1775 р. на дрогобицькому ринку.

Ця історична постать жида-орендаря, жахливого визискувача нашого селянства, стала центральною постаттю наших великодніх пісень. що до останнього часу виконувалися в нас навкруги церков: «Іде. іде Зельман!» радісно вигукувала молодь. виводячи веснянкові танки. Ця радість походила з того. що до приїзду Зельмана. що арендував і церкви. не могла відбутися ніяка служба Божа. Згодом. коли історичне підґрунтя пісні веснянки призабулося. Зельман із ключаря - арендаря. що відмикає церкву. перетворився в мітичного ключаря. що відмикає весною небо і сонце.

Отже, Зельман нашої веснянки — це відгомін давньої козацької думи про поневолення козаччини жидами:

...І ще ж то жиди-арандарі в тому не
перестали —
На славній Україні всі козацькі церкви
заарендовали:
Котрому б то козакові, альбо мужикові
дав Бог дитину появити
То не йди до попа благословиться,
Та піди до жида-рандаря та полож битий
тарель, щоб позволив
церкву одчинити,
Тую дитину одружити... (Мих. Груш.
т. VIII,439).

Цікаво, що, як констатує М. Грушевський, досі документальних вісток про арендування жидами церков і якісь конфлікти на цім грунті не викрито. «невважаючи на деяке заінтересовання цією справою» (там же, ст. 441). Проте ця тема — одна з популярніших нашого історичного антисемітизму. Тому-то. хоча факту арендування церков Зельманом історично не встановлено. давній популярний мотив. саме з огляду на нелюдський визиск і жорстокість цього арендаря, дуже легко спопуляризувався саме на його постаті.

This "antisemitic" theory might be well rejected in view of Uk. *-man* - formations quoted above, as well as on account of comparative Sl. material presented by F.Sławski SPS,1,131; cf.

Uk..	*lachmanъ*	:	*lachъ 'rag,tatter'*
"	*sukmanъ*	:	*sukno 'cloth'*
"	*durmanъ*	:	*durъ'madness'*
"	*kusmanъ*	:	*kusъ'piece'*
SC.	*očman*	:	*oko 'eye'*
"	*dȉtmân*	:	*dětę 'child'*
"	*pȕrman*	:	*pȕra 'turkey'*
"	*rȁcman*	:	*rȁca 'duckling'*
LoSo.	*bělman*	:	*bělъ'white'*
SC.	*Grdman*	:	*Grdomil 'PN'*
"	*Rȁdman*	:	*Radomir 'PN'*
"	*Vȕkman*	:	*Vukoslav,Vukomir'PN'.*

As far as colors are concerned the Uk.Зе́льман is well compared with the above LoSo. *bělman* and Uk. сі́рман : сі́рий 'grey'; thus the etymology of Зе́льман 'ruler of the green,king of spring' is well motivated by the comparative Sl. material.

ЗЕ́ЛЬТЕРСЬКА вода́ 'Seltzer water (aerated mineral water)', ModUk. - Syn. мінера́льна вода́ з Зе́льтерс у Німе́ччині.

From ModHG. Selterser wasser 'water of Selters (resort in Nassau,Germany)' , Muret-Sanders Enc.E.-G.Dictionary,883, Klein 2,1414.

ЗЕМЛЯ́ 'earth; ground; soil; land, country' MUk. земля (XУ-XУII c. ССМ.I,395-397, ЛСЛ. 75), OUk.,OES. земля (XI - XIУ c. ССМ l.c); BRu. зямля́, Ru. земля́, Bu. земя́, OCS. zemlja , SC. zèml'a, Sln. zémlja, Cz. země, Slk. zem, Po. ziemia, LoSo. zemja, UpSo. zemja. - Deriv. зе́мелька, земля́к, -я́чка, -я́цтво, -я́цький, зе́мельний, зе́мний, зе́мський, зе́мство, землянин, -ля́нка, землиця, -ичка, compound: земле-власник, -вла́сниця, вла́сницький, -воло́діння, -впорядкува́ння, -впоря́дник, -зна́вець, -зна́вство, -ко́п/ний/, -кори́стування, -кори́стувач, -мі́р/ний/, -ри́йка, -ри́йний, -ро́б/ство/, - ро́бський, - со́с/ний/, -тру́с, -у́стрій, -черпа́лка, -черпа́льний, -черпа́ння; при-земни́тися, -зе́мнюватися // при-земли́тися, -зе́млюватися, червоно́зем, чорно́зем, чорно́земля; MUk., OUk. землянинъ (XIУ - XУ c.), зем/ь/скый (XУ c. ССМ. I, 397-398), земленый (XУ c. ibid.), землица (XУ c. ibid.); FN. Зе́мченко, Землю́к, Земля́к, Зем'я́к, Зе́мич, Земля́нський (Богдан 340), Земля́чка (псевдо: За́лкин). - Syn. зе́мний шар , плане́та, су́ша в противста́ву моря́м, ґрунт, на яко́му виро́щуються росли́ни; краї́на, край, держа́ва; за Слум.3,558.

PS. **zemja* (with epenthese -l- in So.and E. SL.), IE. root ** *ǵh/đ/m-* 'ts', cf. Lith. žemė, Latv. zeme, OPr. semme // same, Av. zam-, Gk. χαμαί 'on the earth', Skt. kṣam-, Lat. humus, Ht. tekan: tagnas 'ts'; Miklosich 400, Berneker IF. 10,148, Brückner 653, Trautmann 369, Vasmer[2] 2,93, Skok 3,649-650, Pokorny 414-416, Шанский 2:6, 87, Шевельов 60-62,93,169,203,220,222, 560,570, a.o.

ЗЕ́РКАЛО, зе́рцало : зрі́ти I.

ЗЕ́РНО́ 'seed, grain, corn; stone,pip, kernel', MUk. Зерна Npl. (XVII-XVIII c. Байки 90), ЗЕРНО (XVII c. ibid.139), OUk., OES. ЗЕРНО , ЗЬРЬНО (XI c. ОСТР.ЄВ.), ЗРЬНѢ (XI c.) BRu. зе́рне, Ru. зерно́, Bu. зъ́рно, SC. zȑno , Sln. zŕno, Cz., Slk. zrno, Po. ziarno, LoSo. zerno, UpSo. zorno. - Deriv. зе́рня/тко/, зе́ренце́, зерни́н/к/а , зерни́стий, -тість , зерні́вка, зерни́ти, compounds : зерно-бобо́вий, -вло́влювач, - во́зка, -дроба́рка, -збира́льний, -ї́д, -ї́дний, -ї́дові, -чи́стка, -очи́щувальний, -пу́льт , -суша́рка, -схо́вище, -фура́ж/ний/ ,etc. - Syn. дрі́бний плід хлі́бних зла́ків, насі́ння пло́ду пе́вної росли́ни; крупи́нка, крапли́нка; перен. суть, осно́ва чого́-небудь Слум. 3,561.

PS. *zьrno 'ts', IE. root ** ǵr : ǵer-:ǵre- 'to ripen'; cf. Lith. žirnis, Latv. zirnis , OPr. syrne 'ts', OIr. gran, Lat. granum, Alb. grun 'wheat', OHG. chorn, Goth. kaúrn, OIc. korn, AS. and E. corn, Du. koren, ModHG. Korn, Miklosich 402, Brückner 653, Vasmer[2], 95 , Kluge 188, Pokorny 390-391, Skok 3,662 - 663, Meringer WuS.1,26, Шанский 2:6,90, Шевельов 50,88,91,470,500,a.o.

ЗЕРНЬ : зе́рно́

зе́стьє - зе́йстьє dial. (Носенко 154) from Po. *zejście* 'coming down'.

ЗЕФІ́Р 'zephyr', ModUk.; BRu. зефі́р, Ru. (since the XVIII c.) зефи́р, Po. zefir, etc. - Subst. за́хідний ві́тер.

From Fr. zephir 'ts', the ultimate source being Gk. dzéfyros 'west wind', Klein 2,1767, Vasmer[2]2,96, (extensively:) Шанский 2:6,91.

З'є́днані Сте́йти Аме́рики див. США.

З'ЄДНА́ТИ : єдна́ти.

ЗЖИВА́ТИСЯ : жи́ти

ЗЖИНА́ТИ : жа́ти

ЗЖИРА́ТИ : жир.

ЗЖОЛО́БИТИСЯ : жо́лоб.

З-ЗА : з and за.

ЗЗА́ДУ : з and зад.

ЗИҐЗА́Ґ, SovUk. зигза́г 'zigzag', ModUk.; BRu. зігза́г, Ru. зигза́г, Po. zygzak, etc. - Deriv. зиґзаґува́тий, -тість, -то. - Subst. криву́ля.

From Fr. zigzag 'ts', perhaps via ModHG. Zickzack , РССтоцький 4,215; cf. also Vasmer[2]2,96 and (extensively:) Шанский 2:6,91, Klein 2,1768.

З...З! interj. expressing the sound of hissing, spitting, sputtering, sizzling, etc., ModUk.

An o/p formation, РССтоцький 3,158.

ЗИЗ 'squint', ModUk.; Po zez. - Deriv. зизий, зизуватий, -то, зизокий, -кість, -ко. - Syn. кособкість, Слум.3,566.

Origin uncertain; according to Brückner 652 Po. zez /zyz was known already in the XV c. originating in G. ses = die Sechs (Lat. sex) 'game of six bones'.

ЗИК 'loud cry, shout', Mod Uk. - Deriv. зикати, зикнути, dial. зик! - Syn. різкий, дуже голосний звук, крик, галас, Слум.3, 566.

It is a directly imitative word.

ЗИКАТИ, ЗИКНУТИ - imitative words, see the preceding entry.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

ЗИМА 'winter', MUk. зиме (= взимку, зимою, XУ с. CCM.I,399), зима (XУII с. ЛСЛ.75, зѣмою (1702 Самовидець), зіма (XУ с. CCM. ibid. = Гаццук 1851), OUk., OES. двѣ зимѣ (XII с.), зима (XI с. Остр.єв.); BRu. зіма, Ru. зима, Bu. зима, OCS. zima, SC. Ma. zíma, Sln. zíma, Cz., Slk., Po. zima, LoSo., Up So. zyma. - Deriv. зимарка, зимівля, зимівельний, зимівник, зимівниця, зимний, -но, зимовий, зимовик, зимовище, зимовник, зимонька, зимою // взимку = взімку, зимувати, -ання, -альник, зимуючи /й/, ви-, за-, пере-, прозимувати, -ання, compounds: зимо-стійкий, -стійкість, MUk. зимный, зимность, зимниця, зимованїе, зимородъ, зимую (XУIIс. ЛСЛ. 75-76), зимний, в зимни, зимовати, к зимованю (XУI с. КА.45-46), OUK., OES. зиминъ, зимовати, зимовище, зимьница, зимьний, etc. FN. Зима, Зимарчук, Зимець, Зимовець, Зимроз, Зимич (Богдан 346). - Syn. найхолоднiша (BrazUk., AustrUk. найгарячiша) пора року між осінню й весною, Слум.3,566.

PS. * *zima* 'ts', IE. ** *ĝhei- : ĝhi-* 'ts', Lith. žiemà, Latv. zìma, OPr. semo 'ts', Skt. héman 'during winter', Ht. gimmanza 'ts', Gk. xeĩma, Av. zayan-, zaēn 'winter', Alb. dimën; Miklosich 403, Brückner 654, Trautmann 367-368; Skok 3,655, Vasmer²2,97, Pokorny 425, Шанский 2:6,92, Шевельов 43,61,511-512, a.o.

ЗИМУВАТИ : зима.

ЗИРК, ЗІРК! interj. expressing a quick look, glance, Po. zerk! - Deriv. зиркати, зир-

кнути, зирнýти. - Syn. вúгук для скóрого пóгляду, РССтоцький 3,158.

It is an imitative interj. for glancing, sudden look,etc.

ЗИСК 'profit', MUk. **изискъ** (1474 ССМ. I,430), **изыскъ** (XV с. ibidem),OUk.,OES. **зискъ** (1449 ibidem) and deriv.: **изискати (ся)** ,etc.; Po. zysk. - Deriv. **зискóвний, -но, -ність,зúскати,-ання,вúзиок, вúзискати, - ання,визúскувати,-ання,-ач,-ачка.** - **сýма,на якý прибýток перевúщує витрáти ; прибýток від якóгось рóду діяльности,барúш; дóбрий результáт, корúсть, Слум.3, 568.**

Derived from PS.*iz-iskati 'to search for, look for something' ; ModUk. **зиск** comes from orig.**изиск.** cf. MUk. examples quoted above.

зицúрка Wd. '(military) exercise',first recorded in the XIX c. (**Франко 1,427**).-Subst. **мýштра, Горбач 16,162.**

A dial.deformation of **екзецúрка** from ModHG. Exerzier/Übungen/ 'ts' ,**РССтоцький 4,206.**

ЗИЧИТИ 'to wish, desire ; to borrow,loan', MUk. **зичит, зичим (XVI с. КА.46), зичу (XVII с. Синонима 154), зычю (XVIII с. Інтермедії 87-88)**; Cz. půjčiti, Slk.žičit', Po. życzyć, LoSo. pożyczyś, UpSo.požczić .- Deriv. *(see the following page)*

зúчений,-ння , зичлúвий, -вість, -во, назúчитися, пóзика, позúчка,позикóвий, позикодáвець,-виця, позичáти, -áння , позúчений,-ння, позúчити,позичкóвий , позичкóво, позичкодáвець,-виця,позúчник,позичáльний,-ник,-ниця, MUk. **зичливый (XVII с. Синонима 154),зичливо, -вость (XVI с. КА.46),** - Syn.**вислóвлювати бажáння чогó-небудь, бажáти;, позичáти, Слум. 3,569.**

Жúчити still preserved in Uk.dial.,was the basis for **зúчити** - a MUk. dissimilative formation (:ž - č > z - č); according to Brückner 669 its origin is actually * *żytczyć* i.e. based on *żyć:*PS**žiti* 'to live', see **жúти.**

ЗІ = **із** see 3.

ЗІБГÁТИ : бгати.

ЗІВÁТИ 'to gape, yawn' ,MUk. **зѣваю — зѣяю,** прозиявaю (XVII с. **Синонима** 154) , OES. **зьвати** (Vasmer[2] 2,91), SC.zijèvati, Sln.zévati, Cz. zivati, Po. ziewać, UpSo.zywać, - Deriv. **позівáти, -áння,зівáка, зівóк,зівнýти.**- Syn. **зіяти,позіхати.**

PS.**zěvati* with variants**zějati -*zěxati* 'ts', IE.root ** ĝheu̯- : ĝhei̯- 'ts', cf. Lith. žióvauti, Latv.žâvât 'ts', OHG.giwên, gewôn 'ts'; Miklosich 403, Brückner 653, Vasmer,l.c., Vaillant RES.22,9, Trautmann 368, Pokorny 419, Skok 3,656,a.o.

ЗЛАК 'cereal,corn', MUk. ЗЛАКЪ (XУIIc. ЛСЛ.76), OES. злакъ (XI-XIУ с.); BRu., Ru.,Bu. злак, OCS.злакъ.Deriv. зла́ковий. Syn. різна́,перева́жно кори́сна росли́нність; на́зва росли́н,перева́жно трав'я́стих, Слум.3,585.

From OCS. *zlakъ, PS.*zьlakъ*,root ts as in зеле́ний ,cf. Ru.dial. зело́к 'young grass', Трубачев in Vasmer[2]2,99 , Шанский 2:6,99 , Младенов I92, Шевельов II3.

ЗЛАМ, злама́ти : лама́ти.

ЗЛА́ТО see зо́лото

ЗЛЕ see злий

злейтува́ти AmUk. 'to be late', first recorded in 1924 (Bilash 299). - Subst. спізни́тися.

From E. /to be/ late 'ts', Bilash, l.c.

ЗЛИ́ГОДНІ, ЗЛИ́ДНІ : злий день.

ЗЛИЗА́ТИ : лиза́ти.

ЗЛИЙ ' wicked,malicious, vicious; bad, ill; angry', MUk. злы , злїи (XУ с. ССМ. 40I), злый , золъ (XУII с. ЛСЛ. 77), OUk., OES.злых Gpl. (XIУ с.), зълъ , зълыи, золъ (XI - XIУ с.); BRu.злы, Ru. злой,зол, Bu. зъл,Ma.зол, SC. zȁo , zlȉ, Sln. zél, zla, Cz.,Slk. zlý, Po. zły , LoSo. zly, UpSo. zły. - Deriv. злю́чий,злю́ка,злю́щий, зло, зло́ба́, злоби́вий,злоби́тель,зло́бний, -ність,-но,злобува́ти,

many compounds with зло- ,e.g. зловжива́ти,-а́ння, злові́сний,-но,злові́щий, -ще,-що,зловми́сний,-ність,-но, злово́нний,-ність,-но,злоборо́жий,-жість, зловре́дний,-ність,-но,зловті́ха,зловті́шний,-ність,-но,зловтіша́тися,злоді́й/ка/, злоді́йкуватий,-тість,-то,злоді́йство,-ський, -дійчу́к,-ді́йщина,-дію́вати,-дію́га,-дію́ка,-дія́ка,-дія́чка ,-дія́ння, злодю́га,-дю́жка,злопа́м'ятний, —ність,-но,злопа́м'ять,злопові́сний , злора́дий,злора́дісний,-ність,-но,злора́дість,-раді́ти,-ра́дний,-ра́дність,-но, -ра́до,-ра́дство,злосло́вити,зло́чин,злочи́нний,-чи́нність,-чи́нно,-чи́нство, злочи́нець,-чи́нка,злоща́сний,-ність,-но , злоща́стя, злоязи́кий,-язи́чний,-язи́чність,злоя́кісний,-ність,-но here also злободе́нний,-ність,-нщина, etc.;MUk. злодїи Npl.(I459 ССМ.3,400), о злодѣєхъ(XУ с. ibidem),злодейскы(й) (XУ с. ibidem), злодѣй, злодѣйство (XУII с. ЛСЛ.76), злоймство,злоимѣйство(XУII c.ibidem), злонаро́чный,-но (XУII c.ibidem), злонра́вный (XУII c. ibidem), злополуче́нїе,-полу́чное (XУII с. ibidem),злопомнѣнїе (XУII с. ibidem),злоразу́мїе (XУII c.ibidem), злорѣчїе (XУII с. ibidem),злославле́нїе (XУII с. ibidem),злослу́тїе (XУII с. ibidem),злострада́нїе (XУII с. ibidem), -умный (XУII c.ibidem),злохитре́цъ (XУII c.ibidem), OUk., OES. złodej (1388 ССМ.1,400), злодѣи|зълодѣй (XI-XIУ с.),зълодѣиство (I096),злодѣяти//зълодѣяти (XI с.),зълокъзньныи (I076 Ізб. Св.),зълоликъ (XII с.),злоурадыи ,злоурадивыи etc.; FN.

Злобни́цький (Богдан 344).- Syn.спо́вне-ний зло́сти, ворожне́чі, недоброзичли́вости, протиле́жне: до́брий (про люди́ну); викли-каний, про́йнятий недоброзичли́вістю; яки́й завдає надзвича́йно тяжки́х страждáнь, не-прие́мностей, жорсто́кий; пога́ний, неспри-я́тливий (про час); яки́й дося́г найви́щого сту́пеня у своє́му ви́яві: си́льний, лю́тий; шкідли́вий, отру́йний, Слум.3,593.

PS. *zъlъ[jь]'ts', IE.root **ghyel-'to bend, crook, twist', cf. Lith. atžūlas 'hard, unpolite', Latv. zvaîns 'bending oneself', Skt.hvárate, hvá-lati 'he goes crooked pathway, runs wrong way', Av. zbarəmna- 'going around', zūrah- ' unjust', Lat. fallō, -ĕre 'to deceive', see Miklosich 405, Brückner 654, Trautmann 372, Vasmer²2,99 , Skok 3,642-643, Pokorny 489-490, Шанский 2:6, 95, a.o.

ЗЛІ́СНИЙ, злість, зло́стити ся : злий.

ЗЛІ́ШАТИ : злий.

ЗЛО, зло́чин : злий

ЗМІЙ 'serpent' see the following entry.

ЗМІЯ́ 'snake, viper', MUk. змїя (ХУІІ с. СЛС.77), змія (ХУІІ с. Байки І34), змия (ХУІ с. КА.47), OUk., OES. змия (XI с.), змья (І073 Ізб. Св.), змлия (XI с. Остр. ев.), змья (ХУ с.); BRu.змяя́, Ru. змея́, Bu. змия́ , Ma.зми́ја, SC. zmìja , Sln.zmíja, Cz. zmije, Slk. zmija, Po. żmija, LoSo. zmija, UpSo. zmija. - Deriv. змі́йка, змію́ка, -ю́чий, змі-я́стий, -я́чка.- Syn. плазу́н з ви́довженим ті́лом, укри́тим луско́ю; про злу підсту́пну люди́ну; дитя́ча і́грашка: змій, Слум.3,629.

PS. *zmija /*zmьja :*zmijь /*zmьjь ' ts', generally considered a tabu-formation :*zemja; Miklosich 403, Brückner 665, Vasmer²,2,100, Skok 656, a.o.

зміcува́ти AmUk. 'to miss', first recorded in 1933 (Bilash 299), also змисува́ти (Koshela-nyk 724), змісту́вати (Royick 102). - Subst. втра́тити, про́очити.

From E. miss 'ts', Bilash, l. c.

змухува́ти AmUk. : мухува́ти.

ЗНАК 'sign, symbol, token, mark; indication, omen', MUk. знаку Gsg. (І498 ССМ.І,403), знак (ХУІ с.КА.47), OUk. OES.знаку (І430 ССМ.ibidem), знакы Apl. ; BRu., Ru., Bu., Ma. знак, OCS.znak , SC.znâk, Sln. znâk, Cz., Slk., Po., UpSo. znak.- Deriv. зна́ковий, знако́мий, -о́мити/ся/, знакоми́тий , знако́мство, зна́чений, значенне́вий, зна́чення, значи́мий, -мість, зна́чити/ся/, зна́чі́ння, значки́ст, -ка, значкі́вець, значкови́й, значли́-вий, -вість, -во, значни́й, -ність, -но, значо́к, значу́щий, щість, -що.-Syn. мі́тка, за́значка, я́-вище, яким познача́ється, виража́ється щось, КТС.93.

Derived from зна́ти .

ЗНАМЕНИ́ТИЙ : зна́ти

ЗНАМЕ́ННИК : зна́ти

ЗНАМЕ́НО : зна́ти.

ЗНА́М'Я : зна́ти.

ЗНАННЯ́ : зна́ти.

ЗНА́РЯД see the following entry.

/ Note:
this word is often confused with SovUk. снаря́д – 'projectile,missile,shell'; though of the same morphological structure it is a recent borrowing from SovRu. military terminology replacing the genuine ModUk. стрільно́ (: стріля́ти 'to shoot') /.

ЗНАРЯ́ДДЯ 'tool,instrument; implement',ModUk. Po. narzędzie. - Deriv. знаряджа́ти/ся/,знаряди́ти|ся|, знаря́джений.- Syn. при́лад,механі́зм з допомо́гою яко́го вико́нується пе́вна ді́я;те що слу́жить за́собом у які́йсь ді́ї, спра́ві, Слум.3,642.

ModUk. neologism based on ряд with prefixes з-,на-, q.v.;

ЗНАРЯДЖА́ТИ СЯ : знаря́ддя.

ЗНАРЯДИ́ТИ|СЯ : знаря́ддя.

ЗНА́ТИ 'to know, to have a knowledge (of), to be aware (of); to be informed (of); to be acquainted (with); to be skilled in', MUk.знати,знат (XУ c.CCM.I,405), знаю (XУII c. ЛСЛ. 78), OUk., OES. знати (XIУ c. CCM. ibidem),знати (XI-XIУ c.);BRu. знаць,Ru. знать, Bu. зна́я, Ma. зна́е,OCS. znáti, SC.znȁti, Sln. znáti,Cz.znati, Slk.znat', Po. znać, LoSo.znaś, UpSo.znać. - Deriv. зна́тися, зна́тний,-ник,-ниця,-ність, -но, знання́,знаття́,знать; знамени́тий,-то, тість, знаме́но, знаме́нний,-ик,знаме́ння, знаменува́тися, зна́ний, пізна́/ва̀/ти,-а́ння, зазна́/ва/ти, -а́ння, призна́/ва̀/ти/ся/,-а́ння, compounds: знаттелю́бний,-ність,-но; MUk. знаменанїе, -нательнѣй, -наю,-натель,знаменитьй, знаменїе,знаменоносецъ, знаменую, (XУII c.ЛСЛ.77-78), OUk.,OES. знадьба//знатьба, знаемыи,знаемѣйшии,знаменати, знамение, знаменовати/ся/,знаменьный,знамость, знамя, знание, знаньство,знатьливый,знатья, знатьць, знахарь//знахорь - Syn. ма́ти відо́мості,знання́,уя́влення про ко́го-, що-небудь; бу́ти знайо́мим з ки́м-небудь; відчува́ти,пережива́ти; дотри́муватися чо́го-небудь,КТС.93.

PS.*znati 'ts',IE.root **ǵen - 'ts', cf. Lith. zinoti: zinau, Latv. zinu,zinat,OPr.ersinnat, Skt. jānāti 'he knows', Av. adānā, Gk. gignōscō, Lat. (g)noscere, Goth.kannjan (uskannjan),AS./ge/sennan 'to make known', (very little used in:) OHG. kennen, and MidHG.chennen,the usual words being the compounds:OHG. irchennen, MidHG. erkennen; OIc. kenna; Alb. njoh 'I know', To.A. knan 'to know'; Miklosich 401, Brückner 655, Trautmann 37], Skok 3, 658-659, Vasmer[2] 2,101 , Kluge 170-171, Pokorny 376 - 378, a.o.

ЗО : з.

ЗОБ 'exophtalmic goitre,wen', MUk. зобъ птичїй (XУII c. ЛСЛ.78).OUk.,OES. зобь (XУ-XУ с.), BRu, Ru., Bu.,Ma. зоб, SC.,Sln. zob, Cz.,Slk.,LoSo. zob, Po.zób, Deriv. MUk. зобаю (XУII c. ЛСЛ.78), OES. зобати,зобатии, зобьница, зобьня.-Syn. на́бряк щи́тової за́лози, во́ло.

PS. *zobь : *zobati 'to feed',IE.root **ĝeb(h)-: ĝob(h)- to eat; mouth', cf.Lith. zebiu: zebti, zebiu: zebeti 'to eat, peck', OCS. o-zobati'to eat', connection with дзюб is not excluded;

ЗОВ : звати.

ЗОВИ́ЦЯ 'sister-in-law', BRu.залвіца,Ru. золо́вка (since 1704),зо́лва, CS. зълъва,Bu. зълва, SC. zȁova/zâva, Sln. zȏlva, OCz.zelva, Po. zełwa// zołwa, Slk. zolva/zolvica, - Syn. чолові́кова сестра́, Слум.3,676.

PS.*zъly;Gsg. *zъlъve 'ts', with ts root as in злий , see s.v.,and: Бурячок I28-I29.

зовн AmUk. 'zone', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. зо́на.

From E. zone 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗО́ВНІ 'on the outside', OUk.,OES. извьну (XI c.), извъну, извону,извноу,изовну; BRu. зво́нку,Ru. извне́, OCS. izvъnu,SC. ìzvan, etc. -Deriv. назо́вні, зо́внішній,-ість, -ньо; зо́внішня полі́тика 'ext.affairs',Ресо́рт Зо́внішніх Справ У́ряду УНРеспублі́ки в екзи́лі 'U.N.G.E. Department of External Affairs'. - Syn. НАЗВЕ́РХ.

PS. *iz/ъ/-vъně // *iz/ъ/-vъnu (for orig. *iz/ъ/-vъna ,cf.Ru.извна I817; the form зовні appears in OUk. in 1445, Шанский 2:7,25.

ЗО́ВСІМ = з усі́м : з and ввесь.

ЗОДІЯ́К , SovUk. зодіа́к,BRu. задыя́к, Ru. зодиа́к (since the 17 c.,Чижевський AUA. II:2,33I),Po.zodiak,etc.-Subst.звірокру́г.

From Lat.zodiacus 'ts'(< Gk.dzoidiakós) not, as Vasmer suggests, from the French; *zodiaque*(Vasmer,s.v.); this word was used in the 17th cent.— directly borrowed from Latin (e.g. *Zodiacus christianus* by J. Drexelius which was known in Moscow) ,Чижевський,l.c.

ЗОЗУ́ЛЯ,Wd. зазу́ля'cuckoo',OUk.,OES. зогзуля(XIУ c.),зегзуля (XIУ c.),зегула (XIУ c.),зегзицею Isg. (Сл.плк.Iг.),зогзици Npl. (Задонщина),жегозуля; BRu.зязюля, Po. zazula, Cz. Žežule,etc. - Deriv.зозу́ленька, зозу́лька,зозу́линий. - Syn. птах - Cucula.

PS. root *žeg-, IE. **geg- with suffixes -ulja,-ica, and dissimilation of ž to z, Brückner 646.(with reference to Lith.,OPr.gegužė, Latv.dzeguze 'ts', and gogól).

ЗОЙК 'wail, scream, yell', ModUk.; Ru. зой.- Deriv. зо́йкати, -ало, -ання, зо́йкнути, -кнення. - Syn. голосни́й, несамови́тий крик (перева́жно як ви́раз жа́ху, відча́ю, блага́ння допомо́ги і т.ін.) СЛум.3,679.

According to Shevelov 253 it goes back to * *zoj-ьkъ* with the root as: *zajvyj* < **zaj-ьv-ъ* 'superfluous' (cf. OCS.zijati 'to gape'), "the masc gender could have been preserved in analogy to such truncated forms as *jojk* 'lament' from *jojkaty* lament", Shevelov, l.c.; *on p.*722 Shevelov considers this word as a Polonism:" possibly *zojk* 'shriek'"; in both instances (genuine Uk. corresponding to zajvyj, and "possible" Po. borrowing) Shevelov's explanation remains inconceivable; based on the ModUk.material no very conclusive opinion might be formed, but it seems not unlikely that the word is of o/p provenance: зойк from йойк with substitution of the initial й- by з- , cf.interj. з...з s.v.

ЗОЛА́ 'ash(es), ModUk.;BRu. зала́, Ru. Bu. зола́, Po. zoła, Sln. zolá. - Deriv. золи́ти/ся/, залі́йник, золі́льник,-овий, золі́нник, золі́ння. - Syn. незгорі́лі мінера́льні ре́штки в ви́гляді пи́лу, що лиша́ються пі́сля спа́лювання якоїне́-будь речови́ни, Слум.3,679; по́піл.

PS. **zoła* 'ts' related to жовч, Шевельов II9; зеле́ний, зо́лото, Шанский 2 :6, I04, cf. also Brückner 656, Vasmer[2] 2, 103, Trautmann 365, a.o.

ЗО́ЛОТО, dial. зло́то, arch. зла́то, MUk. золото (XУII с. Гептаглот 33), злато(<OCS.) (XУII с. ЛСЛ.76), OUk., OES. золота Gsg. (I368 ССМ.3,406), золото (I353), золото (972 Грамота Святослава, Срезневский I, 995), злато (XI с. Остр. єв.); BRU. золата, Ru. золото, Bu., Ma. злато, OCS. zlato, SC., Sln. zlato, Cz. zlato, Slk. zlato, Po., LoSo. złoto, UpSo. zloto. - Deriv. зо́лотко, золота́вий, -инка, -итися, золота́р/ка/, золота́стий, золоте́нький,-ко, золоте́сенький,-ко, золоти́й, золоти́льник,-иця, золоти́стий,-то, /по/ золоти́ти, позоло́чувати,-ання, золоті́ння, золоті́ти, золотни́к,-о̀вий, золотничо́к, золо́чений,-ння, compounds: золото-ве́рхий,-видобува́ння,-ви́добуток,-воло́сий,-гла́вий,-гри́вий,-гу́з/ка/, -добува́ння,-добувни́й,-ко́сий,-кри́лий,-но́сний,-но́сність,-о́чка,-пого́нник,-промисло́вець,-вий,-вість,-рогий,-ся́йний,-тка́ний,-шука́ч,-ти́сячник (Makowiecki I44 : золо--тисячник), OUk. OES. золотнік (XУII с. Гептаглот 34), золотнико(в) (I583 АЮЖМУ. 65), золоть (и) (I583 ibidem), золоти(XУII с. Інтермедії 46), золотоє (I6I9 ibidem), золотухи Gsg. (XУII-XУIII с. ibidem 63), златарь, златица, златницство, златоглавъ, златокрадецъ, златородныи, златоустыи, златыи (all : XУII с. ЛСЛ.76); златаринъ, златарь, златениця, златикъ, златити/ся/, златыи, златьникъ,-ница,-ныи, золотити, золотыи, золотьникъ, золотьныи, OES. compoumds : златовьрхыи, злато-глаглаго-ливыи,-зарити,-зарьныи,-зрящи,-кованыи, -крильиı,-лучьныи,-любиє,-любьць,-образьныи -писаныи,-сияющии,-словесьникъ,-слове (I097), -струй,-струичь,-съкованоую (I097), -сътвореныи,-точивыи,-устовъ,-устъ,-устьць,-улученыи, etc.; FN.

Золотáй, Золотáйко, Золóтник, Золотúй, Золотýх/а/, Золотопýпенко, Золотопýт (Богдан 344-345); Золотарéнко, Золотарчýк; GN. Золотонóша, Зóлочів, Золотáрка (нáзва пóля на Підкарпáтті, JBR.), Золóтники (Підгаєччина, JBR.), Золотúїв (Волúнь, JBR.), Золотí Ворóта (В Кúєві), Золотá Лúпа (Галичинá). - Syn. Благорóдний метáл жóвтого кóльору; монéти, вúроби з цьогó метáлу; щóнебудь дýже дорогé, надзвичáйно цíнне для кóгось, КТС.95.

PS. *zolto 'ts', IE. root **ǵhel-:ǵhol-'yellow' cf. Lith. želtas 'gold', Latv. zèlts 'ts', Skt. híranyam 'gold', Av. zaranya 'ts', Goth. gulþ 'gold', AS and E. gold, OIc. goll/gull, OHG. gold, ModHG. Gold, Du. goud, etc.; Miklosich 400, Brückner 654, Machek Slavia 16,189, Oštir WuS.4,214, Kluge 122, Skok 3,656-657, Vasmer[2] 2,103-104, Trautmann 368, Holub-Kopecny 436, Pokorny 428, Шанский 2:6,105, a.o.

ЗОЛОТЎХА : зóлото.

ЗÓЛУШКА : золá.

ЗÓЛЬ : золá.

зóмбі AmUk. (Canadian only) 'zombi, an army conscript assigned to home defense', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. запаснúй вíйськовúк у Канáді, ОВ.

From E. zombi 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗОМЛÍ/ВÀ/ТИ = ЗІМЛÍ/ВÀ/ТИ, -ÀННЯ : млíти

ЗÓНА 1. AmUk. ЗÓВН 'zone', ModUk.; BRu., Ru. Bu., Ma. ЗОНА, Po. zona, etc. - Subst. смýга, цáрина, пóяс, гáлузь.

From Fr. zone 'ts'.

ЗОНÁ 2. 'smut, brand', Mod. Uk. - Sust. головня, зáсніт.

Of unknown origin.

ЗОНД 'sound, probe', ModUk.; BRu., Ru. ts, Bu. сóнда, SC. sȍnda, Cz., Slk., Po. sonda, etc. - Deriv. зондувáти, -áння, зондувáтися. - прúладу вúгляді пáлички, трýбки, вжúваний для дослíдження внýтрішніх порóжнин органíзму, глибóких шáрів ґрýнту, та ін.; повíтряна кýля з прúладом для автоматúчного записування, вжúвана для метеорологíчних спостерéжень, КТС. 95.

From Fr. sonde 'ts', Vasmer[2] 2,104, Шанский 2:6,107.

ЗОНТ 'umbrella, sunshade, parasol, mush', ModUk.; Ru. (since 1834) ts. - Deriv. зóнтик, зонтúчний, зонтиковúдний, -подíбний. - Syn. парасóль,

From Ru. ЗОНТ 'ts', the ultimate source being Du. zondek 'tent (against sun)'; the Ru. word is a b/f. from зóнтик where -ик was considered a suffix, cf. Vasmer [2] 2,104, Шанский 6:2,108.

ЗОО- - a compound-forming element in such words as зооветеринарний, зоогеографічний, зоогеографія,зоогігієна, зоолог, зоологічний, зоологія,зооморфізм, зоонози,-нозний, зоопарк,зоосад,зооспори,зоотехнік/а/, зооферма, known to all other Sl. - Subst. (seldom:) твари́но- : зоолог - твари́нознавець , зоологія - твари́нознавство.

From Gk. dzōon 'animal'. Klein 2,1771, cf. also AmUk. 3Y.

зорівка - згорівка, Lk. for горівка. Falkowski-Pasznycki 122.

ЗОРЯ 'star' , MUk. зорѧ (1596 Зизаній), зарѧ : зорѧ (1627 Беринда), зоря (XУII c. Синонима 154), зоря (1737 Інтермедії 121), OUk.,OES. зоря, зори Npl. (Сл.плк.Іг.);Ru. зоря,заря, Bu.зора, OCS. zorja, SC.zòra, Sln. zórja, Cz.zora, Slk.zore, Po.zorza, LoSo. zořa. - Deriv. зірка,зіронька,зірочка, зорин/к/а, зориночка, зористий,-тість,-то,зорити, зоревий, compounds зоре-крилий,-літ,-носець,-носний,-пад, плавання,-плавець,-подібний, etc.;dial. зорешний, зорешливий, OES.Зороздвѣздникъ = Зороастръ , зорить ; FN. Зораник, Зоратий, Зореслав, Зоренко, Зорій, Зорняк,Зорян/а/,Зорик, Зорич, Зірчак, a.o. . - Syn.небесне тіло, що сприймається неозброєним оком як точка в небі,яка світиться; освітлення горизонту, світанок, КТС.95.

PS.*zorja : zara, related to зріти ,q.v.

ЗОШИТ 'excercise book, notebook, writing book' : з- and шити, see s.vv.

ЗРАДА, зрадити,etc. : з and рада.

ЗРАЗОК : з and раз.

ЗРЕНИЦА MUk. = зі/р/ниця : зріти.

ЗРІБНИЙ - згрібний : з and гребти

ЗРІТИ 1. 'to look, to cast a look, to throw a glance', MUk.зрѣти OUK.,OES.зьрѣти ; Ru. зреть,OCS. zьrěti, SC. zrěti, Sln. zreti, Cz. zříti, Slk.zriet', Po. zrzeć. - Deriv.підозрівати , підозрілий, підозра, підозріння, MUk. зрениця (XУII c. from Po. źrenica ,Uk. зірниця,зіниця),OUk.,OES. зѣниця (XI-XIУ c.), зракъ , зрачьныи ,зьрцало/зьрцало/ зьрьцало/зерцало,зьритель. - Syn.бачити, дивитися, Слум.3,709.

PS.*zьrěti 'ts, IE. root **ĝher- 'to shine' Pokorny 441-442, Vasmer[2]2,105-106, Trautmann 366, a.o.

ЗРІТИ 2.'to ripen', MUk.зьрѣти,OUk.,OES. зьрѣти;Ru. зреть,Bu. зрея, Ma.зрее,SC.zrèti, Po.zrzeć, Cz.zráti, Slk. zriet',OCS.zьreti, UpSo.zrać. - Deriv. зрілий,-лість,-ло, дозрівати, -ання. - Syn. спіти,доспівати .

PS.*zьrěti 'ts',IE.root ts as in ЗЕРНО, q.v.

ЗУ MUk. (XУI c.KA.48) = зо : з.

зу AmUk. 'zoo', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. зоопа́рк, зоологі́чний парк.

From E. zoo 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗУБ 'tooth',MUk. зуб (ХУII с.Синонима 28), зуб ь (ХУII с. ЛСЛ 78),OUk.,OES. зоуб ь ; BRu.,Ru.,Ma. зуб, Bu. зъб ,OCS. zǫbъ, SC.zûb,Sln. zob,Cz.,Slk.zub, Po. ząb,Lo-So.,Up.So. zub. - Deriv. зубо́к,зу́бик,зу́бцьо, зу́бчик,зубо́чок,зу́бонько,зуби́ло,зуби́льце, зуби́сько,-и́ще,зубі́вка,зубни́й,зубови́й,зубеня́та,зубе́ць,зуба́/с/тий, compounds: зубообро́бний,-проте́зний,-рі́зний,-ска́л,ска́лка,-ска́льство, -ска́лити,-ти́чина,-ти́чка, фре́зерний,чи́стка, -шліфува́льний,-лі́кар, etc.;FN. Зуб,Зубе́нко,Зуба́к,Зубачо́к,Зуба́тів,Зуба́ль, Зуба́тий,Зубатю́к,Зуба́й, Зубча́нський,Зубче́нко,Зубче́вський,Зубчи́нський, Зубке́вич,Зубко́,Зубко́в,Зубни́цький , (Богдан 345). - Syn. кісткове́ утво́рення в ро́ті для куса́ння і подрі́бнення їжі, а тако́ж для за́хисту, КТС.96.

PS. *zǫbъ< IE. ǵonbos 'ts' (Pokorny 369, Vasmer[2] 2,106, Trautmann 369 :) Трубачев ВЯ. 2,90, Шанский 2:6,III.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

ЗУБР 'bison',MUk.з/о/убръ,OUk.,OES. зубр ь , зоубр ь ; BRu.,Ru ts,Bu. зубър, SC.zȕbar, Sln. zober, Cz.zubr, Slk.zubor, Po. żubr, UpSo. zubr.- Deriv. зубреня́/тко/, зубрі́й,зубри́ло, зубри́ти,визу́брювати, визубря́ти, зубрі́вка, зубробізо́н,зу́бро́вий,зубря́/чка/;FN. Зубра́цький,Зубрене́вич,Зубри́цький, Зу́брик,Зу́брин (Богдан 345), Зубра́к, Зюбра́к (JBR.), Зу́брицця (Бойк.245). - Syn. ди́кий,горба́тий лісови́й бик, спорі́днений з бізо́ном, що збе́рігся в невели́кій кількості; люди́на,яка́ впе́рто дотри́мується своїх відста́лих по́глядів, КТС.96.

PS. * zǫbrъ - an orig.deriv.*zǫbъ in the meaning 'horn'; for literature see under ЗУБ.

ЗУ́ПА,Sov.суп 'soup', ModUk.; Po. zupa.- Deriv. зу́пка . - Subst. ю́шка.

From ModHG. Suppe 'ts', РССтоцький 4,2I4.

ЗУПА́К, Горбач 8,4I : зу́па.

ЗУСТРІ́ТИ : стрі[ну]ти.

ЗЮЙД 'south',ModUk.; Ru.ts.- Deriv. зю́йдовий, зюйд-ве́ст, зюйдве́стка,зюйд-о́ст, зюйд-о́стовий. - Subst.пі́вдень.

From Du. zuid 'ts, Meulen 107, Vasmer[2] 2, 110, (chronology in Ru. after Smirnov:1720), Шанский 2:6,II5.

З'ЯВЛЯ́ТИСЯ : я́ва

зя́стра Нс. 'dowry' , first recorded in the XIX c. (Желеховський I,3I9). - Subst. прида́не,віно.

From Rm. zestre 'ts', Vrabie 180,Шаро-вольський 2,55, Шелудько 2,I33.

ЗЯТЬ 'son-in-law', MUk. зять, зьт[ь] (ХУ с. ССМ.I,4I2), зять (I599-I650)Худаш 56-57), OUk.,OES. зять (XI-ХУ с.); BRu. зяць,Ru. зять, Bu.,Ma зет,SC.zȅt, Sln.zet,Cz. zet',Slk. zat', Po. zięć,Plb.zat, OCS. zętь. - Deriv. зя́тів,зя́тевий,зяті́вський.-Syn. чолові́к доньки́; чолові́к сестри́, КТС.97.

PS.*zętь 'ts, IE.root**ĝen- 'to give birth', cf. Lith. zentas, Latv. znuots 'ts', Skt.jñātís , Alb.dhender, Lat. gener, Gk.gnōtós 'relative', Pokorny 373, Vasmer [2]2, 112, (extensively:) Трубачев I,I28-I3I), Бурячок I09.

И

И, и — the eleventh letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name иже from OCS *iže* '[he]who'; numerical values : Glagolitic — 20, Cyrillic — 8; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical merge of и and ы into Uk. и belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77.

и...: according to ModUk. orthography words with initial и were transferred to i... category, e.g. и́ва → і́ва, и́дол → і́дол, и́жиця → і́жиця, Ива́н → Іва́н; apparently for this reason Andrusyshen - Krett stated the following in their dictionary on p. 364: " No Ukrainian word begins with this letter", and the Soviet linguists simply relegated it from their dictionary Слум. vol.3-4; yet there are many dialectal words beginning with и, in particular in AmUk.:

и́ґбітир AmUk. 'egg beater' first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst.при́лад для биття́ яє́ць.

From E. egg beater 'ts', Koshelanyk,l.c.

и́ґкап AmUk. 'egg cup', first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst. держа́к на яйце́.

From E. egg cup 'ts', Koshelanyk, l.c.

извалтовати // валтовати 'to pay debt', since the XVIII c SoCp. (Дзже I65).-Subst. платити викуп.

From Hg. valt 'ts', Дзже, l.c.

изкелтовати // искелтовати : келтовати SoCp. 'to diminish', first recorded in the XVII c. (Дзже I65).- Subst. зменшити.

From Hg. költ 'ts', Дзже, l.c.

изкимлевати // скимлевати : кимлевати SoCp. 'to acquire'-Subst. набувати.

From Hg. kem(lel) 'ts', Дзже I65.

изфодліовати // сфодліовати SoCp. 'to drop away', first recorded in the XVIII c. (Дзже I7I).Subst. розійтися.

From. Hg. fogy 'ts', Дзже, l.c.

изхоснованіе / схоснованіе SoCp. 'utilization', since 1788 (Дзже I7I).Subst. використання.

From Hg. haszon 'ts', Дзже, l.c.

икстра-ґеник,-ґиник AmUk., Bilash 301; see екстра-ґенк,-ґеник, EDUL 1,258.

импетайґо AmUk. 'impetigo, a contagious skin disease of children', first recorded in 1972 (Koshelanyk 704). - Subst. дитяча недуга шкури.

From E. impetigo 'ts', Koshelanyk, l.c.

инав AmUk. 'enough'. first recorded in 1915 (Bilash 301).-Subst. досить.

From E. enough 'ts', Bilash, l.c.

инґедливий SoCp. 'obedient, first recorded in the XVII c. (Дзже I65). - Subst. слухняний.

From Hg. enged 'ts, Дзже, l.c.

инґедовати
see the preceding entry.

ининьґ AmUk, 'inning', first recorded in 1949 (Koshelanyk 712). - Subst. міра в грі в м'яч.

From E. inning 'ts', Koshelanyk, l.c.

інівий AmUk. since 1972 (Koshelanyk 707), also енивей (1924, Bilash 285), генивий (1930 ibid.) 'anyway'. - Subst. в усякому разі.

From E. anyway 'ts', Bilash, Koshelanyk, l.c.

инкийс AmUk. 'in case' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. на випадок.

From E. in case 'ts', Koshelanyk, l.c.

инкріс AmUk. 'increase' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. збільшення.

From E. increase 'ts', Koshelanyk, l.c.

и́носинт AmUk. 'innocent' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. **неви́нний.**

From E. innocent 'ts', Koshelanyk, l.c.

иnош SoCp. ' servant ', XVII-XVIII c Дзже I65.- Subst. лаке́й, слуга́.

From inas 'ts', Дзже, l.c.

инси́рвис AmUk. 'in-service' first recorded in 1972 (Koshelanyk 709). - Subst. у **слу́жбі.**

From E. in-service 'ts', Koshelanyk, l.c.

и́нстент AmUk. 'instant' first recorded in 1972 (Koshelanyk 710). - Subst. **нега́йний.**

From E. instant 'ts', Koshelanyk, l.c.

и́нтиркам AmUk. 'intercom', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **голосни́к.**

From E. intercom 'ts', Koshelanyk, l.c.

инту́н AmUk. 'in tune', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **настро́єна.**

From E. in tune 'ts', Koshelanyk, l.c.

инсуррекція SoCp. 'mobilization of nobility', first recorded in 1797 (Дзже 165). - Subst. ополче́ння шля́хти.
From Lat.-Hg. insurrectio 'ts', Дзже, l.c.

интереш SoCp. 'interest', first recorded in the XVIII c. (Дзже 165). - Subst. при́хід, проце́нт.
From Hg. interes 'ts', Дзже, l.c.

иншталовати SoCp. 'to submit petition', first recorded in 1741 (Дзже 165).- Subst. подава́ти проха́ння, зая́ву.

From Hg. instál 'ts', Дзже, l.c.

инштанція, also : **иштанція** SoCp. 'petition', first recorded in the XVIII c. (Дзже 165).-Subst. проха́ння.
From Lat.-Hg. instancia 'ts', Дзже, l.c.

и́нькжин AmUk. 'engine', first recorded in 1972 (Koshelanyk 706). - Subst. маши́на.

From E. engine 'ts', Koshelanyk, l.c.; see also енджéя - енджи́й, EDUL.2,272.

инък AmUk. 'ink', first recorded in 1939 (Koshelanyk 707), - Subst. **чорнило.**

From E. ink 'ts', Koshelanyk, l.c.

и́нькший, и́ньчий, и́ньший dial. see **і́нший.**

И́ПСИЛОН 'upsilon – the 20th letter in the Gk. alphabet, written Υ. υ', Po. ypsilon. – Syn. **і́ґрек.**

From medieval Gk. y-psilon with basic meaning 'simple y-psilon' – name adopted for graphic υ as distinguished from graphic οι, both of which were identified in pronunciation as /i/ in late Gk.

see also **І́ҐРЕК.**

ир клі́нир AmUk. 'air cleaner', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). – Subst. **пові́тряний очи́щувач.**

From E. air cleaner 'ts', Koshelanyk, l.c.

ир компре́сор AmUk. 'air compressor', first recorded in 1969 (Koshelanyk 713). – Subst. **пові́тряний компре́сор.**

From E. air compressor 'ts', Koshelanyk, l.c.

ир палу́шин AmUk. 'air pollution', first recorded in 1972 (Koshelanyk 712). – Subst. **нечи́сте пові́тря.**

From E. air pollution 'ts', Koshelanyk, l.c.

и́рій see **ви́рей, ви́рій.**

ржа́вий dial. for **ржа́вий**

и́рлі AmUk. 'early', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). – Subst. **рано.**

From E. early 'ts', Koshelanyk, l.c.

ирташ SoCp. 'bin; abatis', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165).– Subst. **за́сік/а/.**

From Hg. irtás 'ts', Дэже ,l.c.

и́ртум GUkr. 'error,mistake,oversight', first recorded in 1938 (JBR.).– Subst. **поми́лка.**

From ModHG. Irrtum 'ts'.

и́рфилтир AmUk. 'air filter' ,first recorded in 1972 (Koshelanyk 712).– Subst. **пові́тряний фільтр.**

From E. air filter 'ts', Koshelanyk,l.c.

и́рфорс AmUk. 'air force', first recorded in 1971 (Koshelanyk 712). – Subst. **пові́тряні си́ли.**

From E. air force 'ts', Koshelanyk,l.c.

и́рха, ирхо́вий see і́рха.

и́рчок, also и́рджок SoCp. shrew', first recorded in the XX c. (Верхратський 4,242). Subst. земледу́х, землери́йка.

From Hg. ördög 'devil'.

ирша́ний, ирша́нки : и́рха.

ирши́ни , ирщі́не (Желеховський I,324), ирщі́ння (Грінченко 2,194), ирші́не (Ломацький 9) Hc. 'baptism, christening', first recorded in the XIX c. - Subst. христи́ни, хри́щення.

Deriv. from ирсти́ти 'to baptize' - a Hc. deformation of христи́ти, Ломацький , l.c.

иршли́ця : и́рха.

ирші́не, ирщі́не : хри́щення see ирши́ни.

иршу́в, also : а́ршув, а́ршу, а́ршів, а́лшув, а́лшу́, etc. SoCp. 'spade, shovel', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 183).- Subst. за́ступ, риска́ль.

From Hg. ásó 'ts', Дзендзелівський, l.c. (with map).

ис, ис- OUk., OES., MUk. and dial for із, із-, see s.vv.

* ИСКЛОСМЪ 'high place, hill, mountain', preserved in deriv.only: исклъсмьства Gsg. (XVI c. Срезневский I,1116) and истьклосмое (ibid. 1158).

According to Sreznevskij, l.c., both words are connected with хълмъ 'hill, hilly place, mountain'; recently Pritsak, FS.3:1-2,201-203, suggested a new "Proto-Bulgarian" derivation of it, viz.

"3.1. What, however, is *-klъs-/-klos-*? As mentioned above, we are dealing here with a verbal stem (as in the corresponding Slavic instance). We furthermore assume that this verb had the sense 'become visible'.
3.2. The Common Bulgarian and Proto-Bulgarian verb meaning 'to see' is *kür-*,[6] corresponding to Old Turkic *kör-*. Its passive is constructed by adding the /il/ suffix, yielding Common Turkic **kör-əl* 'to become visible, seen'.
3.3. In Danube Proto-Bulgarian the labialization of the connecting vowel is expected; thus the form would have had approximately the form **kür-öl*.[7] The labialization would also affect the suffix /-os/ ∿ /-ъs/; we see in this latter suffix the Bulgar-Chuvash nomen futuri sive necessitatis in /As/ (> /es/).[8]
3.4. Accordingly, the Proto-Bulgarian form **kör-əl-äs* gave **kürölös*, which—through intermediate syllable loss—developed into **kürlös* and ultimately into **krlös*. Since the sequence *-krl-* was impossible in Common Slavic[9] (as likewise in Old Turkic), the *-krl-* changed through assimilation to **-kll-* and then simplified into *-kl-*.[10] In this way the form (**kürölös* >) **kürlös* yielded **-klös-* (> Slavic *-klos-*).

4.1. Compound words in which the first element is *üst* are widespread in Turkic, particularly in Ottoman Turkish, e.g. *üst-baš* 'attire', *üst-daduk* 'upper lip', *üst-kat* 'upper story, floor', *üst-yapï*

'superstructure' (the second element is a deverbal noun from *yap-* 'to make'), *üst gečit* 'overpass, crossing' (*geč-* 'pass'), *üst čïk-* 'surpass, exceed'.[11]

4.2. Thus, *is(tъ)klos* is seen to be a composite item formed from two words: the auxiliary noun *is(t)* 'top-', and the nomen futuri from *kürël-* 'have seen'.

The resulting noun, **istъkürëlës* > **istъklës is(tъ)klos*, means literally 'top which must be seen', that is 'that which is most visible', and thus corresponds well with its Slavic equivalent and to a certain degree also to the Greek original ἐξοχή (from the verb ἐξέχω).

5. Finally, I would like to emphasize here that the Slavicization of the word analyzed here is the consequence of a time when speakers were still bilingual. To the Proto-Bulgarian nomen futuri of a passive stem has been added the Slavic suffix of a form best corresponding to the Bulgarian form—that of the Slavic present passive participle."

Footnotes (p.206):

[6]See Pritsak (1957:212-3): etymology III: Danube Bulgar коурилъ etc.

[7]For further discussion of relevant relationships, as in шегоръ < **siγir* 'cow', and алтомъ < **altəm* 'the sixth', see Pritsak (1955:44, 61, 73).

[8]See Pritsak (1960:148-53), Benzing (1941:46-58).

[9]Consult Trubetzkoy (1954:84-5).

[10]Index II of Deny (1959:785a), s.v. *rl* > *ll*.

[11]Examples from Heuser and Şevket (1962:666-7). The conjunction of *üst* with *baš* ('head'; in Karaim *uprax*) for the meaning 'apparel' is characteristic. Here the modern Turkic languages exhibit various possibilities: a) neither component takes a suffix, e.g. Karaim, Troki *üst-uprax*, Ott., Azeri, Turkmen *üst-baš*, Uzb. *ust-boš*, Tatar, Bash. *ös-baš*; b) the first component takes the article /-i/, e.g. Nog. *üsti-bas*, Kir. *üstü-baš*; c) both components take the article /-i/, e.g. Kara-Kalp., Kazakh *üstï-basï*, Uig. *üsti-beši*; d) elliptical forms, e.g. Kumuk, Kir. *üst*.

*

Aside from chronological and geographical considerations, there are morphological, phonological and semantic reasons militating against Pritsak's bizarre etymology; it seems more likely that both words are genuine Sl. formations based on IE.root ** *kel(ə)- : kḷ-* 'to rise;high; hill', Pokorny 544-545, Kluge 132; before its borrowing from G. as *xъlmъ 'hill',cf. РССТОЦЬКИЙ 4,29, Kiparsky 1,179-180,a.o.,this root served as a basis for Sl. formation **kl-os-mъ* to designate 'high place,hill,mountain'; it is preserved in deriv. formations: adjectival *-klos-moje* and nominal one *-klъsmъstvo* with typical o - ъ g r a p h e m i c (nonphonological) substitution, cf.Рудницький 7,81 ; initial is- (from iz-) and later -t- insertion do not change the picture, cf. such words as изводъ, изгорие and искладъ, исподъ, иступъ ,a.o.

-ИСЬКО, -ИЩЕ, -СЬКО as suffixes forming Uk. and Sl. *nomina loci, augmentativa (peiorativa)* and "neutral formations" have been extensively treated in JBR's book *Narostky -yšče,-yśko, -śko v ukrajinśkij movi. Praci Ukrajinśkoho Naukovoho Instytutu, Tom XXXI, Warszawa 1935 (2nd edition: Winnipeg 1967* with addition of supplement from ЗНТШ, vol.155, L'viv 1937); their origin was explained as *-yśko < PS.-isko, -yšče< PS.*-istje<*-istjo ,-śko < PS *-ьsko*;- this explanation stands further firmly despite attempts to derive *-išče* from**-iskjo* as evidenced by R. Kölderitzsch *Die Nomina auf -išče,-išča,-isko in den ostslavischen Sprachen (Münster in W., 1969)* and later by F.Sławski in his introductory article in *Słownik prasłowiański. Tom I (Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk 1974,pp. 95 - 97)*.

-ИСЬКО, -ИЩЕ < *isko,-*istjo in ModUk.:

ТЕРИТОРІЯЛЬНЕ РОЗМІЩЕННЯ
наростків -ище, -исько,-сько
в українській мові.

Пояснення:
1) землі з альтернацією -ище,-исько,-сько
2) землі тільки з -ище. -сько
границя між 1) і 2)
границі діялектів

Озівське Море
Чорне Море

Adapted from JBR's book on suffixes -yšče -yško,-ško, Warsaw 1935 p.20

ис/ь/ка́ти see **ська́ти**.

ита́ж dial. 'etage,storey', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,325)- Subst. по́верх.

From Fr. étage 'ts'.

итильота́р dial. 'book-binder', first recorded in the XIX c.(Желеховський s.v.).Deriv. итильотарува́ти. -Subst. **ітроліґа́тор**.

A dial deformation of **інтроліґа́тор** .

и́ца SoCp. 'measure of capacity (about 34 litres)', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165).- Subst. **мі́ра:34 лі́три**.

From Hg. ice 'ts' , **Дэже**,l.c.

и́ця in expression: **и́ця пи́ва**, unexplainable for Желеховський I,326,is to be considered a variable of the preceding entry the more that it is quoted from SoCp. records by Головацький I,237.

ич! interj. - a variable of the syn.: **иш!** 'look!', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,326). -Deriv. **и́ше-ге!**

An abbr. of **ви́диш**.

иши́ = ище́ (Желеховський I,326) - a dial. variant of **еще́**, q.v.

ишпан SoCp. 'manager,director', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165). - Subst. **завíдуючий, керівни́к** .

From Hg. ispán 'ts', Дэже l.c.

иштадов SoCp. 'stable, stall', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165). - Deriv. **ишталовный** . - Subst. коню́шня,хлів.

From Hg. istallo 'ts', Дэже l.c.

иштанції́я see инштанції́я.

-ище see **-исько.**

и́щиця Wd. 'night-butterfly,night-flutterer', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,326).- Subst. **не́тля.**

Deriv from Uk.dial.**иска́ти** < PS.*iskati*'to look for', in case of и́щиця 'to look for light in the darkness of night'.

ИЩФАНЬ MUk. (1470 ССМ.1,455) for Hg.Istvan, cf.**Стефа́н - Степа́н.**

июнь M Uk. (1488 ССМ.1,456) for **ю́ній.**

I

I, i — the twelfth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. i from OCS i; numerical value 10; Огієнко Азб. 88 ff., Истрин 50 ff,; the problem of the historical changes of *o, e* $> i$ (ikannja) and *ě* $> i$ (ikavism) belongs to Uk. grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77, 79 - 80.

I conj. (generally used after or between consonants, otherwise interchaging with Й in particular a f t e r vowels, cf. Сімович 6I,Рудницький 4,9) 'and, as well as', MUk.,OUk.,OES. и , BRu. i, Ru.,Bu. OCS. (Cyrillic) и , other Sl. i. - Deriv. **íка́ти, -а́ння,-аючий, íкну́ти,íкне́ння.** - Syn. TA.

PS *i from IE. ** *ei*, cf. Gk. ei 'so, when' , Goth. -ei relative particle, Arm. Abl.ending -ē , Pokorny 284; for other explanations see Vasmer[2] 2, 112, Sławski 1,442-443.

I... (after vowels Й) : according to ModUk. spelling words with initial i... come from those with orig. и...(cf. EDUL.2,461).

ÍБIС 'ibis', ModUk.; BRu. ts, Ru, Bu. и́бис, Po. ibis,etc. - Deriv.**птах,схо́жий на ча́плю.**- Subst.**єги́петський бу́зько́...,Кузеля I27.**

From Lat. ibis 'ts',the ultimate source being Eg. hīb 'ts'.

І́ВА 'willow : Salix', OES. на иву (I252-I253), ива (I498); Ru., Bu. ива, SC. ȉva, Sln. íva, Po. iwa, Cz. jíva, Slk. iva, UpSo. jiwa.-Deriv. івонька, івочка , OES . ивъка (I350), FN. І́вченко, Івчу́к.- Syn. верба.

PS. * *iva* 'ts', IE. ** *(e)i̯-u̯a- /(e)i̯-u̯o 'reddish'*, cf. Lith. (j)ieva'bird-,rock-cherry,mahalep' Latv. ieva 'ts', OHG.,MHG. iwa, AS.iw,eow,Goth.*eiws , OIc. yr, E. yew, ModHG. Eibe,MidLat.ivus, Fr.if,Span. iva 'yew', a.o.; Vasmer [2] 2,113, Kluge 67, Sławski 1, 473-474, Skok 1,736-737; also Berneker 1,438, Trautman 68, Fraenkel 1,183, Pokorny 297, a.o.; there is little probability of its being borrowed from G., as suggested by Miklosich 97, Brückner 194,a.o.; cf. also Преображенский I,262, Иванов Эт.I97I,298-302, Младенов I98, Цыганенко 65, Шанский 2:7,3-4, Горбач 4,9, a.o.; a special problem present toponymic formations of the sort of Po. Iwla, Uk.Ивня (Куршина), Ивинка, Ивница, Ивковка, Иволь (Могилівщина), Ru. Ивоть (Орел) and further Uk. І́вот, І́вотка (Сумщина) which were discussed by Соболевский, ИзвОРЯС. 3I,I6, with reference to Skt. yuvant- etc. with orig. meaning 'young', Lat.juvenis, Julius,etc. ; in our opinion all of them are related to *iva , cf. Staszewski 124 (re Po.Iwla).

ІВА́! - abbr. Vsg. of ІВА́НЕ!'John', used in Cp. dial. (Hc.,Bk.) along with other similar forms, e.g. Мико́! /: Мико́ло!/, Миха́! /:Миха́йле !/, Па́! /: Па́вле!/, Пе! /: Пе́тре!/,etc., and F. : Ка! /:Ка́тре!/, Мару́! /: Мару́сю!/ ,Ру!(:Ру́зю!/, etc. - all of them emerge in Cp.dial. as abbr. after preceding over-stressed syllable; otherwise widsly used in Uk. songs,cf. оставля́й /instead: оставля́єш/, покида́й /for:покида́єш/,etc., cf. Рудницький 7,56.

ІВА́Н, *also* ЙВА́Н, *dial.* ИВА́Н, PN. 'Ivan John'; MUk. ІѠАННЪ (I627 Беринда), ІОА́ННА C sq. (I484 Пом'яник), мсца іюна въ ві а҃нь прѣстависа рабъ б҃жи іванъ (XIII-XIV c.), иванъ тл[ъ] (XII c.), г҃и [помо]зи рабу своему иѠану грешьному иже се п[и]саа аминь (XII c.), г҃и помози рабоу своемоу ивану и мамъ рабатѣ попови иваноу и всьмъ хрьстьанам и менѣ грѣшьнику аминь (XII c.), иванъ дьакъ давыдовъ (XII c.), мсца ѥнвара въ .л҃. с҃тго ип[оли]та купила землю княгыни - и бояню всеволожаа передъ с҃тою софиею передъ попы а ту были попинъ иакимъ дъмилопатълен стипъко михалько вѣкъновичь м[и]л данило марко сьмьюнъ микалѣ елисавиничь иванъ ианъ чуинъ ту доръ тоубъновъ· ильиа копъіловичь тудоръ бързатичь а передъ тими послухы купи землю кнагыни бояню вьсю а въдала на нею семьдесатъ гривьнъ соболии а въ томь драниць семь сътъ гривьнъ - (XII c.), г҃и помози рабоу своемоу меркурию иванъви (XII c.) (К Соф графіти); Ru. Ива́н.-

- Deriv. Іва́нович, Іва́нівна, Ва́ничко, Ва́нь, Ванько́, Ва́ньо, Ваню́сьо, Ваню́шко, Іване́ць, Іва́ник, Івани́на, Іва́нко, Іва́нонько, Іва́ночко, Іва́ночок, Іва́нцьо, Іва́нчик, Іва́нько, Іва́ньо, Іва́хно, Іва́сь, Іва́сик, Іва́сьо, Іва́шко, Іва́шечко.-

- FN. Іва́н, Іва́нченко, Іванчі́вський, Іванчу́к, Іванчи́на, Іванчи́ник, Іва́нчишко, Іва́нців, Іванці́вський, Іва́нцьо, Іванця́к, Іва́нда, Іване́ць, Іване́цький, Іване́нків, Івано́нко, Іване́йко, Іва́ніцький, Івані́ка, Івані́ха, Іва́ніс, Іва́нів, Івані́вський, Іванійчу́к, Іва́нька, Іванке́вич, Іва́нків, Іва́нко, Івано́чка, Івано́чко, Івано́вський, Іва́нський, Іванте́йко,

Івану́сь, Івану́сів, Іваня́к, Івани́чко, Іва́нич, Івани́цький, Іва́ник, Івани́ха, Івани́ло, Івани́с, Івани́ш, Іванищу́к, Івани́шко, Івани́шин, Івани́син, Іваню́к, Іваню́х, Іва́сечко, Іва́сев, Іва́ш, Іваще́нко, Іващу́к, Іващи́шин, Іваше́нко, Іва́шків, Івашко, Івашський, Івашук, Івасів, Іва́ськів, Іва́сько, Івася́нко, Івасе́чко, Іва́сик, Івасю́та (Богдан IOI, IO2).-

-CN Іва́ничі, Іва́нівка, Іва́нків, Іванкове́цьке, Іва́ново, Іва́новська, Івано́піль, Іва́но-Франко́ве, Іва́но-Франкі́вськ.-

- Subst MUk. Іѡ̃ан послушай, ласкавый, або дарую чій, або побожный, а мѣраний [благть гна] Апл брат Іаковль, I627 Беринда.

From Gk. Ioánnes, the ultimate source being Hb. Yōhānān 'The Lord is gracious', Klein 1, 831, Петровский II8.

/T.S./

Ім'я Іван постало довго до народження Христа, в Юдеї. Там його вимовляли тоді, як доводять лінгвісти, "Йоганаан" і мало значення "Божа благодать" (ласка, подарунок).

"Йоганаан" у грецькій мові перетворився на "Іоана" й через мову церковно-слов'янську дійшов до нас уже в формі "Іван". Першу літеру цього імени різні народи в різний час читали по-різному, за законами своїх морфологій та фонетик: одні як повний звук "і", інші, як короткий "и". А згодом таку йотовану букву в деяких країнах стали вимовляти як "ж", "дж". Тому тепер ми зустрічаємо в англійській мові ім'я — Джон, в німецькій Йоган, польській Ян і т. д.

Протягом багатьох століть ім'я "Іван" стало чи не найпопулярнішим у світі. Цим ім'ям названо також жінок і ми маємо — Іванна, Жанна, Джані тощо.

/ Народна Воля, Скрантон, ч.I5 за I968 р. /

ІВА́Н/Ч/Е́НКО : ІВА́Н.

ІВА́Х, ІВА́Ш : ІВА́Н.

ІВАЩИ́ШИН, ІВА́ЩЕНКО: ІВА́Н.

ІВЕ́Р, also ібе́р 1. 'Iberian, member of the ancient people that inhabited Iberian Peninsula; 2. 'inhabitant of ancient Iberia in the Caucasus'; Ru. иве́р. - Deriv. Іве́рія / Ібе́рія, івері́йський / ібері́йський. - Syn. 1. на́зва пе́рвісного насе́лення Піренейського піво́строва; 2. на́зва східногрузинських племе́н, обе́зів у Сл.плк.Іг.

From Gk. Ivēres, Lat. Iberi 'ts'.

І́ВОЛГА 'oriole', ModUk. BRu. і́валга, Ru. и́волга, Bu. авли́га, SC. vȕga, Sln. vólga, Cz., Slk. vlha, Po. /wy/wilga. - Deriv. ви́вільга. - Syn. рід горобцеподі́бного пта́ха.

PS. *vьlga 'ts' with ES. initial extension *ivьlga, connected genetically with воло́га, see EDUL.1,467; in this connection і́волга - would designate 'a bird forecasting rain, wet weather in general'; as far as ви́вільга is concerned this Uk. (and Po.) neologism is based on a later f/e adideation of prefixas із- and ви- cf. Трубачев Эт. 1970, 19-20 and secondary "ikannja", like in MIX (: instead MOX), etc.

І́воль see і́ва.

І́вот/ка see і́ва.

ІВРИ́Т 'Hebrew (language)', ModUk. – Subst. тепері́шня держа́вна мо́ва Ізра́їлю:

Відродження івриту не має прецеденсу в історії інших мов. Іврит має дуже мало слів, він відстав від теперішнього часу на століття. Але сучасний іврит має шістдесят тисяч слів, хоч Шекспір вжив п'ятнадцять тисяч слів для написання своїх творів.

Із самостійністю почався новий побут, який вимагав нових слів на нові поняття. Жиди досить давно перестали вживати іврит. За римського панування жиди Палестини говорили на арамейській мові, дещо близькій до івриту. Освічені жиди вживали грецьку мову і також латинську.

Спочатку іврит був священною мовою. Це була мова вчених трактатів і богословської науки, щоденної молитви — розмови з Богом, та поезії. Середні віки в історії івриту — це розквіт теології та ліричної поезії. На івриті тоді писали, але у побуті не вживали. Тією мовою зверталися до Бога. У XIV-XV сторіччі появилася мішанина німецьких, слов'янських та старожидівських слів — теперішній ідіш. У XVIII сторіччі іврит секуляризувався. Появилися періодичні видання, журнали, навіть романи. Народився культ мови як національної вартости.

Письменники звільнили іврит з-під компетенції рабинів. Тепер іврит — мова цілої країни. Іврит також став мовою жидівської інтеліґенції країн діяспори.

У щоденній мові ідіш має менше як 10 відсотків старожидівськиїх слів. Іврит має дві тисячі слів, потрібних для обмеженого порозуміння у побуті. Були великі початкові клопоти із введенням івриту у щоденне життя. Бракувало самих звичайних слів для назви звичайних предметів та понять, бо таких не було у старозавітньому Талмуді та Біблії. Тоді на допомогу івриту прийшов сіоністський рух, який зрозумів необхідність мати одну мову для нації. Так іврит став мовою працюючої Палестини. Досить сказати, що викладовою мовою у перших школах Палестини була французька мова.

Між Першою і Другою світовими війнами у країнах Східньої Европи відкрили школи івриту...

Ваад Алашон — мовна комісія... випрацювала тисячі нових термінів і слів щоденного вжитку. В першій пловині XX сторіччя створено п'ятнадцять тисяч нових слів. Перемогло гасло — один нарід одна мова.

Після Першої світової війни іврит став одною з трьох офіційних мов мандатної Палестини. У побуті люди можуть говорити як хочуть, але в урядах панує іврит. Школа івриту, в якій говорять івритською мовою ґарантує майбутність народу. Сабри, або цабарім — це люди, що народилися вже в Ізраїлі. Іврит уже перейшов кордони Ізраїлю. Цю мову можна почути на бульварах Парижу, у портах Середземного моря, у Н. Йорку.

Від решти мов іврит відрізняється тим, що не має діялектів. Це унікальне явище у мовознавстві. Це мова, витворена елітою і розповсюджена на масу. Ізраїль говорить своєю мовою, що органічно виросла з глибин національної традиції, мова, яка об'єднує людей, розпорошених у діяспорі..

/Михайло Кучер "Що таке іврит?". СВОБОДА, ч. 103 за 1981 р., стор. 2 й 4./

For etymology see EDUL.1, 313.

ІГЛА́, ГО́ЛКА 'needle', MUk. игла́, иго́лка ; BRu. іго́лка, Ru., Bu. игла́, Ma. и́гла. SC. ígla, Sln. igla, Cz. jehla, Slk. ihla, Po. igła, LoSo. jegła, UpSo. jegla. – Deriv. /і/го́лочка, /і/го́лонька, /і/гли́ця, голкофі́льтр, голкошкі́рий, dial. гла, FN, Ігли́нський, Го́лка /Богдан 88, 100/. Syn. тонки́й при́стрій з го́стрим кі́нчиком і ву́шком для шиття́; за́стрик.

PS. * j̨ ь g ъ l a 'ts', genetically connected with ІГО, see s.v.

і́глу SovUk./from Ru./for: і́глю, see s.v.

ІГНА́Т/ІЙ/ arch for ГНАТ , see s.v. EDUL.1, 656-657.

І́ГО arch. 'yoke, oppression', MUk.,OUK.,OES. иго ,BRu. іго , Ru.,Bu.,Ma. и́го, SC. ȉgo, Sln. igô, OCS. igo, Cz. jho, Po.igo/jugo. - Subst.ярмо́; нево́ля.

PS. * j ь g o <*jъgo 'ts', IE. ** jugos,root **jeug-, cf. Skt. yugá, Gk. dzygón, Lat. jugum, Goth.juk, OHG. juch,Arm.luc, ModPers.juv,Ht.iú - gaan, ToA.yokäm 'door', E. yoke, ModHG. Joch,etc.; Berneker 1,422, Vasmer [2]2,115-116, Pokorny 508 - 509, Шанский 2:7,7, a.o.

ІГО́ЛКА : ігла́, го́лка

І́ГОР PN.'Ihor,Igor,Eaghor (Kostetzky)', MUk., OUk.,OES. Игор/ь/; BRu. І́гор , Ru. И́горь, Cz., Slk. Ihor, Po.Igor,etc. - Deriv. І́горів, І́горевич, І́горівна, FN. І́гор,Ігоре́нко, Іго́рко, Ігорчу́к /Богдан 100/.

From ONor. Ingvar = OES. Ин/ъ/гваръ, Vasmer [2]2,116, Рудницький 7,78, РССтоцький 4,82, Шевельов 325-326, Thörnquist 76,99,105, 113 ,115, a.o.

ІГО́Р/ЀН/КО, ІГОРЧУ́К see the preceding entry.

ІГРА́ arch. for гра.

ігуа́на SovUk.for ігуа́на.

ІГУ́МЕН 'hegumen', MUk.,OUk.,OES. игуменъ; BRu. ігу́мен ,Ru.,Bu.,Ma. игу́мен ,SC.igúman,Sln. iguman, OCS. igumenъ , Po. ihumen/igumen, Slk. igumen. - Deriv. ігу́меня, ігу́меновий,ігу́менний,-ський, ігуменува́ти,-а́ння.-Subst. найста́рший мона́х у манастирі́, нача́льник манастиря́, Кузеля 127.

From OCS. igumenъ 'ts', the ultimate source being Gk. hēgoúmenos 'leader' : hēgéomai 'I lead, direct', Преображенский I,265,Vasmer[2] 2,117, Шанский 2:7,8

ІГУ́МЕНЯ : ігу́мен.

І́ГЛЮ, SovUk. і́глу, ModUk.;Ru.,Bu. и́глу, Po. igloo,etc. - Subst. ескімо́ське й іну - і́тське житло́, збудо́ване з сніго́вих плит.

From E. igloo'ts', the ultimate source being Eskimo iglu/ igdlu 'house'.

ІГНІТРО́Н , SovUk. ігнітро́н 'ignitron', ModUk. - Subst. одноано́дний венти́ль.

From E. ignitron 'ts', the ultimate source being Lat. ignis'fire' and electron abbr. to -tron.

іґні́шин AmUk.,AustrUk. 'ignition', first recorded in 1950 (Winnipeg,JBR.).-Subst. при́стрій в автомобі́лі для запа́лювання бензи́ни й урухо́млювання цим мото́ру.

From E. ignition 'ts'.

ІҐНОРА́МУС 'ignorant',ModUk.;Po.ignoramus. Syn. іґнора́нт.

From Lat. īgnorāmus 'we do not know': īgnorāre 'to be ignorant', see the following entry.

ІҐНОРА́НТ 'ignorant',ModUk.;Po.ignorant. Deriv. іґноранти́зм ; here also: іґнора́нція, іґнорува́ти,-а́ння. - Subst. не́ук, незна́йко, Кузеля 127.

From Lat. īgnorāns,-āntis 'ts',being present participle of īgnorāre 'to be ignorant';see also the preceding entry.

І́ҐРЕК 'Gk.i - upsilon: y', ModUk. ; BRu. і́грэк,Ru.,Bu. и́грек, Po. igrek,etc. - Subst. "гре́цьке і" - францу́зька на́зва для бу́кви и́псилон.

From Fr. i grec 'Gk.i'.

ІҐУА́НА,SovUk. ігуа́на 'iguana',ModUk.; BRu. ігуа́на, Ru. игуа́на,Po. iguana ,etc. - Subst. вели́ка я́щірка.

From Sp. iguana 'ts', the ultimate source being Arawak iwana 'ts'.

ІДЕА́Л 'ideal', ModUk.; BRu. ts, Ru.,Bu. идеал, Po.ideał,etc. - Deriv. ідеалі́ст/ка/, ідеалі́зм, ідеа́льний, -ність, ідеалізува́ти,-а́ння.-Subst.те,що існу́є лиш в уя́ві, що в свої́м ро́ді одно́ лиш існу́є, взір, прообраз, Кузеля 127.

From Fr. idéal 'ts', the ultimate source being late Lat. idealis 'ideal', Dauzat 397, Шанский 2:7,9.

ІДЕ́ЙНИЙ : ідея.

ІДЕНТИФІКУВА́ТИ 'to identify', ModUk., BRu. ідэнтыфікава́ць , Ru.идентифици́ровать, Po. identyfikować, etc. - Deriv. ідентифікуватися, -а́ння, here also: ідентифіка́ція. - Subst. уважа́ти два предме́ти за одна́кові, Кузеля 127; вното́жнювати.

From late Lat. identificāre 'ts'; see also the following entry.

ІДЕНТИ́ЧНИЙ 'identic/al/', ModUk.;BRu. ідэнты́чны, Ru.(since 1847)иденти́ческий, ModRu. идентичный , Po. identyczny, etc. - Subst. одна́ковий, рівнозна́чний, таки́й сам, Кузеля 127.

From late Lat. identicus ' ts ', perhaps via Fr. identique or ModHG. identisch, cf. Шанский 2:7,11.

ІДЕО- in compounds as : ідеогра́фія,

-лог, -ло́гія, -логі́чний,-мото́р etc. indic-cates idea.

From Fr. idéo- the ultimate source being Gk. idéa form notion, see the following entry.

ІДЕ́Я, AmUk.,AustrUk. айді́я 'idea',ModUk.; BRu. ідзя́, Ru., Bu. идéя ,Po.idea,etc. Deriv. ідéйний,-ність, -но, ідéйка,-єчка. Subst. ду́мка, поня́ття; провідна́ га́дка;тя́ма.

From Gk. idéa 'ts'.

ІДИ́ЛІЯ 'idyll', ModUk.; BRu. ідылія, Ru.,Bu. иди́ллия,Po. idylla,etc. - Deriv. ідилі́чний. - Subst. образо́к із сільсько́го життя́,рід поезії, ху́тірна поезія, Кузеля 127.

From Lat idyllum 'ts', the ultimate souŕce being Gk. eidýllion - dimin. of eídos 'form, picture', Vasmer[2] 2,117, Klein 1,768, Орел I, 361, Шанский 2:7,13.

ІДІО- a compound-forming element idio-in such words as ідіоле́кт, ідіоле́ксика, ідіомати́чний, ідіоморфі́чний, ідіопа́тія, ідіо пля́зма,ідіосинкра́зія, a.o.

From Gk. ídios 'peculiar,separate'.

ІДІО́М 'idiom', ModUk.; BRu. ідыём/а/, Ru.иди́ома, Po. idiom, etc.- Subst. діяле́кт, мо́ва,якою говорять в одні́й ті́льки око́лиці, нарі́ччя, Кузеля 127-128.

From Gk., see the preceding entry.

ІДІ́ОТ 'idiot', ModUk.; BRu.ідьет ,Ru.,Bu. идиот ,Po.idiot,etc. - Deriv. ідіо́тка,ідіоти́зм, ідіоти́чний,-ність,-но, півідіо́т.- Subst. півголовок,дурнува́тий,борта́к,Кузеля 128.

From. ModHG. Idiot 'ts' the ultimate source being Gk.idios , see ідіо-.

І́ДОЛ 'idol', MUk.,OUk.,OES. идолъ,OCS. idolъ , Bu.,Bu.,Ma. идол , SC.idol, Sln. idol,Cz. Slk.idol, Po. idoł. - Deriv. ідолопоклóнний,-ик, -иця, ідолопоклóнство, here also: ідоля́трія. - Subst. божо́к у пога́н, бо́вван, Кузеля 128; статуя поганського божка.

From OCS. idolъ 'ts', the ultimate source being Gk. eídōlon 'image,form,apparition'.

ІЄРА́РХ : ґієра́рх.

ІЄРЕ́Й also ЄРЕ́Й, MUk.ієрей, OUk.,OES. иерей /ієрей; BRu. іерэ́й, Ru.Bu. иере́й,OCS. ierejь. - Deriv. ієре́євий,ієре́йство,-ський; compounds: ієромона́х,-мона́ший. -Subst.жрець, свяще́ник.

From OCS. ierejь 'ts', the ultimate source being GK. hieréus 'ts': hierós 'holy,sacred,supernatural'.

ІЄРОҐЛІ́Ф , also ґієроґлі́ф 'hieroglyph', ModUk.; BRu.іероглі́ф Ru. иероглиф , Po. hieroglif,etc. - Deriv. ієрогліфі́я. -Subst. свяще́нне письмо́ єгиптя́н.

From Gk. hieroglýfikos 'ts', perhaps via Fr. hiéroglyphe, Шанский 2:7, 17.

І́ЖИЦЯ MUk.,OUk.OES.ижица 'name of the letter и' - deriv. from иже,,cf. EDUL.2,461.

I3 see з.

ізві́р, ізво́ри : звір 1.

IЗ-ЗА : з and за.

ІЗЗА́ДУ : з and зад.

і́зи, і́зі AmUk. 'easy', first recorded in 1963 (Bilash 302). - Subst. ле́гко.

From E. easy 'ts', Bilash,l.c., Koshelanyk 319.

І́ЗІ : з.

ІЗМАРА́ГД : смара́гд.

ІЗО- a compound-forming element in such words as ізогло́сса, ізого́на, ізогра́ф/ія/, ізоди́на, ізоле́кса,ізомо́рфа,-мо́рфний,ізопа́тія, ізоте́рма,ізофо́на,etc., meaning 'iso-, equal,identical', known to all other Sl. - Subst. (in rare cases:) рі́вно-, рі́вний , Кузеля 128.

From Gk. ísos 'equal'.

ІЗОЛЮВА́ТИ ' to isolate', ModUk.; BRu.ізалява́ць,Ru. изоли́ровать , ,Po.izolować,etc. - Deriv. ізолюва́ння, here also: ізоля́тор/ка/, ізоля́ція, ізоля́чка.- Subst. відділя́ти ; усува́ти всі електри́чні провідники́,Кузеля 128; відокре́млювати; осамі́тнювати.

From Fr. isoler 'ts', the ultimate source being It. isola 'island' (< Lat. insula 'ts'), Шанский 2:7,39.

ІЗРА́ЇЛЬ EN,,GN. 'Israel', MUk.Израилъ (1488); BRu. Ізраіль, Ru. Изра́иль,Po. Izrael,etc. - Deriv. ізра́їльський, ізраїльтя́нин,-нка.- Subst. богобо́рець,прі́звище Я́кова; зві́дси на́зва жиді́вського пле́мени, Кузеля 128; наро́д і держа́ва в Малі́й А́зії.

From Hb. Yiśräél 'ts' via Gk. Israel, CCM.1,428. Klein 1,819,Vasmer[2] 2,123,a.o.

ІЗУМРУ́Д arch. 'precious stone:emerald', first recorded in 1462 (Korsch Archiv 9,679);BRu. ts, Ru.,Bu. изумру́д ,Po.szmaragd, etc.-Subst. дорогоці́нний ка́мінь зеле́ної кра́ски, Кузеля 128; смара́гд,ізмара́гд.

From Tk. zümrüd 'ts', the ultimate source being Gk. smáragdos, see смара́гд.

ІЗЮ́БР a variable of зубр ,q.v.

ІЗЮ́М 1. 'raisin;dried currants,sultanas' first recorded in the XVI c. ; Ru. изю́м.- Subst. родзи́нка.

From Tk.Tt. jüzüm 'grape fruit',Vasmer[2] 2, 124, Шанский 2:7,45-46.

ІЗЮ́М 2. GN. Izium (in Kharkivshchyna), founded in 1681 as a fort on Ізю́мський шлях.

From the name of Ізю́мська сакма́ /слід/ - Ізю́мський шлях, УРЕ.5,383-384.

ІЗЯСЛА́В PN. 'Izyaslav', OUk.,OES. Изяславъ ; BRu. Ізяслаў, Ru. Изясла́в, Po.Izia - sław, etc. - Deriv. Ізясла́вів; OUk.GN. Изя - славль - now : Ізясла́в /from 1569 to 1918 : За́слав на Гори́ні,cf. УРЕ.5,384 /.

PS. *Iz-ję-slavъ 'he who took over the glory, famous one'.

IK see к.

І́КА́ТИ, -А́ННЯ see I conj.

І́КВА GN. 'Ikva'(hydronym), ModUk.; BRu.ts, Ru. Иква, Po.Ikwa. - Syn. рі́чка, пра́ва притока Стиру; лі́ва прито́ка Півде́нного Бу́гу.

PS. *Kъva < *Ky, Gsg. Kъve, like Uk. Полтва,Po.Pełtew < *Pъlty,Gsg. Pъltve and similar old formations in -y,e.g. OCS. kry,Gsg. krъve, ljuby,Gsg. ljubъve,etc.; as such *Kъva was extended by prothetic i- in ts way as kъ > ikъ; as far as its root is concerned see кува́ти ; as a whole І́КВА would mean:'river which makes (cuts) its way through an uneven (difficult) terrain',cf. in this connection Сл.плк. Іг.: О Днепре Словутицю!Ты пробилъ еси каменные горы сквозѣ землю Половецкую... less persuasive is its deriv. from G. aiko'oak', РССтоцький 4,32 , following Vasmer, Osteurop. Ortsnamen, Dorpat 1921,2; cf.also the negative stand in this regard of Ільїнський , ЗІФВ. 7-8, 54-55.

NB.: The above proposed etymology of І́КВА< *Kъva helps to solve the Po. hydronym KWA, recorded by Kozierowski 6,222, despite Vasmer's hesitation to consider it either Sl. or G., cf. ZfslPh.8,113.

І́КЛО 'canine tooth, fank, tusk, buck tooth, cuspid', Wd. кло /Стрий/,ModUk.;BRu.і́кло, Ru. клык, Po. kieł,Gsg.kła, a.o.Sl.see Berneker I,660.- Deriv. ікла́/с/тий,-тість,-то. - Syn. однокорі́нні зу́би у ссавці́в, що вико́нують фу́нкцію захва́ту,уде́ржання й розрива́ння ко́рму, а теж напада́ння,за́хисту й риття́; /непра́вильно:/ би́вень, УРЕ.5,385.

PS. *kъlo, Gsg.*kъla 'ts' with prothetic i- after fall of -ъ- in the first syllable; root ts as in коло́ти; according to Berneker,l.c.,*kъlъ, Vasmer [2] 2,125.

ІКЛА́/С/ТИЙ : ікло

І́КНЕ́ННЯ : ікну́ти.

І́КНУ́ТИ : і conj.

І́КНУ́ТИСЯ : і conj.

IKON MUk. = ІКО́НА, see the following entry("ikon : obraz",ἅπαξ λεγόμενον, recorded in 1641, Jaś. 58).

* *
*

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

ІКО́НА 'icon', MUk. икона, OUk.иконы /1429 CCM.1,430/,OCS. икона; BRu.іко́на, Ru.,Bu.,Ma. ико́на, SC.íkona, Sln.,Cz.,Slk.Po. ikona. - Deriv. іко́нний, compounds : іконо-бо́рець,-бо́рство,-граф,-гра́фія,-пи́с/ець/, -ста́с. - Subst.о́браз Христа́,Ма́тері Бо́жої, або́ Святи́х, Кузеля 129.

From OCS. ikona 'ts', the ultimate source being Gk. eikóna 'likeness,image', Vasmer[2] 2, 125, Шанский 2:7,46.

ІКРА́, Wd. і́кра 'caviar', MUk. икра, OUk. икру чорную Asg. /1446 CCM.1,430/, BRu. ікра́,Ru.икра́, Bu.,Ma. и́кра ,SC. ȉkra,Cz.jikry, Slk. ikry, Po.ikra, LoSo.jerk/ńerk, UpSo. jikra/jikno. - Syn. КАВ'ЯР.

PS.*/j/ьkra 'ts', related to Lith.ìkras, Latv. ikri, Irl.iuchair (< **ikōr) 'ts'; Zupitza BB.25,100, Berneker 1,423-424,Trautmann 103, Sławski 1,447, Vasmer[2]2,125, Pokorny 504, Потебня РФВ.6,153, Младенов 222, Шанский 2:7,47-48, a.o.

ІКС 'Lat.letter X', Mod Uk. known to all other Sl. - Deriv. осо́ба-ікс 'unknown person'.

From Lat. X - pronunciation : /iks/,Кузеля 129.

ІКС - про́мені 'X-rays', ModUk. for Пулю́їські про́мені, also : Рентґе́н,Рентґе́нівські про́мені.

ІЛ 'slime,loam', MUk. ,OUk.,OES. илъ, BRu. ts, Ru.,Bu.,Ma.ил , OCS. ilъ, SC.ȉlovača , Sln.il, Cz.,UpSo. jíl, Po. ił . - Deriv.і́лкий,ілува́тий. -Syn. мул,грязь,багно́.

PS.*jьlъ 'ts' , related to Latv. īls 'very dark', Gk. ilýs 'marsh', cf. Bezzenberger BB.27, 163, Berneker 1,424, Vasmer [2]2,126, Sławski 1,449, Шанский 2:7,48,a.o.

ІЛАРІО́Н , Wd. Іля́ріон PN.'Ilarion, Hilarius, Hilary', MUk. Иларионь /1462, CCM.1,430/, OUk.OES.Иларионъ ; BRu. Іларіо́н,Ru.,Bu. Иларио́н, Po.Hilarion, Hilary, etc.- Deriv. Ларі́н, Лари/в/о́н,Ляріо́н, Іларіо́нович / Ларіо́нович, Іла - ріо́нівна / Ларіо́нівна, FN.Іларіо́н,Іларіо́ненко, Ларіо́ник, Лари́на (Богдан 158) ; MUk. Лариноу Dsg.(1490 CCM.1,1490), Ларионо/м/Isg. (ibid.),Ларивону Dsg.(ibid.), слугу Ларивона(1450), OUk. Ларивунъ (1366 CCM.s.v.),Ларивона (1378 ibidem),Ларионенокъ (Shevelov 269).

From Gk. Ilaríōn 'cheerful,merry,gay', Pape 1,543.

ІЛЛІ́НКА, ІЛЛІ́НЦІ : Ілля́.

ІЛЛІНО́Й,SovUk.Іллінойс 'Illinois', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.іллінойський, іллінбець,-о́йка.

Named after Amer-Indian tribe Illinois, living in that area.

ІЛЛЯ́ PN. 'Illya, Elias', MUk. Илıа (1627 Беринда), Іліı, Іліı & sq. (1484 Пом'яник), OUk. Гн помози рабу своему Илии (XIII–XIV c.); мц҃а генаря въ .л҃. стго Иполита купила землю княгыня Боянию всю Олъговая передъ стою Софиею передъ попы а ту были попинъ Иакимъ Дъмило Пательистипъко Михалько Нѣжьновичь млдъ Данило Марковъ мьюнъ Михал Алексанвиничь Иванъ Ганъчинъ Тудоръ Тоувиновъ. Ильи Копыловичь Тудоръ Бързатичь а передъ тими послухы купи землю княгыни Бояню всю. А въдала на ней семь десятъ гривьнъ соболии а въ томь д раницъ семь сътъ гривьнъ – (XII c.), (К Соф. графіто); Ru. Илья.-

- Deriv. Іллéвич, Іллíвна, Илькó, Илюсь, Илáш.-

- FN. Ілáш, Ілащу́к, Ільчéнко, Ільчу́к, Ільчи́на, Ільчи́шин, Ільцьо, Ілéмський, Ілечу́к, Іллéнко, Ілíй, Íліка, Ілія́, Ілійчу́к, Ілíєв, Іліéвський, Іліїв, Ілю́к, Ількéвич, Íльків, Íльков, Ільківський, Ільні́цький, Іля́ш, Ілéчко, Ілéнко, Íлик, Ілиндю́к, Іліня́к, Ілі́нич, Ілі́шин, Ілі́сич, Ілю́к (Богдан 100-101).-

- GN. Іллíнська, Іллíнці.-

- Subst. MUk. Бжїа крѣпость, Бъ па́нъ, або мо́щный панъ, 1627 Беринда.

From Gk. Eliās, the ultimate source being Hb. Eliyah 'the Lord is God' or 'Whose God is Jehovah', Klein 1, 1509, Петровский 121.

/ T.S. /

ілóт see гелóт.

ІЛЬМ 'elm', MUk., OUk., OES. ильмъ, BRu. ts, Ru., Bu. ильм, OCS. il6mъ, Cz. jil/e/m, Po. il/e/m, LoSo. lom, Plb. jelm. - Deriv. íльмовий, íльмище. GN. Íлемня, FN. Ілéмський. - Syn. в'яз шорсткий, Ulmus scabra.

PS.* j6l6mъ 'ts', related to Lat. ulmus, OHG. elm/boum/, MHG. ilme, E. Elm, cf. Pedersen KZ.38,313, Vasmer[2] 2, 126-127, Шанский 2:7,S2; less persuasive is its deriv. from G. ilme, suggested by Berneker 1,424, Uhlenbeck Archiv 15,487, a.o.

ÍЛЬЧЕНКО, Ільчи́шин, Ільчу́к, Íльцьо, a.o. see Ілля́.

ІМБЕЦИ́ЛЬНИЙ 'imbecile, imbecilic', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. імбеци́льність. Subst. недорозви́нений, слабоу́мний.

From Lat. imbecillus 'without support; feeble', Klein 1, 771.

ІМБИ́Р, also : імбíр, імбéр, інбúр 'Zingiber officinale: ginger', MUk. ингбир /1456 CCM.1,443/, инбир /1460 ibidem/; Ru. имби́рь, Po. imber, OPo. inbir, ingber, ingwer /CCM.1,443/. - Deriv. імби́рний, імбíрний. Subst. кóрінь, якóго вживáється до припрáви страв, Кузеля 129.

As indicated by MUk. forms the word was borrowed from MHG. ingeber 'ts' - a f/e. deformation of LLat. gingiber, the ultimate source of which is Skt. śṛṅgaveram 'ts', coming to Europe via Gk. zingiberis.

ІМЕ́ННИЙ, -ИК : íм'я

імжи́ти see мжи́ти.

ІМІҐРА́НТ, SovUk. іміґра́нт 'immigrant', BRu. іміграант, Ru. иммигра́нт, Po. imigrant, etc. first recorded in Eastern Europe in 1871 (Шанский 2:7,55). - Deriv. іміґра́нтка, іміґра́нтський, -тщина, here also іміґра́ція, іміґраці́йний, іміґрува́ти, -ання, AmUk. имміґру́ла, міґру́ла. - Subst. переселе́нець до іншої країни, за́йда, Кузеля 130.

From Lat. immigrāns (Gsg.-ntis): immigrāre to move in, immigrate, Klein 1,773, Шанский 2:7, 55-56.

ІМІТУВА́ТИ 'imitate', ModUk., BRu. імітава́ць, Ru. имити́ровать, Po. imitować, etc.- Deriv. імітува́ння, іміта́тор, -а́ція.- Subst. насл́ідувати, удава́ти, перейма́ти, Кузеля 130; наподоблювати, зразкува́ти/ся/.

From Lat. imitārī 'ts', Klein 1,772, Шанский 2:7,55.

імла́, імли́стий dial. for мла, мли́стий.

ІМОВІ́РНИЙ : йму /йня́ти/ and ві́ра.

ІМОРА́ЛЬНИЙ 'immoral', ModUk.- Deriv. імора́льність.-Subst. немора́льний.

From Lat. im-mōrālis 'ts' (: in- and mōs, mōris 'custom'), Klein 1,773.

ІМПЕРАТИ́В 'imperetive', ModUk.; BRu. імператыў, Ru. императи́в, Po. imperatyw, etc.-Deriv. імперати́вність.-но. - Subst. наказо́вий спо́сіб, зага́льне пра́вило, Кузеля 130.

From ModHG. Imperativ 'ts' introduced to Eastern Europe in 1861 (Шанский 2:7,57); its ultimate source is Lat. imperātivus (modus) : imperāre see the following entry.

ІМПЕРА́ТОР 'emperor', ModUk.; BRu. ts, Ru. импера́тор, Po. imperator, etc. - Deriv. імпера́торка, -ство, - ський.-Subst. самовла́дний волода́р; ці́сар, Кузеля 130.

From Lat. imperātor 'ts': imperāre ' to command', Klein 1, 775, Шанский 2:7,58.

ІМПЕ́РІЯ 'empire', ModUk.; BRu. імпе́рыя, Ru. импе́рия (since the XVI c.), Po. imperium, etc. - Deriv. імперія́л/ьний/, імперіялі́ст, -ка, імперіялі́зм, імперіялісти́чний, -ність, -но, here also імпе́рський. - Subst. те́рмін для монархі́чної держа́ви під вла́дою імпера́тора, парті́йного колекти́ву, мона́рха; мона́рхія.

From Lat. imperium, -ria 'ts' : imperāre 'to command', see the preceding entry.

ІМПЕРФЕ́КТ/УМ/ 'imperfect (past)', ModUk. - Subst. мину́лий недоко́наний час.

From Lat. imperfectum 'ts'.

ІМПОЗА́НТНИЙ 'imposing,impressive',ModUk. BRu. імпаза́нтны,Ru. импоза́нтный (since 1867), Po. impozantny,imponujący,etc. - Deriv. імпоза́нтність,-но.-Subst. показни́й,Рудницький-Церкевич 287.

From ModH G. imposant 'ts',Шанский 2:7,60.

ІМПОНУВА́ТИ 'to impress, affect', ModUk., BRu. імпанава́ць, Ru. импони́ровать, Po. imponować,etc.- Deriv. заімпонува́ти,-а́ння. - Subst. ви́кликати по́див,або́ поважа́ння,роби́ти вра́ження; хвали́тися, Кузеля 130.

From ModHG. imponieren 'ts',the ultimate source being Lat. imponere 'to put on'.

ІМПО́РТ 'import', BRu.і́мпарт , Ru. импорт(since 1894),Po.import,etc.- Deriv. імпортер, -ка ,імпорта́ція,імпортува́ти,-а́ння.- Subst. ввіз, при́віз /това́рів/ з заграни́ці,Кузеля 130.

From Fr. import 'ts' , the ultimate source being Lat. importāre 'to carry in',Шанский 2:7, 60-61, Klein 1,

ІМПОТЕ́НТ 'impotent', Mod Uk.; BRu.імпатэ́нт,Ru. импоте́нт,Po.impotent,etc.- Deriv. імпоте́нтний,-ність,-но,here also імпоте́нція. Subst.немі́чний,безси́льний /у полови́х зно́синах/,зни́ділий, Кузеля 130-131.

From ModHG. impotent 'ts', the ultimate source being Lat.impŏtens,-ntis'ts'; according to Шанский 2:7,61,Ru. импоте́нт is a b/f.of импоте́нция.

ІМПРЕҐНУВА́ТИ 'to make irresistible against rain,snow,etc.', ModUk.;Po.impregnować. - Deriv. імпреґнува́ння,-но́ваний.- Subst. підчи́нювати хемі́ка́ліями про́ти дощу́,сні́гу йтп.

From. LLat. impraegnāre 'to fill throughout,saturate'.

ІМПРЕСА́РІО 'impresario', ModUk.,BRu. імпрэса́рыо,Ru. импреса́рио,Po.impresario. - Subst. підприє́мець/театра́льний,концерто́вий , ци́рковий/,Кузеля 131.

From It. impresario 'ts'.

ІМПРЕ́СІЯ 'impression', ModUk.; Po.impresja. - Deriv.імпресі́йний,-ність,-но;імпресіоні́зм,-ні́ст,-ністи́чний. - Subst. вплив,вра́ження,Кузеля 131.

From Lat. impressus : impremere 'to press'.

ІМПРОВІЗУВА́ТИ 'to improvise' , ModUk.; BRu. імправізава́ць, Ru.импровизи́ровать, Po.improwizować,etc. - Deriv. імпровізува́ння,імпровізо́ваний,імпровіза́тор/ка/,-рський,імпровіза́ція,-ці́йний. - Subst. говори́ти або́ гра́ти без приготува́ння,Кузеля 131; твори́ти імпро́мпту (see the following entry).

From Fr. improviser or ModHG. improvisieren 'ts', the ultimate source being It.improvvisāre : improvviso 'unforeseen,impromptu'(:Lat. improvīsus 'ts').

ІМПРО́МПТУ 'impromptu,not rehearsed',ModUk. Po. impromptu. – Subst. без підготови,імпровізо́вано.

From Lat. in promptū 'in readiness, at hand',Klein 1,779.

І́МПУЛЬС ,AMUK.і́мпалс 'impulse',ModUk.: BRu. ts, Ru. и́мпульс,Po.impuls,etc.– Deriv. імпульси́вний,-ність,-но.– Subst. товчо́к,по́чин, спону́ка,при́від,причи́на,Кузеля 131;по́штовх.

According to Шанский 2:7,63-64, the word was borrowed from ModHG. Impuls 'ts',the ultimate source being Lat.impulsio 'ts': impellere 'to drive on /against'; yet , Булаховський considers Ru.и́мпульс a direct borrowing from Lat. with accentual change under E.influence,cf. Русский яз. в школе 4/1956,14; in stressing it as імпу́льс Кузеля derives it directly from Lat.(,l.c.); see also Klein 1,779.

ІМПУТУВА́ТИ 'to impute',ModUk.– Subst. припи́сувати,вмовля́ти,посуди́ти,Кузеля 131.

From Lat. imputāre 'ts' (= in 'in,into' and putō,putāre 'to reckon, compute,consider'), Klein 1,779.

ІМУ́ННИЙ 'immune', ModUk. – Deriv. імунізува́ти,-а́ння,,імунізо́ваний,-но,імуніте́т, імуніза́ція.– Subst.забезпе́чений від зарази́вої неду́ги; дипломати́чнно забезпе́чений від чужо́ї вла́ди,не/до/торка́льний,ектериторія́льний.

From Lat. immūnis 'ts', Klein 1,774.

І́М'Я, Gsg. і́мени 'name', MUk. и́мя /ХУIIс. ЛСЛ.83/,во има /1500 ССМ.1,442/, имѣ/1476 ibid. /, име/1487 ibid./, ими /1490ibidem /, ими /1451 ibidem /,имена /1496ibidem / по имени /1456 ibidem /, OUk. имє /1388,1404,1445, 1448 ССМ.1,442/, на имя /1378 ibid./,по имени /1423 ibid./, ьіме /1389 ibidem/,на имя /1434 ibid./,именемъ Isg. /1388 ibidem/,OES. имя;BRu. імя́,Ru. и́мя, Bu .и́ме, OCS. imę,SC.ȉmē, Sln. íme, Cz. jmen ,Slk.meno, Po. imie/miano,LoSo. mé, UpSo.mjeno,Plb.jejmą. – Deriv. іме́ння /йме́ння, іме́нний / йме́нний, іме́нник, займе́нник, приййме́нник, іме́новий/йме́новий, імени́ни/йме-ни́ни, імени́нний,-ик,-иця, імени́тий/ймени́тий,-тість,-то, іменува́ти, /за-,на-/йменува́ти/ся/,-ання, іменни́цтво,-цький, ім'яре́к, dial.намено́, мня/мнє ;MUk. * именовати/ся/ именовании /ХУ с. ССМ.1,437/, именитоє/1453 ibidem /,*менити/ся /ХУ с. ССМ.1,585/, *меновати /ХУ с. ibidem /, именословъ /ХУII с. /, именованїе /ХУII с. ЛСЛ.83/.–Syn. на́зва; ти́тул ССМ.1,442.

PS. *jьmę,Gsg. *jьmene < *ьnmen 'ts', cf. OPr. emmens, Ir. ainm, Alb.emën,Skt.nāma,Av.nāman-,Arm. anun, Lat.nomen,Gk.ónoma, Goth.namō,ToA.ñom,ToB. ñem, Ht.lāman; Berneker 1,426,Trautmann 70, Pokorny 321, Vasmer ^{2}2,129-130, Шанский 2 : 7, 64-65, a.o.

ім'яни́ни, им'яни́нник,-иця dial.for : імени́ни, імени́нник,-иця,

ім'яре́к ,etc.

see the preceding entry.

І́НАКШИЙ see і́нший.

ІНА́ЧИЙ, іна́чити : і́нший.

ІНБИ́Р see імби́р.

ІНБРІ́ДІНҐ, SovUk. инбри́динг 'in--breeding', ModUk.; Ru. инбри́динг.-Subst. систе́ма розве́дення твари́н, при які́й застосо́вується спаро́вування спорі́днених осо́бин, УРЕ.5,406.

From E. in-breeding 'ts', УРЕ.,l.c.

ІНВА́ЗІЯ 'invasion', ModUk.; Ru. инва́зия, Po. inwazja, etc. Deriv. інвазі́йний. -Subst. на́пад, вто́ргнення, УРЕ.5,406; на́їзд, Кузеля 131.

From Lat. invāsio (:invādere) 'ts', Klein 1,811.

ІНВАЛІ́Д 'invalid', ModUk.; Ru. инвали́д, Po. inwalida, etc. - Deriv. інвалі́дка, інвалі́дний, -ність, інвалі́дський.-Subst. воя́к, неприда́тний до слу́жби, во́єнний калі́ка.

From Fr. invalide 'ts', which came to Eastern Europe in the XVIII c. (Hüttl-Worth 73); the ultimate source of it is Lat. invalidus 'not strong, ineffective'. Шанский 2:7,96.

ІНВАРІЯ́НТ, SovUk. інваріа́нт 'invariant', ModUk.; BRu. інварыя́нт, Ru. инвариа́нт, Po. inwariant, etc. - Subst. незмі́нна кі́лькість, систе́ма, фу́нкція й т.п.

From Fr. invariant/e/ 'ts', УРЕ.5,407, Шанский 2:7,66.

ІНВЕКТИ́ВА 'invective', Mod Uk., known to all other Sl. - Deriv. інвекти́вний, -ність, -но. - - Subst. оби́да, знева́га, Кузеля 131; обра́зливий за́кид.

From Lat. invectiva (ōrātiō) 'abusive (speech)', УРЕ.5,407.

ІНВЕНТА́Р, AmUk. ІНВЕ́НТОРІ 'inventory', ModUk. BRu. ts, Ru. инвента́рь, Po. inwentarz, etc. - Deriv. інвента́рний, -ність, -но, інвентаризо́ваний, -но, /з/інвентаризува́ти, -а́ння; here also: інвенту́ра. - Subst. спис вла́сности, Кузеля 131; о́блік та переві́рення всіх за́собів устано́ви, підприє́мства тощо.

From LLat. inventārium 'finding out, enumeration', Klein 1,811 ; according to Vasmer[2] 2,130, Ru. инвентарь comes from ModHG. orig. as инвента́риум /1713-1718/ and инвента́рий /1743/, cf. also Шанский 2:7,67.

і́нве́нтори, і́нве́нторі AmUk. see the preceding entry.

ІНВЕ́НЦІЯ 'invention', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. AmUk. інвент́ивний,-ність,-но, інвентор.-Subst. творчість,помисловість,Кузеля131; винахідчивість,творча наснаженість.

From LLAt. inventiō 'ts'(: in 'on' and venire 'to come', , past participle: inventus) , Klein 1,

ІНВЕ́РЗІЯ 'inversion', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. інверзі́йний. - Subst. пере́ставка слів,Кузеля 131; змі́на узвича́єного поря́дку слів.

From.Lat. inversiō 'ts' (: in- 'in,inward' vertere 'to turn'),Klein 1,811, YPE.5,408.

ІНВЕСТИТУ́РА 'investiture',ModUk. , known to all other Sl. - Deriv.інвеститу́рний.- Subst. акт,церемо́нія наді́лювання кому́сь вла́ди й си́мволів її, святко́ва промо́ція,інсталя́ція; Кузеля 131: власть середньові́чних пану́ючих призна́чувати свяще́ників і наді́лювати зе́млями.

From LLat. investītūra 'ts'.

ІНВЕСТУВА́ТИ 'to invest', ModUk.BRu.інвеснціраваць, Ru.инвести́ровать,Po.inwestować, etc. - Deriv. інвестува́ння,AmUk.,AustrUk.інве́стор,інве́стмент,інвести́ція. - Subst. вклад капіта́лу для прибу́тку.

From LLat.investīre 'to cloth'.

інвете́йшен AmUk. 'invitation', first recorded in 1963 (Bilash 302). Subst. запро́шення.

From E. invitation 'ts', Bilash, l.c.

инвистига́ція, інвистиге́йшин AmUk., (SovUk.rendering: інвестига́ція,Жлуктенко 127)) 'investigation', first recorded in 1949 (JBR.). - Deriv. інвестигу́вати,інвестига́тор,Жлуктенко, l.c.-Subst. розслі́дування.

From E. investigation 'ts'.

ІНГАЛЯ́ЦІЯ 'inhalation', ModUk.,known to all Sl. - Deriv. інгаляці́йний ; here also інгаля́тор. - Subst. вди́хування лі́карських речови́н в органі́зм.

From. Lat inhālātiō 'ts' (: in- and hālāre 'to breathe') .

ІНГІБІ́ЦІЯ 'inhibition', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. інгібіці́йний, інгі́бітор.- Subst. заборо́на,зде́ржання судово́ї спра́ви, Кузеля 131; тру́днощі в себеви́яві, брак свідо́мого себеви́яву.

From Lat.inhibitiō 'ts' (: in- and hibēre 'to restrain,hold in')

ІНГУ́Л GN. 'Inhul (river)',ModUk.-Deriv. Інгу́лець.

From Tk.ängül 'quiet', Vasmer[2]2,131.

ІНГУМА́ЦІЯ 'inhumation,interment',ModUk.- Subst. по́хорони, Кузеля 131.

From. Lat. inhumatiō 'ts' (: in-and humus 'earth,ground').

інґера́ш Wd.(Hc.) (Кузеля І3І),инґера́г (Желеховський I,322), инґера́с (Vincenz 4) 'bribe', first recorded in the XIX c. - Subst. переку́пство,Кузеля І3І.

From Rm. a ingrăsa 'ts', Vincenz,l.c.

ІНҐЕРЕ́НЦІЯ 'interference', ModUk.; Po. ingerencja. - Subst. вплив,контро́ля.

From Lat. ingerentia 'ts' (: in- and gerere 'to conduct,carry,govern'), SWO.306.

ІНҐРЕДІЄ́НТ, AmUk. інґрі́дієнт 'ingredient',ModUk.; BRu. інгрэдые́нт,Ru.ингредие́нт, Po. ingrediencja,etc. - Deriv. інґредіє́нтний, here also: інґредіє́нція.- Subst.складова́ части́на, до́мішка,Кузеля 132.

From Lat. ingrediēns, Gsg.-ientis -present participle of ingredi 'to enter to'; AmUk. інґрі́дієнт directly borrowed from AmE. ingredient 'ts'.

ІНДА́БА 'indaba', ModUk. only.

From E. indaba 'ts', the ultimate source being Zulu in-daba 'business,affair' (JBR.).

ІНДАҐА́ЦІЯ 'investigation', ModUk. ;Po. indagacja. - Subst. слі́дство,Кузеля 132.

From Lat. indāgātiō'ts' (: ind- 'in' and āgare 'to drive'),Klein 1,786, SWO.302.

І́НДЕ 'elsewhere,somewhere', ModUk.; Ru и́нде,OCS. inъde, SC.ìndje, Cz.jinde, Po. indziej, - LoSo.hynźi/hynźo, - Syn. місця́ми,поде́куди.

PS.*inъ + de : inъ (ina,-o) and -de like in kъde, see і́нший and де.

І́НДЕКС 'index', ModUk.; BRu. і́ндэкс,Ru.и́ндекс (since 1792), Po. indeks,etc. - Deriv. і́ндексовий, /з/індексува́ти,-а́ння, індекса́ція. Subst. пока́зник (Sov."покажчик"),спи́сок,пере́лік,рее́стр,чи́сла,що пока́зують змі́ни в екомі́чному ро́звитку.

From Lat. index,Gsg.indicis,'pointer, indicator; the forefinger;sign,mark,indication;guide, witness,informer' : indicare 'to point out', Klein 1,787, Шанский 2:7,69, Орел I,376.

ІНДЕМНІЗА́ЦІЯ 'indemnification', ModUk.; indemnizacja. - Subst. відшкодува́ння,Орел I,376.

From Lat.indemnis 'unhurt,uninjured'.

ІНДЕПЕНДЕ́НТ, AmUk. індепе́ндент, индепендент 'independent', ModUk. - Subst. незалежний.

From E.independent 'ts', the ultimate source Lat independens, Gsg.-ntis 'ts', Орел I,376.

ІНДЕТЕРМІНІ́ЗМ 'indeterminism', ModUk.; Po. indeterminizm, etc. - Deriv. індетерміні́ст, -ка. - Subst визна́ння незале́жности во́лі від вну́трішніх і зо́внішніх причи́н, Орел, I,376.

From Fr.indeterminism or ModHG.Indeterminismus 'ts', the ultimate source being Lat. in- and dētermindruare 'to bound,limit,prescribe', Орел, l.c., Klein 1,786, SWO.302; cf. also Бойків (from Lat.) and Кузеля (from Gk.) - s.vv.

інджа́нкшон, інджо́нкшон AmUk. 'injunction', first recorded in 1957 (Bilash 303). - Subst. судова́ заборо́на.

From E. injunction 'ts', Bilash, l.c.; cf. also Жлуктенко I27 (:"інджо́нкшен").

інджо́нкшен, -шон AmUk. see the preceding entry.

ІНДИВІ́Д, ІНДИВІ́ДУУМ 'individual', ModUk.; BRu. індыві́д, Ru. индиви́д, Po. indywiduum, etc.- Deriv. індивідуа́л, -ка, індивідуалі́ст, -ка, -ський, індивідуалісти́чний, -ність, -но, індивідуа́льний, ність, -но, -ник, -иця, індиіндивідуалізува́ти/ся/, -ання, /з/індивідуалізо́ваний. - Syn. особи́стість, я́вище, річ або́ істо́та, відокре́млена в своє́му бутті від і́нших, Орел I,376; осо́ба, осібня́к, одиниця, Кузеля I32.

From Fr.individu (> індиві́д) and Mod HG. Individuum (> індиві́дуум), the ultimate source being Lat.individuum 'ts'; Шанский 2 :7, 69, Орел I,376, a.o.

ІНДИ́ҐО, SovUk. інди́го, Wd. і́ндіґо (Стрий) 'indigo, blue dye', ModUk.; BRu. інды́го, Ru. инди́го, Po. indigo, etc. - Deriv. інди́ґовий. - Subst. стручко́ва росли́на, що з не́ї виробля́ють фа́рбу; фа́рба з ціє́ї росли́ни, Орел I, 376; си́ня фа́рба, яку́ видобува́ється з росли́ни і́ндіґо, Кузеля I32.

From Sp. indigo/indico 'ts' borrowed either via Fr.indigo, or ModHG. Indich, the ultimate source being Lat.(color)indicus - a calque of Gk. indiko̗n (fármakon)/ indikón(kinnávari) 'Indian color', cf. Шанский 2:7,7I, Горяев I23, Орел I, 376, Klein 1,788, SWO.304.

ІНДИ́К, Ed.і-,индю́к, Wd. і́ндик (Стрий) 'turkey', ModUk. ; BRu. інді́к,Ru. индю́к Po. indyk,Slk. indyk. - Deriv. індича́/тко/, індиченя́, індича́чий, інди́чий,-ина,- и́чка,-и́чник,-и́чня, інди́читися. - Syn. інді́йський пі́вень.

From Po. indyk 'ts'; viz.:

> інди́к-птах американського походження. Цю велику птицю освоєно та завезено із Середущої Америки до Европи на розплід на початку 16-го століття, — в тому часі, як Христофор Колюмб та інші сучасні йому відкривачі Америки ще думали, що вони не відкрили Америку, але доплили до Індії, обпливаючи навколо земську кулю. Тому й жителів Америки названо помилково індійцями та привезену до Европи птицю помилково названо "птицею з Індії" — коротко індиком.
>
> Що нова домашня птиця була з Індії, думали французи, а за ними й українці. До Англії вона попала пізніше, і то не просто з Америки, але з Туреччини, і англійці почали ту птицю називати просто "турком" ("торкі"). А то дійсно ані "індик" ані "турок", але "американок".
>
> Давні білі переселенці в Америці спершу не плекали індиків дома, але йшли в ліс і там полювали собі диких індиків, JBR.-Arch.133.

ІНДИКАТИ́В 'indicative', ModUk.- Subst. ді́йсний спо́сіб (дієслі́в),Орел I,376.

From Lat.indicātivus : indicāre 'to point out,show', Орел , l.c., Klein 1,787.

ІНДИКА́ЦІЯ 'indication', ModUk.- Deriv. індика́тор,-ний. - Subst.вказі́вка,Орел I, 377.

From Lat.indicātiō, see the preceding entry.

ІНДИ́КТ,ІНДИ́КЦІЯ 'indiction', ModUk. Po.indykcja. - Subst. податко́вий пері́од 15 ро́ків у да́вньому Ри́мі.

From Lat.indictiō'declaration,appointment',Орел 1,376,Klein 1,787, SWO.304.

ІНДИФЕРЕ́НТНИЙ 'indifferent', ModUk.; BRu. індыферентны,Ru. индифферентный,Po. indyferentny,etc. - Deriv. індифере́нтність, -но, here also : індифере́нція. - Subst. рівноду́шний , байду́жий; яки́й не ді́є,незаціка́влений.

From Lat. indifferens,-ntis 'ts' (: in- and differens - present participle of differre 'to differ'), Орел 1,377, Klein 1,787,SWO. 304, Шанский 2:7,72 (: in Ru. from Po. in 1698).

ІНДІЯ GN. 'India', MUk. Индия ,OUk.,OES. Ин/ъ/дия, also : Инъдикия (Gk. Indikḗ /gē/, cf. Vasmer[2]2,132); BRu. Індыя ,Ru. Индия,Po. India,etc. - Deriv. індієць,індіяни , індійський, індійка, індіянка, here also: індус/ка/, індо-лог,-логія,-логічний,-европейський/-європейський,-европеїстика/-європеїстика, -европеєць/-європеєць,-европейка/-європейка ; GN. Індонезія, Індійський океан, Індо-Китай. - Subst.півострів у південній Азії, Кузеля 132.

From Lat. India : Gk. India 'ts' deriv.from Índos 'the river Indus', the ultimate source being Skt.sindhuh 'river', particularly 'river Indus', Vasmer [2]2, 132, Klein 1,787, Staszewski 120, a.o.; see also індиго, індик.

ІНДОЕВРОПЕЄЦЬ,SovUk. індоєвропеєць 'Indo-European',see the following entry.

ІНДОЕВРОПЕЙСЬКІ МОВИ й народи 'Indo-European languages and peoples', ModUk.; Ru.индоевропейские языки и народы, Po. języki i narody indoeuropejskie,etc.

In his introductory chapter to Ukrainian Literary Language and Its Dialects, Readings in Slavic Literature No.15, Winnipeg 1977, pp. 7-11, the present author wrote as follows:

Коли порівняти між собою деякі слова в европейських та західньо-азійських мовах,то впадає в вічі...їхнє спорідненя:

укр.	нім.	лат.	лит.	гр.	ст.-інд.
мáти	*Mutter*	*mater*	*mótyna*	*μήτηρ*	*mātá*
брат	*Bruder*	*frater*	*broterẽlis*	*φράτηρ*	*bhrā́tā*
сестрá	*Schwester*	*soror*	*sesuõ*		*svásа*
свéкор	*Schwieger-vater*	*socer*	*šešuras*	*ἑκυρός*	*śvášura*
свéкра	*Schwieger-mutter*	*socrus*	—	*ἑκυρά*	*śvaśrū́*
дíвер		*levir*	*dieveris*	*δαήρ*	*dēvā́*
син	*Sohn*		*sūnùs*	*υἱός*	*sūnúh*
дочкá	*Tochter*		*duktẽ*	*θυγάτηρ*	*duhitā́*
вдовá	*Witwe*	*vidua*	*widdewu*	*ἠίθεος*	*vidhávā*

(за етимологією згаданих слів : брат,дівер, дочка,вдова й т.д. див. в цьому словникові під відповідними гаслами).

Додаткові завваги:

Спорідненість між індогерманськими мовами характеризують не тільки окремі, звуково й значенево схожі слова, а ще й подібні форми відміни та багато інших особливостей. Для прикладу порівняймо таку дієвідміну:

укр.	ст.-церк.-слов.	лат.	ст.-інд.
берý	берѫ	*fero*	*bharami*
берéш	береши	*fers*	*bharasi*
берé[ться]	беретъ	*fert*	*bharati*
беремó	беремъ	*ferimus*	*bharamas*
беретé	берете	*fertis*	*bharatha*
берýть	берѫтъ	*ferunt*	*bharanti*

Схожість між формою й змістом таких і тим подібних слів треба пояснювати споконвічним зв'язком і походженням із того самого спільного джерела. Оте спільне джерело, що його відтворюємо на основі формально-значеневих спільнощів поодиноких мов, називаємо індоевропейською (теж: індогерманською) прамовою. Вона розпадалася на окремі галузі, групи, що з них пішли сьогоднішні мови. Ось ці галузі:

1. Індійська (індуська) з давніми й новими мовами індів (індусів) у Східній Індії в Азії. Сюди влічуємо:

а) старо-індійські мови, а саме ведійський діялект, що ним писано найстарші в усій індогерманській сем'ї пам'ятки — гімни „Ріґведа" (щось за 2000 літ перед Хр.) та санскрит („оброблена" мова) — давня літературна мова індів;

б) середньо-індійські діялекти, тзв. пракрити („необроблена" мова), та врешті

в) ново-індійські мови, що ними говорить сьогодні понад 200 мільйонів людей. Треба зазначити, що до індійських мов залічується й циганська мова.

2. Іранська, а саме:

а) старо-іранські мови (діялект Зенд-Авести, святого письма Заратустри, й діялект старо-перських написів Дарія);

б) середньо-перська мова, т. зв. пеглеві, та врешті

в) ново-іранські мови: перська, курдська, афганська, белюджистанська, осетинська (на Кавказі) й ін.

3. Вірменська в Туреччині, Росії й в Україні, відома з 5.-го століття по Хр.

4. Ілірійська з діялектами: венетським, месапським і македонським. Сюди належить теж альбанська мова на Балканському півострові з своїми діялектами.

5. Трацька й фриґійська (вимерлі:) перша на Балканському півострові, друга в Малій Азії.

6. Грецька, що на неї складаються старо-грецькі діялекти (йонсько-аттицький, ахайський і дорійський). В гелленістичну добу (десь від III. ст. до Хр.) злилися ці діялекти в одну спільну мову, т. зв. койне, з якої в дальшому розвитку витворилася сьогоднішня грецька мова.

7. Романська з давніми діялектами:

а) умбрійсько-оскійським,

б) фаліським та

в) латинською мовою; з народніх латинських говорів (т. зв. „вульґарної латини") розвинулися сучасні романські мови: французька, італійська, еспанська, портуґальська, румунська й ретороманська (в Швайцарії).

8. Кельтська з вимерлою мовою ґаллійською та з сучасними живими діялектами: кимрійським або велзьким (у Велзі у Великобританії), бретонським (у Бретонії у Франції) та з ірською й шотською мовами (в Ірляндії й Шотляндії).

9. Германська з північно-германськими мовами (данською, шведською, норвезькою та ісляндською), західньо-германськими (німецькою, голяндською, фляманською, фризійською та англо-саською) і врешті з східньо-германською ґотською мовою, відомою з перекладу біблії Вульфіля з IV. ст. по Хр. (найдавніший германський мовний пам'ятник).

10. Балтійська з вимерлими мовами: пруською та ятвязькою, та з сьогоднішніми живими: литовською та лотиською.

11. Слов'янська,

У XX. ст. відкрито ще дві індогерманські мови в Малій Азії:

12. Тохарську та

13. Гетитську.

Індогерманська група мов не вичерпує всіх мов на світі; крім неї є ще такі групи мов, як: урало-алтайська (м. ін. фінська й угорська мови), тюрко-татарська, семітська (м. ін. еврейська), банту — мови (в Африці), полінезійська (в Полінезії) і ін.

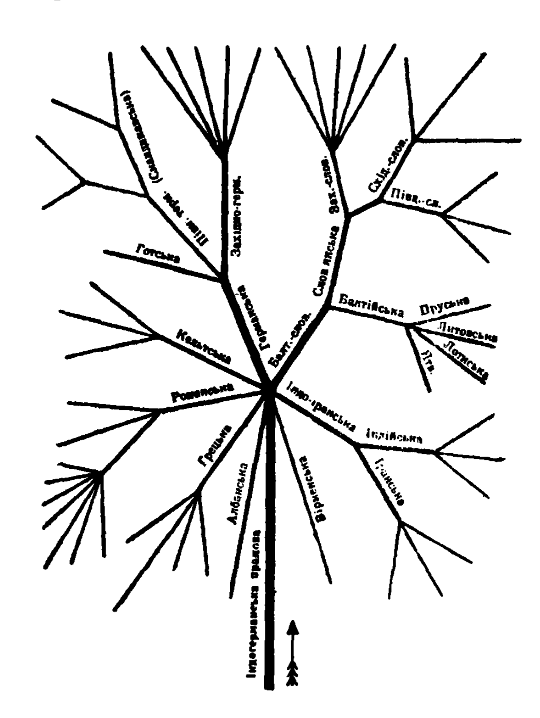
Декотрі галузі індогерманських мов стоять ближче одна до одної, ніж до інших. Індійська нпр. більш споріднена з іранською, слов'янська з балтійською, давніш думали про ближчу спорідненість грецької та італійської мов. Тимто й говорять у науці часом про індоіранську, чи балтослов'янську мовну групу.

У загальному поділяють індогерманські мови на дві більші підгрупи: *сатем* і *кентум*, залежно від того, як котра група розвинула первісні м'які звуки „*ḱ*" й „*ǵ*". І так у східньо-індогерманських мовах, сатемових, нпр. в індійських, іранських, слов'янських, балтійських, в альбанському й вірменському розвинулися на місці тих звуків протиснені зубні приголосівки (типу „*с*", „*ш*"), в західньо-індогерманських, нпр. в грецькій і латинській мові, в кельтійських та германських діялектах, залишилися вони задньо-язиковими приголосівками (типу „*к*"). З нововідкритих мов тохарська є напевно кентумова, гетитська дуже правдоподібно теж.

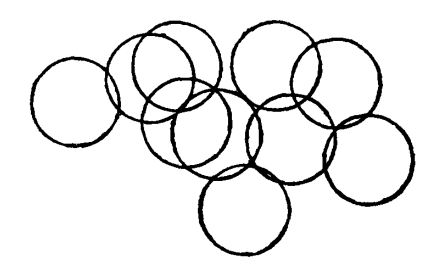
Про спорідненння мов між собою існують дві основні теорії. Одна з них дивиться на відносини між ними, як на відносини між потомками, що походять від однієї праматері,

чи теж між

галузками, що виросли з одного пня. Це й є теорія „р о д о в і д н о г о д е р е в а“ (Stammbaumtheorie) Августа Шляйхера (A. Schleicher). Друга теорія порівнює мовні явища з коловими хвилями, жмурами на воді, після того як кинути туди жменю камінців. Оті хвилі, що декотрі з них перетинаються (впливають одна на одну), а деякі не досягають своїми колами інших хвиль, з'ясовують обопільний вплив та зв'язок між мовними явищами, а дальше й між окремими мовами. Це є „теорія х в и л ь“ (Wellentheorie) Йоганна Шмідта (J. Schmidt). Хоч були й є застереження проти одної й другої теорії, покищо не з'ясовано остаточно в науці якоїсь нової, третьої, й дослідники або опираються на одній з них, або стараються погодити одну з одною, коли йде про практичну клясифікацію індогерманських мов.

"Stammbaumtheorie"

"Wellentheorie"

ІНДОЛЕ́НТНИЙ 'indolent', ModUk.; Po.indolentny. - Deriv. індоле́нтність,-но, here also : індоле́нція.- Subst. незда́рний, недолу́гий, нездібний.

From LLat. indolēns,Gsg.-ntis: in- and dolere 'to feel pain', Opeʌ 1,377, Klein 1,788,SWO. 303.

ІНДУ́КЦІЯ'induction', ModUk.; BRu. інду́кцыя, Ru.,Bu.индукция , Po. indukcja,etc. - Deriv. індукці́йний,-ність,-но, here also: інду́ктор,-ний, індукти́вний,-ність,-но,індукува́тися.- Subst. умови́від,при яко́му на підста́ві знання́ про окре́ме ро́биться висно́вок про зага́льне; збу́дження електри́чного стру́му в провіднику́; взаємоді́я між збу́дженням та гальмува́нням у нерво́вій систе́мі; математи́чні до́води та озна́чення на підста́ві ви́сновків від n до n + 1.

From Lat. inductiō 'leading in', Opeʌ 1,378.

ІНДУЛЬГЕ́НЦІЯ, SovUk. індульге́нція, ModUk.; BRu. індульге́нцыя, Ru. индульге́нция, Po. indulgencja, etc. - Subst. відпу́щення гріхі́в, Кузеля 133.

From Lat. indulgentia 'indulgence, gentleness, complaisance' (: indulgēns, -ntis 'indulgent'), Орел 1,378, Klein 1,789, SWO.303.

ІНДУ́С/КА/ : І́ндія.

ІНДУ́СТРІЯ 'idustry', ModUk.; BRu. інду́стрыя, Ru. инду́стрия, Po. industria, etc. - Deriv. індустрія́льний, -ність, -но, індустріялізува́ти, /пере/ індустріялізо́ваний, індустріяліза́ція. -Subst. промисло́вість, що виробля́є за́соби та знаря́ддя виробни́цтва, а теж предме́ти широ́кого вжи́тку, Орел I,378; фабри́чно-заво́дська промисло́вість із маши́нною те́хнікою, промисло́вість, Слум.4,28. AmUk. пи́льність.

From Lat. industria 'diligence, industry', orig. F. of industrius 'diligent, industrious' < indostruus 'building into' (: indu- 'in' and struere 'to build, erect'), Klein 1,789, Орел 1,378, SWO.303.

ІНДУ́СЬКИЙ : І́ндія.

інди́к Ed. for инди́к.

І́НЕЙ 'hoare-frost', MUk., OUk. инии, OES. иниє, BRu. і́ней, Bu., Ru. и́ней, dial. и́вень, OCS. inije, SC. ȉnje, Sln. inje, Cz. jíni, OCz. jínie. - Syn. під-, при-ме́рзла роса́.

Origin uncertain; some scholars connect it with Skt. ēni 'sparking', Горяев 123, Младенов 293; cf. Шанский 2:7,75-76.

ІНЕ́РТНИЙ 'inert, inactive', ModUk.; BRu. іне́ртны, Ru. ине́ртный, Po. inertny, Slk. inerčny, etc. -Deriv. іне́ртність, -но, here also іне́рція. - Subst. без-, не-дія́льний, незда́тний до ді́ї, неробу́чий, в'я́лий.

From Lat. iners, -ertis 'ts', inertia 'ts', Кузеля 133.

ІНЖЕНЕ́Р, Wd. інжині́р, інжи́нер, інжі́не́р, інжені́р 'engineer', ModUk.; BRu. інжыне́р, Po. inżynier > Ru. инжене́р, -Deriv. інжене́рний, інжене́рський, інжене́рія, інжене́рство, інженерува́ти. - Subst. те́хнік, що зужитко́вує практи́чно фі́зику, меха́ніку та хе́мію; будівни́чий, Кузеля 133.

From G. or Fr. Ingénieur 'ts', though some Wd. forms (інжи́нер, інжі́не́р) point to Po. mediation.

інжи́нер, інжі́не́р see інжене́р.

ІНЖЕНЮ́ 'ingénue,artless,naive girl',ModUk. known to all other Sl. - Subst. ро́ля акто́рки, що вдає́ в театра́льних виста́вах наї́вних дівча́т, Орел I,379.

From Fr. ingénue 'ingenous,artless,simple, Klein 1,794, Орел 1,379, Шанский 2:7,77.

ІНЖИ́Р 'fig', ModUk.; BRu.інжы́р, Ru.инжи́р. - Subst.фі́ґове де́рево; тако́ж суше́ні о́вочі з цього́ де́рева (фі́ґи),Орел I,379.

From Tk. incir, Uzbek enzyr 'ts, the ultimate source being Persian ändžīr 'ts',cf. Lokotsch 73, Vasmer ²2,133, Дмитриев 24,Шанский 2:7,77,a.o.

ІНЗЕРА́Т see інсера́т.

І́НІЙ = і́ней

ІНІЦІЯ́Л, SovUk. ініціа́л 'initial',ModUk. BRu. ініцыя́л,Ru.инициа́л , Po.inicjał,etc.- Deriv. ініція́ля,ініція́льний,-ність,-но , - Subst. початко́вий (напр.бу́ква).

From Lat initialis 'inicial,incipient'(: initium 'beginning,origin'), Klein 1,796,Орел 1,379,SWO.306.

ІНІЦІЯТИ́ВА, SovUk. ініціати́ва'initiative', ModUk.; BRu. ініцыяты́ва,Ru. инициати́ва, Po. inicjatywa,etc. - Deriv. ініціяти́вний,-ність,-но.- Subst. по́чин,спону́ка.

From Lat. initiātus 'begun' with suffix -iva, see the preceding entry.

ІНІЦІЯ́ТОР, SovUk. ініціа́тор,'initiator', ModUk.; BRu. ініцыя́тор,Ru.инициа́тор, Po. inicjator,etc. - Deriv. ініція́торка,ініція́торство,-ський ; here also:ініція́ція. - Subst. той,хто дає́ по́чин у ді́лі,за-,почина́ч.

From LLat.initiātor 'ts', Орел 1,379; see ініція́л.

І́НКА PN.:І́н/н/а, see і́нший.

ІНКА́СО 'encashment', ModUk.; BRu.інка́со, Ru.инка́ссо , Po.inkaso, etc.- Deriv. інкаса́тор,-ка, інкасува́ти,-а́ння, інкаса́ція, - Subst. збира́ння гро́шей готі́вкою.

From It. incasso 'ts',Орел 1,379,SWO.306.

ІНКВАРТА́ТА'inquartata (in fencing)',ModUk.- Subst. уника́ння уко́лу від проти́вника в фехтува́нні з одноча́сним спрямува́нням уко́лу про́ти нього́,Орел I,379.

From It. inquartata 'ts', Орел l.c.

ІНКВА́РТО, also ін-ква́рто (Слум.4,30) 'in quarto' ,ModUk. known to all Sl.- Subst.чверть-аркуше́вий ро́змір.

From Lat. in quarto 'ts', Орел 1,379.

ІНКВІЗИЦІЯ 'inquisition',ModUk.; BRu. ІН-квізьіцыя, Ru. инквизиция, Po. inkwizycja, etc. - Deriv. інквізиційний; here also: інквізитор,-ство,-ський.-Subst. суд католицької Церкви над єретиками(XIII-XIX ст.); тортури, витончене знущання, жорстокість, Орел I, 379.

From Lat. inquisitio 'a searching for, inquiring into', Орел l.c., Klein 1,798, SWO.307.

інквізитивний AmUk. 'inquisitive',first recorded in 1949 (Winnipeg,JBR.) - Subst. вліздивий. From E. inquisitive 'ts'.

ІНКИ 'Incas', ModUk. -Subst. тубільці Перу, Орел I,379.

From Inca 'a noble,prince' the ultimate source being Quechua inca 'ts', Klein 1,780.

ІНКОГНІТО, SovUk. інкогніто 'incognito' BRu.ts,Ru.инкогнито, Po. incognito, etc.-Subst. невідомий, потай,таємно,під чужим ім'ям; людина, що залишається невідомою в оточенні, Орел I,380.

From It. incognito,'ts',Орел l.c.,SWO.302.

ІНКОЛИ 'sometimes', ModUk. wanting in other Sl. - Syn. деколи,іноді.

A Uk.neologism ін-: інший and коли 'when'; see s.vv.

інком текс AmUk. 'income tax', first recorded in 1945 (Жлуктенко 128).- Subst. прибутковий податок.

From E. income tax 'ts', Жлуктенко , l.c.

ІНКОРПОРУВАТИ 'to incorporate', ModUk.; BRu. інкарпараваць, Ru. инкорпорировать Po. inkorporować,etc. - Deriv. за інкорпорувати заінкорований,інкорпорування, інкорпоруватися; - here also: інкорпорація, інкорпоративний. - Subst. включати,прилучати, приєднувати; AmUk. реєструвати в уряді як корпорацію.

From Lat. incorporare 'to form into a body' (:corpus,Gsg.corporis) , Орел 1,380, Klein 1, 784, SWO.307, Шанский 2:7,79.

ІНКРИМІНУВАТИ 'to incriminate', ModUk.; BRu. інкрымінаваць, инкриминировать, Po.inkryminować,etc. - Deriv. інкримінування , інкримінований, here also : інкримінація.-Subst. обвинувачувати, ставити на провину, Орел I,380.

From Lat. incrimināre 'to incriminate' (: in- and crimināre 'to accuse one of a crime'), Klein 1,784, Ope 1,380, SWO.307, Шанский 2:7,80.

ІНКРУСТУВАТИ 'to incrust', ModUk.;BRu. інкруставаць, Ru.инкрустировать,Po.inkrustować, etc.-

Deriv. інкрусто́ваний, інкрустува́ння; here also ; інкруста́ція, інкруста́тор, інкрустаці́йний. Subst. врі́зувати та вкле́ювати шматочки матері́ялів в пове́рхню предме́ту для його́ оздо́блення.

From Lat. incrustāre 'to cover with a crust', Klein 1,783, Ope 1,380, SWO.307.

ІНКУБУВА́ТИ 'to incubate', ModUk.; BRu. інкубава́ць, Ru. инкуби́ровать, Po. inkubować, etc. Deriv. інкубува́ння; here also: інкуба́тор, інкуба́ція, інкубаці́йний, інкуба́торний, -но. - Subst. виво́дити в шту́чному апара́ті молодня́к сільськогоспода́рських пта́хів, з ікри́ риб і т.п.; перехо́довий прихований пері́од хворо́би від зара́ження до поя́ви пе́рших озна́к захворюва́ння, (за:) Слум.4,31.

From Lat. incubare 'to lie in or upon', Klein 1,785, Ope 1,380, SWO.307.

ІНКУНА́БУЛА 'incunabula', ModUk.; BRu. ts, Ru. инкуна́була, Po. inkunabuła, etc.- Subst. першодру́к (до 1500).

From Lat. incunabula Npl. 'swaddling clothes, cradle, childhood; origin, beginning' Klein 1,785, SWO.307.

І́НО = йно : і́нший.

ІНОДІ 'sometimes, between whiles', MUk. иногди /1458 ССМ.1,444/, иногда /XVII с. ЛСЛ.83/, BRu. іногды, Ru. иногда, OCS. inogda, inъgda. - Syn. і́нколи, де́коли.

From * иногді *ino-kъdě 'ts', see і́нший and де; MUk. иногда from OCS. inogda.

інозе́мний see і́нший.

І́НОК 'monk', MUk. и́нокъ /XVII с. ЛСЛ.83/, OES. инокъ ; Ru. и́нок, Bu. ино́к , OCS. inokъ; - Deriv. і́ночество, -ський, MUk. и́нокіня /XVII с. ЛСЛ 83/. Subst. мона́х, черне́ць.

From OCS. inokъ 'ts' being a calque of Gk. moniós 'one living in seclusion', or Gk. monaxós 'monk', Vasmer 2,135; cf. also Преображенский 1,273, Шанский 2:7,83.

ІНОКЕ́НТІЙ PN. 'Innocent', ModUk.; Po. In/n/ocenty. - Deriv. Іноке́нтієвич, Іноке́нтіївна.

From Gk. Inokéntios, the ultimate source being Innocent 'innocent, uncorrupted'. (Latin Innocentius), Papc 1,551.

І́НСАЙД 1. 'inside player (in football, hockey)', ModUk.; Ru. инса́йд, Bu. инсайд. - Subst. півосере́дній грач.

From. E. inside (player) 'ts',

і́нсайд 2. AmUk. 'inside', first recorded in 1964 (Жлуктенко 128). - Subst. всередині.

From E. inside 'ts', Жлуктенко, l.c.

ІНСЕ́КТ 'insect', ModUk.; Ru. инсэ́кт , Po. insekt,etc. - Deriv. інсе́ктовий, інсекто-ло́г, -ло́гія, інсектици́д, інсекта́рій. - Subst. комаха, Кузеля 134.

From Lat insectum /animale/'segmented /animal/', being a calque of Gk. entomon 'insect' Klein 1,799, SWO.308,

ІНСЕРА́Т, also ІНЗЕРА́Т 'insertion',ModUk., Po. inserat. - Subst. оголо́шення,об'я́ва, Орел I,379.

From ModHG. Inserat 'ts',the ultimate source being Lat. inserere 'to put in,bring in, insert', SWO.308, Орел,l.c.

ІНСИНУЮВА́ТИ , Wd. інсинуува́ти/інува́ти (Стрий) ' insinuate', ModUk.; BRu. інсінуюва́ць, Ru. инсинуи́ровать, Po. insynuowac,etc. - Deriv. інсинуюва́ння, here also: інсинуа́ція, інсинуйо́ваний.- Subst. поши́рювати злі́сні ви́гадки, зво́дити на́клеп на ко́гось , Слум.4 2; обмовля́ти на́тяками, ки́дати підо́зру на кого-не́будь, Орел I,38I.

From Lat. insinuāre 'to wind oneself into, ingratiate oneself' (: in- and sinuāre 'to bend, wind,curve'), Klein 1,800, Орел 1,85,SWO.309.

ІНСПЕКТУВА́ТИ 'to inspect', ModUk.; BRu. інспектава́ць, Ru. инспекти́ровать,etc. - Deriv. інспектува́ння; also here інспе́кція, інспе́ктор/ка/,-рський, інспекту́ра, інспекці́йний. - Subst. перевіря́ти ді́яльність, здійснювати на́гляд, Орел I,38I.

From Lat. inspectāre 'to look at' (: inspectare : specere/spicere 'to look,inspect, consider'), Орел 1,381, Klein 1,800, SWO.308,

Шанский 2:7,85.

ІНСПІРУВА́ТИ 'to inspire', ModUk.; BRu. інспірава́ць, Ru. инспири́ровать, Po. inspirować,etc. - Deriv. інспірува́ння, інспіро́ваний, here also: інспіра́тор/ка/, інспіра́ція, інспіра́торський, інспіраці́йний.

Subst. наві́вати, вселя́ти кому-не́будь які́сь думки́, по́гляди, навча́ти, як пово́дити себе́, як ді́яти то́що; виклика́ти що-не́будь намовля́нням, підбу́рюванням, Слум. 4,33; підбу́рювати, виклика́ти поді́ю, провокува́ти, нацьовля́ти, під'ю́джувати, Орел I, 38I.

From Lat. inspirāre ' to breathe into,to blow upon;to inflame' (: in- and spirare ' to breathe'), Klein 1,801, Орел l.c., SWO. 308; Шанский 2:7,86.

ІНСТАЛЮВА́ТИ 'to install', Po. instalować. -Deriv. інсталюва́ння, -льо́ваний. - here also : інсталя́ція. - Subst. впрова́джувати в уряд, уря́дження школи, Кузеля 134; монтува́ти й вставля́ти при́лади, маши́ни на підприє́мстві чи в устано́ві.

From LLat. installāre 'to introduce formally', Klein 1,801, SWO.308.

ІНСТА́НЦІЯ 'instance', ModUk., known to all other Sl. - Subst. оди́н із щаблі́в ієра́рхії вла́ди, адміністра́ції, Орел I, 381-382.

From Lat. instantia 'constancy, perseverance, earnestness, urgency' (orig. 'standing near, presence'), Klein 1,801, Орел, l.c., SWO.308.

ІНСТИ́НКТ 'instinct', ModUk.; BRu. інста́нкт, Ru. инстинкт, Po. instynkt, etc. - Deriv. інстинкти́вний, -ність, -но, інстинкто́вий, -во. Subst.- приро́дній несвідо́мий по́тяг до чо́гось, Кузеля 135.

From Lat. instinctus 'instigation, impulse' (: instinguere 'to incite, impel'), Klein 1,801, Орел 1,382, SWO. 309; ModHG. mediation suggested by Vasmer 2,132, Шанский 2:7,87, for Ru. инсти́нкт (1764) not excluded.

ІНСТИТУ́Т 'institute', ModUk.; BRu. інстыту́т, Ru. институ́т, Po. instytut, etc. -Deriv. інститу́тка, інститу́тник, інститу́тський; here also: інститу́ція. -Subst. заве́дення, ви́ща шко́ла, устано́ва, Кузеля 134; дослідно-науко́ва устано́ва, напр. Інститу́т Екзильних До́слідів УММАН.

From Lat. institūtum 'purpose, design, plan' (: instituere 'tu put, fix, set, erect, establish', Klein 1,801, Орел 1,382 (from Fr.?), SWO.309.

ІНСТРУ́КТОР/КА/, ІНСТРУ́КЦІЯ etc. see інструува́ти.

ІНСТРУМЕ́НТ 'instrument', MUk. инструмент (1627 Беринда); BRu. інструме́нт, Ru. инструме́нт, Po. instrument, etc. -Deriv. інструмента́льний, -но, інструмента́лі́ст/ка/, інструментува́ти, -а́ння; here also: інструмента́ція, інструменталіза́ція. -Subst. при́лад, зна́ряд, варста́т; музи́чний при́лад, Кузеля 134-135.

From Lat. instrumentum 'implement, equipment, tool' (: instruere 'to prepare, equip'), Орел 1,382, Klein 1,802, Шанский 2:7,89.

ІНСТРУУВА́ТИ (Кузеля 135), ІНСТРУКТУВА́ТИ 'to instruct', ModUk.; BRu. інструктава́ць, Ru. инструкти́ровать, Po. instruować, etc. - Deriv. інстру́ктор/ка/, інстру́кторство, -ський, інструкти́вний, -ність, -но; here also: інстру́кція. - Subst. учи́тель, спра́вник, Кузеля, l.c.

From Lat. instruere 'to build in', Орел 1, 382, Klein 1,802; cf. also Шанский 2:7,88-89.

ІНСУЛІ́НА, SovUk. інсулі́н 'insulin', ModUk. BRu. інсулі́н, Ru. инсули́н, Po. insulina, etc. -Deriv. інсулі́новий. - Subst. препара́т для лікува́ння діябе́тиків.

An artificial medical neologism deriv. from Lat. insula 'island', i.e. the islands of Langerhans - calls producing polypeptide hormons, the basic component of insulin, Орел 1,382, SWO, 309.

ІНСУ́ЛЬТ, AmUk. і́нсалт 'insult', ModUk.; BRu. інсу́льт, Ru. инсу́льт, Po. insult, etc. - Deriv. інсульта́ція /Кузеля 135/. - Subst. обра́за; /в медици́ні:/ раптóве пору́шення крово́обігу в головно́му мі́зку.

From Lat. insultus 'ts' (: insultēre 'to leap on, jump on'), Ореl 1, 382, Klein 1,802, Сікі́в 180; cf. also Шанский 2:7,90 (from ModHG. Insult, 1873).

ІНСУРҐЕ́НТ 'insurgent', ModUk.; Po. insurgent. - Subst. повста́нець, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. insurgēns, Gsg.-ntis 'ts' (: insurgere 'to rise up'), Ореl 1,382, Klein 1,802, SWO. 309.

ІНСУРЕ́КЦІЯ (Кузеля 135) 'insurrection', ModUk.; Po. insurekcja. - Subst. повста́ння, Кузеля, l.c.

From Lat. insurrectiō 'ts' (: insurgere, see the preceding entry).

ІНСЦЕНІ́ВКА, ІНСЦЕНІЗА́ЦІЯ, SovUk. (from SovRu. :) інсценіро́вка 'staging', ModUk.; Ru. инсцениро́вка. - Deriv. інсценізува́ти, -а́ння, інсценізо́ваний. - Subst. адапта́ція, перероблення літерату́рного тво́ру для сце́ни.

From Lat. in- 'on' and scaena 'stage', УРЕ. 5,471, Шанский 2:7,90, Лесин-Пулинець[3] 168.

ІНТАБУЛЮВА́ТИ 'to register', ModUk.; Po. intabulować. - Deriv. /за/інтабульо́ваний, /за/інтабулюва́ння; here also : інтабуля́ція. - Subst. вписувати в реєстраці́йні книги вла́сности, або́ гіпоте́ки.

From Lat. in- and tabula 'table', formed by Uk. suffix -ува́ти (*-ovati).

ІНТА́ЛІЇ Npl. 'intaglios', ModUk. - Subst. врі́зьблені ка́мені з зобра́женням у ви́гляді заглибленого рельє́фу; мисте́цтво, спо́сіб тако́го рі́зьблення.

From It. intaglio 'ts', the ultimate source being (unattested) LLat. *talliāre 'to engrave'.

ІНТА́РСІЯ 'intarsia', ModUk. ; Po. intarzja. Subst. вид інкруста́ції де́ревом на де́реві, де́ревна моза́їка; мисте́цтво, спо́сіб тако́ї інкруста́ції.

From It. intarsia 'ts', the ultimate source being in- and Ar. tarṣī 'mosaic'.

ІНТЕҐРА́Л, SovUk. інтегра́л 'integral', ModUk.; BRu. інтэгра́л, Ru. интегра́л, Po. integral, etc. - Deriv. інтеґра́льний, -ність, -но; here also : інтеґрува́ти, -а́ння, /з/інтеґро́ваний, інтеґра́ція, інтеґра́тор. - Subst. по́вна одини́ця, ці́лість.

From Lat. integrālis 'making up the whole' (: integer 'whole'), Klein 1,803.

ІНТЕҐУМЕ́НТ, SovUk. інтегуме́нт 'integument', Ru. интегуме́нт, Po. integument. - Subst. покри́в насі́нного зача́тка у голо-й крито-насі́нних росли́н, УРЕ.5,474.

From Lat. integumentum 'ts' (: integere 'to cover'), УРЕ.l.c., Klein 1,803.

ІНТЕЛЕ́КТ 'intellect', ModUk.; BRu. інтэле́кт, Ru. интелле́кт, Po. intelekt, etc. - Deriv. інтелектуа́льний, -ність, -но, інтелектуалі́зм, -і́ст/ка/. Subst. ум, ро́зум, розсу́док, пізнава́льні зді́бності люди́ни.

From Lat. intellectus 'ts' (: intellegere 'to perceive, choose between'), see also the following entry.

ІНТЕЛІҐЕ́НТ, SovUk. інтеліге́нт 'intelligent person', ModUk.; BRu. інтэліге́нт, Ru. интеллиге́нт, Po. inteligent, etc. - Deriv. інтеліґе́нтний, -ність, -но; here also: інтеліґе́нція. - Subst. розу́мна й осві́чена люди́на, Орел I,384.

From Lat. intelligens 'ts' see the preceding entry.

ІНТЕНДА́НТ 'intendant', ModUk.; BRu. інтэнда́нт, Ru. интенда́нт, Po. intendant, etc. - Deriv. інтенда́нтський, інтендан-ту́ра. - Subst. головни́й догляда́ч, керівни́к, заві́дувач; доставе́ць.

From Fr. intendant via ModHG. Intendant 'ts', Шанский 2:7,94-95.

ІНТЕНСИ́ВНИЙ, Wd. інтензи́вний (Кузеля 135) 'intensive', ModUk. BRu інтэнсі́ўны, Ru. интенси́вный, Po. intenzywny, etc. - Deriv. інтенси́вність, -но, here also: інтенсифікува́ти, -ання, інтенсифіка́ція, -ко́ваний. - Subst. — напру́жений, змі́цнений, Рудницький-Церкевич 289.

From Fr. intensif 'ts' with suffix -ний (-*ьnъjь), the ultimate source being LLat. intensus 'ts', Шанский 2:7,95.

ІНТЕ́НЦІЯ, AmUk. інте́ншин 'intention', ModUk.; Po. intencja. - Deriv. інтенці́йний, інтенціональний, -ність-но. - Subst. за́мір, охо́та, га́дка, Кузеля 135.

From Lat. intentiō 'ts' (: intendere 'to stretch toward'). Орел 1,384, Klein 1,804.

ІНТЕРВА́Л 'interval', ModUk.; Po. interwał. -Subst. ві́дступ, прога́лина.

From Lat. intervallum 'space between ramparts' (: inter- 'between' and vallum 'rampart').

ІНТЕРВЕ́НТ 'interventionist', ModUk.; BRu. інтэрве́нт, Ru. интерве́нт, Po. interwent, etc. - інтерве́нтський, інтерве́нція, here also: інтервеньюва́ти, -ання, інтервенці́йний. - Subst. організа́тор, уча́сник інтерве́нції, втруча́ння, SovUk. захва́тчик.

From ModHG. Intervent 'ts', the ultimate source being Lat intervenīre 'to come between'), Шанский 2:7,96.

ІНТЕРВ'Ю́ 'interview', ModUk. ; BRu. інтэрв'ю ,Ru. интервью,Po. interview,etc. Deriv. інтерв'юва́ти,-а́ння. - Subst. /журналісти́чна/ розмо́ва для надрукува́ння в пре́сі; зу́стріч.

From E. interview 'ts', Кузеля 135, Шанский 2:7,97,Лесин-Пулинець[3] 170.

ІНТЕРДЕНОМІНАЦІ́ЙНИЙ 'inter-denominational', ModUk. - Subst. міжвизнане́вий, міжвіроісповідний.

Lat. inter- and denominatiō 'denomination'.

ІНТЕРДИ́КТ ' interdict ', ModUk.; Po. interdykt. - Subst. заборо́на, зака́з;церко́вна клятьба́,Кузеля 135.

From Lat. interdīctum 'ts' (: inter- and dicere'to say').

ІНТЕРЕ́С, Wd.інте́рес 'interest',ModUk. BRu. інтэ́рас , Ru. интере́с, Po.interes, etc. Deriv. інтереса́нт/ка/, інтере́сний, /за/-інтересува́ти/ся/, /за/інтересо́ваний,-но, /за/інтересува́ння.- Subst. спра́ва,зала́годження спра́ви, справу́нок; хосе́н,зиск; ува́га,річ,що кого́сь займа́є; торгове́льне або́ промисло́ве підприє́мство,Кузеля 135-136.

From Po. interes (cf. Wd.INTЕ́РЕС), the ultimate source being Lat.interesse 'to be in between', Vasmer 2,136, Шанский 2:7,97.

ІНТЕР'Є́КЦІЯ 'interjection', ModUk.- Deriv. інтер'єкці́йний. - Subst о́клик;грам.: ви́гук.

From Lat. interjectiō 'ts' (: inter- and jacere 'to throw'), Klein 1,805.

ІНТЕР'Є́Р 'interior', ModUk.- Subst. вну́трішній про́стір будівлі; особли́вості будо́ви окре́мих о́рганів рі́зних видів твари́н.

From Fr. interieur 'ts', УРЕ.5,477, see also інте́ріо́р, інті́ріор.

І́НТЕРІМ 'interim', ModUk. known also to all other Sl. - Deriv. ад і́нтерім. - Subst.тимчасо́вий,-во, тимча́сом,хвиле́вий, -во.

From Lat. interim 'ts'.

інте́ріо́р BrazUk. ' interior, outside part of a territory, province', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. прові́нція, пор.

"інтеріор , чи як у нас кажуть, провінція."

/Праця,Прудентопіль,ч.6/1981/.

From Port. interior 'inside,interior; hinterland';

see also :

інтер'є́р, інті́ріор.

ІНТЕРЛІ́НІЯ 'interline', ModUk. known to all other Sl. - Deriv.інтерлінійний.- відступ між рядками.

An artificial neologism based on Lat.inter- and linea 'line'.

ІНТЕРЛЮ́ДІЯ 'interlude', MUk. интерлюдия /XYII-XYIII c./; BRu. інтэрлюдыя, Ru.интерлюдия, Po.interludium,etc.- -Subst. невеличкий проміжний епізод між двома частинами музичного твору;в середні віки: невелика театральна п'єса комедійного характеру,УРЕ.5,477; пригривка, Кузеля 136.

From Lat. interlūdium 'ts' (: inter- and lūdus 'play'); see also ІНТЕРМЕ́ДІЯ; Лесин-Пулинець[3],І70.

ІНТЕРЛЬОКУ́ТОР 'interlocutor' first recorded in the XX c. (Кузеля 136); Po. interlokutor. - Subst. розмовник, той,що говорить з другим.

From Lat. interlocūtor 'ts' (: inter- and loqui 'to speak').

ІНТЕРМЕ́ДІЯ 'interlude'MUk.интермедия /XVII-XVIII c.): Po. intermedium. - Syn. = інтерлюдія.

From Lat. intermedium 'ts' (: inter- and medius 'middle'); according to Vasmer[2]2, 136 and Шанский 2:7,99,Ru. word comes from Po.

ІНТЕРМЕ́ЦЦО 'intermezzo',ModUk.,known to all other Sl. - Subst. короткий музичний уступ,; дрібний випадок серед важливіших подій, Кузеля 136.

From It. intermezzo 'ts', Опел I, 386, Шанский 2:7,99-100.

ІНТЕ́РН 'intern', ModUk. - Deriv. інтернат,-ський,інтернувати,інтернований,інтернування; інтеро/ре/цепція. - Subst. заавансований студент,або свіжий випускник, що практикує в лічниці, бюрі тощо; ув'язнений,інтернований.

From Lat. internus 'internal'.

ІНТЕРНА́Т see the preceding entry.

ІНТЕРНАЦІОНА́Л 'international', ModUk.; BRu. ts, Ru. интернационал, Po.internacjonał, etc. - Deriv. інтернаціональний,інтернаціоназізм, -іст/ка/,- Subst. міжнародна організація соціялістів світу в XIX й XX ст.; комінтерн /1919/; пролетарський гімн.

From Lat. internationālis (: inter- and nātiō 'nation'), Шанский 2:7,100- 102 (:Ru. from Fr.)

ІНТЕ́РНИЙ, інтерні́ст /Кузеля 136/ deriv. of ІНТЕ́РН,see s.v.

ІНТЕРПЕЛЮВА́ТИ 'to interpellate', ModUk.; Po. interpelować. - Deriv. інтерпелюва́ння, інтерпельо́ваний, here also : інтерпеля́ція.- Subst. ста́вити публі́чний за́пит у парля́менті.

From Lat. interpellāre 'ts' (: inter- and appellāre 'to appeal').

ІНТЕРПОЛЯ́ЦІЯ 'interpolation', ModUk. Po. interpolacja. - Subst. вста́вка в руко́писі, допо́внення; фальшува́ння, Кузеля 136.

From Lat. interpolāre 'ts' (: inter- and polire 'to adorn, furbish, polish').

ІНТЕРПРЕТУВА́ТИ 'to interpret', ModUk.; BRu. інтэрпрэтава́ць, Ru. интерпрети́ровать, Po. interpretować, etc. - Deriv. інтерпрету - ва́ння, інтерпрето́ваний ; here also: інтерпрета́ція. - Subst. поя́снювати, виклада́ти; переклада́ти/усно́/, тлума́чити.

From Lat. interpretāri 'ts'.

ІНТЕРПУ́НКЦІЯ 'punctuation', ModUk. ; Po. interpunkcja. - Subst. розділо́ві знаки́ в право́писі.

From Lat. inter- and punctum 'pricked mark, point'.

ІНТЕРРЕ́ҐНУМ 'interregnum', ModUk.; Po. interregnum. - Subst. безкоролі́в'я, час перед насту́пленням ново́го короля́, Кузеля 136.

From Lat. interrēgnum 'ts' (: inter- and rēx, Gsg. rēgis 'king').

ІНТЕРРОҐА́ЦІЯ, AmUk. інтероґе́йшин 'interrogation', ModUk.; Po. interrogacja. - Deriv. інтерроґаці́йний; here also : інтерроґа́тор, інтерроґати́вний /Кузеля 136/.- Subst. випи́тування.

From Lat. inter- and rogāre 'to ask'.

ІНТЕРФЕРЕ́НЦІЯ 'interference', ModUk.; Ru. интерфере́нция, Po. interferencja.- Subst. втруча́ння, вплив, вмі́шування; перехрищування хвиль сві́тла, го́лосу, Кузеля 136; накла́дання когере́нтних хвиль, УРЕ. 5, 487.

From Lat. inter- and ferire 'to strike'.

ІНТЕРЦЕДУВА́ТИ 'intercede', ModUk., first recorded in the XX c. (Кузеля 136). Subst. бу́ти посере́дником, Кузеля, l.c.

From Lat. intercēdere 'to come between' (: inter- and cēdere 'to go').

ІНТЕРЦЕ́СІЯ 'intercession', ModUk. Subst. посере́дництво, Кузеля 136.

From Lat. intercessiō 'ts', see the preceding entry.

ІНТИ́МНИЙ 'intimate', ModUk.; Bru. інты́мны, Ru. инти́мный, Po.intymny,etc. - Deriv. інти́мність,-но.- Subst. ду́же бли́зький; довіро́чний, Кузеля 136.

From Fr. intime 'ts'(XIV c.) ,the ultimate source being Lat. intimus 'innermost',Ope^ 1,388, Шанский 2:7,104.

інті́ріор AmUk. 'interior', first recorded in 1949 (JBR.).- Subst. нутро́ до́му.

From E. interior 'ts'; see also інтер'є́р, інте́ріо́р.

ІНТОКСИКА́ЦІЯ 'intoxication', ModUk.; Po. intoksykacja. - Subst. оп'яні́ння,збу́дження; затро́єння кро́ви,Кузеля 137.

From Lat. intoxicātiō 'ts' (: in- and toxicāre 'to poison').

ІНТОНУВА́ТИ 'to intonate',ModUk. - Deriv. /за/інтонува́ти,-а́ння; here also:інтона́ція.- Subst. почина́ти спів; говори́ти співни́м го́лосом.

From Lat. intonātiō (: in- and tonus 'ton').

ІНТРА́ТА 'profit',ModUk. - Subst. дохі́д, зиск, Кузеля 137.

From Lat. intrā 'on the inside,within'.

ІНТРИ́ҐА , SovUk.інтри́га 'intrigue',ModUk. BRu.інтры́ґа, Ru. интри́га , Po.intryga,etc. - Deriv. інтри́жка,/за/інтриґува́ти,- а́ння,/за/ інтриґований, інтриґа́нт,-ка,-ство,-ський. - Subst. хи́тра підмо́ва, пі́дступ,Кузеля 137; спо́сіб організа́ції ді́ї в літерату́рному тво́рі ; прихо́вані зловми́сні ді́ї,до яки́х вдаю́ться лю́ди для дося́гнення ті́єї чи і́ншої него́жої,гане́бної мети́; /за:/УРЕ.5,488.

From ModHG. Intrige'ts', the ultimate source being Lat. intricāre 'to entangle', Ope^ 1, 389, Шанский 2:7,104 (: Ru. from Fr.).

ІНТРОДУ́КЦІЯ 'introduction', ModUk.; BRu. інтроду́кцыя, Ru. интроду́кция, Po. introdukcja,etc.- Subst. вступ,Кузеля 137;вве́дення, ввідна́ части́на.

From Lat. introductiō 'ts' (: intro- and dūcere 'to lead'), Ope^ 1, 389, Шанский 2:7, 105 ,Klein 1,809,SWO.313.

ІНТРОЛІҐА́ТОР 'book binder', ModUk.; Po. introligator. - Deriv. інтроліґа́торка,інтроліґа́торство,-ський.- Subst. переплі́тник; палітýрник,Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. intro- and ligāre 'to bind',SWO. 313.

ІНТРОНІЗА́ЦІЯ 'inthronization', ModUk. Po. intronizacja. - Subst. поса́дження на престі́л ,Кузеля 137.

From Lat. in- and thronus 'throne',the ultimate source being Gk. thronos 'ts'.

ІНТРУЗ 'intruder', ModUk.; Po. intruz.- інтрузія, інтрузивний. - Subst. непрошений, влізливий, Кузеля 137.

From Lat. intrūsiō : intrūdere 'to thrust in'.

ІНТУЇЦІЯ 'intuition', ModUk.; BRu. інтуіцыя, Ru. интуиция, Po. intuicja, etc.- Deriv. інтуїційний, here also : інтуїтивний, -но, інтуїтивізм, інтуїціонізм. - Subst. поглядовість, представлення чогось в свідомості без попереднього розсліду; відгадка, прочуття, Кузеля 137; своєрідна пізнавальна здатність людини, що полягає в швидкому, нібито непідготовленому розв'язанні тієї чи іншої проблеми, УРЕ.5, 489; прочуття, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. intuitiō 'ts' (: in-tueri 'to look at, watch'), Орел 1, 390 ; Шанский 2:7,106 (:Ru. from Fr.).

ІНТУРИСТ 'Intourist', SovUk.; BRu. інтурыст, Ru. интурист. - Subst. підсовєтська офіційна туристична агенція, започаткована в 1929 р.

From Ru. abbr. инострáнный/ турист, Шанский 2:7,106.

ІНУЛІНА, SovUk. інулін 'inulin' ModUk., known to all Sl. - Subst. полісахарид, ангідрид д-фруктози, УРЕ.5,489.

Probably from ModHG. Inulin 'ts'.

ІНФАМІЯ 'infamy', ModUk.; Po. infamia.- неслава, нечесть , Кузеля 137.

From Lat. infāmia 'ts'.

ІНФАНТ 'infant', ModUk., known to all Sl. -Deriv. інфантка, інфантильний, -ність, -но, інфантилізм; here also : інфантерія, інфантерист. - Subst. дитина.

From Lat. infāns, Gsg. infantis 'one unable to speak' (: in- 'not' and fāri 'to speak').

ІНФАРКТ 'infarct', ModUk., known to all other Sl. - Subst. зупин кровообігу в частині серцевого м'яза, "удар серця".

From Lat. infarctus (: in- and farcīre 'to stuff, cram').

ІНФЕКЦІЯ 'infection', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. інфекційний, -ність, -но, протиінфекційний. -Subst. зараження, Кузеля 137.

From LLat. infectiō 'ts'(: in- and facere 'to do').

ІНФІКС 'infix', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. вросток - вставлений звук у корені слова.

From Lat. infixus 'ts' (: in- and fīgere 'to fix').

ІНФІЛЬТРУВА́ТИ 'to infiltrate',ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. інфільтрува́ння, інфільтро́ваний,here also : інфільтра́т, інфільтра́ція, інфільтраці́йний. - Subst.просо́чування; вплив,вся́кнення, Кузеля 137.

From LLat. infiltrāre 'ts'.

І́НФІМА arch. 'second grade in a seminary or college', MUk. - Subst. дру́га кля́са в /духо́вній/ семіна́рії.

From Lat. infime 'ts'.

ІНФІНІТИ́В 'infinitive', ModUk.; BRu. інфінітыў, Ru. инфинити́в, Po. infinitivus,etc. -Deriv. інфініти́вний.-Subst.неозна́чена фо́рма дієсло́ва: дієслі́вна катего́рія,що визнача́є ді́ю безвідно́сно до ча́су,спосо́бу й осо́би; грамати́чна фо́рма,що лише́ назива́є яку́сь чи́нність, Кузеля 137.

From Lat. infinitivus 'ts' (: in- 'not' and finire 'to finish,limit' - "infinitivus" because it has no definite numbers,persons,etc.).

ІНФІРМЕ́РІЯ 'infirmary', ModUk.- Subst. неве́ликий шпита́ль,Кузеля 137.

From LLat. infirmāria 'ts' (:infirmus 'infirm').

ІНФЛЕ́КСІЯ 'inflection',ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. інфлексі́йний. -Subst. відмі́на.

From Lat inflectus : inflectere 'to bend, inflect'.

ІНФЛЮЕ́НЦА, AmUk. інфлюе́нза, флю 'influenza', ModUk. - Subst. запа́лення ди́хальних шляхі́в, гри́па.

From ModHG. Influenza 'ts'; AmUk. from E. influenza,flu, Bilash 309; in all cases It.*influenza*,based on L.*influentia*,forms the point of departure, SWO.305; according to Klein 1, 793 :"the disease was so called because it was originally attributed to the '*influence*'of the stars."

і́нфлякс AMUk.,AustrUk. 'influx', first recorded in 1970s (JBR.) - Subst.на́плив.

From E. Influx 'ts',JBR.

ІНФЛЯМА́ЦІЯ, AmUk. інфляме́йшин 'inflammation',ModUk.; Po.inflamacja. - Deriv. інфлямаці́йний,-ність,-но.-Subst.запа́лення, Кузеля 137.

From Lat. inflammātiō 'ts' (:inflammāre 'to set on fire').

ІНФЛЯ́ЦІЯ,AmUk. інфле́йшин 'inflation', ModUk. - Deriv. інфляці́йний.-Subst.збі́льшення паперо́вих гро́шей і знеці́нення їх, Рудницький-Церкевич 290.

From Lat. inflāre 'to blow'; the word інфля́ція itself came to Eastern Europe in 1930s from E. inflation or Fr.inflation, cf. Шанский 2:7,108.

ІНФОРМУВАТИ 'to inform', ModUk.; BRu. інфармаваць, Ru. иформировать, Po. informować, etc. Deriv /по/інформування, /по/інформований, -ність, -но; here also: інформація, інформатор/ка/. - Subst. повідомляти, давати вістки.

From Lat. informāre 'ts' (: in- and formāre 'to form').

ІНФРАЗВУК 'infrasonic acustic wave', ModUk. - Subst. підзвук; "голос моря".

A hybrid formation: Lat. infra- 'below, beneath' and Uk. звук, see s.v.

ІНФРАЧЕРВОНИЙ 'infrared', ModUk.; BRu. інфрачырвоны, Ru. инфракрасный, Po. podczerwony, ultraczerwony, Cz., Slk. infračervený, etc. - Subst. підчервоний.

A ModUk. hybrid formation: Lat. infra- 'below, beneath' and червоний 'red', Шанский 2:7,109 (: in Ru. since 1897).

ІНФУЗІЯ 'infusion', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інфузійний, інфузіонізм; here also: інфузорії. Subst. до-на-ливання; до-, на-ливка, примочок, Кузеля 137.

From Lat. infūsiō 'ts', based on past participle infūsus : infundere 'to pour in', Klein 1, 794, Шанский 2:7,109 (:инфузория).

ІНФУЗОРІЇ see the preceding entry.

ІНФУЛА 'bishop's mitre; bishop's rank', ModUk.; Po. infuła. - Deriv. інфулат. - Subst. єпископська мітра; гідність єпископа, Кузеля 137.

From Lat. infula 'ts', Орел 1,392.

ІНЦІ or І.Н.Ц.І. OCS. abbr.: Іисусъ Назарейскій Царь Іюдейскій, I.N.I.R. ; Кузеля 137.

ІНЦИДЕНТ 'incident', ModUk.; BRu. інцыдэнт, Ru. инцидент, Po. incydent, etc. - Deriv. інцидентний, -ність, -но, інцидентальний, -ність, -но. Subst випадок, приключка, Кузеля 137-138; неприємна подія, припадок, непорозуміння.

From ModHG. Incident 'ts', the ultimate source being Lat. incidēns, Gsg. -ntis : incidere 'to fall upon, happen', Klein 1, 782, Шанский 2:7,110.

ІНЦИЗІЯ 'incision', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. вріз; наріз, операція, Кузеля 138.

From. Lat. incisus : incidere 'incise', Klein 1,782.

інч, инч AmUk. first recorded in 1923 (Жлуктенко І28). - Subst. дюйм.

From E. inch 'ts', Орел 1,392.

ÍНШИЙ 'other, different', MUk. иньшии /XУ c. CCM.1,445/, инша /1462 ibidem /, иншїи /1462 ibidem /,инъшіє /1459 ibid/, иншіе /1498 ibid. /, инши /1462 ibid. /, инъшие /1498 ibidem/, иншому никому Dsg. /XУ c.ibidem/,съ иншими /1455 ibid./, иньымъ Dpl. /1500ibidem /, OUk. у инших ъ /1408 CCM.1,444/, инший хто /1398 CCM.1, 445/,іншіе /1408 ibidem/; except for BRu. іншы all other Sl. have simple orig. formations of the type Ru. ИНОЙ, Po. in/n/y,etc. OCS. инъ,ina,ino, known also to MUk. and OUk., cf. иныи /1459 CCM.1,446/, ин никто/1490 CCM.1,445/, OUk. инъ /1444 ibidem /,ина /1442 ibid./.- Deriv.інакший, dial. íнний, íнчий,éнчий,íнкший,йнь/к/ший, йньчий,перейначити/переонáчити, a.o.; compounds : іншомóвний,-ність,інозéмець /SovUk.íнозéмець, інозéмний; PN. Íна, Íнка, Íнна, Íночка - Íнчин; FN. Íнший, Інчйнський,Інозéмцев /Богдан 101/.- Syn. не цей,дрýгий; рéшта, CCM.1,444-445; не такий,відмінний/від íнших/.

Uk. íнший,along with íншы in BRu.,is a morphological innovation based on common Sl. inъ and extended by ш-element which goes back to PS.*-ьšь/jь/ and serves as a comperative adj. formant, cf.SP.1,76; re origin of PS. inъ, ina ino see Sławski 1,160-162 and Шанский 2:7,82, with extensive discussion of all pertaining literature.

ІНШОМÓВНИЙ, -ність see the preceding entry.

ІН'ЮРІЯ 'injustice', iniuria (1627 Беринда); Po. iniuria. - Subst. несправедливість,крйвда,Кузеля 138.

From Lat.iniuria'ts', SWO,306.

ÍН-ЯК = óн-як

ІОÁН/Н/: Іван.

ІÓНИ, іонізáція see йóни.

ІОРДÁН see Йордáн.

ІПÁТ, ІПÁТІЙ PN. 'Hypatiue', OCS. Ипатъ, Ипатия. _ Deriv. Іпáтович,Іпáтівна, Іпáтієвич, Іпáтіївна; Іпáтський, Іпáтіївський; FN. Іпáтійко,Іпатіéнко, Іпатійчéнко,Іпатійчýк, Ірклієвський 82. - Subst. "злонесприймáючий," Ірклієвський 50; високопостáвлений, JBR.

From Gk. hýpatos 'the highest,uppermost,first', Петровский 123.

ІПЕКАКУÁНА 'Cephaelis ipecacuanha, Ipecacuanha officinalis,Uragoga ipecacuanha', ModUk. - Subst. блювóтний кóрінь,УРЕ. 5,500.

From Port. ipecacuanha 'ts', the ultimate source being Tupi compound meaning 'a small emetic tree', Klein 1,814.

ІП/Е/РИ́Т 'Ypres gas', ModUk.; BRu. іпрыт, Ru.иприт (since 1929), Po.iperyt, etc. - Subst. газ: гірни́чий газ -дихлодієтильсульфі́д.

From GN. Ypres in Belgium where this gas was first used by Germans during WW.I (April-May 1915); see also explanation by Klein 2,1764.

ІПОДИЯ́КОН ' (younger)deacon', OES. иподиаконъ, .Ru. иподья́кон. - Subst. моло́дший свяще́ник, піддия́кон.

From Gk. hypodiákonos 'ts', Vasmer²2,137.

ІПОДРО́М: гіподро́м, see гіпо-2.

ІПОКРИ́Т = ГІПОКРИ́Т 'hypocrite, ModUk. known to all other Sl. - Deriv.гіпокри́тка, here also гіпокри́зія. -Subst. лицемі́р, святе́нник, Орел I,208.

From Gk. hypokrite̋s 'actor,pretender',Орел,l.c.,Klein 1,760, SWO.281.

ІПОЛИ́Т PN.
see the following entry;according to Ірклієвський 82, a parallel form of the name: Тіполі́т is commonly used in ModUk.

ІПОЛІ́Т PN. 'Ipolyt, Hippolytus,' MUk Іппол́ѵтъ (1627 Беринда), OUk. МЦ҃А ѤНАРА ВЪ. Л҃. СТГО ИП[ОЛИ]ТА КРИЛА ЗЕМЛЮ КНАГЫНИ-БОГАНЮВСЕВОЛОЖАА ПЕРЕДЪ С҃ТОЮ СОФИѤЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫ А ТУ БЫЛЪ ПОПИНЪ ИАКИМЪ ДЪМИЛО ПАТЕЛЕИСТИПЪКО МИХАЛЬКО НѢЖЬНОВИЧЬ МНѢ ДАНИЛО МАРКО СЬМЬЮНЪ МИХАЛ ЕЛИСАВИНИЧЬ ИВАНЪ ИАНЪЧИНЪ ТУДОРЪ ТОУБЫНОВЪ. ИЛЬГА КОПЫЛОЛОБИЧЬ ТУДОРЪ БЪРЗАТИЧЬ А ПЕРЕДЪ ТИМИ ПОСЛУХЫ КУПИ ЗЕМЛЮ КНАГЫНИ БОГАНЮ ВЬСЮ А ВЪДАЛА НА НѤИ СЕМЬ ДЕСАТЪ ГРИВЬНЪ СОБОЛИИ А ВЪ ТОМЬ ДРАНИЦЬ СЕМЬ СЪТУ ГРИВЬНЪ — (XII c., К Соф графіто); Ru. Ипполи́т.-

-Deriv. Іполі́тович, Іполі́тівна, Іпа́т.-

-FN. Полі́ха, Полі́хович.

-Subst. MUk. конецъ, раздрѣшитель, свободитель, 1627 Беринда.

From Gk. Ippólytos, a compound: hippos 'horse' and lyō 'to unbind, letting loose,' Klein 1,732, Петровский 123.
/T. S./

ІПОСТА́СЬ : гіпоста́сь, see гіпо-1.

ІПОТА́КСА : гіпота́кса, see гіпо-1.

ІПОТЕ́КА : гіпоте́ка, see гіпо-1.

ІПОХО́НДРІЯ : гіпохо́ндрія, see гіпо-1.

ІПРИ́Т see іпери́т.

ІРАЇДА see Іроїда.

ІРЕНА, also Ірина (Стрий), AmUk. Айрін 'Irene', MUk Ирина(1627 Беринда;1484 Пом'яник). -Deriv. Ірка, Іруня, -уся, Ірунечка, -сечка, Ірен/оч/ка, Іренонька, Ірчик, here also : Орина, Ярина; Іреней Іриней, etc.; FN. Ірчан, Ірах, Ірачко, Іречко, Іремко, Ірочко, Ироцько (Богдан 101), Іренейко, Іренейчук, Іренеенко, Іренейченко, Іренеєвський, Іренеївський, Іренеївич (Іркліевський 82). мирна а(б) покой, 1627 Беринда.

From Gk. eirḗnē 'peace', Klein 1,814, Петровский 124.

ІРИҐАЦІЯ 'irrigation', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. штучне зрошування, наводнювання.

From Lat. irrigātiō 'ts' (: ir- 'in' and rigāre 'to wet, moisten'), Klein 1,816, Орел 1,393, SWO.316.

ІРИС 'iris', ModUk., known to all other Sl. Subst. чоловічок (в оці); квіткова багатолітня рослина з родини півників, Орел I, 393; цукерки, Бойків 184; see also ІРІС, Іріда.

From Gk. iris 'rainbow', orig. Firis 'something bent or curved', Klein 1,814, SWO.316, Орел 1,393.

ІРІДА, ІРІС ' Iris, goddess of the rainbow in Gk.mythology', ModUk.; see the preceding entry.

ІРМОЛОЙ 'irmologion', MUk., OUk., OES. ирмолой; BRu. ts, Ru., Bu. ирмолой. -Subst. богослужбова церковна книга пісень (ірмосів) з нотами, Орел I, 393.

From Gk. eirmológion 'ts', Vasmer[2]2,25.

ІРМОС 'ecclesiastical song', MUk., OUk., OES. ирмосъ; BRu. ts, Ru. Bu. ирмос.- Subst. перший тропар кожної пісні канону, Орел I, 393.

From Gk. eirmós 'ts' (orig. 'link', i.e. 'a linking song'); cf. Vasmer[2]2,138.

ІРОД 'Herod', MUk. Ирωдъ (1627 Беринда). BRu. ts, Ru. Ирод, Po. Herod, etc. - Deriv. Іродіон, Родіон, Радіон; ірод, ирод, арідник.- Subst. [желателенъ] кожух, хвала або гора хвалы, 1627 Беринда.

From Gk. Hērṓdēs 'ts', Vasmer[2]2,139, SWO. 275.

ІРОЇДА, Іраїда 'Iroida, Iraida', ModUk.; BRu. Іраіда, Ru. Ироида / Ираида. - Deriv. Іра, Іда, Рая. -

A hybrid F.formation : ІРА (: ІРЕНА) and ІРОД 'Herod', JBR. ; in referring it to Gk. hērōis, Gsg. hērōidos Петровский 123 fails to explain the form ІРАЇДА (with -a- instead of -o-) which is -in his opinion- the basic, usual, form of this PN.

ÍРХА, dial. и́рха 'chamois,shammy; border of a boot', ModUk. ; Ru.dial.ирха ,SC. ȉrha, Sln. irh, írha, Cz.jircha, Po.ircha,OPo.irzcha/jirzcha, dial. jercha (Sławski 1,465),UpSo.jercha. - Deriv. ірхо́вий,ірша́ний, ірша́нки,ірш́лиця, - Subst.за́мша.

According to РССтоцький 1,125, it is a direct borrowing from OHG.ir(a)h 'ts'; all other scholars, like Шелудько I,32, Richhardt 58, Vasmer²2, 139, Sławski,l.c., consider it as a Po. loanword < ircha, the ultimate source being OHG.

ÍРША GN.'Irsha-river (left tributary of ТЕТЕРІВ), BRu. ts, Ru. И́рша. - Deriv. Іршава.

According to Shevelov 463, the name is deriv. from PS. root *rъx-: *rъs-, akin to *ruxъ 'movement'.

ІСА́Й, ІСА́Я 'Isay,Isaya',MUk. ИСА́ІА (1627 Беринда), BRu.ts,Ru. Иса́й,Иса́я . -Deriv.FN. Іса́йко, Ісайчу́к,Ісае́нко,Іса́йченко,Іса́євський,Іса́ївський,Іса́євич(Ірклієвський 83), Іса́їв; GN. Іса́ї, Бойк. 68,140-141. -Subst. Збаве́ньє Панскоє,аб(о) Спс҃ъ Гн҃ь,Беринда.

From Gk.Isaia'ts', the ultimate source being Hb.Isaiah'salvation of the Lord',Klein 1,816.

ІСА́К,ІСАА́К PN.'Issac',MUk., OUk.,OES. Исаакъ ;BRu. ts , Ru. ИСА́К/ИСАА́К. -Deriv. Іса́кович,Іса́ківна;Ісаа́кович,Ісаа́ківна: Іса́/а́/кій, FN.Іса́чко,Ісакчу́к,Іса́кченко, Ісако́вський, Іса́ківський, Ісако́вич,(Ірклієвський 83), Іса́к,Іса́ків (Богдан 101). Subst." Я́гва сміє́ться" (= ми́лостивий); поті́шувач,розважа́ч; ра́дий (слов. Радомир), Ірклієвський 83.

From From Gk. Isaak 'ts', the ultimate source being Hb. Yitzḥāq 'he laughs', Klein 1,816, Петровський 124, Ірклієвський,l.c.

ІСИ́ДОР, Wd. Ізи́дор PN.'Isydor, "Isadore", Isidore', MUk.,OUk. Исидоръ (XУ с. ССМ. 1,449), Сидоръ (XУ-XУI с. ССМ 2,342);BRu. Ісьі́дор,Ru./И/Си́дор. - Deriv. Іси́дорович , Іси́дорівна, Си́дорович, Си́дорівна, Іси́дорко, Си́дорко, До́рко, І́сьо, І́сько, Ї́сько (Чапленко), Си́дьо;FN.Іси́до́рко,Ісидорчу́к,Ісидоренко, Ісидо́рченко, Ісидоро́вський,Ісидорі́вський, Ісидоро́вич; Сидо́рко,Сидорчу́к, Сидоре́нко,Сидо́рченко,Сидоро́вський,Сидорі́вський, Сидоро́вич,(Ірклієвський 84,149), Ізи́дор,Ізо́вський,І́зьо (Богдан 102).-Subst.пода́рок І́зіці, Ірклієвський, l.c.

From Gk. Isídōros 'ts' (: Isis and dōron 'gift'), Klein 1,817, ССМ.1,449, Петровский 125, Ірклієвський, l.c.

ІСИДО́РА : Іси́дор see the preceding entry.

ІСКОРО́СТЕНЬ OUk. GN. Искоростѣнь,first recorded in 945,comes from Sl *korosta 'swamp',cf. SSS.2,293 (M.Rudnicki), and not from Scandinavian skarfr 'cut' and -sten 'rock', as suggested by Соболевский РФВ.64,179 and followed by Vasmer²2, 140, Shevelov 197, a.o.

І́СКРА 'spark, flash', MUk.,OUk.,OES.искра, BRu.і́скра,Ru.,Bu.,Ma.и́скра, OCS. iskra,SC.ȉskra, Sln. ískra, Cz. jiskra, Slk.iskra, Po. iskra/skra, LoSo škra, UpSo.škra, Plb. jåskra. - Deriv.і́скрина, іскри́нка,і́скорка,іскри́стий,/за/іскри́ти/ся/, і́скріння, і́скровий, іскрявий,іскряний, -но, compounds іскро-вло́влювач,-га́сник,-ме́тний. - FN. І́скра. - Syn.дрібна́ части́на розпе́ченої або́ горю́чрі́ речови́ни; яскра́вий,блиску́чий ві́дблиск,КТС.IOO.

PS. *jьsk- related to *ěsk-, cf. Ru.dial.я́с-ка, Uk. я́сний,a.o.; Berneker 1,433, Vasmer[2]2,140, Шевельов IO6,I4I,20I,236,44I,444,Шанский 2:7,II8,a.o.

ІСЛЯ́М 'Islam', ModUk.; BRu. ts, Ru. исла́м, Po.islam,etc. - Deriv. ісля́мський, ісля́мі́зм. Subst. магомета́нська релі́гія,мусульма́нство, що його́ пропові́дував Магоме́т (VII c.).

From Ar. islām 'submitting oneself to God; surrender,obedience',Klein 1,817,SWO.316.

ІСНУВА́ТИ 'to exist, to be', ModUk.; Po. istnieć.-Deriv.існува́ння,існу́ючий. -Syn. бу́ти в ді́йсності,бу́ти живи́м, жи́ти, КТС. 100;(діял.:) існі́ти.

Like Po.istnieć, Uk.dial.ІСНІ́ТИ deriv. from І́СТИЙ with basic meaning 'to be real,to exist',cf. Sławski 1,469.

І́СТИЙ 'true', MUk.,OUk. истыи /1447-1492 ССМ.1,452/,истого Gsg./ ts/, истому /1388 ibidem /,истыми Ipl. — /1447-1492 ibidem /,OES. истъ, истыи, Ru. истый, OCS. istъ/jь/. - Deriv. і́сний, і́стина,і́стинний, во-і́стину /воскре́с!/, MUk. истиніи /1499 ССМ.1,451/,истинныи /ХУ с. ibidem / and истиннии, истин/н/ы, /XIУ с. ibidem /, /ис/тецъ /1453 ibidem/, истцеви Dsg./1435 ibidem/ , истци Npl./1421 ibidem /, и́стинна, и́стинно, и́стинный, истинствую, и́стово,исто́вый, истовѣ /all of the XУII c. ЛСЛ.85/ ; FN. І́СТИНІВ /Богдан 101/. - Syn. правди́вий, спра́вжній,згі́дний з ді́йсністю.

PS.*jьstъ/jь/ with no generally ac - cepted etymology; neither its explanation from *iz-etati > *isst-ati>*istъ (cf. Ru. настоя́щий),nor its affinity with *jestь 'it is (so indeed)' are satifactory, cf.Шанский 134,.a.o.; more persuasive seems to be its explanation as IE. **istos - a suffixed zero grade formation of root **eis- denoting 'passion' and found in such words as Skt. iṣira- 'strong', Gk. hierós 'powerful, holy' with ts root but different suffixes;cf. also such words as G.isarno 'iron', and -deriv. from **eis-: Lith. aistre 'violent passion', ONor. eisa 'to hasten forward', and furthermore deriv from o-grade form **ois-tro-:Gk. oístros 'gadfly', Av. aēšme- 'anger' (**ois-mo-), a.o. cf. Pokorny 299; in this connection Sl. *jьstъ (< **is-t-os) would be an exemplary zero grade continuation of IE. **eis- with specialized Sl. semantics of passion to accordance with reality, truth,verity,frankness.

ІСТО́РІЯ 'history; story', Wd. гісто́рія, MUk. история (1653 Беринда[2]), гистория (XVII c. Вакуленко 135), OUk., OES. история (XI-XIУ c. Шанский 2:7,133), BRu. гісто́рыя Ru.Bu. исто́рия, Po. historia, etc. - Deriv. істо́рійка, історіо́граф, -гра̀фія, -графі́чний; here also: істо́рик, істори́чний, -ність, -но, ІСТМА́Т Sov. (істори́чний матеріялі́зм), історизм. - Syn. закономірний, послідовний розвиток дійсности, зміни в дійсності, процесі життя; ро́звиток, змі́на чого́небудь, поді́ї в житті́ наро́ду, лю́дства, тощо; нау́ка, що вивча́є ці проце́си, історіогра́фія; оповіда́ння, ро́зповідь; поді́я, приго́да, ви́падок і т.ін.; (за:) Слум. 4, 51-52.

From Gk. historia 'ts'; dial. гісторія from Po. historia, cf. Vasmer [2]2,143, Hüttl-Worth 74, Richhardt 58, Вакуленко l.c., Шанский 2:7,133, a.o.

ІСТО́ТА 'being, creature; essence, substance, nature, entity', ModUk.; BRu. ts, Po. istota, etc.. Deriv. істо́тка, істо́тний, -ність, -но. - Syn. живи́й органі́зм, люди́на, твари́на; есе́нція, ядро́.

Deriv. from і́стий by suffix -ota with orig. abstract meaning 'reality, being', cf. Sławski 1,470.

ІСТО́ТНИЙ, -ність, -но : істо́та, see the preceding entry.

ІСУ́С PN. 'Isus, Iesus', MUk. ІС, Інсоусъ (1627 Беринда), OUk. І[су]С Х[ристо]С НИКА (К Соф графіто, n.d.); RU. Иису́с.-

- Deriv. Ісу́сик. - Ісу́совий.

- Subst. MUk. є: Сωти́ръ: Спсъ, з: л: сл. Исцѣли́тель: оуздоровля́ючїй, заховуючїй; Панъ збави́тель. Сынъ Марі́. Абсу́съ прежє нарица́шє, 1627 Беринда.

From Gk. Iesoûs, the ultimate source being Hb. Yēshūa, later form of Yĕhōshūa 'Yahweh is salvation', Klein 1,828, Петровский 120.

/ T.S./

І́СХІЯС, also і́шіяс 'sciatica', ModUk.; BRu. і́шыяс, Ru. и́шиас, Po. ischias, etc. - Subst. сідненерво́виця, нерве́ць, запа́лення сідни́чного не́рва, Бойків 185; госте́ць.

From Gk. isxiás 'ts', SWO.316.

ІТА́ЛІЯ 'Italy, ModUk.; BRu. ts, Ru. Ита́лия, Po. Italia, etc. - Deriv. італі́єць, італі́йський, італіяні́зм, Wd. таліянец, таліянка, Ната́лія.

From It. Italia 'ts', the ultimate source being Lat. Italia (from Vitelia), Klein 1,820.

ІТИ́, after vowels йти 'to go, walk' MUk.,OUk.,OES. ити ; BRu.і/с/ці, Ru. и/д/ти́, Bu. ида́, OCS. iti, SC.ići, Sln. iti, Cz.jiti, Slk.jit',Po.iść,LoSo. hyś, UpSo. hić,Plb.eit. - Deriv./віді-,ввi-увi-,за-,зі-,піді-,при-/йти,піти /<пійти < пойти́/,знайти́/ся/,а.о. - Syn. прямува́ти,/на що:/виру́шати,/в що:/ вступа́ти,/з чого:/покида́ти,залиша́ти, /про доро́гу:/ма́ти напря́м,ве́сти,/про рі́чку:/ текти́,протіка́ти,/на що/пра́гнути,/про доли́ну:/ простяга́тися,/ма́ти ціну́:/ко́штувати,/про грошовий курс:/ бу́ти встано́вленим,прийнятим, ССМ.1, 454 - 455/;манджа́ти, мандрува́ти, просува́тися, крокува́ти, /навкруги:/кружля́ти, /до ліжка:/ляга́ти,/щасти́ти:/ пово́дитися.

PS. *jiti 'ts', IE. *eiti 'ts', cf. Lith. eĩti, Latv.iêt,OPr.eit,Skt.ēti, Av. aēiti, Gk.eîmi, Lat.īre, Goth.iddja,ToA. i-; Miklosich 94 ,Berneker 1,276,Trautmann 67, Brückner 194,Vasmer²2,117, Sławski 1, 473, Pokorny 294,a.o.

ITIНЕРА́Р 'itinerary', ModUk.; Po.itinerarium. - Subst. о́пис по́дорожі,або́ похо́ду,Кузеля 138;путівни́к,подоро́жник, Бойків 185.

From Lat. itinerārium 'ts'(: itinerārius 'pertaining to a journey'), Klein 1, 821, ,SWO.317.

І́ТРІЙ 'yttrium',ModUk.,known to all other Sl.- Deriv.from Ytterby,a Sw.town.

ІУДЕ́Я, іуде́йський see Юде́я,юде́йський.

ІХНЕВМО́Н 'ichneumon', ModUk.;BRu. іхнэу́мо́н , Ru. ихневмо́н,Po.ichneumon,etc. - Subst. єги́петська ми́ша, Кузеля 138.

From Gk. ixneumōn 'tracker, a weasel that hunts out crocodile eggs',Klein 1,764.

ІХНІ́Т 'ichnite',ModUk. ,known also to all other Sl. - Subst. скам'яні́лий слід.

From Gk. íxnos 'footprint',Klein 1,764.

ІХТІО- - a compound-forming element 'ichtio-' in such words as іхтіо́-граф,-гра́фія,-за́вр,-лі́т, -лог,-ло́гія,- логі́чний,-фа́г, etc.; here also іхтіо́за, іхтіо́л,іхтіо́рніс, ModUk.; known also: to all other Sl. - Subst.(rarely:) рибо-,e.g.рибозна́вець for іхтіо́лог, рибозна́вство for іхтіоло́гія, etc.

From Gk. ixtýs 'fish', Open 1,394, Klein 1, 764, SWO. 294 , Шанский 2:7,139,a.o.

І́ЦИК 'Icyk, Isaak', PN. ModUk. - Deriv, і́цик, Ru.ицка - derogative designation of a Jew ,Горбач 6,9.

Deriv. from Іца́/а/к,q.v.

ІЧНЯ́ GN. 'Ichnya, city in Chernihivshchyna, NE. Ukraine', first recorded in 1648 (УРЕ.5,22); BRu. ts, Ru. Ичня, Po. Icznia. – Deriv. ічня́нець, ічня́нка, ічня́нський; FN. Ічня́нський. – Subst. мі́сто – центр Ічня́нського райо́ну на Черні́гівщині.

Etymology uncertain; most probably it is connected with ts root as in IКРА́ (cf. UpSo. jikra/jikno and Sławski's 1,447, admission of interchange of -r-/-n- formants); in this connection І́чня might be reconstructed as PS *Jьk-ьnja > *Ičьnja > Ичня > І́чня 'place known for its jьkra (export, production, etc.)'; re. suffix -ьnja (-ьn'a) see F. Sławski's introductory article to SPS.1, 138–139 and Русоцький 1,25; in view of the relatively late occurrence of the name in Uk. historical sources another etymology might be considered, namely: І́чня – 'people pronouncing i (in lieu of older -o-, -e- in new closed syllables) as opposed to other speakers of Chernihivshchyna using diphtongs (-ûo-, ûe-) or monophtongs (-u-, -ü-) in such instances'; in other words the name of the people based on their dialectal peculiarities would be the basis of the toponym І ч н я by the way of a suffixless transfer, cf. бо́йки (= Бо́йківщина), ле́мки (= Ле́мківщина), etc. yet, such explanation would require the admission of an accentual switch: *Ічня́ to І́чня, because all similar formations are oxytonized, cf.

москаль – москальня́,
лях – ляшня́, etc.;

in confusing І́чня with its later deriv. І́ченька, Іча́нка Стрижак 45 attempts at their explanation from Tk. içis 'drink'; though subsequently accepted by Труба́чев 2,254, this etymology is to be considered a failure (like the latter's deriv. of І́КВА).

ІША́К 'mule; donkey', first recorded by Срезневский 2,136 as ишечькъ in 1567, and as ишак in 1624 (Шанский 2:7,140); BRu. ts, Ru. иша́к, wanting in other Sl. – Subst. мул, Кузеля 139.

The word is a borrowing from Tk.; yet, there are different opinions from which Tk. lg. it came to Eastern Europe: according to Miklosich TE. 1, 294 and his ED.97, Корш ИзвОРЯС 11, Vasmer[2]2, 146, a.o., иша́к was borrowed from Kipchak/Azerb. äsäk 'donkey', Tt. isäk 'ts'; cf. also Горяев 25 (: Tt. ешшау); Дмитриев 24 argues that it was taken from a territory where иша́к was a common domestic animal, i. e. from Caucasus and Central Asia, cf. Tkm. эше́к, Uzbek эша́к, Old Uigur эшке́к, etc.; see also Шанский 2: 7,140, Радлов I,905–906; 1552, a.o.

ІША́Н 'chief-priest of various Moslem ascetic orders, high dervish', ModUk.; BRu. ts, Ru. иша́н. – Subst. голова́ де́рвішів.

From Tk.-Ar. 'ts'.

ІШЕ́МІЯ 'ischemia – local anemia caused by obstruction of the blood supply', ModUk.; BRu. ts, Ru. ише́мия. – Subst. місце́ве недокрів'я.

New Lat. ischaemia 'ts', the ultimate source being Gk. isxō 'I block' and haima 'blood', УРЕ. 5,23.

І́ШІЯС see і́схіяс.

ÍШТÁР 'Ishtar - Assyr. & Bab. goddess of love and fertility ', ModUk., BRu. ts, Ru.ИШ-ТАР, Po.Isztar, etc. - Subst. асирíйсько - вавилóнська богúня любóви й плодовúтости.

From Akkadian Ishtar 'ts' akin to Phoen. Astarte, Hb. Ashtōreth.

ІЩÉ = йще see ще

іюлій, іюль see юлій, юль.

іюній, іюнь see юній, юнь.

ІЯ́ТРИКА 'iatrics', ModUk. - Subst. штý-ка лíчення, Кузеля 139.

From Gk. iatrikós : iatrós 'healer, physician'.

Ї

Ї, ї — the thirteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. modification of i, q.v.

Ї... as a symbol of prothetic й + и ... (e.g. йúнчий, йúва) or й + і... (e,g, йíндик) is discussed under й... ;cf.also Зілинський 3,185.

їбáти Wd. for єбáти, see s.v.

Ївáн : Івáн.

Ї́вга : Євгéнія.

їгó Wd.for єгó : йогó.

їгóмость Wd. for єгóмость, q.v.

їдá = їжá : їсти.

їдвáбний : єдвáб.

їдéн = єдéн : одéн, одúн.

ЇДЕ́ЦЬ : ї́сти

ЇДЖЕ́ННЯ : ї́сти

Ї́ДІШ 'Yiddish', ModUk. - Subst. одна́ з єврейських /жиді́вських/ мов, див. іври́т.

From Jewish "Yiddish", the ultimate source being MHG. jüdisch diutsch ' Jewish German', see іврит.

ЇДКИ́Й : ї́сти.

ЇДЛО́ : ї́сти.

ЇДО́М Ї́СТИ - безнаста́нно ла́яти, обража́ти, му́чити доко́рами, Слум.4,59 : ї́сти.

ЇДУ́НКА 1. : їду́н 'good eater' ;

їду́нка 2. Wd. neologism for'field-pot, tin-plate', see ми́ска, бляша́нка.

ЇДЬ : ї́сти

ЇЖ 'hedgehog', OUk., OES, єжь ; BRu. еж, Ru., Bu., Ma. еж, OCS. ježь, SC. jêž, Sln. jéž, Cz., Slk. jež, Po. jeż, LoSo. jěž, UpSo. jěž, Ca. jèž, Plb. jēz. - Deriv. їжа́к, їжачи́ха, їжа́чка, їжачення́, їжако́вий, їжакува́тий, -то, їжа́чий, їжачо́к, їжа́читися, /на/ їжи́тися, /на/ ї́ження, /на/ ї́жений; їжа́к-ри́ба; FN. Їж, Їжик (Богдан 335), Їжа́к, Їжаке́вич, Їже́вський (ЕУ.3,906). - Syn. тварина́ з ря́ду комахоїдних, ЕУ.3,906.

PS. *ježь < *ez-jь 'ts', IE. **eĝhi-, cf. Lith. ežỹs, Latv. ezis, Gk. exīnos, OHG. igil, ModHG. Igel, Du. egel, Ic. igull, AS. igl 'hedgehog'; Miklosich 106, Berneker 1,266-267, Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer[2] 10, Skok 1,781-782, Kluge 156, Sławski 1,572-573, Pokorny 44,292, a.o.

ЇЖА́К - їж.

Ї́ЗДИТИ - frequentative: ї́хати 'to ride, drive, go, travel', MUk. єздит (1478 ССМ.І, 347), ездили (1487 ibidem), єздя/т/ (XУс. ibidem), OUk., OES. ѣздити; BRu. е́здзіць, Ru. е́здить, Bu. я́здя, OCS. jazditi, SC. jèzditi, Cz. jezditi, Slk. jazdit', Po. jeździć, dial. jeździać, jeździwać, LoSo. jězdziś, UpSo. jězdźić. - Deriv. їзде́ць, їзде́цтво, їзде́цький, їзду́н/ка/, їздови́й, їзда́, їздка́, /на/ ї́здитися, /попо/ ї́здити, по́їздка, по́їзд, з'їзди́тися, з'ї́зд, з'їздови́й, на́-, приї́зд, приї́здити, під'ї́зд, під'ї́здити, проїзди́ти, про́їзд, переї́здити, пере́їзд, ви́їздити, ви́їзд, від'їз-

ди́ти,від'ї́зд, заї́зди́ти, заї́зд,за-ї́зни́й (двір), доїзди́ти, до́їзд, над-їзди́ти, ітд. - Syn.переміща́тися за допомо́гою яки́хось за́собів пересува́н-ня, ССМ.І,347; вмі́ти користува́тися яки́м-не́будь за́собом пересува́ння,КТС. ІОІ; див. теж ї́хати.

The word is generally considered a deriv. from *jezda/*jazda related to ї́ду, ї́хати.

ЇЇ́ 1. arch.& Wd. єї́ -Gsg. of ВОНА́ - 'of her;her, hers', MUk. єи (XV c. CCM.2,85-86), OUk. єи(4427 ibid.) єє (1446 ibid.), OES. єѣ ,єѧ ; BRu. яе ,Ru. её, Po.jej, OCS. jeję.
Syn. родови́к одни́ни́ : вона́.

PS. * jejě 'ts' corresponding to SoSl. *jeję, hence OES. єѧ.

ЇЇ́ 2. arch.& dial.єю́,ю, їю́ - Asg. of ВОНА́ - 'her', MUk. єи (XV c.CCM.2,86), єє,ieie,jeje (XV c. ibidem), ю (1490,1497 ibidem), OUk.иѧ (14ol ibid.), ѧ (1401 ibid.), ie (1407 ibid.); BRu. яе, Ru. её, OCS.jeją.
Syn.знахі́дник одни́ни́ : вона́.

PS. *jejǫ 'ts', preserved in Uk. dial. as єю́, ю, їю́,— in literary Uk. replaced by Gsg.ЇЇ́ , see ЇЇ́ 1.

ЇЇ́ 3. incorrectly used as Dsg. instead of ЇЙ, cf.Бо́же,щасти́ ЇЇ (=ЇЙ)! (1952 Winnipeg,JBR.); such substitution is known to SoE.dialects, cf. Удм. 185.

ЇЙ, arch. & dial.єй - Dsg. of ВОНА́ - єй (XV c.CCM.2,86),юи (1462 ibid.), єи(XIV c.) юй (since 1433 ibid.)), OES. єи, Ru. ей,OCS. jejь , Po. jej, etc.
Syn. дава́льник одни́ни́ : вона́.

PS. *jejь 'ts' .

ЇЙ-БО! abbr. : ЇЙ-БО́ГУ! 'by God!honest to God, verily,indeed', ModUk. - Syn. напра́в-ду.
From єй-Бо́гу : єй! ей!see s.vv.

Ї́ЛКИЙ : ілл.

ЇМ[1] Dpl. of ВОНИ - 'to them', MUk.им/ь/,им/ь/ (XV c. CCM.2,86),OUk.имо (1388 ibid.), имъ ,имь (XIV c. ibid.), імо, імъ (1388), ємъ (1386-1418), ѣмъ(1443-1446 ibid.), OES. имъ,BRu. ім,Ru. им,OCS. jimъ , Po. im, etc. - Syn. дава́льник множи́ни́ : він,вона́,воно́.
PS. *jimъ 'ts'.

ЇМ[2] : ЇСТИ́

ЇМ[3] - Isg. of BІН, ВОНО́ - 'by him', MUk. имъ (1489 ССМ.2,86), OUk.,OES. имь; BRu.ім, Ru. им, OCS.jimь, Po. im,etc. - Syn. ору́дник одниний : він,воно́; ним.

PS. *jimь 'ts'.

ЇМ[4] - a rare Lsg. of BІН,ВОНО́ - '(on) him', used in some dialects only, seldom in literary Uk. - Syn. місце́вик одниний за́місіть:нім.

PS.*/n/jemь 'ts'.

Ї́МИ - Ipl. of ВОНИ́ - 'by them', MUk. ими (1496 ССМ.2,86), OUk.ими,имї (1401 and ff., ibidem); BRu. ІМІ, Ru. ими , OCS. jimi, Po. imi,etc. - Syn. ору́дник множини́: вони́, ни́ми.

PS. * jimi 'ts'.

ЇМО́ : ї́сти.

ї́ппі AmUk. 'yippie', first recorded in 1960s.-Subst. америка́нська противоє́нна босячня́.

From AmE. yippie 'ts' being abbr. of Youth International (Peace) Party; also known as гі́ппі.

ЇР -JBR.'s designation of both ь and ъ, i.e. єр and йор, cf. Рудницький 7,78.- Syn. "глухи́й" звук, JBR. ibidem.

Based on "ikannya"- the change of e and o in new closed syllables into i , viz.

jer > jir;
jor

in this connection it should be emphasized that e and o in the names єр and йор are considered primary and original(not developed from PS. ь and ъ).

ї́сати (apro for :) ї́хати.

ЇСТИ - ї́м,ї́си,ї́сть,їмо́,їсте́,їдя́ть- to eat', MUk.ѣсти (XVIII c. Тимченко 76I), ѣсти жада́ю (I627 Беринда), йсти (I596 Зизаній), rarely: ясти;OUk.,OES.ѣсти and ясти (XI c.);BRu.е́сці, Ru. есть, Bu. ям,SC. jȅsti, Sln. jésti,OCS. jasti but:sъn-ěsti, Cz. jísti, OCz.jiesti, Slk. jest', Po. jeść, LoSo. jěsć ,UpSo.jěsć, Plb.jest. - Deriv.ви́-,від-, з/а/-,над-,під-,по/по/ -,про-ї́сти, на-, пере-ї́стися, ї́дження, ї́да́,ї́жа,їде́ць,їдло́, ї́дкий -ї́дкість;-ко,їдо́м, їду́н/ка/,їсті́вний, їсті́вність,-но, ї́стки,ї́стоньки, ї́сточки,їсту́сі,їсту́ні,їсту́нечки, iter. ви-,від-,з/а/-, над-,під-,про-,пере-їда́ти, -а́ння, ї́дьма́ (ї́сти),a.o. - Syn. спожива́ти, (небага́то,по́хапцем:)за-,перекушу́вати; (з апети́том:) умина́ти,затира́ти,

тројци́ти,гатели́ти,(стара́нно, все до ре́шти:) (с)тереби́ти, (жаді́бно:)же́рти,пожира́ти,ли-ґа́ти,трі́скати,глита́ти,напиха́тися,пе́рти,Дер-жач² 86,192; харчува́тися,; завдава́ти бо́лю, сму́тку,му́чити; ввесь час доріка́ти кому́сь , гани́ти,свари́ти; ї́до́м - ідьма́ ї́сти,живце́м ї́сти; ї́сти очи́ма; по́ї́дом ї́сти, Слум. 4,61; (арґо:) ли́ґати, ї́сту́сати, втина́ти, мамали́ґати, JBR.

PS.*ě̆d-ti /*jě̆d-ti›*jad-ti 'ts', IE.**ēd-tī,cf. Lith.ésti,Latv. êst,OPr. ist, Skt. átti 'he eats', Goth itan, OHG.ëʒʒan, ModHG. essen, OIc.eta,AS.ëtan, Du.eten, E. eat,etc.; Miklosich 12,98, Berneker 1,56, 272,275, Trautmann 66, Brückner 207, Kluge 76, Vasmer²2, 28-29,Skok,1,776-777,Pokorny 287-288,Sławski 1,567-568,a.o.

Ї́СТИК / І́СТИК, dial. и́стик,е́стик,е́стик ' plow-scraper, stick with an iron end';Ru. dial. истик, Po.istyk (known in XV-XVIII c., Sławski 1,470), - Syn. па́личка з залі́зним наконе́чником для очища́ння лемеша́ або́ че-ресла́ в плу́зі від прили́плої землі́,Слум. 4,50; па́личка з залі́зним наконе́чником для зрі́зування бур'я́ну на по́сівах зла́кових, (Дорошенко, Сумщина),ДБюлетень 9,109.

The word is generally considered a NoSl. formation *jьz-stykъ,cf. Slk.styk 'ts'; Brückner 193, accepted by Sławski 1,470; see СТИК.

Ї́СТІВНИЙ : ї́сти.

ЇХ 1. Gpl. of ВОНИ́ - 'of them; their, theirs', MUk.их/ъ/, іхъ (XV c. CCM.1,86), OUk. ихъ (XIV c. ibid.), ѣхь (1436 ibid.) ,іхо (1388 ibid.);BRu. іх , Ru. их,OCS. jixъ , Po. ich,etc. - Syn. родови́к множини́ : він,вона́,воно́.

PS. *jixъ 'ts'.

ЇХ 2.-Apl. of ВОНИ́- 'them', transferred from Gpl., cf. the preceding entry.

Ї́ХАТИ 'to drive, ride' ,MUk. єхали (ХУІ с. КА.51), ѣхати (1466 ССМ.2,572), єхать (ХУ с. ibidem), OUk. єхати(1439 ibidem),єдоучи (ХІУ с. ibidem),OES. ѣха-ти (XI c.), seldom:* яхати: ядящемъ же (XI с. Остр,єв.); BRu.е́хаць, Ru. е́хать,Bu. я́хам, OCS. jaxati, SC. jȁhati, Sln.jáhati,Cz. dial.jachati, Slk. jachat', Po. jechać, arch.& dial. jachać, UpSo.jěchać,Ca.jachac. - Deriv. ви-,з а-,від-,на-,над-,під-,по-,пере-,про-ї́хати, -ання, ї́хало-здиба́ло.- Syn.ру́ха-тися куди́-не́будь за допомо́гою яки́х-не́-будь транспортних за́собів в одному́ на́-прямку; ру́хатися; відправля́тися куди́-не́будь...КТС.101; (арґо:) ї́сати, Дзен-дзелівський StSl. 23,306.

PS.*ě̆xati/*jě̆xati› *jaxati 'ts', extended * ěti /* jěti› *jati, akin to *jiti 'to go', see ІТИ́.

NB. JBR.'s thesis on *Jachać - jechać in the Polish language* (1936)remains unpublished in the Archives of the University of Львів.

Ї́ХНІЙ. ї́хня, ї́хне 'of them; their, theirs', ModUk.; Ru. **и́хний**.- Syn. **ї́х**.

A deriv. of ЇХ ; Vasmer[2] 2,145.

Їш Wd. for **ї́си́ : ї́сти́.**

Й

Й, й — the fourteenth letter of Uk. alphabet; MUk. й||и, OUk. и, see и.

Й conj. 'and,as well as', generally used in Uk. after vowels, otherwise interchanging with і, MUk., OUk. and OES. ts.

For etymology cf. І.

Й... as a prothetic element is found in such words as О́сип - Йо́сип (Сімович 72), Е́ва - Є́ва, Еги́пет- Єги́пет (Зілинський І,І08), єпи́скоп, ябе́да (Shevelov 447); dial. Ї́ндик, Їва́н, йо́стрий. йорі́х. ю́хо (Зілинський, l.c.) йи́ва:йі́ва, йи́нчий:йі́нчий йи́ндик:йі́ндик.

Й... interchangeable with і... after vowels in the beginning of words, e.g. іна́кше-не йна́кше, іме́ння - на йме́ння, імові́рний -неймові́рний, іно́ - що́йно, іти́ - не йти́, Іва́н - на Йва́на, etc.

ЙМЕ́ННЯ : і́м'я́.

йми́ти dial. for **йня́ти**

ймові́рний : **імові́рний.**

ЙМУ, ймеш... see the following entry.

ЙНЯ́ТИ, йму, ймеш, йме́/ться/, йме́мо́, йме́те́ ймуть 'to catch, seize, apprehend', MUk. инать (XV c. CCM.1, 446-447), OUk. имоут (1375 ibid.) яти, OES. яти; Ru. in prefixed verbs: взять, заня́ть, наня́ть, обня́ть, внять, изъя́ть, etc. as in other ModSl.lgs.; OCS. ję̨ti. - Deriv. здійня́ти, ви́йняти, зайня́ть, поня́ти, прийня́ти, найня́ти, відійня́ти, перейня́ти, пройняти /ся/, йня́тися, ітп.; йня́ти ві́ру. - Syn. схопи́ти, спійма́ти, взя́ти си́лою; поча́ти, ста́ти (роби́ти що); взя́ти, пове́рнути, CCM.I,447.

PS.*jeti: jьmǫ, jьmeši...'ts' extended by n-prothesis in Uk. and other Sl.; as an apheretic -му, -меш, ме/ться/, -мемо, -мете, -муть it serves in ModUk. for formation of future tense, cf. роби́тиму, співа́тимеш, хоті́тиметься, ши́тимемо, писа́тимете, горі́тимуть, etc., cf. Рудницький 8,76.

ЙО! interj. expressing wonder, surprise, etc. ModUk. - Deriv. йо́кати, -ало, -ання, йо́кнути. - Syn. о!

"Not clear" for РССтоцький 3,158 ; in view of the common Uk. inclination towards prothetic й- this interj. might be explained as a variable of О!

ЙОА́Н : Іва́н.

ЙОАНІ́КІЙ PN. 'Yoanikiy', M Uk.; Ru. Иоанникий - Deriv. Йоані́кієвич, Йоані́кіївна. -Subst. Іωани́кій: блг^дти по́лнъ (1627 Беринда).

According to Петровский - 122, it is a deformation of АНІ́КІЙ: Gk. nikē 'victory'.

ЙОАСА́Ф PN. 'Ioasaf', MUk., OUk. Иоасафъ 1472 CCM.1,447), Йосафь (1470 ibidem), Іоасафъ, Иоасафъ; Ru. Иоасаф. -Deriv. Йоасафо́вич, Йоаса́фівна.- Syn. Йоса́ф.

A variable of Йоса́ф ,q.v.

йоб! from Ru. ёб : ёба́ти.

ЙОВ PN. 'Job', MUk. Іώвъ (1627 Беринда), Ru. Иов. Deriv. Йо́вович, Йо́вівна. - Subst. тве́рдъ, любя́й Ба̃, аб/о/ болѣючій, аб/о/ вздыха́ючій, те́рпячій не́пріязни, Беринда 1627.

From Gk. Iōvos, the ultimate source being Hb. Iyyobh 'man who endured much suffering pain and patience'; according to some scholars its orig. meaning is "one treated as an enemy, hated, persecuted", Klein 1,830, Петровский 122; such interpretation was already known to Berynda.

ЙОВИ́ЛА PN. F. : ЙОВ.

ЙОГО́ 1 -Gsg. of ВІН - 'of him, his' MUk.,OUk.,OES. его, Ru. его́, OCS.jego, Po. jego,etc.

PS. *jego 'ts', in Uk. changed to joho under the influence of toho and other Gsg. forms in -oho; details belong to grammar.

ЙОГО́ 2 - Asg. of ВІН - 'him',MUk.,OUk. OES. его / и, Ru. его́ ,OCS. jь, Po.jego, etc.

PS. *jego orig.Gsg. which substituted in Uk. jь in Asg.

ЙОҐ,SovUk. йог'yogi' see the following entry.

ЙО́ҐА , SovUk. йо́га 'yoga', ModUk.; BRu. Ru. йо́га ,Po. joga,etc. - Subst. інду́ська дисциплі́на по́вного споко́ю; пра́ктика контролюва́ння ду́мки й ті́ла.

From Hindi yoga 'ts'.

ЙО́ҐУРТ 'yogurt', ModUk. - Subst. згу́щене ки́сле молоко́ ча́сто з доба́вленими о́вочами.

From Tk.Osm.yoğurt 'ts'.

ЙОД 1.'iode',ModUk., known to all other Sl. Deriv. йоди́на, йоди́д, йо́дний,йодоме́трія , йодофо́рм/ува̀ти/,йоди́стий. - Subst.хемі́чний елеме́нт VII гру́пи періоди́чної систе́ми Д.

From ModHG. Jod 'ts', the ultimate source being Gk.iōdēs 'violet-colored', Vasmer 2, 136, Шанский 2:7,141.

ЙОД 2. 'yōd/h/-letter', ModUk. - Subst. деся́та бу́ква євре́йської абе́тки.

From Hb. yōdh: yādh ' hand'.

ЙО́ДЕЛЬ 'yodel', ModUk. - Deriv.йод/е/люва́ти,-а́ння.-Subst. спів пташи́ним го́лосом.

From ModHG. Jodel 'ts'.

ЙОДИ́НА : йод 1.

ЙОДЛЮВА́ТИ : йо́дель.

ЙОЙ! interj. oh!, ModUk.; Po. joj! - Deriv. йо́йк/іт/, йо́йкати,-ання, йо́йкнути,-нення, йо́йкало, йойку́н.- Syn. ой!

A pre-iotated interj. ой ! ,q.v.

ЙО́ЙКАТИ : йой!

ЙО́ЙКНЕННЯ : йой!

ЙО́-ЙО, AmUk. йо-йов 'yo-yo' , ModUk.;Po. jo-jo. - Subst. шпу́ля на ни́тці для заба́ви; "фу́ркало", Koshelanyk 322.

From E. yo-yo 'ts', a trade name neologism, Koshelanyk, l.c., Klein 2,1764, SWO.325.

ЙО́ЛОП, Wd. йо́луп (Стрий) 'fool', ModUk. Subst. ду́рень, бевзь, недоте́па, Слум.4,62,

Either from Tk. yoluk 'one plucked up, bare' or волу́х 'cowboy', the latter being less persuasive, Shevelov 534.

йо́нґстир AmUk. 'youngster', first recorded in 1972 (Koshelanyk 322). - юна́к.

From E. youngster 'ts', Koshelanyk, l. c.

йо́нтик (арґо) 'holiday; icon', first recorded in 1970 in Volynia (by Дзендзелівський StSl. 23,306). - Deriv. йонтихо́вий, йонтикува́тися 'христи́тися'. - Subst. свя́то; іко́на.

From Yi. jontiv/jomtiv < Hb. yom tov 'good day', Дзендзелівський, l.c.

йонтикува́тися (арґо) see the preceding entry.

йонтихо́вий : йо́нтик.

ЙОР name for the letter ъ, Ru. ъ, OCS. ъ. Deriv. йо́рчик, йори́ /-ы/, йо́рик. - Syn. праслов'я́нське коро́тке у (в істори́чно-порівня́льній грама́тиці); тверди́й знак у давні́ших систе́мах украї́нського пра́вопису/кулішівка, максимо́вичівка, ярижка/.

A conventional Uk. designation of PS.*ŭ (ъ) based on its later vocalization into o in strong positions, cf. PS.* rъtъ > POT; see also єр and їр.

ЙОРДА́Н, dial. Йо́рда́нь GN. 'Jordan'; also 'feast of the Epiphany' (January 19th); MUk. Іорда́нъ (1627 Беринда), OUk., OES. Иорданъ; Ru. Иорда́н, Po. Jordan, etc.- Deriv. йорда́нка, йорда́нський.- Syn. рѣка̀ ро³су́дку, а̑́бо вскаѕа́нѧ, а̑́бо поручеⁿє су́ду, аб(о) оуступе́нѧ, Беринда 1627.

From Semitic Jordan 'flowing away', the ultimate source being Ht. 'flowing continuously', Staszewski 130-131.

ЙОРЖ, dial. йорш 'perch', ModUk.; BRu. ёрш, Ru. ерш, dial. ерёш. -Deriv. з-, на-йо́ржитися, йо́ржик. - Syn. рід о́куня.

Of uncertain origin; most probably it is a G. borrowing, cf. Sw. gers, gärs, Isl. geirr 'ts', Miklosich 105; re other explanations cf. Шанский I:5,263.

Йо́саґ, also іо/в/саґ, іосак, овсаґ, ювсаґ SoCp. 'property, estate', first occurrence XVII c. (Дзже 165). - Subst. вла́сність, майно́.

From Hg. jószák 'ts', Дзже, l.c.

ЙОСА́Ф PN. - an abbr. of Йосафа́т.

ЙОСАФА́Т PN. 'Josaphat'; Іωсафа́т (1627 Беринда); Ru. Иосафа́т - Deriv. Йосафа́тович, Йосафа́тівна. - Subst. пан судья́ або(о) панскїй суд, Беринда 1627.

From Hb. Yōšāfāt/ Yehōšāfāt 'God judged', Петровский 123; cf. also Осафа́т and Сафа́т.

ЙО́СИП, ЙО́СИФ, pop. О́сип PN. 'Joseph', MUk. OUk., OES. Иосифъ, Іосифъ, Ru. Ио́сиф, Po. Józef, etc. - Deriv. Йо́сько/Й/Осипо́вич/Йо́сифович, /Й/О́сипівна/ О́сифівна; FN. /Й/Оси́пів, /Й/Осипчу́к, /Й/Осипе́нко, Оси́пко, Оси́пків, Осипи́да, Оси́пик, Осип'ю́к, Йосифи́шин, Йо́сик, Йосопо́вич, (from Po.:) Юзефо́вич, Ю́сько́, Ю́зик, Ю́зьо, Юзе́нко, Юзете́й, Ю́зів, Юзви́шин, Юз/ь/вя́к, Ю́зич, Ю́зьків/Ю́ськів, Юзю́вський, Ю́зькало, Юз/ь/ке́вич, Ю́зда, Юза́к, (Богдан 211, 232-233). - Subst. Іωси́фъ: помнож^н^еє, а́бо преложо́ный, Беринда 1627.

From Gk. Iōsḗf 'ts', the ultimate source being Hb. Yōsēph 'he adds, increases', Klein 2,832, Петровский 123.

ЙОТ = Йод 2.; also name of Й.

ЙО́ТА 'iota', MUk., OUk., OES. иота; BRu. ёта, Ru. йо́та, Po. jota, etc. - йотува́ти, йота́ція, /пре/йото́ваний. - Subst. дев'я́та бу́ква гре́цької абе́тки.

From Gk. iōta 'ts', Шанский 2:7,142.

ЙТИ - іти́.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION
OF PARTS 17 - 22,

IN PARTICULAR LETTERS

К - Я

* *
*

С Л О В О К У И Т Е Л Н И К А М
справедливим и зацним:

... а ѿ бóлшей [прáци] самиса постарáйте,
ин'шихˋ мене́ обвеселáйте! /JBR./ Л.З.

K

K, к. — the fifteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name kako from OCS *kako* 'how'; numerical values: Glagolitic — 40, Cyrillic — 20 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

K, **rarely** IK, dial. ko, iko 'towards, to', MUk., OUk., OES. К, **къ**; BRu. к, Ru. к, ко, dial. кы, ик, OCS. kъ, known to all other Sl. - Syn. до.

PS. *kъ 'ts', IE. **kom, cf. Skt. kam 'ts'; Berneker 1,658. Trautmann 145, Vasmer[2]2,147, Pokorny 515-516, Sławski 2,7, Vaillant RES. 33, 108-109, a.o.

-KA in such expressions as dial. тýт-ка, ни́нь-ка, дне́сь-ка, дáй-ка, etc. functions as a strengthening particle; known to other Sl. as well.

PS. *-ka 'ts', IE. ** kā 'ts', Pokorny 515-516.

KA abbr. of кáже, see казáти; НОСЕНКО 175, a.o.

каб, кáби dial. for кобú, Лисенко 33, (Полісся).

КАБА́К[1] 'Cucurbita melo pepo:pumpkin,gourd', ModUk.; Ru. ts.- Deriv. кабачо́к, каба́чник, -ниця,-ний, кабачко́вий,кабі́чки́. -Subst. гарбу́з.

From Tk.Tt. kabak 'ts', Vasmer[2]2,148,Огієнко РМ.2,75. РССтоцький Slavia 5,49 (supplementing Berneker 1,464).

КАБА́К[2] ' public house,inn,parlor', ModUk.; Ru.ts. - Subst. корчма́,шинок.

From G. Kabache,Kabacke 'ts',РССтоцький Slavia 5,49 (yet,abandoning this explanation in РССтоцький 4,272); in fact, this word comes from Ru.,cf. Андрусишин-Крет 374, where it originated from Pers. xabāk 'wattling, wattled hedge', Ossetian kabak 'guide post',Потебня РФВ.5,143, Преображенский I,278; no definite etymology of it is offered by Vasmer[2] 2, 148, nor by other Ru. linguists.

КАБАЛА́[1] arch.(in Kievan Ruś and later in the legal language of the XV-XVII c.:)'written acknowledgement of debt,a promisory note; obligation, contract of servitude, pledge of individual lifelong service instead of payment of interest for a monetary loan; debt servitude itself' (Pushkarev -Vernadsky-Fisher 33); Ru. ts. - Subst. заборго́ваність, задо́вження , ра́бство.

From Tk.kabalet 'ts', Miklosich TE.1,320; for other etymologies see Vasmer[2]2,148; in any case it is "an Arabic or Turkish word" for Pushkarev-Vernadsky-Fisher,1.c.

КА́БАЛА́[2]'cabal,plot,fortune-telling (by cards)', ModUk., known to other Sl. as well; - Subst. єврейська та́йна нау́ка; воро́ження з карт, Кузеля 139.

From Hb.kabbalah 'reception'(in the sense of "teaching received"), Klein 1,216; cf. also Vasmer[2]2,149, Sławski 2,8,Berneker 1,464, Lokotsch 78, Brückner 211, SWO.324,a.o.

КАБА́Н[1] 'wild boar,hog,swine', ModUk.;Ru. ts, Po. kaban. - Deriv. кабане́ць, каба́нчик, кабани́на, кабаня́тина, кабаня́/тко/; Каба́н, Каба́нко,Кабани́ця,Кабаню́к,Кабанчу́к (Богдан 103).Syn.вепр, Кузеля 139.

From Tt. kaban 'ts', Miklosich 107, Lokotsch 78, Berneker 1,464, Vasmer[2]2, 149, Sławski 2,9, Рудницький 3,127, a.o.

КА́БАН[2] 'derogative designation of a Uk. by Po.' (unknown to Sławski 2,9),cf. JBR. 1929 and Горбач 6,19. - Syn. кара́їм, ґрек, гайдама́ка, ха́джай,Горбач, 1.c.

An argot transfer of каба́н[1] - amongst Po.population in W.Ukraine,JBR.

КАБАНО́С 'thin sausage', ModUk.; known also to Po. and Cz. - Syn. тонка́ го́стро припра́влена ковба́ска.

Most probably deriv. from каба́н; according to Sławski 2,9, perhaps from Rm. cabanos (if Rm. itself is not a Sl. loanword); most recently introduced into Austr.-English Macquarie dictionary (1980).

КА́БА́Т 'coat, skirt; soldier's uniform', ModUk. Po. kabat, Cz. kabát, Slk. kabat, LoSo., UpSo. kabat, etc. - Deriv. каба́тик. - Subt. ве́рхня о́діж, кафта́н, ку́ртка, Кузеля I39.

Most probably borrowed from Hg. kabát 'ts', for other etymologies see Sławski 1,9 as well as Vasmer²2, 150.

КАБЛУ́К 1 'heel-piece of a shoe', first recorded in Eastern Europe in 1508 (Срезневский I,II70); Ru. ts; Po. kabłąk.- Deriv. каблучо́к, закаблу́к. - Syn. о́бчас, підбо́р, за́п'яток, ко́рок, Наконечна, Symbolae Shevelov 321-328.

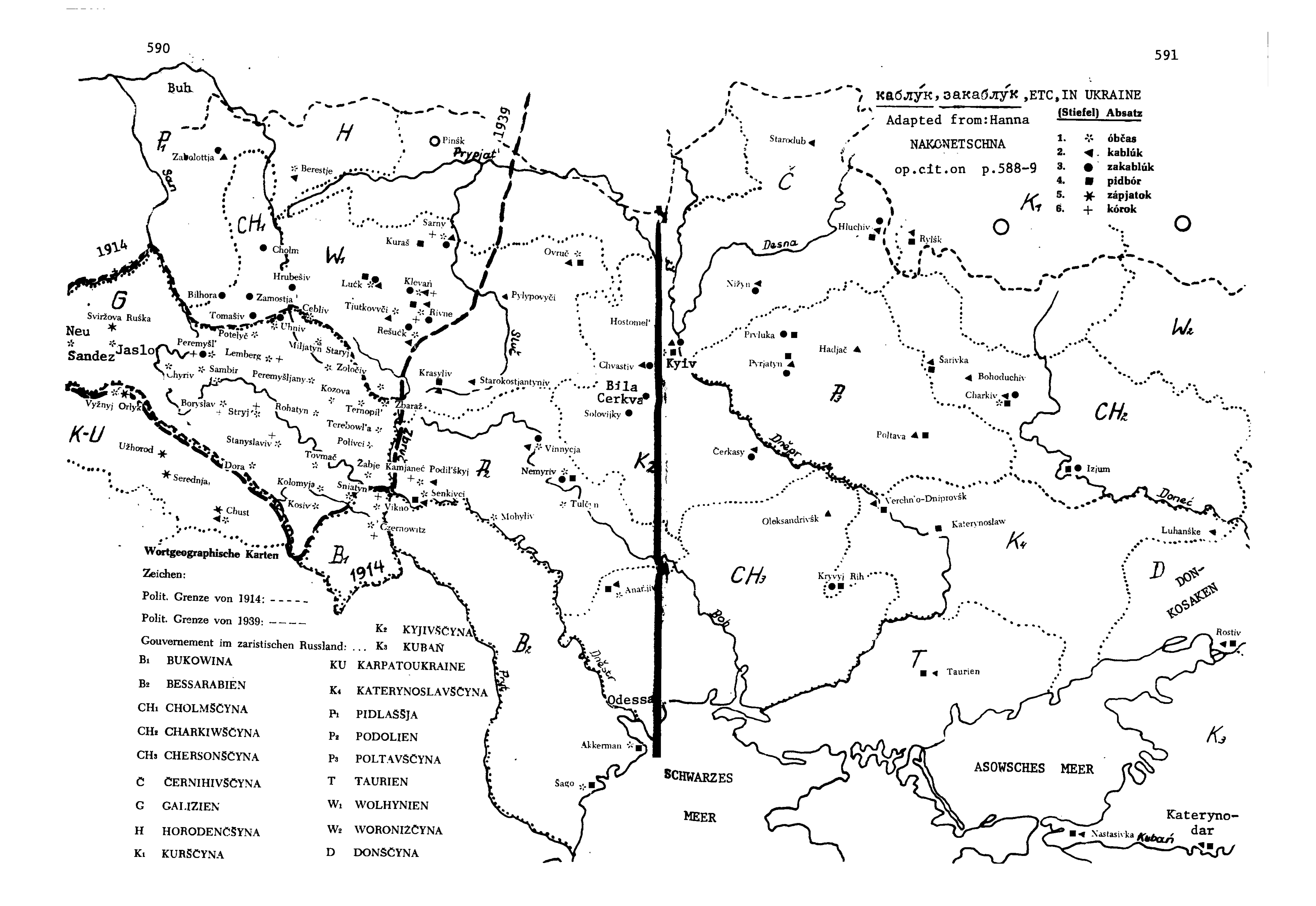
Of no certain etymology; according to Преображенский 1,279, it is a borrowing from Tk. kabluk 'ts'; Vasmer ²2,154, following Miklosich 153,165, a.o., explains it from Sl. *ka-blǫkъ which is corroborated by Uk. каблу́к; yet, Moszyński JP.39,1, and ВАХРОС 48 defend

the view of Oriental provenance of каблу́к; against phonological data (-y- and accent) A. Brückner ventured to derive Uk. каблу́к from Po. kabłak, KZ,48,221, which was questioned by Sławski 2,10, and rejected by Richhardt 60, a.o.; in her above quoted article on "Absatz" Nakonetschna refers to an oral explanation of it by H.J.Kissling of Munich, viz.

> Nach der mündlichen Auskunft des Turkologen Prof.Dr.H.J.Kissling, München, handelt es sich hier um ein Kompositum aus arab k'ab "Knöchel am Fuss" + Abstrakta-Endung -luk, die auch als Konkretum im Sinne eines Instruments, das mit dem Stammwort in Zusammenhang steht, angewandt wird, z.B. göz "Auge", gözlük "Brille". So auch k'ab "Knöchel am Fuss", kabluk dort angebrachtes Ding = Absatz.
>
> (Symbolae Shevelov UFU,325)

Though formally without reproach Kissling's etymology is unacceptable in view of geographical repartition of каблу́к (even in Полі́сся ! — see the enclosed map); thus the deriv. *ka-blǫkъ, supported by Vasmer, l.c., must be regarded as a valid one.

КАБЛУ́К 2 'bow, arch; part of a circumference; an instrument, apparatus for scaring away fish; saddle bow', ModUk.; Ru. ts, Po. kabłąk.- Deriv. каблу́чка, каблучо́к - Syn. дуга́; кільце́,

каблук, закаблук ,ETC, IN UKRAINE
Adapted from: Hanna NAKONETSCHNA op.cit.on p.588-9
(Stiefel) Absatz
1. óbčas
2. kablúk
3. zakablúk
4. pidbór
5. zápjatok
6. kórok
Wortgeographische Karten
Zeichen:
Polit. Grenze von 1914:
Polit. Grenze von 1939:
Gouvernement im zaristischen Russland: ...
B1 BUKOWINA
B2 BESSARABIEN
CH1 CHOLMŠČYNA
CH2 CHARKIWŠČYNA
CH3 CHERSONŠČYNA
Č ČERNIHIVŠČYNA
G GALIZIEN
H HORODENČŠYNA
K1 KURŠČYNA
K2 KYJIVŠČYNA
K3 KUBAŇ
KU KARPATOUKRAINE
K4 KATERYNOSLAVŠČYNA
P1 PIDLASSJA
P2 PODOLIEN
P3 POLTAVŠČYNA
T TAURIEN
W1 WOLHYNIEN
W2 WORONIŽČYNA
D DONŠČYNA
SCHWARZES MEER
ASOWSCHES MEER
DON-KOSAKEN
1914
1939
Buh
San
Prypjat'
Desna
Dnjepr
Dnister
Prut
Boh
Sluč
Zbruč
Doneć
Kuban
Kyiv
Bila Cerkva
Odessa
Pinsk
Berestje
Zabolottja
Cholm
Hrubešiv
Bilhora
Zamostja
Tomašiv
Cebliv
Potelyč
Uhniv
Peremyšl'
Lemberg
Neu Sandez
Jaslo
Sviržova Ruśka
Chyriv
Sambir
Peremyšljany
Boryslav
Stryj
Rohatyn
Vyžnyj Orlyk
Užhorod
Serednja,
Chust
Dora
Stanyslaviv
Kolomyja
Kosiv
Sniatyn
Vikno
Czernowitz
Tovmač
Žabje
Polivci
Terebowl'a
Ternopil'
Zbaraž
Kozova
Zoločiv
Miljatyn
Staryj
Lućk
Klevan'
Tjutkovvči
Rivne
Rešuck
Sarny
Kuraš
Krasyliv
Starokostjantyniv
Ovruč
Pylypovyči
Hostomel'
Chvastiv
Solovijky
Vinnycja
Nemyriv
Tulčyn
Kamjaneć Podil'škyj
Senkivci
Mohyliv
Anan'jiv
Akkerman
Šago
Starodub
Hluchiv
Ryl'śk
Nižyn
Pryluka
Pyrjatyn
Hadjač
Šarivka
Bohoduchiv
Charkiv
Poltava
Čerkasy
Izjum
Verchn'o-Dniprovšk
Katerynoslaw
Oleksandrivšk
Kryvyj Rih
Luhanśke
Rostiv
Taurien
Nastasivka
Katerynodar

части́на ко́ла, Франко 4,531; карлю́чка, Франко 10,507: діял. прут, дуга́ на граб-ка́х.

A neologism compounded of *ka- and*blǫkъ,cf. Po.dial. błąk 'curve',PF.5,150; Miklosich 153, 165, Malinowski PF. 5,117 ,Matzenauer LF. 8,39, Vasmer[2]2,151 a.o. ;see also лук.

КАБЛУ́ЧКА : каблу́к 2.

КАБОТА́Ж 'trading along the coast, coasting' ModUk.; known to all other Sl. - Deriv. кабота́жний. Subst. прибере́жне пла́вання, Горбач I, 27.

From Fr. cabotage : caboter ' ts', Горбач I,II.

КАБОТИ́Н 'comedian', ModUk.; Po. kabotyn. Subst. комедія́нт.

From Po.kabotyn 'ts',Sławski 2,10.

КАБРІОЛЕ́Т 'cabriolet',ModUk.,known also to all other Sl. - Subst. легки́й візо́к на двох коле́сах,Кузеля I39.

From ModHG. Kabriolett 'ts'.

кабу́з AmUk. 'caboose', first recorded in 1924 (Bilash 313) - Subst. за́дній ваго́н тягаро́вого потягу.

From E. caboose 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 326.

КАБУ́КІ 'kabuki', ModUk.; Ru. кабу́ки, Po. kabuki, etc. - Subst. рід старови́нного япо́нського теа́тру.

From Japanese kabuki 'art of singing and dancing'(: kabu 'singing and dancing' and -ki 'art' - orally from M.Onishi,Tokyo, 15.2. 1971).

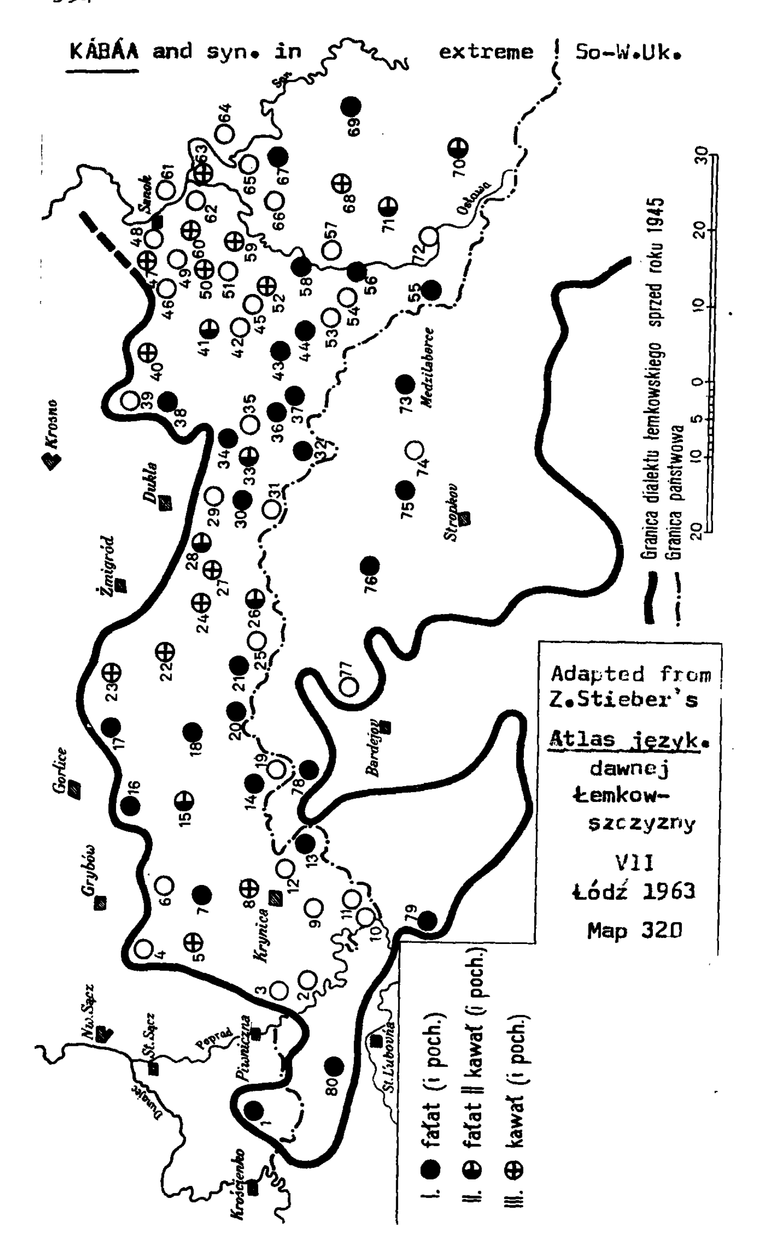
КА́ВА 'coffee', ModUk.; BRu. ts, Ru. ко́фе, Po. kawa, Cz.,Slk. kava. - Deriv. каво́вий, ка́вник, ка́вниця, кав'я́рня /кава́рня,кав'я́рник / каварня́ник, -ний, кав'яре́нка Wd./ каваре́нка. - Subst. каво́ве де́рево, кавовий кущ ; зе́рно цих росли́н; напи́ток із /ме́леного/ каво́вого зерна́.

From Po. kawa 'ts', the ultimate source being Tk. kahve - Ar.qahwah 'ts', Brückner KZ.45, 40, Lokotsch 80, АКУЛЕНКО 132, a.o. ; see also ко́фе, ко́фі.

ка́ва,ка́вка Wd. for ґа́ва,ґа́ва see ґа́ва 1.

кава́к Wd.(РРСтоцький Slavia 5,49,Горбач 14,81) : каба́к.

KÁBÁA and syn. in extreme So-W.Uk.

KÁBÁA, more often KABÁAOK Wd. 'part, piece, portion; joke', ModUk.; Po. kawał, kawałek. – Deriv. кава́льчик, кава́льчичок, /по/кавальцюва́ти, -а́ння. – Subst. кусо́к, Огієнко PM. I, 315-316.-Syn. (Lk.) фа́лат, Stieber, see map on p. 594.

According to ОГІЄНКО, l.c., it comes from Po. kawał 'ts' the ultimate source being MLG. kavel 'lot, part'; yet, РССтоцький 4,156, considers it a direct borrowing from G. kavele 'ts'; the problem requires further documentation and study; cf. also Шаровольський 1,68, 75, Шелудько 1,32, Горбач 16,163, Kalima RS.5,83, Nitsch ibid. 7,193, a.o.

KABAAÉP, rarely: KABÁAIP 'gentleman, cavalier, gallant, lady's partner; bachelor, marriage candidate', ModUk.; Ru. кавале́р ; Po. kawaler, etc. Deriv. кавале́рство, -ський, кавалери́ст, кавале́рія, кавалері́йський, кавалерува́ти, -а́ння, кавалерґа́рд, -дський; Wd. кавале́рка '/по/ме́шкання неодру́женого па́рубка'.-Subst. дже́нтльмен; партне́р; неодру́жений, па́рубок; орденоно́сець; /кавалери́ст:/ /арго/ хвостокру́т, хвостопока́жчик, задерихві́ст, пустодзві́н, смета́нник, Горбач 6,13.

According to РССтоцький 4,205, the word comes from MOdHG. Kavalier 'ts' the ultimate source being Fr. cavalier < LLat. caballārius 'horseman; cf. also Преображенский I,279, Пшепюрська 74, Горбач 8,50 and l.c.; a.o.

KABAAЬKÁДA 'cavalcade', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. kawalkada, etc. – Subst. церемо́нний похі́д, пара́дна проце́сія /звича́йно з ве́ршниками на чолі́/.

From ModHG. Kavalkade 'ts', the ultimate source being It. cavalcata 'ts' (: LLat. caballicāre 'to ride on horseback'); see also the preceding entry.

кава́нчіти dial. 'to be sick', ModUk. /Досл Мат. 4,12/.-Subst. затя́жно хво́ріти.

Etymology uncertain; its connection with КА́ВА/ҐА́ВА/ҐА́ВА, though possible, cannot be substantiated on account of semantics.

КАВАРДА́К colloq. SovUk. 'nonsense'; Ru. ts. - Subst. безглу́здя,.

From Ru. кавардак 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kavurdak 'fricassee', Преображенский 1,279, Дмитриев 24.

КА́ВЕРЗА 'intrigue ; mean trick', ModUk.; Ru. ts. - Deriv. ка́верзний,-ник,ниця, ка-ко-верзува́ти, -а́ння, каверзу́н/коверзу́н. - Subst. інтри́ґа;капри́з, пі́дступ, ви́думка, при́мха, Кузеля 140.

According to Miklosich 113, Matzenauer 199, a.o., the word comes from MHG. kawerzin 'merchant'; yet, there is more probability of it being a prefixed formation *ka-/*ko- and *vьrzti, see ВЕРЗТИ; Berneker 1,532, Malinowski PF.5,117, Vasmer[2]2, I53, a.o.

КА́ВЗА 'cause; juridic case', ModUk.- Subst. причи́на, судова́ спра́ва; біда́, ли́хо.

From Lat. causa 'ts'.

КА́ВКА see га́ва/ґа́ва.

КАВКА́З GN. 'Caucasus (mountains)', OUK., OES. Кавкасійскыѣ горы ; known to all Sl. -Deriv. кавка́зький, кавка́зець, За-, Під-кавка́ззя. - Syn. гірська́ краї́на між Чо́рним і Озівським моря́ми.

From Gk. Kaúkasos 'ts' akin to Goth. hauhs, G. hoch, E. high, Lith. kaukas 'boil', kaukara 'hill' a.o. cf. Vasmer[2]2, 153-154, Kretschmer KZ.55,100; Klein 1,252 (< IE. base qreu- 'to be icy'); cf. also Staszewski 141, Мельхеев 40 (: akin to Caspi GN.); Соболевский ИзвОРЯС. 26,43 (:from Av. kahrkāsa- 'hawk').

ка́внті AmUk. 'county', first recorded in 1957 (Bilash 314). - Subst. о́круг.

From E. county 'ts', Bilash, l.c.

ка́ворон -> гайворон.

КАВУ́Н 'water-melon ', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. dial. kawon (Vasmer[2]2, I54). - Deriv. КАвуне́ць, каву́нчик, кавуно́вий, кавуня́чий. - - Syn. : ди́ня, гарбу́з, Кузеля 140.

From Tk. Osm. kaun/kavyn 'melone', Tt. kaun 'ts', cf. Vasmer, l.c., Berneker 1,495, Matzenauer 200, Miklosich 113, a.o.

кавч AmUk. 'couch', first recorded in 1947(Bilash 314). - Subst. кушéтка.

From E. couch 'ts', Bilash, l.c. , Koshelanyk 336.

КАВ'ЯР 'caviar', ModUk.; Ru. кавьяр, Po. kawiar. - Subst. IKPÁ.

In his book on *Ichthyological Terms for the Sturgeon and Etymology of the International Terms Botargo, Caviar and Congeners: A Linguistic, Philological, and Culture-Historical Study* (Pragmateiai tes Akademias Athenon, Tomos 43. Athens, 1978) Demetrios J.Georgakas offers an extensive discussion of the etymology of caviar in Uk. and Ru. and comes to the conclusion that it is derived from Gk. xaviarin, being an abbr. of tarixaviarin 'ts'; in JBR.'s opinion this etymology is most persuasive, ingenious and "final as long as nothing better is offered" cf. CJL/RCL. 25:1,p.102 ; for bibliographical purposes cf. also Brückner 223, Vasmer²2, 154 , Matzenauer 200, Lokotsch 68, SWO. 350, Open 398, Sławski 2,108, Nitsch JP.34,206, Корш Archiv 9,503, Ильинский ИзвОРЯС.24:I,I23, a. o.; (from Kaffah =Theodosia :) Klein 1,254.

кав'ярéнка Wd. see кав'ярня.

КАВ'ЯРНЯ : кáва.

кав'ярняний : кáва.

КАГÁЛ ' kahal ', ModUk. ; Ru. ts,Po.kahal,etc. Subst. прóвід жидíвської віроісповідної громáди; клíка, Кузеля 140; оргáн самоврядування в в еврéйських громáдах, Бойків 187.

From Hb. kāhāl 'ts', Lokotsch 80, Преображенский 1,499, a.o.

КАГÁН ' khan ' , OUk. каганъ /XI c./. - Syn. ХАН, ХАКÁН.

From Tk.-Tt. ka an 'ts', Miklosich TE.1,306 and his ED.108,Vasmer ²2, I55 ,a.o.; see also ХАН.

КАГАНÉЦЬ 'lantern, lamp', ModUk.; Ru. каганéц , Po. kaganiec, Cz.kahanec,Slk.kahan. Subst. свíтич.

Etymology uncertain ; according to Berneker 1,468, Matzenauer 39,a.o. it comes from Gk. tāgenon/tēganon 'pan'; yet there are serious doubts about this explanation, see Vasmer²2, I55.

КÁГЛА 'chimney', ModUk. - Subst. кóмин, Кузеля 140.

From ModHG.

КАДÁВЕР 'cadaver', ModUk. - Subst. труп, Кузеля 140.

From Lat. cadaver 'ts'.

КАДА́СТЕР 'cadastre, cadastral survey', ModUk.; known to all other Sl. – Subst. спи́ски землеволоді́ння.

From Fr. cadastre 'ts', Горяев 446, Vasmer[2]2, 156.

КАДЕ́НЦА 'cadenza', ModUk. known to all other Sl.
Subst. знак, що вимага́є па́взи в му́зиці, такт, ро́змір; ві́льна гра пе́ред ни́зькою но́тою ; акцентува́ння кінце́вих голосі́во́к у ві́ршах; рівнова́га в ру́хах; мі́рна хода́ ви́муштрованого коня́, Бойків 187.

From It. cadenza 'ts'.

КАДЕ́НЦІЯ 'term of office', ModUk., known to all other Sl. – Subst. час при- зна́чений на полаго́дження урядо́вих справ, Кузеля 140.

From Lat. cado, cadere 'to fall'.

КАДЕ́Т 'cadet', ModUk., known to all other Sl. – Subst. у́чень військо́вої шко́ли , підофіце́р, Кузеля 140.

From ModHG. Kadett 'ts', the ultimate source being Fr. cadet (from Gascon dialect capdet 'captain, chief' < LLat. capitellum 'small head' : caput 'head').

КАДИ́ТИ '/in/cense; fig. flatter, fawn', MUk., OUk., OES. ts , BRu. кадзі́ць, Ru. кадить, Bu. кадя, OCS. kaditi, SC. kа́diti, Sln. kadíti, Cz. kaditi, Slk. kadit', Po. kadzić , LoSo. kaźiś, UpSo. kadzić. – Deriv. за-, підпо-, пере-, на-кади́ти, за-, під-, на-, пере- ка́джувати, -ання, ка́дження, кади́ло , кади́льниця, кади́льний, -ик, MUk. кадилниця, кадило (ХУІІ с. ЛСЛ.86) , кадел - ница(1476 ССМ.1,459), кадельница(ibidem), кадилницоу (Asg. 1476 ibidem), FN. Кади́ло, Кади́кало, Кадиню́к, Кадиня́к, Кадиля́к- (Богдан 104) . – Subst. наповня́ти па́хощами пові́тря /в це́ркві/; хвали́ти кого́, захва́лювати, лести́ти.

PS. * kaditi 'ts' in apophony with чад, чади́ти.

КА́ДІ/Й/ ' kadi, Mohammedan judge', ModUk.; Ru. (since the XVI c.) ка́дий, (older:) ка́дыя. – Subst. /у мусулман:/ спочатку циві́льний суддя́ із духівни́цтва, /тепе́р:/ осо́ба ви́щого духівни́цтва, Бойків 187. мусулма́нський суддя́, який́ вирі́шує судові́ спра́ви на осно́ві феода́льного мусулма́нського пра́ва -шарія́ту- і місце́вого звича́євого пра́ва -адату; з 20-их рр. 20 ст. обо́в'язки ка́ді обме́жуються ви́рішенням сіме́йних, релігі́йних пита́нь і частко́во - пита́нь про спа́дщину /за: УРЕ.6,56/.

From Ar. kādī 'ts', Berneker 1,466, Lokotsch 78, Vasmer[2]2, 156 , УРЕ., l.c., Кузеля 140, a.o.

A SAMPLE OF METHODOLOGICAL PROCEDURE: APPLYING ETYM. FORMULA, CF. Vol.2,292.

КА́ДІ/В/Б , -а 'large vat, hollow tree trunk'

Ca		=	ка́ді[в]б, Gsg. ка́до[в]ба, dial. ка́дуб, Wd. ка́до[в]б
Ha		=	каді[в]б, кадо[в]б (XIX c.)
Co		=	—
Ho		=	—
Cad		=	ка́довбина
Had		=	—
Cod		=	—
Hod		=	—
Cs		=	діжа́, чан, ту́луб
Hs		=	" " "
A_1	x_1	=	BRu. ка́довба
A_2	x_2	=	Ru. кадолб[ь], dial. калдо́ба, колдо́ба
A_3	x_3	=	Cz. kadlub, kadloubek
A_4	x_4	=	Po. kadłub, Hod. GN. Kadłubka (XIII c.)
A_5	x_5	=	UpSo. kadołb, kadłob
A_6	x_6	=	Cas. kadłub.

S

The ultimate source is wanting;

Some etymologists have held that the word derives from **dълbъ*, see *дов-ба́ти* with an augm. - peiorative prefix *ka-* (IE. ***kā-*, Pokorny 515—516), evidenced in such words as Uk. *кацáр : цар* (Огоновский 166), dial. *ка́ворон: во́рон* (Верхратський Archiv 3, 163), *kagrъličištь : grъličištь* (Matzenauer Lf. 8, 39), Po. *Kaszuba : szuba* (Liewehr Slavia 18, 154), etc. The first part of the compound cannot possibly be derived from **klad;* see *кла́сти*, as suggested by Соболевский Slavia 5, 444, nor from cognates of Lat. *cavus*, Machek 186, nor from **kadь* 'vat', Trautmann, GGA 173, 258 . Equally inconceivable is the assumption that it contains a pronom. stem **kъ, *ka, *ko* in the first part with an orig. meaning 'what a hole', Vasmer 1, 501, following Miklosich 108. The Tk. origin of the word, suggested by Karlowicz SWO 238, cannot be proved. The ultimate etymology is wanting.

КАЖА́Н, dial. also кожа́н 'bat', ModUk. - Deriv. кажа́н/ч/ик; кажа́нка.- Syn. лилик, пирга́ч, летю́ча ми́ша.

Deriv from ко́жа 'skin', Shevelov 509, with a secondary assimilative -a- (: stressed -а́- in the final syllable).

ка́ждий see ко́жен, ко́жний.

ка́за BrazUk. 'house;firm', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. дім, фі́рма.

From Port. casa 'ts'.

казама́т/а/ see казема́т.

КАЗА́Н 'pot, kettle', ModUk.; Ru. ts Deriv. казано́к, каза́нчик; Казанівський. Subst. вели́кий коте́л, Кузеля 141.

From Tk.-Tt. kazan 'ts', Miklosich TE. 1, 330 and his ED.114, Berneker 1,496, Vasmer[2] 2, 159, a.o.

КАЗА́РМА 'barrack', ModUk.; Ru. (since 1703) 'ts', Po. kazarma. - Deriv . каза́рмо́вий. Subst. бара́ки, військо́ві коша́ри, Кузеля 141.

From ModHG. Kasarme 'ts', the ultimate source being caserma It. from *caserna; Vasmer [2]2,159 (: via Po. kazarma).

КАЗАТИ 'to say, talk; to order', MUk.кажу (XYII c. ЛСЛ.87), казалъ (XY c. ССМ.1,460), OUk. казали (XIV c. ibidem), казати; BRu. казаць, Ru.казать, OCS. kazati, SC. kázati, Sln. kázati, Cz.kázati, Po.kazać, LoSo.kazaś, UpSo. kazać. - Deriv. ви-,в-,за-,на-, пере-під-,про-,с-казати, в/и/-,за-,на-,пере-під-,про-казувати, -ання, розказ,розказати,розказувати, приказ, приказати,приказувати,-ання, виказ, заказ,наказ,наказовий /спосіб/, доказ, доказати,доказувати,-ання,показ,показати,показувати,-ання, показовий,показник,(from Ru:) покажчик/и/, указ,(from Po:)казання,казальниця,ітд.-Syn. говорити, мовити, балакати, гуторити;висловлювати що; /наказувати:/ веліти; викликати кого.

PS. *kazati 'ts', IE. root **k^uok- :**k^uek-, cf. Skt. kāśatē'he appears',kaśa- 'appearance',Av. akasat 'he looked', ModPers.āgāh'knowledgeable', Gk.tékmōr/tékmar 'sign', Pokorny 638-639; see also Brugmann IF.12,29-31, Wiedemann KZ.33,162 - 163, Berneker 1, 497-498, Brückner 223, Vasmer[2]2, 159,Sławski 2,110111, and furthermore Machek Slavia 16187 and his ED.196;Горяев I27, Преображенский I, 282, Шевельов 367; without any explanation: Miklosich 113.

казда SoCp. see ґазда.

Каздоба FN. : ґазда.

КАЗЕМАТ 'casemate, jail,dungeon',ModUk. /Шевченко 1,312/,BRu.,Ru. ts and (in 1705:) казамат , (1709:) казаматта , Po.kazematy Npl. - Deriv. казематний. - Subst.тяжка тюрма, в'язниця, кріпость.

From Ru.(or Po.)каземат 'ts', the ultimate source being It. *casamatta* 'ts', Vasmer 2[2], 159-160.

In discussing this word in Київ 15:1,p.36 the author of this dictionary stated as follows:

видання Шевченкового „Кобзаря" дають заголовок над 13 віршами Шевченка, написаними „в третьем Собственном Его Величества Канцелярии Отделении": „*В казематі*". В давніших виданнях „Кобзаря", як от у виданні з 1867, в виданнях Домацького, Сімовича й ін., цього заголовка немає.

Ні словник Желеховського, ні Грінченків не подають цього слова; перший увів його в лексикографію Зенон Кузеля в своєму „Словарі чужих слів" (Чернівці 1910), стор. 141:

казамата есп. склеплені пивниці і в'язниці в твердинях; тяжка тюрма.

„Словник чужомовних слів" І. Бойкова, О. Ізюмова й ін. (передрук в Нью Йорку 1955) містить іншу форму й інше пояснення цього слова:

каземат фр. — кам'яна будівля в фортеці чи в'язниці з склепінням для найважливіших злочинців (стор. 188).

Як бачимо, обидва словники подають не тільки різні форми цього слова, але й виводять його один із еспанської, а другий із французької мови.

Тим часом немає сумніву, що до української мови це слово дісталося з російської мови. Воно прийшло десь у 19-ому столітті разом із тюрмами, що їх царський уряд будував у Росії й поза нею. В російській мові воно відоме з часів Петра І й дісталося туди з французької або німецької мови: фр. casematte, нім. Kasematte. Західно-европейські слова походять з італійської мови, де вперше вжив слова *касаматта* в 1520 році Нікольо Макіявеллі (1469-1527), відомий флорентійський політик і письменник.

Для слова *касаматта* в італійській мові немає в науці якогось одного пояснення. Одні вчені виводять його з грецької, де *хасмата* „пропасть", а дальше „замкнуте місце", інші зв'язують його таки з італійськими словами: каса „дім" і матта „очерет".

КАЗИМИ́Р, SovUk.Казімі́р 'Casimir', MUk. Казимиръ, Казимер (XIУ - XУ c. ССМ. 1, 461), OUk. Казимиръ (/1349 ibidem), Po. Kazimierz, OPo. Kazimir/z/, Ru. Казимир. Subst. "той,що ка́зить мир", ворохо́бник.

From Po. Kazimir 'ts', ССМ 1,461.

КАЗИ́ТИ 'to harm,hurt', MUk.,OUk. ts;BRu. казі́ць,Ru. кази́ть, OCS. kaziti, SC. nakáziti, Sln. kazíti, Cz. kaziti, Slk. kazit', Po. kazić, LoSo. kazyś, UpSo. kazyć. - Deriv.сказити/ся/, скаже́ний,-ність,-но, показитися.- Syn. руйнува́ти,ни́щити; уневажнювати, ССМ.1,461; пошко́джувати,шко́дити, калі́чити.

PS. *kaziti 'ts' generally considered a causativum to -ceznoti- щезати; according to Machek 197 it is connected with Lith.kezeti 'to make sour', to become sour'; cf. Miklosich 114, Berneker 1,498, Trautmann 133, Vasmer [2]2, 160, a.o.

КА́ЗКА, КАЗКО́ВИЙ : каза́ти.

КАЗНА́[1] 'treasury', ModUk., Ru.ts. - Subst. державна скарбниця.
From Tk.Tt. xazna 'ts'.

КАЗНА́[2], also ка-зна : кат зна/є/.

ка́йворон = ка́ворон.

КАЙДА́НИ Npl. 'shackles'fetters,irons', MUk. кайданы (XУII с. Синонима I55), кайдани (XУIII с. Інтермедії I08,I70). Deriv. кайда́нки,кайда́ння,кайданник,кайданницький. - Syn. залізні ланцюги́ на руках чи ногах в'язня, залізні пу́та, залі́за.

From Tk. kajd 'ts',the ultimate source being Ar.qajdāni , Miklosich TE.1,322, Vasmer[2] 2,161,Brückner PF.6,630,a.o.

КАЙМА́ 'border,edging', ModUk.;Ru. ts .- Subst.обля́мі́вка,о́бвідка.

From.Tk.kajma 'ts', Корш Archiv 9,507, Berneker 1,469, Vasmer[2]2,162.

КА́ЙСТРА = ТА́ЙСТРА.

КА́КАТИ 'to excrete' , ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.ка́кання, ска́катися,-ання. Syn. сра́ти,випоро́жнюватися.

PS.*kakati 'ts',IE. child's word **kakka 'to void excrement',cf. Gk.kákkan, Lat.cacāre, MIr.caccaim,ME.cakken,E.cack 'ts', Pokorny 521, Klein 1,217.a.o.;the word itself is bowdlerized in SovUk. (Слум.4,75).

КАЛ 'excrement', MUk.,OUk. калъ, BRu.,Ru.,Bu. Ma. ts, OCS. kalъ, SC.kȁo, Sln.kâl, Cz.,Slk. kal,Po. kał.- Deriv. калю́жа,калю́ка,кальни́й,калю́жний, кали́ти,каля́ти-ся ,-яння, калаба́ня,калаба́тина,ка́ловий, кале́ний, FN. Калю́к,Калю́ка,Калю́жний,Каля́ник,Каля́вський,Калу́н,Калу́жка,Калужни́цький,Калу́ський,Калужня́цький,Кальба́, a.o.; GN. Калу́га,Ка́луш;Ка́льна ,Ка́льний,Ка́льниця, Ка́льне, Калаба́ня (Бойк.22I). - Syn.ре́штки перетра́вленої ї́жі,що ї́х викида́є ки́шечник назо́вні;бруд,боло́то,грязь, Слум.4,73.

PS. *kalъ 'ts', IE.** kālos 'ts',cf. Lith.kalybas/kalyvas 'with a white neck (re dogs)',Gk.kēlís/kālís 'dirt', Lat.cālīgō 'darkness', Ir.caile 'spot, stain',etc.,; Pokorny 547-548, Trautmann 113 - 114 , Vasmer[2]2, 163, (extensively:) Sławski 2,32-33.

калаву́р see карау́л.

КАЛАМА́Р 'inkstand,inkhorn;phial', ModUk.; BRu. ts, Ru. dial. калама́рь ,Po. kalamarz, etc.- Deriv. калама́рчик.-Subst.чорни́льниця.

From Lat. calamārius/calamārium 'of or belonging to pens' (: calamus 'halm,stock,stem;pen');some scholars derive it from Po. kałamarz,cf. Richhardt 61 and others, however, a direct borrowing from Lat.in Uk. is more persuasive.

КАЛАМБУ́Р 'pun,word-play,quibble',ModUk.;Ru. ts. - Subst. гра слі́в.

From Fr. calembour 'ts', Vasmer[2]2,164.

ка́ледж AmUk. 'college', first recorded in 1918 (Bilash 317), also ка́лидж (1971, Koshelanyk 328). - Subst. коле́гія.

From E. college 'ts', Bilash, Koshelanyk,l.c. see коле́гія.

КАЛЕНДА́Р, dial. калантир 'calendar',ModUk.; Ru. календарь, Po. kalendarz,etc. - Deriv. календа́р/ч/ик, календа́рний. - Subst. спо́сіб чи́слення днів у році; табли́ця чи кни́жка з перерахува́нням усіх днів ро́ку (та рі́зними довідко́вими да́ними); розпо́діл у часі окре́мих ви́дів дія́льности, КТС.I02.

From Lat.calendarium 'account book (:calendae 'first day of the month'),Klein 1,223; though Ru. word might have come from Po., there is no evidence of its being also borrowed from Po. into Uk.

КАЛИ́НА 'guelder-rose, cranberry, snowball-tree' ,MUk.калина (XVII c. ЛСЛ.87), as a FN. Калина recorded in 1491 and 1500 (CCM.1,466); BRu. калі́на ,Ru.кали́на, SC.kàlina, Sln. kalína,Bu. кали́на , Cz.,Slk.,Po.,LoSo.,UpSo.kalina. - Deriv. кали́нка,кали́нонька,-очка,кали́новий, калині́вка, кали́нник. - Syn. кущова́ рослина роди́ни жи́молостевих,що має бі́лі кві́ти й черво́ні гіркі́ я́годи, Слум.I,76.

PS. *kalina'ts' : *kalъ, see кал ;Berneker 1,473-474, Sławski 1,30-31, Vasmer[2]2,168, Jakobson Word 8,388,Machek Slavia 23,65,a.o.

КАЛИТА́ 'leather pouch (for money)', OES. калита (1389 Срезневский I,1183), BRu.,Ru. ts, Po. kalita/kaleta. - Deriv. кали́тка, калиточка,калитко́вий. - Syn. то́рба для грошей.

From Tk.-Tt. kalta 'ts', Miklosich TE.1,324 and his ED. 425, Berneker 1, 474, Vasmer[2]2, 168, Sławski 2,28-29,a.o.

КАЛИ́ТИ : кал.

КАЛІ́КА 'cripple',ModUk.; Ru. кале́ка,-я́ка, Po.kaleka,dial.kalika. - Deriv.калі́чка,калікуватий, калі́чити, с-,по-калі́чити-,-чення, калікува́ти,-ання.- Syn. люди́на,що втра́тила яку́сь части́ну ті́ла або зда́тність володі́ти не́ю , КТС.102.

The word is generally derived from Tk.-Pers. kalak 'ts', Miklosich TE.2,106 and his ED. 109 , Berneker 1,473, Hanusz PF.1,461, Vasmer [2]2, 166, Sławski 2,26-27,a.c.

КА́ЛКА GN. 'Kalka-river', first recorded in 1224 in connection with the defeat of Ruś - armies by Tartars.

Deriv from *kalъ, see кал; its connection with Ка́льміюс was discussed by ОТИН at the III Onomastic Conference in Kiev in 1965, cf. ТЕЗИ of this conference,pp.64 ff.; see also Трубачев in Vasmer[2]2,169.

кама́н, кома́н AmUk. 'come on', first recorded in 1915 (Bilash 318), also комо́н (1963, Koshelanyk 356). - Subst. ході́.

From E. come on 'ts', Bilash, Koshelanyk,l.c.

кама́ша, also ґама́ша Wd. 'gamashes', first recorded in the XX c. (Кузеля 143). Subst. особли́ва панчо́ха,і́ноді з ґу́дзиками, що її вдяга́ють на череви́к.

From Fr. gamache, Provençal gamacho, the ultimate source being Ar.ghadamasi 'leather from Ghadames - a town in Tripolis', Klein 1, 637.

КА́МЕРА, Wd. каме́ра (Кузеля 143,),BrazUk. кама́ра (Праця 49/1980) 'camera', ModUk.,known also to all other Sl. - Deriv. ка́мерний, -но, камера́льний,-но;here also compounds with КАМЕР-: ка́мер-гер,-дінер,-тон,-юнкер ,etc.- Subst. кімна́та; бюро́,у́ряд, що пильну́є красви́х дохо́дів; ціса́рські до́бра,Кузеля 143.

From Lat. camera 'ts' Ореl 1,404, SWO.333, Klein 1,228,a.o.; see also КОМОРА.

КАМІ́ННИЙ : ка́мінь

КАМІ́НСЬКИЙ : ка́мінь

КА́МІНЬ, Gsg. ка́меня,-ю 'stone, rock', MUk., OUk., OES. камень; BRu., Ru. ка́мень, Bu. ка́мен, OCS. kamy, Gsg. kamene, SC. kȁmi, Sln. kámen, Cz. kámen, Slk. kameň, Po. kamień, LoSo., UpSo. kamjeń, Plb. komoi. - Deriv. каменю́ка, камени́стий, ка́мениця, камени́сько, -ни́ще, камені́ти, каменува́ти, -ання, каменя́р, -ня, -ський, каменя́стий, -ня́ччя, камінéць, камі́нчик, ка́мінка, камі́нний, -ння, камі́ннячко, камі́нчик; compounds: камене-дроба́рка, -дроби́льний, -лива́рний, -рі́зальний ітд.; also: камено-бо́єць, -ло́м, -ло́мний, -ло́мня; FN. Ка́мень, Каменéцький, Камéнський, Каменю́к, Камінчу́к, Ка́мі́нка, Камінóвський, Камі́нський, Камі́сько, Кам'янéцький, Кам'я́нський (Богдан 105-106); GN. Ка́мінь-Коши́рський, Ка́мінка Струмило́ва; Камени́ще, Камени́стий, Ка́мінь, Камнéний (Бойк. 221). - Syn. окрéмий ула́мок твердо́ї гірсько́ї поро́ди, КТС. 103.

PS.* kamy. Gsg. *kamene 'ts' (Uk. kamiń based on Asg. *kamenь), with no certain correspondence in IE.; the closest are Lith. akmuo, akmens, Latv. akmens, Skt. aśma, aśman- 'stone, rock; heaven', Av. asman- 'ts'; Miklosich 110, Berneker 1,478, Trautmann 5, Brückner 215, Vasmer[2] 2,173-174, Sławski 2,37-38, a.o.

КАМІО́Н FrUk., BrazUk. 'light truck', first recorded in 1945 (JBR.) - Subst. лéгкий грузови́к,

From Fr. camion 'ts'.

КАНА́ДА GN. Canada, BRu., Ru., Bu., Ma. ts, Po., Cz., Slk. etc. Kanada. Deriv. Кана́до́нька, -о́чка, кана́дець / канаді́єць, кана́дка / канаді́йка, канаденя́/тко/, канади́зм, канадіяні́зм, канадизува́ти, кана́дщити, кана́дський/канаді́йський, по-кана́дському, -ки / по-канаді́йському /-ки; (also artificial:) Кана́та /ко́ло Отта́ви/.

In ModUk. Кана́да is a borrowing from E./F. Canada; it was "Ukrainianized" by accent only on the middle syllable -НА-; Ivan Velyhors'kyj devoted a special study on "The Term and Name 'Canada'" in OnUVAN 10, pp. 5-28; the following is the E. summary of his findings (pp. 5-6):

The question of the origin and meaning of the term and name "Canada" still remains without a definite solution. The reason why it is so lies in the fact that the name was in use for a long time before the people began to trace its origin.

There are three theories about the name "Canada", namely:

1. The theory of local origin.
2. The theory of European origin.
3. The theory of oriental origin.

The theory of local origin branches off into several minor views, depending on what language is considered in regard to the name "Canada": (a) the language of the Indian Huron and Iroquois tribes; (b) of the Algonguins; (c) of the Montagne tribe; (d) or of the Cree Indians. Furthermore, it also depends on what was really called "Canada".

J. Joslin thinks that the name "Canada" is derived from the name of Monsieur Cane.

Before the Union of the Lower and Upper Canadas into one province, in 1867, there were over thirty different suggestions for a new name for the country, viz. United Province of North America, Transatlantia, Vesperia, Cabotia a. o.

КАНҐУР, Wd. ка́нґур (Стрий), SovUk. кенгуру́, AustrUk. кенґуру́, alsoF. кенґу́ра, Ru., Bu. кенгуру́, Po. kangur, Slk. kenguru, etc..-Deriv. (AustrUk.) кенґуреня́/тко́, кенґуря́тина, кенґурин / край= Австра́лія/ Chekaluk 16.-Subst. австрал. ссаве́ць-торбу́н.

From E. kangaroo 'ts' (since 1770), the ultimate source being aborig.ts with uncertain meaning, Klein 1,840; one explanation is: " I do not know", Reed 92.

КА́НІВ, Gsg. КА́НЕВА GN. 'Kaniv (city in Київщина), first recorded in the XI c: въ Каневъ (Пономаренко, Мовозн. 2/1981, 70) BRu., Ru. КАНЕВ, Po. Kaniów. - Deriv. Ка́нівка, ка́нівець, ка́нівка, ка́нівський, Ка́нівщина; FN. Канíвський, Ка́нівець. - Syn. мíсто, розташо́ване на рíцí Дніпрí та його пра́вому до́пливі - Канівці, Пономаренко, l.c.

After a critical survey of all pertaining literature re the origin and meaning of КАНІВ Пономаренко, l.c., viz.

1) from *ХАНІВ : ХАН;
2) from *КОНІВ : КІНЬ;
3) from EN. *КаНАИ - name of Ohuzy;
4) Tl .kon 'to settle';
5) from the hydronym КАНІВКА;
6) from каня - bird;
7) from *konъ 'edge, frontier'!
8) from PN. КАНЪ / КАН,

the author comes to the conclusion that КАНІВ derives from a PN.*КАНЬ, being an abbr. of PS. PN. *KAnimirъ -'a person longing for peace'.

КАНУ́ТИ : ка́пати.

КАНЮ́КА, канючити : ка́ня.

КА́НЯ kite', ModUk.; BRu., Ru. dial. ка́ня, Bu. ка́няк, SC. kȁnja, Sln. kánja, Cz. kaňě, Slk. kaňa, Po. kania, LoSo, UpSo. kanja. - Deriv. каню́ка, каню́га, каню́чити, каня́нка; FN. Канюба, Каню́га, Каню́к (Богдан 106); GN. Ка́нів see s.v. - Syn. рід пта́хів роди́ни я́струбових.

PS. *kania 'ts', based on o/p. imitation of this bird's voice.

КАПА́РИТИ 'to botch, bungle; to live in misery, (wretchedness)', ModUk. - Deriv. капа́рний, -ник, -иця, капа́рство, капа́рський, капа́рня. - Syn. псува́ти робо́ту, невмíло працюва́ти; бíдува́ти.

Etymology uncertain; perhaps it comes from капра́вий; according to Кузеля 146, from ModHG. Kaffer 'blockhead, duffer' the verb being deriv.

КА́ПАТИ 'to drip, trickle' ModUk.; BRu. ка́пацъ, Ru. ка́пать, Bu. ка́пя, OCS. kapati, SC. kȁpati, Sln. kápati, Cz. kapati, Slk. kapat', Po. kapać, LoSo. kapaś, UpSo. kapać, Plb. kópə. -Deriv. ка́пання, ви-, на-, по-, с-ка́пати, -ання, ка́пнути ка́нути, капани́ни, ка́пля, ка́пелька, ка́пка, ка́почка, капли́вий, капли́стий, капну́х, капотíж, FN. Ка́пка, Ка́пкало, Капачу́к, Капацíла, Капаче́нко (Богдан 106). - Syn. кра́пати.

According to Berneker 1,487,a.o. the word is connected with interj.kap-kap!-an imitative formation for 'dropping water'; see also Vasmer[2]2,184, Sławski 2,50,a.o.

КАПЕЛЮ́Х 'hat', ModUk.; Ru.dial. ts (Vasmer[2]2,184), Po. kapelusz,dial. also kapeluch. - Deriv. капелю́шок, капелю́шний,-ник,-ниця, - Syn. головни́й убі́р (перева́жно чолові́чий) з поля́ми,КТС.104; бриль,Ед.шля́па.

From Po. kapeluch/kapelusz 'ts', the ultimate source being It. capelluccio (:capello), Berneker 1,484, Vasmer [2]2,184; cf. also Sławski 2,53-54.

КА́ПЕЦЬ 'slipper', ModUk. - Subst. панто́фель,ви́ступець,пати́нок,Деркач[2] 128.

Origin uncertain; perhaps it is connected with КА́ПА in the further semantic development: 'covering → covering of feet - slipper'.

ка́пировий AmUk. 'copper', first recorded in 1972 (Koshelanyk 333). - Subst. мідяни́й.

From E. copper 'ts', Koshelanyk, l. c.

КА́ПИ́ЦЯ 'crest of a roof; joint of the flail (between the shaft and the beater)', ModUk.; Po. kapica. - Subst. верх кри́ші; ре́мінь,що зв'язує бияк із ціпи́лном, Слум.4,93.

From Po. kapica 'ts', Sławski 2,54-55.

КАПРА́ВИЙ 'bleary-eyed, rheumy (of eyes) ', ModUk.; Po.kaprawy, Slk. kapravy. - Subst. що те́рпить на ропі́ння очей.

Most probably deriv. of ка́пати, кра́пати, Sławski 2,59-60; according to Shevelov 509,it is related to dial. kopra 'eye-pus',

КАПУ́СТА 'cabbage', MUk.капоуста (1458 ССМ.I,470) ,OESкапуста (1193 Vasmer[2]2,188); Ru. ts, Po.kapusta, Sln.kapûsta,Cz.kapusta.- Deriv. капу́стиця, капу́стище, капу́сточка, капустя́ний,капусня́к,капу́сник,капустя́нка. - Syn. горо́дня росли́на,листя якої вживається для ї́жі, КТС.104.

From LLat. compos/i/ta 'mixed , preserved cabbage' (:componere 'to compose,mix').

КАПШУ́К, dial. also капчу́к 'tobacco-, snuff-box', ModUk. ; BRu.,Ru. ts. - Subst. гамане́ць,кисе́т.

From Tk.-Tt. kapčyk 'sack', Радлов 2, 429, Преображенский 1,295,a.o.

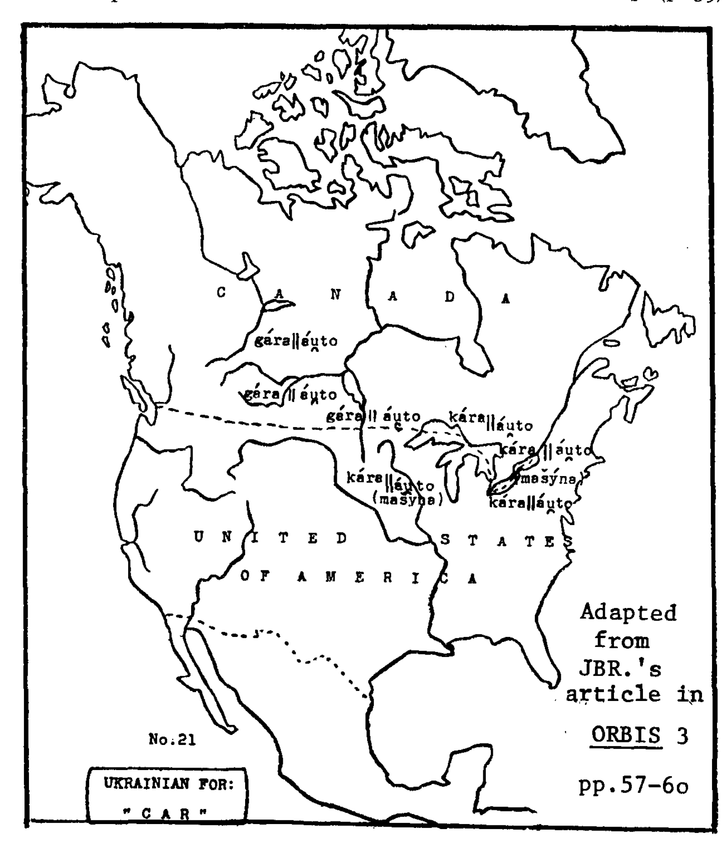
КАПЮШОН , dial.also капі́шо́н (Стрий) 'hood, cowl', ModUk., known to all other Sl. - Subst. каптур, відло́га, Бойків 195.

From Fr. capuchon 'ts' (:LLat. cappa 'hood,cloak'), Gamillscheg 183, Преображенский 1,294.

Re KÁPA 2 cf. the following:

The common Ukrainian term for « autocar » is *gára* in Western Canada, and *kára* in Eastern Canada and the United States of America. Under the influence of the literary Ukrainian the word « auto » is expanding more and more in the cities and larger settlements. The farm population is using the old *gára* (*kára* respectively) but in special cases, in conversation with the educated people, they use *áuto* as well. Extremely rare is the use of the term *mašyna* (abbreviation of « automašyna ») instead of *gára (kára)* or *aúto*.

The repartition of the above terms is shown on the map (p. 59):

KÁPA 1. : KAPÁTИ.

ка́ра 2. AmUk. , also ґа́ра 'car,automobil', first recorded in 1949 (JBR.)- Subst. а́вто/мобіль/, маши́на.

From E. car 'ts'; see details on p.618.

KAPÁCЬ 'crucian,crucian-carp', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. karaś. - Sun.ри́ба роди́ни ко́ропуватих.

PS. *karasь 'ts' of uncertain etymology,cf. Vasmer[2]2,193, Sławski 2,67.

КАРА́ТИ 'to fine,punish,castigate', MUk.,OUk. ts; BRu. кара́ць ,Ru. кара́ть , Po.karać, known to all other Sl. - Deriv. кара́тися, покара́ти, -а́ння, пока́ра, кара́тель; also b/f. ка́ра,ка́рний. - Syn. відпла́та за пога́ний вчи́нок.

PS. *karati 'ts'related to кори́ти,q.v.

KAPHABÁЛ 'carnival', ModUk., BRu.,Ru.,Bu. ts, Po. karnawał, etc. - Deriv. карнава́ловий , ArgUk. карнавелі́т /та́нець,Свобода ч.103 за 1981/. - Subst.рід ма́сового наро́дного гуля́ння /звича́йно перед по́стом/.

From It. carnevale 'ts' , OIt. carnelevare 'to put away the flesh, to fast'.

КАРПА́ТИ GN. Npl. 'Carpatian mountains, Carpathians' (in Гоголь's Страшна помста: Nsg. Карпат), MUk.,OUk. ts and горы Угорскьи, Сл. плк. Іг.; known to all other Sl. – Deriv. карпа́тський, За-, Під-При-карпа́ття, /За/Карпа́тська Україна, карпа́то-український; карпа́то-ру́син, -руте́нець, -русна́к (obsolete).– Syn. гірська система в Европі від річки Морави до Залізних воріт на Дунаю.

Etymology of КАРПА́ТИ was extensively treated by Vasmer 22, and J.Rozwadowski JP.2,161; according to Stanisław Łukasik (in 1936):

Etymologja nazwy „Karpaty" została ustalona przez *M. Vasmer'a* i *J. Rozwadowskiego*. Za punkt wyjścia wybrano w tej operacji albańskie słowo *karpe* „skała", do którego dorobiono rzeczownik zbiorowy **karpate*, sięgający przypuszczalnie epoki tracko-iliryjskiej. *W. Tomaschek*,[1] wychodząc z nazwy podanej przez Ptolomeusza *Karpátēs óros*, uważał pierwiastek *karp-at-*a rdzennie tracki. Ustalił się w ten sposób fakt, że u podstaw tego wyrazu leży źródłosłów indoeuropejski **kerp—, skerp—* „ciąć", „przecina": norweskie *skarv, skjerw* „naga skała"; albańskie *krep, sskrep* „skała"; macedorumuńskie *sskarpa* „skała"; polskie *skarpa* „stroma skała", „przepaść": „Jęczą skarpy głębokie, zapadło doliny" — pisał *W. Potocki* w XVII w.; polskie *karpa* „pień z korzeniami": „...chcąc owę karpę przesadzić" — czytamy u *J. Paska* w XVII w.; polskie *charpa* „stroma skała", przepaść"; serbskie *chrpa* „kupa"; greckie *kárpos* „owoc" i t. d.

[1]) W.Thomaschek Die alten Thraker: II:2- Personen ond Ortsnamen. Wien 1894 —(JBR.)

Jako termin toponimiczny słowo występuje po raz pierwszy u Herodota: *Karpis*, dopływ Dunaju w północnej Umbrji. W IV w. przed Chr. został wymieniony przez greckiego historyka *Ephora* lud, zwany *Karpidai*. W II w. po Chr. znalazły się u Ptolemeusza już trzy przykłady: *Karpates oros*, góra na północ od źródeł Cisy; *Karpodakai*, plemię trackie, mieszkające na północ od tej góry; *Karpis*, miasto nad Dunajem w Panonji. *Karpowie* (Karpodakai, Carpi, Carpiani, Karpodacae) atakują w III w. po Chr. Rzymian, jako sprzymierzeńcy Gotów. W tych okolicznościach imię etniczne Karpów, jednego z najpotężniejszych północnych plemion trackich, pozostaje napewno w związku z nazwą miejscową *Karpates oros* i znaczy tyle, co *mieszkańcy gór*. Prymitywna ojczyzna Karpów, czyli górali, musiała wobec tego znajdować się w okolicach masywu skalistego, noszącego podówczas nazwę zbiorową **karpete, karpate* „skały", „skaliste góry", czyli w sąsiedztwie skalistego masywu, który zostanie później nazwany Tatrami...

*

Dla *J. Cezara* góry te są tylko przedłużeniem Hercyńskiego lasu. W starej sadze islandzkiej *Hervarasaga* ukazują się jako *Harfada fjölle*. Znów *Nestor* w ten sposób opisuje około r. 1100 najazd Węgrów na Panonję: „Przybywszy ze wschodu, przewróczyli wysokie góry, które zostały nazwane górami węgierskiemi, i zaczęli prowadzić wojnę z Wołochami i Słowianami, którzy tam mieszkali".

W łacińskich dokumentach średniowiecznych, tak polskich, jak i węgierskich, nazwa „Karpaty" nie figuruje wcale. *„Tartari per alpes et silvas irrunpentes Rodanam quoddam opidum Ungarie intraverunt"* — czytamy w dokumencie z XIII w. o na-

jeździe Tatarów. *J. Długosz* nazywa stale w swojej *Historji* całe zachodnie Karpaty *górami lub Alpami sarmackiemi: „ex summo Alpium Sarmaticarum“; „Item Saan, cuius fons in montibus Sarmaticis“* i t. d. Przytem Długosz wymienia raz górę *Carpeto, wznoszącą się* w górach sarmackich na terytorjum Wołoszczyzny: *„a monte Carpeto“*. Również dla kronikarzy mołdawskich XVII w. Karpaty są tylko „górami węgierskiemi“: „Kraj polski... jest odgraniczony od Węgier górami węgierskiemi“ *(Grigore Ureche)*. Ale w polskim poemacie *Miron'a Costin'a Opisanie Ziemi Mołdawskiej i Multańskiej* zjawia się już pod wpływem polskim podwójna nomenklatura: „Góry węgierskiemi Wołosza zowią...“; „Już góry *Karpatskie* mijają“.

Nazwa „Karpaty“ weszła w użycie w Polsce w początkach XVI w. i była przez długi czas mieszana z nazwą „Tatry“. W *Rocznikach Świętokrzyskich* czytamy pod r. 1517 o południowej granicy Polski: *„imperium suum Tarpatiis seu Carpatiis montibus... terminantur“*. U *Kromera* w r. 1555: *„ad Sarmaticos montes, sive Carpathum“*. Cenne są pod tym względem dane, zawarte w pismch *S. Twardowskiego* z I. połowy XVII w. Opisując podróż do Konstantynopola przez Wołoszczyznę, zauważa: „Gdzie Bozów bystrym spadłszy z *Karpatu* strumieniem“. W przekładzie wierszy łacińskich *Sarbiewskiego* na język polski, zastępuje wszędzie nazwy *„Carpatus“, „Carpati“*, oznaczające Tatry, nazwami *„Tatry“* i *„Krepak“*. Mimo to w dokumentach XVIII w. nazwa „Karpaty“ wiąże się najczęściej bezpośrednio z tatrzańskim masywem: *„a meridie ad montis Carpathi summitatem“* (r. 1614); *„ad montes Carpatos“* (r. 1697). Ta mieszanina panuje jeszcze przez cały XVIII w. „Karpak, Krapak, albo Tatry, — pisano jeszcze w r. 1782 — pasmo gór między Polską, Węgrami i Siedmiogrodem“. Dopiero w XIX w. dokonano ostatecznie obecnej lokalizacji tych nazw miejscowych.

.... Brak ciągłości w używaniu nazwy „Karpaty“ w Europie środkowej, a właściwie jedną olbrzymią lukę, sięgającą od nazwy ptolemeuszowskiej *Karpates oros* do szesnastowiecznej *Carpatus, Carpati*. Dowodzi to najwidoczniej dwu rzeczy: dawna nazwa zatarła się zupełnie w pamięci ludów, zamieszkujących te tereny; sięgająca czasów Ptolemeusza toponimiczna nomenklatura została wskrzeszona na przełomie XV i XVII w. przez polskich humanistów, aby stać się zrazu nazwą „uczoną“ tatrzańskiego masywu. Przemawia również za tem brak pierwiastka *karp* — w toponomastyce karpackiej, gdyż nic pozytywnego nie dają nam zebrane tu i tam nazwy: *Korpona*, rzeka i miasteczko na Słowaczyźnie; *Karpice*, wieś w pow. tureckim; *Carpacia*, góra (612 m.) na płd. od Huszt; *Carpatin*, dwie góry na terytorjum rumuńskiem. Poza tem istnieją jeszcze dwie nazwy greckie, których stosunek do nazwy „Karpaty“ jest trudny do bliższego określenia: *„Karpathos*, wyspa pomiędzy Kretą i Rhodos'em; *Karpathios*, południowa część morza Egejskiego.

Pod względem znaczeniowym nazwa „Karpaty“, związana bez wątpienia pierwotnie ze *skalistym* masywem tatrzańskim, wydaje mi się całkiem identyczna z nazwą *„Tatry“*, która musiała powstać w późniejszej epoce. Utrwalenie nowej nomenklatury, tłumaczącej formalnie nomenklaturę dawną, czyli wprowadzenie żywotnego symbolu w miejsce symbolu już wygasłego i martwego, dokonało się z całą pewnością w ciągu pierwszego tysiąclecia po Chrystusie.

(JBR.- Arch. 133)

The first E. survey of the pertaining literature about this oronym was given by W.T.Zyla at the X Intern.Congress of Onomastic Sciences in Vienna 8-13.IX.1969, cf. its Proceedings - Disputationes ad montium vocabula...pertinentes, Vol.1,

pp.517-523; the author cites some more recent works re Karpaty stating in his conclusion that

> despite the strong arguments to derive the name Karpaty from Celtic, serious consideration must be given to the Slavic source which presents not only the similarity in root but gives a meaning which coincides with the outer appearance of this mountain range. Therefore, the name Karpaty is a descriptive name, collective in nature and as such sometimes unknown to its inhabitants who call them simply mountains or in the western part just Beskyds.
>
> (quoted after JBR.-Arch. 133);

in addition see also: T.Lehr-Spławiński in SSS.2,377; Staszewski 138-139; Мельхеев 43; Brauner in Karpatenland (Kezmarok,12,171 - 175); Kořínek, Carpatica Slovaca,1-2,147-9, a.o.; re Uk. folk-etymologies about this oronym (e.g. Карпа́ти - "кирпа́ті го́ри") cf. OnUVAN.1,7.

ка́рпендер AmUk. 'carpenter', first recorded in 1959 (Bilash 339), also ка́піндир, ка́пиндер, ка́пиндир, ка́рпинтер (1971-72, Koshelanyk 332-33). - Subst. тесля́р.

From E. carpenter 'ts'. Bilash, Koshelanyk, l.c., Royick, 80.

карро́зшук SovUk. abbr. for ка́рний ро́зшук 'criminal investigation; detective service', ModUk. Слум.4,109.

карро́са BrazUk.'carroça', first recorded in 1926 (Карманський 6).-Subst. віз.

From Port. *carroça* 'ts',JBR.

КА́РТА 'card; map; chart', MUk.ка́рты Npl. (XVII c.ЛСЛ.89); BRu.,Ru.,Bu.,Ma. ts, Po. karta,etc. -Deriv. ка́ртка,ка́рточка, карти́на,карти́нка,карти́нний,картко́вий, -compounds: карто́-граф, -гра́фія,-графі́чний,-графува́ти, -те́ка йтп.; here also:карто́н, AmUk., AustrUk. карту́н,BrazUk. ка́ртаз (= афі́ші). - Subst. ві́дрізок, части́на твердо́го папе́ру із зобра́женими на ній вся́кими фігу́рами, що слу́жить для гри; зобра́ження зе́мної пове́рхні,пове́рхні плане́т або́ зо́ряного не́ба ; листо́к папе́ру взагалі́, КТС.105.

According to Рєстоцький 4,215, the word comes from ModHG. Karte 'ts'; yet, Richhardt 63, Sławski 2,88,a.o. consider it a Po. loanword; its use in MUk. dictionary of the XVII c.(ЛСЛ.89): карты...,картникъ, as translation of Lat.chartae might suggest a direct adoption of Lat.; the problem requires further study,JBR.

ка́ртаз BrazUk. 'poster' ,first recorded in 1981 (Хлібороб, 81/1981).- Subst. афі́ша,cf.

> Дані в формі афішів /"кар-таз"/, знимок і мап, про Україну та Українську Еміграцію... (ibidem).

From Port. cartaz 'ts', see КА́РТА.

КАРТА́ТИ 'to reproach,upbraid',ModUk.; Po. kartać/karcić.- Deriv. карта́ння. - Syn. го́стро доріка́ти кому́-небудь,ла́яти кого́сь, рі́зко критикува́ти,осу́джувати кого́-, що-не́будь,Слум.4,110.

On account of its vocalic development (-a- instead of -o-) Miklosich 157, followed by others, including Shevelov 292,5-9, considers it a borrowing from Po. kartać 'ts'; the assumed PS. *kъrtiti/*kъrtati would give in Uk. *КОРТАТИ, not the actually existing КАРТА́ТИ; see also the following entry.

КАРТА́ТИЙ 'checkered', ModUk. - Deriv. карта́тенький,карта́тість, карта́цький. Subst.з малю́нком,візеру́нком у клі́тку, КТС. 110; строка́тий.

From Po. krat/kowany/ 'ts' ,Shevelov 744.

карта́ч Wd. 'curry-comb,horse-brush',first recorded in the XIX c.(Желеховський 1, 336). Subst.скребло́.

From ModHG. Kardätsche/Kartätsche 'ts', РССтоцький 4,232; cf. also Sławski 2,88 (confusing kartacz with kartecz); see also ModUk. карте́ч/а/.

КАРТЕ́ЛЬ 'cartel', ModUk.; Ru.(since 1703) ts, Po. kartel/usz/. - Deriv. карте́льний.Subst. трест,конце́рн; уго́да між держа́вами про о́бмін полоне́ними,ви́дачу злочи́нців,то́що; поря́док змага́нь на турні́рах;(арх.) листо́вне виклика́ння на поеди́нок,Бойків 197.

From ModHG.Kartell 'ts', the ultimate source being Fr. cartel (< It. cartello : carta), Vasmer[2]2,203-204, РССтоцький 4,250.

КА́РТЕР 'housing,casing; crank-case', ModUk.- Subst.футля́р,патро́н,чохо́л.

From E. cartridge'ts'.

КАРТЕ́Ч, also карте́ча 'grape-shot,case-shot, canister-shot; buck-shot',ModUk.; BRu.карце́ч, Ru. карте́чь, Po. kartacz/kartecz, etc. - Deriv. карте́чний. -Subst. шріт вели́кого ро́зміру для рушни́ці; артилері́йське стрільно́, розрахо́ване на невели́ку ві́ддаль і напо́внене ку́лями,що ши́роко розсипа́ються пі́сля по́стрілу,(за:) Слум.4,110.

From ModHG. Kartätsche 'ts' (since 1611), the ultimate source being It. cartoccio 'a roll of paper (: Lat. carta 'piece of pasteboard'), Sławski 2,88, Vasmer [2]2,204, Klein 1,244,a.o.

КАРТИ́НА, 'picture; painting, canvas, piece; film' : КА́РТА.

КАРТО́ПЛЯ in Uk. dialects ;

adapted from JBR.'s book
UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE AND ITS DIALECTS,
Readings in Slavic Literature No.15,Winnipeg
1977,pp.68-69:

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЕЛЯ ДЕЯКИХ ГОВОРОВИХ ПРИКМЕТ

Наріччя	Говори	карто́пля
південно-західне	поділ.	бараболя бузобо́ля манди-бу́рка
	півд.-вол.	барабо́ля картопля
	наддністр.	барабо́ле бу́льба біб бульба́н
	гуц.	бур'е́шка
	бойк.	бу́льба ріпа бур'е́шка
	лемк.	ґру́лі банду́ри компе́рі кру́мплі
північне	сх.	карто́пля
	сер.	карто́пля бу́льба
	зах.	карто́хля побіч: карто́фля
південно-східне	дніпропетр.	барабо́ля карто́хля
	харків.	"
	полтав.	"
	київськ.	карто́пля

Зілинський 3,43:карто́па,ка́ртох,ка́рчох,
бандз,ду́ля,ду́льман,зе́мняк,зі́мак,а.о.

AmUk. поте́йто.

КАРТО́ПЛЯ,also карто́фля 'potato', ModUk. Ru. карто́фель,Po. kartofla. - Deriv. карто́пелька,картопли́на,картопли́нка,карто́плисько,-ище, картопля́ний,-ник, картопля́нка, картопля́р,-ка, -ство,-ський,картопли́ння, compounds : картопле-копа́ч,-ми́йка,-м'я́лка, -саджа́лка,-схо́вище,-чи́стка йтп.- Syn. бараболя,бу́льба, бу́лі,кру́мплі,мандибу́рка, біб,америка́нка,ґараго́ля,компе́рі,банду́ри, бур'е́шка,бульба́н, бузобо́ля,ріпа, Рудницький 7,68-69; AmUk. поте́йто; see also p.628.

From ModHG. Kartoffel 'ts',РССтоцький 4, 233.

КАРТУ́З 'cap,peak cap', ModUk.; Ru.(since 1696) карту́з . - Deriv. карту́зик, карту́зний,-ник,картузо́вий. - Subst.те са́ме що кашке́т, Слум.4,ІІЗ.

From Du. kardoes 'ts', cf. Meulen 91,141, Vasmer ^{2}2, 204.

карту́н AmUk. 'cartoon', first recorded in 1972 (Koshelanyk 334). - Subst. **карикату́ра.**

From E. cartoon 'ts', Koshelanyk, l. c.

КАРТУ́Ш 'ornament', ModUk. - Subst. ліпна́ або́ графі́чна прикра́са в ви́гляді обля́мо́ваного щита́ або́ суво́ю з заго́рнутими края́ми, (за:) Слум.4,ІІЗ.

From ModHG. Kartusche 'ts',the ultimate source being Fr. cartouche 'a scroll-like ornament'.

карузе́ля see карусе́ля.

КАРУ́К 'glue, paste', ModUk.; Po. karuk. - Deriv. карука́рня, каруко́вий, карукува́ти, кару́чити. - Subst. ліпи́ло, ліпу́чка

As evidenced by Ru. карлу́к the word comes from E. carlock, Matzenauer 196.

КАРУСЕ́ЛЯ, SovUk. карусе́ль, Wd. карузе́ля, ModUk.; BRu., Ru. карусе́ль, Po. karuzela, etc. - Deriv. карусе́лька, карусе́льний. - Subst. /за сере́дніх віків:/ кінні військо́ві впра́ви й го́ни, що в них бра́ли у́часть ли́царі й да́ми; крути́лка з дерев'я́ними кі́ньми, човна́ми, тощо, Бойків 198; крути́лка, ре́лі, Рудницький-Церкевич 299.

From ModHG. Karussel 'ts', the ultimate source being It. carosello 'kind of tournament', Vasmer[2] 2,205, Sławski 2,90.

кару́ца dial. for КАРЕ́ТА 'coach, carriage', ModUk. - Subst. коля́ска, пово́зка.

Кару́ца from Rm. căruţă 'ts'; КАРЕ́ТА from ModHG. Karrete, the ultimate source being It. carretta 'ts'.

КА́РЦЕР 'prison cell', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. ка́рцерний, карцеро́вий - Subst. арешта́нтське приміщення.

From Lat. carcer 'ts'.

КА́СА 'cash; cash box, till, money drawer', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. каси́р, -ка Wd.: касіє́р, -ка, ка́совий, -во, here also : касе́т/к/а, касе́тний, каси́но, - Subst. скарбни́ця, грошова́ скриня, чи ша́фа, устано́ва, де вида́ють і прийма́ють гро́ші; мі́сце в устано́ві, чи крамни́ці, де вида́ють і прийма́ють гро́ші; друка́рська скри́нька на шрифти́, Бойків 198.

From It. cassa 'ts', the ultimate source being Lat. capsa 'repository, chest, box'.

КАСЕ́Т/К/А see the preceding entry.

КАСИ́НО : ка́са.

каск AmUk., AustrUk.;
КА́СКА 'helmet', ModUk., known also to all other Sl. - Subst металé́вий захи́сник на го́лову.

From Sp. casco 'postherd, shell, scull, helmet, cask', Klein 1,245; AmUk. каск from E. cask 'ts'.

КАСКА́ДА 'cascade, waterfall', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. каска́дний. - Subst. приро́дний або́ шту́чний мали́й водоспа́д; феєрве́ркові вогні́, що нага́дують собо́ю водоспа́д, Бойків 198.

From ModHG. Kaskade 'ts'.

КАСО́Г, also: каса́к, каше́т, кеса́к EN. 'Kasoh', first recorded in the IX c. in Byz. documents (УРЕ.6,235) and since 965 in OUk. Nestor chronicle; in 1022 Mstyslav killed Kasoh prince Rededya in a duel; the last mention of Kasohs in historical sources dates with 1223; in Сл.плк. Іг. Боян 'sang glory' храброму Мстиславу, иже зарѣза Редедю предъ пълкы касожьскими. - Subst. черке́с.

The name is generally derived from Ossetian käsäg 'Cherkassian', cf. Vasmer[2]2, 206-207, Menges Oriens 9,89-90.

КАСПІ́Й, КАСПІ́ЙСЬКЕ МО́РЕ GN. 'Caspian Sea', ModUk., known to all other Sl. - Syn. Old Uk. Хвалисьское море, Дербеньское море Vasmer[2]2,207 ; Хвали́нське море, УРЕ.6,236.

The name is derived from EN. Gk. Káspioi 'Caspians' who lived in the VI-VII c. B.C. in that area, УРЕ. l.c., Vasmer l.c.

КА́СТА 'caste', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. ка́стовий, ка́стовість, /по-/ касто́ваний. - Subst. одна́ з чотирьо́х кляс індійського суспільства /бра́гман, кша́стрія, ва́йсія й су́дра/; суспільна кля́са різко відді́лена від і́нших.

From ModHG. Kaste 'ts' being itself loanword from Fr. and this from Port. casta 'race, breed', the ultimate source being Lat. castus 'clean'.

КАСТРА́Т 'castrate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. кастро́ваний, каструва́ти, -а́ння, кастра́ція. - Subst. люди́на позба́влена стате́вих за́лоз.

From It. castrato 'ts' (: Lat. castrāre 'to cut, castrate').

КАСТРУ́ЛЯ 'saucepan, pan (in general)', ModUk. Deriv. кастру́лька. - Syn. ри́нка.

ModHG. Kastrol / Kasserole from Fr. casserole 'ts', the ultimate source being Gk. kýathion 'small laddle' (: kýathos 'laddle ; cupping-glass').

КАТ 1. 'hangman', ModUk., BRu., Ru. КАТ, Po. kat, Cz. kat. - Deriv. кати́ха, каті́вка, каті́вня́, каті́вський, ка́тній, /с/катува́ти, -а́ння; in expression кат-зна́ (= казна́!), кат-ма́!, к ка́товій ма́тері! - Syn. екзеку́тор.

From Po. kat 'ts', the ultimate source being MHG. gat, Bavarian kat/e/ 'companion (of the executioner)', cf. Janko Slavia 7,785-786, Vasmer[2]2, 208; according to Kořínek LF.57, 377-348 the word is connected with ка́ятися, see s.v.

КАТ 2. 'cathead; device to raise the anchor to the cathead', Mod Uk. ; Ru. ts. - Subst. Вірьо́вка, що не́ю підійма́ють я́кір.

From Du. kat 'ts', Meulen 93 ; some etymologists derive it from E. cat, cf. Vasmer[2]2, 208.

КАТА́ТИ 'to drive, roll, convey in a vehicle' ModUk., Ru. КАТА́ТЬ, Cz. kaceti, Sln. kotáti.- Syn. кача́ти.

Iterative form of КОТИ́ТИ,q.v.

КАТАФА́ЛЬК,Wd. also катафа́льок (Стрий) 'catafalque', ModUk.; Ru. катафа́лк, Po. katafalk. - Subst. підви́щення,на яко́му ста́влять мерця́; колісни́ця, в які́й во́зять мерці́в на кладо́вище, Бойків 199.

From ModHG. Katafalk 'ts', the ultimate source being Fr. catafalque/ It. catafalco 'ts' (: LLat. catafalicum 'scaffold').

КАТЕГО́РІЯ 'category', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. категорі́йний,-ність, -но, категори́чний,-ність,-но. - Subst. ро́зділ, відділ,кля́са,що в них згрупо́вані схо́жі одна́ на о́дну ре́чі,лю́ди,то́що; /у філосо́фії/ узага́льнене абстра́ктне розумі́ння,що мо́же заступи́ти цілі гру́пи речей чи я́вищ, Бойків 199.

From ModHG. Kategorie 'ts', the ultimate source being Gk. katēgoria 'predicament,accusation' (: katēgorein 'to accuse').

КАТЕ́ДРА[1] also Ed. ка́федра 'cathedra, chair' ModUk.; Ru.ка́федра , Po. katedra. - Subst. підви́щення,з яко́го викладаю́ть,виголо́шують до́повіді; профе́сорська поса́да; науко́вий ві́дділ, інститу́т в університе́ті/напр. кате́дра українозна́вства/.

From Lat. cathédra,Gk.kathédra 'chair'.

КАТЕ́ДРА[2] 'cathedral', ModUk.; Po.katedra. - Deriv. катедра́льний,-ник. Subst. собо́р.

From Lat. cathedra 'ts', SWO.346.

КА́ТЕР 'cutter', ModUk. ; Ru. КА́ТЕР. - Subst. байда́к,чо́вен.

From E. cutter 'ts'.

КАТЕРИ́НА, rarely Катари́на PN. 'Kateryna, Catherine', M Uk. Екатері́на (I627 Беринда), Єка́терины Gsg. (I484 Пом'яник) .-Deriv. Катери́н /оч/ка, Ка́тря, Катру́ся, Ка́ся,Ка́ська; AmUk. Ке́йда,Ки́йда;FN. Касе́вич,Ка́син,Ка́сик,Кася́к,Кася́н,Касюра́к (Богдан I10); GN. /Є/Катериносла́в -Subst.MUk.Наде́жда,Исти/н/на, 1627 Беринда.

From Gk. Aikaterínē : katharós 'pure',Klein 1,251, Петровский I08, a.o.

катери́нка, Wd. катари́нка 'barrel-street-organ, hurdy-gurdy. - Deriv. катери́нщик. невели́кий механі́чний о́рган без клявіші у ви́гляді коро́бки з ля́мкою,що наді́вається на плече́; (в дореволюці́йній Росі́ї:) кредитний біле́т ва́рті́стю ста карбо́ванців із зобра́женням Катери́ни II, Слум.4,II9.

Deriv. from КАТЕРИ́НА,see the preceding entry.

КАТЕ́ТЕР ' catheter, surgical instrument used to draw off fluid from body cavities', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. катетеризува́ти,-а́ння, катетериза́ція. - Subst. поро́жниста тру́бка,яку́ вво́дять у кана́ли й поро́жнини ті́ла для ї́х промива́ння або ви́далення з них рі́дини,Слум. 4,II9.

From LLat. catheter, the ultimate source being Gk. kathetēr ' something let down; surgical instrument for emptying the bladder' , Klein 1, 231.

ка́тидж AmUk. 'cottage', first recorded in 1972 (Koshelanyk 334). - Subst. **ха́та.**

From E. cottage 'ts', Koshelanyk, l. c.

КАТЕХИ́ЗМ 'catechism', ModUk.; Po.katechizm. Deriv. КАТЕХИ́СТ,-КА,КАТЕХИ́Т,-КА, КАТЕХИЗУВА́ТИ. - Subst. популя́рний ви́клад осно́в християнської ві́ри в за́питах і ві́дповідях;"Християнський Катехи́зм"- пе́рша українська кни́жка,друко́вана в Кана́ді (Ві́нніпеґ I904) - двомо́вна збі́рка церко́вних пісе́нь.

From LLat. catēchismus 'ts', the ultimate source being Gk.katēxismós 'teaching'.

КАТО́ЛИ́К 'Catholic', ModUk.; Ru. като́лик, Po.katolik,etc. - Deriv. католици́зм,като́лицький,като́ли́чка.- Subst. прина́ле́жний до като́л. Це́ркви під головува́нням Па́пи.

From LLat.catholicus,the ultimate source being Gk. katholikós'general,universal',Klein 1,251, Sławski 2,103 (: in Uk.from Po.?).

КА́ТОРГА 'penal servitude; imprisonment with hard labour; hard labour'; ModUk.,BRu., Ru. ts, Po. katorga. - Deriv. ка́торжний, -ник,-ниця, каторжа́нин,-ський. -Subst. ка́ра з найтя́жчими примусо́вими робо́тами; тяжка́ пра́ця; (в старовину́:)ґале́ра з неві́льниками-веслувача́ми.

From Ru.КА́ТОРГА 'ts',ORu.КАТАРГА - loanword from MGk. kátergon 'galley', cf.Berneker 1,494, Brückner 223, Vasmer[2]2,210-211,Sławski 2,103,a.o.

катува́ти[1] AmUk. 'to reduce; to diminish', first recorded in 1971 (Koshelanyk 335). - Subst. **зме́ншувати; перебива́ти.**

From E. to reduce; to diminish 'ts', Koshelanyk, l.c., Royick 80.

КАТУВА́ТИ[2]: КАТ 1.

ка́уш , also **ка́вуш** Wd. (Hc.) 'scoop,dipper', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,337). Subst. **черпа́к на во́ду,Ломацький 9; черпа́к ві́яти збі́жжя, Велигорський РМ.3,276.**

From Rm. kauş 'ts', Шаровольський 2 ,58, Шелудько 2 ,58.

КАФЕ́ ,AmUk. ка́фий,ка́фі 'coffehouse, restaurant, ModUk. - Deriv. кафете́рія, кафе́йка. Subst. ка'я́рня,рестора́нчик.

From ModHG. Kaffee(haus)'ts'; AmUk.from E.

КАЦА́П, wd. also кацá́б /Стрий/ 'Russian, Moscovite (in scorn); Russophile', ModUk.; from Uk. borrowed into BRu., Ru. (Гоголь), Po., Cz., Slk. and other Sl. -

In a special article devoted to this word in ЗНТШ. 177, 87 , the present author gave the following details re its deriv., meaning and etymology:

Uk. к а ц а́ п known to Western dialects also as к а ц а́ б (Стрий), 'Russian, Moscovite (in scorn)' has been introduced into Belorussian, Russian (Гоголь), Polish, Czech, and other Slavic languages. There are quite few derivatives of it in Ukrainian: к а ц а п и́ щ е, - и́ с ь к о, к а ц а п ' ю́ г а, к а ц а п е н я́, к а ц а́ п ч и к, к а ц а́ п ч и́ н а, к а ц а п ч у́ к, к а ц а п н я́, к а ц а́ п с ь к и й. к а ц а́ п щ и н а, с-, п о - к а ц а́ п щ и т и (ся), etc., з а к а ц а́ п и т и 'зарізати' (Свидницький), к а ц а л а́ п (influenced by л а́ п а 'hand'), к а ц а́ п і я, к а ц а́ п щ и н а «Russia», etc.

All these words testify a vivid use of the word in Ukrainian, and it is no wonder that the etymology of the basic word к а ц а́ п attracted many scholars of Slavic and non-Slavic origin.

The popular explanation of the word: к а к - ц а п '(one) like a goat' (= Russian with a beard as opposed to well shaved Ukrainian) is a typical folk-etymology. Equally inconceivable are the assumptions of its being a compound: к а - (pronominal stem) and ц а п 'big goat' (cf. E. Ogonowski "Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache", Lemberg 1880, p. 166), or a prefixed noun: к а-ц а п (cf. A. Brückner "Słownik etymologiczny języka polskiego", Warszawa 1937, Perwolf, Archiv f. sl. P h i l. 8, 5, Matzenauer, L i s t y F i l o l o g i c k é 8, 39, Liewehr, S l a v i a 18, 154, a. o.). In view of the verb з а к а ц а́ п и т и 'to kill, slaughter' it is more probable that the word was borrowed from Turkic, cf. Tatar k a s a r 'slaughterer, butcher', (cf. Karłowicz "Słownik wyrazów obcych"; 237, Є. Онацький «Українська мала енциклопедія», Буенос Айрес 1959, стор. 615 - 616; Митроп. Іларіон «Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови», Вінніпег 1961, стор. 115 - 116).

In its original form it is known to Bulgarian: к а с а́ п : к а с а́ б (also к а с а п и́ н) 'butcher', Serbo-Croatian k a s a p[in] 'ts' (cf. E. Berneker "Slavisches etymologisches Wörterbuch", 1, 492).

In this connection also Rumanian c a s a p 'ts', should be mentioned, (cf. K. Lokotsch "Etymologisches Wörterbuch", 89). The ultimate source of all the above words is Arabic k a s s a b 'butcher, slaughterer' as explained by Д. Н. Ушаков in his «Толковый словарь русского языка», т. 1, Москва 1935, стр. 1338.[1])

[1]) It is interesting to note that the word к а ц а́ п, although included in this and other Russian dictionaries —, is voided by the authors of the Soviet Ukrainian dictionaries and encyclopedias, cf. "Українсько-російський словник", т. 2, Київ 1958, "Українська Радянська Енциклопедія", т. 6, Київ 1961, a. o.

*

The change came in 1970's: in vol.4 of Словник української мови/Слум. 4, p.123/ the following is found:

кацáп, а, ч., заст., розм. Зневáжлива нáзва росіянина / цитáти з твóрів М.Вовчкá, П.Мúрного/;

кацáпка, и.ж., заст., розм. Жін.до кацáп.

кацáпський, а, е, заст., розм. Прикм.до кацáп. /цитáти з твóрів Гóголя, П.Мирного, Д.Бéдзика/. - Такий як у кацапá: - Ви б лíпше запустúли собí кацáпську бóроду, вонá б вам бíльше личила /Д.Бéдзик, Дніпрó..., 210/; the latter example gives a clear evidence that the word is not "archaic,colloquial" (as stated in Слум., l.c.), but also that the popular etymology with reference to Russian beard is still alive in Ukrainian folklore and literature. Following that almost all Uk.dictionaries published in the Western hemisphere as well as encyclopedias include кацáп in their text /exception: Енциклопедія українознавства. Словникова частина; вид. НТШ./; see also хохóл.

КАЧА́Н '(cabbage) head' ,ModUk.; Ru.коча́н, Po.kaczan, etc. - Deriv. качани́стий,кача́нка, кача́нний.-FN. Кача́н, Кача́ник, Качані́вський, Коча́н,Кочано́вич (Богдан 103,125);GN.Качані́вка. - Syn. би́ло,сто́вбур.

From orig. коча́н (still known to some dial.) which is a borrowing from Tk. kocan 'ts',Miklosich 122,Lokotsch 95 a.o.

КАЧА́ТИ (from PS.*katjati) see ката́ти.

КА́ЧКА 'duckling', ModUk. Ru. (from Uk.) ts, Po kaczka, Cz. ,LoSo.,UpSo. kačka. - Deriv. каченя́/тко/, ка́чечка,ка́ченька, кача́тко,кача́чий,качи́ний,качня́, ка́чор/ка́чур,ка́чурик, качури́на;compounds: качко-ва́л,-ні́с,-носи́й; FN. Кача́к,Качалю́к,Ка́чка,Качо́ла,Ка́чор,Ка́чур, Качу́ра, Качуре́нко,Ка́чурик,Ка́чурок , Качуро́вський, Ка́чин,Качино́вський(Богдан 103) - Syn. птах із ря́ду гусеподі́бних.

Most scholars regard it as Po.loanword, cf. Miklosich 108, Berneker 1,465, Brückner 212,Vasmer 22, 214 ; in view of the wide distribution and morphological variety it seems more convincing to derive it from o/p. *ka/k/-ka/k/, syn.of ква/к/-ква/к/ imitating voice of this bird, cf. кво́чка : квок! кво́кати.

КА́ША 'kasha,groats , grits,gruel;cereals', MUk. ка́ша (XYII c.ЛСЛ.89) ,BRu.,Ru. ts, Bu.Ma.ка́ша, OCS. kašica, SC. kàša,Sln. káša, Cz. kaše, Slk. kaša, Po. kasza, LoSo.,UpSo. kaša. - Deriv. ка́ш/еч/ка, кашува́тий; кашова́р/ка/; FN. Кашко́, Каща́к,Кащу́к,Кашинець,Кашкова́л (Богдан 110). - Syn. кру́п/к/и,leмі́шка.

PS. *kaša 'ts', BS.root *kāš-, cf.Lith.kóšti,kóšiu 'to 'to filter',Latv.kāst,kāšu 'ts', Berneker 1,493,Trautmann 120,Brückner 222,a.o.

каша́са BrazUk. 'rum, fire-water',first recorded in 1926 (Карманський 7).- Subst. горі́лка з цукро́вої тро́щі, рум.

From Port. cachaça 'ts'.

КА́ШЕЛЬ 'cough, hoop' , M Uk. ка́шель (XVII c. ЛСЛ.89), OES. кашель,Ru. кашель, Bu. ка́шлица, SC. kášalj, Sln. kášelj,Cz. kašel, Po. kaszel, LoSo.,UpSo.kašel. -Deriv. ка́шлюк,ка́шливий, /від-, за-, по- / ка́шляти,-яння, від-за-,пока́шлювати , кашляну́ти, - Syn. рефле́кторний акт,що спри́яє самоочи́щенню ди́хальних шляхі́в від сли́зу,гно́ю,кро́ви,уся́ких сторо́нніх ча́сточок(за:) УРЕ.6,264.

PS.*kašljь 'ts', IE. root **kʷas-:kʷǝs-, cf. Lith. kosulys 'cough', kóséti, kósju 'to cough',Latv. kāsus,kāsa,kāsis 'ts', Skt. kāsatē 'he coughs', OHG. huosto, Ir. casad, Alb.kole 'cough', a.o.; Berneker 1,493, Trautmann 119, Vasmer 22, 215, Sławski 2,95-96,a.o.

КАШКЕ́Т 'cap,peak-,forage-cap', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.кашке́тик. - Subst. чолові́чий голови́й убі́р з дашко́м.

From Fr. casquette : casque 'ts', see КА́СКА.

КАШНÉ 'comforter,scarf,muffler',ModUk. – Subst. хýстка для закýтування шиї, шáлик,шаль.

From Fr.cachenez 'ts'.

КАШТÁН 'chest-nut', M Uk. каштáнъ (XVII c. ЛСЛ.89), known also to all other Sl. – Deriv. каштáновий, каштанувáтий. каштáнка, "Каштáн" /магазин/. – Subst. велике дéрево з родини букувáтих;плоди з цього дéрева /дéякі/ їстівні.

From ModHG. Kastanie/ Kastane 'ts',the ultimate source being Gk. kastanon; Berneker 1,492, Vasmer²2, 215, Sławski 2, 97-98,a.o.

КАШТЕЛЯН 'castellan', M Uk. каштелян ь (XVII c. ЛСЛ.89); Ru.кастелян, Po. kasztelan. – Deriv. каштелянство,-ський. Subst. начáльник двора,зáмку.

From Po. kasztelan, the ultimate source being Lat. castellanus 'ts'. РССтоцький Slavia 5,52, Sławski 2,98.

КАШУ́Б EN. 'Cassubian', ModUk.; BRu.,Ru.ts, Po. kaszub/a/. – Deriv. кашýбка, кашýбський, Кашýбія,Кашýбщина. – Syn. член зах.-слов. етнографíчної грýпи, мóвно спорíдненої з полякáми.

From Po. kaszub/a/ 'ts' being a prefixed formation ka- and szuba 'furcoat', Brückner 222, Vasmer ²2,215.

кайюсик AmUk. 'cayuse', first recorded in 1944 (Bilash 342). – Subst. індіáнський кінь.

From E. cayuse 'ts', Bilash, l. c.

КАЯЛА GN. 'Kaiala – river' in Сл.плк.Іг. & Іпат. (XV c.), hardly identifiable with contemporary Uk. hydronymy. – Subst."рікá каяттá, смéрти", Виноградова 2,180.

Contrary to all previous etymologies connecting this name with кáятися 'to repent',cf. Виноградова,l.c., Menges 28-29 derives this name from Tk.*qajaɫy* 'stony river' – an etymology which is accepted by other onomato-logists, cf. Rospond SlOr.29,225-6.

КÁЯТИСЯ 'to repent', MUk. не будеᵀ ся каяти (XVI c. KA . 51), OUK.,OES. каяти || каятися (XI– XIV c.); BRu. кáяцца , Ru. кá-яться,OCS. kajati sę, Bu. кáя се, SC.kàjati, Sln. kájati, Cz. káti se, Slk. kajat' sa, Po. kajać się, LoSo. kajaś se, UpSo. kač so. – Deriv. покáятися,/по/кáяння, каяттá,покáйний,OUk.,OES.каязнь (XI c.), каязнь-ныя (XII c.), каяния (XII c.), в каяннѣ (: *каяньный).-Syn. жалкувáти,визнавáти свóю провину, виявлáти жаль із привóду своєї провини; признавáтися в своїх гріхáх, сповідáтися, Слум.4,127.

PS. **kajati /sę/* 'ts', by apophony related to **cěna* 'price', IE. root ** *kᵘei-: kᵘōi-* 'to pay attention, esteem', cf. Skt. cayate, Av. kay- 'ts', cikayat 'let him revenge', Gk. tínō 'I pay, regret,repent', etc.; Berneker 1,469, Rozwadowski RO.1,105, Vaillant RES.22,189-191, Vasmer²2,216, Skok 2,15-16, Sławski 2,22-23, Pokorny 636-637,a.o.; re Кая́ла as deriv.of кáятися see the preceding entry; about lack of contraction (cf. Cz. *káti se, UpSo.kač so*) *see Shevelov 112-113*.

КВА ! interj. for expressing croaking, ModUk. Deriv. квакати, поквакувати, -ання. - Syn. кво !

An o/p. imitative interj., cf. РССтоцький 3, 160.

КВАДРАНС 'quarter an hour', ModUk.; Po.kwadrans. - Subst. чверть години.

From Po. kwadrans 'ts', see the following entry.

КВАДРАНТ 'quadrant', ModUk. known to all other Sl.

From Lat. quadrāns, Gsg.-antis 'fourth part'.

КВАДРАТ 'quadrate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. квадратний, квадратура, квадратик.- Subst. рівнобіжний прямокутник.

From Lat.quadrātum 'square,quadrate'.

КВАКАТИ : КВА!

КВАКЕР 'quaker,friend' , ModUk., known to all other Sl.-Subst. AmUk. квейкер.

From E. Quaker - name given to a member of the religious sect calling itself 'Society of Friends' (1648); deriv. from the saying "to quake at the word of the Lord", Klein 2,1284.

КВАЛІФІКУВАТИ 'to qualify', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. кваліфікація. - -Subst. оцінювати.

From LLat. qualificāre 'ts'.

КВАПИТИ(СЯ) 'to be in a hurry, make haste, be eager; tend towards, aspire to' , ModUk.- Deriv. кваплення, кваплйвий, -вість, -во, квапний, , квапно. - Syn. поспішати, наглити, хапатися.

An apophonic formation : *kypěti 'to boil', see кипіти.

КВАРТА 'QUART' , ModUk. known also to all other Sl. - Deriv. квартовий, квартина, кварточка. Subst. четвертина.

From It. quarta 'ts', the ultimate source being Lat.ts.

КВАРТИРА 'apartment, flat, suite of rooms; quarters, billets; lodging; tenement' , ModUk.; Ru. (since 1704) квартира , also фатера , Po.kwatera. - Deriv. квартирка, квартирант, -ка, квартир'єр, квартирний, квартирмайстер , квартиронаймач, -ка, квартплата. Subst. (по)мешкання, хата, житло.

From ModHG. Quartier 'ts', the ultimate source being Lat. quartārius ; see also КВАТИРА.

КВАРЦ 'quartz', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. кварцовий, кварцит, -ний, кварцитовий.-Subst. мінерал: двоокис кремнію.

From ModHG. Quarz 'ts' ; its relation to Du.kwarts, E.quartz, It.quarzo, Fr.quartz has not yet been explained, Kluge 274; some scholars derive it from WSl. twardy ' hard', Klein 2,1286.

КВАС 'kvas, sour fermented drink', MUk., OCS. kvasъ, known to all other Sl. - Deriv. квасо́к, квасе́ць, ква́сиво, кваси́ння, квасни́й-, -иця, -ник, квасні́ти, ква́снути, ква́сити, /с/ква́шений, /с/ква́шення; here also : квасо́ля from фасо́ля; FN. Квас, Квасни́й, -ни́к, Квасни́ця, etc. - Syn. ки́слий.

PS.*kvasъ 'ts'(- an apophonic formation:) IE. **kuāt-so- : **kūt-so- 'ts', the latter evidenced by Sl.*kyslъjь, see ки́слий; Berneker 1,656,678-679, Pokorny 627-628, a.o.

КВАТИ́Р/К/А see кварти́ра.

кве́щен AmUk. 'question', first recorded in 1963 (Bilash 344), also кве́щин.- Subst. пита́ння.

From E. question 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 377.

КВИЛЬ 'groaning, moaning; mewing', ModUk.; Bu. цвиль, OCS. (and other Sl. in deriv. only:) cviliti, cvilěti 'to cry'. - Deriv. квили́ти, квилі́ти, квилі́ння; here also: цвіли́ти, кво́лий. -Syn. жа́лібно стогна́ти, сти́ха пла́кати, жа́лібно крича́ти (про пта́хів), Слум. 4, 133.

PS. *kviljь :*kviliti/kvilěti 'ts' without traceable kinship in other IE. languages, Berneker 1,657.

КВИТ/УВА́ТИ/: квітува́ти.

КВІ́Т/КА/ 'flower', ModUk.; Ru цветы́, BRu. квет / цвет, Bu. цвет, OCS. cvětъ, SC. cvijet, Sln. cvêt, Cz. květ, Po. kwiat, LoSo. kwět, UpSo. kwět, Plb. kjot. - Deriv. кві́точка, кві́тонька, квіти́нка, кві́тастий, квіти́стий, квітя́стий, - тість, -то, квітни́й, квітни́к, квітника́р, -ка, -ство, -ський, квітни́цтво, -ни́ця, -ни́цький, квітничо́к, кві́тнути, - ння, квіту́чий, /за/кві́тчаний, кві́тча́стий, кві́тчаний, /за/ квітча́ти, -а́ння, кві́тень; compounds : квітко-гри́з, -ло́же, -ні́жка, -но́сний, PN. Кві́тка; FN. Кві́тка-Основ'яненко, Квітко́вський, Квітча́к, Кві́тченко (Богдан 155). -Syn. части́на росли́ни, перева́жно в ви́гляді пелюсто́к і ма́точки, яка́ ма́є вира́зне за-ба́рвлення й за́пах; росли́на з таки́ми о́рганами розмно́ження, КТС. 107.

From Po. or in general WSl.*květ/ъka/ 'ts' the organic Uk. continuation of PS. * květъ being ЦВІТ, q.v.

квітува́ти AmUk. 'quit', first recorded in 1927 (Bilash 344), also квитува́ти. - Subst. поки́нути пра́цю.

From E. quit 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 378.

КВО ! interj. to express croaking. - Deriv. кво́кати, -ння, кво́чка, MUk. кво́канїє, квого́чет (XУII c. ЛСЛ. 89) . - Syn. ква !
An o/p. imitative formation, cf. РССтоцький 3, 160.

кво́дер AmUk. 'quarter', first recorded in 1915 (Bilash 346), also **кво́дир, кво́дра.** Subst. **чверть, чверть до́ляра.**

From E. quarter 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 377, Royick 83.

КВО́ЛИЙ 'feeble, weak, sickly', ModUk., wanting in other Sl. - Deriv. **кво́ленький, кво́литися, кволі́ти, кволі́ння, кво́лість, кво́ло.** - Syn. **слабий, тенді́тний, фізично нерозви́нутий.**

Of uncertain etymology; its kinship with **квиль/квили́ти** would show a curious semantic development: groaning, moaning (from pain, sickness) → sickl/ly/ → feeble, weak; less persuasive is its connection with **х/в/о́рий**, or **кива́ти/ся/**, Ильинский РФВ. 78,206, and **хили́ти/ся/**, Vasmer[2] 2,219-220,228.

кворт AmUk. 'quart', first recorded in 1972 (Koshelanyk 378). - Subst. **літр.**

From E. quart 'ts', Koshelanyk, l.c.

КВО́ТА 'QUOTA', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **ча́стка, части́на, припи́сана но́рма.**

From Lat. quota 'ts.

КВО́ЧКА : **кво́кати**

КЕ abbr. of **ка́же**, first recorded in 1674, cf. Shevelov 684 ; see **казати.**

КЕ́БА, **кебе́та** 'ability, talent, skill, understanding, dexterity', ModUk., wanting in other SL. Deriv. **кебе́тливий/ кебі́тливий, кебе́тний /кебі́тний.**

In a special article devoted to this word in Київ 12:5,30, the author of this dictionary wrote as follows:

В вірші „До Основ'яненка" Шевченко вживає між інмим слова „кебети" в значенні „хист, здібність, талант, дар, уміння". В першому „Кобзарі" з 1840 р. це місце надруковано на стор. 94 так:

Эхъ! Якъ бы то... Та що й казать! —
Кебеты не маю.

Те саме находимо в другому виданні „Кобзаря" з 1844 р. (вірш затитулований: „До українського писаки"), а в третьому з 1860 р. на стор. 43:

Эхъ якъ-би то!.. Та що й каза́ть?
Кебе́ти не маю.

Таке саме щодо пунктації й наголосу місце подибуємо в „Кобзарі" з 1867 р. (стор. 46). В. Доманицький скомбінував із первісних текстів таке:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебети не маю. (Видання з 1910 р., стор. 45).

Новіші видання „Кобзаря" теж не однозгідні щодо пунктації цього місця. Проф. Л. Білецький у своєму виданні творів подає:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебе́ти ие ма́ю. (Видання-Тризуб, Вінніпег 1952, стор. 133), а підсовєтські видання мають:

Ех, якби-то!.. Та що й казать!
Кебети не маю. (Видання „Художньої Літератури", Київ 1958, ст. 51).

Неоднаковість пунктації й правопису не зміняє значення цього слова, воно в усіх наведених контекстах визначає одне й те саме. Як нам відомо, цілість контексту перший пояснив В. Сімович у саоєму виданні „Кобзаря" (стор. 32):

„Талант, здатність — от тут то та поетична скромність, що, мовляв, у нього немає таланту співати про Україну".

Подібне пояснення подибуємо в Л. Білецького (стор. 303):

„Кебети не маю, — себто таланту. Шевченко ніколи не хвалився, який він поет, навпаки, завши (так! Я. Р.) був скромний, натомість постійно висував на перше місце других“.

В протилежність до обох шевченкознавців, Митрополит Іларіон (д-р І. Огієнко) в своєму „Граматично-стилістичному Словнику Шевченкової мови“ (Вінніпег, так! Я. Р., 1961), стор. 116, не дає ніяких „граматично-стилістичних“ пояснень контексту, а обмежується тільки до лаконічного: „Кебета — хист, талант“, подібно як це зробив Б. Грінченко в своєму „Словарі“ ще в 1908 році.

Як бачимо, ніодин із дотеперішніх шевченкознавців не поцікавився походженням слова „кебета“ й його первісним значенням та не втягнув етимології цього слова в пояснення до „Кобзаря“, чи в словник Шевченкової мови, хоч в українському мовознавстві були вже спроби в цьому напрямку.

Перший етимологізував це слово А. Кримський. В праці „Древнекиевский говор“ (Київ 1907), стор. 12, він виводить „кебету“ з турецько-арабського „tebijet“ — звичка, природа.

Чи не підо впливом Кримського був В. Кобилянський, що в „Науковому Збірнику Праць І, Мовознавство“, стор. 80, виводив слово „кебета“ від арабсько-турецького kuwwa — kuwwet "сила, міць, влада'. У Локоча про це гасло читаємо на стор. 101 ось що:

Ar. kuwwa: 'Kraft, Stärke, Macht', tk. kuwwet 'dass.'; hieraus bulg. serb. kuwet, bulg. kowet 'dass.'.

Про обидві етимології є згадка в журналі „Українська мова в школі“, т. 10 (1960), стор. 60—61, без якихось нових пояснень.

Це слово проаналізоване тут із становища його структури: Наростки -а (в слові :кеба), -ета (:кебета), -іт (:кибіт) та -ість (:кибість) вказують на те, що це слово не чужого, а таки свого, українсько-слов'янського походження. Різновиди пня: кеб- киб- в українській мові, а коб- в інших слов'янських, напр. кобь „геній“ у старо-церковно-слов'янській, коба „щастя“ в болгарській, коб „добрий знак“, „лихе пророцтво“ в сербській, куобе „дух“ у полабській і т. п., привели нас до висновку, що українська кеба — кебета й інші різновиди, це пізніша деформація праслов'янського кореня *коб — „геній“, „дух“, що в різних варіянтах зберігся до сьогодні в слов'янських мовах. Обширно займається ним Е. Бернекер у своєму етимологічному словнику, том І, стор. 535, правда, не включаючи сюди української кеби-кебети.

Етимології Кримського-Кобилянського поза фонетичними труднощами (у → е, в → б) не видержують критики головно з тієї причини, що не беруть до уваги всіх форм-різновидів, зв'язаних із цим словом, отже не тільки кеби — кебети, але й киби — кибости — киботи, що їх нотують словники.

КЕВ ! interj. imitating voice of kites. Deriv. КЕВ-КЕВ! КЕ́ВКАТИ. - Subst. кав,кіяв!

An O/p.interj., РССтоцький 3,159.

КЕ́ГЛЯ , SovUk. ке́гля and ке́гель 'skittles, skittle-pin', ModUk. - Subst. дерев'я́ний сто́впчик для по́цілу ручно́ю ку́лею.

From ModHG. Kegel 'ts'.

кедв SoCp.'nicety,delicacy,subtlety',first recorded in the XVII c. (Дэже 165). - Deriv. кедвезовати, кедвешний,-но. - Subst. ми́лість, хоро́шість.

From Hg. kedv 'ts', Дэже ,l.c.

КЕДР 'cedar', M Uk. кедръ (XVII c. ЛСЛ. 89), OES. кедръ (Остр.єв.); Ru. кедр, Po. cedr,etc. - Deriv. ке́дрик, кедро́вий, кедро́вина,кедри́на,кедрі́вка, кедри́нка; Кедри́н-Рудни́цький.-Syn.півде́нне ві́чнозеле́не де́рево.

From Gk. kédros 'ts', VASMER[2] 2,221.

КЕДРИ́НА see the preceding entry.

кедь Wd.(Lk.) 'when', Slk. ked'. - Subst. колú.

From Slk. ked' 'ts' being abbr. of kedy 'ts.

Кéйда AmUk. 'Kathie', first recorded in 1915 (Bilash 347), also **Кéйді, Кúді, Кúйда.** - Subst. **Катерúна, Кáтря.**

From E. Kathie 'ts', Bilash, l. c.

кейк AmUk. 'cake', first recorded in 1909 (Bilash 348), also **кийк, кекс, кикс.** - Subst. **торт.**

From E. cake 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 380, Royick 80.

кейс AmUk. 'case', first recorded in 1963 (Bilash 349), - Subst. **скрúнька; розпрáва.**

From E. case 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 381, Royick 84.

кек AmUk. 'keg', first recorded in 1907 (Bilash 347), also **кеґ, киґ** - Subst. **барúло, бочíлка.**

From E. keg 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 338.

КЕКС 'cake,bun', ModUk. - Deriv. КÉКСИК.- Subst.чотирокýтний хлíбчик; бýлочка.

From E. Npl.cakes, see кейк.

КÉЛЕП 'iron stake with handle formed like a hammer; tortoise shell', ModUk.; Ru. dial. кéлеп 'reed, stick,rod ', wanting in other Sl. - Deriv. келепúще, кéлеповий.-Subst. старовúнна ручнá збрóя,що мáє фóрму молота,насáдженого на дóвгий держáк,СЛум.4,I39.

From Tk. käläpä 'rod,pole', Vasmer[2],2,221, Berneker 1,499.

КÉЛІЯ 'cell';MUk.OUk. келия; BRu. кéлія,Ru. кéлья. - Subst. окрéма кíмнáта в монастирí, тюрмí,тощо.

From Gk. kellíon 'ts' (which in Lat. was borrowed as cella,hence E. cell).

КÉЛЬМА = кéльня.

КÉЛЬНЕР 'waiter',ModUk.; Po.kelner.-Deriv. кéльнерка,кéльнерський. -Subst. прислýжник у ресторáні,ґарсóн.

From ModHG. Kellner 'ts',РССтоцький 4,2I5.

КÉЛЬНЯ 'ladle;trowel',ModUk.; Po. kielnia (XVI c.). - Subst. мулярська лопáточка.

From MHG. kelle 'ts',РССтоцький 4,I64. yet, in view of its form Po. mediation is to be assumed, cf. Berneker 1,499,followed by Richhardt 64,Sławski 2,142.

ке́мпа [1] 'river-island', Wd. first recorded in the XIX c. (Желеховський I,341). -Deriv. кемпи́на. - Subst. острів на ріці́.

From Po. kępa 'ts', Richhardt 64; according to Vrabie 153 from Rm. cîmp; doubtful.

ке́мпа²= ки́мпа AmUk. 'camp', first recorded in 1915 (Bilash 350). - Subst. **та́бір; кабіни.**

From E. camp 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 339, Royick 80.

КЕ́МПІНҐ, SovUk. ке́мпінг 'camping'. Subst. табір для автотуристів, Слум. 4, 140.

From E. camping 'ts'.

кен AmUk. 'can', first recorded in 1963 (Bilash 351). - Subst. **бляшана́ ба́нка.**

From E. can 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 341.

кенґуру́ see каґнур.

ке́нди AmUk. 'candy', first recorded in 1933 (Bilash 352), also **кенді, киндє.** - Subst. **цуке́рок.**

From E. candy 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 342, Royick 81.

КЕНДИ́Р 'kendyr, Indian hemp', ModUk.; Ru. кедьірь. - Subst. рід коно́плі.

From Tk.-Osm. kendir 'ts', Miklosich TE.108.

КЕНДЮ́Х 'stomach (of quadruped animals)', ModUk. - Subst. шлу́нок.

Etymology uncertain; taking into consideration such Uk. -юх formations as калю́х (: кал) 'intestine, gut', болю́х (: біль) 'excrescence, outgrowth, node, wart', китю́х (: кита) 'fox-tale', etc., one is inclined to see in кендю́х an analogical -юх formation with root *ken- /*kyn- : ки́дати with -n- after a vowel "either patterned on Po. or inserted independently" like in вантáж, пле́нтатися, etc., cf. Shevelov 141; its connection with ке́ндя, though possible, cannot be substantiated semantically.

КЕ́НДЯ, ки́ндя, usually Npl. ке́нді, ки́нді 'felt-boot', ModUk. ; BRu. ке́ньгі, Ru. ке́нга, ке́ньга. - Subst. по́встяна ва́лянка.

From Finnish kenkä, Gsg. kengän 'boot', Berneker 1,500, Vasmer²2, 223.

КЕНТА́ВР 'centaur', ModUk., known to all other Sl. - Subst. по́стать із лю́дською голово́ю й грудьми́ й кі́нським ту́лубом.

From Gk. kéntauros 'ts'.

КЕНУ́, also **КАНУ́**, colloq. кано́йка, **кеню́** AmUk. 'canoe', first recorded in 1912 (Bilash 354). - Subst. **легкий чо́вен.**

From E. canoe 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 343.

кеп[1] AmUk 'cap', first recorded in 1930 (Bilash 354). - Subst. шапка.

From E. cap 'ts', Bilash, l. c.

КЕП[2] 'stupid', ModUk.; Po.kiep. - Deriv. кепський,-ко, - Subst.глупий,дурень.

From Po. kiep 'ts', Sławski 2.151.

кепеник SoCp. 'coat', first occurence XVIII c. (Дэже 166). - Subst. пальто, шинеля.

From Hg. köpönyeg 'ts', Дэже ,l.c.

кеп/к/а : кеп1.

кепкувати : кеп 2,see кпити.

КЕРМА, also КЕРМО 'steering wheel;helm; lead', ModUk. - Deriv. кермувати,-ання, керманич,кермовий,кермуватися.- Syn. керівництво; стерно,керувальний прилад.

From MHG.ker 'turn' see КЕРУВАТИ.

керниця see криниця.

КЕРОСИНА,SovUk. керосин 'kerosene',ModUk.; Ru. КЕРОСИН, dial.карасин.-Deriv.керосинка. - Subst. земний олій,Кузеля 154.

An artificial formation based on Gk. kēros 'wax' and suffix - ина.

КЕ/Р/РАТ see кират.

КЕРСЕТ/К/А see ґорсет,корсет/ка/.

керт SoCp. 'orchard', first recorded in XVII c. (Дэже 166). - Deriv.кертик,кер-точка. - Subst сад.

From Hg. kert 'ts', Дэже, l.c.

кертина, кертиця Wd. see КРІТ.

керточка : керт.

КЕРУВАТИ 'to govern,lead,guide,instruct,direct, to rule,manage,control', ModUk.; Po. kierować. - Deriv.по-,с-керувати,-ання,керівний,-ник, -ниця,-ничий,-ництво-,-ницький, керуватися. - Syn.спрямовувати,вести по якому-небудь шляху,вчити,як треба діяти; управляти, завідувати,здійснювати владу (в установі, на підприємстві), КТС.107.

According to РССТоцький 4,174 it is a direct borrowing from MHG. ker 'direction';yet, Richhardt 64,Sławski 2,156,a.o., consider it a Po.loanword - kierować 'ts'; the matter requires further study and more adequate documentation.

КЕРЧ GN. 'Kerch(in Crimea)', OUk.,OES. Кърчевъ (Тмутороканський камінь,XI с.), Ru. Керчь. - Deriv. керченський,керченець, керченка. - Subst. Пантікапей (гр.X с.), Крш (араб.).

ModUk. КЕРЧ instead of assumed *Корч/ів/ is due to Tk.-Tt.mediation with their vowel harmony, cf. Shevelov 60, Трубачев in Vasmer[2]2,226 (: кърчь ' mouth,throat'); according to Мельхеев OES.керч meant 'mountains', and Staszewski 143 does not offer any plausible explanation of the name.; finally the unacceptable etymology of Абаев , ВЯ. 1,99 (from кърчии 'smith')might be recorded here for bibliographic reasons.

кибель Wd.'tub,pail',ModUk :Po.kibel.-Subst. ведро. -From ModHG. Kübel 'ts', РССтоцький4,147.

КИВАТИ, кивнути 'to nod, beckon', M Uk. киваю главою (ХУII с.ЛСЛ.90);BRu.ківаць, Ru. кивать, Bu. кивам, OCS.pokyvati, SC. kȉvati, Sln.kívati, Cz.kyvati,Slk.kyvat', Po. kiwać, LoSo.kiwaś,UpSo.kiwać. - Deriv. кивання, на-,по-кивати,киватися,кивнутися, кив/ок/.-Syn. робити коливальні рухи,похитувати з боку на бік; вказувати рухом голови; приклúкати когось,давати знак комусь, КТС.I07.

PS. *kyvati/ *kyvnǫti 'ts',IE.root**kū-: **keu̯- 'to bend', Pokorny 588.

КИДАТИ, кинути 'to throw, hurl, cast, fling, launch', M Uk. кидати (I472 ССМ.I,474), кидаюся на кого (ХУII с.ЛСЛ.90),OUk. кыдати,кидати; BRu. кідаць,Ru. кидать, Bu. кина , SC. kȉdati, Sln.kídati, Cz.kydati, Slk. kydat',Po. dial kidać,LoSo.kidaś, UpSo.kidać. - Deriv. кидатися,кинутися,кидання, кинення, кидок, ви-,від-,за-,на-,під,по-,при-,роз-кидати,ви-,від-,за-,на-,під-,по-,при-,роз-кинути,-нення,ви-,по-кидьок ітп. - Syn. примушувати летіти.

PS. *kydati(cf. OCS.iskydati, sъkydati sę 'ts', IE.root ** /s/kūd- : /s/keu̯d-'to shoot', cf. Lith.skudrùs/skaudrùs 'agile,quick', Latv. skaudrs 'ts', Skt.códati,codáyati 'he drives',Gk. kydías,Hes.(?),Alb. heth 'I throw',OIc.skjōta,AS. scēotan 'to shoot',OHG.sciozan, Goth. (by chance not recorded)*skiutan,etc. ; cf. Kluge 307,Pokorny 955-956, Vasmer[2]2,230,a.o.

КИЗИЛ/Ь/ 'cornel,cornelian cherry; dog-berry; hound-tree', ModUk.; Ru. 'ts'; кизильник,кизиловий.- Syn. чагарникова рослина або деревце з жовтими квітками та їстівними ягодами; ягоди з цього дерева, Слум.I48.

From Tk. kezel 'red' (referring to fruit),Miklosich 116, Berneker 1,506, Vasmer[2]2,230.

КИЗЯК see кізяк.

КИЇВ, Gsg. Ки́єва (not: Киї́ва), Lsg. у Ки́єві (not: Киї́ві, etc.) GN. 'Kyiv, (arch.) Kiev – capital of Ukraine'; M Uk. Києв (1493 ССМ 1,474), в Києво (1465 ibidem), Кїєва Gsg. (1481 ibidem), в Києве (1571 Петиція київської шляхти до короля – рукопис), в' Кієвѣ (1622 Вѣршѣ К. Саковича), в'Кійовіи (1627 Беринда), Нижній городъ Кіевъ (1695 на пляні Подолу), Кі́евъ /Киевъ (XVIII c.); OUK. в Києвє (1433 ССМ 1,474), Кієвь (1446 ibidem); in Hypatian chronicle:

> Поляномъ же живущимъ особѣ и владѣющимъ роды своими, яже и до сея братья бяху поляне, и живяху кождо съ родомъ своимъ. И быша г҃ брата, единому имя Кий, а другому Щекъ, а третьему Хоривъ, и сестра ихъ Лыбѣдь. И сѣдяше Кий на горѣ, кдѣ нынѣ увозъ Боричевъ, а Щекъ сѣдяше на горѣ, кдѣ нынѣ зоветься Щековица, а Хоривъ на третьей горѣ ~~отнюду же~~ прозвася Хоривіца; створиша городокъ, во имя брата ихъ старѣйшаго, и наркоша и Киевъ (XV c. Іпат. 7);

OES. Кыевъ, BRu. Кіеў, Ru. Ки́ев, Po. Kijów, Slk. Kyjev, – Deriv. кия́нин, -я́нка, -я́нський, київський, Київщина, Ки́євець, Ки́єво-Бра́тський, Ки́єво-Ви́дубицький, Ки́єво-Миха́йлівський Золотове́рхий манасти́р, Ки́єво-Могиля́нська /від 1938: Українська Могиля́нсько-Мазе́пинська/ Акаде́мія, Ки́єво-Пече́рська Ла́вра, Ки́єво-Пече́рський Патери́к (XII c.); MUk. киє/в/ски/й/ (бл.1500 ССМ. 1,474), Воеводе Кієвъскому (1487 ibidem); OUk. кияне (XV c. Іпат., l.c.), києвский (1457 ССМ. 1,474), києвъский (1438 ibidem), Киевѣць /на Дунаю, XVc. Іпат. l.c.), a.o. – Syn. столи́ця України, /в давнину́:/ столи́ця кня́жої Руси́.

The traditional deriv. of the name Ки́їв from PN.Kyj – a legendary founder of the city, as cited above from Hyp. chronicle, is still being adhered to by historians (e.g. Д.Лихачев, Б.А.Рыбаков, О.Пресняков, М.Брайчевський, a.o., cf. Н.Полонська-Василенко <u>Історія України</u> I т., Мюнхен 1972, стор. 78, 89–90), geographers (e.g. Staszewski 144, Мельхеев 45, a.o.) and even linguists (Vasmer[2] 2,230, Kowalenko SSS.2,406, a.o.) despite Грушевський's warning that

> ціле се оповідання про київських братів було тільки т.зв. етимольогічним мітом: з імен місцевостей зроблено історичні особи /Грушевський I,380/;

perhaps lack of a "non-mythical" etymology in lieu of the above negative criticism of Hrushevs'kyj was the reason why later Uk. historians either avoided toponymic digressions re origin of Kyiv (e.g. M.Antonovych <u>A History of Ukraine</u>, Praha 1942, 2nd ed. Winnipeg 1966), or demonstrated a cautious elusiveness in this matter (e.g. D.Doroshenko in his <u>History of Ukraine</u> published in Munich in 1966, p.21; N. Polons'ka-Vasylenko, op.cit., a.o.).

It was in 1949 that the author of this ED. ventured a new explanation of the name Kyiv, viz.

> треба цій назві надати первісний зв'язок із словом <u>кий</u> у розумінні палиця; вона могла відноситися спершу до к и ї в

- палісади, яким був обгороджений старий город/Пропам'ятна книга УНДому, Вінніпеґ, 1949, стор. 800/.

This etymology was later repeated in two editions of OnUVAN No.2 (1951, 1957), at the V International Congress of Onomastic Sciences in Salamance in 1955, cf.:

Шведський Київ. - Коли в Саляманці в 1955 р. я прислухався до доповіді одного з шведських ономастів про походження й значення назви "Стокгольму" ("окружений палісадою горб") у мене утвердилося переконання про слушність моєї гіпотези про генезу назви "Києва", яку я висунув іще в 1949 р. ... Стокгольм як тип назви відповідає значенево Києву. /Яр. Рудницький З подорожі до Скандинавії 1957, Вінніпеґ-Осло, стор.77 - 78/;

and it was in this spirit that he presented his paper on "Typology of Namelore" at the VIII International Congress of Onomastic Sciences in Amsterdam in 1963, cf. its Proceedings (published later in The Hague-Paris 1966, pp.433-441); as one of the striking examples of popular, non-scholarly, legends the "etymological myth" of Kyj was cited in this paper (p.434); during 1960s and 1970s the above explanation was repeated on various occasions in JBR.'s lectures, seminars, discussions. With appearance of the 2nd volume of Георгиев s.v. кий 'stick' the following GN. in Bu. were brought to at-

tention of the scholarly world: Кий, Кий дол, Киево, Киевица, Кийовец, Киевци, Киеците, Киевото, Кийковското, Кищица, Кевград a.o.; considered as deriv. of кий (p.356) they confirmed JBR.'s etymology of Київ of 1949; moreover, there were no negative responses to it in the etymological research: Київ as an orig. "palisaded settlement" - "киями" /палісадою/ окружене поселення, and П.П. Толочко in his Історична топографія стародавнього Києва /Київ 1972/ reconstructed Kyiv of the VI ff. cc. on p.42 as follows:

"Київські поселення

і городища VI - VIII ст."

(Vignette).

In the Uk. émigré scholarship JBR.'s etymology of Kyiv of 1949 was repeated in 1970 by В.Чапленко (- for unknown reason without reference to JBR.'s above quoted publications), viz.

Значення слова «кий» як дерев'яного кілка могло дати розуміння назви «київ» як фортеці, збудованої з киів, збудованої так, як пізнішого часу будували свої «січі» українські козаки. П. Куліш записав від одного запоріжця спогад про те, як ті січі будовано: «Як зібрались гайдамаки в Мотронинському лісу, то зробили собі січ. Вибрали таке місто, що з трьох боків байрак, а з четвертого поставили башту. Кругом обрубались лісом» ... Покликавшись на цей запис, Б. Грінченко пояснив слово «обрубались» як «обгородили частоколом». А що слово «рубати» семантично майже тотожне із словом «сікти», то звідси легкий перехід і до слова «обсікатись» у такому ж значенні, тим більше, що в того ж Грінченка є й слово «обсікати» в значенні «обполювати» (городину)... У В. Даля є вислів (північний) «осѣчь мѣсто»

— «обнести пряслами, огородить, осѣкать дачу» (в лісі) — робити межові просіки. Є в Даля й слово «сѣча», що його він пояснює як «завалъ изъ деревъ». Даль також написав, що, «можливо, від нього походить і назва Січі Запорізької»... А навколо Києва в давнину були великі ліси, як про це свідчить і наш Початковий літопис, було з чого будувати таку «січу» на наддніпрянських горах.

/Наукові Записки УТГІ, Мюнхен, 21/1970, стор.135/

Though acceptable as an etymological epigonism this explanation stands in a crass contrast to Chaplenko's further haphazardly and inconvincibly presented "Adyghe" affinities, viz.

Utilizing his discovery of the Adyghe substratum of Indoeuropean languages (or the retention of proto-Indoeuropean status in Adyghe language), author explains the etymology of all known names of Kiev, the Ukrainian capital city, and other names, related to that city. Among these are words «Kyiane», the «Kiev» proper, the reported by Constantine Porphirogenetos name Κιάβα, the word Μητρόπολις (used on Ptolemy's map) and its reflection in the phrase found in historical records: «Kiev — the mother of Rus cities». After establishing that in many various Slavonic countries words «Kiev» or «Kievets» often appear as names of towns or cities, and remarking on the popularity of the name «Kyi» and «Kay» (as in Kaius Julius Caesar) in ancient world, author offers the following explanation: originally, these words were nouns with several meanings, such as a cudgel, a mountain, a robust man, even a hair-style favored by the nobility. All these homonyms were related through a common etymological «ancestor», retained in the contemporary Adyghe as the word «kIы» which denotes a «handle» (as in a vessel) or a «grip», and which derives from the verb «kIын», «to grow». Words «kIы» and «jэ» (a pronoun, 3rd person, which later lost its terminal «э») were the basis for the Ukrainian «Kyi» and Polish «Kij», both meaning «a cudgel». Originally, «Kyi» was used to denote the highest hill or mountain in the area of the present-day Kiev; later, this part of the city was describel by Slavonic word «hora» (a mountain), to differentiate it from the «Podil» (a low-laying part of the city). People who settled on this hill were

known as «kyiane» (meaning, perhaps, «mountaineers»), which word had certain matriarchal connotation, since the suffix «-ane» has its origin in Adyghe «анэ», meaning «mother». When a fortification was built, this mountain came to be known as Κιαβα or Κιοβα (as recorded by Porphyrogenetos in his tenth century manuscript). These words meant «a built-up mountain», since their second component hails to the Adyghe «еуэн», — to hammer together, to build upwards. Eventually, this word transformed to its Slavonic form «киевъ». Initially this was a generic word, denoting any fortified site, as evidenced by its wide-spread usage in various localities. This meaning was retained as late as the tenth century, when Constantine Porphirogenetos used it with an additional word, — Σάμβατας, — which he used as a proper noun, to single aut this particular «Kiev» from among all other «Kievs». Etymologically, this addendum is similar to «Kiev», but is of a different origin, being comprised of words Σαμ- (a head) and -βατας (a stick). Σαμβατας was often used as a person's name, vis., by Anten and Armenians. In the question of legendary alleged founders of the city of Kiev (the three brothers, Kyi, Shchek, and Khoriv), author agrees with M. Hrushevskyj, who states that this is merely an «etymological myth», a case of names of ancient localities being interpreted as names of persons. Author elucidates the etymology of all three names in their original usage: «kyi» (see above), «Shchekovytsia» and «Khorevytsia». He also interprets the name «Libed», that of the sister of these alleged brothers, and points out that this was a name of a river. Author also explains the origin of names of several mountains in Kiev region (still in use to-day): «Batieva», «Lysa», and «Chorna». The first of these is a residual of the component βατας and the other two are but Slavonized copies of Adyghe words.

/ Наукові Записки УТГІ... стор.146-147/

*

While discussing Gk. forms of Kyiv : Κίαβον, Κιοάβα, Κίοβα (X c. Constantinus Porphyrogenitus) Shevelov 156–157 explains persuasively the character of the vowel -e- in the suffix of the name -евъ; he refers to its Ar. form -āba recorded in 951 by Ar. writer al-Istahrī (full name : Kūjāba)

as well; other Ar. records,e.g.Kujabah, together with LLat. Cuieva of Thietmar (8,74), point to the orig. -ū- in the root of this toponym which is in full accordance with the proto-form of the appellative кий, q.v.; if one assumes the change of long -ū- into -y- for the time around the VIII c.A.D. (cf. Шевельов 634) then the above Ar. and Lat. forms give evidence of the existence of the name of Kyiv before its Gk. or Sl. records,i.e. before the VIII c.A.D.

An important,hitherto unnoticed,argument in support of the present author's etymology of the name of Kyiv is the OUk. and OES. designation of the inhabitants of this city -Киѩне 'Kievites' (Hyp. 7);although in Ru. it was substituted by киевля́не it had been continuously in use in Uk. through centuries; the ancient кыѩне points to the orig.form*Кыій or Npl.*Кыи for the name of the city, its extension by the suffix -евъ (and subsequently the new formation киевля́не) being the secondary phenomenon in its development; thus the deriv. of Ки́їв from кий is confirmed indirectly by Киѩне of the Book of Annals (Hyp.chronicle).

Finally,it should be mentioned that the author's deriv. of the toponym Kyiv from an appellative was proposed also by Vernadsky;however, instead of adhering to a Sl. root Vernadsky derived it from "Turkish word kiy ('bank of a river')", Ancient Russia 333; in view of several names of the type of Kyiv on various Sl. territories this explanation of the origin of our toponym is hardly acceptable.

КИЙ 'stick,staff,kudgel', MUk.,OES. кий,кыій,BRu. кій, Ru.кий,Bu.dial. кий, Po.kij.-

-Deriv. кийо́к,кия́к/а/,кийо́чок,кийкува́тий, кийови́й; FN.Кий,Кия́н,Кия́ш,Кищу́к,Кию́к,Кия́нченко, Кищу́к, Кийо́вський; GN. see Ки́їв.- Syn. лома́/ч/ка, ціпо́к,па́лиця.

PS.*kyjь 'ts', IE.**kū-i̯os : **kāu̯-/kəu-, cf. Lith. káuti 'to beat', Latv.nuokaût 'to kill', Lat.cūdere 'to beat',ToA.kot, ToB.kaut 'to split',OHG.houvan 'to hew',AS. heawa,OIc.hoggva 'ts'; here also Sl. *kovati see КУТИ, and КУ́ЗНЯ ; Pokorny 535, Kluge 137, Trautmann 122,a.o.

КИ́ЛА 'hernia,rupture',MUk. (XVII c.), CS.kyla, known to all other Sl. - Deriv. ки́лавий,-вість.- Syn.гри́жа.

PS.* kyla 'ts',IE.**kūlā 'swelling, tumour' :** kāu/ə/lā 'ts', Pokorny 536, Kluge, 116, Trautmann 144 a.o.

КИ́ЛИМ 'carpet,rug', ModUk.; Ru. ts,Po. kilim. - Deriv. килимо́к, килима́р,-ка,-ство,-ський, кили́мник,-ниця,-ницький, кили́мчик, килимо-тка́ч,-тка́цький,ки́лим-самолі́т; FN.Кили́мник ,Килимня́к.- Subst. дива́н для засте́лювання чого́сь.

From Tk.-Tt. kilim 'ts', Lokotsch 94, Vasmer[2]2,232, Sławski 2,161 - all following Berneker 1,503-504 and Miklosich TE. 2,111.

КИНДЖАЛ 'dagger,poniard', ModUk.; Ru.кинжал, Po. kindżał, etc. - Deriv. кинджалик, кинджальний. - Syn. меч, ніж.

From Tk. Osm.xanjar 'ts' Miklosich TE.1,307, Berneker 1,384, Vasmer[2] 2,234, see also чингал.

кіндирґардин AmUk. 'kindergarten', first recorded in 1972 (Koshelanyk 382). - Subst. **дитячий садок.**

From E. kindergarten 'ts', Koshelanyk, l.c.

КИНДІ, киндя see кендя.

КИНУТИ/СЯ/ see **кидати/ся/.**

КИПАРИС 'cypress', OUk., OES. кѵпарисъ, Ru. ts, Po. cyprus. - Deriv. кипарисовий. - - Subst. південне вічно-зелене дерево пірамідної форми.

From Gk.kyparissos 'ts', Vasmer[2] 2,235.

КИПІТИ 'to boil, bubble, seeth', M Uk. кипю (XVII c. ЛСЛ. 90), OUk., OES. кипѣти; BRu. кіпець, Ru. кипеть, Bu. кипя, SC. kipjeti, Sln. kipěti, Cz. kypeti, Slk. kypiet', Po. kipieć, LoSo. kipeś, UpSo. kipič, OCS. kypěti. - Deriv. **кипіння**, за-, на-, по-, при-

кипіти, -іння, кипінь, киплячий, кипучий, -чість, кип'яток, кип'ятити/ся/, кип'ятильний, -ник, -ня, кип'яч/ка/, /за/кип'ячений; FN. Кип'як, Кипічський, Кипибіда (Богдан I56), Syn. клекотіти, булькотіти, вирувати, пінитися від гарячі; палко виявлятися (про людину).

PS.*kypěti 'ts', BS. *kūpētei, cf. Lith. kūpėti, Latv. kûpêt 'to steam, smoke'; Berneker 1,677-678, Brückner 230, Trautmann 147, Fraenkel 1,325-326, Vasmer[2] 2,235-236, Sławski 2,167-168, Pokorny 596-597, a.o.; see also квапити/ся/.

КИРАТ Wd. 'trestle, winch', ModUk.; Po.kierat. Subst. колесо-машина, крутилка.

From ModHG.Kehrrad 'ts'.

КИРИЛО, arch. **КИРИЛ** PN. 'Kyrylo, Cyrill'; MUk. Кѵрiлъ (1627 Беринда), Кѵрилъ, Кірилъ G sg. (1484 Пом'яник), OUk. мца ноямбра въ кз днь прѣс(та)вися рабъ бжии митрополитъ кюрило (XIII c. К соф графіто); RuКирилл. -

- Deriv. Кирилович, Кирилівна, Кирилець, Кирилко, Кирко; Курило, -лович. ; кирилиця.

- FN. Кірил, Кірилів (Богдан I2I), Курилович. -

- GN. Кирилівка, Кирилівська. -

- Subst. MUk. почтенъ, или мл҃а господинъ, 1627, Беринда.

From Gk. Kyrillos 'lordly, masterly': kyrios 'the Lord'; Klein 1,393, Петровський I32.

/T.S./

КИ́РПА 'nose turned up; flat-nosed man; death', ModUk.,wanted in other Sl. - Deriv. **кирпа́нь, кирпа́тий,-те́нький, кирпоно́сий, FN. Керпа́н, Керпля́к (Богдан II3)**. Syn. **коро́ткий,заде́ртий догори́ ніс; люди́на з таки́м но́сом; смерть, Слум. 4,I52.**

According to Janów,JP.23,105-110,the word derives from PS. root **kṛp-* , IE.** */s/kerp-* 'to cut, chop, hew'; accordingly the orig. meaning would be:'a cut nose'; see also **пер-ка́тий,пирка́тий.**

КИРПИ́Ч 'fuel of dung and straw (in the shape of bricks); peatblock', OUk.,OES.кирпичь; Ru. ts; Syn. **це́гла-кізя́к.**

From Tk.-Tt.kirpič 'ts', Miklosich 115,Berneker 1,501, Vasmer[2]2,238,a.o.

КИ́СЛИЙ see the following entry.

КИ́СНУТИ 'to turn sour', M Uk.ки́сну (XVII c. ЛСЛ.90),OUk., OES. киснути,BRu.кі́снуць, Ru. ки́снуть, Bu. ки́сна, Ma.ки́сне, OCS. vъskysnǫti, SC.kȉsnuti, Sln.kísniti, Cz.kysnouti, Slk. kysnut', Po. kisnąć, LoSo.kisnuś, UpSo.kisnyć. - Deriv.за-,окиснути, ви-,за-,про-киса́ти,-а́ння, кисля́тина,/с/ки́слий, кислота́,кисле́нький,кисли́ця, кисли́чка, кислува́тий,-тість,-то, кислю́чий, кисля́к,кисіль,ки́сень,кисене́вий,кисне́вий ітд. -FN. Киса́к,Кисе́лко, Киселиця,Киселю́к, Кисі́ль, Кисіле́вський, Кисіле́вич,Кисле́нко, Ки́слий, Кислю́к (Богдан I56). - Syn. става́ти ки́слим. квасні́ти.

PS.*kys/nǫ/ti 'to become wet,to soak',IE. root **kuat- :** kūt- extended by -s- with Sl. simplification of t+s > s (cf. apophonic PS. *kvasъ - КВАС); Vasmer[2]2,239-240, Sławski 2,173-174, Pokorny 627,a.o.; Machek's deriv. from PS. *kypěti 'to boil',i.e. *kyp-s-ati > *kysati, though bold and original,is less persuasive, cf. his ED.254.

КИСТЬ 'hand', MUk. кист (XVII c. ЛСЛ.90); BRu. кісць,Ru. кисть,CS. кисть, SC. kȉst, Sln. kist, Cz. dial kyst', Slk. kyst', Po. kiść, - Syn. кінці́вка руки́,що склада́ється з трьох части́н: зап'я́стя, п'я́сти й п'яти́ па́льців; рука́,доло́ня; /перено́сно:/пе́нзель, долото́.

PS.* kystь < *kyt-tь,cf. ки́та.

КИТ 'whale', OUk.,OES. китъ (rarely:) китосъ,OCS. kitъ .- Subst. рід морсько́го ссавця́ ,/популя́рно:/"ри́ба-кит".

From Gk. kẽtos'ts', Berneker 1,506, Vasmer[2]2, 240.

КИ́ТА 'cluster ,tuft; heap of straw;fox-tale', ModUk.; Ru. dial.ки́та ,BRu. кі́т/к/а, Bu. ки́тка ,SC. kȉta,Sln. kíta, Cz.,Slk.kyta, Po. kita, - Deriv. ки́тиця, ки́тичка,ки́тка, китча́стий,ки́точка,китю́х. -Syn. в'я́занка, пучо́к,буке́т; ли́сячий хвіст.

PS. *kyta 'ts', with no certain IE. affinity ; most scholars refer it to чуб, cf. Berneker 1,679,Brückner 231, Sławski 2,178,a.o.

КИТА́Й/КА/ 'taffeta', ModUk. ; Ru. кита́йка, Po. kitaj/ka/. - Subst. рід шовко́вої мате́рії, Кузеля 155.

Deriv. from GN. Кита́й 'China', the name itself coming from Tk.-Osm.Xytaj 'northern China', the ultimate source being EN. K'itan 'a Tunghuz tribe which conquered China in the X c.', Vasmer² 2, 240-241.

ки́тель also кі́тель 'single-breasted jacket', ModUk. - Subst. однобо́ртна ку́ртка.

From ModHG. Kittel 'ts'.

КИ́ТЯГ, ки́тях : ки́та.

КИ́Х! interj. expressing cough, laughter, ModUk. - Deriv. ки́х/к/ати,- ання, ких-ких! - Syn. КАХ! КАХИ́!

An imitative primary interj.

КИЦ! interj. for scaring cats: scat! ModUk.

See киць!

КИЦІБА́БА 'blindman's buff'(game), ModUk.

A compound: киц/ь/! + ба́ба, see s.vv.

КИЦЬ! interj. for calling cats, ModUk.- Deriv. ки́ця, ки́цькати,-ання, киць-киць!

An o/p. interj. based on кіт.

КИ́ЧЕРА 'bushy mountain top', ModUk. ; Po. dial kiczera. - Deriv. ки́черка; GN. Ки́чера, Ки́черка (several oronyms in the Carpthians -Hc.,Bk.,Lk.). - Syn. гора́ покри́та аж під верш́ок лі́сом, Кузеля 155.

From Rm. chiceră 'ts', Шелудько 134, Cioranescu 169, Vrabie 158, Hrabec 39, Tiktin 338 and JBR. in Бойк.24.

КИШЕ́НЯ 'pocket', M Uk. кише́ня (XVII c. ЛСЛ.90), BRu. кіше́нь/кіше́ня, Ru. кише́ня, CS. kišenь (XVI c.), Po. kieszeń/kieszenia, Slk. kešen', Plb. kesén 'stomach'. - Deriv. кише́нька, кишене́вий, кишенько́вий, GN. Кише́ньки. - Syn. полотня́ний міше́чок вши́тий (із-спо́ду) в о́дяг.

Deriv. from ки́шка, see s.v.

КИШИНІ́В GN. 'Kyshyniv, Kyshinev (in Bessarabia)', Ru. Кишинёв. - Syn. столи́ця Бесара́бії.

From Tk.-Tt. Kyslanăv, Crimean-Tt. Kyslakanăv : kysla 'winter-quarters', cf. Радлов 2,838, Vasmer² 2, 242.

КИШІ́ТИ 'to swarm, seethe, move about in crowds, quantities', ModUk.; BRu. кіша́ць, Ru. кише́ть. - Syn. ру́хатися, воруши́тися в вели́кій кі́лькості.

PS. * kyšěti 'ts', BS. root * kūs- , cf. Lith. kušėti, kušù 'to get excited', Latv. kustêt 'to move', Matzenauer LF.8,165, Miklosich 158, Brückner 278, a.o.

КИШКА 'intestine, gut', M Uk. кишка (XVII c. ЛСЛ90), Ru. кишка, Po. kiszka, Plb. koisa. -- Deriv. кишечка, кишечний, -ик, кишковий; FN. Кишакевич, Кишка. - Syn. частина віджилювального апарату людини й звірят; нутрощі, тельбухи; еластична трубочка для передачі води, вуж.

PS. *kyša/*kyšьka 'intestine, stomach' without certain IE. affinities; according to Berneker 1,679, it is related to Skt.koṣṭha-'intestine', perhaps also to Gk. kýstia 'sack', etc.; cf. also Vasmer[2]2, 242, Sławski 2,174-175, the latter rejecting decisively Brückner's deriv. from кишіти, cf. his ED.231.

КІБІЦ 'kibitzer, onlooker at a card game', ModUk.; Po. kibic, etc. - Deriv. кібіцувати. - Subst. непрошений глядач і дорадник.

From ModHG. Kiebitz 'ts'.

КІБУЦ 'kibbutz', ModUk. - Subst. колективна оселя й господарство в суч. Ізраелі.

From Hb. qibbūtz 'ts' (: qibbetz 'he gathered'), Klein 1,844.

КІВШ 'scoop (shallow cup)', M Uk., OUk., OES. ковшь, BRu., Ru. ковш. - Syn. кругла посудина для черпання й пиття.

The word is generally considered a borrowing from Lith. káušas/kiáušas 'scoop; cup', Latv. kaûss 'tin plate', big spoon', akin to Skt. kóśa- 'container', Gk. kaukíon 'goblet', cf. Vasmer[2]2,273.

КІГОТЬ 'claw, talon', ModUk.; BRu. кокоць, Ru. коготь, UpSo. kocht 'thorn'. - Syn. пазур.

From orig. коготь, Gsg. кігтя, PS.*kogъtь 'ts', akin to OHG. hachit/hechit 'pike', AS. hacod 'pike', OSax. hacud 'ts', cf. Walde 139, BERNEKER 1, 538, Trautmann 112, Vasmer[2]2,275, a.o.

КІЗЯК, also кизяк 'dung, droppings', ModUk.; Ru. кизяк. - Subs кал, послід тварин; цеглина з калу й соломи.

From Tk. tëzäk 'cs', Miklosich TE. 2,55.

КІЗЬ! interj. for calling goats, ModUk. - Deriv. КІЗЬ-КІЗЬ!

Based on КОЗА, q.v.

КІКС 'miss in cuing (in billiard); false tone; card game', ModUk. - Deriv. /с/ кіксувати, -ання. - Subst. помилка, схиблення в більярді; схиблена нота в співі; гра в карти на чотири особи, Кузеля 155.

From ModHG. Kicks 'ts'.

кікувати AmUk. 'to kick; complain', first recorded in 1933 (Bilash 359). - Subst. **копати; нарікати**.

From E. kick 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 381.

КІЛ, Gsg. кола́ 'picket, stake, pale, pile', M Uk. колъ (XVII c. ЛСЛ. 94), OUk., OES. колъ, BRu., Ru., Bu., Ma. кол, OCS. kolъ, Sln. kol, Cz. kůl, Po. kół, LoSo. kół, UpSo. koł. – Deriv. кіло́к, кі́льчик, кіле́ць, кі́лля, кі́лбчок, кі́льчитися, кі́льчення. – Syn. дрюк, па́ля, ти́чка; частокі́л.

From orig. колъ, PS. *kolъ : *kólti, see коло́ти.

КІ́ЛЛЯ : кіл.

КІ́ЛО abbr. : кілогра́м.

КІЛО- – a compound-forming element kilo- in such words as кі́ло-ва́т, -кало́рія, -то́н, -цикл ітд. – Subst. ти́сяча, Кузеля 155.

From Gk. xílioi 'thousand' via Fr. or ModHG. kilo- ; see also the following entries.

КІЛОГРА́М, Wd. кільогра́м, abbr. кі́ло, Wd. кі́льо 'kilogram', ModUk., known to all other Sl. – Deriv. кілогра́мовий. – Subst. 1000 гра́мів, Кузеля 155; основна́ мі́ра ваги́ в метри́чній систе́мі.

Compounded of Gk. xílioi 'thousand' and -gram, see under грам, EDUL. 1, 718.

КІЛОМЕ́ТР, Wd. кільо́метр 'kilometer', ModUk., known to all other Sl. – Deriv. кіломе́тро́вий, кіломе́трівка 'біг на оди́н кіломе́тр'. – Subst. 1000 ме́трів, мі́ра відда́лення, Кузеля 155.

Compounded of Gk. xílioi 'thousand' and metron 'meter', cf. кі́ло- and метр.

КІ́ЛЬКА 'some, several, a few', M Uk. кол/ь/ко (XV c. ССМ. s.v.), кулко (1453 ibidem), колико (XVII c. ЛСЛ. 94), OUk. кол/ь/ко, колико (XIV – XI c.), OES. колико; Ru. ско́лько, Bu. ко́лко, OCS. koliko, SC. kòliko, Sln. koliko, Cz. koli/o/, kolika, Slk. kol'ko, Po. kilka, OPo. ki/e/lko (exclusive form up to the XVI c., Sławski 2, 161), dial. kielko, kiela, kila, LoSo. UpSo. kelko. – Deriv. де́кілька, /с/кі́льки, кі́лькись, /с/кі́лько, кілько́ро, кі́лькість, кі́лькісний, -но; compounds : кілька-деся́ть, -жи́льний, -кра́тний, -но, -лі́тній, -на́дцятеро, -на́дцять, -со́т, -со́тний, -соту́сний, -цівко́вий ітп. – Syn. неба́га́то, ма́ло, в малі́й кі́лькості.

ModUk. кі́лька replaces MUk. and OUk. колько and/or колико, PS. *kolikъ/*koliko 'how many, how much?', IE. root **kʷo-, cf. Lith. keli 'how many; some', Gk. pēlíkos 'how high?', a.o.; cf. Meillet, Ét. 329, 412, Berneker 1, 674, Vasmer 2, 291, Sławski 2, 139–140.

КІ́ЛЬО/ГРА̀М/ see кі́ло/гра̀м/.

КІЛЬТ AmUk., AustrUk. 'kilt', ModUk. – Subst. коро́тка су́кня, що її но́сять шотля́ндські верхови́нці, а та́кож шотля́ндські військо́ві части́ни, Бойків 203.

From E. kilt 'ts'.

КІМЕРІ́ЙЦІ EN. 'Cimmerians, the first known tribe in ancient Ukraine', ModUk., known to all other Sl. – Deriv. кімері́йський. – Subst. найдавні́ша ідентифіко́вана на́звою е́тнодержа́вна гру́па ме́шканців півд. Украї́ни /1000 до 700 рр. перед Хр./, мо́вно індоевропе́йська, спорі́днена з тра́ками. / пор. індоевропе́йські мо́ви, стор. 514/.

Against A.Baschmakov who in his work Cinquante siècles d'evolution ethnique autour de la Mer Noire (Paris 1937),p.140, tried to identify Cimmerians with Caucasian Circassians,M.I.Rostovtzeff 34, followed by Vernadsky Ancient Russia 419,considers them and their name IE. - closest to ancient Thracians; the ethnonym itself,first recorded by Herodotos in the V c.B.C. and subsequently as Gk.Kimmérioi, adopted by Lat. as Cimmerii,was supposed orig. to mean 'people from the land of perpetual darkness'.

KIMHÁTA, dial.also комнáта 'room,chamber', ModUk.; Ru.(since 1471,Novgorod) кóмната , Po. komnata,etc. - Deriv. кімнáтка, кімнáтний. -Subst. /парáдна:/світлиця,/розм./гóрниця, /заст./ покíй, /невелика бічнá,обл.:/ваньки́р, Деркач[2] 88.

From MHG.kem(e)nate 'ts', the ultimate source being Lat. (camera) camīnāta 'a heated room'.

KIMÓHO 'kimono, wide-sleeved Jap. robe',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. кімóновий.-Subst. халáт із широкими рукавáми; взагалі:назвéрхній óдяг із широкими рукавáми.

From Japanese kimono 'thing for wearing'(:KI- 'to wear' and -MONO 'thing' - orally from Hidemaro Nakajima, Tokyo,13.2.1971)

KІНДРАТ PN. 'Kindrat', M Uk. ,OUk. Кондратъ, Кундратъ (XV c.CCM.1,493); Ru.Кондрáт.- Deriv.Кіндрáтович,Кіндрáтівна; FN. Кóндра.

From Gk. Kodrātos : Lat. Quadrātus,Vasmer[2]2, 309-310.

KІНÉЦЬ 'end; termination, close; distance, journey, way; aim, purpose' ,M Uk. конéць(XVII c. ЛСЛ.95),конец/ʒ/,конецъ (XV c. CCM.1,493),OUk. коньць (1349 CCM.l.c.), конець (1400 ibidem), коньць(XI-XIII c.), OES., OCS. konьcь, Ru.,Bu. конéц, SC. kònac, Sln. kônec, Cz. konec, Slk., Po. koniec, LoSo. kóńc, UpSo. kónc. - Deriv. кíнчик, /при/кінцéвий,-вість, кінцíвка, кінчáк, кінчáти,-áння, /с/кінчи́ти, конéчний, -ність,-но, кóнче, докóнче, наконéчник; FN. /На/Конéчний,Конéцький,Кíнчик, Кінчи́ло (Богдан 120,130).- Syn. край,Деркач[2]88.

PS. *konьcь 'ts', IE.root **kon-:**ken-, cf. e.g. Skt. kanīnas 'young', Gk. kainós 'new', Lat. re-cēns 'fresh', a.o.; Berneker 1,561,Trautmann 134, Vasmer[2]2, 310 ,Pokorny 563-564,a.o.

кінджáл see кинджáл.

KІHÓ , Wd. also KÍHO 'cinema, movies', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. compounds:кіноапарáт,-виробни́цтво,-дрáма,-зíрка,-ромáн,-сеáнс,-сценáрій,-теáтр,-мистéцтво,-мистéцький, -копіювáльний апарáт, -оперáтор/ка/, -плíвка,-проєкцíйний апарáт,-промислóвість, -режисéр, -студíя,-сценáрій,-тéхніка,-фíльм, -фільмувáння. - Subst.буди́нок, у якóму висвíтлюють фíльми; фíльм.

Abbr. of KIHEMATOГРÁФ 'cinematograph' of Gk. orig. formation: kinema/t/- 'motion' and grafein 'to write,record'; cf. Sławski 2,166 (:via ModHG. Kino),Трубачев in Vasmer[2]2,234.

KІНЧÁТИ,-чи́ти : кінéць.

КІНЬ, Gsg. коня́ 'horse', M Uk., OUk. конь (ЛСЛ.96, ССМ.1,494-495), OES конь, see also комонь; BRu., Ru. (arch.) КОНЬ, OCS. konjь, SC. kõnj, Bu ко́ньт, Sln. kònj, Cz. kůň, Slk. kon', Po., LoSo. koń, UpSo. kóń. - Deriv. кон/ен/я́, коня́тко, ко́ник, кі́нний, кінни́ця, кінно́та, -о́тний, -о́тник, -о́тчик, конюший, -юшня, конезна́вство, коно-ва́л, -кра́д; FN. Конова́лець, Конова́лов, Кон/н/и́ськ ий, Конюший, Конюх, Коня́х; Конюський (1444 ССМ.1,495); GN. Конюхи (XV c. ibidem). - Syn. одома́шнений ссаве́ць ро́ду Equus.

ModUk. КІНЬ from M Uk. and OUk. КОНЬ goes back to PS. *komnjь 'ts' and is related to ко́монь, коби́ла, see s.vv.

КІО́СК 'kiosk', ModUk., known to all other Sl. - Subst. бу́дка для дрібно́ї торгі́влі.

From ModHG. Kiosk or Fr. kiosque 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kösk 'pavilion', Miklosich TE.2,112, Vasmer[2], 2, 235.

КІС, Gsg. ко́са 'blackbird', M Uk. КОСЪ (XVII c. ЛСЛ.98), Ru. dial. КОС (Vasmer [2]2,344), Bu. ts, SC. kôs, Sln. kôs, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. kos. - Deriv. ко́сик, косеня́/тко/, ко́совий; FN. Кіс, Ко́сик. - Syn. птах ро́ду Meruli.

PS. *kosъ < *kop-sъ 'ts', IE. ** kopsos 'ts', cf. Gk. kópsixos 'ts' (with retention of -ps- cluster); Sl. word continues the IE. designation of this bird with simplification of -ps- into -s-, cf. Pedersen IF.5,57-58, Pokorny 614-615, Шевельов 188, Sławski 2,515, a.o.

кіс AmUk. 'kiss', first recorded in 1951 (Bilash 361), also кис. - Subst. поцілу́нок.

From E. kiss 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 383.

КІ́СТКА : кість.

КІСТЬ 'bone', M Uk., OUk., OES. КОСТЬ, Ru., BRu. КОСТЬ, Bu. КОСТ, OCS. kostь, SC. kòst, Sln. kôst, Cz. kost, Slk. kost', Po. kość, LoSo., UpSo. kośc. - Deriv. кі́стка, кі́стонька, кі́сточка, кістко́вий, кістля́вий, кістя́к, кістя́ний, кістя́р, костови́тий, кости́стий, -тість, -то, кости́ль, кости́ще, косто-гри́з, -ї́да, -кри́л, -ма́ра/-ма́ха, -лу́з; Костома́ров, Косте́нко, Косте́цький, Кістякі́вський / Костяко́вський. - Syn. основни́й скеле́тний елеме́нт люди́ни й твари́н.

PS. *kostь 'ts' with no certain IE. affinity; some scholars suggest an IE. prefix **k- and kinship with Skt. asthi 'bone', Av. ast- 'ts', Gk. osteon, Lat. os, Gsg. ossis 'bone', cf. Meillet Et.262, RS.(9,74, RES.3,197, a.o.; cf. also Berneker 1,582, Vasmer[2]2, 349, (extensively:) Sławski 2,554-556.

КІСЬБА́ : коси́ти, see коса́ 2.

КІТ, Gsg. кота́ 'male cat, tom, tom cat', OUk. (in deriv.:) котъка; BRu., Ru., Bu. КОТ, SC., Cz., Slk. Po., LoSo. kot. - Deriv. кі́тка, кітна́, кіто́к / ко́тик, котя́чий, ко́товий, котолу́п/івна/, котолу́пня, коти́сько, -и́ще, -и́на, котеня́/тко/. - Syn. рід ссавця́ роди́ни котя́чих, УРЕ.6, 458.

PS. * kotъ 'ts' considered by most linguists as a borrowing: from Lat. cattus 'wild cat', Vasmer RS.3,272-273, Brückner Archiv 42,141; from Goth. *katts, Stender-Petersen 354; from Gk.katta, LoG. katt,etc,,see Berneker 1,120, Vasmer[2]2,350 ,Sławski 2, 558-559,a.o.

кітель see кítель.

кіч Wd. 'bad,poor painting,writing;trash, garbage', ModUk.; Po.kicz. - Subst. смíття.

From ModHG. Kitsch 'ts'.

кíчинь AmUk. 'kitchen', first recorded in 1915 (Bilash 358), also кíчен, кíчин, кíчен, кíчень, кíчин, кíчін. - Subst. кýхня.

From E. kitchen 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 348, Royick 81.

кíчка Wd. (Стрий)'short stick; game in which one short stick is being struck by another (longer one) twice', first recorded in 1920s by JBR. - Subst. хлоп'яча гра,в якíй одни́м /до́вшим/ кие́м підбива́ється двíчі коро́тший.

From Po. kiczka 'ts', cf. Sławski 2,134-135.

КІЧКА́С GN. 'Kichkas,(now)Dnipro-HES (Hydro)' MUk.,OUk. Кочкас,Кучкас,Кичкас (УРЕ.6,460).

An ancient fording place over Dnipro-river, known already to Constantinus Porphyrogenitus (X c.), derives its name from (later) Tk.-Tt. koč , see кочува́ти.

КІШ 'kind of box or basket for flour or grain; corf (for fish) ; camp ; headquarters'; MUk.,OUk.,OES. кошь;BRu.Ru.Bu. кош,SC.koš, Sln.koš, Cz.,Slk.,LoSo. UpSo. koš, Po.kosz. - Deriv.кóшик, кóшичок, кошáлка, кóш/ик/íвка,кошíль,кошéлик; кошовий.- Syn. кóроб; /ручни́й з ли́ка:/кóзуб,луб,я́нець, коробóк, Деркач [2] 92-93; головнá квартúра,постíй.

PS.* košъ < *kos-jo-, IE. root **kʷas-, cf. Lat. qualum 'basket',quasillus 'ts'; Berneker 1,586-587, Pedersen IF.5,53, Trautmann 119, Walde- Hofmann 2,397, Vasmer[2]2,359,a.o.; there is no need to derive Uk. кіш from Tk.,as suggested by Miklosich TE.1,335 and ED.135,a.o.: both, the actual structure of Uk. кіш (wattled hedge strangthened by clay) and its figurative ,symbolic meaning (centered,like in one basket, people) point to orig. Sl. character of the word the more that Tk. words, quoted by Радлов 2,636, seem to be Sl. borrowings (<*košь).

КІ́ШКА 1. 'female cat', ModUk.; Ru. кóшка .- Deriv.кíшечка,FN.Кíшка.- Syn.кíтка.

Deriv. from KIT - * koša: diminutive of *kotъka, like Ru.Máшa : Мари́я,cf. Vasmer[2]2, 360.

кíшка 2. also кéшка Wd. for ки́шка.

КЛА́Д/ÒВИЩЕ/ : клáсти.

КЛА́/М/ЦАТИ, also клáнцати зубáми 'to chatter with the teeth', ModUk. - Deriv. кланцáтий,-то, b/f.клáнці. - Syn. скреготíти /зубáми/.

Deriv. from interj. клац! expressing chattering of teeth.

КЛА́НЯТИ[СЯ] 'to bow, greet, send one's respects, send one's compliments' - iterative verb of клони́ти/ся/.

кла́питися Uman dial. for: ква́питися, Shevelov 74o.

КЛА́ПОТЬ 'bit,tuft,lock', ModUk.- Deriv. кла́птик.-Syn. шмато́к,Деркач[2]89.

An apophonic formation : клепа́ти.

кларне́т SovUk. for клярне́т.

клас SovUk. for кля́са.

КЛА́СТИ, ПОКЛА́СТИ 'to lay, put, place, set, deposit', MUk. класти (XV c. ССМ.1,476),OUk. класти; BRu. класць,Ru. класть, Bu. кладѫ́, SC. klȁsti , Sln.klásti, Cz.klásti, Slk.klast', Po. kłašć , LoSo. kłasć. - Deriv. /по/кла́дення, поклада́ти, ви́-,від-,за-,до-,під-, по-при-,с-кла́сти, ви-,за-,від-,до-,під-про-при-,с-клада́ти,-а́ння, прокла́сти,проклада́ти,-а́ння,/в/клад,ви́клад,ві́дклад,за́клад, пі́дклад,при́клад,склад,на́клад,кладі́й,кладі́льник, кла́д/оч/ка,кла́дня, кладо́ви́сько, -и́ще,кла́жа,кладь; закла́дник,-иця;клада (XVII c. ЛСЛ.90); FN. Клада́ш,Кладшу́к,Кладю́к (Богдан 122) . - Syn. ста́вити,виво́дити, будува́ти, Декач[2]27; пред'яви́ти,наванта́жувати ,ССМ.1,476.

PS.*klasti < *klad-ti 'ts',IE. root **kl-: **kel- ,cf. Lith. ke̒lti 'to raise,lift'; Matzenauer LF.8,165-167, Berneker 1,506-507, Trautmann 135-136,Brückner 236, Vasmer[2]2,244, Sławski 2,252-254,a.o.

КЛАЦ! see кла́/м/цати.

КЛЕВЕТА́ 'libel, slander',M Uk. клевета́ (XVII c. ЛСЛ.91), OUk.клевета̀, Ru.Bu.клевета́, OCS. kleveta, SC. klȅveta, Cz.kleveta,Slk. klebeta. - Deriv. клеве́тний,-ик,-иця,клевета́ти,оклеве́чувати, клевету́ха,-у́шка.- Syn. на́клеп, нагові́р,обмо́ва,на́шепт,я́беда,Деркач[2] 106.

Deriv. from *klevati, see клюва́ти.

КЛЕЙ 'glue, paste',M Uk. клій(XVIIc.),Ru.Bu. клей, SC.klȉja, Sln.kléj, Cz. klij/klej, Po.klej, LoSo.,UpSo. klij. - Deriv. клейки́й,кле́йкість, кле́йко, в-,за-,по-,при-,с-клеї́ти, -ї́ння, клеї́льний,-ик,-иця, клейови́на,-и́нний,клеєва́рня,клейоті́к,; клию (XVII c. ЛСЛ.91).-Syn. ліпи́ло,ліпу́чка,Wd. кля́йстер.

PS. *kъ̂l-ĭjь/*kъl-ějь 'ts', IE.root ** kol- : kol(ē)i-, cf.Gk. kólla (< *kólia) 'ts', MHG. helen 'to glue', etc., Berneker 1,659-660,Trautmann 145, Brückner 223, Sławski 2,200-201, Pokorny 612,a.o.

клейм AmUk. 'claim', first recorded in 1930 (Bilash 362). - Subst.**вимо́га посі́лости.**

From E. claim 'ts', Bilash, 1. c..

КЛЕН 'maple', MUk. кленъ (XVII c. ЛСЛ.91), Ru. клён, Bu. клен, SC. klën, Sln. klén, Cz., Slk. klen, Po., LoSo., UpSo. klon. - Deriv. кленóк, кленóвий, кленúна, клень; FN. Клен, Кленовúй. - Syn. рід рослúн родúни Aceraceae.

PS.* klenъ 'ts', IE. root **kel-, see колóти, Pokorny 545.

КЛЕПÁТИ 'to rivet; to slander', MUk. клеплю, (XVII c. ЛСЛ.91), OUk., OES. клепати, known to all Sl. - Deriv. клепáч, клепáло, клéпка, клепáня, клепáння, клепáльний, -ик. - Syn. бúти молоткóм, кувáти.

PS. *klepati 'ts', of o/p. origin, cf. ModUk. interj. клеп! клеп-клеп!

КЛЕР, also : клир/клір 'clergy', MUK., OUk. клиросъ, Ru. клир. Deriv. клéрик/клíрик, клерикáльний, клерикалíст, -ка, клерикáл, -ізм, cf. also крúлос. - Subst. духовéнство, духівнúцтво, священúчий чин, свящéники.

From Gk. klḗros 'ts', Berneker 1,520, Vasmer[2]2, 251, a.o.

клерк AmUk. 'clerk', first recorded in 1920 (Bilash 362). -Subst. дрíбний урядóвець, писарчýк.

From E. clerk 'ts', Bilash, l. c.

КЛИК, КЛИ́КАТИ see клич.

КЛИМÉНТІЙ PN. 'Clemens, Klymentiy', MUk., OUk Климентъ (I627 Беринда), OUk. Климентьій (I322 CCM.I,476), Клементъ (I408), Климантъ. Deriv. Климéнтієвич, Климéнтіївна; Клим, Климéнт, Климéць, Клúмусь, Клúмчик; FN. Клим, Климéнко, Клúмик, Климóчко, Климóвич, Климóвський, Климкó/вич/, Клúмків, Климáк, Климáчко, Климáцький, Климáш/ко/, Клúмченко, Климчýк (Богдан I25-I26). GN. Климéць, Климкíвка, Климчáт Кут (Бойк.222), Климентовъ (I476 CCM.I,476) Климa Gsg. (1448 ibid.) - Subst. покóрный, лáскавый, скрóмный, I627 Беринда.

From Lat. Clēmēns, Gsg. Clēmentis 'merciful, mild, good-hearted' (CCM.1,476), cf. also Петровский I34, Klein 1,298.

КЛИН 'wedge, frow; gore, gusset; field; key; quoin', MUk. клинъ (XVII c. ЛСЛ.9I), OUk., OES. клинъ ; BRu. клін, Ru. клин, Bu. клин, SC. klȉn, Sln. klȋn, Cz. klín, Slk., Po., UpSo., LoSo. klin. - Deriv. клинéць, клинóк, клинóчок, клúння, клинóвий, клин/к/увáтий, клинцювáти/й/, клинчáстий, клúнчик; compounds клинó-пис, -писний, -подíбний; FN. Клин, Клиндýх, Клинкó, Клинóчко, Клинчáк, Клинчýк, Клинюк (Богдан I24), GN. Клин (Бойк.222). - Syn. загóстрений із одногó кíнця шматóк дéрева абó метáлу для розкóлювання, розщеплення чогó-небудь, Слум.4,I82.

PS.*klinъ 'cuneus' - an apophonic formation to *kolti, see колóти.

КЛИЧ 'slogan' : КЛИ́КАТИ 'to call', MUk., OUk. кликати, known to all other Sl. - Deriv. кли́чний, -ик; ви̇-, за-, від-, по-, на-, при-, с-кли́кати, -а́ння. - Syn. гука́ти, вола́ти.

PS. *kličь : *klikati/klicati 'ts', IE. root **kleik- : **klīk- 'ts', cf. Lith. klìkti/klỹkti, Latv. klìekt 'to shout', AS. hlīgan 'to attribute', etc., Pokorny 600, Trautmann 136, Berneker 1,519, Vasmer[2]2,250.

КЛІЄ́НТ 'client', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. клієнте́ля, клієнту́ра. - Subst. відві́дувач, покупе́ць.

From ModHG. Klient 'ts'.

КЛІ́ЗМА 'enema, clyster', ModUk., known to all other Sl. - Subst. прочи́щувальна рідина́; апара́т для прочи́щування кишо́к.

From Gk. klýsma 'ts'.

КЛІ́КА 'clique', ModUk. known to all other Sl. - Subst. гурт люде́й з недо́брими, кори́сними, низьки́ми на́мірами, Бойків 205.

From Fr. clique 'a small, exclusive group of persons (: cliquer 'to make a noise'), Klein 1,301.

КЛІ́МАТ, AmUk. кла́йма 'clima', known to all other Sl. - Deriv. кліматични́й. - Subst. підсо́ння.

From Gk. klíma, Gsg. klímatos 'ts', Vasmer[2]2,250.

КЛІ́НІКА 'clinic', ModUk., known to all other Sl. as well. - Deriv. клі́нічний, -но. - *Subst.* науко́во-влашто́вана ліка́рня, звича́йно при університе́ті.

From ModHG. Klinik coming from Lat. clīnicus, the ultimate source being Gk. klīnikós 'pertaining to a bed' (: klínein 'to incline'), Klein 1,300.

кліну́вати AmUk 'to clean' first recorded in 1933 (Bilash 363), also **клину́вати**. - Subst. **чи́стити**.

From E. clean 'ts', Bilash l. c. Koshelanyk 351, Royick 81.

КЛІТЬ, КЛІ́ТКА 'cage, hutch, stack, crate', MUK., OUk., OES. клѣть; Ru. клеть, OCS. klětь, klětъka,, SC. klȉjet, Sln. klệt, Cz. kletka, Slk. klietka, Po. kleć, klatka, LoSo., UpSo. klětka. - Deriv. клі́точка, кліти́н/к/а, кліткови́на, -ви́нний. - Syn. закри́те примі́щення для твари́н.

PS. *klětь 'ts' with no certain affiliation in IE.; Machek's reference to IE. **klēu̯- 'to press, limit', was rejected by Трубачев in Vasmer[2]2,249 (cf. Machek 202 and ВЯ.1/1957,99-100); *see* also Berneker 1,518, Pokorny 602 (: **k̑lei- : **k̑loi-), Trautmann 308-309, a.o.

КЛІФ 'cliff', first recorded in 1958 (А.С. Барков Словник довідник з фізичної географії, Київ 1958, s.v.),Ru.клиф,Po. klif .- Subst. висо́кий бе́ріг ,кру́ча.

From E. cliff 'ts', Jurkowski 106.

КЛОБУ́К 'fowl,hood', MUk.,OUk.клобукъ known also to all other Sl. - Subst. ша́пка; черне́чий капелю́х.

From Tk. kalpak 'cap', Miklosich 120,Berneker 1,474, Vasmer[2]2,252,a.o.

КЛОНИ́ТИ 'to bend, bow down', MUk.ts, OUk. клонать (XI c.);BRu.клані́ць,Ru.клони́ть, Bu.клоня́ ,SC. klòniti, Sln. klôniti, Cz.kloniti Slk. klonit', Po.kłonić, LoSo.kłoniś, UpSo. klonić, OCS. kloniti 'ts'; - Deriv.на-,по- ,с-клони́ти/ся/, приклони́ти, покло́н; here also: кла́нятися. - Syn. хили́ти, схиля́ти.

PS. * kloniti 'ts', IE. root**/s/kel-:** /s/klŏ- 'to bend', Pokorny 928.

КЛЮБ, SovUk.клуб, ModUk.;

клаб AmUk. 'club', first recorded in 1963 (Bilash 361). - Subst. клюб.

From E. club 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 349.

КЛЮВА́ТИ, КЛЮ́НУТИ 'to peck,pick', M Uk.клюю (ХУІІ с.ЛСЛ.92) ,BRu. клюва́ць, Ru. клева́ть, CS. кльвати, Bu. кълъва́ , SC. kljùvati,Sln.kljuváti, Cz. kliti (< *kljuti), Po.klwać ,kłuć ,LoSo.kluwaś, UpSo. kluwać. - Deriv. (b/f.:)клюв/до́к/, клюй-де́рево,-ду́б, за-,по-клюва́ти,-а́ння; here also: клевета́ ,see s.v.- Syn.дзьо́бати.

PS. *klьvati 'ts' without certain IE. affiliation, cf. Berneker 1,528 and IF. 8,284.

КЛЮ́СКА 'noodle, macaroni', ModUk.; Po.kluska. Subst. ло́кшина,макаро́ни.

From Po. kluska 'ts'.

КЛЮЧ ' key, lock; spfing,fountain; flock of birds; a few villages forming a community; strong frontier town', M Uk. ключъ -clavis (XVII c. ЛСЛ.92; XV c. ССМ.1,478), OUk.,OES. ключь,known to all Sl. - Deriv. клю́чик, клю́чник,- иця, ключеви́й, за-ключи́ти,заклю́чувати,-ання,приключи́тися,при-ключа́тися, ви́ключити,виключа́ти,-а́ння, ви́-ключний,-ність,-но; FN. Ключ,Ключа́к,Ключе́вич, Ключе́вський, Ключі́й,Ключко́ /-Франко/,Ключко́вський, Клю́чний,-ик (Богдан 124); GN.Ключ /гора,Бойк. 222 /. - Syn. при́стрій для зами-ка́ння; джерело́; згра́я пта́хів; адміністрати́вна одини́ця посі́лостей,сіл; погранична тверди́ня.

PS. * ključь with differentiated meaning in various spheres of usage,yet with one basic notion of /en/closure, the act of closing; some etymologists make also formal distinction between various meanings connecting each one with other IE. correspondences; according to Vasmer [2]2, 258 such specifications are unnecessary; cf. also Berneker 1,528-529, Sławski 2,234 , Jurkowski 39.

кляйстер 'glue, paste', ModUk. ; Po. (since 1613) klajster, etc. - Subst. клей.

From ModHg. kleister 'ts', Sławski 2, 184.

клярет AmUk.,AustrUk. 'claret',first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). - Subst. англ. назва для вина бордо.

From E. claret 'ts' ; in the E.-speaking World it is the name by which the Red Wines of the Bordeaux District, probably the finest wine-bearing group of vineyards in France, have been known in England since the twelfth century; the French never use the word Claret so it will never be found on the label, where the French term Vin de Bordeaux will appear or else the name of the district. The main subdivisions of the Bordeaux District include the Médoc, Graves, St. Emilion, Entre-deux-Mers and Palus, but when the name of the specific Château which produced the wine is shown on the bottle it gives a more acceptable indication to quality than the vague territorial description. Claret is called by many the 'Queen of Wines', and is a light, soft and delicate wine, unfortified by any spirit, and of great sensitivity; the ultimate source is OFr. claret used as a noun for *vin claret* 'clear wine',Klein 1, 295, (JBR.-Arch.133).

КЛЯРНЕТ, SovUk. кларнет 'clarinet',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. клярнетист, -ка.-Subst. рід музичного інструменту, Кузеля 157.

From Fr. clarinette 'ts'.

КЛЯСА, SovUk.клас 'class', ModUk.; Ru.класс, Po.klasa,etc. - Deriv. клясовий,клясовість,-во, клясик,клясичний,-ність,-но, клясифікувати, -ання, /по/клясифікований, клясифікація,клясифікаційний. - Subst. сукупність людей,тварин,речей,що мають спільні прикмети; /в школі: /група учнів одного рівня; кімната, де відбуваються лекції; AmUk. лекція.

From ModHG. Klasse 'ts'; SovUk. from Ru. and this,in turn,from Fr. classe 'ts', the ultimate source being Lat. classis , Vasmer[2]2, 244.

КЛЯСТИ, кляну,-неш/ клену,неш 'to curse, swear', M Uk. клясти, OUk.,OES. кляти ,BRu.клясці, Ru. клясть, Bu.кълъна, OCS. klęti, klьnǫ,-neši, SC. kléti, Sln.klęti, Cz. klnouti, Slk. kliat',Po. kląć, dial. klnąć, LoSo. kleś, UpSo.kleć, Plb. klanĕ. - Deriv. ви-,за-,про-клясти, ви-,за-, про-клинати,-ання, ви-,за-,про-клятий, клятва, ви-,за-,про-кляття,клятьба,кляння,клястися; клѧли сѧ єсмо (1435 CCM.1478).- Syn. заклинатися,божитися, Деркач [2]89.

PS.*klęti, *klьnǫ 'ts', IE. root **kel-'to cry, shout', cf. AS. hlimman/hlymman 'to sound',ONor.hlymja 'ts', Gk. klónos 'shout', Berneker 1,525-526,Pokorny 548-550; this etymology is rejected by Vasmer[2]2, 259,Sławski 2,194, a.o.,inclined to accept Brückner's explanation which relates the word to *kloniti 'to bow (the hand down to earth during oat-giving)',cf. KZ 48,204 and his ED.232; this etymology was further developed by Machek 205 who added Lat. in-clinō mē 'I bow down' and Gk.klínomai 'ts' to the picture; the ultimate etymology is wanting.

КЛЬОЗЕ́Т 'W.C., toilet,washroom',ModUk. Deriv. кльозе́тик, кльозе́тний,кльозе́товий.-Subst.відхі́дник, вихо́док,латри́на; here also:

кла́зит AmUk. 'closet', first recorded in 1972 (Koshelanyk 350). - Subst. ша́фа.

From E. closet 'ts', Koshelanyk, l. c.

КМИН 'Cuminum cyminum:caraway', MUk. кминъ(XVII c. ЛСЛ. 92.),OES. кюминь (XII c.), BRu. кмін, Ru.кмин/ти́мон,OCS. kyminъ,Cz.,Po. kmin. - Deriv.кми́нок, кминкува́тий.-Syn.росли́на роди́ни зонти́чних: насі́ння ціє́ї росли́ни,(за:) Слум.4,195.

From Lat. cuminum,perhaps via OHG.kumin 'ts' (and Po.?), cf. Berneker 1,681, (extensively:) Sławski 2,281-282.

КНА́ЙПА 'inn', ModUk.; Ru.кне́йпа,Po.knajpa, etc. - Deriv.кна́йпочка.-Subst. корче́мка,підря́дний рестора́н.

From ModHG. Kneipe'ts'.

КНЕ́БЕЛЬ 'gag', ModUk.; Ru.dial. кне́бли, Po. knebel, etc. - Deriv. /за/кнеблюва́ти,закнебльо́вувати,-ання. - Subst. при́лад,яки́м наси́льно затика́ють уста́, Кузеля 157.

From ModHG. Knebel 'ts'.

кне́дель see кни́дель.

КНЕ́СЕТ 'Knesset/h/, the Israeli parliament', ModUk., known to all other Sl. - Subst.сойм, парля́ме́нт суч. Ізра́їлю.

From Hb.kneseth 'gathering,assembly',Klein 1,849.

КНИ́ГА, КНИ́ЖКА 'book',MUk.книгу Asg.(XVII c. ЛСЛ. 92);1492 ССМ.1,479, OUk.,OES.кънига, BRu.,Ru. Ma.,Bu. кни́га,OCS.kъniga, SC.knjĭga,Sln.knjíga, Cz.Slk. kniha, Po.księga, LoSo.knigwy Npl., Up So. kniha. - Deriv. кни́жечка,кни́жний-ик, книга́р,-ня,-ський,-ство, книго-збі́рня,-лю́б, -скла́д,-схо́вище. - Syn. зши́та в одне́ пе́вна кі́лькість задруко́ваних або́ запи́саних сторі-но́к (а́ркушів папе́ру,перга́мену тощо).

PS.*kъniga 'ts' of non-Sl. origin; according to Miklosich 155,Mikkola BB.22,247,a.o., it comes from an older *kъninga the ultimate source being OIc.kenning 'note'; against this etymology Armenian-Accadian source: knik 'stamp', Tk.*kuinig'bundle', Assyrian kunukku 'seal,stamp', a.o. are suggested by scholars, cf. Vasmer[2]2,262-263 and Трубачев ibidem; having in view the fact that *kъniga orig. (in OES. up to the XIVc.) meant 'letter' and that Po. księga suggests the Miklosich's reconstruction *kъninga (see above) one is inclined to relate it to OHG.chunig/chuning, MHG.künic/künc(g) 'king' and interpret it as originally 'king's signature; ruler's seal' in opposition to *buky (cf. бу́ква)-the designation of all other letters; this simple and phonologically satisfactory explanation is supported by the fact that both words *kъninga and *buky are of Teut. origin;
cf. also князь.

кни́дель, also : кне́дель Wd.'dumpling', ModUk.,Po. knedel. - Subst. галу́шка.

From ModHG. Knödel 'ts'.

КНИ́ЖКА : кни́га.

кни́п/ель/ see ґни́п/ель/.

кніт,кнот see ґніт.

кно́пка Ed. 'button', ModUk.; Ru.ts. - Subst. ґу́дзик.

From ModHG. Knopf 'ts', perhaps via Ru.

КНЯЗЬ 'prince,duke', MUk.,OUk.,OES. князь, BRu.,Ru. ts, Bu.КНЕЗЬ, OCS.kъnędzь, SC.knêz,Sln.knêz, OCz.kněz, Slk.kňaz, Po.ksiądz 'priest', LoSo.knez, UpSo.knjěz, Plb.k'nąz 'nobleman'. - Deriv. князьо́к, князі́вство, -ський, кня́жий, кня́жити, княжна́, here also : княги́ня, княги́нин; GN. Кня́же, Княжолу́ка. - Syn. прави́тель князі́вства; ти́тул даро́ваний короле́м; (фолкл.:)молоди́й.

PS.*kъnędzь generally considered a borrowing from Teut. (G.) ,viz. "the high antiquity of of the term is attested by its being borrowed at an early period by Finn.and Esth. as kuningas 'king',by OSlov. (=PS.,JBR.) as kŭnęgŭ,kŭnęzĭ 'prince',Lith as kùningas 'Lord,pastor'...", Kluge 186; semantic switch in PS.:from 'king' > 'prince' was conditioned by two factors:(1) discriminatory attitude of the Romance & Germanic western world towards Slavs ("slavus-sclavus") with denigradion of orig. 'king' to the Sl. 'princely status' of Sl. rulers and (2) a subsequent adoption of the term *kórljь (коро́ль,q.v.) for Sl. designation of 'kings'.

КОБИ́ЛА 'mare, filly', MUk.,OUk.,OES. кобыла. - Deriv. коби́лка, коби́лячий, кобильча́, кобильчи́на. Syn. са́мка жереби́ця, лоши́ця; Wd.(from Po.) кляч.

PS. *kobyla 'ts' , IE. root **kob-: **kab- 'cavity', ts as in кобі́та; for other attempts to etymologize this word see Sławski 2,305-307.

кобі́та, кубі́та Wd. 'women',ModUk.; Po.kobieta. Subst. жі́нка.

From Po. kobieta with variety of derivations,cf. Sławski 2,300-303.

КОВА́ЛЬ, КО́ВАНИЙ etc. see КУ́ТИ.

КОВБО́Й , AmUk. кавбо́й (since 1937,Bilash 313) - Deriv. ковбо́йчик,ковбо́йський - Subst. пасту́х худо́би, Bilash,l.c.

From E. cowboy 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 336.

КО́ВЗАТИ/СЯ/ 'to skate;to slip, glide', ModUk. -Deriv. ко́взанка,ковза́н,ковзу́н,-ка,по-,с-ко́взатися,по-,с- ковзну́тися, ковзь! ковзький, ко́взько. - Syn.ру́хатися по гладкі́й,слизькі́й пове́рхні.

PS.* sъkъlzati /sę/ 'ts', with now certain IE. correspondences, cf. Brückner 227-228, Vasmer2,3, 646-647; see also ко́ззатися.

КОВБАСА́ 'sausage, salami', MUk.,OUk.,OES. колбаса́/кълбаса, BRu. каўбаса́, Ru. колбаса́, Bu. кълба́са, SC. kobàsica, Sln. klobása, Cz. klobása, SLk. klbása, Po. kiełbasa, LoSo. kjałbas, UpSo. kołbasa. - Deriv. ковба́с/оч/ка, ковбасисько, -и́ще, ковба́сний, -ик, -иця, ковбася́нка, ковбасня́; FN. Ковбаса́/ Коба́са́, Ковбасю́к.- Syn. ки́шка ви́повнена сі́ченим м'я́сом.

On account of great variety of forms postulating PS. reconstruction (*kъlbasa/*klobasa/*kobasa) one is inclined to see in it a borrowing: from Hb. kŏl-bāśār 'meat', Fr. calebasse 'calabash', Tk.-Osm. külbasty 'roasted meat', etc., cf. Vasmer[2] 2, 286 , Sławski 2,144; its etymology remains obscure.

КО́ВБЕЛЬ 'goby (fish)', M Uk. (from Po.:) келбъ (XVII c. ЛСЛ. 89); Ru. dial. колбь, ко́лба, Po. kiełb , Ca. kełp. - Deriv. ко́вблик/ко́блик, ко́вбень: FN. Ковбе́ль. - Syn. дрі́бна ри́ба з роди́ни ко́ропуватих.

PS. *kъlbjь 'ts' with few IE. affinities, cf. Alb. kulp 'kind of fish'; Miklosich 154, Berneker 1,659, Sławski 2,143, a.o.

КО́ВДРА , WD. ко́лдра (Стрий) 'padded bed cover , quilt', ModUk.; BRu. ко́ўдра , Po. kołdra 'ts'. - Subst. те́пле накрива́ло на лі́жко.

From Po. kołdra 'ts', Richhardt 68, Sławski 2,366.

коверзува́ти = каверзува́ти : ка́верза.

КОВИЛА́ 'feather-grass', ModUk.; Ru. ковы́ль, Bu. кови́л , SC. kòvilje. - Deriv. кови́л-трава́.- Syn. ти́рса.

Of uncertain origin; perhaps it is connected with verb ковыля́ть Ru. dial. 'to bend', i.e.: 'grass bending down', see the following word.

КОВІ́НЬКА 'bending; hook, ModUk. wanting in other Sl. - Syn. па́лиця з загну́тим кінце́м, Слум. 4,205.

According to Berneker 1,598, it is connected with Ru. dial ковыля́ть 'to bend', which is perhaps a borrowing from Fin. kävellä 'ts', Погодин РФВ. 47,209.

КОВТ AmUk. 'coat', first recorded in 1951. (Bilash 364). - Subst. плащ, пальто́.

From E. coat 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 367, Royick 82.

КОВТА́ТИ 'to swallow down, gulp, devour', ModUk. Ru. колтну́ть, Po. kłtać (?: Vasmer[2] 2, 297). - Deriv. ковтну́ти, ковто́к, ковтону́ти; here also: ковту́н.- Syn. глита́ти.

PS. *kъltati, kъltnǫti 'ts' without certain IE. correspondences.

КОВТУ́Н see the preceding entry.

КОВТЬ! interj. expressing the act of swallowing, gulping', ModUk. : КОВТА́ТИ.

КОВУ́Ї, OUk.,OES. ко/в/уи 'Kovui – a Tk. tribe in So.-E. Ukraine in the XII c.' (mentioned, a.o., in Сл.плк.Іг.). – Syn. кочові́ тюркські племе́на в півд.-сх. Украї́ні в XII ст. "чо́рні клобуки́".

From a Tk.-Tt. EN. Kobyj, Vasmer[2]2, 272.

кову́ла dial. for ковила́.

ковча́н see колча́н.

КОВЧЕ́Г arch. 'arc', M UK. ковче́гъ (XVII c. ЛСЛ. 93), OUk.OES. ковъчегъ; Ru.ковче́г, Bu. ts, OCS. kovъčegъ, SC.kȍvčeg, – Subst. рі́зних форм посу́дина, а́рка, M Uk. кора́бль (XVII c. l.c.)

From OCS. kovъčegъ 'ts', the ultimate source being uncertain.

ков'я́знути : в'яза́ти.

КОГУ́Т 'cock, rooster', MUk.когут/ъ/(XVI-XVII c.); Ru.dial.когу́т, Cz. kohout, Slk. kohut, Po.kogut, OLoSo.kogot. – Deriv. когу́тик, SoCp. ко́гуто́к, когути́сько,-и́ще; FN. Когу́т, Когу́ч, Когута́нич, Когу́ський, Когу́тик, Когутя́к (Богдан 126).-Syn. пі́вень.

Like кво́чка it is an o/p.formation: *kokotati/ *gogotati 'to croak' and suffix -uk, cf. Sławski 2, 328-29.

КОАЛІ́ЦІЯ 'coalition', ModUk., known to all other Sl. – Deriv. коаліці́йний,-ність,-но.- Subst. об'є́днання, союз держа́в, у́ря́дів ітд. для ося́гнення одніє́ї мети́.

From Lat. coalitio 'ts' (:coalescere 'to grow up').

коа́ля, коа́ла AustrUk. also коа́ла-бер, first recorded in 1955 (Chekaluk 17).-Deriv. коа́лочка (JBR.).-Subst. австрал.ведмі́дь.

From E.koala, 'ts', the ultimate source being aborig. colac, colah, coola, kool-la 'native bear', Reed 95; cf. also Klein 850.

КО́БЗА 'a kind of lute with 8 or more strings: kobza', ModUk., BRu. Ru. ts, Po.kobza. – Deriv. кобза́р,-ський; "Кобза́рь" Т. Шевче́нка (1840 і д.). – Subst. банду́ра.

From Tk.kopuz 'kind of guitarre', Tt.kubyz 'violin', Радлов 2,654, Miklosich 122, Berneker 1,534, Vasmer[2]2,268, a.o.

КОБИ́, also коб 'that, in order that; if, in case', ModUk., wanting in other Sl. – Syn. аби́.

A Uk. neologism based on PS.*ko-:*ka- and би, see s.v., the former being found in Ru.кабы́, cf. Vasmer[2]2,152.

КÓДЛО 'breed', ModUk.; Ru.dial. ts. - Subst. рід, порíддя.

Origin obscure; according to Vasmer[2] 2,275, it comes from Po. godło 'coat of arms; symbol', cf. Brückner 148; hardly acceptable; Ильинский relates it to ки́дати and connects it with 'excrements', PM.1,169-170 which is equally inconvincible.

КОЕДУКА́ЦІЯ, AmUk. коедюке́йшен 'co-education', known to all other Sl. - Deriv. коедукаці́йний. - Subst. спі́льне навча́ння хло́пців і дівча́т.

Formed from co- 'together' and educātio 'education'.

КОЕКЗИСТЕ́НЦІЯ 'coexistence', ModUk., known to all other Sl. - Subst. співжиття́.

Formed from Lat. components: co-'together' and existentia 'existing'.

КÓЖА 'skin, hide', MUk. ко́жа (XVII c. ЛСЛ. 93), OUk., OES. кожа, OCS. koža, known to all other Sl. - Deriv. кожа́нка, кожу́х, кожушо́к, кожуши́на, кожуши́сько, -и́ще, кожуха́р, -ка, -ство, -ський, кожу́шник, -иця, кожум'я́ка; PN. Кожум'я́ка, GN. Кожом'я́ки (части́на Ки́єва). - Syn. шку́ра, шкі́ра.

PS. *kozja 'ts' derived from *koza, see коза́.

КÓЖЕН, КÓЖНИЙ, dial. ко́ждий, ка́ждий / ка́жний, ку́ждий / ку́жний / ку́кдний 'each; everyone, everybody; each one', MUk. кождо (ХУII с. ЛСЛ. 93), кождый (ХУII с. Синонима I56), кождый (I627 Беринда, I596 Зизаній), кож ьдыи (I487, I488, I489 ССМ. I, 484), каждыі (I459 ibidem),), кажны(й) (ХУ с. ibidem), etc.; according to Shevelov 516 the following (approximate) statistical data about MUk. use of kóždyj as opposed to káždyj might be presented:
- percentage of texts with:

	kóždyj	káždyj	kóždyj/káždyj
XVIII c.	67	22	11
XVII c.	50	11	39
XV-XVI c.	50	30	20;

OUk. каждый (I352, ССМ. I, 460), кажный (ХУ с. ibidem) кождый (ХУ с. ibidem), комуждо (I350 ССМ I, 534), КЪЖЬДО (XI с.), кождо, къждо, подъ цьмьжде (XII с.), OES. кождо, комоуждо,; BRu. ка́жен / ко́жен, ко́ждьі / ко́жньі, Ru. ка́ждый, dial. ка́жный, ка́жинный, ко́жный, кажо́дный, OCS. kъžьdo, kъžьde, kyjьžьde, Cz., Slk. každy, Po. każdy, dial. każdy/n/, LOSo. kóždy / kuždy, UpSo. koždy, Plb. Dpl. kozdüöm . - Syn. вся́кий, бу́дь-яки́й, оди́н з усі́х (узя́тий окре́мо), Слум. 4,208,

PS. *ko-žьdo / *kъ-žьdo 'ts' derives from IE. **kᵘo-ghidho / **kᵘu-ghidho respectively and is related to -ka, k and жда́ти, see s.vv.;

re Uk. neologism ко́жен, ко́жний opinions of etymologists are divided:
against the generally accepted derivation of it from *kъžьdnyj with simplification of -dn- into

-n- (e.g.ти́ждень-ти́жня),cf.Огоновський 8I , Berneker 1.675,a.o., Shevelov 489 advances the view that d in kóždyj "was replaced by the adjectival suffix n, possibly with some influence of Br. kóžny"; in his opinion, the form kóžnyj (~ kážnyj ~ kóžen ~ kážen)known to Polissian dial. is attested since the XV c.,but it was extremely rare at that time expanding in the XIX c.only "in a trend toward adjectivization of the pronominal declension" (ibidem).

КОЖА́Н = кажа́н : ко́жа.

КОЖУ́Х : ко́жа.

КОЗА́ 'she-goat, nanny goat', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all Sl. - Deriv. козе́л,ко́зонька/кі́зонька, козу́ля,козу́ня,-нька,козеле́ць, козельо́к, козеня́/тко/, козиний,кози́ця, козли́ний,козля́чий,козя́тина,козоли́ст,козодо́й (ХУІІ с.ЛСЛ.93), козольповый (ibid.); FN.Козі́й,Козланю́к,Козі́цький,Козі́нський, Козінюк, Ко́зьол,Ко́зло,Козло́вський,Коз - ло́цький,Козлу́н,Козля́к,Ко́злик,Козли́нка, Козли́нський ітп. (Богдан І39-І40) ;GN. Козя́тин,Козеле́ць; Козорі́г. - Syn.ссавець родини би́чачих,ря́ду парнокопи́тних.

PS.*koza 'ts', with no certain IE. affiliation,cf. Vasmer[2]2,279-280, (extensively:) Трубаче 3,83-9І; the most persuasive etymology is offered by Brückner in his ED. 262, explaining koza as *ozka with reference to Lith.ožka'she-goat', OPr.woze,'ts' with metathesis or prothetic k-.

КОЗА́К 'kozak, cossack', first recorded as КАЗАКЪ in 1395 (Срезневский І,ІІ74), known to all other Sl. - Deriv. козачо́к, коза́ченько, коза́цтво,-цький, коза́чка,козачня́,козачи́на,коза́чий,козарлю́га,козакува́ти, -а́ння, коза́чити,коза́чення; FN. Коза́к, Козако́вич, Козаче́нко,Козачи́нський, Коза/ч/кі́вський, GN. Коза́цьке. - Syn. ві́льна люди́на, ли́цар-степови́к,конкіста́дор сте́пу.

From Tk.-Tt. kazak 'free man', Радлов 2, 364-365, Miklosich TE.13330, Berneker 1,496, Vasmer[2]2,158, a.o.; as far as Uk. f/e. are concerned the following article by В.Онуфрієнко might be quoted exempli gratia:

Спроби пояснити слово «козак», його походження, були віддавна, з тих часів, коли почали появлятися історії козацтва, виявлялися й намагання пояснити походження цього слова. Польські дослідники козацтва виводили слово «козак» від слова «коза» — мовляв, ці люди гарячі й готові бійки та шкідливі, як кози. Літописець Г. Грабянка (помер 1734 р.) заперечував таке пояснення і виводив «козак» від слова «козар» — від назви племени скитів, що колись жило в Середній Азії й перекочувало на українські землі. Але він вважав козаків не окремою нацією, а суспільним станом українського народу. Козари, на його погляд, жили не в праці, а в постійних військових вправах і від часу переселення на українські землі стали називатися козаками. Коли поляки й литовці почали заводити в Україні панщину, козаки не захотіли терпіти неволі й повтікали за дніпровські пороги.

Інший дослідник козацтва П. Симоновський (пом. на початку 19 стор.) у творі «Короткий опис про козацький малоро-

сійський народ» (рос. мовою) відкидає спроби пояснити походження слова «козак». Він вважав їх нащадками слов'янського племени, чи народу, відомого ще з княжих часів під назвою «косогів»; це слово вимовлялося, мовляв, як «козаки». Козаки, на його погляд, були відомі вже на початку 11-го сторіччя. Після захоплення Києва Литвою в 1320 році, на думку Симоновського, козаки повтікали на нижче Придніпров'я, а за ними почали втікати туди й інші люди, включно з українською шляхтою.

Автор «Історії Русів» вважав, що козаки — це українські воїни, і з хозарами мають спільне лише одне — назву. Козаки — це люди вибрані, це воїни, лицарі. Те, що про них немає згадки в літописах, — це, на думку автора «Історії Русів», велика неприємність, бо виходить, що вони «впали з неба». В кожного народу були свої воїни, і мав їх і український народ: кінні називалися козаками, а піші — сердюками.

При відриві української мови від її прамови, про яку ми майже нічого не знаємо, тяжко пояснювати походження не лише застарілих слів, а й тих, що збереглися до сьогодні. Наприклад, і сьогодні майже ніхто не знає походження таких слів, як «коровай» чи «купало». Не диво, що й слово «козак» пояснюється порізному. Але мені здається, що яскраве світло на походження цього слова кинув Лев Орлигора в своїх дослідженнях нашої прамови (його зацікавлення відновленням дохристиянської віри лишаю збоку — це цілком інша проблема). Він звертає увагу на те, що в санскриті (матери індоевропейських мов, найближче зв'язана з нашою мовою) є слово «коса» й «сака». Коса — це довге волосся. Коли хлопцеві на свято Купала обголювали волосся й лишали лише «оселедець» (як у запорозьких козаків), його називали «косака». «Сака» на санскриті означає «воїн», «друг», «охоронець». Він має зброю — «сакиру» (сокиру).

Отже, можна думати, що поєднання слів «коса» й «сака» дало «козак». Можна також думати, що «козак» походить від санскритських «ку» (такий) і «сака» (воїн) — «кусака».

Якщо слово «козак» виводити з санскриту, тоді відпадають всякі «косоги», «кози» й т.д.

Цікаве при цьому й те, що запорозькі козаки мали на головах «оселедці», так само, як воїни князя Святослава, і мали, як за княжих часів, вічевий устрій. Чи не були це нащадки втікачів на Запорожжя ще з тих часів, коли монголи зайняли Україну, та ті, що поповнювали їхні ряди? І чи не слід початок Січі шукати в давніші часи, ніж кінець 15 сторіччя? Можливо, ще з княжих часів?

Але це, ясна річ, лише здогади. Врешті, багато дечого в нашій історії побудоване на здогадах, більш чи менш вірогідних.

«УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ», ч.15 за 1975

/JBR.-Arch.133/

КОЗЕ́Л : коза́.

КО́ЗИР 'trump (in cards)', ModUk.; Ru.КО́ЗЫР 'ts'. - Deriv. ко́зир-ді́вка, кози́ристий, козирко́вий, кози́рити ,-рення,- Subst.ка́рта, що б'є всі інші;перева́га.

A definite etymology is wanting; the word is usually derived from Tk.koz 'ts', Miklosich TE. 1,335, Berneker 1597, Vasmer^{2}2, 279 a.o.

КОЗЛО́В MUk. Kozlov GN. for Eupatoria in Crimea; Ru.ts. - Subst. Євпато́рія.

From Tk. Gözleve, "affected of course also by a folketymological leveling",Shevelov 624; cf.also Vasmer^{2}2,278.

КО́ІТУС 'coitus', ModUk. known to all other Sl. - Subst. полові́ зно́сини, Кузеля 158.

From Lat. coitus 'ts'.

КОЙО́Т, AmUk. also кайо́т, каю́т (since 1931, Bilash 315). - Deriv. кайотеня́ (1946, Bilash, 1.c.) - Subst. (Canis latrans) хижа́к роди́ни соба́чих; лугови́й вовк, Слум. 4, 214.

From E. coyote 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 327, Royick 79.

ко́ко AmUk. 'cocoa', first recorded in 1943 (Bilash 364). - Subst. kaká́o.

From E. cocoa 'ts', Bilash, 1. c.

КОЛА́Ч, Ed. кала́ч 'twisted (braided) bread ', MUk. кола́чъ (XVII c. ЛСЛ. 94), O Uk. OES. ORu. колачь ; BRu. кала́ч, Ru. кола́ч, Bu. кола́ч ,SC. kòlač, Sln. koláč, Cz. kólač, Slk. koláč,, Po. kołacz, LoSo. kolač, UpSo. kołač. -Deriv. кола́чик, кала́чик. - Syn. кру́глий, звича́йно бі́лий, хліб

Deriv. from КО́ЛО because of its round form, Vasmer[2] 2, 285.

КОЛЕ́ҐА, SovUk. коле́га 'colleague', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. коле́ґія, AmUk. ка́ледж/ко́ледж, FrUk. коле́ж; колеґія́льний, -ність, -но, Wd. коле́жка, колеґи́ня. - Subst. друг, това́риш; спі́льник, Кузеля 159.

From Lat. collēga 'ts'.

КОЛЕ́ҐІЯ see the preceding entry.

коле́жський, коле́зький : коле́ґа.

КОЛЕ́КТА '(church) collection', ModUk.; Po. kolekta. - Subst. збі́рка в це́ркві "на Бо́же".

From Lat. collēcta : Npl. of collēctum, see the following entries.

КОЛЕКТИ́В 'collective', ModUk. ; Ru. коллекти́в, Po kolektyw, etc. - Deriv. колекти́вний, - ність, -но, колективі́зм, -і́ст, -і́стка, -і́стський, колективізува́ти, -а́ння, колективіза́ція, /с/колективізо́ваний, -ність, -но; here also SovUk.: колго́сп for : 'колекти́вне господа́рство' and SovUk. deriv. колго́спний, -ик, -иця, (from Ru.:) колхо́з 'колекти́вне хазя́йство', колхо́зний, -ик, -иця. - Subst. спільно́та, збір, склад.

From Lat. collēctivum 'ts' (: colligo, colligere 'to collect', Part. pass. collēctus).

КОЛЕ́КТОР 'collector', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. коле́кторка, коле́кторство, коле́кторський - Subst. збира́ч.

From Lat. collēctor 'ts', see the preceding entry.

КОЛЕ́КЦІЯ ModUk ; колекса́н BrazUk.;

коле́кшен AmUk. 'collection', first recorded in 1963 (Bilash 365). - Subst. збі́рка.

From Lat. collēctio 'ts'; BrazUk. from Port. colecçaõ; AmUk. from E. collection ; see also the preceding entries.

КО́ЛЕСО : ко́ло.

КОЛИ́ 'when; if' , MUk. коли, колы, OUk. коли; Ru. коли́, коль, OCS.koli, kolь,Cz. koli, Po.-koli, -kol-wiek,dial.kiele,kiela.-Deriv.відкі́ль,-іля́,до́-кіль,-кіля́, за́кля 'як довго?' Syn.як; якщо́.

PS.*koli 'ts',IE.**k^{u}alī 'how', Berneker 1, 673-674, Pokorny 645-646,a.o.

КОЛИ́БА 'hut,shanty', M Uk. колиба (XУII с. Алфавит 3I); Po. koliba, Slk.,Cz. koliba, SC.kòleba. Sln. kolíba, Bu.,Ma.коли́ба. - Subst. шала́с.

From Rm.colíbă 'ts', the ultimate source being Gk. kalýbē 'hut' (extensively treated by:) Vrabie 154.

КО́ЛИВО : КО́ЛО 1.

КОЛІ́НО 'knee', M Uk. колѣно, OUk.,OES. колѣно; BRu. кале́на,Ru., Ma. коле́но, Bu. коля́но,OCS. koléno, SC. kòljeno, Sln.koléno,Cz.,Slk. koleno, Po. kolano, LoSo.,UpSo. koleno, Plb.tül'onə. - Deriv.ко-лі́нце,колі́нечко, колін/к/ува́ти,-а́ння, колі́н-чити, колінча́стий, поколі́ння й тп. ;FN,Колін-ча́р,Колінчу́к,Колі́ня́к, Колі́нський (Богдан 127).- Syn. оди́н із су́глобів ни́жньої(або за́дньої)кінці́вки ті́ла; згин,згиб.

PS. * kolěno 'ts', IE. root **k^{u}el-: **k^{u}ol-, cf. Lith. kelỹs, kelénas 'knee', Gk. kōlon 'member', with an apophonic formation in Sl.*čьlenъ ,see член; Berneker 1, 545- 546, Trautmann 125,Brückner 245 a.o. re.колі́но ріки́ cf. Jurkowski 50 - 51.

КО́ЛО 1 'wheel', Npl.коле́са, therefrom:ко́лесо, M Uk. колесо́ (XVII c. ЛСЛ. 94), OUk. коло,коле-са; BRu. ко́ла, Ru. ко́ло, колесо́, Bu.ко́лело,Ma. ко́ло, SC. kölo , Sln.kolò, Cz.,Slk. kolo, Po.UpSo.ko-ło, LoSo. kolo, Plb. t'ölə . - Deriv. кільце́,колі-ща́/тко/,колови́й,колува́ти,-а́ння, колі́сний,колі́с-ни́ця, колесува́ти,ко́ливо,коле́шня́,FN.Коле́с/с/а, Колеса́р,Колесниче́нко/Колісниче́нко,Колесня́к, Колещу́к, Коломи́єць,Коломи́ло (Богдан 127-128); GN. Коломи́я /:"ми́ти ко́ла"/. - Syn. круг;сере-до́вище, Деркач[2] 90.

PS.*kolo,Gsg.*kolese 'ts' - result of a con-tamination of IE. **k^{u}el-es- and **k^{u}ol-os- 'ts',cf. OPr. kelan 'ts', Gk. pólos 'axis', ONor.hvél 'wheel', Lat.colo 'I cultivate, a.o. ,cf. Meillet Ét.357-358, Berneker 1,549, Trautmann 125, Brückner 247-248,a.o.

КО́ЛО 2 'around,circa,about' , ModUk., known to all Sl. - Deriv. око́ло,довко́ла, довколі́шній,дов-кі́льний,-но,довкі́лля.- Syn. бли́зько,бі́ля, побі́ля, край.

A secondary prepositional formation dariv. of ко́ло, see preceding entry; according to Sławski 2, 369, it is a later abbr. of PS.*okolo = *o-and kolo.

КОЛО́ДА 'log,beam; fetters,chains;watering trough, deck of cards; beehive', M Uk. кла́да, (XVII c. ЛСЛ.90), колода (XV c. ССМ.1,490), OUk. колода (XIV c. ibidem), OES. клада; BRu. Ru.ts , Bu.кла́да, SC.klàda, Sln.,Cz.kláda, Po. kłoda, LoSo.,UpSo. ts. - Deriv. коло́д/оч/ка, коло́ддя, колода́ч,коло́диця;FN.Коло́дка,Коло́дин, Колодинський - Syn.ба́лка; ди́би; пі́йло; до́-бір,компле́кт карт; ву́лик.

Derived from коло́ти ,q.v.

КОЛО́ДЯЗЬ, dial. колодя́зь, колоді́зь, коло-де́з, колоде́дз, колоде́ць, колодя́ж, колодя́ць, ко-лодзя́ць, колодя́с, ко́лозь (cf. Jurkowski 176) 'well, draw-well, spring', M Uk. кла́дязь (XVII c. ЛСЛ.90), OUk. колодази Apl. (1415 ССМ.1,491), колодазѧ Gsg. (1443 ibidem), колодаземь (1366 I sg. ibidem), OES. кладазь; BRu. кало́дзезь, Ru. колодязь/колодец, Bu. Ma. кладенец, OCS. kladędzь, SC. klȁdenac, Sln. kladénec, klȃdez. - Deriv. коло́дязний, -ик, FN. Колодя́жний, GN. Колодя́жне, Колодя́жин. - Syn. крини́ця.

PS. *koldęzь 'ts' generally considered a loan-word from Goth. kaldings 'cold; cold well', cf. Jurkowski, l.c. (with pertaining bibliography); yet, K. Būga in his Славяно-балтийские этимологии I, 444,582, refers it to *kólda, see коло́да, analogically to Lith. šulinys 'well' deriv. from šulas 'beam'.

КО́ЛОС 'ear or spike (of grain)', M Uk. кла́съ, OES. ts; BRu. ко́лас, Ru. ко́лос, Bu., Ma. клас, OCS. klasъ, SC. klȃs, Sln. klȃs, Cz., Slk. klas, Po. kłos, LoSo. ts, UpSo. kłós, Plb. klȃs. - Deriv. колосо́/чо/к, коло-си́на, коло́сся, колоси́ти/ся/, колосі́ти, колосу-ва́ти; FN. Ко́лос, Коло́са, Колосі́вський, Колосю́к (Богдан 128). - Syn. суцві́ття, квітоста́н.

PS. *kȍlsъ 'ts' : *kólti, see коло́ти.

КОЛО́ТИ 'to prick, stab, thrust, pierce', M Uk. колю́ (XVII c. ЛСЛ.95), OUk., OES. колоти, колю; BRu. кало́ць, Ru. коло́ть, OCS. klati, SC. klȁti, Sln., Cz. klati, Slk. klat', Po. kłuć, LoSo. kłojś, UpSo. kłóć. - Deriv. ви-, за-, на-, по-, про, с-ко-ло́ти, ви-, від-, за-, на-, над-, по-, про-ко́люва-

ти, -ання, ко́лотий, ко́лений, кіл, ко́лос, колю́х, ко́лька, колоти́ти, за́колот, коло́д/к/а й тп.; FN. Ко́лик, Колики́ш, Колиба́ба, Колиба́й, Колиба́ч, Ко-лю́к, Колю́га (Богдан 129). - Syn. пшига́ти, штри́кати, Деркач[2] 90.

PS. *kólti 'ts', IE. ** kel-tī : ** kol-tī, cf. Lith. kálti, Latv. kalt 'to strike', Lat. per-cellere, Gk. klaein 'to break', Berneker 1, 552, Trautmann 114-115, Pokorny 545-546, Sławski 2,274-275, a.o.

КОЛЧА́Н, arch.&dial. ковча́н 'quiver, case for arrows', M Uk. ковчанъ (XVII c. Синонима I56), Ru. колча́н, Po. kołczan. - Subst. сагай-да́к, Кузеля I60.

From Tk.-Tt. kolčan/kulčan 'ts', Miklosich 123, Berneker 1, 543, a.o.

КОЛЯДА́ 'Christmas caroling', M Uk., OUk., OES. ts, BRu. каляда́, Ru. коляда́, OCS. koleda 'New Year's celebration', Bu. Ко́леда 'Christmas', Ma. ко-леда 'Christmas eve; caroling', SC. kòleda 'Christmas caroling', Sln. koléda 'ts', Po. kolęda 'ts', Cz. koleda, Slk. koleda/kol'ada 'ts', LoSo. koloda 'New Year's gift'. - Deriv. коля́дка, колядни́к, колядни́ця, колядува́ти, -а́ння, ви-, від-, за-, по-колядува́ти, -а́ння; FN. Коляда́, Коляди́н, Ко-лядни́к. - Syn. Різдвя́на коля́дка-пі́сня; збі́рка гро́шей на яку́сь ціль з одноча́сним співа́н-ням колядо́к; /ірон.:/ грошова́ збі́рка вза-галі́; MUk. дарь (XVII c. ЛСЛ.95).

PS.*kolęda – an old borrowing from Lat.calendae 'first day of the month' developed in Sl. into 'New Year → Christmas → New Year's or Christmas gift → celebration → customs and songs during Christmas (→ collection of money on such occasions)';cf.Потебня РФВ. 11,33-37, Miklosich I 23, Meillet Ét. 186, Bernaker 1,544, (extensively:) Sławski 2, 353-354.

PS.
As one might expect,there are many "domestic" folk-etymologies of коляда́ among Uk. patriotic members of the community who are not pleased with derivation of this word from a "foreign" source; as few examples the following might well serve:

ДО ЕТИМОЛОГІЇ СЛОВА "КОЛЯДА"

В навечер'я Христового Різдва сплелися з християнськими звичаями відсвяткованням народження Христа і давні дохристиянські звичаї, які аж ніяк не відносяться до культу християнського свята, а саме: згадується душі усіх денебудь померлих (членів роду), запрошуючи їх взяти участь у цих поминках. (Гуцули здмухували лави, сідаючи до вечері, щоб не присісти якоїсь душі). Приношено в жертву душам померших плоди природи, головно варену пшеницю, приправлену медом (символом життя) і маком (символом сну-смерти). Це звалося К о л и в о. Наросток -иво, -як у печиво, м'ясиво і т. д. Цю сумішку плодів природи перед жертвуванням споживали члени родини (кушали), при чому згадувалося душі померших і ворожилося, (як тепер при куті), а решту ставилося як жертву душам померших. (Християни теж лишали на столі страви, щоб душі мали чим поживитись, дещо зі страв розсилали теж своякам — рід жертвування). Якщо взяти під увагу християнські парастаси, ті задушні церковні відправи, на які теж ставили всяке вариво (головно пшеницю) і печиво (теж з пшениці), то це теж дохристиянський звичай жертв за душі померших.

Припускати треба, що обопільне споживання (живими і мерцями) К о л и в а і звалося к о л я д а (яда — іджения колива). Очевидно — це покищо тільки обгрунтований здогад. Коли появилося це слово "коляда" тяжко тепер без відповідних матеріялів ствердити.

Пояснювання походження слова коляда від латиниського KALENDAE (— перший день кожного місяця) аж ніяк не обґрунтоване в зв'язку з українськими звичаями.

Є ще слово к а л я н д и, яким в мовах західньої Европи, визначалося релігійне середньовічне товариство, яке сходилося кожного місяця в перших днях на молитви за померших і на пиятику.

В. Винницький

/Розбудова Держави, ч.2I I957/

A more plausible interpretation of the whole problem is found recently in an anonymous article in Канадійський Фармер - Вільний Світ ч. 2 за I98I; it reads,a.o., as follows:

Що таке каляда і звідки вона і нас взялася?

Слово коляда і похідні від цього слова — колядувати, колядник, колядниця, колядка надзвичайно давні. В Україні це слово уживали тоді, коли наші предки вірили в сили природи й ці сили величали піснями, що їх називали колядками.

Саме слово коляда вчені пояснюють різно: одні кажуть, що воно походить від грецького "каляндай" і латинського "календе" — назва першого кожного місяця. Новорічні "календе" справлялися дуже урочисто і співалися (колядували) особливі пісні (колядки). Це продовжувалося й за часів християнства, тому Церква поєднала свято Різдва зі старим Святом Нового Року, так що пізніше новорічні колядки зовсім перенесено на Різдво. Від грецького "каляндай" пішли всі відповідні назви слов'янські; так само Рим свої "календе" поширив по цілій Европі.

Такої самої думки є український літературознавець Леонід Білецький. Він каже: «Саме слово "калянда", "календа", яким означалися давні греко-римські поганські обряди, перенесено на Різдвяні Свята і зробилося своїм словом у всіх романських, германських та слов'янських народів. Таким чином старе (поганське) свято і нове (християнське) стали поруч, обопільно впливаючи одно на друге: елементи ворожіння, привітань, переодягу, данини у християнському обряді пояснюється лише впливом поганського обряду, водохреща (хрещення водою), святі гості (Божа Мати, Ісус Христос, апостоли й інші святі), ходження Богородиці і багато інших лише під впливом християнських молитвенних сюжетів проникли в колядкові пісні, що мають на меті привітання поганського новоліття.»

Зовсім іншої думки про слово коляда є Ксенофонт Косенко. Він каже, що слово коляда походить з іранського джерела й означає "сонце готове", "сонце тут". Свято Коляди означало принос жертви божеству сонця.

Іранські впливи в Україні признає також у своїй "Малій Українській Енциклопедії" професор Євген Онацький.

Проф. С. Килимник є тієї думки, що в Україні перед тим, ніж прийшло слово коляда, було слово корочун, яке означало свято дня, що ступнево збільшується, а ніч скорочується. Але запевнити, що саме від того пішла назва корочун, проф. С. Килимник каже, дуже трудно, та й не можливо. Він є тієї думки, що наш цикл зимових свят наближається і нагадує цикл подібних грецьких та римських. "Врумалії" — від 24 листопада до 17-го грудня на честь Діоніса; "Сатурналії" від 17-го до 24-го грудня; "Воти" від 24-го грудня до 1-го січня. Цьому циклу відповідають наші —

....

Стародавні назви свят, крім Калити та Корочуна, забуті в пам'яті народній, а з прийняттям християнства всім цим святам дано вже і християнські назви.

Що наступила зміна назв, то це зрозуміло, бо християнська церква з давніх часів вела завзяту боротьбу з "врумаліями", "вотами" й "календами". Ця рішуча, на жаль, боротьба з дохристиянськими святами провадилась і в Русі-Україні. Найдовше втрималися в Европі "календи". Таким чином припускаємо, що згадані свята могли прийти з Азії через Грецію та Рим в Европу. Тут перетравилися, прибрали европейської особливости, змісту та ідейности — кожний нарід уклав у ці свята свою особливу притаманність, свою психіку, свої ідеї, свої вірування.

Не бракувало також таких дослідників, які слово коляда виводили від українських слів. Наприклад, Д. Щепкін казав, що слово коляда, це злинка двох слів — коль — еда, тобто їда в колі, колова їда.

Дослідник П. Безонсов слово коляда виводив від слова колода, запалений пень довкола якого сідали давні предки й відбували ритуальні церемонії.

Микола Костомарів слово коляда виводив від слова колесо, коло, яке символізувало сонце, бога тепла.

Були такі, як Номис, що слово коляда виводили від слова коливо, яке означає кутю.

....

коля́стра, кура́стра, кура́йтра, кура́ства, куля́йстра, а.о. in Wd. 'colostrum;beestings', ModUk. - Subst. моло́зиво, пе́рше молоко́.

From Rm. corastră 'ts' the ultimate source being Lat. colostrum; (extensively dealt with by:) Vrabie 157.

КО́ЛЬКА : коло́ти.

ко́льдомпа AmUk. 'coal dump', first recorded in 1915 (Bilash 366). - Subst. **на́сип ву́гілля.**

From E. coal dump 'ts', Bilash , l. c.

кома́дре BrazUk. 'godmother', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс.13,9).- Subst. КУМА́.

From Port. comadre 'ts'.

кома́н AmUk. 'come on', first recorded in 1915 (Bilash 318), also **кама́н, ком, ком-а́н, комо́н.** - Subst. **ході́.**

From E. come on 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 356.

КОМАНИ́ЦЯ 'clover', ModUk.; SC.komònika, Cz.komonica, Slk.komonica, Po.komonica.-Deriv.КОМА́НКА. - Syn. конюши́на.

Derived from КО́МОНЬ, like конюши́на from КІНЬ.

КОМА́Р 'mosquito, gnat' , M Uk. кома́рЪ (XVII c. ЛСЛ OUk., OES. ts, known to all Sl. - Deriv. кома́рик, комари́стий, комаро́вий, комарня́; Кома́р, Кома́ра, Комари́нський, Комарни́цький, Кома́рн/и/ця, Комари́чко, Комарчу́к ;GN Кома́рно, -ники. - Syn. москі́т/о/.

PS. *komarъ/*komarь 'ts' with no firm IE. affiliation except Lith. kamãnė 'wild bee', Latv. kamane 'ts' cf. also джміль, Berneker 1,552, Trautmann 115, Vasmer[2], 301, Sławski 2,378.

КО́МИН 'chimney', M Uk. ко́минъ (XVII c. ЛСЛ. 95), Po. komin, etc. - Deriv. ко́минок, комина́р/-ня́р, коминарчу́к/коминярчу́к, Wd. коминя́рка. - Subst. дима́р.

From Po. komin 'ts', the ultimate source being Lat caminus 'owen', Sławski 2,385, a.o.

КОМИ́Ш 'reed', ModUk.; Ru. камы́ш , Po. (from Uk.:)komysz. - Deriv. комише́вий, коми́шник, комиши́т. - Syn. очере́т.

From Tk.-Tt. kamyš 'ts', Miklosich 110, Berneker 1,478-479, a.o.

комі́н AmUk. 'come in', first recorded in 1931 (Bilash 367). - Subst. **увійти́.**

КОМІР, also ковнір 'collar; cape of a cloak', ModUk.; BRu. каўнер, Ru.dial. ковнер/ь/ 'ts', Po. kołnierz. - Deriv. коміре́ць/ковніре́ць, комірчик/ковнірчик. - Subst. нашийна частина одягу.

From Po. kołnierz 'ts', cf. Richhardt 68, Sławski 2,367.

КОМІСІЯ ModUk.,
комішен AmUk. 'commission', first recorded in 1959 (Bilash 367), also комешин, комішин. - Subst. комісія; комісійне (винагорода).
From Lat. commissio 'ts';
AmUk. From E. commission 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 358.

комонь arch. 'horse', OUk., OES. ts ; Ru. комонь, Cz. komoň 'ts'. - Subst. кінь.

PS. * komonjь 'ts', related to *konjь, see кінь.

КОМОРА 'pantry, store-room' MUk. КОМОРА (XVI-XVII c.), OUk., OES. камора, комора, комара; known to all other Sl.- Deriv. комірка, комірчина, комірочка, комірний, -не, -ник, -ниця; here also закамарок. - Subst. кімната-схованок, спижарня, магазин.

From Lat. camara/camera 'room', the ultimate source being Gk. kamárā 'ts', cf. Vasmer[2] 2,305, Sławski 2,391.

КОМПАС 'compass', MUk. компасъ (XVII c. ЛСЛ. 95), known to all other Sl.. - Subst. магнетовий прилад визначати частини світу, Бойків 212 ; бусоля.

From LLat. compassus 'ts', Sławski 2,395.

КОМПАТРІОТ 'compatriot', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компатріотка. Subst. земляк, людина з одної країни, Бойків 212.
From Fr. compatriote 'ts'.

КОМПЕНДІЙ, also компендіюм 'compendium', ModUk., known to all other Sl. - Subst. основний підручник.

From Lat. compendium 'ts'.

КОМПЕНСУВАТИ 'to compensate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компенсування, компенсатор, компенсація, компенсаційний. - Subst. винагороджувати, відшкодовувати, Бойків 212; надолужувати.

From Lat. compēnsāre 'to weigh together', Klein 1,323.

КОМПЕТЕНТНИЙ 'competent', ModUk.; Ru. компетентный, Po. kompetentny, etc.- Deriv. компетентність, -но, компетенція. - Subst. відповідний, належний, правомочний (згідно з знаннями, здібностями, повноваженнями) розв'язувати певні справи, Орел 1,442.

From Lat competens,Gsg.competentis 'ts', Opeл ,l.c., Klein 1,323, SWO.372.

КОМПІЛЮВАТИ 'to compile', ModUk.; Ru.компилировать,Po.kompilować, etc. - Deriv.компілювання, компілятор,-ка,-ський,компіляція. Subst.писати несамостійно з всіляких готових книжок, Кузеля 162.

From Lat. compilāre 'to gather together',Opeл 1,442, Klein 1,323, SWO.373.

КОМПЛЕКС 'complex', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. комплексія,комплексний,-ність,-но. - Subst. цілість із кількох складників.

From Lat. complex 'ts'.

КОМПЛЕКТ,Wd. комплет 'complete set', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. комплектний,-ність,-но, /с/комплектувати.- Subst. складена цілість,доповнення, добирання до наперед визначеної кількости людей або речей, Бойків 213.

From Lat.complectī 'to fold together,complete,include'.

КОМПЛЕКТУВАТИ, комплет,etc., see the preceding entry.

КОМПЛІМЕНТ 'compliment', ModUk.; Ru. комплимент, Po. kompliment/komplement,known to all other Sl. - Deriv. компліментувати, -ання. Subst.повітання,чемне слово, підхлібство, Кузеля 163.

From ModHG. Kompliment 'ts', the ultimate source being LLat.*complīre/ complēre 'to fill up,complete', Klein 1,324, Opeл 1,443,SWO.373.

КОМПОЗИТОР, КОМПОЗИЦІЯ,etc., see the following entry.

КОМПОНУВАТИ 'to compose', ModUk.;Ru. компонировать, Po. komponować, etc. - Deriv. компонування;here also:компонент,-ність,-но, композитор,-ка,-ський,композиція,композиційний.- Subst. складати,творити, розташовувати матеріял, Бойків 213.

From Lat. componere 'to put together'.

КОМПОСТ 'compost' , ModUk.- Subst. перегній,добриво з різних покидів,землі та гною, Бойків 213.

From Fr. composte 'ts'.

КОМПОТ 'compote', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. компотик. - Subst. узвар, Бойків 213.

From Fr. compote 'ts'.

КОМПРЕ́С 'compress',ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компре́сик, компре́совий; компре́сор,-ний.

From Fr. compresse 'ts'.

компрі́ст BrazUk. 'buyer', first occurrence: 1980 (Праця 80/1980). - Subst. купува́льник.

From Port. compristo : comprar 'to buy'.

КОМПРОМІ́С 'compromise', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. компромісо́вий,-вість, -во. - Subst. зго́да,порозумі́ння,пристосува́ння до обста́вин.

From Fr. compromis 'ts'.

КОМУ́НА 'commune', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. комуна́р,-ка, комуні́зм,комуні́ст,-ка,комуністи́чний,-но; compounds with ком-: e.g.комсомо́л,комсомо́лець,комсомо́лка,комсомо́льський,комсо́рг. - Subst. грома́да;наси́льний згін селя́н до колекти́ву в СССР.

From Fr. commune 'community', the ultimate source being Lat.communis 'common', Орел1,444.

КОМФО́РТ 'comfort', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. комфо́ртний, комфорто́вий,(from Ru.:) комфорта́бельний,-ність,-но.-Subst. виго́да, виго́дні умо́вини життя́.

From E. comfort 'ts'.

КОМЮНІКЕ́,Wd. комуніка́т 'official communication', official statement', ModUk.,known to all other Sl. as well. - Subst. офіці́йне повідо́млення про урядо́вий або́ дипломати́чний акт.

From Fr. communiqué 'ts'.

КОНА́ТИ 'to be in comma,to die,agonize', MUk. конаю (XVII c. ЛСЛ.95); Ru. кона́ть, Po. konać. - Deriv. кона́ння, /с/ кона́ти, ско́наний, - Syn. вмира́ти, кінча́ти життя́.

Derived from *kon-, see кіне́ць.

КО́НВА, dial. кі́нва 'bucket, pail', M.Uk.; Ru.dial.коно́вь, Po.konew,,Cz. konev,Slk.konva. -Deriv. коно́ва,коно́вка коні́вка,коно́вочка, коно́вонька; FN.Коно́вка,Коновче́нко.- Subst. -відро́

The word is generally considered a Po. borrowing, cf. Richhardt 65, Sławski 2,412,a.o.;the ultimate source is OHG.channa(> ModHG.Kanne'can'), cf. Kluge 164,Schwarz Archiv 41,126,a.o.

конва́єр see конве́єр.

КОНВА́ЛІЯ 'Convallaria majalis:May lily, lily of the valley', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv. конва́лійка,конва́лієвий, конвалі́йний. - Subst. гладиш,кукурі́чка,купи́нка, ландиш,маївка,ра́нник, etc.,cf.Makowiecki 107-108.

From Lat.convallaria 'ts'.

конве́ер AmUk. 'conveyor', first recorded in the XX c. (JBR.). - Subst. **би́нда або́ ланцю́г, що безпере́рвним ру́хом пересува́е ви́роби або́ матерія́л від робі́тника́ до робітника́ в проце́сі виробни́цтва або́ взагалі́ в ме́жах фабри́чного приміщення, Орел I,445 (під:"конва́ер").**

From E. conveyer/conveyor 'ts',Klein 1, 347, Vasmer²2,308, Орел ,l.c.

КОНВЕ́НТ 'convent', ModUk.,known to all other Sl. - Subst. **зага́льні збо́ри.**

From Lat. conventus 'ts'.

КОНВЕ́НЦІЯ, AmUk. **конве́ншон** 'convention',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **конвенці́йний, конвенціона́льний, -ність, -но.** -Subst. **уго́да, порозумі́ння між у́рядами держа́в;** AmUk. : **зага́льні збо́ри, з'ї́зд.**

From Lat.conventic'meeting,assembly;agreement', Орел 1,446,Klein 1,347,SWO.388.

КОНВЕРЗА́ЦІЯ, AmUk. **конверзе́йшон** 'conversation', ModUk.,known to other Sl. as well.-Deriv. **конверзаці́йний.** - Subst. **розмо́ва.**

From Lat.conversātio 'ts'.

КОНВІ́КТ 1. 'hostel, residence',ModUk.;Po.konwikt. - Subst. **гуртожи́ток.**

From Lat. convictum 'ts',Sławski 2,444.

КО́НВІКТ 2. 'convict, person found guilty', AmUk., AustrUk. - Subst. **засу́дженець.**

From E.convict 'ts',the ultimate source convictus 'ts'.

конві́нор AmUk. 'convenor', first recorded in XX c. (JBR. Winnipeg). - Deriv. **конві́норка, конві́норський,** - Subst. **організа́тор збо́рів, прийня́ття, ітп. імпре́з.**

From E. convenor/convener 'ts'.

КОНВОКА́ЦІЯ, AmUk. **конвоке́йшон** 'convocation', ModUk., known to other Sl.as well. - Deriv. **конвокаці́йний.** -Subst. **скли́кання збо́рів; зібра́ння.**

From Lat. convocātio 'ts'.

КОНВУ́ЛЬСІЯ 'convulsion', ModUk.,known to other Sl. as well.- Deriv. **конвульсі́йний, -но.** Subst. **скорч, ко́рчі, судо́ми.**

From Lat. convulsio 'ts', Орел21,446,Klein 1,348, SWO.390.

конгломера́т see the following entry

КОНҐЛЬОМЕРА́Т, SovUk. **конгломера́т** 'conglomerate', ModUk.,known also to other Sl.-Deriv. **су́міcь, змі́шання рі́зних неоргані́чно пов'я́заних елеме́нтів; мінера́л із різнорі́дних части́н.**

From Lat.conglomerātus 'ts'.

КОНҐРЕҐА́ЦІЯ, AmUk. конґреґе́йшон 'congregation', ModUk., known also to other Sl.-Deriv. конґреґаці́йний. - Subst. церко́вна грома́да; релігі́йне товари́ство; кардина́льські збо́ри при Ватика́ні.

From Lat. congregātio 'ts'.

КОНҐРЕ́С ,AmUk. ко́нґрес 'congress', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. конґресо́вий, конґреси́ст,-ка; here also : ко́нґресмен, (псевдоні́м:) Конґре́сович./- Subst. з'ї́зд; законода́тна пала́та США,скла́дена з депута́тів і сена́торів.

From Lat. congressus 'coming together'.

ко́нда SoCp. see ґо́нда

КОНДА́К 'church song marking a feast',MUk., OUk.,OES. кондак ,Ru.ts. - Deriv. кондачо́к, кондака́р. - Subst. : церко́вна пі́сня з наго́ди пра́зника.

From Gk. kontáki/on/ 'ts', Vasmer[2]2,309.

ко́ндо : кондомі́ній.

КОНДОЛЕ́НЦІЯ 'condolence', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. кондоленці́йний.- Subst.ви́слови співчуття́.

From ModHG. Kondolenz 'ts',the ultimate source being Lat.condolere'to feel another's pain',Sławski 2,410.

КОНДОМІ́НІЙ,also кондомі́ніюм, abbr. ко́ндо, AmUk. 'condominium', ModUk. - Subst.співжи́тла.

An artificial formation based on Lat.condominium 'joint sovereignty'.

КОНДО́Н 'preservative', ModUk.;Po.kondon/ek/. Deriv. кондо́нок,кондо́нчик. - Subst. ґумо́вий запобі́жний препара́т при статеви́х зно́синах; ґу́мка (Львів).

From E. condom 'ts'.

коне́кція Wd., ModUk.;
коне́кшен AmUk. 'connection', first recorded in 1963 (Bilash 369), also коне́кшон. - Subst. зв'язки́.
From Lat. connectio 'ts'; AmUk.
from E. connection 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 358, Royick 81.

коне́ць : кіне́ць.

КО́НИК,коню́ший,etc. see кінь.

КОНКЛЯ́ВА 'conclave',ModUk.,known also to other Sl. - Deriv.конкля́вний, -но. - Subst. зібра́ння кардина́лів.

From Lat. conclāve 'room locked up'.

КОНКЛЮ́ЗІЯ 'conclusion', ModUk.,known to other Sl. as well. - Subst. ви́сновок.

From Lat. conclusio 'ts'.

КОНКОРДА́Т 'concordat', ModUk.,known to other Sl.as well. - Subst. уго́да між Ватика́ном і і́ншими держа́вними у́рядами.

From LLAt. concordātum 'ts'.

КОНКРЕ́ТНИЙ 'concrete,real', ModUk.,known also to other Sl. - Deriv, конкре́тність,-но, конкретизува́ти,-а́ння, конкрети́зм.- Subst. протиле́жний до абстра́ктного, ді́йсний, спра́вжній.

From Lat. concretus 'ts'.

КОНКУБІНА́Т 'concubinage', ModUk., known to all other Sl. - Subst. життя́ на ві́ру, Кузеля I66.

From Lat. concubinātus 'ts'.

КОНО́ВКА see ко́нва.

КОНО́ПЛЯ 'hemp', OES. конопля, BRu. кано́пля, Ru. коно́пля, Bu. коно́п, SC. kȍnoplja, Sln. konóplja, Cz. konopě, Slk. konope, Po. konopie, OPo. konopia, UpSo. konopje. - Deriv. конопе́лька, коноплі́на, коно́пли́сько, коно́пли́ще, конопе́льний; compounds: конопле-джу́товий,-збира́льний,-м'я́лка,-обро́бний,-ті́пальний; FN. Конопе́льний, Коно́пка, -ко, Конопі́йчу́к, Конопле́нко, Коно́плів, Конопні́цький (Богдан I31). - Syn. росли́на роди́ни шовкови́чних.

PS. *konopja /*konopь 'ts' considered a borrowing from LLat. *canapis/*cannapus 'ts', the ultimate source being Gk. kannabis 'ts', Vasmer[2] 2, , Sławski 2,425, a.o.

ко́нор see ко́рнер.

КОНСЕ́РВА 'conserve', ModUk.,known also to other Sl. - Deriv. консерву́вати,-а́ння, консерва́ція, консервати́зм, консерват и́ст, -ка, консервати́вний; here also: косервато́рія, консерваторі́йний. - Syn. презе́рва.

From Lat. conservāre 'to preserve'.

КОНСТАНТИ́Н : Костянти́н.

КОНСТРУ́КЦІЯ ModUk.;
констра́кшин AmUk. 'construction', first recorded in 1972 (Koshelanyk 360), also констра́кшон, констру́кшон. - Subst. будівни́цтво.

From Lat. constructio 'ts'; AmUk. from E. construction 'ts', Koshelanyk, l. c., Royick 82.

КО́НТРА [1] 'against', ModUk. known to all Sl. - Subst. про́ти.

From Lat. contra 'ts'.

ко́нтра[2] AmUk. 'country', first recorded in 1917 (Bilash 363), also **ка́нтрі, ко́нтри, ко́нтрі.** - Subst. **край.**

From E. country 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 332, Royick 82.

КОНФЕДЕРА́ЦІЯ 'confederation',ModUk.,known also to other Sl. - Deriv. **конфедераці́йний, конфедерува́ти,/с/конфедеро́ваний.** - Subst.

— союз більш або менш суверенних держав, створений для певних цілей, напр. зовнішньополітичних, монетарних, митних, воєнних; залежно від умов поодинокі держави-члени конфедерації є підметами міжнародного права; див. федерація (JBR.-Arch. 133).

From Lat.confoederatio 'ts'.

КОНФЛІ́КТ 'conflict' ,ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конфлі́ктний.**- Subst.

— вияв, маніфестація розбіжних інтересів, протилежних поглядів на вартості, загострення суперечностей; конфлікт може бути індивідуальний (і) та груповий (колективний, гр.) за схемою: конфлікт між І : і
Гр : і
І : Гр.
Гр : Гр. (JBR.-ARch.133)

From Lat. conflictus 'ts'.

КОПА́ 'three-score, sixty', MUk.,OUk.,OES. копа, known to all other Sl. - Deriv.**копи́ця, копови́й, кі́пка, кі́пний, кіпни́на.**-*Syn.* **60 одини́ць чого́сь; сти́рта збі́жжя, сі́на,**

PS. *kopa 'ts', IE. root **/s/kop-, see **копа́ти І.**

КО́ПАНЕЦЬ, копани́ця,ко́панка, ко́пань see копа́ти 1.

КОПА́ТИ 1 'to dig, delve, excavate', M Uk. (XVII c.ЛСЛ.96),копати (1472 ССМ.1, 495), OUk., OES. копати ; ; BRu. капа́ць ,Ru. копать,Bu. копая ,SC, kòpati, Sln.kopati,Cz. kopati, Slk. kopat', Po.,UpSo. kopać, LoSo. kopaś. - Deriv. ви́-,за-,на-,під-,п/р/о--копа́ти,-а́ння, ви-,за-,на-,під-,п/р/о-ко́пувати/ся/, ко́панка,-нь; FN. Копа́ч, Копаче́нко, Копаче́вський/Копачі́вський, Копачу́к, GN.Копа́йгород, Переко́п, Переко́пський пере́шийок /"переко́пувався"- укрі́плювався,звідки й на́зва,УРЕ.11,53/.

PS. *kopati 'ts', IE. root **/s/kop-: **/s/kep-, cf. Lith.kapóti,Latv.kapât'to cut,carve', OPr.encopts 'interred'; Pokorny 932, Vasmer[2] 2,317, Sławski 2, 450-451; Machek 219, Berneker 1,562-564, Brückner 254-255, Trautmann 116-117, Fraenkel 1, 217, Skok 2,146,a.o.

КО́ПАТИ 2 'to kick', ModUk., Po.kopać. - Deriv. ско́пати, ко́пнути, копу́н/ка/, копи́т/к/о́, MUk.копы́сть,копысаю(XVII с. ЛСЛ. 97). - Syn. би́ти,ударя́ти ного́ю.

PS. *kopati with specialized meaning, see the preceding entry.

ко́пик AmUk. 'cup', first recorded in 1929 (Bilash 371). - Subst. горня́тко.

From E. cup 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 362, Royick 82.

КОРА́ 'bark,rind', MUk.,OUk.,OES. кора, known to all other Sl. - Deriv.кори́ця,ко-ри́чнявий,-во. - Syn. ве́рхня оболо́на, що вкрива́є росли́ни.

PS.*kora 'ts',IE.root**/s/ker- ts as in шкі́ра/шку́ра.

КОРАБЕ́ЛЬ 'ship,boat', MUk.,OUk.,OES. кора́бль,known to all other Sl. - Deriv. кора́блик,корабе́льний. - Syn. вели́ке судно́.

The word is generally considered a Gk. borrowing,cf. Gk.karábion 'ts', Vasmer[2]2, 321; re.other etymologies cf. ibid.321-322.

КОРА́ЛЬ 'coral', MUk. кораль, known to all Sl. Deriv. кора́лик,кора́льчик,корале́вий/кора-льо́вий.-Subst.скамені́лі ме́шкання дрі́бних створі́нь; прикра́са з кора́лів,Кузеля I7I.

From G. Koralle 'ts', the ultimate source being Gk.korállion 'ts', Sławski 2,474, Vasmer[2]2, 322.

ко́рво BrazUk. 'crow,raven', first recorded in 1926 (Карманський7) . - Subst. вели́кий бразилі́йський крук.

From Port. corvo 'ts'.

КО́РИСТЬ 'gain,profit', MUk.,OUk.,OES. користь; known to other Sl. as well.-Deriv. кори́сний,кори́сливий,корис́тати,кори́с-туватися.-Syn. до́брі на́слідки; хосе́н.

PS.*koristь 'ts', IE.root**/s/ker- 'to cut',cf. Pokorny 938-940.

КОРИ́ТИ 'to subjugate,conquer',MUk.кори-тися (XVII с. Синонима I56),Ru. кори́ть, OCS. koriti, etc.- Deriv. по-,під-,с-кори́ти /ся/, по-,під-с-коря́ти/ся/, покі́рний,-но, покі́рність, поко́ра. - Syn. підбива́ти, присмиря́ти; докоря́ти,дорі́ка́ти,Державч[2] II8.

PS.*koriti generally considered a denom. formation: *korъ 'contempt',Sławski 2,511; cf. also Trautmann 118, Pokorny 530,615-616.

КОРИ́ТО 'trough;deep tray;river-bed', MUk. **корито (ХУІІ с.Синонима І56)**, OUk.,OES.корыто, Ru.**коры́то**, Po.koryto,etc. - Deriv. **кори́тко,кори́тце,кори́тний**; FN. **Кори́тко,Кори́тник.** - Syn. **дерев'я́на довга́ста посу́дина; рі́чище;но́чви.**

PS.*koryto 'ts', IE.root **/s/ker-:**/s/kor- 'to cut',cf.Pokorny 938-940.

КОРИ́ЦЯ, кори́чнявий : кора́.

КО́РІНЬ,Gsg.**ко́реня** 'root', MUk.,OUk.,OES. **корень**; Ru. **ко́рень**, OCS. korenjь , Po.korzeń ,etc.- Deriv. **корі́ння, корі́нчик,корене́ць,корени́сько, -и́ще, корени́стий,-ті́сть,-сто,корена́стий,корене́вий,в-,за-корени́ти/ся/,в-,за-корі́нювати /ся/, корі́нний,корінча́стий**; FN **Корене́ць,Корі́нний.** - Syn. **части́на росли́ни, що росте́ в землі́;поча́ток,джерело́;основна́ части́на сло́ва**, КТС.ІІ8.

PS.*korę,Gsg.*korene 'ts', Uk. form being orig. Asg.

КОРМ 'food,nourishment', MUk. **кормъ** OUk.,OES. **кърма, кръма** , BRu. **корм**, OCS.krъma/krъmlja, Po. karmia, etc. - Deriv. **ви́-,на-,по-,про-корми́ти /ся/, кормови́й, корми́льниця,корми́тель.** -Syn. **харч , пожи́ва.**

Etymology uncertain;some scholars refer it to IE.**/s/ker- 'to cut'; others compare it with OIr. coirm/cuirm 'beer', Lat. cremor 'brew', Vasmer[2]2, 329;a survey of the pertaining literature offers Sławski 2,80-81.

КО́РМЛЕННЯ : корм/и́ти/.

ко́рнер AmUk. 'corner', first recorded in 1911 (Bilash 369) also **ко́нар, ко́нер, ко́нор, корнор.** - Subst. **ріг ву́лиці, кут.**

From E. corner 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 359, Royick 81.

КО́РОБ 'basket', MUk.,OUk.**коробъ**, OES. **коробъ/крабии**;Ru. **ко́роб**, OCS.krabijь,SC. kràbulja, Sln.krabúlja, Cz.krabice,Slk.krabica, Po.krobia. - Deriv.**коро́бка,коро́бочка,коро́битися**;FN.**Короба́к,Коробáн,Коробáй,Коробчу́к,Коробе́ць,Коробе́йко,Коробі́й,Коробінчу́к,Коро́бко (Богдан І34)** - Syn. **ко́зуб.**

Most probably an old borrowing from MHG. korb 'ts',cf. Miklosich 130,Schwarz Archiv 40,290,Berneker 1,568,a.o.; some etymologistsderive it<Lat.corbis; yet,Kluge 188 suggests that "it is not impossible that,in addition to an inherited OTeut.word,the Lat. term was borrowed at a later period;OHG.churib,..points perhaps to Lat.corbis (E.corb)". re.other,less persuasive,etymologies, cf.Vasmer[2]2,330-331.

коро́бóрі AustrUk. 'corroboree', first recorded in 1978 (Chekaluk 18).-Subst. **церемонія́льний та́нець; зббри.**

From AustrE. corroboree, also corobboree 'tribal dance', Endacott 15, 'dance, meeting', Reed 81, the ultimate source being aborig. ts.

КОРОВА 'cow', M Uk. kpába (XVII c. ЛСЛ.99), kopobъ Npl. (1471 CCM.1,497), OUk. корова, OES.крава; BRu.карóва, Ru. корóва, Bu. крáва, SC. krȁva, Sln., Cz. kráva, Slk. krava, Po., LoSo. krowa, UpSo. kruwa, Plb. korvó. - Deriv. коровка, коровйн/к/а, корóвня, корóв'яний, коров'як/а/, коров'яр/на/, корóв'ячий; here also: коровáй; FN. Коровéць, Корóвський, Корóвич, Коровицький (Богдан 134). - Syn. порóда жуйнóї парнокопитної молóчної тварини.

PS. * kórva 'ts', IE.root **koru- with a variable **kóru-, evidenced by CEPHA, q.v., and other IE. cognates, cf. Pokorny574-577.

КОРОВАЙ 'loaf, wedding bread, bridecake' - see КОРОВА.

КОРОГВА, arch. корогóв, Wd. хорýгва/хорýгов (Стрий) 'banner', MUk. хоруговъ (XVII с.ЛСЛ. 283), OUk., OES. хоругъва / хоругы; Ru. хоруг/о/вь, Bu. хорѫгва, OCS.xorǫgy, SC.choruga, Sln. karóla, Cz.korouhev, Slk.koruhev, Po.chorągiew, LoSo. chorugoj, UpSo.khorhoj. - Deriv. корогóвка; хорýнжий, підхорýнжий (both from Po;;Uk.subst.:) хорýжий, підхорýжий. - Syn. прáпор.

PS.*xorǫgy, Gsg.xorǫgъve 'ts' "ultimately from Mongol oruŋgo 'sign, flag'", Shevelov534; cf. also Vasmer²2,268-269, a.o.

КОРОГОВ see the preceding entry.

КОРОЛЬ 'king', MUk., OUk. король, also (from OCS.:) краль and (from Po.:) крол/ь/, кролъ, круль, кроул (cf. CCM.1, s.vv.), OES.король/краль; - BRu. карóль, Ru.корóль, OCS. kraljь, Bu. крáлят, SC.krȃlj, Sln. králj, Cz.král, Slk. kral', Po. król, LoSo. krol. - Deriv. корóлик, короленя́, королéва, королíвна, королíвство, -ський, королíвщина, королювáти, -áння, королéвич, короля́/тко/; FN.Корóль, Корольчýк, Королéнко, Королéвич, Королíщýк, Короля́к, Королянчýк, Корóлик, Королйшин, Королйцький, Корóлько (Богдан 134), Крал (1461 CCM.1,510), GN. Королéве. - Syn. голова́ королíвства, володáр, монáрх; див. теж князь.

PS. *kórljь comes from the name of Charles the Great (742-814) in its OHG. form Karl, cf. Miklosich 131, Berneker 1,372-373, Mikkola 1,88,183, Brückner 269, Lehr-Spławiński PF.12,44-45, Birkenmajer JP.23,175-176, a.o.;

КОРОНА 'coronet; crown', M Uk. КОРÓНА (XVII c. ЛСЛ.), КОРОНА, КОРОУНИ кролєвства полского (1488 CCM.1 s.v., OUk. КОРОНА (1435 ibidem), КОРОУНѢ (XIV c. ibidem), etc.; BRu. КАРÓНА, Ru. КОРÓНА, MRu. also КОРÝНА (Vasmer²2, 334), Po. korona, OCz. koruna. - Deriv. корóн/оч/ка, корóнний, коронувáти, -áння; here also: коронáрний, коронáрія; FN. Корон/áцький/, Коронíвський, Корóнка, -ко, Корончýк (Богдан 134) - Subst. вінéць із метáлю з оздóбами - сймвол монархíчної влáди; верхóвна влáда; срíбна монéта; верховйна дéрева; /в дáвній Пóльщі:/ Корóна - означéння влáсне Пóльщі, відрізня́ючи її від Литвй, Бойків 222.

From Lat. corona 'crown' with secondary specialized meanings in Sl. and in Uk. particularly.

КО́РОП 'carp', ModUk.,Ru.ко́роп ,Po. karp,etc. - Deriv. ко́ропець,ко́роповий. FN.Коропе́цький,Коропчу́к. - Subst.рід прісново́дної ри́би.

PS.*korpъ 'ts',being a borrowing from G. karp(ModHG.Karpfen)'ts', cf. Sławski 2, 82, Vasmer^{2}2,334.

КОРО́ТКИЙ 'short',MUk.,OUk.короткьій / /кра́ткій (XУII c. ЛСЛ.IOO), OES.кратъкьій;Ru.коро́ткий, OCS.кратъкъ, Po.krótki, etc. - Deriv. короте́нький,короту́н,коро́тшати, /с/ короти́ти, скоро́чувати,-ання, корота́ти,-а́ння; compounds: коротко-зо́рий, -голо́вий,-мо́вний,-но́гий,-речене́вий, -терміно́вий,-хвильо́вий,-ча́сний,-ши́їй,etc. FN.: Корота́р,Корота́ш,Короте́нко,Коро́тко, Коротня́к,Коротчу́к,Корото́вич,Коротуша́к, Коротуща́к,Коротутя́к (Богдан I34). -Syn. недо́вгий, мало́ї довжини.

PS.*korъtъk/jь/'ts',IE.root **/s/ker-:**/s/kor- 'to cut (=shorten)', Pokorny 938-942.

КОРОТУ́Н see the preceding entry.

КОРОЧУ́Н, SoCp. also крачу́н 'Christmas', MUk.,OUk.,OES.корочунъ, Ru. корочу́н.-Subst. Різдво́.

Derived from коро́ткий ,q.v.

КОРСЕ́Т 'corset,bodice', ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.корсе́тка,корсе́тний,-ик,-иця. -Subst.жіно́че убра́ння на груд́ну кліти́ну,без рукаві́в; банда́ж для виправлення хиб та́лії, Бойків 223.

From ModHG. Korsett 'ts', the ultimate source being Fr. corset (: Lat. corpus 'body').

КО́РСУНЬ GN.'Korsuń', OUk.OES.Корсунь; Ru. Ко́рсунь,Po.Korsuń. - Deriv. ко́рсунський; FN.Ко́рсунський. - Syn. мі́сто ко́ло Ка́нева; в старі́й Русі́-Украї́ні:мі́сто на Криму́.

From Gk. Xersón,Gsg.Xersõnos 'ts'.

корт AmUk. 'cord, court', first recorded in 1915 (Bilash 372), also корд. - Subst. мі́ра дров; суд.

From E. cord, court 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 363, Royick 82.

КО́РТИК 'dirk',ModUk.; Ru. ts.- Subst. вузьки́й коро́ткий кинджа́л.
From It.cortello/coltello 'ts',Berneker 1,569.

КОРТІ́ТИ 'to have a desire, urge' , ModUk.; BRu.карце́ць,Ru.корте́ть,Bu.кърти́ ,SC.kŕtiti.- Syn. си́льно бажа́ти,хоті́ти; забага́тися.

Of uncertain etymology; some scholars refer it to коро́ткий , cf. Vasmer^{2}2,339.

КОРЧ 'bush;cramp' , M Uk. in FN.: Kopчa (1457 CCM.1,501), Kopчakъ (XV c. ibidem), and OUk.:Кор-чичане (1401 ibidem),Kopчикъ (1437 ibidem) OES.кърчие, Ru. корч ,Sln. krč, Cz.krč, GN.Krkonoše, Po. karcz. - Deriv. кóрчик,корчувáти,-áння, корчáстий/корчи́стий,корчáк,корчíвка,корчáга; Npl. корчí,/c/кóрчити,/c/кóрчений ; FN.Корч/àк/, Корчáвський,Корчéнко, Корчéвський,Кóрчинський,Корчýк,Корчинśк,Кóрчик (Богдан 113); GN. Кóрчин;here also Керч. - S y n. кущ; конвульсíйна судóма.

PS. *kъrčь<*kьr-k-jь 'ts' , in apophony with IE.**/s/ker-, evidenced by Ru. КОРГÁ 'bent tree', Pokorny 936; see also Sławski 2,73,157, Vasmer[2]2, 340,a.o.

КÓРЧМÁ 'inn, public house', M Uk. КОРЧМЫ Apl. 'alcoholic beverage' (1487 CCM.1,501), 'inns'(1489 ibidem), OUk. съ kopъчмою (1359 ibidem), etc.; Ru. корчмá, OCS. (in deriv.:)krъčьmljavati, Bu. кръчма,SC. kr̀čma, Sln. kŕčma, Cz.,Slk. krčma,Po. karczma, LoSo.kjarčma, UpSo. korčma. - Deriv.корчéмка,корчéмний,корчмáр/ка/,корчмáрство,-ський,корчмóнька,корчмарювáти,-áння;dial.коршмá; FN. Коршмáк, Коршмáн (Богдан 135).- Syn. шинóк,трактúр,кабáк;/обл.:/орáнда, Деркач[2], 92.

From корч,корчувáти 'tavern on a cleared land', cf.Потебня РФВ.5, 143-144, Желтов ФЗ. 2/1876, 67, Jagic Archiv 7,484-485, a.o.; about other, less persuasive, etymologies cf. Vasmer[2]2,342, Sławski 2, 73-74,a.o.

кóршмá see корчмá.

КОСÁ 1.'tail of hair, braid', ModUk., known to all other Sl.- Deriv. кíска, кíсонька,кíсочка,/за/косичити,косиця, косичка, - Syn. жмут заплéтеного волосся.

КОСÁ 2. 'scythe', MUk.,OUk.,OES. коса; known to all other Sl.as well.- Deriv.косáр, косáрка,косáрський;FN. Косáр, Косарéвич, Косарéнко,Косáрський. - Syn. сíльсько-господáрське знаряддя для стинáння трави, збíжжя,ітп.

КОСÁ 3. 'sand-bank', ModUk.,known to all other ModSl. - Subst. вузькá смýга суходóлу в рíцí,мóрі,óзері.

All three words are usually referred to PS. *kosa, IE.root **kes- 'to cut',Pokorny 586; pertaining literature is extensively discussed in Sławski 2,516-518.

КÓСИЙ : косá 2.

КОСТИ́СТИЙ,Костомáров,костомáха etc. see кість.

кóстумер AmUk. 'customer', first recorded in 1929 (Bilash 374), also кóстимер, кýстумер. - Subst. пóкупець.

From E. customer 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 366.

КОСТЯНТИ́Н, also КОНСТАНТИ́Н PN. Kostjantin Konstantin, Constantine; MUk. Кωнстантинъ (I627 Беринда), Костантіна, Костан)тіна Костандіна, Коста(н)діна G sg. (I484 Пом'яник), OUk. Късnатинъ късnатинь отрокъ (XII c, К соф графіто); Ru. Константи́н.-

-Deriv. Костянти́нович, Костянти́нівна, Константи́нович, Константи́нівна, Ко́стик, Ко́сть, Костю́к.-

-FN. Ко́сть, Ко́ста, Коста́ль, Константиню́к, Костаню́к, Костапчу́к, Костаро́вий, Коста́ш, Костащу́к, Косте́цько, Косте́цький, Косташу́к, Ко́стек, Косте́ль, Костеле́ць, Костеля́к, Костеля́нський, Костело́к, Косте́льний, Костельню́к, Косте́нко, Костеню́к, Ко́стерева, Косте́вич, Ко́стій, Ко́стів, Ко́стівський, Костійчу́к, Ко́стра, Костраке́вич, Костре́ба, Костро́вський, Костру́б, Кострубя́к, Кострико́в, Кострючу́к, Косту́цький, Косту́ленець, Ко́стур, Косту́ра, Косту́рівський, Костя́к, Костич, Костичу́к, Ко́стик, Ко́стиків, Костиле́ба, Кости́льник, Костильню́к, Ко́стин, Кости́на, Костинчу́к, Кости́нський, Костиня́к, Кости́ний, Кости́ник, Костиню́к, Кости́рія, Кости́рка, Кости́рко, Кости́рський, Кости́ря, Ко́стис, Костиш, Костишин, Костю́к, Костю́х, Костючо́к (Богдан I36, I37).-

-GN. Константино́поль, Константі́на, Конста́нца.

-Subst. MUk. тверды, крѣпок, I627 Беринда.-

From Gr. Kōnstantinos, the ultimate source being Lat. constans 'firm, steadfast, constant', Klein 1, 339, Петровський I35.

/T.S./

КОТЕНЯ́/тко/, ко́тик, кото́чок: кіт.

кото́рий see the following entry.

КОТРИ́Й, arch. кото́рий 'who, which, what; some; other/s/, any', MUK., OUk., OES. которыи, Ru. кото́рый, OCS. kotorъ, Po. który, etc.- Syn. яки́й-са́ме?; оди́н із кілько́х.

PS. *kotorъ/jь/, 'ts', IE. **kᵘoteros 'which one of the two?', cf. Pokorny 645.

КОХА́ТИ 'to love, to have a deep affection; to make love', MUk. (XVII c.); BRu. каха́ць, Po. kochać, Cz. dial. kochat', Slk. dial. kochat'. - Deriv. за-, по-коха́ти, -а́ння, за-по-коха́тися, зако́ханий, коха́нець, -ниця, -нка, коха́нок, -нка, -ночка; FN. Ко́хан. - Syn. бу́ти глибо́ко прив'я́заним до ко́го, ма́ти вели́ку симпа́тію до осо́би і́ншої ста́ті, люби́ти; стара́нно плека́ти, виро́щувати що-не́будь, дба́йли́во догляда́ти що́сь, КТС. I20.

Against the generally accepted view that the Uk. word comes from Po. kochać, cf. Richhardt 66, following Vasmer ²2,356, Berneker 1, 538, a.o., Sławski 2,312, raises doubts re. such deriv., inclined to see in Uk. коха́ти a genuine Uk. formation based on PS. *koxati a parallel form to *kasati /*kosnǫti 'to touch, pet', cf. Pokorny 585.

КОЦЮБА́, dial.коці́ба,куці́ба/и/'oven-rale,-fork',MUk. коцю́бка, Po. kociuba. - Deriv. коцю́бка,коцюби́сько,-и́ще; here also: коцюрби́ти, коцюрга́; FN.Коцю́ба,Коцюби́нський. -Subst.кочерга́.

From Tk.kösüбe: köse-'to stoke a fire (in stove,etc.)',Sławski 2,319; see also кочерга́.

КОЧЕРГА́ 'oven-rake,-fork', ModUk.;BRu. качарга́,Ru. кочерга́, Po. koczarga/koczerga. Deriv. кочержи́лно,кочере́жник;FN.Кочерга́. - Syn. коцюба́.

From Tk. köse- ,see коцюба́; re.other derivations cf. Vasmer22,358,Sławski 2,322.

КОЧОВИ́К see the following entry.

КОЧУВА́ТИ 'to wander, lead a nomadic life', OUk. кочують (1438 CCM.1,508), OUk.,OES. кочевати; BRu. качава́ць, Ru.кочева́ть, Cz.kočovati, Slk. kočovat', Po. koczować. - Deriv.кочови́к,-и́чка,кочі́вля, кочівни́й,-и́к,-и́ця, кочови́ще,кочови́й. -Subst. мандрува́ти,жи́ти неосі́лим життя́м, таборува́ти,мі́ґрува́ти; — (про тварин:) перехо́дити стада́ми або зґра́ями з мі́сця на мі́сце,КТС.120.

From Tk.-Tt. koč/mek/ 'ts', Корш Archiv 9,501, Berneker 1,537, Brückner 243, Sławski 2,324-325, a.o.

КОША́РА, dial.alsoко́шар,коши́ра'pen, enclosure;sheepfold;hurdling (for cattle)',ModUk.; known to all other ModSl.- Deriv. коша́рка,кошари́сько,-и́ще,коша́рний,-и́к; GN.Коша́ри,Коша́рки,Коша́рища. - Syn . загоро́джене мі́сце для ове́ць або́ і́ншої худо́би під відкри́тим не́бом; кри́те приймі́щення для худо́би або́ ове́ць,КТС.120;каза́рма, Франко I,428.

Deriv. from PS.*košь with suffix -ara,see кіш.

КО́ШИК, коші́ль,etc. : кіш.

КОШОВИ́Й : кіш.

КОШТ 'cost,expense,charge/s/,outlay', MUk. коштъ (XУ - УIII с.),BRu. кошт,Ru.dial.ts; Po. koszt,OCz.košt, SC. kǒšta.- Deriv.коштови́тий,кошто́вний,-ні́сть,-но, коштува́ти,-а́ння,кошто́рис,-ний.- Subst.утри́мання,су́ма, Бойкі́в 224; вида́ток,витра́та; забезпе́чення, постача́ння.

From Po. koszt 'ts',the ultimate source being MHG.koste,kost 'ts', Richhardt 68,Sławski 2,544,a.o.

КПИ́ТИ 'to jeer,make a fool of', ModUk.;Po. kpić. - Deriv. за-,по-кпи́ти,ви́кпити,кпи́ни. Syn. кепкува́ти.

From Po. kpić (: kiep, cf.кеп 2).

КРАВА́ТКА 'tie,cravatte', ModUk.,known to all other Sl. - Subst. за́в'язка під ши́єю.

From Po. krawatka, the ultimate source being Fr. cravate < Cravate 'Croatian',Klein 1,368.

КРАВЕ́ЦЬ 'tailor',ModUk.; Po.krawiec.-Deriv. кравчи́ня,краве́ччина,кравцюва́ти,FN.Кра́вче́нко,Кра́вців, - Syn. фахіве́ць від шиття́ о́дягів.

From кра́яти, see край.

кравт AmUk. 'crowd', first recorded in 1963 (Bilash 374), also кравд . - Subst. на́товп.

From E. crowd 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 368.

КРАДУ́,кра́діж : кра́сти.

КРАЙ 'country,land; edge', MUk.,OUk. OES. краи,OCS. krajь, Po. kraj,etc. - Deriv. кра́їна, украї́на, кра́йний, кра́яти; ; крае́вид,-зна́вство;FN. Кра́йник,GN. Кра́йна,see also : Украї́на. - Syn. земля́; держа́ва, грань,грани́чна лі́нія чого́;припи́нення чого́сь.

PS. * krajь, IE.root ** /s/krei- 'to cut', Pokorny936.

крак AmUk. 'crock', first recorded in 1972 (Koshelanyk 367). - Subst. гладу́щик.

From E. crock 'ts', Koshelanyk, l. c.

КРА́КІВ,SovUk. Кра́кув GN. 'Kraków,Cracovia',MUk.,OUk.,OES. Краковъ,Po.Kraków, known to all other ModSl. - Deriv. кракі́в'янин,-нка,кра́ківський;(from Po.)крако́в'як, краков'я́нка; GN.Кра́ковець/Кра́ківець. Subst. да́вня столи́ця По́льщі.

According to Rymut 119 the first mention of the city belongs to Ar. Ibrahim ibn Jakob of 966; later it is mentioned as Lat.Cracoua in 973; as far as the origin of this name is concerned "najbardziej rozpowszechniona jest teza,że nazwa pochodzi od nazwy osobowej Krak. Źródła historyczne zaświadczją istnienie nazwy osobowej Krak"; cf. also Staszewski 153-154,Мельхеев 48 (:from Po. kruk 'crow'!).

КРА́ПАТИ : ка́пати.

КРАСА́ 'beauty', MUk. краса (XVII c. OCS. krasa, known to all other Sl. - Deriv. кра́сний,краси́вий,красува́ти /ся/, GN.Кра́сне. Syn. власти́вість того́,що га́рне у фізи́чному й мора́льному відно́шенні, (за:)КТС І2І.

PS. *krasa 'ts', with no certain IE. affinity, cf. Berneker 1,608, Vasmer[2]2, 367, a.o.

КРА́СТИ, краду́, краде́ш 'to steal', MUk. краду́ (ХУІІ с. ЛСЛ.99), OUk.OES. **красти**, OCS. krasti, Po.kraść, etc. - Deriv. **ви-, на-, по-, с-кра́сти, ви-, на-, по-, с-крада́ти/ся/, кра́діж, крадькома́, крадьма́.** - Syn. **привласнювати собі чуже́, бра́ти та́йно чуже́, бу́ти зло́дієм, займа́тися злоді́йством,** КТС.І2І.

PS.*krasti < *kradti 'ts' - an apophonic formation to *kryti, see **кри́ти.**

КРА́ТА dial. for ґра́та.

кре́йзі AmUk. 'crazy', first recorded in 1915 (Bilash 375), also **кре́зі, кри́зі.** - Subst. **безглу́здий, ду́рень.**

From E. crazy 'ts', Bilash, l. c.

крет Wd. for крот.

КРИВИ́Й 'crooked', MUk. **кривы́й** (XVII с. ЛСЛ.ІОІ), OUk., OES. **кривъ**, Ru. **криво́й**, OCS. krivъ, known to all other Sl. - Deriv. **криве́нький, кривина́, кри́вда, ви-, за-, по-криви́ти, ви-, за-, по, -с-кривля́ти/ся/,** compounds: **криво-гу́бий, -но́гий, -пи́ский, -пу́цький, -ру́кий,** etc.; FN. **Криви́й, Кривцу́н, Кривко́, Кривна́к, Кривобе́дрий, Кривобо́кий, Кривоборода́, Кривокобі́льський, Кривоко́льський, Кривола́н, Кривола́п, Кривоні́с, Кривоню́к, Кривоносю́к, Кривопа́с, Кривопу́ск, Криворучко, Криворука, Кривоши́єнко, Кривоу́с, Кривов'я́з, Криву́цький, Криву́лич** ... etc. (Богдан І46); GN. **Кри́вка, Кривого́ри.** -Syn. **непро́стий, закру́чений, зі́гнутий.**

PS.*krivъ/jь/'ts', IE. root **/s/krei-Pokorny 936, a.o.

КРИ́ЖМА 'crism', MUk., OUk., OES. **крижьма**, **крижьмо**, Ru. **крижмы**, Po.krzyżmo, etc. - Subst. : **подару́нок хре́сних батькі́в.**

From MHG. chrismo 'ts', the ultimate source being Lat.chrisma from Gk. χρῖσμα 'baptism', Miklosich 141, Berneker 1,619, Vasmer[2] 2,376, a. o.

КРИ́ЗА 'crisis', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **кри́зовий**, - Subst.

— стан складного, конфліктно-загостреного існування, різкий стан суперечностей, наглий переліт, занепад; урядова криза — стан, коли уряд мусить уступити через «вотум недовір'я»; енергетична криза — стан недостатніх енергетичних ресурсів й невміння уряду зарадити цьому.

(JBR.-Arch.133)

From ModHG. Krise 'ts', the ultimate source being Gk. krísis, Gsg. kríseōs (: krino) 'separating, putting apart; deciding, determining; judgement, sentence; trial; dispute, quarrel'.

КРИК 'shout, cry; call; hollo, outcry, clamour, vociferation; brawl; scream, shriek, yell, screech; bray, hee-haw; hoot; squawk'; MUk.крикомъ Isg. (XV c. CCM.1,514), OUk.,OES. крикъ, OCS. krikъ, Bu.крик, SC.krîk, Sln.krík, Cz.křik, Po. krzyk, LoSo. kšik, UpSo.křik. – Deriv. крикун.крикуха, криклйвий,-виця,крикнява,/за-,на-,по-/кричати, викричатися,ви-, по-крикувати,-ання, крикнути;FN.Крикун,Крикливець,Крикович,Криколович (Богдан 145).- Syn. /пронизливий:/вереск; /змішаних голосів:/галас,зик; /розм.:/гвалт;/з плачем:/ зойк,йойк; /багатьох:/лемент,Деркач[2],93.

An o/p. imitative formation like Lith.kryksti, Latv. krika, Gk. krikē,a.o.,cf. Berneker 1,616-617, Vasmer[2]2, 376-377,a.o.

КРИКУН, крикучий,etc., see the preceding entry.

КРИЛАС 'choir-loft (in the church)', MUk. OUk. ,OES. крилосъ ,клиросъ ; Ru. крилос. Deriv. : крилошанин. GN. Крилос, see s.v.- Subst. підвищене місце для хору в церкві.

A f/e. deformation (: крило) of Gk.kléros 'clergy'.

КРИЛАШ : крило.

КРИЛО : крити.

КРИЛОС GN. 'Krylos (an old part of Halych)'. Subst.

> Головні укріплення Галича за княжих часів були не у теперішньому місті, але в Крилосі. Крилос має назву від того, що тут засідав „клирос“ — вище духовенство, з митрополитом. Але ця назва повстала пізнійше, в давні часи у теперішнім Крилосі був княжий город, Галич. У Крилосі є висока гора над рікою Луквою, добра до оборони. Гора обведена довкола валами; з одного боку вали ідуть у три ряди, — це останнє укріплення старого города. Церква Богородиці у Крилосі, це стара галицька катедра, пізнійше перебудована; у ній спочивають Володимирко, Ярослав, Роман. Довкола города знаходяться урочища, як Іванівське, Воскресенське, Даниліївське, Юріївське, Ілійщина, — все те місця, де були колись старі церкви, в землі відкопано їх фундаменти. В різних місцях віднаходять багато тесаного каміння, підлоги з поливаної цегли...
>
> (JBR.-Arch.133)

For etymology see крилас,and furthermore : клер/клир/клір.

КРИМ GN. 'Crimea', Ru. Крым,Po. Krym,etc.- Deriv. кримка,кримський;FN.Кримський.- Syn. півострів на Чорному морі;(арх.:) Таврида

From Tk.-Tt. Kyrym : kyrym 'ditch,trench, bank,traverse', Радлов 2,745-746,Мельхеев 40, Staszewski 155,a.o.

КРИНИ́ЦЯ 'spring, source, well',Wd. керни́ця, кирни́ця, M Uk. крини́ца(1627 Беринда), кръница, (XV c.CCM 1,519),OUk. кръница,-ица ,-ицѣ, кырница (XV c. ibidem), OES. къриица/ кръница; BRu. крині́ца, Ru.крини́ца/кры́ни́ца, Po.dial. krynica / kiernica,OPo.krnica. - Deriv. крини́чка, крини́чень-ка, крини́чина,/діял.:/ керни́чка,GN.Криниця, Крини́чка, Криничкй,Кринйчний, Керни́ця, Кер-ничкй;FN. Криницький/Керницький, Кринйчин. - Syn. джерело́.; Wd. сту́дня,колодязь.

PS. *krьnica/*krinica 'ts', Berneker 1,617; according to Miklosich 140, Uk. word is genuine and Po. from Uk.;Brückner 278,on the contrary, assumes that Uk. word was borrowed from Po.; cf. Jurkowski 39-40.

КРИ́ТИ 'to cover, roof, hide, conceal',M Uk., OUK.,OES. крыти, BRu. крыць, Ru.крыть, OCS. kryti, Bu. крия,SC. kr̀iti, Sln.kríti, Cz. kryti, Slk. kryt', Po. kryć, LoSo. kšyś, UpSo. kryć.-Deriv. в-,ви́-,від-,за-,на-,по-,с-кри́ти, -крива́ти, -ання,/с/кри́тий,/по/кри́тка,критта́,кри́тник,ви-від-,на́-,при-криття́,скри́тка; here also: крило́, покро́в/а́/, кри́ша; скритовбйвство, FN.Критюк. - Syn. ховати,прихо́вувати;таїти,зата́ювати.

PS. *kryti 'ts', IE. **krou-ti (:** kreu-) cf. Lith kráuti 'to pack', Latv. kraũt 'ts', Gk. krýptō 'I hide', etc.; Berneker 1, 633, Trautmann 140, Vasmer[2] 2,390,a.o.

КРИЧА́ТИ : крик.

КРИ́ША : кри́ти.

кріва́вий = крива́вий : кров 1.

крі́вля : кров 2.

[illegible]вця : кров 1.

КРІЗЬ, also СКРІЗЬ 'through; everywhere' ModUk.; Ru. СКРОЗЬ, dial. СКРЕЗЬ, Bu.КРОЗ, SC.kröz/krèz, Sln.krèz, Slk.krez/kroz. - Deriv./на́/скрізь ,наскрі́зний,-но,скрі-зня́к.

A PS. blending of *skvozě 'through' and *čerzъ(<**kers-) 'ts', cf. ModUk. че́рез.

крік AmUk. 'creek', first recorded in 1933 (Bilash 377). - Subst. поті́к.

From E. creek 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 370, Royick 83.

крі́ква : кро́ква.

КРІ́КЕТ, also кри́кет,кро́кет 'cricket',ModUk. Subst. гра дерев'я́ними ку́лями крізь дротяні́ ворі́тця.
From E. cricket 'ts', Kirkconnell 7.

кріксколе́ґа Wd. 'war-colleague',first recorded in the XX c. (Горбач 6)- Subst. това́риш із ві́йни.
From ModHG.Kriegskollege 'ts', Горбач,1.c.

КРІ́ЛИК, КРО́ЛИК : коро́ль.

КРІМ [1], кро́мі 'aside, apart from, except' MUk. кро́мѣ (XVII c. ЛСЛ. 101), OUk., OES. ts. Ru. кро́ме. - Syn. опрі́ч.-

крім [2] AmUk. 'cream', first recorded in 1963 (Bilash 377). - Subst. смета́на.

From E. cream 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 370.

КРІ́ПКИ́Й 'strong, firm, hard', MUk., OUk. крѣпкый/крѣпъкый/крѣпъкъ; Ru. кре́пкий, OCS. krěpъ/krěpъkъ, known to all other Sl. - Deriv. кріпке́нький, крі́пко; here also (without -ъkъ suffix): кріпа́к, кріпи́ти(ся), крі́пшати, крі́пость, крі́посний; FN. Кріпа́к, Кріпчу́к, Кріпки́й, Крі́пка (Богдан I42). - Syn. сильний, ду́жий, видержливий.

PS. *krěpъ /*krěpъkъ/jь/ 'ts' with IE. cognates only in Teut. (cf. OIc. krappr 'narrow'), Pokorny 630 (: **krēp- 'strong').

кріс Wd. 'gun', ModUk. - Deriv. крі́сик. Syn. рушни́ця, Франко IO, 508

A Wd. neologism based on креса́ти 'to strike fire', IE. root **/s/ker: **/s/kre-, 'to cut', Pokorny 938.

КРІ́СЛО, Wd. кре́сло 'chair', MUk. крѣсль, (XVII c. ЛСЛ. 91), known to all other ModSl. - Deriv. кріс́елко, кріс́ельце; крісла́тий, - Syn. сиді́ння, стіле́ць із спинкою; фоте́ль.

PS. *kreslo 'ts', IE. root **kred-, also known to Teut. and Baltic lgs., Pokorny 617-618.

Крі́смес AmUk. 'Christmas', first recorded in 1942 (Bilash 378), also Крі́смис, Крі́смус, Крі́стмес. - Subst. Різдво́.

From E. Christmas 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 371, Royick 83.

КРІТ, dial. also крет, крот 'mole', OUk., OES. кръть, BRu. Ru. крот, Bu. кърт, SC. kȑt, Sln. kŕt, Cz., Slk. krt, Po. kret, LoSo. kšet, škret, UpSo. krot. - Deriv. кротови́на, кро́тів, кротови́ння, кротови́й, кротя́чий; кертиця, etc.; FN. Кроте́нко, Кро́тович, Крет (Богдан 143), Кроте́вич. - Syn. рід ссавця́ роди́ни кротових, ряду комахоїдних, УРЕ. 7, 416.

PS. *krъtъ 'ts', IE. root **kreu-t- 'to move', cf. Lith. krutus 'quick, movable', kruteti 'to move quickly', MHG. rütten 'to shake', E. rudder, ToA. kru, etc., Pokorny 623, Kluge 293, a.o.; Wd. крет is obviously borrowed from Po. kret, cf. Richhardt 69; the organic Uk. form КРОТ was substituted by secondary КРІТ like МІХ from МОХ, etc. (see chapter on "excessive i" in Shevelov 604-605).

КРОВ 1.'blood' MUk. крóвь (XУII с. ЛСЛ. IOI), кров (XУI с. КА.55`, XУII с. Гептаглот 30), кро[В] (I596 Зизаній), кровь (I583 АКЖМУ.70), MUk. кровь/кровъ (XIУ-XУ с. ССМ.I,5I5, MUk.OES. кровь / кръвь XI-XIУ с.); BRu. kpoў, Ru. kpoвь, Bu. kpъв ,OCS. krъvь, SC. kȑv, Sln.krî,Gsg.krvî, Cz. krev, Slk. krv, Po. krew, LoSo. kšew,UpSo.kréj, Plb. k/a/rój. - Deriv. кровáвиця, кровин[к]а, кровиночка, кровиця, крíвця, кривáвий/кровáвий,-ість, -во, крóвний,-ність,-но, кровистий,-тість,-то, кровáвити/ся/; крово-: кровожéр, -ливий,-ливість, -ливо,-ний,-ність,-но, кровозмíшення,-шність, -шно,-шник,-шниця, кровонóсний,-но, кровообíг, кровопивець,-вця, кровопíй,-ний,-ність,-но, кровопролитний ,-ність,-но,-ття, кровопускáльний, -но, кровопускáння, кровосисний, кровосóс, кровоспинний,-ність,-но, кровоссáльний, кровотвóрний,-ність,-но, кровотéча,-чний,-чність,-чно, кровоточити,-ивий,-ивість,-иво, кровохáркання, кров'яний,-нистий,-тість,-сто, кров'янити,-ніти, кров'янка; FN. Кров, Кровáк, Кровчéнко, Кровчук, Кров'як, Кровоший (Богдан I44). - Syn. червона рідинá в системі організму; (apгó:) юха, юшка, псяюха, мáзка; (див. теж:) рудá.

PS.*kry, Gsg. *krъve 'ts', IE. **krūs(: root ** kreu-) with cognates in various IE. lgs.,cf. Pokorny 621-623,a.o.

КРОВ 2. also покрóв 'cover', MUk. КРОВЪ (XVII c. ЛСЛ. 101), OUk.,OES. КРОВЪ (XI.c. ff.) - known to Ru. and some other Sl. - Deriv. крíвля; (Святá) Покровá.

PS.*krovъ 'ts' - an apophonic formation from *kriti, see крити.

КРÓКВА, also КРÍКВА 'roofspar,rafter,truss', ModUk. ,known to some other ModSl. - Deriv. крóквина,-иця, крóквівка. - Syn. два бруси, на яких тримається дах.

PS. *kroky,Gsg.krokъve ,stick', with no certain IE.cognates,cf. Berneker 1,621, Machek 236,a.o.

кроп AmUk. 'crop', first recorded in 1942 (Bilash 375), also крап. - Subst. урожáй.

From E. crop 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 367, Royick 82.

КРУЗÉЙРО, BrazUk. also крузéро 'cruzeiro', ModUk.; Ru.,Bu.,Ma.крузéйро,Po. kruzejro. - Subst. монéтна одиниця в Бразилії.

From Port. cruzeiro 'ts', from cruz 'cross' (depicted on coins),the ultimate source being Lat. crux 'cross'.

крýкид AmUk. 'crooked', first recorded in 1930 (Bilash 379). - Subst. нечéсний.

From E. crooked 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 372.

ky Wd. = ko, see К,ІК.

кýгýт Wd. 'penis', first recorded in 1926 (Janów 175). - Subst. чоловíчий статевий óрган.

A dial. deformation of КОГУТ with figurative transfer of meaning.

КУДИ́, dial. куда́ 'where,whither', MUk. куди (ХУІІ с.), коуда (1499), OUk., OES. кудьı, куда; Ru. куда́, OCS. kǫdu, etc.- Deriv. куди́сь, куди-не́будь, /ні/куди́шній. Syn. в яко́му на́прямі?
PS.*kǫdy /:kǫda:kǫdě:kǫdu/'ts', Sławski 2,125.

ку́длай see ґу́длай.

КУЙО́ВДИТИ 'dishevel', ModUk. - Syn. кошла́тити.

According to Shevelov 416, the word comes from Persian yalda '- membrum virile'.

кукаба́ра, also кокабу́ра AustrUk 'kooka-burra', first recorded in 1954 (Chekaluk 19).- Subst. австралі́йська бруна́тно-ряба́, галасли́ва пти́ця.

From AustrE. kookaburra, also goburra, gogobera 'laughing jackass', the ultimate source being aborig. ts., Endacott 20, Reed 96.

КУКУРУ́ДЗА 'maize', ModUk.- Deriv. кукуру́дзяний, -нка.- Subst. росли́на роди́ни зла́кових.

From Rm. cucuruz 'ts', Vrabie 156 (with extensive discussion of the pertaining literature).

КУ́ЛЯ 'ball; globe, bullet', ModUk.; BRu. ts, Po. kula. - Deriv. ку́лька; кулеме́т, -ний, -ник, FN. Куль, Ку́лька (Богдан 149-150).- Subst. кру́гле ті́ло, пре́дме́т; стрі́льно́.

From Po. kula, the ultimate source being MHG. kule 'ts', Miklosich 145, Vasmer^{2}2,413, Sławski 2, s.v., a.o..

КУМ 'godfather; friend, neighbour', MUk кумъ (ХУІІ с. ЛСЛ.103), OUk. OES. коумъ, known to other Sl. - Deriv. КУМА́, куму́ся, ку́мця, /с/ку́матися, кумі́вство, кумува́ти, кума́сь, -а́ся, ку́мкати.

The word is usually explained as an abbr. of *kъ̂motrъ̂ 'godfather', cf. Berneker 1,662, a.o.; this etymology, though acceptable from semantic viewpoint, leaves unsolved the relationship of u: ъ̂ and other formal-structural difficulties; according to Brückner 281 it derives from Tk. kuma 'prostitute', which is rejected by Vasmer^{2}2,414 and other scholars ; cf. компа́дре, кумпа́дре.

кума́дре see кома́дре; кумпа́дре.

кумпа́дре BrazUk.'friend'; also компа́дре 'godfather' (Борушенко Снс.13,9).- Subst. при́ятель: пор. Оповідав мій покійний тато, як то одного разу поїхав до "кумпадра" у відвідини. (Кажу до кумпадра, а не до кума, бо кого іншого називаємо кумом, а кого іншого кумпадром).
Приїхав тато до кумпадра і питається кумадру: А кумпадре де?
А вона відповідає:
— Вигрівається, має грипу.
/Праця, ч.14 за 1981/

From Port. compadre 'godfather', developed into 'friend' in BrazUk.

КУ́РВА 'whore, prostitute', MUk. КУ́РВА, known to all Sl. - Deriv. КУРВА́РСТВО, КУ́РВИТИСЯ, /С/КУ́РВИЙ, Wd. курве́ра (JBR.). - Syn. повія, проститу́тка.

PS.*kury,Gsg.kurъve connected with *kurъ with orig. meaning 'hen,chicken', Vasmer [2]2, 423- 424; its deriv.from G. : Goth.hōrs,OHG.huora,ONor.hora etc., cf. Miklosich 149, Berneker 1,651, a.o., has been rejected by majority of later etymologists.

КУТ 'angle; corner'; MUk.,OUk. коут, OUk.OES. коутъ , кѫтъ, кѫтъ, OCS. kǫtъ, known to all other Sl. - Deriv. кутóк, куто́чок,за́куток, ку́тній, трику́тник,чотироку́тник... FN. Кут, Ку́тний, Кутня́к, Кутчу́к; GN. Ку́ти. Syn. геометри́чна фігу́ра,утво́рена двома́ лініями,що вихо́дять із одніє́ї то́чки, Слум.4,417.

PS. *kǫtъ 'ts',IE. **konp-tos 'bend', cf. Hirt BB. 24,266; re.other etymologies see Berneker 1,602-603, Vasmer[2]2,432-433,a.o.

КУТЕРНО́ГА 'crooked-shanks, knock-kneed', ModUk., Po.kuternoga. - Deriv. кутерно́гий. -Syn. кривоні́г,кривоно́гий.

The word has been extensively discussed by Johann Knobloch in ZslPh. 41,194-195 who refers it to Sl.peiorative prefix *ku- and the words: *tri "three" and *noga 'leg'; against Brückner 285 he derives Po.kuternoga from Uk.in conclusion he states as follows:

Eine überraschend genaue Parallele hierzu führt MAURICE GRAMMONT (Étymologie populaire dans les langues romanes) an: da Hinkende (*boiteux, pieds bot*, ferner auch Prothesenträger: *jambes de bois*) *estropiés* sind und dies als (**estro-pieds*) aufgefaßt wird, gibt es für Einarmige den Ausdruck: *voilà un estrobras*. In: Revue bourguignonne de L'Enseignement supérieur, Jg. 4, 3. Heft, S. 1.

Knobloch's etymology, though formally without reproach, poses some questions re. presence of the word *tri which has no connection with the whole semantic content of кутерно́га ;it seems more persuasive to relate -ter- to *torti and to interpret this compound as *kǫtъ (see КУТ), -ter- (: ТЕ́РТИ) and НОГА́.

КУ́ТИ, also КУВА́ТИ 'to hammer,forge', MUk.,OUk. OES. ковати/кути: кову,ковеши / кую,куєши; OCS. kovati: kovǫ,koveši, known to all other Sl.- Deriv. кова́ль,-ський, підку́тий, ку́зня; кова́рство; FN. Кова́ль,-ський,Ковальчу́к, Ковале́нко,Ковали́сько. Syn. ма́йстер, що обробля́є на гаря́чому мета́ль.

PS.*kuti /*kovati 'ts', IE.root ** kou-:**keu- 'to hew,chop,carve', cf.Lith.kauti 'to strike' , Teut.(G.)*haw- from pre-Teut.* kow-, Pokorny 587, Kluge 137, Berneker 1,592-593,a.o.

КУТЯ́,Wd. кутя́ 'kutya, boiled wheat with honey and ground poppy seeds (eaten at Christmas eve,or after a Mass for the dead)', MUk.,OUk.,OES. кѫтья; BRu. куця́, Ru. кутья́, OCS.kucija. - Subst. ко́ливо з ме́дом і ма́ком.

According to Vasmer[2]2,435, it comes from Gk. koukia : kókkos 'grain'; cf. also Berneker 1,654.

КУЩ 'bush, shrub',ModUk. ; Ru.куст.- Deriv. ку́щик, ку́щичок,куща́вий,кущи́стий,ку́щитися. Syn. дерев'яни́ста росли́на з гілка́ми від ко́реня.

A Uk. neologism derived from КУСТ = *kustjь of uncertain etymology, cf. Berneker 1,652.

ку́я 1. BrazUk. 'cask, vat, barrel', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. посу́да, з якої п'ють гіркий бразилійський чай.

From Port. cuia 'drinking cup'.

куя́ 2. Wd. 'old grumbler', ModUk. - Subst. **куйо́н**.

A deriv. from КУ́ТИ /КУВА́ТИ.

ку́ява Wd. 'secluded hut; steep hill; little known region', first recorded in the XIX c. (Желеховський I,394). - Deriv. **Ку́ява** (назва річки на Гуцульщині, Hrabec 82,246). -Subst. опу́щена ха́та; ма́ло відо́ма око́лиця; стрімка́ гора́; Желеховський, l.c. ; пусте́, незалюднене мі́сце, Рудницький Бойк.24; верхі́в'я гір, Hrabec 41 (: Гуц. "ку́ева").

Like Po. kujawa, dial. for 'unfruitful field', and Kujawy, GN. (part of Poland), this word does not have any certain etymology; Соболевский's reference to a Scytian origin, cf. ИзвОРЯС. 26,IO-II, as well as Moszyński's explanation from ковы́ль and Sławski's attempt to derive it from PS.*kujati 'to murmur' (cf. his ED. s.v.) are scarcely acceptable.

-- * --

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION OF PARTS 17 - 22 /pp.401 & ff./

Л

Л, л — the sixteenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name люди from OCS. *ljudi* 'people'; numerical values: Glagolitic — 50, Cyrillic — 30 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

ла AmUk. 'law', first recorded in 1971 (Koshelanyk 384). - Subst. **зако́н**.

From E. law 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЛАД 'order; regime; way, manner', MUk. ладъ (XVI c. KA.56), Ru. dial. **лад** 'gossip', Deriv. **ла́дний, /з/ла́дити, ла́до** 'husband', **ла́да** 'wife'; OUk., OES. 'husband'; FN. **Ладоми́р, Ладя́та; Ла́до, Ла́да.** - Syn. **поря́док**.

PS. *aldъ 'age, life', IE. root **al- 'to grow', cf. E. old, OHG. ,MHG. ModHG. alt, etc.; this root was orig. used in reckoning age, but afterwards it was also employed to denote 'experience', 'order ,regime', etc. ; cf. Pokorny 26-27, Kluge 7, Berneker 1,682.. 683, Vasmer[2] 2,447, a.o.

ладува́ти Wd. 'to load', ModUk.- Deriv. **ладува́ння, ладу́нок.** - Subst. **ванта́ж.**

From ModHG. laden 'ts', РССтоцький 4, I45.

ЛА́ЗАР, ЛА́ЗОР PN. Lazar, Lazor, Lazarus, MUk. Ла́зарь (1627 Беринда), Лазарѣм, Лазорѣм G.sg. (1484 Пом'яник) OUk. Гнпомозн рабу своему лазоревн забоннику (XIII–XIV c. К Соф графіто); Ru. Ла́зарь.-

- Deriv. Ла́зарович, Ла́зарівна, Ла́зорович, Ла́зорівна, Ла́зурь.-
- FN. Ла́зар, Лазарчу́к, Лазаре́нко, Лазаро́вич, Лазо́бник, Лазе́чко, Лазе́нбій, Лазе́нко, Лазе́та, Лажа́к, Лаже́вський, Лазня́к, Лазьо́, Лазо́к, Лазо́р, Лазора́к, Лазоре́нко, Лазо́рко, Лазо́рик, Лазовчу́к, Лазо́вський, Лазуре́нко, Лазу́рко, Лазу́рок, Лазя́р, Ля́зич, Лази́нський, Лазю́к (Богдан I59, I60).

- GN. Лазаре́нки.-
- Subst. MUk. кому помо́чни єст бъдна́кимітьъ свазанъ, 1627 Беринда.

From Gk. Lázaros the ultimate source being Hb. Elʿāzār 'God has helped', Klein 2, 872, Петровский I38.

/T.S./

ЛА́ЗИТИ 'to climb, crawl; to creep', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. в-, ви̂-, за-, з-по-, під-лази́ти, іт. - Syn. пересува́тися всім ті́лом; підійма́тися вго́ру або́ спуска́тися вниз.

PS. *laziti 'ts', deriv. from *lazъ – лаз 'crawl, crawling; pathway (through a thicket)'; IE. root **lēgh- 'to crawl', Pokorny 660, Berneker 1,697, Trautmann 161, Vasmer 2,450, Machek 260, a.o.

лай AmUk. 'lye', first recorded in 1929 (Bilash 383). - Subst. луг.

From E. lye 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 386.

лайкува́ти AmUk. 'to like', first recorded in 1915 (Bilash 383). - Subst. подо́батися.

From E. like 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 387.

лайм AmUk. 'lime', first recorded in 1972 (Koshelanyk 387). - Subst. вапно́.

From E. lime 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЛА́ПА, dial. ла́ба 'paw', MUk. лапа (XVIII c.); Po. łapa. - Deriv. ла́пка, ла́почка, лапко́, ла́пати, лапну́ти, ла́пу-ла́пу!, лапчастоно́гий, лапани́на, лапайду́х; FN. Ла́па / Ла́ба, Ла́пка / Ла́бка, Лапка́н, Лапко́, Лапо́вський, Лапко́вський, Лапови́й, Ла́пщенко, Лапши́нський, Лапсю́к, Лапту́та, Лапу́к, Лапушня́к, Лапу́та, Лапи́тський, Лап'ю́к (Богдан I56). - Syn. стопа́, нога́ твари́ни, пта́ха та ін., КТС. I27.

PS. *lapa 'ts', IE. **lōpā: **lēpā 'ts' with cognates in Baltic and Teut. (G.) lgs., cf. Pokorny 679, Trautmann 160, a.o.; Wd. (SoCp.) ла́ба is to be considered an "excessive voicing", although Shevelov 482 is inclined to treat it as a borrowing from Hg. láb 'foot', probably via Rm. laba; doubtful.

ЛЕҐАЛЬНИЙ 'legal', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **леґальність, -но, леґалізувати, леґалізація:** узаконення, формально-правне визнання одиниці (індивідума), групи, установи, тощо; в українській діяспорі є два роди леґалізації: (1) визнання своїм, тепер екзильним, урядом і (2) визнання місцевими звичайно крайовими (стейтовими, провінційними) правліннями; на найвищому, федеральному (або «національному») рівні українці в розсіянні мають здебільшого індивідуальну леґалізацію, приймаючи державну приналежність на місцях свого поселення; групової (колективної) леґалізації на федеральному рівні добилися тільки українці в Югославії (Бачка), хоч у деяких країнах були заходи в цьому напрямі, наприклад в Канаді (заходи Яр. Рудницького в Королівській Комісії 1967, П. Юзика в Конституційній Комісії 1972 й ін.); тільки в небагатьох країнах поселення українці добилися федеральної леґалізації деяких аспектів свого життя, напр. Церков, Фундацій, запомогових братств, тощо (в Америці, Канаді, Австралії); JBR.-Arch.133.

From Lat. lēgālis 'ts'.

ЛЕДВЕ, dial. **ледви, ледво** 'almost, hardly, narrowly, scarcely', MUk. **ледве (ХУІ-ХУІІІ с.), ледво (ХУІ-ХУІІІ с.),** Po. ledwo, ledwie. - Deriv. **ледви-ледвиськи, ледь.** -Syn. **насилу, майже.**

From Ps. *jedьva 'ts' "with j-replaced by l-" Shevelov 166, and suffix change: -a → -e/o.

ЛЕДІ, also AmUk., AustrUk. **лейді, лийда** 'lady', first recorded as **леді** in 1910 (Кузеля 180). - Subst. **титул жінок вищого стану, дружин лордів,** Бойків 232; **про жінку взагалі,** Слум 4. 468.

From E. lady 'ts', Bilash 388, Koshelanyk 405.

ледь, ледь-ледь dial. for **ледви** > *ледвь, see **ледве.**

ЛЕЖАТИ 'to lie, recline, repose', MUk. **лежати (ХУІІІ-ХУІІ с. Інтермедії 78), лежать (1583 АЮЗМУ.66),** OUk., OES. **лежати/лежяти**; Ru. **лежать**, OCS. ležati, known also to all other Sl. - Deriv. **лежання, лежачий, /по/лежати, лежак, лежма ітд. -** Syn. **знаходитися в горизонтальному положенні.**

PS. *ležati, IE. **legētī 'ts', Pokorny 659, Berneker 1, 705, a.o.

лейдоф AmUk. 'lay off, laid off, first recorded in 1924 (Bilash 389), also **лийдоф** (Koshelanyk 406). - Subst. **звільнення з праці.**

From E. lay off, laid off 'ts, Bilash, l.c.

лейк AmUk. 'lake', first recorded in 1918 (Bilash 389), also **лийк** (Royick 85, Koshelanyk 406). - Subst. **озеро.**

From E. lake 'ts', Bilash, l. c.

ЛЕКСИКА, ле́ксико- etc. see the following entry.

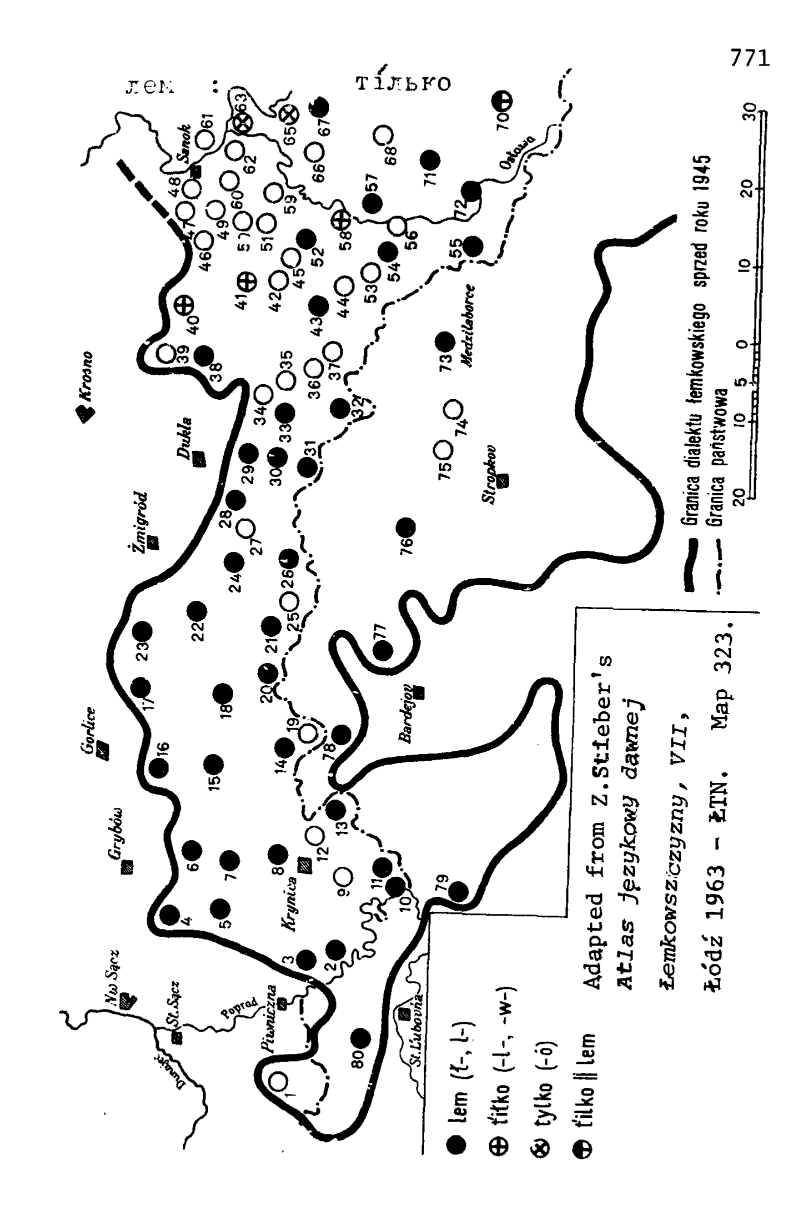
ЛЕ́КСИС arch., 'lexis', MUk. Лексис (1596 Зизаній). - Deriv ле́ксика, лекси́чний, -но, лексико́н, лексе́ма, лексико́граф, ле́ксикографі чний, -но, ле́ксикогра́фія, лексико́лог, ле́ксикологі́чний, -но, лексиколо́гія, лексика́льний, -но, ле́ксикостати́стика, -статисти́чний, іти. - Subst. словни́к, MUk. Лексис Сирѣчъ Реченїа (1596 Зизаній).

From Gk. léksis 'word, phrase, speech, diction' (: légein 'to speak'), Klein 2,884.

ЛЕМ, ЛЕ́МАК see ле́мко.

ЛЕ́МКО, also ле́мак Wd. (Lk.) 'Lemko (inhabitant of the W. central region of the Carpathian Mountains)', ModUk.; Po., Slk., Cz. Łemko. - Deriv. лемки́ня, лемки́ха, ле́мківський; FN.: Ле́мко, Ле́мків /Богдан 161/; GN. Ле́мки, Ле́мківщина.

Derived from лем 'only' which, in turn, comes from Slk. jen 'ts'; re. literature see under бо́йко, cf. also the map on the following page taken from Z. Stieber *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, Zeszyt 7*, Łódzkie T-wo Naukowe. Prace Wydziału I - Językoznawstwa, Nauki o literaturze i Filozofii, Nr.56, Łódź 1963, Map Nr.323 ("tylko").

лен Wd. see **льон.**

ле́нлорд AmUk. 'landlord', first recorded in 1959 (Bilash 391), also **ле́ндлорд** (Koshelanyk 395). - Subst. **домовла́сник.**

From E. landlord 'ts', Bilash, l.c.

ЛЕТІ́ТИ, літа́ти 'to fly, flutter', MUk. **лечу́; льта́ю (ХУІІ с., ЛСЛ.105, 108),** OUk. , OES. **летѣти, лѣтати;** Ru. **лете́ть, лета́ть,** OCS. /po/letěti, lětati, Po. lecieć, latać, etc. - Deriv. **полі́т, лету́н/літу́н, -ка, -ство, -ський, літа́к, лето́вище, ітд.** - Syn. **пересува́тися в пові́трі.**

PS.*letěti, iterrative formation:*lětati'ts'; IE. root **lek-:**lēk- 'ts', Pokorny 673, Berneker 1,703-704, a.o.

ЛИН 'tench', first recordings from the XVII c. (Leder 96), known to all other Sl.- Deriv. **ли́ник, ли́нище, ли́новий;** FN. **Ли́ник / Ле́ник.** - Syn. **рід ри́би** - Tinca tinca (L.).

PS.*linъ /*linь 'ts', IE. root ** lei-:slei- 'slime', Pokorny 662-663, (extensively:) Leder, l.c.

ЛИ́ПА 'linden tree', MUk. **ли́па (ХУІІ с. ЛСЛ.106),** Uk., OES **липа,** known to all ModSl.- Deriv. **ли́пка, ли́почка, ли́пень, ли́повий, липне́вий ітд.**; FN. **Ли́па, Ли́пський, Липове́цький, Ли́півський, Липи́нський, Ли́пківський,** GN. **Ли́пки, Ли́повець,** Syn. **рід де́рева:** Tilia.

PS.*lipa : BS.*lēipā 'ts', Trautmann 155.

ЛИ́ПЕНЬ, dial. **ли́пець : ли́па.**

ЛИСТ 'leaf, sheet (of paper); letter', MUk. **листъ (ХУІІ с. ЛСЛ.106),** OUk., OES. **листъ,** Ru. **лист,** OCS. listъ, Po. liść/list, etc. - Deriv. **листо́к, листо́чок, ли́стик, листо́вий, листува́тися, -а́ння; листо-но́ш/а/, -па́д, -падо́вий, ітд.** - Syn. **то́нка зеле́на пласти́нка росли́ни; то́нкий шмато́к папе́ру.**

PS.*listъ 'ts', IE. **leiktos 'ts', Berneker 1,724.

ЛИСТО́ПАД **: лист і па́дати.**

ЛИ́ТИ, dial. also **лля́ти** 'to pour', MUk., OUk, OES. **лити,** Ru. **лить,** OCS. liti, lijati, Po. lać, OPo. lić, Cz. líti, SC. liti, etc. - Deriv. **в-, ви-з-, за-, під-, -по-ли́ти, в-, ви-, з-, за-, під-, по-лива́ти, -а́ння, ітп.** Syn. **спричиня́ти текти́.**

PS.* liti/*lijati 'ts', IE.**leitī 'ts', Pokorny 665, Vasmer[2] 2,504, Trautmann 156, a.o.

ЛИ́ХО 'misfortune', ЛИХИ́Й 'unfortunate', known to all other Sl. - Syn. **біда́, неща́стя; (лихи́й:) злий, недо́брий, пога́ний.**

PS.*lixo, *lixъ/jь/'ts', IE. root **leik-so-, Pokorny 667, Vasmer[2] 2,505, a.o.

ЛИЦЕ́ 'face', known to all other Sl.- Syn. **пере́дня части́на голови́ люди́ни, КТС.130.**

PS.*lice :*likъ 'ts', cf. Uk. arch. **лик,** MUk., OUk. **ликъ** 'ts'.

ЛІВИЙ 'left', MUk.,OUk.,OES. лѣвый, лéвый, OCS. lěvъ, Po. lewy,etc. - Deriv. лівиця,лівизна,ліворуч,лівобережний, лівобічний; GN.Лівобережжя. - Syn.по серцевому боці тіла; протилежний до правого.

PS. *lěvъ/jъ/'ts', IE.**laiuos 'left', Pokorny 652, Berneker 1,714-15,a.o.

ЛІД,Gsg. льоду 'ice', MUk.лѣдъ (ХУІІ с. Синонима І58), лед (І456 ССМ.І,542),OUk. ледъ; Ru. лед ,OCS. ledъ, Po.lód,etc.- Deriv. льодина,льодинка,льодистий,льодовий,-ик, льодовник/ледівничка, льодо-різ,-руб, -сховище, льодяний,-ик.Syn.замерзла вода.

PS. *ledъ 'ts', BS.*leda-/*ledu-, Trautmann 154, Berneker 1,699,a.o.

ЛІК, also ЛІКАРСТВО 'medicine,drug', MUk. лікарства (ХУІІ с. Гептаглот 3І),лѣками Ipl. (І747 Інтермедії І78),OUk. лекарство; OES. лѣкъ ; Ru.лек, Po.lek/lekarstwo,etc. - Deriv.лікар,-ський,лікарня,лікарняний,лікувати/ся/- Syn.оздоровлювальний засіб.

PS. *lěkъ 'ts', generally considered a borrowing from Goth.lēkeis 'medical man',cf. Berneker 1,710,Vasmer[2]2,478,a.o.

ЛІКОТЬ'elbow;cubit,ell',MUk.,OUk.,OES. локъть , known to all other Sl.-

PS. *olkъtь 'ts',IE.root**ol-:el-,Pokorny 307-309.

ЛІНҐВІЦИД,SovUk.лінгвіцид 'linguicide', first occurrence: 1967; BRu. лінгвіцыд , Ru.лингвицид, Po.lingwicyd,etc. - Deriv.лінґвіцидний. Subst.мововбивство.

Semantics:

The term and concept of *linguicide* (originally:*linguocide*) was introduced first by the author of this dictionary in the 1st Volume of *Report of the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism* in Ottawa in 1967,pp. 163- 164, and subsequently reprinted in separate editions in 1968,1976 and in *The Ukrainian Review*,London, No.4/1978,pp.24-42; the following are excerpts from the latter:

Any of the following acts committed with intent to destroy in whole or in part or to prevent the natural development of a language or dialect should be considered as a linguicidal act:

a) killing members of a community speaking a respective language or dialect (genocide);
b) imposing repressive measures intended to prevent the natural, organic development of a language or dialect;
c) forcibly inflicting on a bilingual community conditions of cultural development calculated to transform it into unilingual groups;
d) against the will of an ethno-lingual group, denying the right of a language to be taught in public schools, to be used in mass media (press, radio, television, etc.);
e) against the demand of an ethno-lingual group, refusing moral and material support for its cultural endeavours and language maintenance efforts.

(P. 38).

Etymology:

An artificial compound of Lat. *linguo-/lingui-* : *lingua* 'language' & *-cide* : *Lat.cīdere* < *caedere* 'to strike down,slay', based on such formations as *genocide (1944),fratricide, regicide, suicide*,etc.; cf. Onions 910, Klein 1,288.

ЛІ́НІЯ 'line', ModUk.;
ла́йна AmUk. 'line', first recorded in 1918 (Bilash 384). - Deriv. **зла́йнуватися** (1981, ОВ.) - Subst. **лі́нія.**

From E. line 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 387, Royick 84.

ЛІ́ПСТИК (JBR.), also
ли́пштик AmUk. 'lipstick', first recorded in 1924 (Bilash 394), also **ли́пстик** (Koshelanyk 408. - Subst. **губна пома́да.**

From E. lipstick 'ts', Bilash, l. c.

ЛІ́РА 1. 'lyre', OUk., OES лvра, Ru., Bu. **ли́ра**, Po. lira, etc. -Deriv. **лі́р/н/ик, лі́рика, ліри́чний, -но, -ність, ліроzна́вство, -вчий.** -Subst. **музи́чний інструме́нт**, Ц-Р.338.

From Gk. lýra 'ts', Преображенский 456, Vasmer 2,500, Klein 2,916.

ЛІ́РА 2. 'lira', ModUk.; Ru., Bu. **ли́ра**, Po., Cz. lira, etc. - Subst. **моне́та**, Ц-Р.338.

From Rm. lira 'ts', the ultimate source being Lat. libra 'pound', Klein 2,916.

ЛІ́РА 3. 'lyre-bird', ModUk.; Ru., Bu. **ли́ра**, Po. lyra (ptak). -Subst. **пти́ця**, Ц-Р.338.

From E. lyre/-bird/ 'ts', Chekaluk 38.

ЛІ́РА 4. AustrUk. 'dweller of Queensland', first recorded in 1954 (Chekaluk 21). -Subst. **ме́шканець субтропі́чного Кві́нсляндy.**

According to Chekaluk, l.c., from Austr.E. lyrebird, cf. also Reed 37; another deriv. from lirra-lirra 'wren' might also be considered, cf. Cooper 20, Reed 101.

ЛІТА́ТИ : лeті́ти.

ЛІ́ТО 'summer', MUk., OUk., OES. **лѣто,** Ru. **ле́то**, OCS. lěto, Po. lato, etc. - Deriv. **лі́течко, лі́тній, літува́ти-, -а́ння, лі́товище, -исько, літо́пис, - ний, -ець, літочи́слення, лі́тошній, одно-, дво-, три-...сто-лі́тній, -лі́ття, многолі́ття, (арх.:) многолі́тствіє.** - Syn. **пора́ ро́ку між весно́ю й осі́нню.**

PS.* lěto 'ts', IE**lēto 'a warm time', Pokorny 680, Berneker 1,713-714, a.o.

ЛІФТ 'lift', ModUk. - Deriv. AmUk. only: **лефтува́ти,** also **лифтува́ти** ' to lift', first recorded in 1927 (Bilash 392). - Subst. **підійма́ти.**

From E. lift 'ts', Bilash, l. c.

ЛІЦЕНЗІЯ, ЛІЦЕ́НЦІЯ 'licence', ModUk.;
ла́йсенс AmUk. 'license', first recorded in 1929 (Bilash 385). - Subst. **ліце́нзія** (до́звіл).

From E. license 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 388, Royick 84.

лля́ти : ли́ти.

ЛОБ 'forehead',MUk. лобъ,OUk.,OES. лъбъ; Ru. лоб, OCS.lъbъnъ,Po.łeb,etc. - Deriv. ло́бик,лобови́й; FN.Лоба́й,Лоб'ю́к. -

PS.*lъbъ 'ts',IE.**lub-:**leub/h/-'to shave', cf. Pokorny 690,(extensively:)Sławski JP.36,72.

лоба́ївець AmUk. 'follower of Danylo Lobay' (former leader, later a dissident of the communist group in Canada), first recorded in 1960 (Bilash 397). - Subst. одноду́мець Лоба́я в Кана́ді.

From the name of Лоба́й in Winnipeg.

лов AmUk. 'low', first recorded in 1929 (Bilash 397), also ло (Koshelanyk 402). - Subst. ни́зький; ни́зько.

From E. low 'ts', Bilash, l. c.

ловд AmUk. 'load', first recorded in 1939 (Bilash 397). - Subst. ванта́ж.

From E. load 'ts', Bilash, l.c. Koshelanyk 403, Royick 85.

лоґ, also льоґ (Bilash 398), лаґ (Koshelanyk 384) AmUk. 'log', first recorded in 1927. - Subst. коло́да.

From E. log 'ts', Bilash l.c., Royick 84.

ло́ер AmUk. 'lawyer', first recorded in 1930 (Bilash 399), also ло́яр (Koshelanyk 403), - Subst. адвока́т.

From E. lawyer 'ts', Bilash l. c. Royick 84.

ло́кі AmUk. 'lucky', first recorded in 1930 (Bilash 386), also ла́кі. - Subst. щасли́вий.

From E. lucky 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 390.

лонч AmUk. 'lunch', first recorded in 1911 (Bilash 400), also ланч. - Subst. пере́куска.

From E. lunch 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 391, Royick 85.

лорікі́т AustrUk.'lorikeet', first recorded in 1977 (Chekaluk 21).-Subst. весе́лкарід австралі́йського кора́лю.

From AustrE.lorikeet 'ts',Chekaluk,l.c.

ЛОТ 1.plumb, sounding lead,plummet',ModUk.- Subst. глибомі́р,при́лад вимі́рювати глибину́ мо́ря,Бойків 237.

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

ЛОТ 2.'half an ounce', ModUk. - Subst.мі́ра ваги́, Бойків 237.

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

лот 3. also льот AmUk. 'lot', first recorded 1907 (Bilash 402).-Subst. земе́льна ділянка,Koshelanyk 400, ділянка, Royick 85.

ЛУК 'bow,arch',MUk.,OUk.,OES. **лукъ**, Ru. **лук**, OCS. lǫkъ, Po.łuk/OPo.łęk(but:kabłąk), etc. - Deriv. **лучо́к,лучкува́тий, лу́чний**, here also: **лука́,лу́чка; лука́вий,-ити,лука́вець,лука́нь,лука́вство, лука́вний,-но,ність, луко́ви/с/тий, -тість,-то;** GN. **Довголу́ка, Лука́,Лу́кавець,Лука́ни,Лу́кавиця/Лу́ковиця,Лу́цьк/е/;** FN. **Лукаве́цький, Лука́вий, Лу́цький.** - Syn. **дуга́; ручна́ збро́я в ви́ді дуги́ з тяти́вою для стріля́ння.**

PS. lǫkъ 'ts',IE.**lonkos 'ts', root **lenk- with several cognates in IE,lgs.,cf. Pokorny 676-677,Berneker 1,739-740, a.o.

ЛУКА́ PN, 'Luka. Lucas, MUk. ЛУКА́ (1627, Беринда), Луки, луки G sg. (1484 Пом'яник), OUk. м҃ца авъгоуста въ к҃в преставися рабъ б҃жии лука епп҃ъ б҃жиимъ бѣлогородьскыи (XI c), (К соф графіто); Ru. Лука́. - Deriv. **Луки́ч,Луківна,Лука́нь, Лука́ш,Лукач.- Лукачу́к,Луканчу́к,Лука́невич,Лукано́вський,Лукано́вич,Луканю́к, Лука́с,Лукасе́вич,Лука́ш,Лукаше́нко,Лука́ще́нко,Лукащу́к,Лукашів,Лукаше́цький,Лука́мич,Лукинащу́к,Луке́нчу́к,Луки́й,Лукіне́ць, Лукіню́к,Лу́ків,Луківча́к** і тд.(Богдан 167). - Subst. MUk. гр:[бзскршаан] самому зъ мертвых востаньє : ла҃т : ѿ свѣтлости, N. ма҃; разумен) 1627 Беринда.

From Gk. Loukas, abbreviated form of Loukios the ultimate source being Lat. Lucius : lux 'light', Klein 2, 910, Петровский 144. /T.S./

ЛЮ́БИЙ 'beloved,dear,lovely,darling',MUk., OUk.,OES. **любьій,любъ;** Ru. **любьій/любо́й**, OCS. ljubъ/jь/, Po.luby, etc. - Deriv. **любо́в**, Ud. **люба́/люба́; люби́ти/ся/, любува́ти/ся/, люби́тель,-ка, люба́с, лю́бка,не́люб,/у/любле́ник,-иця, любому́др, люб'я́зний;** PN. **Лю́ба, Лю́бка, Любоми́р,Любосла́в.** - Syn. **бли́зький се́рцю, дороги́й,КТС.133.**

PS. * ljubъ/jь/ 'ts' , IE.**leubhos'desired, beloved', Pokorny 683-684.

ЛЮБИ́СТОК 'Levisticum officinale:sweetheart', ModUk.;BRu. **любі́ста**,Ru.**люби́ста,люлюби́стра**,(from Uk.:)**люби́сток**,Po.lubistek. -Syn.**лю́бчик,люби́мене,приворо́тне зі́лля, зоря́,кашта́нчики**,etc., see Makowiecki 209.

A f/e. deformation (:**люби́ти**)of Lat. term Levisticum, the ultimate source of which is Lat.ligusticum 'belonging to Liguria', Klein 2, 884.

лю́бра Austr Uk. 'lubra',first recorded in 1971 (Chekaluk 21).-Subst. **жі́нка.**

From Austr.E.lubra 'ts',the ultimate source being aborig.lubra for 'woman',Reed 101.

ЛЮБУВА́ТИ/СЯ/: лю́бий.

ЛЮД 'people; humanity', MUk.,OUk.,OES.людъ; BRu.,Ru. люд ,OCS.ljudije, Po. lud, etc. - Deriv. люди́на,лю́дство,-ський,лю́дяний,лю́дний,лю́дність,лю́дськість, люде́ць; людо-же́р/ний/,-їд/ство/, людні́ти, залю́днювати,-ання,перелю́днений,-ння,не́люд,-ський, ітд.;PN. Людми́ла,Людосла́в, Людоми́р. - Syn.наро́д; лю́дські права́,у відрі́зненні від індивіду́альних прав люди́ни,

> відносяться до групових (колективних) прав; ці останні основані на доктрині про природні. вроджені права, з якими люди приходять на світ і мають їх власне силою своєї приналежности до людської раси й існування на землі; Генеральна Асамблея ОН прийняла в 1948 р. Універсальну Деклярацію Прав Людини, сконфузивши її із «людськими» (колективними) правами; щойно в 1968 р. започатковано дискусію над різницею прав людини — індувідума й людських прав — колективних; останньо почалися серіозні заходи в цьому напрямі, зокрема після Гельсінкського акту 1975 р.

(JBR.-Arch.133)

PS.*ljudъ 'ts',IE.root **leudh- 'to grow up', Pokorny 684-685,with cognates in Skt.ródhati 'it grows', Av. raoδa- 'growth',Gk.eléutheros 'free', Alb.polem 'people', OHG.liut 'nation', Goth. liudan,OSax.liodan, AS.leódan 'to grow', ModHG. Leute, Kluge 215; cf. also Vasmer[2]2,545, Berneker 1,758,Trautmann 160, Brückner 303,a.o.

ЛЮ́ЛЬКА 'pipe', ModUk., Ru.dial. ts,Po.lulka. - Deriv. лю́лечка, лю́льник,лю́льок,лю́льочник (Makowiecki 245); FN. Лю́лька,Люльчу́к. - Subst. тру́бка для ку́рення,фа́йка. (арґо́:) ди́мка, Горбач 6,33.

From Tk.-Azerb. lülä 'ts', Miklosich 176, Радлов 3,762,Макарушка II, Акуленко I38, Дмитриев 28, Lokotsch 106, Vasmer[2]2,546.

ЛЮМБА́ҐО, AmUk. ломбе́ґо (since 1959 Bilash 399) 'lumbago', ModUk. - Subst. фо́рма ревмати́зму в м'я́зах, Бойків 238; про́стріл, Подвезько 337.

From E. lumbago 'ts', Bilash, l.c., the ultimate source being Lat. lumbus 'loin', Klein 2, 911.

лю́мбер, also лу́мбер, ло́мбер (Bilash 403), лю́мбир (Koshelanyk 401) AmUk. 'lumber', first recorded in 1929. - Subst. дошки́.

From E. lumber 'ts', Bilash, l.c.

See also люмбредже́к.

люмбредже́к, also ло́мберджек, ля́мберджек AmUk. 'lumberjack', first recorded in 1924 (Bilash 403). - Subst. деревору́б, робітни́к у лі́сі.

From E. lumberjack 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 402, Royick 85.

лю́тень = лю́тий see the following entry.

ЛЮ́ТИЙ 'fierce,cruel,severe'; February';MUk. лютий, OUk.,OES. лютый,Ru. лю́тый ,OCS. ljutъ, Po. luty,etc. - Deriv. лю́тість,лють, лю́тощі,лю́то,/роз/лю́тити/ся/, розлю́чений, -ність,-но,лютува́ти,-а́ння; Wd. лю́тень (= лю́тий 'February'),лютне́вий; PN. Лютосла́в; FN. Лю́та,Люта́к,Лю́тень,Лю́томський,Лю́тий,Лю́тик,Лю́тек (Богдан I7I);EN.лю́тичі;GN. Лю́товиська/Лю́товище, Лю́тча.-Syn.(про тварину́:) хи́жий,кровоже́рний,злий; (про лю́дину:) безжа́лісно жорсто́кий,неща́дний,нелю́дський; по́вний зло́би,зло́сти...(про моро́з,ві́тер та ін.:) ду́же си́льний,КТС.I34.

PS. *ljutъ/jь/ 'ts', IE. **lēutos 'ts'with very few cognates in other lg.groups,cf. Cymr. llid 'ira,iracundia',Pokorny 691,Berneker 1, 760, Fraenkel IF.50,14,Vasmer²2,547,a.o.

лю́фа Wd. 'barrel of a gun,cannon', ModUk.; Po. lufa. - Subst. ду́ло рушни́ці,Франко 2,43I.

From ModHG.Läufe 'ts', РССтоцький 4,208.

люфт, люхт dial.'air',ModUk.- Subst. пові́тря ; відду́шина (в гру́бі),Жилко 304.

From ModHG. Luft 'air',РССтоцький 4,2I6.

ЛЮ́ШНЯ , dial. also лушня́ 'curved piece of wood supporting the waggon ladder ', ModUk.; Ru.люшня́, Po. lusznia,etc. - Subst. дрюк,що підде́ржує бічни́цю /полу́драбок/ во́за.

From MHG. liuhse, Bavarian leuchse 'ts', Miklosich 176, Brückner 304,a.o.; Wd.люшня , perhaps,via Po. lusznia.

ЛЯ́ВН-ТЕНІС , SoWUk.ла́унтеніс 'lawn-tennis', ModUk., known to all other ModSl. - Subst. ТЕ́НІС.

From E. lawn-tennis 'ts', Kirkconnall 7.

ЛЯ́ВФЕР 'bishop (chessman)', ModUk. - Subst. бігу́н, слон.

From ModHG. Laufer 'ts',

ЛЯГТИ́, ЛЯГА́ТИ 'to lie down', Ru.лечь, OCS.lešti: lęgo, SC. leći. - Deriv. ви́-,з-, по-,при-ляг/а́/ти́,-а́ння, ляговити/ся/, наляг/а́/ти́, наполяг/а̀/ти́, наполе́гливий, -вість,-во; ля́га, ляга́вий. - Syn.покла́стися, положи́тися;/полягти́:/ уме́рти.

PS. *lęg/a/ti 'ts' being causativum of *ležati, see лежа́ти.

ЛЯ́ДА 1. - ля́до.

ля́да 2. Wd. 'counter (in a store)', ModUk., Po.dial lada. - Subst. при́лавок; скри́ня.

From ModHG. Laden 'ts'.

ля́да-3. arch. 'some, any', MUk. ляд, ля́да- (XVII-XVIII c. Інтермедії; Байки 198).Subst. якийне́будь.

From Po. lada- 'ts'.

ЛЯ́ДО, ЛЯ́ДА 'field ; hill covered with pines', MUk. лядьı NPl. (XVII c. Тимченко 119),ляди́на - поле (XVII c. ЛСЛ. 111), OUk., OES. лядо,лядина; Ru. ля́да, SC. lèdina, Sln.ledína, Cz.lada/lado,Slk. lado,Po.ląd, LoSo. ledo, UpSo.lado. - Deriv. ля́дик, ля́ди́на, ля́дник (Makowiecki 180,202), лядо́вник, лядува́ти (Андрусишин-Крет 471),ля́дський/ля́цький (Огієнко РМ.3,34-35);here also : лях ,see s.v.- Syn. по́ле; висо́ке мі́сце в лісі заро́сле сосно́ю,Жилко 164.

PS. *lędo/*lęda 'field', IE. root **lendh- with cognates in Baltic,Teut.(G.),Celtic,Romance, corresponding to E.land with orig. meaning 'open space, open land, heath,prairie', Pokorny 675.

ЛЯ́ДСЬКИЙ,ля́цький : ля́до see the preceding entry.

ЛЯК 1. 'fear', MUk. лякатися (XVI c.KA.58), ляка́юсь (XУII c. Синонима I59), лякаєш (XVIII c.Інтермедії 192); Po. lęk, Cz. lek. Syn. страх,бо́язнь,спо́лох; побо́ювання.

PS.*lękъ 'ts', related to *lǫkъ (Uk.лук)with orig. meaning 'to bend oneself ,to bow (from fear)', Doroszewski SymbRozwadowski 1,34.

ЛЯК 2. 'gum-lack ,sealing wax', ModUk.,known also to other ModSl. - Deriv. /за/лякува́ти, /за/ляко́ваний,/за/лякува́ння. -Subst.ро́зчин смоли́ в спи́рті,шпиґина́рі,тощо,що ним ґлясу́ють рі́зні ви́роби,Бойків 240.

From ModHG. Lack 'ts'.

ЛЯ́КМУС 'litmus paper',ModUk.,known to other ModSl. as well. - Deriv. лякмусо́вий.Subst. си́ня фа́рба,що червоні́є від кисло́т.

From ModHG. Lackmus 'ts'.

ЛЯ́ЛЯ 'doll,dolly', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. ля́лька,ля́лечка/ля́лічка; PN. Ля́ля,Ля́лька,Ля́лічка; FN. Ляля́х, Лялю́к,Ляльків,Лялько́,Ляльчу́к (Богдан 168). - Syn. і́грашка; дити́на.

From children's language: *ljalja 'ts'.

ЛЯ́РВА 'larva'; mask; whore';ModUk.,known to all other ModSl. - Subst. ма́ска,замаско́вана люди́на, Франко 11,565; ву́личниця,шлю́ха, Горбач 6,17.

From Lat larva 'mask', Горбач l.c.

ЛЯ́СИ abbr. of баля́си.

ЛЯ́СЬКИЙ for ля́шський : лях.

ЛЯ́ТИ Wd.for лля́ти, see ли́ти.

ЛЯ́ЧНИЙ,-но : ляк 1.

ЛЯХ 'Pole; (derogative:)Polack', MUk. лях (1736 Інтермедії 108,111), ляхи Npl (1599 Худаш 94), Ляхьı 'По́льща, По́льське королі́вство' (XУ c. CCM 1, 569), OUk.OES. ляхьı 'ts'; BRu., Ru. лях, Po. (from OES.) lach, (artificial:) lech, Lechita (instead: *lęch/ita/). – Deriv. ляшо́к, ляшу́ра, ляхва́/ляшва́, ляшня́, ля́шка, ляхі́вка; FN. Лях (first recording already from 1444, cf. CCM. 1,569), Ляхі́мець, Ля́хман, Ляхо́вий, Ляхо́вич, Ляху́та, Ля́шка, Ляшкі́вський/Ляшко́вський, Ляшу́к, Ляшо́нко (Богдан 168-169), MUk. Ляховицки (1473 CCM. 1,569); GN. Ля́хівці, Ля́ховичі, Ля́ховка; /гідроніми:/ Ля́хів, Ля́хів Ко́втун, Ля́хівка, Ля́хівський струмо́к, Ля́ховець, Ляше́ва, Ляші́в, Ляшкі́вка, Ляшу́л, Ляшу́лець (СГУ. 334-335). – Syn. поля́к; (derogative) полячи́на.; (in folklore) во́рог, Онацький 2, 879-880.

PS. *lęchъ < *lęd-chъ : *lędo 'field' with suffix -chъ < IE. **-so- or **-kho- extensively discussed by Sławski SPS. 1,70-71; cf. also Buga ZfslPh. 1,33, Vondrak 1,723, Nehring Archiv 3,467-468, Perwolf Archiv 4,63, Miklosich 164,428, Brückner 289, Taszycki ZfslPh. 9,231, Rudnicki SO. 8,515-524, Zborowski Lud 31,65-92, Vasmer [2]2, 553, Ильинский ИзвОРЯс. 4,1129, Мациевич КСт. 1:2,301, a.o.; like forms of other ethnonyms лях had also many "learned" f/e., among others, the well known legend of three brothers: Lech, Czech i Rus, who gave the origin to three nations: Lechia, Czechia and Ruś, cf. the present author's article in Proceedings of the 6th Intern. Congress of Onomastic Sciences, p. 433; or the following Uk. pseudology:

"Влахи – ляхи"...

Поверх тисячі літ до нашої ери в Україні, котру наука рахує колискою арійців, тобто індоевропейців, або, як іноді називають, індо-германців, зформувались кельтські племена Валоно-Волохів. Вони поширились по цілій Европі і рештки їх знаходимо ще й сьогодні. Це ірляндці та шотляндці. Їх племінні назви вони залишили і досі як історичні пам'ятки.

Наша Волинь від валонів, Полуднева Шотляндія (Велс), стара Валенсія, провінція в Еспанії — Валенсія, Полуднева Бельгія заселена валонами. В Полудневій Австралії ще й досі містечко Велс. Це усе від валонів. Колись могутнє кельтське плем'я валонів перше освоїло рогату худобу, і нам залишило ім'я воли, та земля, де воно жило — Волинь. А на півночі, де вони оселились, як осадники — залишилась назва Олонец — через втрату В. З тієї ж доби — чи те саме плем'я, чи йому рідне, знане під назвою волохів, або влахів, що осіло в східній частині Европи...

Щодо назви поляки, то, здається, це ті нащадки, що постали по ляхах. Поляки найпізніше за всіх слов'янізувались. Назва по-ляхи (поляки) аналогічна назві литовського народу, що сьогодні є германізований: пруси або прусаки.

Пруси — це нащадки русів (По-руси). Це ті, що залишились, коли руси вийшли в Україну.

С. СТЕП

(JBR.-Arch. 133)

* * *

Very interesting is the semantic transfer: 'Pole → enemy' in Uk. folklore; according to Онацький, l.c.:

В українських народніх піснях «ляхами» називають не тільки поляків, а взагалі ворогів, от як у пісні про Сем. Палія, якого підступом схопив Ів. Мазепа: «Ой під дубом, стародубом, там ляхи суд збирали, того Семена, того Палія на баль зазивали...»

З цього приводу М. Драгоманов писав: «Вороги Палія повернуті вже просто в ляхів, — бо така вже звичка неписьменних українців всяких ворогів обертати в ляхів: так в однім варіянті про руїну Січі в 1709 р. Галаганові козаки і москалі повернуті в ляхи. Єсть варіянт пісні про руїну Січі 1775 р., у котрому і тут винні ляхи, а в однім галицькім варіянті пісні про Саву Чалого і цього слугу ляшського вбивають не запорожці, а «ляхи- гайдамаки»... («Історичні пісні...» ч. I, розд. II, ст. 25).

ЛЯХВА́, ляшня́ see the preceding entry.

ЛЬВІВ, Gsg. **Льво́ва** GN. 'L'viv, Lwiw, arch. Lvov'; BRu., Ru. Bu., Ma. **Львов**, Po. Lwów, Cz., Slk. Lvov, etc. - Deriv. **льві́вський, по-льві́в--ськи, -ському, львов'я́нин, львов'я́нка, Льві́вщина.** - Syn. **Льва го́род.**

Named after Prince **Лев** - Leo, son of WUk. King Danylo (1272-1301). In his study of the history of the name in *Zeitschrift für Namenforschung*, Vol.17, pp.63-57, the author found the following:

Die geschichtlichen Quellen[1] liefern uns über den Ortsnamen[2] folgendes Material:

Zuerst wurde der Name in den altukrainischen Urkunden notiert und zwar als:

a) L(ь)vovъ: со Львова (1259) XIV PSRL[3]) II 195; Лвовъ (1261) XIV PSRL II 198; въ Лвовѣ (1292) XV Кг[4]) I 420 μ; по Львовскую дорогу 1366 Кг I 501; соцкий лвовский 1386 Кг I 420 ε; во Лвовѣ 1400 Кг I 420 ϑ; AJZR[5]) I 3; AGZ[6]) VII 207; съ Львова 1407 AGZ VII 207; Львовчане 1407 AGZ VII 207; Ливовчане AGZ VII 217; боурграре ливовскии 1460 AGZ VII 237; мѣста ливовского 1463 AGZ VII 243; о Львовской земли 1654 AJZR XIV 176; AJZR XIV 558; во Лвово 1669

1) Näheres darüber s. Mychajlo Hruševśkyj: Istoryja Ukrajiny-Rusy, Lemberg 1905, Bd. II, S. 471—2; die wichtigste Literatur ibid. S. 572. Vgl. auch: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Warschau 1880—1902, Bd. I—XV, Józef Haliczer: Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych, Tarnopol 1935, S. 154 und Ivan Krypjakevyč: Istoryčni prochody po L'vovi, Lemberg 1932, S. 3 ff.

2) Über das Suffix vgl. Witołd Taszycki: Rzekomo dzierżawcze nazwy miejscowe. Znaczenie przyrostków *-ów, -owa, -owo, -in, -ina, -ino.* „Język Polski", 1937, Bd. XXII, S. 104—11.

3) Polnoje sobranie russkichъ lětopisej izdannoje Archeografičeskoju Kommisijejn, Petersburg 1843, Bd. II.

4) A. Krymskij: Ukrainskaja grammatika, Moskau 1908, Bd. I.

5) Akty otnośaščieśa kъ istorii Južnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannyje Archeografičeskoju Kommisieju, Peterburg 1863 bis 1892, Bd. I—XV.

6) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwnm t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, Lemberg 1868 bis 1931, Bd. I—XXIV.

AJZR VIII 144; подо Лвовомъ 1671 AJZR IX 612; подо Лвовъ 1673 AJZR IX 159; Лвовъ 1764 Kordt Nr. 29. —

b) **Lvovъ horodъ (hradъ)**: на городъ на Лвовъ (1283) XIV PSRL II 212: городъ Лвовъ 1648 AJZR VIII 278; VIII 282; въ городѣ Лвовѣ 1648 AJZR VIII 282; 1649 AJZR VIII 299; въ городѣ во Лвовѣ 1649 AJZR VIII 297; близу града Лвова 1654 AJZR XIV 326. —

c) **Ylvovъ**[1]): при . . . воеводѣ Илвовскомъ 1371 Кг I 420 β; воiтъ Iлвовскый Кундратъ 1400 Кг I 420 ϑ; воевода Илвовскiй 1400 AJZR I 3; до Илвова 1407 AGZ VII 205; илвовского мѣста 1407 AGZ VII 205; мѣстичи илвовстiи 1434 AGZ VII 116. —

d) **Liovъ**: ωт(ь) Лïωва 1504/17 AGZ VII 244; старшим(ъ) лïωвским(ъ) 1501/17 AGZ VII 244.

Die polnisch oder lateinisch geschriebenen Urkunden liefern uns folgendes Material über *Lemberg*:

a) **Lwów:** in castro *Liwow* 1340 Mon[2]) II 860; in castrum *Lywow* vel Lamberg 1342 Mon III 200; civitas nostra *Lwow* 1356 AGZ III 13; ze *Lwowa* 1564/5 Zer[3]) III 328; Lwowyanie 1565 Zer II 77; Miasto *Lwow* — myesczanie *lwowsczi* 1564/5 Zer III 338; we *Lwowie* . . . z miasta *Lwowa* 1564/5 Zer III 341; kn *Lwowu* 1564/5 Zer III 359; Miasto *Lwów* 1649 AGZ XXIV 80; *Lwow* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt[4]) Nr. 3; *Luwow* 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; *Luwow* 1696 Karte von Polen gezeichnet von Hnbert Jaillot, Kordt Nr. 7; *Lwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann; Kordt Nr. 20; *Luwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von M. Sentter, Kordt Nr. 21; *Lwów* 1764 AGZ XXIII 451; *Lwow* 1769 Karte der Ukraine nnd des östlichen Teiles von Polen gezeichnet von G. Facins, Kordt Nr. 26; z ziemi *lwowskiej* 1770 AGZ XXIII 606. —

b) **Lvovia:** processerat *Livoviam* 1351 Mon II 885; in civitate *Lwovensi* XV. Jh. Mon IV 684. —

c) **Leo(na):** Ciutat de *Leo* 1375 Katalonier Weltkarte, Haliczer l. c. civitas nostra *Leona* alias Lembnrg 1389 AGZ V 24; actnm in *Leona* alias Lembvrga 1397 AGZ IX 9; hierher gehört anch kyrillisch geschrieben: ωт(ъ) Леω 1390 AGZ VII 200. —

d) **Leopol(is):** civitatis *Leopoliensis* 1389 AGZ III 85; *Leopolis* 1422 AGZ IX 33; 1424 AGZ III 187; in *Leopoli* 1423 AGZ III 186; *Leopoli* et circa *Leopolim* 1426 AGZ III 191; *Leopoliensi* (instr.) 1439 AGZ VI 30;

1) Diese Form ist noch bis hente in den westukrainischen Ma. üblich, vgl. *Yl'viụ* bei Eugen Żelechowski: Rnthenisch-dentsches Wörterbnch, Lemberg 1886 Bd. I, S. 322. Nicht selten kann man aber auch die Form *L'viụ* dort begegnen, vgl. z. B.: *Ej, pojichaụ mij myleńkyj, Z Berežyn di L'wowa* — „Ej, mein Liebster ist von Berežany nach Lemberg gefahren" (ans eigenen Notizen in *Verbiụ* bei Pidhajci, Galizien, im J. 1937). S. auch Emil Ogonowski: Stndien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache, Lemberg 1880, S. 35.

2) Monumenta Poloniae Historica, Lemberg — Krakau 1864 — 93, Bd. I—VI.

3) Žerela do istoryji Ukrajiny-Rusy vydaje Archeografična Komisyja Naukovoho T-va Ševčenka u L'vovi, Lemberg 1895—1900, Bd. I—III.

4) V. Kordt: Materijaly do istoriji kartohrafiji Ukrajiny, Archeohrafična Komisija Vseukrajinśkoji Akademiji Nauk, Kiew 1931, Bd. I.

Leopoliensia 1454 AGZ IX 78; *Leapoliensis*(!) neben: *Leopoliensis* 1460 AGZ VI 54; ultra *Leopolim* . . . in *Leopoli* 1460 AGZ VI 55; *Leopolis* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1696 Karte von Polen, Litauen, Wolhynien, Podolien und der Ukraine gezeichnet von J. Dankers, Kordt Nr. 9; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; *Leopol* 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; *Leopolis* 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr. 33. —

e) **Leopolia:** versus *Leopoliam* 1453 Mon[1]) M V 221.

Deutsche Belege für diesen Namen:

a) **Lamberg:** in castrum Lywow vel *Lamberg* 1342 Mon III 200. —

b) **Lamburg(a):** vastaverunt *Lamburg* 1351 Mon II 885; in terra *Lamburgensi* 1364 AGZ I 3; ultra *lamburgam* . . . duo de civibus *Lamburgensibus* . . . in *Lamburga* 1366 Mon M V 113; in *Lamburg* 1389 AGZ III 84; in *Lamburga* 1396 AGZ III 114—118; in *Lamburg* 1396 AGZ III 115; in *Lamburga* 1408 AGZ IV 9; 1405 AGZ IV 16; 1407 AGZ IV 31; civitatis *Lamburgensis* 1424 AGZ III 189; in terra Russiae *Lamburgam* alias Lwow civitatem XIV.—XV. Jh. Mon II 626; terram *Lamburgensem* XIV.—XV. Jh. Mon II 630. —

c) **Lemburg(a):** *Lemburge* (gen statt Lemburgae) 1552 AGZ I 2; civitatis *Lemburgensis* 1360 AGZ III 27; de civitate nostra *Lemburgensi* 1363 Mon M V 42; circa *Lemburgam* 1365 AGZ III 33; ad castrum nostrum *Lemburgensem* 1368 AGZ III 43; de *Lemburga* ad Trembowl 1368 Mon M X 224; actum et datum in *Lemburg* 1374 AGZ VII 17; actum et datum in *Lemburga* 1375 AGZ VII 20; vicary *Lemburgensis* . . . in *Lemburga* 1376 AGZ III 49; in districtu *Lemburgensi* 1387 Mon M XII 12; Actum in Leona alias *Lemburga* 1397 AGZ IX 9; mercatores *Lemphurgenses* 1409 AGZ VII 203; in pretorio *Lemburgensi* 1425 AGZ IX 37; in *Lemburg* 1437 AGZ IX 51; *Lemburg* 1584 StA Danzig 300 IX Nr. 38[2]); der *Lemburgische* Ertzbischof 1591 StA Danzig 300 IX Nr. 45; *Lemburg* nach dem J. 1696 die Karten von Polen, Kordt Nr. 8 und 10; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann, Kordt Nr. 20.

d) **Leonburg:** *Leonburg* 1387 AGZ VII 203; ωт(ъ) Лεω[нбурга](?) 1390 AGZ VII 200; civitatis *Leonburgensis* 1409 AGZ VII 214. —

e) **Lemberg(a):** in *Lemberga* 1403 Mon M V 144; czwuschen Luczsk und *Lemberg* im Ruschessem Lande 1417 Mon M VI 384; von der *Lemberg* 1596 StA Danzig 300 IX Nr. 47; bey der Reußischen *Lembergk* 1620 StA Breslau 134 Worbs Mscr. 4; *Lemberg* 1674 Karte der Ukraine entworfen von den Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; 1696 Karte von Polen gezeichnet von H Jaillot, Kordt Nr. 7; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr. 33; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von M. Seutter, Kordt Nr. 21[3]). —

[1]) Monumenta Medii Aevi Historica res gestas Polonorum illustrantia, Krakau 1844—1908, Bd. I—XVIII.

[2]) Das aus den Staatsarchiven in Danzig und Breslau zitierte Material hat mir freundlicher Weise Dr. M. Antonovyč, Assistent am Osteuropa-Institut Breslau, aus seinen eigenen Notizen zur Verfügung gestellt.

[3]) Um das Material erschöpfend darzustellen, müßte man hier auch

Es gab eine Zeit, daß in allen hier vorkommenden Sprachen der Ortsname *Lemberg* dieselbe Bedeutung hatte, also etwa „Burg, Stadt Leos"; in der ukrainischen Sprache: *Lvovъ* (scil. *horodъ*)[1]), in der polnischen: *Lwów* (scil. *gród*)[2]), in der lateinischen *civitas de Leo* neben *Leopolis*, was im Deutschen zunächst als *Leonburg* wiedergegeben werden müßte. Ob es sich hier um eine Übersetzung aus der ukrainischen, polnischen oder lateinischen Sprache handelt, ist schwer zu entscheiden. Wenn man aber die Tatsache berücksichtigt, daß schon zur Zeit Leos im XIII. Jh. die deutschen Kolonisten in dieser Stadt gewesen sind[3]) und somit in unmittelbare Berührung mit der ukrainischen Bevölkerung kamen, so ist wohl anzunehmen, daß es sich hier um eine direkte Übersetzung aus dem ukrainischen *Lvovъ horodъ* handelt.

Was die Formen *Lamburg* und *Lemburg* betrifft, so scheinen sie aus der Form *Leo(n)burg* entstanden zu sein, was lautphysiologisch bedingt ist, vgl. z. B. *Šymbark*, das auf das deutsche *Schönberg* zurückgeht (Haliczer op. cit.). Die letzten Spuren der Formen *Leonburg* und *Lamburg* gehen nicht weiter als bis in das XV. Jh. zurück; die Form *Lemburg* hat sich bis in das XVIII. Jh. erhalten.

Am schwierigsten sind die Formen *Lam-berg* und *Lemberg* zu erklären. Es ist unwahrscheinlich, daß diese Formen auf rein mechanischem Wege oder in Verbindung mit etymologischen Möglichkeiten, die Burg und Berg in Zusammenhang bringen[4]), enstanden sind. Da aber *Lamberg* sehr früh bezeugt ist (schon im XIV. Jh.), kann man wohl annehmen,

das griechische: *Λεόβιος*, *Λεοντοπόλις* (SG V unter: „Lwów"), das türkische: *Ili*, *Il(i)bo(t)*, *Ilıbow*, *Ilbadır* (SG ibid.), und das armenische: *Ilof* (SG ibid.) erwähnen. Da diese Formen für unser Thema von geringer Bedeutung sind, kann man sie in diesem Aufsatz beiseite lassen.

[1]) Bis heute noch in den feierlichen Redewendungen als *L'viv* (*L'va*) *horod* im Ukrainischen gebraucht.

[2]) Bis heute manchmal als *Lwi gród* im Polnischen im Gebrauch.

[3]) Laut geschichtlicher Angaben kamen die deutschen Kolonisten gleich nach den Tartareneinfällen im XIII. Jh. nach Lemberg und gründeten dort ihre Viertel mit eigener Selbstverwaltung, dem sog. Marburger Recht. Zur Regierungszeit des Fürsten Leo haben die Deutschen in Lemberg ihren eigenen Landvogt, Berthold Stecher, gehabt. Auch das erste römisch-katholische Pfarramt mit der Schnee-Maria-Kirche gehörte der deutschen Gemeinde. Vgl. Krypjakewyč op. cit. S. 12.

[4]) Vgl. Walde-Pokorny: Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen, Berlin-Leipzig, 1927, Bd. II, S. 173.

daß die Formen mit *-berg* den Berg bezeichnen sollten, auf dem das alte Fürstenschloß gestanden hat. Analoge Bildung findet man noch heute im ukrainischen *Lvyna hora* und im polnischen *Lwa góra*[1]), das einen von den vielen Hügeln in Lemberg bezeichnet und das schon für das XVI. Jh. belegt ist[2]).

Von den beiden Formen *Lemburg* und *Lemberg* (*Lamberg*), die bis in das XVIII. Jh. nebeneinander herlaufen, hat die Form *Lemberg* den Sieg davon getragen und hat sich vom XVIII. Jh. an in der deutschen Sprache eingebürgert[3]).

---

[1]) Vgl. Hrnševśkyj op. cit. S. 472, SG V S. 498 und Krypjakevyč op. cit. 96 ff.

[2]) Hier sollte auch die Lösung der strittigen Frage (Hruševśkyj l. c.), auf welchem Berge ursprünglich die alte Burg gestanden hat, zu suchen sein.

[3]) Die deutsche Form *Lemberg* hat eine slavisierte Form *L'embryk* (do *L'embryka, l'emberskyj*) ergeben, die heute noch in der Lemberger Gaunersprache und scherzweise in der Umgangssprache üblich ist.

ЛЬОН ,Wd. **лен** ,Gsg. **льо́ну/льну** 'Linum usitatissimum L.: flax', MUk. **ле́нъ** (XVII c. ЛСЛ.I05), OUk., OES. **льнъ ,ленъ ,** known to all other Sl. - Deriv. **льоне́ць, льо́ник,льониче́нько, льо́нище,льоно́к,льо́нний,/і/льня́ний,ляни́й.** - Syn. **росли́на:** *Linum.*

PS.* lьnъ 'ts', IE.**li-no- 'ts', cf. Lat. *linum*, Lith. linai 'flax',Latv. lini, Apr.linno, Gk.línon,Alb.liri, OIr.lín, Cymr.llin, OHG.,Osax. lin, Goth.lein ("doubtful whther the term is cognate with or borrowed from the similarly sounding words in Lat. and Gk.",Kluge 212); "perhaps we may regard Scythian as the source of the cognates, as is indicated by the absence of the word among the Eastern Aryans",Kluge,l.c.; cf. also Pokorny 691, Trautmann 162, Vasmer[2]2,481.

M

М, м — the seventeenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name мисльте from OCS *myslěte* 'think'; numerical values: Glagolitic — 60, Cyrillic — 40 respectively. Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

МА! 1. abbr. of **МА́МО!** Vsg.: **МА́МА**, see **МА́ТИ** 1.

МА! 2. abbr. of **МА́РІЄ!** Vsg.: **Марі́я.**

МА 3. abbr. of **МА́Є** 'he has, there is' : **МА́ТИ** 2.

МА́БУТЬ ' perhaps' : **МА́Є** and **БУ́ТИ** , see s.vv.

МА́ВКА 'nymph,dryad', ModUk. - Subst. мітологі́чна по́стать:руса́лка.

A dial. deformation of the orig. **НА́ВКА** 'ts' which,in turn, comes from PS.*navь 'dead',cf. OES.навь 'dead'. Cz. unaviti 'to kill', etc., cf. Vasmer[2] 3,35 ; in this connection the orig. meaning of **МА́ВКА/НА́ВКА** would be 'a dead girl turned into a water spirit, nymph', cf. also ма́вський/на́вський Вели́кдень 'nymphs' Easter, (Thursday of Pentecost week)'.

МА́ВПА , dial also ма́лпа, 'monkey', Po.małpa. Deriv. ма́впочка, мавпува́ти,-а́ння,ма́вп'ячий, мавпу́н. - Subst.найви́ще розви́нутий ссаве́ць між звіря́тами.

From Po. małpa 'ts',the ultimate source being ModHG. Maulaffe ' ts ', Berneker 2,111, Richhardt 78,a.o.

МАГДАЛИ́НА PN.'Mahdalyna, Magdalene', MUk. магдали́ны (1627 Беринда), Магдалинів sg. (1484 Пом'яник), OUk. марна магдалина (XII c.), (К Соф графіто); Ru. Магдали́на.-

-Deriv. Магдали́нин, Ма́гда, Магду́ня.-

-FN. Магда́н, Магда́нко, Магда́тор, Магдя́к, Ма́гдик, Магди́р, Магде́нко (Богдан 173).

-GN. Магдале́на, Магдали́нивка.

-Subst. MUk. велмо́жная, а т ж веха̀, або бели́ко(т) бу́ля, 1627 Беринда.

From Gk. Magdaléne 'woman of Magdala', the ultimate source being Aram. Maghdelā 'tower', place on the Sea of Galilee, Klein 2, 922, Петровский 146.

/T. S./

МАҐНЕ́Т, Wd. **маґне́т** 'magnet', ModUk.; Ru. **магне́т**, Po. magnet, etc. - Deriv. **магне́тний, магнети́зм, /на/магнетизува́ти/ся/, магнетоло́гія, магнето́метр**; here also: **магне́зія, магнези́т**. -Subst. **залі́зна руда́, що притяга́є до се́бе залі́зо, кри́цю, нікель, ко́бальт і ін. і мо́же цю власти́вість переда́ти де́яким із них; (перен.:) все, що ма́є притяга́льну си́лу, прива́бне.**

From Gk. Magnētis líthos 'stone from Magnesia (a town in Asia Minor)', Klein 2,922, SWO.443.

МАҐАЗИ́Н 1. SovUk. **магази́н** 'storehouse', ModUk.; BRu. **магазі́н**, Ru. **магази́н**, Po. magazyn, etc. - Deriv. **/за/маґазинува́ти, -а́ння, маґазина́ж, -не́р.** - Subst. **комо́ра, склад**, Кузеля 189.

From Fr. magazine 'ts'.

маґази́н 2. AmUk. 'magazine', first recorded in 1935 (Bilash 406). - Subst. **журна́л.**

From E. magazine 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 411, Boykiv 243.

маґу́си AmUk. 'moccasins', first recorded in 1918 (Bilash 407). - Subst. **мокаси́ни, в америка́нських індійців - взуття́ без підо́шов із оле́нячої шкіри, Бойків 266.**

From E. moccasins 'ts', Bilash, l. c.

МАЙ 'may', MUk., OUk., OES. май, known to all other Sl. as well. Deriv. маївка, ма́євий/майо́вий, /за/маї́ти/ся/, ма́йський. - Subst. тра́вень, dial. я́рець.

From Lat. Māius (mensis) 'month of Maia', It. goddess, Hołyńska-Baranowa 44-45.

ма́йла AmUk. 'mile', first recorded in 1965, (Royick 86).- Deriv. **ма́йлидж** (1972 Koshelanyk 412).-Subst. **ми́ля.**

From E. mile, mileage 'ts', Royick, Koshelanyk, l.c.; see **ми́ля.**

ма́йна AmUk. 'mine', first recorded in 1927 (Bilash 408). - Subst. **копа́льна, ша́хта.**

From E. mine 'ts', Bilash, l.c., Royick 86, Koshelanyk 412.

майт AustrUk. 'mate', first recorded in 1974 (Chekaluk 21).- Subst. **друг, при́ятель.**

From AustrE. mate 'ts', Chekaluk, l.c.

МАК 'poppy', MUk., OUk. OES. макъ, known to all other Sl. - Deriv. ма́ковий, ма́ківка, маківни́к; Мак, Мака́н/ський/. - Syn. рід одно- або бага́торі́чної рослини: Papaver.

PS.*makъ 'ts', IE.**mak- 'ts', with very few IE. cognates, cf. Pokorny 698.

МАКСИ́М 'PN. 'Maxim', MUk. Маξи́мъ (1627 Беринда), **Максима** Asg. (1484 ССМ.І,571), **Максимъ** (1480 ibidem), **Максима** Gsg. (1430 ibidem), also **Максимь** (1479 ССМ.І,572) **Максимо́вич, Максимі́вна; Максимо́вич, Макси́м, Макси́мів, Максиме́ць**, ітд. (Богдан 174). Subst. **Вели́кий:** Сла́венъ... Величайшій, 1627 **Беринда.**

From Lat. Maximus 'the greatest'.

МАКСИМОВИЧІ́ВКА 'orthographic system of **Мих. Максимо́вич**' (1804-1873).

мале́йта BrazUk. 'malaria', first occurrence: 1926 (Карманський). - Subst. жо́вта пропа́сниця, Карманський 9.

From Port. maleita 'ts'.

МАЛИ́Й 'little, small', MUk. **мальій**, OUk., OES. **малъ, мальій**; known to all other Sl. - Deriv. **ма́лість, ма́ло, мале́нький, малі́сінький, малю́сінський**, and several compounds with **мало-: ва́жний, -ва́жити, -ві́р, -ві́рний, -зе́мельний, -зе́мелля, -лі́т, -лі́тній, -лі́ток, -лі́ття, -лю́дний, -лю́ддя, -мо́вний, -мо́вність, -ро́слий, -си́лий, -си́лля;** FN. **Мале́ць, Ма́лик, Мале́нький, Мале́шко/Мали́шко, Мали́цький, Ма́лич, Малю́ца, Малю́га, Малю́к, Мали́й**, etc. (Богдан 175-176); GN. **Мало́польща; Малоро́сі́я** see s.v.- Subst. **невели́кий.**

PS.*malъ/jь/ 'ts', IE. root **/s/mē-lo-: /s/mō-lo-, cf. E. small, OHG. smal, ModHG. schmal 'narrow', Goth. smals 'small, trifling', OIr. mil 'animal', OIc. smale 'small cattle', Gk. mē̃la 'small cattle', etc., Pokorny 724, Kluge 314, Berneker 2,13-14, Vasmer[2] 2,564, a.o.; see also the following entry.

Малоро́сія, Малору́сь - opposed to **Великоро́сі́я, Великору́сь** and **Білоро́сі́я, Білору́сь** as designations of Ukraine, Russia and Byelorussia are extensively discussed under РОСІ́Я, q.v.

малору́ський : Малору́сь see **Росі́я.**

малядо́р BrazUk. 'threshing-floor', first recorded in the XX c., cf.

Найперше запрягли до трачки. Треба було поставити "каріжу" (там, де гербу сушать) і малядор (молотільню).
/Праця ч.10 за 1981/
From Port. malhadouro 'ts'.

МА́ЛЯ́Р 'painter', ModUk., known to some other ModSl. - Deriv. **маля́рка, малярчу́к, маля́рство, маля́рський : малювати, малювання.**

From ModHG. Mahler, mahlen 'ts', **РССтоцький** 4,162.

МАЛЯ́РІЯ, 'malaria', ModUk., known also to all other ModSl. - Deriv. **маляр́ійний.** - Subst. **боло́тяна пропа́сниця.**

From It. malaria lit. 'bad air'; the term was probably introduced by It. physician Fr. Torti (1658-1741), Klein 2,927.

МАЛЯ́СА, also **меля́са, моля́са** 'molasses, thick, dark-colored syrup', ModUk., known also to other Sl. - Subst. **цукро́ва па́тока, Бойків 255.**

From Port. melaço 'ts', the ultimate source being LLat. mellāceum 'must' (: mel, Gsg. mellis 'honey'), Klein 2,993; according to SWO.464, from Sp. melaza via Fr. mélasse 'ts'.

МА́ЛЬВА 'Althea: hollyhock', ModUk., Po. malwa. In reacting on A.Vovk's article about this plant and its name in CHC.4,15-18, N. Osadcha-Janata wrote as follows:

Назва м а л ь в а не є народня назва, як це видно, з Словн. 1928 р., для Althea rosea Cov. — Alcea rosea L.; назву мальва пропонують тільки Маковецкій, М. Мельник; більш ніхто з літературних джерел не подає цю назву і в народніх матеріялах трапляється вона тільки у Маковецкого.

За новим ботаніко-систематичним описом родина Malvaceae за Словн. 1928 - калачикуваті, і за Словн. 1962-і Флорою УРСР, т. VII, - 1955, 261 ст. мальвові поділяється на кілька родів: Lavathera, Malva, Althea, Alcea; тепер з роду Althaea виділено рід Alcea. В Словн. 1962 навіть не згадується різні рослини, що належать до роду Malva, а тільки так: "мальва, см. шток-роза, стр. 224, а на стр. 290 "штокроза р о ж а Alcea L.; ш. розовая р о ж а р о ж е в а — Alcea rosea L."

Ботанический Словник Н. Анненкова. 1878, пише про рід: Althaea Cav. Malvas. От греч. althaenein, помогать, по действию". І про "Althaea rosea Cav. Греція. Вост. Alcea rosea L. Взят. из др. яз. — Р о ж а. Красная рожа. Огородная рожа (Сред.), Штокроза (в Сад.) — Пол. Malva, ружа, чарна ружа, райска ружа".

А. Вовк пропонує дати для Althaea rosea назву м а л ь в а, що її вживають поляки для цієї рослини. Навіть Словн. 1962 р. подає для цієї рослини назву р о ж а-р о ж е в а, перекладаючи rosea на рожева. Хоч було б краще приняти назву подану в Словн. 1928 р. р о ж а г о р о д н я. Її подають літературні, словникові джерела й народні матеріяли. Квітки у цієї рослини бувають різного кольору від темночервоного до білого, тому в народі темні екземпляри звуть р о ж а ч о р н а (Верхратський, Осадча, різні словники). Слово мальва залишити, як перекладове з латини, відповідаючим до роду Malva L. Родині Malvaceae ми дали назву к а л а ч и к у в а т і, і роду Malva к а л а ч и к и, тому що рослини цієї родини мають плодики розміщені правильним колом і нагадують приплюснутий калачик. /Снс.13.,3/

МАМА 'mother' - from baby talk for МАТИ q.v.

МАМАЛИҐА 'cornmeal gruel', ModUk., Bu. мамалигар, SC. mamaljuga, Po. (from Uk.) mamałyga. - Subst. каша з кукурудзи, затірка, Бойків 246; полента.

From Rm. mămăligă 'ts', Berneker 2,15, (extensively:) Vrabie 160-161.

мандьока BrazUk. 'manioc, cassava', first recorded in 1965 (Wouk 60). - Subst. рід бразилійської картоплі, Снс.13,11.

From Port. mandioca 'ts' the ultimate source being Tupian manioca.

маніґрант, also маліґрант, маніґрант, маніґрула, маніґрула AmUk. 'immigrant', first recorded in 1915 (Bilash 410). - Subst. іміґрант-поселенець в чужій країні, Бойків І75.

From E. immigrant 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 413.

манікомія BrazUk. 'asylum, mental home', first recorded in 1926 (Карманський 28). - Subst. приют для божевільних, Карманський, l.c.

From Port. manicomio 'ts'.

МАНІФЕСТ 'manifesto', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. маніфестувати, -ання, -тація. Subst. проголошення, універсал.

From Fr. manifeste 'ts', the ultimate source being Lat. manifestāre 'to manifest', Klein 2,993.

МАРІЯ PN 'Maria, Mary', MUk. Мр҃іа или Маріамъ (1627 Беринда), М(а)рія (1484, Пом'яник), Марії G sg. (1484 Пом'яник), OUk. Марина бысть зъла (XII c), Марна Магдалина (XII c), (К Соф графіті); Ru. Мария.-

- Deriv. Маріїн, Марієчка, Марійка, Маріка, Марічка, Маричка, Маня, Манька, Манюся, Мюся, Манюта, Марусина, Маруся, Маруська, Маруня, Марунька, Марунонька, Марусенька, Марусечка, Маруська, Маруха, Маруша, Марушка.-

- FN. Марусь, Марусечка, Марусенко, Марусеняк, Марусевич, Маруш, Марущак, Марушка, Марушик, Марушин, Маруськович, Маруський, Маруснак, Марусяк, Марусик, Марусиняк, Марян, Марянський, Марянич, Марич, Маричко, Маригляд, Марийка, Марик, Марикон, Марикуца, Марикуса, Маринчук, Маринюк, Маринович, Мариновський, Маринський, Мариняк, Маринюк, Мариш, Марищак, Марищук, Марисюк (Богдан І79).-

- GN. Марянівка, Манькївка, Манявський.-

- Subst. MUk. владущая, или г҃жа маз҃: Феофілакт: и нерам: таврам: й г̃ б̃ с̃ в пастырне, дша. по и́нѣх по несеная, а̃ горкости море, а̃ мгрра мора, а̃ научителка мора, з̃ъ стр̃ и е̃: пани морская, и пр̃ б̃ч, 1627 Беринда.

From Gk. Maria fr. Aram. Maryām, the ultimate source being Hb. Miryām or maryām 'rebellion, obstinacy', Klein 2,943, Петровский І5І.

/T.S./

маркéт, also **маркéта, маркéти, маркúт, маркúти** AmUk. 'market', first recorded in 1924 (Bilash 419). - Subst. **я́рмарок.**

From E. market 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 415.

МА́РКО PN 'Marko, Marcus' MUk. Ма́рко (1627 Беринда), Ма́рка GSg. (1484 Пом'яник), OUk. МЦА ЄНВАРА ВЗ.Л.СТГО ИПОЛИТА КОУПИЛА ЗЕМЛЮ КНАГЫНИ ВСЕВОЛОЖАЯ ПОРЕДЪ СТОЮ СОФИЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫ И БОЯНЮ ВСЕВОЛОЖАЯ ПОРЕДЪ СТОЮ СОФИЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫ АТУ БЫЛЪ ПОПИНЪ ИАКИМЪ ДЪМИЛОПАТЕЛЕН СТИПЪКО МИХАЛЬКО ИЪЖЬНОВИЧ МИЛ ДАНИЛО МАРКО СЫНЪ ЮНЪ МИХАЛ ЕЛИСАВИНИЧЬ ИВАНЪ ИАНЪЧИНЪ ТУДОРЪ ТОУ БЫНОВЪ. ИЛЬЯ КОПЪИЛОВИЧЬ ТУДОРЪ БЪРЗАТИЧЬА ПЕРЕДЪТИМИ ПОСЛУХЫ КУПИ ЗЕМЛЮ КНАГЫНИ БОЯНЮ ВЬСЮ. АБЪДАЛА НА НЕИ СЕМЬДЕСАТЪ ГРИВЬНЪ СОБОЛИИ А ВЪТОМЬ Д РАННИЦЬ СЕМЬ СЪТЪ ГРИВЬНЪ - (XII c), (К Соф графіто); RU. Ма́рк. -

-Deriv. Ма́ркович, Ма́рківна, Ма́рк, Ма́рочко.-

- FN. Марковчу́к, Маркéвка, Маркéвич, Мархí-ца, Мархíвський, Мархúлка, Мархúвка, Маркí-шак, Ма́рків, Маркíвський, Маркíян, Маркó, Маркóвський, Маркóвич, Маркýца, Маркýсь, Маркýс, Маркýш (Богдан 178).-

-GN. Ма́рко, Ма́рківка.-

-Subst. MUk. [Съвръшє.] Углáжєны, выглаџó-на, ѿ ржѣ ѡтєрти, 1627 Беринда.

From Gk. Má̆rkos, the ultimate source being Lat. Mārtkos 'relat. to Mars, name of the Roman God of war', Klein 2, 938, Петровский 152.

/T.S./

МАРТ, dial. ма́рот, ма́рчик, марц, ма́рець, ма́рціюш 'merch', MUk., OUk., OES. маръть, known to all other Sl. - Deriv. ма́ртовий. - Subst. бéрезень, березíль/березóль, сухúй, полю́тий, соковúк, Hołyńska-Baranowa 33.

From Lat. Mārtius (mensis) '(month of) Mars', Klein 2, 938; other forms: ма́рець and deriv. from Po. marzec.

МАТВÍЙ, arch. **МАТÉЙ** PN 'Matviy, Matey, Matthew', MUk. Ма[т]ѳей, Ма[т]ѳій (1627 Беринда), Матѳеа, Матьѳеа, Матѳеа, Матьѳеа, Маѳеа, Матѳеіа, Матвеа GSg. (1484 Пом'яник), OUk. МАТѢИ ѰЛZ (XI-XII c.), (К Соф графіто); RU. Матвей.-

-Deriv. Матвíєвич, Матвíєвна, Матéєвич, Матé-ївна, Матфéй, Матвíйко, Матя́ш, Матíй, Матéй, Махтéй, Махтéйко, Мацькó.-

- FN. Матейчéнко, Матéйчик, Матейчýк, Матéєн-ко, Матéйко, Матейóвський, Матíй, Матíльча́к, Матíящýк, Матíйчýк, Матíйців, Матíйцьо, Матí-єць, Матíєк, Матíєшин, Матíїв, Матíїшин, Матíй-ка, Матíйко, Матíйóвський, Маткалю́к, Маткóвсь-кий, Маткуля́к, Ма́тла, Матла́к, Матлашéвський, Матлю́к, Матошéнко, Матьóвський (Богдан 180).- Матія́ш.

-Subst. MUk. Да́ный, Дарóваный; Да́рьпа́нскі, 1627 Беринда.

From Gk. Matthaíos, fr. Matthías, contraction of Mattathías, the ultimate source being Hb. Mattiyyāh, shortened form of Mattithyāh, Mattithyāhū 'gift of the Lord', Klein 2, 948, Петровский 154.

/T.S./

МА́ТИ 1. 'mother', MUk.,OUk.,OES. МАТИ, Ru. МАТЬ, OES. mati,Gsg.matere, Po. mać, known to all other Sl. - Deriv.ма́тка,ма́точка,ма́тінка,ма́тіночка/ма́тінонька, мату́ся, мату́сенька; ма́ма, ма́мка, ма́мочка,маму́ня,маму́нечка, маму́ся,маму́сенька/маму́сечка, ма́мця, ітп.; матю́к, ма́точник, ма́тірний, матери́к,; FN. Ма́тас,Матча́к,Ма́тчин,Матчу́к,Матчи́шин,Ма́терин/ча́к/,Матеру́к, Мате́йко,Матко́вський,Мату́севич, Ма́мчин, Мамчу́р, ітд. (Богдан 176, 180); Ма́ти Бо́жа, Богома́тір; хре́сна ма́ти,; Syn. роди́телька,жі́нка,що привела́ дити́ну на світ; не́нька, не́ня.

PS.*mati,Gsg.matere 'ts', IE. **mā́tēr known to all lg. groups, cf. p. 513.

МА́ТИ 2. 'to have', MUk. ма́ю (XVII c. ЛСЛ. 113),имѣ́ю ,при и́мамъ,ibid.83-84 , OUk., OES. имѣти/имати, Ru.име́ть,OCS. iměti: imamь, Po. mieć: mam,etc. - Syn. бу́ти вла́сником, володі́ти, посіда́ти.

PS.* jьměti : *jęti, jьmǫ, see йня́ти.

МА́ТИЦЯ : ма́ти 1.

МАТРА́Ц ,Wd. also мате́рац 'mattress', ModUk. Subst. сінни́к.
From ModHG. Matratze (Wd.via Po.materac),the ultimate source being Ar.matrah 'ts',Berneker 2,27.

МАТЧ,AmUk. меч,мач (Bilash 430),ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. mecz,etc. - Subst. спорто́ві змага́ння.

From, E. match 'ts', Bilash,lc.,SWO. 462.

маші́нґан AmUk. 'machine gun', first recorded in 1971 (Koshelanyk 417). - Subst. кулеме́т.

From E. machine gun 'ts', Koshelanyk, l. c.

маші́ншапа AmUk. 'machine shop', first recorded in 1972 (Koshelanyk 417). - Subst. машина́рня, OB.

From E. machine shop 'ts', Koshelanyk, l.c.

ме́ґпай AmUk.,AustrUk. 'magpie',first recorded in the XX c.(in Australia:1955,Chekaluk 21).-Subst. соро́ка.

From E. magpie 'ts',JBR.

МЕД 1.Wd. мід'honey', MUk.,OUk.,OES. медъ, known to all other Sl. - Deriv.медо́к, медо́вий, медівни́к, FN.Медо́вий. - Syn. - сировоподі́бна речови́на бджіл із перетво́реного нектару квіто́к; напі́й із ме́ду.

PS. *medъ, IE. medhu 'ts' with correspondences in Baltic,Teut.(G.),Ce.,Gk. and Indo-Ir. lgs.,cf. Pokorny 707.

мед 2. & **мет** AmUk. 'mad', first recorded in 1915 (Bilash 421). - Subst. **злісний.**

From E. mad 'ts', Bilash, 1. c.

ме́йор AmUk. 'mayor', first recorded in 1930 (Bilash 423), also **ма́йор** (Royick 86), **ми́йор** (Koshelanyk 434). - Subst. **мер, поса́дник мі́ста.**

From E. mayor 'ts', Bilash, 1. c.

мелонґені́да AustrUk. 'melongenide', first recorded in 1977 (Chekaluk 22).-Subst. **фальши́ва сурма́ - му́шля.**

From AustrE.melongenide 'ts',Chekaluk,1.c.

МЕНАЖЕ́Р, AmUk. **ме́неджер, ме́ниджир** 'manager', ModUk., BRu. **менажо́р**, Ru. **менаже́р**, Po. menażer, etc. - Deriv. **менаже́рія, менаже́рство.** - Subst. **ділово́д.**

From Fr. menageur 'ts'; AmUk. from E. manager 'ts'; SWO. 466, Bilash 428, Koshelanyk 425, Royick 86.

МЕНТРУ́З BrazUk. 'Lapidium: swine-cress', first recorded in 1965 (Wouk 60). - Subst. рід бразилі́йської лободи́.

From Port. mentyuz/mastruz 'ts'.

МЕРКУ́РІЙ PN. 'Merkuriy, Mercury', MUk. Меркурі (1627 Беринда), OUk. Ги помози рабоу своемоу меркурию ивантьви (XIIс.), (К Соф графіто); Ru. Меркурий. - Deriv. Меркурієвич, Меркуріївна. - Subst. MUk. пропо вѣдавы, з ермс, 1627 Беринда.

From Lat. Mercurius the ultimate source being Etruscan *Mercura, a divinity introduced from Etruria into Rome ca. end of the sixth century B.C., Klein 2, 965, Петровский 156.

/T. S./

МЕ́РТИ 'to die', MUk. **мертвость, умираю** (XVII с. Синонима 160,191), OUk.,OES. **мерети, мьрѣти, мрети;** Ru. **мере́ть,** OCS. mrěti, Po. mrzeć, etc. - Deriv. **в-, ви̇-, зав-, по-, у-ме́рти, в-, ви-, зав-, по-, у-мира́ти, -а́ння, ме́ртвий, уме́ртвити, умертвля́ти, смерть, сме́ртний, безсме́ртний, -ність, -но** ітд. - Syn. **кінчи́тися, скона́ти, дійти́, переста́витися, упоко́їтися, спочи́ти, спусти́ти ду́ха, заги́нути, /по/ляга́ти,** Деркач 2,191-192; **да́ти ду́ба, задубі́ти, задере́ти но́ги / нога́ми, засти́гнути, відійти́ на дру́гий світ** ітд.

PS.*merti: mьrǫ 'ts', IE.**mertī 'ts' with cognates in all IE.lgs.Pokorny 735.

МЕРЩІЙ, Ed. мерщи́, мырщи́ /Воронiжчина, Меркулова Зт.1974,60/'quickly, hastily, speedily', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. мерщéнько ,FN. Мерщíй - Syn. хутчíй, хýтче, швидше,скорíш/е/,прудкíш/е/,бистрíш/е/,дiял. боржíй, Деркач[2],101,204.

In her special article on the etymology of this word Merkulova,op.cit., connects it with Uk. dial. мóрскати 'to beat,strike', мóрскатися 'biting,trenchant,scathing', морсонýть 'to kick', BRu. намáрскацца 'to overwork oneself' , Ru. морснýть 'to beat,strike', ORu.мърскъ /1434/ 'whip', Po. arch. merskać, myrsnąć 'to beat,strike', myrsk 'stroke', Cz. mrskati 'to lash,switch', Slk. mrskat', mrštit' 'to beat,strike', SC. dial. mrsnuti 'to jump out' (against o/p explanation by P. Skok 2,470) and finally UpSo. morskać, morsnyć'to beat,strike' - all of which leads her to a PS.reconstruction of the root as *mərsk- instead of an expected *mьrsk- warranted by Uk. мерщíй< *mьršččjь; for this and other (semantic) reasons Merkulova's explanation must be considered a failure; the same might be said of Shevelov's attempt to derive it from Uk. метчíй : меткий 'dexterous' (Shevelov 491-492); the most persuasive explanation of мерщíй is its deriv. from the root *mьrk- connoting instantaneousness, an essential and constituent semantic aspect of the word,cf. Lith. mérkti 'to wink,give a wink', mirkčioti 'to blink,wink,twinkle', mirka viena akies 'in the twinkling of an eye, in a moment, in an instant' , Latv.mir̃klis 'moment, instant', viena mirklī 'instantly', mir̃kškināt 'to blink, wink,twinkle' mirdzēt 'to spark,glitter'..,Fraenkel 441, Pokorny 734; as far as ModUk. мерщíй is concerned its orig. form must have been *merčij out of which by change of -č- to -šč- (like in злю́чий : злю́щий, поганю́чий : поганю́щий, etc.,for intensification of quality) the contemporary мерщíй emerged; Чапля 58 refers Uk. dial. метчíй (with correspondence:мерщíй), хутчíй (: without correspondence*хурщíй), швидчíй,боржíй to Л.А.Булаховський , Мовозн. 8, 54-55; cf. also РССтоцький 2,72 and his Нарис словотворуукраïнських прикметникiв,Прага 1923, 76-81 / re.-чий: -щий/.

МЕСТИ́, мету́,мете́ш 'to sweep',MUk.,OUk. OES. мести, Ru. мести́, OCS.mesti, Po.mieść , etc. - Deriv. вѝ-,за-,пiд-,по-мести́, iter.: ви-,за-,пiд-,по-мiта́ти,-а́ння, помíт,метну́ти,мiтла́, кмiтли́вий,-вiсть,-во, iтп. - Syn. вiддаля́ти з якóïсь повéрхнi смíття́, снiг,тощо.

PS.*mesti < *met-ti 'ts', akin to МЕТА́ТИ, q.v.

МЕСТЬ 'revenge', MUk.,OUk.,OES.месть/мьсть, Ru. месть, OCS. m6st6, Po. zemsta, Cz. /po/msta, - Deriv. пíмста/пóмста, мсти́ти/ся/, мéсник, -иця,iтд. - Syn. вiдпла́та,рева́нш.

PS. *m6st6 'ts',IE.**misth-: **mizdh- ,cf. OUk. мьзда,Ru. мзда 'ts'. with cognates in Latv. mit 'to change', Skt. mithati'he alternates', Av. miϑa- 'wrong,false',etc.; Berneker 2,62-63,Trautmann 176, Vasmer[2]2,608, Matzenauer LF.10,326, Zubaty IF.3,136, Pokorny 746,a.o.

МЕТ : МЕТА́ТИ, see the following entry.

МЕТА́ТИ 'to throw, fling, cast', MUk.,OUk.OES. **метати**, known to all other Sl. - Deriv. **метну́ти/ся/**, **метки́й**, **ме́ткість,-ко**. - Syn. **ки́дати**, **ки́нути**.

PS.*metati 'ts', IE.root met- with cognates in most IE. lgs., Pokorny 703,a.o.

МЕТО́ДА, SovUk.**ме́тод** 'method', ModUk.;Ru. **ме́тод** and **мето́да** (Vasmer [2] 2,610),Po.metoda, etc. - Deriv. **мето́дик**, **методи́чний,-ність**, **-но**, **мето́дика**, **методо́лог**, **методоло́гія**, **методологі́чний**, **-ність**, **-но**; here also **методи́ст** see s.v. - Subst. **Спо́сіб пізна́ння я́вищ**, **спо́сіб-шлях до́сліду**, **пе́вний лад або́ плян**, **потрі́бний**, **щоб досягти́ яко́їсь мети́**.

From ModHG. Methode 'ts', the ultimate source being Gk. mèthodos 'pursuit, scientific inquiry, method of inquiry, method'; **ме́тод** from Ru. **ме́тод** ; see also the following entry.

МЕТОДИ́СТ 'Methodist', first recorded in 1930 (Bilash 429). - Subst. 1) **осо́ба**, **що** доде́ржується пе́вного пля́ну, мето́ди; 2) член англі́йської релігі́йної се́кти, що поста́ла на поча́тку 18го стол. і виголо́шувала духо́вне відро́дження че́рез пе́вну мето́ду життя́ й робо́ти згі́дно з вимо́гами Єванге́лії, з то́чним розпо́ділом по́сту, моли́тви (Бойкі́в 260).

From E. Methodist 'ts', Bilash, l. c.

МЕТРО́ 1. 'metro, subway', Mod.Uk.; Bru., Ru., ts, Po. metro, etc. - Subst. **підзе́мка**.

From Fr. metro 'ts',being an abbreviation of metropolitan, SWO. 472.

МЕ́ТРО́ 2. Wd. and AmUk. for **Митро́**, see **Дмитро́**.

ме́тро 3. AmUk. 'Metro', first recorded in 1963 (Bilash 429). Subst. **спі́льний у́ряд довкі́льних міст і сіл у Кана́ді**.

From E. Metro (short for: Metropolitan government) 'ts', Bilash, l. c.

МЕЧ 1. 'sword', MidUk. **мечь** (XV c.),**мечи** Npl. (1460 CCM.I,587), **мечь** (XVII c. ЛСЛ 115), OUk., OES. **меча** Gsg. (1408 CCM. I,587), **съ мечи** (XI c.), **мечь** (XIV c.); BRu., Ru., Bu. **меч**, Po. miecz, etc. - Deriv. **ме́чик**, **ме́чник**, **меч-ри́ба**; compounds: **мечови́дний,-ні́с,-но́сець,-хві́ст**; FN. **Ме́чник**, **Мечета́р**,**Мече́тник** (Богдан 182). - Syn. **старови́нна холо́дна збро́я у ви́гляді двосі́чного прямо́го до́вгого клинка́ з руко́яткою**, **Слум.4,697**.

An early PS. borrowing from G.,cf. Goth. *mēkeis* 'ts', РССтоцький 4,23,Vasmer[2] 2, 612-613, Menges Oriens 9,92, a.o.

меч 2. see **матч**.

меч 3. AmUk. 'match', first recorded in

1951 (Bilash 430). - Deriv. мéчек, мéчи [чо] к. - Subst. сірни́к.

From. E. match 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 420.

Меш AmUk. 'mash', first recorded in 1930 (Bilash 430). - Subst. пíйло.

From E. mash 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 425.

МЕ́ШКАТИ 'to live, dwell', ModUk.; Po. mieszkać. - Deriv. **/по/ме́шкання, ме́шканець, -нка, мешкане́вий, мешка́льний, -ність.** - Subst. **жи́ти, перебува́ти. (постíйно).**

From Po. mieszkać 'ts' with no ultimate etymology, cf. Miklosich 193, Berneker 2,30, Bruckner 335, Richhardt 78, a.o.

ме́шти Wd. 'half-shoes; slippers', ModUk.; Po. meszty. - Deriv. **ме́штики.** - Subst. **півчереви́ки; череви́чки.**

From Po. meszty 'ts', the ultimate source being Tk. mest 'shoes without heels', SWO. 468.

МЖА 'drizzle, misty rain', **мжи́ти, мжи́чка мжи́чити** (with root *mьg-) see under **мла.**

МИ 'we', MUk., OUk., OES. **вы**, known to all other Sl. - Syn. **займе́нник пе́ршої осо́би множи́ни.**

PS.* my 'ts'; BS.* nā, orig. Ndu. PS.*na, Apl.*ny which formed the basis for *my under the influence of ending -mъ /-my; cf. Hujer LF.45,192-193, Vasmer[2] 3,23; see also **ви.**

МИГДА́Л/Ь/ 'almond', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **мигда́лик, мигдале́вий, мигдалюва́тий.** - Subst. **де́рево сере́днього ро́зміру, ро́дом із Мало́ї А́зії, А́фрики, Закавка́ззя; горíхи його́ соло́дкі - ї́дять, гíркі - вжива́ють у медици́ні, Бойків 261.**

From Gk. amygdálon 'ts', SWO. 474.

МИ́ГКАТИ, ми́гати, мигті́ти, мигкоті́ти 'to wink, blink, glimpse, glance', ModUk. - Deriv. **ми́г-/к/ання, мигцем, миготли́вий, -вість, -во, миготі́ння, мигуне́ць, мигу́шка;** FN. **Ми́галь.** - Syn. **бли́кати, бли́мати, мерехті́ти, дрижа́ти, тремті́ти, Деркач[2] 102.**

PS. *mig-/k-/ati 'ts', IE. root ** meigh-'ts', Pokorny 712.

МИКИ́ТА PN. 'Mykyta, Nicetas', MUk. **Ніки́та** (1627 **Беринда**). Deriv. **Мики́тович, Мики́тівна;** FN. **Мики́тович.** -Subst. MUk. Побѣдитель (1627).

From Gk. Nikḗtēs 'ts' with initial "M" under the influence of **Мико́ла**, see the following entry.

МИКО́ЛА, arch. МИКОЛА́Й, НИКОЛА́Й PN. Mykóla, Mykolai, Nykolai, Nicolas; MUk. Ніко́ла, Ніко́лай (1627 Беринда), Ніколи, Міколи, Мікули s sq. (1484 Пом'яник), OUk. се азъ грешныи Никола на псахъ м[и]л[о]стию Бга своему да избавить мя многых гре[х]ъ монхъ (XIII–XIV c.), Никола (XI c.), (к Соф графіто); Ru. Никола́й.–
– Deriv. Мико́лович, Мико́лівна, Микола́йко, Мико-ла́йчик, Мико́лка, Мико́ля, Никола́йцьо, Нико́лко, Николу́ньо, Нико́льцьо.–
FN. Міколаш, Мікольчу́к, Мікорчу́к, Міко́вич, Мі-ку́ла, Міку́льський, Микола́енко, Миколе́нко, Ми-колі́нський, Мико́лів, Миколя́к, Миколя́шок, Мико́-лич, Миколи́шин, Миколю́к, Миконе́цький, Микора́к, Микре́й, Микуле́вич, Микуло́вець, Мику́льський, Микуля́к, Мику́лик, Мику́лин, Микули́нський, Мику-ли́шин, Нико́ла, Николасю́к, Никола́т, Никола́й, Николайчу́к, Николае́нко, Николае́шин, Никола́їв, Николаї́шин, Никола́ївський, Николаю́к, Никола́з, Никольчу́к, Николі́шин, Нико́лов, Николя́к, Нико-ло́к, Нико́лик, Нико́лин, Николи́шин, Николийчу́к, Нику́ла, Нику́лів, Нику́лин, Ніку́льський (Богдан 185, 194, 201, 203, 204).–
– GN. Міку́нь.–
– Subst. MUk. звитяство посполства, побѣда людей, побѣда людская, 1627 Беринда.

From Gr. Nikólāos: níkē 'victory' and lāos 'people', Klein 2, 1045, Петровский 166. /T.S./

МИ́ЛИЙ 'beloved, darling, sweetheart', MUk., OUk., OES. милыи, милъ; Ru. ми́лый, OCS. milъ, Po. miły, etc. – Deriv. миле́нький, ми́лувати, ітп. – Syn. лю́бий, коха́ний, Деркач[2] 102.

PS-*milъ/jь/ 'ts', IE. root **mei- 'ts', Pokorny 711-712.

МИ́ЛЯ 'mile', OUK. две мили (1322 ССМ. I, 594), болше милѣ (1377 ibid.), cztiry myly (1395 ibid.); MUk. миля (XV c. ibid.); Ru. ми́ля (since 1702 Vasmer[2] 2, 622), Po. mila. – Deriv. ми́лька, ми́ленька, -ечка, Wd. ми́льочка, миле́вий, compounds: одно-, дво-, три-... миле́вий. – Subst. мі́ра довжини́, неодна́кова в рі́зних краї́нах, Слум. 4, 707; мі́ра ві́дстані бли́зько 7 км., ССМ. l.c.

From OHG. mīla, mīlla 'ts', the ultimate source being Lat. milia (passuum) 'a measure of a thousand paces', РССтоцький 4, 115, Kluge 232, Klein 2, 979; in Ru. from MUk. not Po. as suggested by Vasmer[2] 2, 622; cf. also Richhardt 81; re. AmUk. ма́йла see s.v.

МИСТИ́ЙК, also миште́к, місти́к, мішти́к AmUk. 'mistake', first recorded in 1924 (Bilash 436). – Subst. поми́лка.

From E. mistake 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 438, Royick 86.

МИ́ТИ 'to wash', MUk., OUk., OES. мыти; Ru. мыть, OCS. myti, Po. myć, etc. – Deriv. в-, ви-, від-, про-, у-ми́ти, iter.: в-, ви-, від-, по-, про-мива́ти, -а́ння, ми́тий, миття́, ми́ло, ми-ли́ти, намиля́ти/нами́лювати, мило-ва́рня, -ви-рі́бня ітд. – Syn. прочи́щувати водо́ю.

PS. *myti 'ts', IE. root **meu- 'to dampen' with cognates in some IE. lgs., see Pokorny 741; cf. also Trautmann 191-192, Vasmer[2] 3, 26, Brückner 350, a.o.

МИХА́ЙЛО, *arch.* МИХАЇЛ *PN.* '*Mykhajlo, Mykhajil, Michael*'; *MUk.* Міхаи́лъ, (1627 Беринда), Міхаилъ (1484 Пом'яник) Міхаіла, G sg. (Пом'яник), *OUk.* мца [illegible] . л̃ . стго ип|олн|та купила землю кнѧгын- [illegible] всеволожая передъ стою софиею передъ попы [illegible] ... (XIIc.), Гн помози рабу своемоу Михаилоу (XIIc.), Михаль у богъ ин агрьхол|богатъ|ин Чль |Гн| помози немъ (XI-XII c), (К Соф графіто); *RU.* Михайл.-

—*Deriv.* Миха́йлович, Миха́йлівна, Миха́в, Миха́й, Миха́йлик, Миха́йличок, Миха́йлонько, Михайлу́ньо, Миха́лко, Миха́ль, Михальо, Михальок, Миха́нь, Ми-Миха́сь, Михасько́, Миха́сьо, Михлик, Мись, Мисько, Місько.-

—*FN.* Михальча́к, Михальча́н, Михальчу́к, Михальчи́шин, Миха́льців, Михале́ць, Михале́вич, Михале́йко, Михалі́нський, Михалі́шка, Миха́лів, Михалі́вський, Михалке́вич, Миха́лко, Михальни́цький, Михало́вич, Миха́льский, Михали́цький, Михале́цький, Михале́вич, Миха́лик, Михали́шин, Михалю́к, Михančу́к, Миха́сів, Миха́ськів, Миха́ський, Миха́син, Михасю́к, Михайчу́к, Михайле́нко, Михайле́вич, Михайлі́цький, Миха́йлів, Михайлі́вський, Миха́йлов, Михайло́вський, Михайлович, Михайлу́нів, Миха́йлицький, Миха́йлиця, Миха́йлик, Михайли́на, Михайли́нка, Михайли́шин, Михайлю́к, Михельчу́к, Ми́хно, Ми́хнич, Михору́к, Михо́вський (Богдан 193, 194).-

—*Subst.* *MUk.* Б̃гий воєвода, и [illegible] Гнь всевлада има аггла, и препгна малитие, кгдох [illegible] Б̃ъ; а [illegible] покора а [illegible] Б̃ожество Б̃жее, а Ударее Б̃ее, Хбо ударяючій Б̃ъ, 1627 Беринда.

FROM *Gk.* *Mixaíl*, THE ULTIMATE SOURCE BEING *Hb.* *Mīkhāēl* '*who is like God?*' Klein 2, 976, Петровский 160. /T.S./

МІЖ, also **ме́жи** 'between, among/st/, amid', MUk. **межи** (XVII c. Синонима 160), OUk., OES. **межъ, между/межю**, known to all Sl.-

-Deriv. **міжбрі́вний, міжвіко́ння, міжгі́р'я, міждержа́вний, міжетні́чний, міжнаро́дний, міжозе́рний** ітп.- Syn. **посе́ред, по́між.**

PS.*medji 'ts', deriv. from *medja > **ме́жа** 'border, dividing furrow, division', extensively discussed in ESSJ.1,108-110.

мі́лкшейк AmUk., AustrUk. 'milk shake', recorded first in 1950's (in Australia: 1974, Chekaluk 22).-Subst. рі́д моро́зива.

From E. milk shake 'ts', JBR.

мі́льрейс *arch.* BrazUk. 'milreis', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. да́вня бразилі́йська моне́та з-пе́ред 1942.

From Port. milreis 'ts', being a compound of mil- (< Lat. mille 'thousand') and reis (< Lat. rēgālis 'regal'); see also крузе́йро.

мініскі́рт ~~AmUk.~~, **мініскі́рта**, also **мініске́рта** AustrUk. 'miniskirt', first recorded in the 1960's (in Australia: 1974, Chekaluk 23). Subst. **коро́тка спі́дниця**.

From E. miniskirt 'ts', JBR.

МІНІ́СТР 'minister', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **міністе́рство,міні-сте́рський, прем'є́р-міні́стр.** - Syn. **ке-рівни́к ресо́рту (в у́ряді).**

From Lat. minister 'servant',Klein 2,984.

МІНУ́ТА 'minute', ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. **міну́т/оч/ка, міну́тний,мі-ну́товий.**-Susbt. **хвили́на.**

From Lat.minūta 'small part',Klein 2,985.

мінък AmUk. 'mink', first recorded in 1958 (Bilash 435). - Subst. **но́рка.**

From E. mink 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 428.

МІСТ,Gsg.мо́ста 'bridge', MUk.,OUk.,OES. **мостъ** ,known to all other Sl. - Deriv. **мі-сто́к, мо́стик, мостови́й, мости́ти,про-мо́щувати** ;FN.**Мостови́й,** GN. **Мо́сти.**- Syn. **-спору́да для переправи че́рез во́ду.**

PS.*mostъ 'ts', IE.root**mazd- with a parallel voiceless variable**mast-;cf. Pokorny 701-702.

МІ́СТО 'city', MUk.,OUk.,OES.МѢСТО; Ru. **ме́сто** ,OCS. mě̌sto, Po.miasto,etc. - Deriv. **місте́чко, місьќий, міща́нин,міща́нка,мі-ща́нський, в-,за-,по-містити/ся/,в-,за-по-міща́тися/ітд.**; FN. **Міща́к,Міщу́к,Міще́н-ко, Міщачу́к.** - Syn. **вели́кий насе́лений пункт,го́род.**

PS *mě̌sto 'ts', IE.root **meit/h/- 'place for stay', Pokorny 715; cf. also Vasmer[2]2,607-608.

МІСТО́К : **міст.**

МІСТРА́ЛЬ 'mistral'(cold dry northerly wind on the Mediterranean coast of France). - Subst. **холо́дний та сухи́й півні́чний або півні́ч-но-за́хідний ві́тер (найчасті́ше ві́є на се-редземномо́рському узбере́жжі Фра́нції), Слум.4,751.**

From Provençal mistral,OProv.maistral/maestral 'predominating wind', the ultimate source being Lat.maistre/maestre 'master' (: Lat. magister 'master'), Klein 2,988.

МІСТЯНИН, rarely for : **міща́нин** 'dweller of a city', **Слум. 4,751.**

МІ́СЦЕ 'place,spot,location',ModUk.; Po. miejsce. - Deriv. **місце́вий,місце́вина,міс-це́вість,місцезмі́нність.** - Syn. **про́стір зе́мної пове́рхні,за́йнятий кимсь; поса́да, стано́вище.**

A diminutive deriv. of МІ́СТО(:*mě̌stьce) considered by some linguists a Po.loan,cf. Richhardt 79.

МІСЯЦЬ 'month; moon', M Uk. мѣсяць (XVII c. ЛСЛ.), OUk., OES. мѣсяць; Ru. месяц, Po. miesiąc, OCS. měsęcь, etc.-

In a special article in Збірник заходознавства 2 211-212, Antoine Meillet explained Sl. *měsęcь and *luna as follows:

Des deux anciens noms slaves de la lune, m ě s ę c ĭ et l u n a, l'un est masculin, l'autre féminin. Il y a lieu de se demander comment cette différence inattendue peut s'interpréter.

L'étymologie des deux noms est claire. Le nom ancien, m ě s ę c ĭ, est un dérivé de la forme indo-européenne m ē s— qui est conservée aussi par l'indo-iranien: skr. m ā s i—, iran. m ā h-. Dans- ę c ĭ, on reconnaît une nasale et un suffixe -ko-; à ceci près que le nom est masculin, la formation est comparable à celle du nom du soleil: v. sl. s l ŭ n i c e, qui est neutre.

Quant à l u n a, c'est un ancien adjectif dont l'Avesta a le représentant, r ą o x š n a-«brillant». Le même adjectif a fourni au latin son nom de la lune: l u n a à Rome, l o s n a à Préneste, et au prussien un nom des étoiles: l a u x n o s. Le genre féminin de sl. l u n a concorde avec celui de lat. l u n a; le synonyme grec σελήνη (dérivé de σέλας) est aussi féminin.

On s'attendrait à voir l'adjectif pris substantivement avoir le même genre que le substantif qu'il évoque. Or, partout, le nom propre de la lune, souvent employé pour désigner le «mois», ainsi dans gr. μήν, est masculin. Cette discordance pose un problème.

En indo-européen, un astre peut être envisagé soit comme une chose, et alors le nom est de genre neutre, ainsi gr. ἄστρον, ou comme un être animé, en tant qu'il est agissant, divin. Si le nom est du genre «animé», l'indo-européen le présente soit comme masculin soit comme féminin. Gr. ἀστήρ est masculin, lat. s t e l l a est féminin. Les noms du soleil illustrent aussi cette différence: véd. s (u) v a r, gāth. h v a r ə, got. s a u i l sont neutres: véd. s ū r (i) y a h., gr. hāFέλιος (hom. ἠέλιος, att. ἥλιος), lat. s ō l sont masculins; got. s u n n o, lit. s a u l é sont féminins. La lune dont les variations continuelles évoquent l'idée d'un être vivant est toujours du genre animé mais elle a des noms masculins et des noms féminins.

A en juger par des noms comme gr. ἀστήρ, lat. s o l, véd. m ā s, gr. μήν etc., le nom propre de l'astre considéré comme un agent est masculin, ainsi qu'on doit l'attendre. La question qui se pose est de savoir pourquoi, en face de ces noms masculins, il a été formé des dérivés de genre féminin, comme lat. s t e l l a, got. s u n n o, gr. σελήνη. Elle ne peut se résoudre que si l'on trouve quelque conception indo-européenne qui à côté de l'être considéré en lui-même comme mâle, fasse place à un principe femelle.

Or, dans ce qui subsiste de la mythologie baltique, les «mères» ont un grand rôle. Dans les C h a n s o n s m y t h o l o g i q u e s lettonnes (Paris, 1929), p. 15 et suiv. M. Jonval montre comment, d'après ces chansons, derrière chaque force active, il y a une «mère»: à côté du vent, dont le nom propre est masculin, on a une v ē j a m ā t e; à côté de la forêt, dont le nom est masculin, une m e z a m â t e, et ainsi toujours. On comprend maintenant pourquoi, à côté de masculin ἄνεμος, on a le féminin ἄελλα et l'on s'explique la différence de valeur entre lat. a n i m u s et a n i m a.

Il y aura lieu d'expliquer ailleurs, par ce fait, pourquoi les noms d'action et les noms de qualité indo-européens, comme skr. v ā k, lat. u o x, sont féminins. Il suffit de noter ici que, à côté de v. sl. s n ě g ŭ got. s n a i w s, qui sont masculins, le nom latin n i x, qui est un ancien nom d'action, est féminin.

Les anciennes épithètes féminines, lat. l u n a, v. sl. l u n a et gr. σελήνη, s'appliquent donc au principe femelle qui était associé à l'astre conçu comme mâle.

/In view of the fact that the above article remained unknown to scholars it is reprinted here in extenso from a copy preserved in JBR. - Arch.133 /.

МІ́ТІНҐ, also **мі́тинґ, мі́тіньґ, мі́тлинґ** AmUk. 'meeting' first recorded in 1907 (Bilash 436). - Subst. **публі́чні збо́ри, ві́че** (Кузеля 205); **ма́сові збо́ри з при́воду обгово́рення яки́хось злободе́нних пита́нь, перева́жно політи́чних**, (**Слум 4. 755**).

From E. meeting 'ts', Bilash, l.c., Boyko 265, Koshelanyk 429, Royick 86.

МІТЛА́ : мести́.

МІ́ТРА 'mitre',ModUk.,known to all other ModSl. - Deriv. МІ́ТРАТ. - Subst. **пара́дний капелю́х свяще́ника.**

From Lat. mitra 'cap,turban',Klein 2,989.

МІХ 1. see МОХ.

МІХ 2. 'sack, bellows', MUk.,OUk.,OES. **мѣхъ** ;Ru. **мех** , Po,miech,etc. - Deriv. **міšо́к; міху́р.** - Syn. **ткани́нне вмі́стище.**

PS. *mě̌xъ 'ts', IE.moisos 'ts',Pokorny 747.

МІЦЬ 'power,strength',MUk. **моцъ** (**ХУІІ с. Синонима І6І**); Po. moc. - Deriv. **міцни́й, мі́цність,-но**,Wd. **мо́цний, моцова́тися,міцні́/ша/ти, /з/міцни́ти,міцню́щий,міцне́нький,-ко**; FN. **Моценю́к,Моцня́к,Моцню́к** (**Богдан І87**). - Syn. **сила.**

From Po. moc 'ts', Richhardt 78.

A SAMPLE OF METHODOLOGICAL PROCEDURE: applying etym. formula, cf. Vol. 2, p. 292.

МЛИН		'mill', Wd. also 'pancake';
Ha	=	MUk. млын (XVII с.), млин (1657), OES млинъ (1357)
Co	=	GN. Млин
Ho	=	—
A_1 x_1	=	BRu. млын
A_2 x_2	=	SC. mlin, SCS. mъlinъ
A_3 x_3	=	Cz. mlýn
A_4 x_4	=	Po. młyn
Cad	=	млине́ць, -ни́ця, мли́нище, млини́сько, млині́вка, млино́к, -о́чок, млина́р, -ка, -ський, млинови́й, млинськи́й, млинкува́ти, etc.
Cod	=	FN. Млинаре́нко, Млинаро́вич, Млина́рський, Млинове́цький, etc.; GN. Млині́в, Млині́вка, Млині́вці, Млин[к]и́, Млино́к, Мли́ниська, Мли́нища, Мли́нище, etc.
Hod	=	Млиновци /1482/, Млынищи/1452/, Млин Бецин /1497/, Млинъ Воулпашевъ /1468/,Млинъ Косицинъ / 1468/, Млин Оничковъ / 1493 /, Млинъ Сновидовский /1454/, Братановъ Млинъ,
Cs	=	Буди́нок, заве́дення, ви́вінуване прила́ддям моло́ти збі́жжя на муку́, крупу́ то́що.
S	=	From OHG. *mulîn* 'mill', the ultimate source being common Rom. *môlina* from Lat. *mola*.

МО́ВА 'language', MUk. молва́ (XVII c. ЛСЛ. 118), МОВА (XVII c. Синонима 160), OUk., OES. мълва ; Ru. мо́лва́, dial. мо́лва, OCS. mlъva, Po. mowa, etc. - Deriv. /по/мо́вка, мо́вити, про-, роз-мовля́ти, в-, ви̂-, з-, за-, від-, на-мо́вити, в-, ви-, від-, з-, за-, на-мовля́ти, вимо́ва, мо́вний, -ик, мовля́нин, -я́нка, мово-зна́вець, -зна́вство, -зна́вчий, -лю́бець, -лю́бство; perhaps here: мо́вкнути, мовча́ти. -Syn. зда́тність люди́ни говори́ти, висло́влювати свої́ думки́, бажа́ння, почува́ння; arch. язи́к.

PS. * mъlva 'ts', IE. root **mel-u̯-, correspond-ding to **mel-dh- in other IE.lgs., e.g. OHG. mēldôn, ModHG. melden 'to mention, notify, announce', AS. mēldian 'to inform against, betray', *Ht.* meld- 'to read' 'promise', Gk. melpein 'to praise', etc. ; cf. Трубачев in Vasmer[2] 2,642, Kluge 234.

МО́КРИЙ 'wet, moist', MUk. мо́крый (XVII c., ЛСЛ. 118) OUk., OES. мокрый, мокръ ; Ru. мо́крый, OCS. mokrъ, Po. mokry, etc. - Deriv. мо́крість, мо́кро, мокрота́, мокря́вина, мокре́нький, мокре́ць, /з/мокрі́ти, мокрішати, мокрува́тий, мокру́ха, іт.; FN. Мокри́цький, Мокрі́й, Мокре́нко, Мо́крий, Мокри́нський, Мокри́на, Мокреню́к (Богдан 187). - Syn. прося́кнутий водо́ю; сири́й, дощови́й; пов'я́заний із застосува́нням ріди́ни (кисло́т, води́ і т.ін.), Слум. 4,782.

PS. *mokrъ/jь/ 'ts' being a deriv. of *mok-, cf. e.g. мо́кнути, OUk. Мокоша, ,etc. and furthermore мочи́ти, мача́ти, etc., IE. root **măk- 'wet, moist', cf. Pokorny 698.

МОЛ 'mole, quay', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. мо́ловий. - Subst. захисна́ спору́да в порту́ в ви́гляді стіни́ або́ да́мби, що виступа́ють у мо́ре, Слум. 4,783.

From Fr. mole, the ultimate source being Late Lat. mōlēs 'heavy mass, load, burden', Klein 2,993.

МОЛИ́ТИ/СЯ/ 'to pray', MUk. молю́ ся (XVII c. ЛСЛ. 118), OUk., OES. молити /ся /; Ru. моли́ть /ся/, OCS. moliti /sę/, Po. modlić /się/, etc. - Deriv. молі́ння, моли́тва, молито́вник / молитве́нник, молитвосло́в, молито́вка, молито́вний, -но. - Syn. ду́же проси́ти, блага́ти.

PS. *modliti /sę/ 'ts', IE. root **meldh-: moldh- 'ts', Pokorny 722.

МОЛОДИ́Й 'young', MUk. млады́й (XVII c. ЛСЛ. 116), молодый (XVII c. Синонима 160), OUk., OES. молодый, молодъ; Ru. молодо́й, OCS. mladъ, Po. młody, etc. - Deriv. мо́лодість, -до, мо́лодощі, молоди́к, -и́ця, -и́чка, молоде́нький, молоде́ць, -кий ітд. мо́лод-ковачéнько; FN. Молоди́к, Молодо́вич, Молодю́к, Молоди́ня, Моло́дко, Молодча́к, Молодожа́нин (Богдан 188), - Syn. ю́ний, нестари́й.

PS. *moldъ/jь/ 'ts', IE. root **mel-d-: **mol-d- 'ts' with cognates in most IE.lgs., cf. Pokorny 718.

МОЛОКО́ 'milk', MUk. млеко́ (XVII с. ЛСЛ. II6), молоко (XVI с. КА.62), OUk. OES. молоко, млѣко; Ru. молоко́, OCS. mlěko, Po. mleko, etc. – Deriv. молочко́, молоча́й, -а́р/ка/, молоча́рня, молоча́рство, -ський, молоко-відда́ча, -во́з, -гі́нний, -мі́р, -поста́вка, -со́с, -со́сик; FN. Молоча́й, Молочі́й, Моло́чко, Молочу́к, Молочи́ло (Богдан I88). – Syn. бі́ла рідина́ жіно́к і сами́ць ссавці́в.

PS. *melko 'ts', IE. root **melk- parallel to melĝh- the latter being evidenced by Uk. моло́зиво 'first milk', cf. Pokorny 722-723.

мо́ни, also мо́ней AmUk. 'money', first recorded in 1929 (Bilash 436). – Subst. гро́ші.

From E. money 'ts', Bilash, l. c.

монта́к, also ма́внті AmUk. 'mounted police', first recorded in 1963 (Bilash 419). – Subst. кі́нний поліца́й.

From E. mounted police 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 419

морангі́ньо BrazUk. 'strawberry', first recorded in 1965 (Wouk 60). Subst. полуни́ця, Снс. 13,11.

From Port. moranghinho 'ts' (: morango 'straw - berri').

мо́рґедж, also мо́рґеч, мо́рґидж, мо́рґич, мо́рґіч, мо́ртґедж AmUk. 'mortgage', first recorded in 1915 (Bilash 443). – Subst. гіпоте́ка, акт заста́ви, заста́ва.

From E. mortgage 'ts', Bilash, l.c.

МО́РЕ 'sea', MUk., OUk., OES. МОРЕ, known to all other Sl. – Deriv. морськи́й, моря́к, -е́цький, морячо́к, море-зна́вство, -пла́вство; FN. Мо́рський. – Syn. во́дний про́стір з гірко-соло́ною водо́ю; части́на океа́ну.

PS. *more 'ts', IE**mori : **mōri 'ts', Pokorny 748, Vasmer[2] 2,654.

МОРО́З 'frost, MUk. OUk. МОРОЗЪ, OES. МРАЗЪ; Ru. МОРО́З, OCS. mrazъ, Po. mróz, etc. – Deriv. морози́сько, -и́ще, моро́зний, з-, за-, ви́-, від-, пере-, по-моро́зити, etc.; FN. Моро́з, Морозе́нко, Морозю́к. – Syn. хо́лод із температу́рою ни́жче зе́ра.

PS. *mórzъ 'ts', IE. root ** merĝ- 'ts', Pokorny 740, Vasmer[2] 2, 656, a.o.

МО́РЩИТИ/СЯ/ 'to wrinkle', OES. съморщенъ; Ru. мо́рщить, Po. marszczyć /się/. – Deriv. морщи́на, змо́рщка/змо́ршка, змо́рщений. – Syn. роби́ти/дістава́ти змо́ршки на шкі́рі.

PS. *mъrščiti < *mъrxkiti, IE. root **mār-sk-, Vasmer[2] 2,659.

МОСКВА́ GN. 'Moscow', OES. МОСКОВЬ (1377Лавр.), из Москве,до Москвѣ (ХУ с. Іпат.), known to all other ModSl. - Deriv. Моско́вія,Моско́вщи́на, моско́вський, москви́ч; моска́ль,моска́лик,москале́нко, москальчу́к, москвофі́л,москвофі́льство,-ський, Wd. москальо́фі́л,москальофі́льство-,-ський. — Syn. Моско́вщи́на, Росі́я; столи́ця СССР.

Orig. hydronym МОСКВА́ (since the XIV c.,cf. Соболевский РФВ.64,I59-I60) was transferred upon the city built on its banks in earlier c.; etymology of the orig. river-name is uncertain; most of the etymologists connect it with root *mosk- 'moisture', cf. Vasmer²2,660-661, Черных Момозн.I4,97,a.o. ; cf. also Staszewski (: from Finnish mösk-wa 'blood- water') 194; Мельхеев 60(:"точного объяснения данного названия нет").

москви́тин arch. 'Moscovite',MUk москви́тинъ (ХУII с. ЛСЛ.II9). - Subst. москви́ч; моска́ль ; Moschus (XVII c.).
From LLat. Moscovita : Moscovia.

мо́скеґ, also ма́скиґ AmUk. 'muskeg', first recorded in 1935 (Bilash 445).-Subst. мо́чар.

From E. muskeg 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 431, Royick 87.

москето́н BrazUk. 'musket', first recorded in the XX c., viz.

> Одного разу забули повідомити поліцію (представлення було про війну з голляндцями — дивись історію Бразилії) і ми мали до 20 карабінів, москетонів і як одночасно зачалася стрілянина, то поліція прибігла, бо не знала що діється. .. /Праця ч.9 за 1981/.

Subst. мушке́т. — From Port.mosquetão 'ts'.

МОСКІ́Т, AmUk. москі́то 'mosquito',ModUk.; BRu. маскі́т , Ru. моски́т, Po. moskity, etc., - Subst. кома́р, Bilash 446 .

From E. mosquito'ts', the ultimate source being Sp. mosquito - dimin.of mosca 'fly' (< Lat. musca 'ts'), Klein 2, 1007, SWO. 493, Bilash l. c.

МОТОПЕ́Д 'motor bicycle', first recorded in 1979; BRu., Ru.,etc. ts. - Deriv. мотопеди́ст/ка/,мотопе́дний. - Syn. мото́ро́вий велосипе́д,мото́ро́лер.

An artificial formation compounded of мото/ро́вий/ + /вело/сипе́д, Фещенко Кс. 17,35

МОТО́Р 'motor', first recorded in the XX c.; BRu. мато́р,Ru. мото́р , Po. motor, etc. - Deriv. моторо́вий, мотори́ст/ка/, моторизува́ти, /з/моторизо́ваний , моториза́ція.- Subst. руші́й, двигу́н.

From ModHG. Motor, Fr. moteur 'ts', the ultimate source being Lat. motor (:movere) 'ts', Vasmer[2],2,664, Klein 2,1008, SWO.493, Орел, 2,95.

MOX, dial. MIX 'moss', MUK., OUk., OES. мохъ/мъхъ, known to all other Sl.- Deriv. мошок, мохуватий, мохнатий, -тість, -то; FN. Мох/Мех, Мошко. - Syn. спорова рослина без корінця та квітів, що росте на деревах, камінні, тощо.

PS. *mъxъ 'ts, IE.**musos 'ts', Pokorny 742.

МУЖ 'husband', MUk., OUk., OES. мужъ, мужь; Ru. муж, OCS. mǫžь, Po. mąż, etc. - Deriv. мужик, мужній, мужеський, мужчина, ітп.; FN. Муж, Мужа, Мужанюк, Мужичок, Мужицький, Мужик, Мужило, Мужиловський (Богдан I95). - Syn. державний, науковий, громадський і ін. діяч; чоловік.

PS.* mǫžь 'ts', IE**manus:**monus 'ts' with PS. suffixation -gios, cf. Pokorny 700, Vasmer[2]2, 670-671, a.o.

мускарет, also маскрет AmUk. 'muskrat', first recorded in 1959 (Bilash 448). - Subst. водяний щур.

From E. muskrat 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 418.

МУТИТИ 'to muddle, muddy', MUk., OUk., OES. мутити; BRu. муціць, Ru. мутить, OCS. mǫtiti, Po. mącić, etc. - Deriv. мутний, мутніти, баламутити/ся/, каламутити, каламутний, -но. Syn. тьмяний, непрозорий.

PS.*mǫtiti 'ts', IE. root **menth- 'ts', Pokorny 732.

МУХА 'fly', MUk., OUk., OES. муха моуха; BRu., Ru., Ma. муха, OCS. moucha, Po. mucha, etc. -Deriv. мушка, мушня, мушечка; FN. Муха, Муся, Мусялович, Мусяновський. - Syn. комаха ряду двокрилих.

PS.*muxa 'ts', IE.**mousā 'ts', root**mus-, cf. Pokorny 752.

мухувати, also муфувати AmUk. 'move', first recorded in 1915 (Bilash 448). - Deriv. з-, пере-, пири-, по-мухуватися, перемуфуватися. - Subs. переноситися.

From E. move 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 433, Royick 87.

М'ЯЗ 'muscle', ModUk. - Deriv. м'язистий, м'язисько, -ище, м'язнути. - Syn. мускул.

PS.*męzъ 'ts', IE. root **mēmso- with voicing of -s-, cf. *męso without it, Pokorny 725.

М'ЯКИЙ, Wd. **м'ягкий,м'яхкий** 'soft,tender, mellow',MUk. **мягкїй (ХУІІ с.ЛСЛ.І22),** OUk.,OES. **мяг/ъ/кый/мякъкый;** Ru.**мягкий,** OCS.męk̆ьkъ,Po. miękki,etc. - Deriv. **м'якенький,-ко,м'якість, м'яко,м'якуватий,м'яко-зернистий,-серд/н/ий, сердя,,-тілий іт п;**FN.**М'ягкий,М'ягкота,М'якуш (Богдан І93).**-Syn. **який угинається,подається , нетвердий.**

PS.*męk̆ьkъ/jъ/'ts',IE. root**menk- 'ts',cf. Pokorny 730-731.

М'ЯСО 'meat; flesh', MUk.,OUk.,OES.**мясо;** Ru. **мясо,** OCS. męso, Po.mięso,etc. - Deriv. **м'ясце, /без/м'ясний,м'ясистий,-тість,-то,м'ясниці, м'ясо- заготівля,-їд/ний/,-комбінат, -руб; м'ясар,-ня,-ство,-ський,**FN.**М'ясний, М'яский (Богдан І93). - Syn. туша; частина туші забитих тварин,(за:)Слум.4,,39.**

PS. *męso 'ts', IE. mēmso 'ts',Pokorny 725, Vasmer²3, 30-31,a.o.

М'ЯТА 'Mentha:mint', MUk. **мята(ХУІІ с. Синонима І6І)**,OUk.,OES. **мята;** Ru.**мята,** Po. mięta, etc. - Deriv. **м'ятка,м'ятковий.**- Syn. **запашна рослина родини губоцвітих.**

PS.* męta 'ts' borrowed from Lat.mentha,the ultimate source being Gk. mínthē.

м'ятежний arch. 'rebellious,restless, passionate', MUk.**мятеженъ**-conturbatus(XVII c. ЛСЛ.І23), OUk.,OES.**мятежьный;** Ru.**мятежный.** - Deriv. MUk. **мятежникъ** -seditiosus (ХУІІ с.ЛСЛ.І23). - Syn.**ворохобний,неспокійний,заколотний.**

Deriv. from **мятежь,** OCS. mętežь 're-bellion, disturbance', coming from *meto - mesti 'to cause mutiny,revolt', cf. Berneker 2,44, Trautmann 181-182, Vasmer²3,32, ЛСЛ. l.c.,a.o.

М'ЯТИ, мну,мнеш, Wd.also **мняти** 'to press tightly, rumple, crumple', MUk.**мну (ХУІІ с.ЛСЛ. ІІ7);** Ru. **мять,** OCS. męti: mьnǫ,mьneši, Sln.mêti, OCz.mieti, Slk.mät', Po. miąć. - Deriv.**ви-,зі-, по-м'яти, ви-,з-,по-,про-минати, ви-,зі-, по-м'ятий, м'яття. - Syn. тиснути,стискати, вим инати кістрицю з конопель льону ногами,** cf. MUk. **мну ленъ** - pedibus calco linum (XVIIc. ЛСЛ.ІІ7).

PS.*męti< *mьnti 'ts', IE. root **men- 'ts', cf. Pokorny 726, Trautmann 185, Vasmer²2,634,a.o.

М'ЯТНИЙ : м'ята.

М'ЯТТЯ : м'яти.

м'яцкати, also **мняцкати,мнецкати,м'ецкати** Wd. 'to rumple,crumple;to mash,crush',ModUk. Ru.**мячкать,**Sln.mečkati, Cz. mačkati. - Subst. **м'яти.**

A Uk.neologism based on **м'які́й** with the orig. meaning: 'to make soft,mellow'; the same refers to other Sl. formation,for example Ru. **мячкать**, Vasmer[2]3,32.

М'ЯЧ 'ball', MUk.OUk. **мячь**; Ru. **мячь**, SC.meča, Sln.mèč, Cz.míč. - Deriv. **м'я́чик**, **м'я́човий**. - Syn. **суці́льна поро́жня ку́ля з пружно́го матеріа́лу,що відбива́ється від твердої пове́рхні.**

PS.*mękj6 'ts', derived from *mękъ, ModUk. **м'які́й**, q.v.; Berneker 2,42, Miklosich 189, Vasmer [2]3,32.,a.o.

М'Я́ЧИК : м'яч.

- * -

СЛОВО К УЧИТЕЛНИКАМ
справедливым и зацным:

... а ѿ бо́лшей [пра́ци] самиса постара́йте, ин'ших мене̇ оўвесела́йте!

JBR. / Л.Ʒ.

Н

Н, н — the eighteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name нашь from OCS *našь* 'our'; numerical values: Glagolitic — 70, Cyrillic — 50 respectively; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

НА prp. 'on,upon,at,by,in,for,against,with, MUk.,OUk.,OES. НА; known to all Sl. -Syn.В,У, при, для итп.

PS.*na 'ts',IE.**nā:nō,cf. Pokorny 39,(extensively discussed in:)ESSJ.1,115-123.

НА! ' interj.'here!',Ru. ts,Po.na! ,etc. - Deriv. **на́те!**

PS.*nā 'ts',(uncertain)IE.**nā!,Pokorny 320.

НА- prefix in such words as **нагоро́да(:горо́д)**, **намо́ва (:мо́ва),напере́д(:пере́д) ітд.**; see НА prp.

НАД prp. 'above,over,beyond',MUk.,OUk.,OES. **надъ** known to all Sl.- Deriv. **по́над,на́дто.**

PS. *nadъ'ts',being an extended *na with suffix -dъ, cf. ESSJ.1,123-128.

НАД- prefix in such words as **надда́ти(:да́ти),над'ужи́ти (:ужи́ти),на́дмір (:мі́ра) ітп.**; see the preceding entry.

НАЗОВНИ́ЦТВО, називни́цтво : на́зва, назива́ти, cf. зва́ти; in his articles on Uk. names the author of this dictionary distinguished between topo- and anthroponymic formations.

Here are his views re Uk. t o p o n y m y as discussed in the first volume of <u>Енциклопедія українознавства</u> НТШ, Мюнхен – Нью Йорк, 1949, стор. 366-367:

Місцеві назви (топонімія, топоніміка). Укр. географічні назви двоякі: тотожні з ґатунковими іменами (апелятивними), напр., Городище (: апелятив—городище), Рівне (: рівне), Залісся (: залісся) і т. ін., або з назвами, напр., Володимир (: назва особи — Володимир), Ярослав (: Ярослав), Золотоноша (: назва ріки — Золотоноша) та ін., і такі, що постали з апелятивів, напр., Замістя (: міст), Підгородці (: город) чи назв, напр., Сянік, Сянки (: назва річки — Сян) тощо.

В назвах, однакових формою з апелятивами чи назвами, відрізняємо такі, які мають відповідники в теперішньому словнику укр. мови, напр.: Броди (: броди), Коломия (:коломия), Біла Церква (: біла церква), Харків (: назва річки — Харків), Стрий (: назва річки — Стрий) та ін., і такі лексикальні відповідники, які у мові вже не існують, напр.: Холм (: староукр. — холм — 'гора, горб'), Стрий (з незасвідченого — стрий — 'струм, струя'), Борислав (з особової назви — Борислав, сьогодні невідомої), Самбір (: особова назва — Самбір, відповідник гр. Автомакос) та ін.

В назвах, що постали з апелятивів або назв, основним творчим процесом було в і д р і з н ю в а н н я (варіянтизація), ф о н о л о г і ч н е, напр., наголосом, пор.: Ярок (яро́к), Піски (: піски́), Тодір (: особова назва — То́дір) й ін., м о р ф о л о г і ч н е, напр., наростками, пор.: Дубно (дуб-ьно), Перемишль (: основна назва — Перемисл-јь), Бузьк (: Буг-ьскъ) й ін., приростками, пор.: Підвисоке (: під-високе), Прилука (: при-лука), наростками й приростками одночасно, пор. Переворськ (: пере-вор- 'долина, звір' -ьскъ), Підгайці, Загайці (: під-, за-гай-ці), складанням слів, пор. Білгород, Бишгород, Краснопуща (: красна пуща), Новомиргород (: новий Миргород) та ін.; пропуском слів (еліптизацією), пор.: Київ (: Київ брід), Львів (: Львів город), Стефкова (: Стефкова воля); словами, коли назва складена, напр.: Біла Вода: Чорна Вода, Старе Село: Нове Село, Синевідсько Вижне: Синевідсько Нижне, — а також: Дмитровичі: Гнатковичі, Рогатин: Хотин, Немилів: Немирів, — чи врешті: Долина: Калуш (: кал 'болото'), Густ(е): Берегове та ін.

З уваги на свою будову, деякі назви творять окремі т о п о н о м а с т и ч н і типи як щодо форми й географічного поширення, так щодо змісту, напр., назви на -ичі, -енки, -ята визначають здебільшого родово-патровімічний тип із значенням: сини, спадкоємці особи, поданої

в основі назви, напр., Вишатичі (: сини, спадкоємці Вишати), Тустановичі (сини, спадкоємці Тустана), Остапенки (сини Остапа), Лукатчата (сини Луки) й ін.; назви на -ів, -ова, -ове — присвійний тип, пор. Романів (: Романів, напр., двір), Чернігів (: город Черніга), Устіянова (Воля), тощо; назви з приростком під- чи за- означають ближчу або дальшу місцевину від первісної, звідки йшла колонізація: Загір'я, Підлісся, Залісся й ін.; подібне значення мають складні назви з прикметниками »старий«, »новий«, напр.: Старе Місто — Нове Місто, Старий Самбір — Новий Самбір тощо, чи й такі з здрібнілими відповідниками, як Тернава — Тернавка, Коросно — Коростенко, що вказують на первісність »старих« чи нездрібнілих назв.

Тоді як граматичне відрізнювання й будова назв виявляють більше закономірности, словникове (лексикальне) відрізнювання визначається повною випадковістю; воно зумовлене об'єктивними даними довкілля, напр., топографічними прикметами околиці: Кам'янець, Довгополе, Кривий Ріг; тваринами й рослинністю: Рибниця, Бобринець, Берестя, Березне тощо; проявами людської культури: Городище, Січ, Просік, Спас та ін. Деякі місцеві назви сумнівні: Турів (: назви родової Тур чи апелятива тур), Чаплі (: назви Чапля чи апелятив чапля), деякі неясні, напр., Гайсин, Дібще. Деякі походять із прозв мешканців: Товстобаби, Печихвости, Передрнміхи й ін.

Є й назви ч у ж о г о походження, здебільшого колонізаторського характеру. Найстаріші між ними іранські назви: Дін, Дніпро, Дністер, з місцевостей Ясси (старе: Яський Торг). По грецьких колоніях лишилися такі назви, як: О л ь б і я (Ὀλβίη), Феодосія (Θεοδοσίη) Пантікапея (Παντικάπαιον); як на вислід модної в XVIII ст. грекоманії треба дивитися на такі штучно створені тоді назви, як: Одеса, Херсон, Севастопіль, Ольвіопіль та ін. Південь України особливо багатий на назви турецько-татарського походження, як: Інгул, Базавлук, Гаджібей (тепер Одеса), Ахтіяр (тепер Севастопіль) й ін. З новіших колонізаційних назв треба згадати німецькі: Ряшів (Reichshof), Кульпарків (Goldbergshof), Розенталь (1789 на місці козацького села Григоріївки над Дніпром); румунські: Рунґури, Акрешори, Кімполюнґ; угорські: Белдіж, Уґерці; польські: Мазури, Ляцки, Єзупіль, Станиславів, Ґермакувка й ін. На окрему увагу заслуговують назви деяких Укр. колоній в Азії чи в Америці. Це або »переміщені« назви, напр., Україна (в півн. Дакоті в США й у Манітобі, Канада), Новий Київ (в Алті, Канада), Галич (у Манітобі, Канада), Одеса (в Саскачевані, Канада) й ін., або новостворені на основі перенесення назв особових, напр. Куліш (у Манітобі, Канада), Богдан (там же), Петлюра (там же) й ін.

У зв'язку з історичним розвитком мови назви можуть втратити свій первісний вигляд і зазнати т р а н с ф о р м а ц і й: Снятин із Коснятин, Дроговиже з Дороговичі, Борислав із Бориславль, Білогорща з Білогоще, Терка з Тернка, Черче з Чернче й ін.

About Uk. anthroponymy the author wrote as follows:

/На чужині - альманах, Авґсбурґ 1947, стор.38-43/

Особові назви (первісно ймення, пізніш імення й прізвища) відрізняють з найдавніших часів людину від довкілля й від інших людей. Найперші ймення, староукраїнські особові назви, містили ще й відповідне побажання новонародженій дитині, бажання опіки богів, слави, добрих прикмет, лицарськости й т. д., одне слово, означали все те, що дитина мала згідно з батьківською волею осягнути в житті. Зміст таких імен, що своїми початками сягають сивої давнини й повстали ще на староукраїнському передісторичному ґрунті, нам іще сьогодні ясний. І так:

Володимир — володіти світом, миром,
Всеволод — володіти всім,
Ярослав — славний із ярости, гостроти,
Святослав — славний із святости, сили,
Святополк — сильний полком, дружиною,
Богумил — милий богу, богам,
Домарад — гостинний вдома,
Сам(о)бор — сам, боротися,
Бог(о)дар — божий дар,
Бог(о)дан — даний богом, і б. ін.

Ці первісні українські назви збереглися до наших часів у дуже малій кількості. До згаданих угорі можна ще додати такі, як: Болеслав, Б(о)ронислав, Брячислав, Вишеслав, Володар, Володислав, Всеслав, В'ячеслав, Добролюб, Доброслав, Доброніга, Добромир, Добриня, Ізяслав, Казимир, Любомир, Людмила, Мирослав, Мстислав, Остромир, Ростислав, Станислав, Судислав, Яромир, Ярополк.

Багато таких первісних, староукраїнських особових імен можна відтворити на основі місцевих назв, де вони заціліли до сьогоднішнього часу. І так:

Білогост — н. м. Білогоща (т. зв. Білогорща к. Львова),
Борислав — н. м. Бориславль (сьогодн. Борислав у Галичині),

Городислав — н. м. Городиславичі (к. Львова),
Горислав* — н. м. Гориславичі (к. Мостиськ),
Доброгост — н. м. Доброгостів (к. Борислава),
Добромил — н. м. Добромиль (к. Перемишля),
Добромир — н. м. Добромиричі (к. Грубешева),
Добромисл — н. м. Добромишль (к. Холма),
Добростан — н. м. Добростани (к. Львова),
Добротвір — н. м. Добротвір (к. Камінки Струм.),
Ждан — н. м. Жданна (к. Дорогобича),
Домажир — н. м. Домажир (к. Львова),
Дорогобит — н. м. Д(о)рогобич, Д(о)рогобичка (в Галичині),
Дорогогост — н. м. Дорогоща (к. Кам'яниця, Под.),
Мирогост — н. м. Мирогоща (к. Рівного),
Миролюб — н. м. Миролюбівка (к. Харкова, к. Запоріжжя),
Недан — н. м. Неданчичі (к. Чернігова),
Немир — н. м. Немирів (к. Львова),
Немил — н. м. Немилів (к. Радехова),
Перелюб — н. м. Перелюб (к. Чернігова),
Перемил — н. м. Перемиль (к. Берестечка), Перемилів (к. Копичинець),
Перемисл — н. м. Перемишль, Перемишель (к. Славути),
Переслав — н. м. Переславичі (к. Поріцька, Волинь),
Радорост — н. м. Радороща (к. Житоміра),
Радомисл — н. м. Радомишль,
Семигин — н. м. Семигинів (к. Стрия),
Станимир — н. м. Станимир (к. Перемишля),
Тумир — н. м. Тумир (к. Станиславова),
Турад — н. м. Турад (к. Дорогобича),
Тустан — н. м. Тустань, Тустановичі (к. Дорогобича),
Щедрогост — н. м. Щедрогоще (к. Ратна, Волинь) і інші.

Про деякі давні українські особові ймення свідчать і сьогоднішні українські прізвища, нпр.:

Семимир — прізв. Семиренко (з Семимиренко),
Сімовит — прізв. Сімович,
Домазар — прізв. Домазар та ін.

* Пор. назву князя Олега Гориславича з „Слова про Ігорів похід".

З розростанням і множенням давніх українських родів розросталися й особові назви. Творено т. зв. відвернені йменння, нпр.:

Миролюб — Любомир,
Славомир — Мирослав,
Радогост — Гостирад,
Славобор — Борислав і ін.

Скорочувано двочленні йменння, розбудовуючи їх за те різними наростками. Так повстала велика кількість назв, засвідчених у наших літописах, грамотах, метриках, реєстрах ітд. Пор.

Славко — Яро-, Миро-, Свято-... слав,
Станько — Стани-слав, -мир, Не-, Ту-стан,
Ярош — Яро-слав, -полк, -мир...
Милош, Милята — Могу-, Добро-мил,
Славута — Яро-, Миро-, Свято-... слав,
Ярота — Яро-слав, -мир-, полк і. б. ін.

З жіночими йменнями не було в давнині ніяких труднощів: їх творили здебільшого від чоловічих при допомозі наростка -а, отже Ярослав — Ярослава, Боронислав — Боронислава й ін. Та були й окремі жіночі йменння без відповідників у чоловічому назовництві; згадати б тут хочби Добронігу, що „добрістю" й „ніжністю" (нігою) мала визначатися в житті й ін.

Політичні й культурні зміни в давньому українському житті принесли з собою чуже особове назовництво. З найдавніших чужих імен на українському ґрунті треба назвати германські (нордійські) йменння: Ігор, Аскольд, Дир, Ольга й ін.

Найважніші зміни в українському особовому назовництві зайшли з уведенням в Україну християнства 988 р. На місце досьогочасних староукраїнських імен уводиться йменння грецькі й жидівські (гебрейські). Отак дістається в українську мову велика кількість імен, вживаних у грецькій церкві. Вони втискаються насамперед у первісній грецькій (чи жидівській) формі, згодом приймають звукові звички української мови й українізуються. Нпр. із Васілевса вдомашнюється Василь, Афтанасія — Опанас, Космаса — Кузьма, з другого ж боку, з Іоанна повстає Іван, Авраама — Оврам, Ієремії — Ярема й т.д. Подібно й жіночі йменння: Євксенія — дає Оксану, Євфросинія — Пріську, Євдокія — Вівдю, Євгенія — Ївгу, Анна — Ганну й б. ін. Тут і там подибуються йменння латинського походження, хоч вони назагал рідкі на українському ґрунті, пор. Павло, Ігнатій (опісля Гнат), Наталія (Наталка), Юліянна (-Уляна) й ін.

А проте своя староукраїнська система особового назовництва довго й уперто змагалася з чужою, нові йменння приймалися поволі й нерадо. У висліді бачимо, що напочатку наші перші князі мають звичайно подвійне йменння: одне старе, українське, друге нове, грецьке: нпр. Володимир — Василь, Ярослав — Юрій і т. д. В сьогоднішній популярній, ненауковій термінології називають староукраїнські йменння — поганськими, грецькі — жидівські й латинські — християнськими. Тимчасом справа не зовсім так: українська церква допускала й староукраїнські йменння в уживання побіч нових і тим санкціонувала їхне становище в українському реєстрі імен. Деякі з них, як, нпр. Володимир, вивищено до гідности святих. Зовсім важні для нас із цього погляду назви типу: Богдан, Богдар, Богумил, Богуслав, Богута, Божена й. т. п. Вони відповідають своїм змістом таким „християнським" іменам, як Теодор, Теодот, Теофіл, Теоклес, отже могли мати з боку церкви навіть підтримку.

З бігом часу, з ходом століть українські йменння, себто а) староукраїнські й б) чужі українізовані устійнюються в двох традиціях: церковній і народній. Тоді як церква намагалася закріпити повні формою йменння, отже Атанасій, Євтимій, Єлисавета й ін., народна мова щораз більше їх деформувала згідно з своїми законами й розвоєвими тенденціями, отже: Опанас, Юхим, Лисавета й т. д. Зокрема важні в цьому останньому випадку згрубілі й здрібнілі наростки, що віддзеркалюють собою чуттєву наставу того, хто їх уживає. В літературній мові вживаються в одному випадку старі повні форми, в другому — українізовані, найчастіше ж і одні, й другі, залежно від ситуації, в якій даного йменння вживаємо: при офіційному назовництві — повні йменння, при неофіційному, дружньому, родинно-інтимному — скорочені назви.

В останніх часах запримічуємо тенденцію повороту до староукраїнського назовництва, до всіх отих Володимирів, Ярославів, Сятополків, Любомирів і т. д. При цьому витворено деякі штучні йменння, як, нпр. Квітослав(а), Звенислав(а), Звенигор(а), Доброгор(а), Красислав(а), Вірослав(а), Гнівор(а), Боригнів(а), й т. д. Крім того, відновлено такі йменння, як Буйтур, Лада, Ждан, Марена тощо.

Ось найчастіші особові йменння з додатком матеріялу з наших повищих міркувань про староукраїнські йменння:

Авакум, Август,-а,Августин, Авенір, Агапон /рідше:Агатон/, Агатангел/Агафангел, Агафія,Адам,Акулина,Амалія,Амвросій,Анастасій,-ія, Анатолій, Анатоль, Андрій, Анна /частіша форма:Ганна/,Антін /стара Антоній/ Антонина, Аполінарій,-ія, Артем, Архип, Атанасій /старе Афанасій/, Богдан,-на, Богдар,Богумил,-ла, Богута, Богуслав,-ва, Божена,Болеслав,-ва, Боніфатій, Боригнів,Борис, Борислав, Борониславб-ва, Білогост, Брячислав,-ва, Буйтур, Вадим, Валентин,-на, Валерій,-ія, Валер'ян, Варвара, Варфоломій, Василина, Василь,Венедикт, Віталій, Вишеслав, Вікентій, Віктор,-ія, Віра, Вірослав,-ва, Віссаріон, Володар, Володимир,-ра, Володислав,-ва, Всеволод, Всеслав -ва, В'ячеслав,-ва, Гаврило /старе:Гавриїл/ Галактіон, Галина, Галя,Ганна, Гарасим і Герасим, Гліб, Гнат, Гнівобор, Гордій, Гор/од/ислав, Горпина, Гостирад, Григір,/старе Григорій, Данило /старе:Даниїл/, Даромир Дем'ян, Денис /старе:Діонисій/, Дмитро/старе:Димитрій, Добриня,Доброгост, Добролюб,-а, Доброслав,-а,Добростан,Добротвір,Докія,Домажир,Домазар,Домарад,Домаха,Домет,Домінік,-а, Дорогобит,Дорого/гост,Доротей,-ея,Едуард,Еміллій,Еманиуіл,Єва,Євген/старе:Євгеній ,-ія/, Євдоким,Євдокія,Євтимій/старе:Євфимій/, Євтихій,Єлисавета,Єремія,Єронім,Ждан,-на,Жизнобуд,Захар/старе:Захарій/,Звенислав,-а,Зинаїда, Зиновій,-ія,Зосим,-а,Зоя, Іван,Ігор, Ігнат,Ізмаїл,Ізяслав,-а,Іларіон,Ілля,Ін/н/а, Іоан,Іполіт,Іраїда,Ірина,Ісай,Ісая,Ісак,Ївга, Йов,Йосафат,Йосип,Казимир,-а,Каленик,Калина, Калістрат,Карло,Каролина,Карпо,Катерина,Квітослав,-а,Килина,Кипріян,Кирило,Кіндрат,

Клавдій,-ія,Клара,Клим, Климент,-ина, Конон,Корній,Костянтин,Кость,Красислав,-а,Ксен/і/я,Ксенофонт,Кузьма,Куперіян, Купріян,Лаврентій,Лавро,Лада,-до,Лазар, Лариса,Лев,Леонид,Леонила,Леонтій,Леся, Ликера,Ліда,Лука,Лукаш,Лукіян/Лук'ян, Любина, Любов, Люба, Любомир,Любомира,

Людмила, Макар (старе: Макарій), Максим, Максиміліян, Маланія, Маланка, Марина, Марія, Маркіян, Марко, Марта, Мартин, Маруся, Мар'яна, Матвій, Меланія; Меланка, Мелетій, Методій, Микита, Микола, Миколай, Мина, Мирон, Мирослав, Мирослава, Митрофан, Михайло, Модест, Мотря, Мстислав, Мстислава, Надія, Назар, Настя, Наталія, Наталка, Наум, Недан, Немил, Немир, Неонила, Нестан, Нестір, Никандр, Никодим, Никін, Никонор, Нимидора, Ничипір, Ніна, Оверко, Овдій, Овсій, Огій, Одарка, Оксана, Оксен (старе: Оксентій), Олег, Олекса, Олександер, Олександра, Олексій, Олена, Ольга, Омел'ян, Онисим, Ониська, Онисько, Онопрій (старе: Онуфрій), Опанас, Орест, Орися, Осип, Остап, Остромир, Охрім, Павлин, Павлина, Павлох, Палажка, Палладій, Панас, Пантелеймон, Панько, Параска (стара: Параскевія), Парфен (старе: Парфеній), (старе: Пелагія), Палажка, Передслав, Передслава, Перелюб, Перемисл, Переслав, Переслава, Петро, Пилип, Пилипина, Платон, Полікарп. Порфир, Порфирій, Пріся, Прокіп, Прохір, Пульхера, Пульхерія, Радогост, Радомисл, Радомир, Радомира, Радослав, Радослава, Раїна, Раїса, Рафаїл, Рогніда, Розалія, Роман, Ростислав, Ростислава, Сава, Саватій, Сак, Самійло (старе: Самуїл), Самобор, Свирид, Світозар, Святополк, Святослав, Святослава, Северин, Семен, Семигін, Семимир, Серафим, Серафима, Сергій, Сидір, Сила, Сильвестр, Симон, Сімовит, Славко, Славобор, Славомир, Славута, Соломія, Софія, Софрон, Спиридон, Станислав, Станислава, Станимир, Станько, Стасько, (старе: Стефанія,) Степан, Степанида, Судислав, Судислава, Таїса (старе: Таісія), Тарас, Тетяна, Текля, Теодор, Теодора, старе: Теодосій, старе: Теодосія, Теоктист, Теоктиста, Теодот, Теофан, Теофил, Теофілакт, Теофраст, Терентій, Терешко,(старе:)Тимофій, Тиміш, Тит, Тихон і Тихін, Тодось, Тома Трофим, Тумир, Турад, Тустан, Улас, Улян, Уляна, Устин, Устина, Федір (старе: Феодор), Федора, Федот, Филимон, Філарет, Фотій, Харита, Харитина, Харитін і Харитон, Хведір, Хведора, Хведот, Хима, Хівря, Хома, Христина, Христофор, Христя, Щедрогост, Юлій, Юлія, Юліян, Юліяна, Юрій, Юрко, Юстин, Юстина, Юхим, Юхима, Явдоха, Явтух, Яким, Яків, Ярема, Ярина, Ярош, Яромир, Ярота, Ярополк, Ярослав, Ярослава.

The first survey of Uk. family names (surnames) in E. was made in 1966 by Larysa Zales'ka-Onyshkevych in OnUVAN 47,pp.11-30. Here are excerpts from her study

Ukrainian family names may be derived from these sources:

a) Christian names (own or parental), whether in regular, deminutive or hypocoristic forms. Thus from the masculine name *Pavlo*, we find family names such as *Pavlenko, Pavlychenko, Pavlyuchenko, Pavlyk, Pavlus', Pavliv, Pavlyuk, Pavlychko, Pavlykiv, Pavlychkiv, Pavlychuk* (all patronymic derivatives) and *Pavlyn, Pavlyshyn, Pavlysyshyn* (matronymic derivatives).

In this manner surnames are formed from traditional, popular Christian names, or from rather unusual ones, which were occasionally given by the baptising priest as means of punishment: e. g. Ahafon — *Haponenko*, Iov — *Ivchenko*, Kharyton — *Kharchenko*.

b) One's own, or one's father's occupation: *Kushnir* (Tanner), *Koval* (Blacksmith), *Sklyarenko* (Glasscutter's son), *Vynnychenko* (Vinegrower's son), *Shevchenko* (Shoemaker's son). In many areas occupational names were used as appellatives even after hereditary family names were introduced ("Hello taylor", "Hello teacher").

c) Names of locality or its description: *Trypil's'kyj* (from Trypillya or Tripole), *Ternopil'skyj* (from the city Ternopil'), *Myrhorods'kyj* (from Myrhorod, *Bayrak* (lived near a ravine), *Piddubnyj* (under an oak tree), *Hayevyj* (lived in a or near a grove); *Novokhats'kyj* (lived in a new house), *Krynychnyj* (lived near a well).

---

*) In her text the author uses the Library of Congress Ukrainian - English transliteration; it is retained in this book without changes.

d) Physical description or character traits: *Khraplyvyj* (the snoring one), *Solodkyj* (the sweet one), *Khyzhnyak* the carnivorous one), *Shypylyavyj* (a lisper), *Haryachyj* (the hot one), *Kryvoruchko* (one with a crooked arm), *Dovhan'* (the long one), *Bezborod'ko* (one without a chin), *Zabud'ko* (the forgetful one), *Zakhod'ko* (one who comes visiting often). Sometimes a name was derived from a person's inability to pronounce certain letters, or from stuttering: e. g. *Hnushka* from hnushka.

e) Numerals: *Polovychenko* (son of the one who has half of something), *Odynets'* (the lone one, or the single one), *Pervak* (the first born, or the one who is always first), *Pivtorak* (the one and a half of something), *Tretyak* (the third one), *Pyatak* (one who has five of . . .), *Semerenko* (son of one who has seven of something), *Desyatyn* (one who has a tenth of something), *Sorokovyj* (the fortieth one).

f) Semantically formed or nominal derivatives (from names of plants, birds, animals, food, domestic utensils, etc.): *Verba* (the willow), *Kalyna* (cranberry highbush), *Berizka* (the little birch tree), *Kulibaba* (dandelion), *Khmel'* (the hop), *Sokyrka* (a little axe), *Maslo* (butter), *Krupa* (a groat), *Bul'ba* (potato), *Yavornytskyj* (from the sycamore maple tree), *Borshch* (red beet soup), *Kvitka* (flower), *Horobets'* a sparrow, *Vovk* (a wolf).

g) Humorous description, incidents or opposites (a tall man called *Malyuta* — the little one), *Mukha* (a fly), *Babiy* (lover of women), *Plaksa* (cry-baby), *Kryvoshapka* (crooked cap), *Mara* (a phantom), *Otchenash* "Our Father", (referred to one who either quoted this often, or prayed often), *Prodayvoda* (one who could sell even water), *Syroyid* (one who often eats cheese).

h) Compound words: *Vertyporokh* (twist the dust), *Palyvoda* (burn the water — or one who could even burn water), *Samosiy* (self-seeder), *Bilodub* (white

oak), *Nahnybida* (bend the misfortune), *Panibud'-laska* (please madam), *Vernyhora* (turn the mountain).

i) Historical events or famous personages (copied even in areas which were not affected by these events or people): *Khmel'nyts'kyj* (het'man of Ukraine), *Bohun* (a famous cossack officer), *Sahaydachnyj* (het'man of Ukrainian cossacks), *Mazepa* (het'man of Ukraine; this name was found even in the Kharkiv area, where Mazepa never resided, nor had any descendants) ([17]).

j) Foreign names: *Sulyma* (from the German graf Solm), *Bayun, Dzedzalyk, Kochubey, Buzuk, Sahaydak* (all five are of Turkish origin), *Ferentsevych* (from Hungarian Ferentsy), *Gensyorenko* (from Polish "gęś" a goose), *Poletyka* (Greek), and *Narbut* (Lithuanian).

k) Description of ethnic origin: *Lytvyn* (from Lithuania), *Turchyn* (from Turkey), *Tatars'kyj* (from the Tartars) and *Nimchuk* (from Germany):

Another classification of Ukrainian family names may be made according to their suffixes. In 1884 N. F. Sumtsov divided them into thirty four major types. The examples given for these suffixes are from contemporary Ukrainian family names in Canada and the USA, compiled by the present writer.

1) -ko *(Dudko, Red'ko)*
2) -ka *(Korobka, Savoyka, Styranka)*
3) -ak, -yak *(Shcherbak, Hirnyak)*
4) -yk *(Sokolyk, Hulyk)*
5) -ok *(Tsapok, Rachok)*
6) -uk, yuk, yukh *(Zakharchuk, Havrylyuk, Artyukh)*
7) -ay *(Shyray, Veresay)*
8) -ha, -aha, -yaha *(Shul'ha, Dubyaha, Davaha)*
9) -an' (Shcherban', Cherewan')
10) -al', -ar *(Myhal', Svichkar)*
11) -akh, -akha *(Banakh, Cherepakha)*
12) -ach *(Surmach, Horbach)*
13) -ash *(Kardash, Klymash)*
14) -esh *(Deresh, Melesh)*

15) -ysh *(Hladysh, Chornysh)*
16) -ets' *(Martynets', Labunets')*
17) -tsya *(Varenytsya, Dublyanytsya)*
18) -iy *(Bahriy, Paliy)*
19) -yn' *(Hryn', Dobrochyn')*
20) -ych *(Pavych, Onyshkevych)*
21) -un, -yun *(Bohun, Bayun)*
22) -na, nya *(Tychyna, Potebnya)*
23) -no *(Makhno, Sakhno)*
24) -ym *(Radym, Hudym)*
25) -ol', -yal' *(Ihol', Mnyal')*
26) -lo *(Murmylo, Shypalo)*
27) -s'kyj, -ts'kyj *(Zalis'kyj, Nehrebets'kyj)*
28) -styj *(Kytastyj, Yarmystyj)*
29) -ra, -rya *(arahura, Hmyrya)*
30) -nyj *(Bahryanyj, Budennyj)*
31) -da *(Hayda, Dyrda)*
32) -ys' *(Nomys', Chuplymys')*
33) -us' *(Pavlus', Stus')*
34) -bey *(Halibey, Kotsubey)*

To this list, we feel, that the following often used suffixes should be added:

1) -enko (not the same as -ko) *Kovalenko, Rudenko*
2) -z'kyj *(Ostroz'kyj, Zaporiz'kyj)*
3) -yn *(Bardyn, Wasylyshyn)*
4) -an *(Sokhan, Drahan, Bataban)*
5) -ey *(Mykytey, Koropey)*
6) -yr *(Tatomyr, Kozyr)*
7) -ukh *(Starukh, Makukh)*
8) -ish *(Kulish, Lemish)*
9) -iv, -ov *(Mykhayliv, Hryts'kov)*
10) -a, -ya *(Krupa, Varenytsya)*
11) -ylo *(Terpylo, Shumylo)*
12) -ar *(Hubar, Chubar)*
13) -at, -yat *(Shchurat, Protsevyat)*
14) -enya, -lya *(Krupenya, Veresklya)*
15) -eta *(Kushpeta, Sheremeta)*

The above forty-nine suffixes represent only the major types of Ukrainian family name endings. There are quite few archaic non-productive suffixes, as e.g.

-epa in such names like Mazepa, Kucherepa... (cf.JBR in CSP.4,115-120),

-ura in Stecura, Kicura, Petljura... (cf. Shevelov 640, see also s.v.)

НАЙЛО́НОВІ ПАНЧО́ХИ; на́йлонс AmUk., AustrUk. 'nylons', first recorded in the 1950s (Koshelanyk 440). - Subst. панчо́хи з тонко́ї шту́чношовко́вої мате́рії.

From E. nylons 'ts', Koshelanyk l.c., Bilash 450.

НАМ Dpl. 'to us', MUk.,OUk.OES.намъ,known to all Sl. -

PS. *namъ, IE.root**nō- 'we',Pokorny 758.

НА́МИ Ipl. 'with,by us',MUk.,OUk.,OES.нами, known to all Sl. -

PS.*nami 'ts', IE.root **nō-'we',Pokorny 758,Vondrak 1,70-71, Vasmer[2]3,47.

НАМИ́СТО ,dial.мони́сто 'necklace',MUk. намиста Gsg. (1737 Інтермедії 137),Ru.,Bu. мони́сто, OCS. monisto,Plb.mŭǒnéisťa. - Deriv. нами́стечко, намисти́н/а/,- Syn. наши́йна прикра́са жіно́к (з дорогоці́нних ка́менів, кора́лів, моне́т то́що).

PS. *monisto 'ts', deriv.from IE.root ** monī- 'neck'with suffix -isto, cf. Pokorny 747, Berneker 2,76, Trautmann 169,a.o.; Uk.нами́сто is a metathetic formation "with a semantic association with the prefix НА-",Shevelov 744.; re. antiquity of necklaces ("jüngere Steinzeit") cf. H.Güntert in Sitzungsberichte der Heidelb. Akademie der Wissenschaften, 5 (1941),Abhandlung 13,pp.23-24.

НАРКО... - a word-forming element in such ModUk. words as нарко́за,наркоти́зм,наркотизува́ти,-а́ння,нарко́тик/а/, наркоти́на, нарко́ма́н/ка/,наркома́нія, ітд.

From Gk. narkē 'numbness', Klein 2,1028.

НАРЦИ́З, dial. also марци́з (Дзендзелівський StSl. 22,290) 'narcissus', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. нарци́зник; PN. Нарци́з; here also dial.: марци́зки (Makowiecki 238), марци́зник (Дзендзелівський, l.c.). - Subst. рід кві́тки.

From Lat. narcissus 'ts'; dial. марци́з (and deriv.) influenced f/e. by ма́рець 'march': цвіте́ в кінці́ бе́резня, Дзендзелівський, l.c.; the ultimate source is Gk. νάρκισσος: νάρκη 'numbness' (alluding to narcotic, sedative, properties of this plant), see the preceding entry.

НАС Gpl.&Apl.'us', MUk.,OUk.,OES. НАСЪ, known to all Sl. -

PS. * nasъ, IE. **nōs-sōm 'ts', Pokorny 758.

НАСТУ́РЦІЯ 'nasturtium',ModUk.,known to all other Sl. - Subst. росли́на з роди́ни хрестоцві́тих, Бойків 273.

From Lat. nasturtium 'ts' (: *nāsi - tortium 'nose-pain', i.e. causing burning sensations in the nose); according to Klein 2,1030 : 'nose-twister'.

НАТА́Л/І/Я, Ната́лка (< Lat.nātālis),cf.p.845.

НА́ФТА 'naphta, petroleum, petrol', MUk. На́фта (1627 Беринда); Ru. нефть (since 1625, Vasmer² 3,70), Po. nafta, Cz. nafta, etc.-Deriv. нафту́ся, нафтя́нка, нафтяни́ця, dial. нафтôвка (Дзендзелівський AL. 25, 197), на́фто́вий, нафтяни́й. - Subst. ропа́; AmUk. пе́троль.

From ModHG. Naphta 'ts', perhaps via Po. nafta, the ultimate source being Lat. naphta which, in turn, goes back to Av. napta- 'wet', cf. Miklosich 212, Matzenauer LF. 11,184, Vasmer² 3, 70 a.o.; according H. Zimmern the ultimate source of this word is Akkadian napṭu "ts", cf. Klein 2, 1027.

на́ці, націона́л-соціялі́зм see **на́ція.**
Nazi politics re Ukraine are best illustrated by Hitler's plans to colonize Ukraine after a "siegreich" WW II; in the Himmler Papers (Box 409,File 144) in the Library of Congress the following colonization document is preserved:

Siedlerbrief

Im Namen des Führers u. Reichskanzlers
Adolf Hitler
verleihe ich als Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums dem deutschen Ostsiedler
Besitzrecht an Haus, Hof und Boden
im Dorfe Kreis
Der Besitz ist unveräußerlich und geht bei Bewährung ungeteilt an Kind und Kindeskinder über.
Haltet das Erbe in Treue und formt im Osten der Zukunft-Geschlecht!

Reichsführer ﾠ44

НА́ЦІЯ 'nation', ModUk.; BRu.ts,Ru.на́ция, Po.nacja,etc. - Deriv. наці́йка,націона́льний, -ність,-но,націона́л, націоналі́зм,-і́ст, -і́стка,-істи́чний,/де/націоналізува́ти/ся/, -а́ння,/де/націоналізо́ваний; here also : нацме́н, наци́ст,-стський, наци́зм, AmUk. на́ці. - Subst. наро́д,на́рід; гру́па люде́й, що істори́чно створи́лася на осно́ві спі́льности мо́ви,культу́ри,терито́рії,економі́чно-політи́чного життя́ й на осно́ві спі́льних іде́й щодо майбу́тнього.

From Lat. nātiō 'breed,race,people,nation', cf. ОреЛ 2,106, Klein 2,1030,a.o.; some scholars consider it Po. borrowing, Vasmer[2]3,51, Richhardt 81,a.o.

НЕ 'not; no, none', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl.

PS.*ne 'ts', IE.**nĕ 'not', cf.Lith. nè, Skt.nā, Goth.nē, Lat. nē, Gk. nē ,etc. cf. Pokorny 756-757, Vasmer[2]3,52,a.o.

НЕ́БО 'sky, heaven, firmament', MUk.,OUk.,OES. небо, known to all other Sl. - Deriv. небе́сний, підне́бний, підне́бі́ння; небо-схи́л,-зві́д, крайне́бо.-Subst. види́мий над пове́рхнею землі́ пові́тряний про́стір, КТС.157; рай,пара́дис.

PS.*nebo,Gsg.*nebese 'ts', IE.root **nebh-,cf. Skt.nábhas 'mist,cloud', Gk.néfos 'ts', Lat.nebula 'mist', OSax.nĕbal,Du.nevel, OHG.nĕbul, MHG.nĕbel, ModHG.Nebel 'mist,haze,fog',a.o., Kluge 249,Vasmer[2] 3,53,a.o.

НЕВІ́ГЛАС : не + во + глас 'not in the (proper) tone;not to the point;ignoramus', see s.vv.

НЕ́ВІД : не + вода́ ,see s.vv.

НЕВІ́ЖА : не + віда ,see s.vv.

неві́рка dial. 'squirrel', first recorded in the XXc (Дзендзелівський StSl. 22,276,290). - Subst. ви́ві́рка, бі́лка.

A f/e. deformation of ви́ві́рка 'ts', based on не- and -ві́рити : білка тікає, коли побачить та ін., "не довіряє", Дзендзелівський, l.c.

НЕВІ́СТ/К/А : не + ві́сти (:ві́да).

НЕДІ́ЛЯ : не + діла́ти /:ді́ло/.

НЕ́КРУТ dial. for РЕ́КРУТ,q.v.

НЕРВ 'nerve', ModUk.,known to all other Sl.- Deriv. нерво́вий,-вість,-во, нерво́зний,-ність, но,/де/нервува́ти/ся/,-а́ння,нерва́ція. -Subst. тоне́ньке волокно́,розмі́щене в ті́лі люде́й та твари́н, що прийма́є зовнішні подра́знення й передає́ їх до мо́зку.

From Lat. nervus 'cord,sinew,vigor,force', via ModHG. Nerv or Fr. nerf 'ts',cf.Vasmer[2]3,64.

НЕСТИ́, Wd.also **не́сти** 'to carry,bear;to lay; to smell', MUk.,OUk. OES. **нести**, Ru. **нести́**, OCS. nesti, Po. nieść,etc. - Deriv. **в-,вѝ-,від-,з-,за-,під-,по-,про-,у-нести́, в-,ви-,від-,з-,за-,під-,по-,про- носи́ти, -но́шення, но́ша, листо-но́ш/а/**; FN. **Богоно́с/Богоні́с**. - Syn. **переміща́ти,пересува́ти,доставля́ти куди́сь; розповсю́джувати,поши́рювати; вико́нувати обо́в'язки; відклада́ти (я́йця); па́хнути, воня́ти,смерді́ти.**

PS. *nesti 'ts', IE. root **nes- 'to join', cf. Lith. nèšti 'to carry', Latv. nest 'ts',Skt. náçati 'he receives', Av. nasaiti 'ts',Gk.enegkeĩn 'to carry',Lat.naciscor 'I ripen', Goth,ganah,ModHG. genug 'enough', ToB. eñk-'to carry', Ht.ninikzi 'he lifts up'; Vasmer[2]3,67, Trautmann 198, Pokorny 766-767,a.o.

НЕ́СТОР PN. 'Nestor', MUk. Не́стωръ (1627 OUk.,OES. **Несторъ**,known to all other Sl. —Deriv. **Не́сторович,Не́сторівна, Не́сторко, Не́сторцьо,Не́сторик, Нестору́ньо / Нестуньо, Не́сторів**; FN. **Не́стор, Несторе́нко,Несторо́вич, Нестору́к, Несторо́вський, Нестру́к** (Богдан 201); here: **Не́стір** and **Не́стер**,from which GN. **Не́стерово** (1951: **Жовква́**). -

From Gk. Nestōr 'one who blesses', Klein 2, 1042, Vasmer[2]3, 67,a.o.; see also **Петровський І65.**

НИ arch.& dial.for НІ,q.v.

НИЗ 'lowest part'; bottom' , OES.**низъ**,BRu. **ніз**,Ru., OCS. nizъ, SC.niz,Sln.niz, Cz.niz,Po. niz/ina/. - Deriv. **низина́,ни́зький,-кість, -ко, низови́й, низ/с/хі́дний**, many compounds: **низько-во́льтний,-вольта́жний,-ло́бий,-льо́тний/-лі́тний,-покло́нний,-про́бний,-ро́слий, -со́ртний ітд.**; here also : **ни́жчий,нижче-ви́кладений,-зга́даний,-підпи́саний,-по́даний і тп.; ни́жній.** - Syn. **невисо́ка части́на,око́лиця ;долі́шня течія́ ріки́; (низи́:) широ́кі ма́си (звича́йно неосві́ченого) насе́лення.**

PS.*nizъ 'ts', being an extension of IE.root **ni-:nei-, Pokorny 312,767.

НИК! interj. 'look', ModUk. only. - Deriv. **ника́ти, ни́кнути.** - Syn. **глип!,РССтоцький 3,І66.**

A "new interj.",according to **РССтоцький**,l.c.

НИ́КІН, Gsg.НИКОНА dial. НИ́КОН PN. 'Nykin, Nykon' MUk. Ні́кωнъ(І627,Беринда)OUk. Гнпомозиравоусвоемоу Никоноу (XIII c),(K Соф графіто); Ru.Ни́кон.-

- Deriv.Ни́конович,Ни́конівна.-

- FN. Ні́кон,Ніконе́ць,Ніко́та,Ни́кон,Никончу́к,Никоне́ць,Никоню́к,Никоря́к,Никорчу́к, Нико́рчик,Никоро́вський,Никоро́вич,Никору́к, Никоря́к,Нико́рик (Богдан,201,203,204).-

- GN. Ни́копіль / Ні́копіль/Ні́кополь.

-Subst. MUk. Побѣдникъ, 1627 Беринда.

From Gk. Níkōn : nicaō 'to conquer', Петровский 166, Беринда 224. /T.S./

ниʹклюк, also неʹїк, неʹкіль, ниʹкіль AmUk. 'neck-yoke', first recorded in 1924 (Bilash 458). - Subst. ярмоʹ.

From E. (neck)-yoke 'ts', Bilash l.c. Koshelanyk 444.

НИРЯʹТИ, НИРНУʹТИ 'to dive, plunge; to duck', OUK., OES. нирьти, Ru. нырять, нырнуть, OCS. vъnrěti, iznъretъ, SC. ponirati, Sln. pondréti vs. Po. wy-, za-nurzać /się/, LoSo. nuriś. - Deriv. виʹнирнути/ви-/нирятиʹ, пронира, нораʹ, понуʹрий; зануʹрити, занурятиʹ/занурювати, -ання. -Syn. в-, по-заглиблюватися/.

PS.*nyr-ěti, -nǫti 'ts', IE. root **ner- 'ts', Pokorny 766, Vasmer[2]3, 91-92, a.o.

НІ 'no, not, not any' НІ ... НІ ...'neither, nor', MUk. нѣ (XVI-XVIIIc. cf. Shevelov 663-664), OUk ts. - Deriv. ніде́, ніко́ли, ніхто́. - Syn. не, MUk., OUk. ни.

PS.*ně, IE.**nē 'not', see НЕ; the relationship between не, ні and ни, in historical perspective, is persuasively explained by Shevelov, l.c.; cf. also Vasmer[2]3, 71-72, Zubaty IF.4, 471, Trautmann 195, Pokorny 312, 760, a.o.

НІ́ВЕЧ 'nothing', MUK. НІВЕ́ЦЬ (Shevelov 620), Po. niewecz, dial. niewec. - Deriv. в-, на-нівеч, /з/ні́вечити. - Syn. нішо́.

A MUk. borrowing from Po. niewecz/niewiec 'ts', Shevelov, l.c.

НІ́ГОТЬ, dial. но́готь 'nail', MUk., OUk. ноготь, BRu. ногоць, Ru. но́готь, OCS. nogъtь, SC. nȍkat, Sln. nōhet, Cz. nehet, Slk. neht, Po. nogieć, LoSo. nokć, UpSo. nohć. - Deriv. ні́гтик, нігтьо́їда, ні́гтьовий. -Syn. рогове́ захисне́ покриття́ па́льців.

PS.*nogъtь 'ts', with IE. root as in нога́, see s.v.

НІЖ, Gsg. ножа́ 'knife', MUk. ножь (XVII c. ЛСЛ. 143), OUk. OES. ножь, BRu. Ru. нож, OCS. nožь, Po. nóż, etc. - Deriv. но́жик, но́жичок, но́жиці, но́жички, ножі́вка, ножівни́к, ножа́ка, FN. Ножа́к, Ножи́цький, Ножало́вський (Богдан 203). - Syn. знаря́ддя для рі́зання, різа́к.

PS.*nožь < *nozios 'ts' with no certain IE. cognates, cf. Vasmer[2]3, 80, Matzenauer LF.1, 330, Walde-Hofmann 2, 155, a.o.

НІ́КЕЛЬ 1. 'nickel', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. нікле́вий. - Subst. Ni - хемі́чний елеме́нт.

From Sw. /coppar/nickel 'copper, nickel', a term formed by Sw. mineralogist Axel Fr. von Cronstedt in 1754, cf. Klein 2, 1045.

нікель 2.also никель, никля, нікля AmUk. 'nickel' (a five-cent coin), first recorded in 1917 (Bilash 458). - Subst. п'ять -центова монета.

From E. nickel 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 446.

НІС, Gsg. носа 'nose', MUk. ,OUk.,OES.носъ, BRu.,Ru.,Bu.,Ma. нос, SC. nôs, Sln.nós,Cz.,Slk. Po.LoSo. nos, UpSo.nós, Plb.nüs. - Deriv. носик, носище, носатий,носятина, носач,носаль,etc. носо-глотка,-ріг,-рожець; FN.Носенко,Носович,Носик,Носюк,Носяк,Носко,Ніс. - Syn. орган нюху й /у деяких тварин/дихання.

PS.*nosъ 'ts', IE. **nas- with cognates in most IE.lgs.,cf. Pokorny 755.

НІХТО, ніщо : ні + хто, ні + що, see s.vv.

НІЧ 'night',MUk. ночь, нощь (ХУІІ с.ЛСЛ. 144), OUk.ночь, OES.нощь, Ru. ночь, OCS.noštь ,Po.noc,etc. - Deriv. ніч/ень/ка,нічний, нічниця, нічліг,/за-,пере-,про/ночувати, -ання, ночівля,ночесвітка; Нічлава /річка/. -Syn.безсоняшна,темна,частина доби.

PS. *noktь 'ts', IE. ** nokuti 'ts', known to majority of IE.lgs.,cf. Pokorny 762-763.

но, also нов AmUk. 'no', first recorded in 1946 (Bilash 459). - Subst. ні.

From E. no 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 448.

нободі AmUk. 'nobody', first recorded in 1959 (Bilash 460). - Subst. ніхто.

From E. nobody 'ts', Bilash, l. c.

НОВИЙ 'new; novel; fresh' , MUk. новый (XVII с. ЛСЛ.142), OUk.,OES. нов/ый/, Ru. нов/новый, OCS. novъ , Po. nowy, known to all other Sl. -Deriv. новенький,новісінький , новість,новина,новизна, новак, /від-,по/новити, /від-,по-/ новляти, -яння, віднова;compounds: ново-женець,-народжений,-прибулий,-спечений,-твір, -творення,-сілля,-бранець ; FN. Новий,Новиченко, Новикович; GN. Новоград/Новгород, Новомиргород,Новоселиця, Новоукраїнка, Новочеркаськ; /арх.:/ Новоросія. - Syn. свіжий,недавній.

PS.* novъ/jь/ 'ts',IE.**neṷos 'ts', known to most IE.lgs.,cf. Pokorny 769.

НОГА 'foot, leg' , MUk.,OUk.,OES. нога ,Ru. нога, OCS. noga,Po.noga etc. - Deriv.ніжка,ніженька,-ечка,ножище, нагавиці (< ногавиці), ніжний, дво-,три-,чотиро-ногий , безногий, триніжок;FN.Нога,Ногач,Ногачевич,Ногачевський(Богдан 202).-Syn.одна з нижніх кінцівок людини, тварин.

PS.*noga 'ts',IE.**noghā :root **onogh-'nail', cf. Pokorny 780,Vasmer[2]3,78-79,a.o.; see also ніготь.

НОЙВА BrazUk. 'bride' , first recorded in the XX c.(Борушенко Снс.13,9).- Subst. наречена.

From Port. noiva 'ts'.

НОРД ЕНД, also НОРТЕНД AmUk. 'north-end', first recorded in 1907 (Bilash 467). - Subst. північна частина міста Вінніпегу.

In context, the term 'north-end' means to Ukrainians the north part of Winnipeg where a great number of them settled as newly arrived immigrants at the turn of the 20th century. Many Ukrainian churches, cultural and community organizations as well as business establishments are located in this part of the city. A synonym 'Ukrainian Winnipeg'is sometimes used (OB.).

From E. north-end 'ts', Bilash l. c.,Koshelanyk 452.

НОРСА AmUk. 'nurse', first recorded in 1915 (Bilash 466). - Subst. медична сестра.

From E. nurse 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 451, Royick 87.

НОРТ AmUk. 'north', first recorded in 1915 (Bilash 467). - Subst. північ.

From E. north 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 451.

НОСАТИЙ : ніс.

НОТА, AmUk. НО/В/Т 'note', first recorded in 1915 (Bilash 469). - Subst. замітка, нотатка, вексель.

From E. note 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk
453 ;the ultimate source is Lat. nota 'ts'; deriv. від-,за-,по-нотувати,-ання, від-,за-,по-нотовувати,-ання й ін.

НУ! interj. 'well,why,now;yes,indeed',ModUk. known to all other Sl. - Deriv. ану!,ану-ко! нукати,-ання,по-,при-спо-нука,-ати,-ання, нум/о/!, нуте! - Syn. гей!,ой!

PS.*nu, IE.**neu-:**nou- a deep grade of** neuo- 'new', Pokorny 770, see НОВИЙ.

НЮХ 'scent,flair;sense of smell',ModUk.;BRu. Ru. ts. - Deriv./ви-,за,по-/нюхати-ання,нюшити,нюхальний,нюхальник,нюхнути. - Syn. здатність людини й тварин сприймати й розрізняти різні запахи,УРЕС.2,649.

PS.*njuxъ 'ts', IE.root ** neus-, evidenced a.o. in E.nose,Norv.nūs 'smell',etc.cf. Pokorny 768-769.

НЯ/В/ ! interj. for mewing,barking,etc.,ModUk. Deriv. ня/в/кати,-ання, виняукувати,-ання.

An o/p.interj., РССтоцький 3, 167.

НЯТИ : йняти.

НЬО! interj.'come now! well!', ModUk.only. -Deriv. **ньо́кати,-ання,ньо́кнути,-нення.** --Syn. **ві́сьта-вйо́! гей!**

A palatalized variable of НО! - a primitive interj. of recent date.

НЬЮ-ЙО́РК GN. 'New York', ModUk.,Ru. ts, Po. New York/Nowy Jork,etc. - Deriv. **нью-йо́ркський, нью-йоркча́нин,-а́нка.** - Syn. **Нови́й Йорк, Н.Й.**

From AmE. New York'ts!

* * *

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22 (pp.401 and ff.)

О

О, о — the nineteenth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name онъ from OCS *онъ* 'he'; numerical values: Glagolitic — 80, Cyrillic — 70 respectively; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic changes of *je* > *o* and *e* > *o* after *č, ž, š, šč* belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 77.

О! interj. 'oh,ah',ModUk.,known to all other Sl. - Deriv.

A primitive interj. of a recent date,cf. Pokorny 772.

О. = abbr. of **отець** 'father'.

-О suffix 'here,there',see the following entry.

О, ОБ prp. 'of,at,for,about,on,upon,against, over', MUk.,OUk.OES. ts, known to all other Sl.

PS.*o/*ob[ъ], IE. **obhi'ts', extensively discussed in ESSJ,1,132-141 ;cf. also Pokorny 287, Vasmer [2]3,96,a.o.

О,ОБ- prefix = preceding entry.

ОБА́,ОБІ́,ОБО́Є 'both', MUk.,OUk.OES.**оба**,Ru., Bu.**оба́**,OCS. oba, Po. oba,etc. - Deriv.**обидва,**

оби́дві, обидво́є. – Syn. два, дві, дво́є.

PS. *oba, *obě, *oboje, IE. root **bhō 'ts', Vasmer [2] 3,96-97.

ОБА́ХТА 'mainguard; guard-house', ModUk. Subst. головна́ сторо́жа; її приміщення.

From ModHG. Hauptwache 'ts', РС Стоцький 4,204, see also аба́хта.

оберго́лі, also воберго́лі, оберго́взи, обе́рго́зи, оберго́лси, о́биргозви, обирго́зи, обирго́лі, о́ве́ралс, оверго́ли, оверго́лі, оверо́лі, овиро́лі AmUk. 'overalls', first recorded in 1915 (Bilash 472). - Subst. робо́чий о́дяг.

From E. overalls 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 459.

ОБЖИ́НКИ : об + жина́ти, deriv of /об- + / жа́ти.

ОБІ́Д : об + ї́сти, see s.vv.

ОБІ/Й/СТЯ́ : обі + йстя, SEE об- and йти = іти́.

О́БОЛОК : об- + во́лок, see s.vv.

ОБО́РА : об- + во́ра, see об- and вір 3.

ОБРУ́Ч : об- + рука́, see s.vv.

О́БУВ, обува́ти : взува́ти.

О́БЦАС 'heel', ModUk.; Po. obcas. - Syn. каблу́к, see p.588 ff.

From Po. obcas 'ts', the ultimate source being ModHG. Absatz, cf. Brückner 369, Nakonetschna 77.

О́БШИВКА : об- + шити.

ОВ! interj. expressing disappointment, astonishment: 'my, my! so that's it!', ModUk. - Deriv. о́вкати, -ання; овва́! - Syn. ой-ой!

A primitive interj. of recent date, РС Стоцький 3,167.

ОВЕР'Я́Н, Ове́рко PN. folk-forms of Валеріа́н, q.v.

ОВЛУ́Р, also Влур PN. 'Ovlur, Vlur (name of a Polovcian warrior)', OUk. and OES. /О/Влуръ known from Сл. плк. Іг.

According to Menges 24-25 Vlur (< *Vъlurъ) "might be the original form, as the alliteration Vъlurъ vъlkъmь suggests"; it could be explained as an aor. of Tk. ulu- 'to howl (wolves, dogs etc.)'; in Mongolian this word is known as uli- 'ts', cf. the comparison of Ovlur with the wolf in Сл. плк. Іг. (in the Hypatius chronicle under 1185 this name is replaced by Лаворъ < *Лавъръ from Gk. Laũros); should Ovlurъ be the orig. form then it might be explained as nomen aoristi *av-la-ur > av-lur in Tk. meaning 'hunting'; in offering two etymologies of this name Menges admits its two forms Ovlur / Vlur without indication of their prior/posterior - status.

óвсar SoCp. cf. йóсar.

óвшем, óвшім Wd. 'yes, OK! as well'; Po. owszem. - Subst. **так.**

From Po. owszem 'ts'.

ОГÁФІЯ for **АГÁФІЯ** s. **АГÁПІЙ, АГАПÓН.**

ÓГЕР, ÓГИР, Wd. **óгер, óгир** 'stallion', ModUk.; Po. ogier. - Syn. **жеребéць.**

From. Tk. ajger 'ts', Brückner 382.

ОГІРÓК 'cucumber', MUk., OUk. **огурóкъ** (ХУІІ с. ЛСЛ.152), OES. **огурець**, Ru. **огурéц**, Po. ogórek/ogurek, Sln. ogûrék. - Deriv. **огірóчок, огіркóвий, огірчúще**, MUk. **огуркóвый огрáд** ХУІІ с. ЛСЛ.151); FN. **Огíрко, Огірчáк, Огурáк, Огурцóв** (Богдан 205) - Syn. **овочéва огорóдня рослúна родúни гарбузóвих**, Слум.5,614.

From MGk. ágouros 'ts' (:áoros 'not ripe'), Vasmer[2]3,120, Bruckner 376, a.o.

огóнь Wd. for **вогóнь.**

ОГÚДИНА 'creeping part of some plants', ModUk.; Ru. **огýдь, огýдина.** - Deriv. **огудúння.** - Syn. **стебло́, вíтка повзýчої рослúни.**

Of uncertain etymology; Osten-Sacken's etymology : *гудити* 'to blame', cf. KZ. 44,155, as well as Vasmer's reference to *гидкий* 'nasty, vile', cf. his ED.[2],3,119, do not fit here on account of semantics; more persuasive would be its explanation from **дугá** 'bow'; arc/h/' with metathesis: *о-дýг-/о/вина > **огýдина.**

ОГÝРНИЙ 'obstinate, stubborn, refractory', MUk. **огурéнство** (ХУІІ с. ЛСЛ.151), Ru. **огýрный**, Po. oohurstwo (1629). - Deriv. **огýрність, -но.** - Syn. **впéртий.**

According to Vasmer[2]3,120, from Gk. gauros 'proud'; less persuasive is Brückner's explanation from ModHG. irren 'to err', cf. his ED.376.

ОД, од- see **від, від-**

ОДÁРКА PN. 'Odarka' being a dimin. form of **Дáрія** (see **Дáрій**) with an initial O-extension explained by Shevelov 453, q.v.; see also p.845.

одéжа see **óдяг.**

ОДÉРЖАТИ, одéржувати : о + держáти, о + держувати see **держáти.**

ОДЕРЖÚМИЙ : держати.

ОДÉСА GN. 'Odessa', Ru. Одécca, Po. Odessa, etc. - in a recent article about this name, published in <u>The Ukrainian Review</u>, vol.29, No.2, London 1981, W.T. Zyla offers the following data on this city and its name:

Odessa is located on a shallow indentation of the Black Sea coast (the Black Sea Lowland) and has all the facilities needed for a major port. Although a settlement, Istrion, existed on the site of the present Odessa in ancient times (from the second to the fourth century A.D.) and was then desroyed and forgotten for ten centuries, the history of the city begins in the fourteenth century when the Tartar fortress Kachibej (or Kakubija) was established there. During the fifteenth and sixteenth centuries Kachibej belonged to Lithuania and Poland and in 1453 played an important role in providing Constantinople with food supplies when the Turks laid siege to its walls. With the fall of Caffa and the conquering of the Crimea by Mehmed II of the Ottoman Empire, the northern coast was in ruin and

Kachibej was among many settlements and fortresses also destroyed. When rebuilt by the Turks at an unknown time, it appeared under a new name Hadzhibej (Khadzhibej), and then, for centuries, it played an insignificant role as a Turkish observation post surrounded by Tartar settlements. In 1789 Hadzhibej was stormed by the Russian armies and finally ceded to Russia by the treaty of Jassy in 1791. In its place a new fortress was built in 1792-93, followed by a naval base and a commercial quay in 1794. In 1795 the new port was named Odessa. [1-5]

The name Odessa originated within the Imperial Academy of Sciences in order to commemorate the ancient Greek colony of Odessos (Ordessos in Ptolemy)[6] which, according to Russian beliefs, existed in antiquity in the present place of Odessa. This belief, however, has later on been corrected by archaeological uncoverings which proved that the ancient Odessos was located some 34 miles (50 km) from Odessa in the corner between Taligula Liman and the Black Sea. Furthermore, it should be mentioned here that at the end of the eighteenth century there was some mania in Russia to name all new places in the South, especially along the Black Sea, in a Greek style, and this is the main reason why the name Hadzhibej was changed to Odessa.[7]

Boris Unbegaun in his interesting article "Les noms des villes russes: La mode Grecque" writes: "It seems that in the eighteenth century one attempted to link the name of Odessos (=Odissos) with that of Odysseus".[8] Moreover, he quotes a certain Vigel' who wrote in *Zapiski o Kerchi* (Notes about Kerch): "There was on the Liman of Taligula a small Greek town Ordissos or Odissos built in honour of Odysseus, who it is said had visited these places in the course of his long peregrinations. This was enough to seduce the imagination of the empress [Catherine II], an imagination still ardent and flourishing in spite of her old age [she was then 66][9] Ribas[10] knew it and and he hurried to propose the building of Odessa in the place where the old settlement of Hadzhibej was founded".[11] It is also possible that the little known Odessos in the Taligula Liman obtained its name from the famous Odessos (today Varna), whose name as Unbegaun stresses "has been given in honour of Ulysses".[12]

Thus the name Odessa is directly derived from the name of Odysseus (Greek form; Latin — Ulixes; English — Ulysses) — a noted king of Ithaca and one of the leading heroes of the Trojan War. In the *Iliad*, Homer portrayed him as a man of outstanding wisdom, eloquence, resourcefulness, courage and endurance. In the *Odyssey*, he manifests his talent for tricks, frauds, deceptions, but besides this he is loyal and magnanimous.[13]

The above mentioned qualities of the legendary hero after whom the city was named, its geographical location as well as the convenient time for growth, paved for Odessa a rich and glorious future. Its growth was rapid, especially after the coming of railways in 1866. Grain, in particular wheat, formed a major export. Odessa's population in 1803 was 9000, in 1827 —

1-5) Smol'janinov, *Istorija Odessy* (The History of Odessa), in *Zapiski Odesskago obschestva istorii i drevnostej* (Proceedings of the Odessa Association for the Preservation of History and Antiquities), Vol. III (Odessa: Gorodskaja tipografija, 1853), pp. 338-339, 353.

6) "Der Form Ordessons bei Plinius und Ptolemaios steht Odessos bei Arrian gegenüber. Arrians Schreibung dürfte die urgundliche sein, da sein Verzeichnis auf persönlicher Erkundigung beruht. Ordesson scheint ein Schreibfehler der mittelbar gemeinsamen Quelle von Plinius und Ptolemaios zu sein". See *Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 34 Halbbad (Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1937), p. 1886. There is also an opinion that "es ist unsicher, ob diese Odessos das heutige Warna, oder eine andere Kolonie gleichen Names ist". *Der Grosse Brockhaus*, 15th ed. Vol. 13 (Leipzig: F. A. Brockhaus, 1932), p. 603.

7) For example, the settlement Ol'viopol' was named to commemorate the ancient Greek settlement Ol'via, the remnants of which were then uncovered on the coast of the Black Sea, near village of Parutina. See M. Levchenko, "Hajdamackij kut", in *Kievskaja starina*, Vol. II (Kiev, 1882), Note 1, p. 347. See also Note 1, p. 346.

8) *Revue des e'tudes Slaves*, Vol. 16 (Paris, 1936), p. 231. The Greek form of *Odysseus* is apparently found in an alternate form of *Odisseus;* the parallel form 'Ολισεύς is cited by Henry George Liddell and Robert Scott, *A Greek English Lexicon*, 9th ed. (Oxford: Clarendon Press, 1940). From this form it seems that the place-name *Odissos* (*Odessos*) was derived. The form is apparently a noun. The adjectival form of the feminine gender *Odisseia* (derived from a classical Greek form *Odysseia* because of the *y/i* variatioin) or Odissia (*ei* can become *i*) produced the for Odessa (in Ukrainian Odesa). This and all other translations are mine.

9) Catherine II (1729-1796) was an enthusiastic patron of the arts, she corresponded extensively with Voltaire and Diderot, and founded schools and literary reviews. She was also interested in the history of the ancient Greece.

10) Ribas, a Russian admiral; he is also known in Russian sources as de-Ribas (Deribas).

11) *Revue des e'tudes Slaves*, p. 231. The official document for renaming Hadzhibej to Odessa was never located. K. Smol'janinov the author of "Istorija Odessy" hopes that such a document existed. He writes: "We meet the word 'Odessa' for the first time in the title of the document which approves the amount of salt reserves to be stored in the city of Odessa". (p. 352) The document is dated January 10, 1795.

12) Ibid.

13) A mention should be made that Odysseus, in different periods of human development, has been viewed differently. At the time of naming Odessa (1795)(his intelligence and wisdom were very much admired in Russia, as well as were his political potentialities.

more than 32,000, in 1836 — 54,000, in 1858 — 104,000,[14] in 1970 — more than 892,000,[15] and in 1980 more than 1,000,000. Odessa became also a large industrial centre with many important cultural facilities.

Another city of the same name located on the North American continent some 14 degrees 37 minutes more south than Ukrainian Odessa is Odessa in Texas — a city about 100 years old. (Zyla,op.cit.pp.85-87).

Still another city on the North American continent is ODESSA in Ontario,Canada,named after ModUk. **Одéса** after the Crimean War in 1856, cf.JBR. OnUVAN.2,56.

ОДИ́Н ,dial.**одéн,едéн,їдéн,еди́н** 'one;alone', MUk. **ωден** (1584 **АКЖМУ.79**),**ωдна** (ibidem 76),**ωдин** (1583 **АКЖМУ.65**),**один** (ХУІ с.КА.77), **одинъ**(1498 **ССМ.2,75**), OUk. **одино** (1349 ibidem),**одинъ** (1408 ibidem), OES. **единъ** 1076 **Ізб.Св.**) ,Ru. **один,** OCS. jedinъ, Po.jeden, etc. - Deriv. **óдніcть, однóта,одинáк,-áчка, одинóкий,одинéць,одини́ця,оди́надцять:** FN. **Оди́н, Одинéць,Однáкий/Єднáкий.** - Syn. **єди́ний, сам.**

PS.*jedinъ 'ts',with later abbr. of i > ь,cf. OCS. jedьnъ; in its second part it is related to inъ, cf. **і́нший.**

ОДНÁКОВИЙ,-во : оди́н.

ОДОЛІ́/ВÀ/ТИ : дóля.

О̄ДУД : у́ду́д.

О̄ДЧА́Й, відча́й 'despair', ModUk.- Deriv. **о/д/-чайду́х/відчайду́х, одчайду́шний/відчайду́шний, -ність,-но.** - Syn. **розпу́ка,рóзпач.**

A prefixed formation **од-** and **чай : чáяти** 'to think,suppose,hope',од-having negative function: 'without (any) hope,hopeless'.

ÓДЯГ 'clothing, dress, attire, garments'ModUk. Ru. **одежа,** OCS. odezda, Po.odziew/odziedza/o-dzież. - Deriv. **одягáти/ся/, одягну́ти/ся/.** Syn. **одéжа,одíння,óдіж.**

A secondary, hyperistic, formation based on PS. root *dě-, ts as in **ді́ти,ді́ну,ді́неш : дівáти, -áю,-áєш** see s.vv.; furthermore,cf.: **оді́ти-одівáти, оді́ння** and **одéжа-óдіж;** in **óдяг,** instead* **óдів,-в** was substituted by **-г** cf. Shevelov 353.

ОЖЕ́РЕД dial.also ожерéт,озерéд,озерéт (see map on p. 871)'stack, rick', ModUk. -Deriv. ожерéдити,ожерéдник.- Syn. ку́па сíна,со-лóми, ски́рта.

A prefixed formation *o-žьrd-ъ - deriv.:жéр-дка,жердь ,q.v. with **secondary pleophony in Uk.;** the variable озерéд... influenced by ОЗЕРО; cf. Дзендзелівський Slavia 47,276-278.

ОЖИ́НА, ожи́ця : жáти, жну.

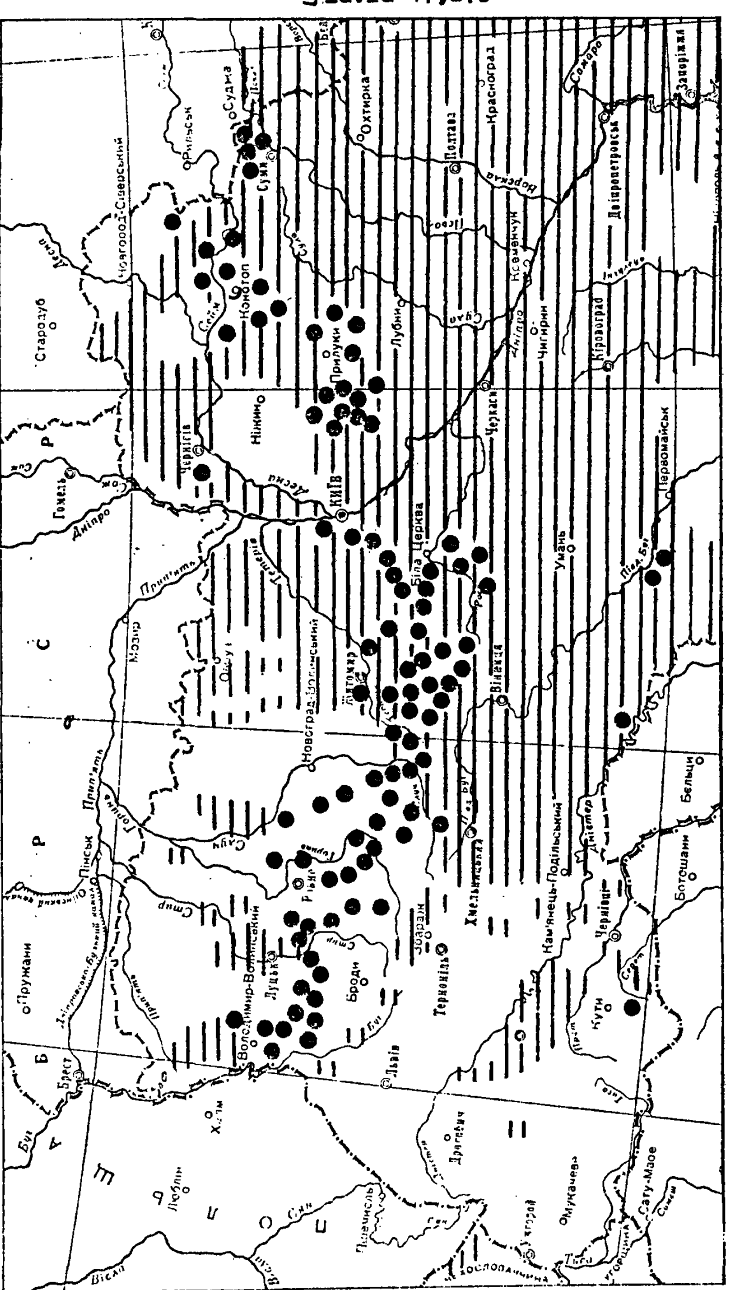
ОЖИРІ́ННЯ, ожирíти : жир.

ОЖИ́ТИ : жи́ти.

ОЗБРОЇ́ТИ,озбрóювати : збрóя.

ОЗЕЛЕ́НЕННЯ,озелéнювати : зелéний.

Adapted from: И. О. Дзендзелівський 's article in Slavia 47,278

Карта поширення *озеред, ожеред* та ін. в укр. говорах
Карта складена на підставі відповідей на питання № 30 та 441 «Програми для збирання матеріалів до Діалектологічного атласу укр. мовн», Київ 1949 (Картотека АУМ).

● озерéд, озерéдт, озерéт
|||| ожерéд, ожерéдт, ожерéт

ОЗДО́БА : **доба́.**

О́ЗЕРО 'lake', MUk.,OUk. ОЗЕРО, Ru.О́ЗЕРО, OCS. jezero,Po. jezioro,etc. - Deriv. ОЗЕ́РЦЕ, **озеря́вина, озе́рний;** GN. **О́зеро,Озе́рце, Озеря́ни,Озеря́нка;** FN. **О́зеро,Озеря́нський.** - Syn. **природня або́ штучна заглибина,наповнена водо́ю, Слум.5,653.**

PS. *jezero 'ts',IE.**eĝhero,cf. Lith.ezeras,Latv.ezers 'ts',OPr.assaran 'lake',Gk.Axéron GN.(hydronym in Greece) a.o.; Berneker 1,455, Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer²3,125,Moszyński JP.37,299, Pokorny 291-292,a.o.

ОЗІ́В, also **Азо́в** GN. 'Oziv,Azov' since the XVII c.,Ru. АЗО́В, Po. Azów. - Deriv.**озі́вський/азо́вський.** - Syn. **осе́ля на мі́сці да́внього Танаі́са.**

From Tk.-Tt. Azaw/ Azak 'lowland', **Радлов I, 559,563,** Vasmer²1,63,a.o.

ОЗІ́ВСЬКЕ МО́РЕ GN. 'Oziv/Azov Sea',ModUk., Ru. **Азо́вское мо́ре,** Po. Morze Azowskie. - Syn.: It. Mare delle Zabache (XV-XVII c.,Vasmer² 1, 63), Tt. Azaw dänizi (Vasmer l.c.).

Deriv. from ОЗІ́В/АЗО́В GN., see the preceding entry.

око́й AmUk. 'O.K., all right, correct', first recorded in 1932 (Bilash 475). - Subst. до́бре, пра́вильне, гара́зд.

From E. O. K. 'ts', Bilash, l. c.

О́КО 'eye', MUk.,OUk.,OES. OKO, Ru. (arch.)óko, OCS. oko, Po.oko,etc. - Deriv. о́чко / ві́чко, очи́ці,оченя́та,очи́ща,-и́ська,очі/ві́чі,очка́стий,-тість,-то,очко́вий,очкува́ти,-ання, о́чний,очни́к,-и́ця, окомі́р, віч-на́-віч.-Syn. о́рган зору.

PS.*oko,Gsg. *očese 'ts', IE. root **oku̯-'to see' with cognates in all IE.lgs.,cf. Pokorny 775-777.

ОКРА́ЇНА 'borderland', ModUk., Ru. окра́ина, Deriv. окра́їнний. -Syn.кра́йна части́на яко́їсь террито́рії,край; части́на держа́ви(звича́йно прикордо́нна); око́лиця,Слум.5,676. прикордо́ння,пограні́ччя.

A ModUk. formation*o-kraj-ina : окра́їна ; in view of its semantic evolution not to be confused with the term украї́на which developed its content to 'land,state', see s.vv.

ОКСАМИ́Т, 'velvet',MUk.,OUk.,OES.оксамитъ, Ru. акса́мит, Po. aksamit. - Deriv.оксами́товий, оксами́тний. - Syn. ба́рхат.

From Gk. heksamitos 'ts', Vasmer[2]1,66,Brückner 3, Shevelov 169 (without reference to Vasmer,Brückner ,a.o.).

ОКСА́НА, dial. Оксе́нія,Оксе́ня(Носенко 250) 'Oksana, Xenia', MUk.ξе́нн,нїа (Ксе́нн, Ксе́ннія 1627 Беринда), Ru. Ксе́ния,Акси́нья (Петровский 137).-Deriv.Окса́нка,Окса́ночка,О́кса,Ксе́нія,Ксе́ня,Ксе́нька,Ксе́на (Левченко 83).-Subst. MUk. стра́нна ,1627 Беринда, ModUk.:слава;благослове́нний той,хто йде в і́м'я́ Го́спода; наща́док Оксо́на, Іркліевський 191; гости́нна,JBR.

According to Левченко ,l.c., Петровский,l.c. a.o.,the name comes from Gk. Ákse/i/na 'inhospitable'; yet, some scholars derive it from Gk. Ksénia 'hospitable' with addition of an initial O-, cf. Кримський ИзвОРЯС II:3,384(reprinted in : Кримський 3, 221) later repeated by Shevelov 148 and 453 (without reference to Кримський);in this connection Іркліевський,l.c., states: Йме́ння ко́нче потре́бує да́льшого досліджения, бо на́віть істор. збіг з осо́бою не надається ніяк до ви́яснення. Само́ ж йме́ння ду́же ча́сте на Украї́ні ще й в наші часи́.

ОЛЕ́Г PN. 'Olеh, Oleg';OUk.мц҃а декемб ра въ.д.есъ борища мнрь на желаннсвятопълк володимиръ и ольгъ (XIc.),(К Соф графіто);Ru. Оле́г.-

-Deriv. Оле́гович,Оле́гівна.-
-FN. Олего́вський,О́льга,Ользе́вський,О́льжич, Ольжи́цький (Богдан 207).-
-GN. О́льгинка.

FROM OSc. Olьgъ, THE ULTIMATE SOURCE BEING OSc. Helgi 'holy', Петровский 169, Фасмер 3,133. /T.S./

ОЛЕ́НА, arch. **Єле́на** PN. 'Olena, Helen/a/', MUk. **Єле́на** (1627 Беринда), Ru. **Еле́на / Оле́на**, Po. Helena, etc. - Deriv. **Оле́нка, Оле́ночка**; FN. **Олен/ь/чу́к**. - Subst. **покрови́телька льо́ну.**

From Gk. Helénē 'torch of reeds', Vasmer[2] 2,44, Klein 1,715.

ОЛІ́Й, ОЛІ́Я 'oil', MUK., OUk., OES. **олѣй**, Ru. **оле́й**, OCS. olěj6, Po. olej, etc. - Deriv. **олі́йний, -ник**; FN. **Олі́йник, Олі́йничу́к**. - Syn. **речовина́, яку́ добува́ють із де́яких росли́н.**

Most probably from MHG. olei, the ultimate source being Lat. oleum 'ts', Brückner KZ. 45,307, Vasmer[2] 3,134, a.o.

олра́йт, also **алра́йт, ора́йт, цора́йт**, AmUk. 'alright, all right', first recorded in 1915 (Bilash 477). - Subst. **до́бре, гара́зд.**

From E. all right 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 72.

О́ЛЬГА, AmUk. **О́лґа** PN. 'Ol'ha, Olga', MUk. **О́лґа** (1627 Беринда), Ru. **О́льга**, Po. Olga. - Deriv. **О́лечка/О́лічка, О́льдзя, Ольдзу́ня**, dial. **/В/О́льґа, Во́льдзя, -льдзу̀ня, О́лька, О́льженька, О́льжечка** (Ірклієвський 191). - Subst. **всемогу́ча** (: **Володи́мира**), **ду́же си́льна** (: **Святосла́ва**), **си́лою вибо́рює життя́-буття́** (: **Мечисла́ва**), **щасли́ва** (: **Щасливосла́ва**), Ірклієвський 191.

From ONor. Helga 'ts', Vasmer[2] 3,137; see also **Оле́г.**

ОМА́Р, Wd. **гома́р** 'lobster', ModUk., Ru. **омар**. - Subst. **морськи́й рак із ря́ду десятино́гих**, Бойків 285.

From Fr. homard 'ts', Vasmer[2] 3,138, Gamillscheg 517.

она́, оно́ dial. for **вона́, воно́** see **він.**

о́ниж dial. for АНІ́С (Makowiecki 2680, see s.v.

ОНУ́ФРІЙ PN. 'Onufriy' MUk. **Онѹфрїй** (1627 Беринда), **Анѹфрїа, Анофрıа** G.sg. (1484, Пом'яник), OUk. **сты |о| ноуфрнисена правнманапѹтьнстьнъныисъпасн дшѹ грѣшьнѹ** (XIII-XIV c), **стыи оноуфрие молн бл милостиваго за рабоу свою еленоу и б--- помощ нн --ъ рабоу своемоу фсъ ьı поровн аминь** (XII c), (К Соф графіті); Ru. **Ону́фрий.**-

-Deriv. **Ону́фрієвич, Ону́фріївна, Ону́прій, Ону́фрійко, Ону́хрій, Ону́хро, Оно́прій, Онопріє́ць, Оно́прійко, Оно́йко, Оно́шко, Ону́шко.**

-FN. **Оно́ферко, Оно́шко, Ону́чко, Ону́ферків, Онуфе́рко, Онуфре́нко, Онуфрейчу́к, Онуфре́їв, Онуфре́йко, Онуфрійчу́к, Ону́фріїв, Онуфрію́к, Ону́фрич, Ону́фрик, Онуша́к, Онушкане́ць, Ону́шко, Онуща́к** (Богдан 208).-

-GN. **Ону́фріївка.**-

Etymology obscure, probably of Persian origin, evidenced in Egypt, Тарнавецька, 64.

/T.S./

ОНУ́ЧА ' foot cloth', MUk.ОНУЧА (XVII c. Синонима 168), Ru.ону́ча ‹OCS. onušta, Po. onuca,etc. - Deriv. ону́чка,онучка́р/ський/,ону́ччя, dial. вонучки на но́ги (Ракобути в Галичині,Лисько PM.I,397).- Syn. шмато́к тканини,яки́м обмо́тують но́ги пе́ред взува́нням (перев. в чо́боти),Слум.5,699; (арго́:)портоя́нки (< портя́нки),носовики́,загорта́лки,конве́рти, Горбач 6,15.

PS.*onutja a variable of *obutja : *obuvati 'to put shoes on'someone', Vasmer[2]3,142,(extensively discussed by:) Hujer LF.46,340-345,cf.also Ильинский РФВ.70,274-275,a.o.

ОПАНА́С, Пана́с (< Gk. Athana̋sios 'immortal') see in this vol. p.845.

ОПАНЧА́,dial.вопанча́,епанча́ 'short overcoat', OES. епанча (Vasmer[2]2,20). - Subst.коро́тка на́кидка.

From Tk. japunǯa 'ts', Miklosich TE.1,315, Lokotsch 74, Макарушка 8,Регаль 180.

ОПА́Т 'abbot', since the XIV c., Po. opat.- Deriv. опа́тський (Носенко 179,263). - Subst. аба́т,авва́.

From Po. opat 'ts' the ultimate source being MHG.abbat 'ts', Korbut PF.4,511,РССтоцький Slavia 5,7, Кримський 3,307, Шелудько I,41, a.o.

ОПЕ́НЬОК, відпе́нька : о/б/-,від-+ пень 'stump,stub' and suffixes -*ъkъ,-ьka.

ОПЕРА́ЦІЯ; AmUk., AustrUk., опере́йшен,also рипира́ція , 'operation', first recorded in 1963 (Bilash 479). - Subst. хірургі́я.

From E. operation 'ts', Bilash, l.c. Koshelanyk 479.

опи́р see упи́р.

ОП'Я́ТЬ ,dial. вп'я́ть,уп'я́ть 'again,anew, afresh,once more,over again', OES. опя́ть,въспять, OCS. vъspętь, Ru.опя́ть, SC.ȍpet, Cz.opět, Slk. opät'. - Syn. зно́в/у/.

A prefixed O- formation with п'я́та >*pęta 'heel'.

ОРА́ВА : ора́ти.

ОРА́ТИ 'to plough,till, furrow',MUk.ope/т/(XV c. ССМ.2 91), opa/л/ (XV c.ibidem),opaли (1453 ibidem), OUk.,OES. орати (XI c.), Ru ора́ть, OCS. orati, Po. orać, etc. - Deriv./о/ра́ло,ора́ння, ви̂-,з-,за-по-,про-ора́ти, ви-,з-,за-,пере-,про-,по- о́рювати, -ання,о́ранка,ора́ч;FN.Оран,Орач,Оранчук, Оранський (Богдан 209).-Syn. обробля́ти землю плу́гом,сохо́ю,Слум.5,737.

PS.*orati 'ts', IE.root**ar/ə/- 'ts' with cognates in Arm.,Gk.,Lat.,G.,Lith.,cf. Pokorny 62, Trautmann 13,a.o.

ОРА́Ч : ора́ти.

О́РГАН 'organ (musical instrument), ModUk., Ru. орга́н, Po. organ,etc. - Deriv. орга́нчик.- Subst.музи́чний інструме́нт.

From LLat. organum 'instrument' the ultimate source being Gk. órganon 'ts',Vasmer[2]3,149, Bruckner 381,a.o.

ÓРГАН 'organ;media-instrument,press-media', ModUk.,Ru.óрган ,Po.organ,etc. -Syn. **засіб.**

From Po. organ 'ts' with origin as the preceding entry.

ОРДÁ,Wd.г/**óрда** 'horde', MUk.орда, OUk.оуордѣ (1392-1393 CCM,1,91), Ru. ордá, Po. horda/orda. - Deriv. **ордúнець,ордúнський,ординщина.** - Subst. **об'єднання кількóх кочовúх племéн під влáдою хáна.**

From Tk. ordu 'army; war camp', CCM,l.c., Vasmer[2]2,150, a.o.

ОРÉЛ , Wd. **ворéл** 'eagle', MUk.орéлъ (XVII c. ЛСЛ.156)m, Ru. орéл , OCS. orьlъ, Po.orzeł,etc. - Deriv. **óрлик,орленя́, óрлій, орля́/тко/,орля́к, орлúця, орлúний,орлóвий,орля́чий,** FN. **Орéл,Óрлик,Орлúцький,Орелéцький,** - Syn. **велúкий хúжий птах родúни я́струбуватих.**

PS.*orьlъ 'ts',IE.root**er-:**or-, cf.Lith.erélis 'eagle', Gk. órnis,'bird', Corn.,Bret. er,eryr 'eagle', Goth.ara, OIc.are 'eagle',OHG.aro, ModHG. Aar 'eagle', AS.earn 'eagle',Du.arend 'eagle',etc., Kluge 1,Pokorny 325-326, a.O.

ОРÉНДА, dial **арéнда** -'lease' first occurrence: XVII c.,Ru.арéнда, - Deriv. **орендáр, орендувáти,-áння.** - Subst.**вú-під-наєм.**

From Po. arenda 'ts', the ultimate source being LLat. arrenda:arrendāre 'to lease', Bruckner 6,Vasmer[2]1,85,a.o.

ОРЯ́БКА,

óрябок : рябúй.

ОСÁННА 'Hosanna! Hail!' ,MUk.,OUk.,OES. ОСАННА, Ru. ts., OCS. osanna, known to all other Sl. - Subst. **спасú! поможú!**

From Gk. hōsanná 'ts', the ultimate source being hoša'nā 'help!',Vasmer[2]3,156,'save, we pray!, Klein 1,745(: from Hb.).

ОСАЎЛ 'deputy het'man, captain',OES.**асаулъ**(Vasmer[2]2,27), Ru.есаýл . - Subst. **чин пíсля гéтьмана.**
From Tk.jasaul 'ts', Miklosich 414 ,Vasmer,l.c.

ОСИ́КА 'poplar-tree,aspen-tree', OES.**осина,** Ru.**осúна** ,Bu. **осúка,** Po.osina. - Deriv **осúчка, осúковий, осúчина.** - Syn.- **топóля тремтя́ча,** AmUk. **пáпля.**

PS.*ops-īka :*opsa ,like ОСÁ,from IE.** apsā 'wasp', Pokorny 55, Vasmer[2]3,159.

ÓСИП : Йóсип.

ÓСІНЬ 'autumn,fall',MUk.,OUk.,OES. **осень,** Ru.**óсень** ,OCS. jesenь, Po. jesien,etc. -Deriv. **осíнній,осíнка,вóсени.** -Syn. **порá рóку між лíтом і зимóю.**

PS. *jesenь 'ts',IE. root **es-:**os-:**er-cf. OPr. assanis, Goth. asans 'harvest,autumn', OHG.arnon 'to harvest, E.earn 'to earn',a.o., Pokorny 343, Kluge 75, a.o.

ОСКÍЛ GN. 'Oskil (river)', OUk. **Осколъ** Ru. Оскóл .-Syn. **лíва притóка Дінця́.**

From OUk. **осколъ**'rock', Vasmer[2],3,160.

ОСЛІ́Н 'bench', ModUk. - Deriv. ослі́нчик,ослі́не́ць. - Syn. ла́ва,Носенко 204.

Deriv. from осло́на 'cover,veil'.

ОСО́БА 'person, individual',MUk.особа (XУII c. ЛСЛ.158, 1596 Зизаній),особа (XУI c. Тимченко I,843, KA.80), Po. osoba. - Deriv. особо́вий,-вість,-во, особли́вий,-вість,-во, осі́бний,-ність,-но, особня́к,осо́бина,особистий,-стість,-сто, безособо́вий,одно-,дво-,три-,чотиро-...особо́вий, FN.Осо́ба. - Syn. індиві́д/уум/,персо́на.

A PS.formation: *o sobě 'about oneself',like Lat. per se : persona, Brückner 384.

ОСОКА́ ,Wd. госо́ка 'sedge,carex', ModUk.,Ru. ОСО́КА.- Deriv.осокі́р, осоко́рина,осочня́к. Deriv.багаторі́чна боло́тна трава́ з до́вгими го́стрими листка́ми.

PS.*osoka 'ts', IE. root *aḱ- like in о́стрий, see го́стрий.

ОСТА́ННІЙ : оста́ти/ся/.

ОСТА́П : євста́хій.

ОСТА́ТИ/СЯ/, остава́ти/ся/ 'to stay,remain', MUk.,OUk, остати, OES. остати/ся/, Po.zosta/wa/ć. - Deriv. оста́нній, оста́нов, dial. оста́тній,оста́ток. - Syn. залиша́ти/ся/, залиши́ти/ся/.

From о- ста́/ва́/ти-ся, see s.vv.

О́СТРИЙ : го́стрий.

О́СТРІВ, Gsg.О́СТРОВА 'island', MUk.,OUk.OES. островъ, Ru. о́стров, Po. ostrów, etc. -Deriv. острів́е́ць, острі́вчик, остров'я́нин, острі́вний,-ність. Syn. части́на су́ші,ото́чена з усі́х сторі́н водо́ю.

PS.*ostrovъ 'ts' with IE. root ts as in стрий, q.v.

ОСЬ 'here,there; here is' ModUk. - Deriv. ось-ось. - Syn. ОТ.

Derived from o-ce, see s.v.

ОТ 'there', ModUk. Deriv. OT-OT. - Syn. осо́.

Derived from O-TO,see s.vv.

ОТ,ОТ- = од, од- see від,від-.

ОТА́ВА 'second hay-crop', ModUk. known to all other ModSl. - Syn. дру́га трава́ пі́сля поко́су.

PS. *otava 'ts' : *tyti 'to grow,get fat',cf. Vasmer[2] 3,168.

ОТА́К : о + так.

ОТАКЕ́ЧКИ : dimin. of ота́к.

ОТАКИ́Й,-ка,-ке : о + таки́й,-ка́,-ке́.

ОТАКСО́ВУВАТИ : о + такса.

ОТА́М : о + та́м.

ОТА́МАН, also **АТА́МАН** 'otaman, ataman (a title held by elected kozak military commanders)'; in the XVI and XVII c. also: 'village elder'; the term was used later as a name for the 'head of a workers' or craftsmen's cooperative association' (XIX c. Pushkarev-Vernadsky-Fisher 2); in the army of the Ukrainian National/Democratic Republic of 1918-1920: 'commanding officer of a division, corpus, group'; in WU.: 'mayor'; in the Ukrainian National Government in exile (since 1920): Holovnyj Otaman = Head of State, President' (EY.5,1904-1905); according to L. Bazin the first record of Taman/Ataman goes back to 716, cf. HUS.3-4,61; Ru. АТА́МАН, Po. ataman/otaman. - Deriv. **отама́ник, отама́нчик, отама́ниха, отама́не́нко, отама́нівна, отама́нити, атама́нення, отаманува́ти, -а́ння, отама́нство, -ський, отама́нщина, отаманя́, отама́ння**; FN. **Ота́ман, Отама́нець, Отамано́вський**. - Syn. **нача́льник (у заса́ді ви́борний) коза́цького ві́йська чи окре́мих його́ части́н у I6-I7 вв. на Запорі́жжі...; за Гетьма́нщини: соте́нний або́ городо́вий ота́ман - помі́чни́к со́тника; (по се́лах:) циві́льний нача́льник; в а́рмії УНР I9I8 - I920 - озна́чення ви́щого військо́вого нача́льника - команди́ра диві́зії, ко́рпусу, гру́пи; в Леґіо́ні УСС. і УГА. -ра́нґа рівнозна́чна з майо́ром; військо́вий ти́тул Голови́ Директо́рії УНР. (зго́дом Президе́нта УНР.) був Головни́й Ота́ман (за: УЕ.5, I904-1905)**.

The word is generally derived from Tk. ata 'father' and -man 'big, elder', cf. Bazin, lc.c Преображенский I,9, РССтоцький Slavia 5,44, Brückner 8, Дмитриев I7, a.o.

ОТА́РА 'herd', ModUk. - Ru. ts., Po. otara. Deriv. **ота́рний**. -Syn. **ста́до**.

From Tk.-Tt. utar 'ranch', Преображенский I,668, Дмитриев 28, Макарушка I2, a.o.

ОТЕ́ЦЬ, Gsg. **вітця́** 'father; priest', MUk., OUk. **отець** (CCM.2,I02-I03), OES. **отьць**, OCS. otьcь, Ru., Bu. **отец**, Po. ojciec, Cz., Slk. otec. - Deriv. **вітчи́м, вітці́вський, вітчи́зна/отчи́зна, вітчизня́ний**, - Syn. **ба́тько**.

PS. *otьcь *otьkъ, IE. **attikós, root **at- designating 'father' in the children's language, cf. Pokorny 71, Трубачев I,25-26, Бурячок I7, a.o.

О́ТРОК arch. 'servant; esquire', OUk., OES. **отрокъ**, Ru. **о́трок**, OCS. otrokъ 'boy', Bu. **о́трок** 'boy', Cz., Slk. otrok 'slave', Po. otrok 'labourer'.- Deriv. **отроча́/тко/**.- Syn. **слуга́; хло́пець-підлі́ток; моло́дший дружи́нник**.

PS. *ot + rokъ (: *rekǫ) 'he who has no right to speak', cf. Hujer LF.40,3o4, Miklosich 274, Трубачев I,46-47, a.o.

О́ТРУБИ 'bran', OUk., OES. отрȣбы, BRu. во́трабы, Ru. о́трубы, SC. otrubi, Sln. otrǫbi, Cz. otruba, Slk. otruby, Po. otręby, LoSo. wótšuby, UpSo. wotruby, Ca. otrąbë. - Deriv. о́трубки. - Syn. ви́сівки.

PS. *ot + rǫbi (: rǫbiti 'to cut').

óшар SoCp. 'market', ModUk. - Subst. **торгóвиця, крамни́ця.**

From Hg. vásár 'ts', **Горбач 0,35.**

ошу́ла, also **ошу́ла,/в/уму́ла** dial. 'pillar with a vertical hollowing in its centre', first recorded in 1961 (**Полісся Лисенко 23**)- Subst. **стовп із ви́довбаним глибóким пáзом,у який вставля́ються дошки́,затéсані колóди і т.ін. при споруд́женні огорóж абó стін будíвлі, Лисенко,** l.c.

A pefixed formation O-**шу́ла** 'pillar,pole with a controversial etymology,see s.v.

óшуст ,ошу́ста Wd. 'swindler,deceiver,cheat', ModUk., Po. oszust. - Subst. **ошукáнець.**

From Po. oszust 'ts',Brückner 385.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION OF PARTS 17 - 22 (pp.401 ff.)

П

П, п — the twentieth letter of the Uk. alphabet, MUk, and OUk. name покой from OCS. *pokojь* 'peace'; numerical values: Glagolitic — 90, Cyrillic — 80 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

П. п. abbr.: **пан.**

ПА 'step', ModUk.,known to all other ModSl.- Subst. КРОК.

From Fr. pas 'ts'.

ПÁВА 'peahen; peacock's feather', MUk.,OUk. **пава,** Ru. **пáва,** Po. pawa, Cz.,Slk. pav, LoSo.UpSo. paw. - Deriv. **пáвич, пави́чка,пави́н,пави́ний,папави́чий,павичéвий.**- Syn. **вели́кий півдéнно - азія́тський птах роди́ни фазáнових.**

From OHG.pfāwo 'ts',the ultimate source being Lat. pāvo 'peacock',Miklosich 234,Vasmer[2]3,181,Kluge 264,a.o.; according to the latter:

"the peacock...may have been known in Germany about the VIIth or VIth cent.or even earlier" (Kluge,l.c.); the same might be stated about Sl. lands in that time, JBR.

ПАВЛО́ PN. 'Pavlo, Paul'; MUk. ПА́ВЕЛЪ (1627 Беринда) ПАВЛА, ПАВЪЛА G sg. (1484 Пом'яник), ОУКЕВАТЫЕ НИ|КОЛ|АСПА|СН|МА ГРѢШН|НК|А ПАВУ (XIII–XIV c.), ГИ ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ ПАВЪЛОВИ (N.D.), (К СОФ ГРАФІТО́); Ru. Па́вел. –
– Deriv. Па́влович, Па́влівна, Па́влик, Па́вличко, Павли́ш, Павлі́й, Павло́нько, Павлу́нь, Павлу́ньо, Павлу́сь, Пашко́, Паво́лька. –

– FN. Павельчу́к, Паво́лків, Паве́лко, Павле́ць, Павленчу́к, Павле́нко, Павле́сь, Павле́й, Павлі́ца, Павлічу́к, Павлі́цький, Па́влій, Па́влін, Павлі́на, Павліне́ць, Павлі́нський, Па́вліш, Павліща́к, Па́влів, Павліве́ць, Павлі́вський, Павло́н, Павло́нько, Павло́сь, Павло́вський, Павло́вич, Павлу́нь, Павлу́ш, Павлу́стин, Павля́к, Па́влич, Павличе́нко, Павли́чка, Павли́чко, Павли́чин, Павли́цький, Па́влик, Павликі́вський, Павлико́вський, Па́влин, Павлинчу́к, Павли́нців, Павли́нський, Павлино́к, Па́влиш, Павлиша́к, Павлища́к, Павли́шків, Павли́шин, Павли́сько, Павли́ст, Павлюча́к, Павлюче́нко, Павлю́чко, Павлю́к, Павлюке́вич, Павлю́х, Павлю́сь, Павлю́ш (Богдан 218). –
– GN. Па́влово, Павлогра́д, Павлода́р. –
– Subst. MUk. оуста̀ тру́бы, а́бо споко́йны ѕѣ̀ є: нѣ: поко́й лю́дскі: лѧ̀: слабы; 1627 Беринда.

From Gk. Paulos, the ultimate source being Lat. Paulus : paulus 'little', Klein 2, 1141, Петровский 172. /T.S./

ПА́ВОЛОКА 'costly silken material', OUk., OES. паволока, Ru. па́волока. – Deriv. дорогоці́нне шовко́ве полотно́; покрива́ло з тако́го полотна́.

A prefixed formation: па- + волок, see s. vv.

ПАВУ́К, dial. паю́к, пау́к 'spider; candelabra', MUk. паукъ (XVII c. ЛСЛ. 166), OES. паукъ, Ru. паук, OCS. paǫkъ, SC. pauk, Sln. pajok, Cz. pavouk, Slk. pavuk, Po. pająk, LoSo., UpSo. pawk, Plb. pojak. – Deriv. павучи́на павути́на, павучо́к, павучи́ха, -ище, паву́ччя, FN. Паву́к, Па́вуш, Павуша́к, Пау́к, Паучо́к, Паучи́шин, Па́уш, Паушня́к, Пау́х (Богдан 217–218). – Syn. членистоно́га твари́на, що живи́ться кома́хами, ло́влячи їх у сі́тку своє́ї павути́ни.

PS. *paǫkъ 'ts' – a prefixed *pa- formation of *ǫkъ 'bandy-legged one': IE. root **ang- 'to bend' Pokorny 45, Vasmer[2] 3, 218, a.o.

паву́н I. : па́ва.

па́вун2, also павн, павнд, па́унд, повн AmUk. 'pound', first recorded in 1933 (Bilash 484). – Subst. фунт; мі́ра ваги.

From E. pound 'ts', Bilash, l.c.

ПАДИША́Х = great shah : шах.

ПАЙ I. 'share, portion, part; fortune', ModUk., Ru. ts. – Deriv. пайо́чок, па́йка, пайови́й, пайови́к, /роз/паюва́ти, -а́ння. – Syn. части́на, ча́стка; до́ля.

From Tk.-Tt. pai 'ts', Miklosich 230, Lokotsch 129, Vasmer[2] 3, 187, Макарушка 12, a.o.

пай2 AmUk. 'pie', first recorded in 1917 (Bilash 485). – Subst. пирі́г.
From E. pie 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 476.

ПАЙ! [3] also **пай-пай!** 'sleep (in the children's language)', ModUk., Po. paj! -Deriv. **пайкати, -ання, пайці, пайцюні, спайкати, -ання.** -Syn. **спати.**

Based on **спати** 'to sleep', Горбач I6, I73.

пайда I. 'luck, fortune' (діял. ЛБюлетень 6, I6) : **пай I.**

пайда 2. = **байда** 'thick slice of bread'. ModUk. : **пай I.**

пайор BrazUk. 'store-room', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс. 13, 9). -Subst. стодола.

From Port. paiol 'ts'.

пайпа AmUk. 'pipe', first recorded in 1917 (Bilash 486). - Subst. **рура.**

From E. pipe 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 476.

пак! пакати = пах! пахкати!

ПАЛЕЦЬ 'finger', MUk., OUk. **палець**, OES. **пальць**, Ru. **палец**, OCS. palьcь, Po. palec, etc. Deriv. **пальчик, палюх, -юшок, пальчатка, -астий, пальцевий, пальцювати** . Syn. **одна з п'яти кінців ок руки або ноги людини.**

PS. *palьcь 'ts' with various IE. correspondences (e.g. Lat. pollex 'finger'; OHG. fuolen to feel'; Gk. psallō 'I touch, I twang with the fingers', etc.) yet, with no ultimate etymology.

ПАНТЕЛЕЙМОН PN. Panteleymon, MUk. Пантелеймωн (I627 Беринда), Пантелемона G.sg. (I484 Пом'яник), OUk. рабъ бжи грѣшьны Панътелеимонъ лѣт (XIII - XIV c.) стъ Пантелѣимоне помилую раба своего (XII c), Пантелеимоне аминь (XII c.), мцамѣ марта въ л. стго ип[оли]та кризла землю княгыни-и богамю всеволожаа перьд ъ стою софиею передъ попы а ту былъ попин ъ якимъ д ъ мило пателен стнп ъ ко михаль кон ѣ ль овну мил а д ани ко марко сьмью нъ михал е лисав ин ниць иван ъ ян ъ чин ъ т у д оръ то у бы нов ъ и ль я ко пыло в ич ь т у д оръ бързатич ь а перьд ъ тими посл у хы ку пи землю княгыни богаиню вьсю. а въдала на ние семьдесятъ гривьнъ соболии а въ томь д ранниць семь съ т у гривьнъ (XII c), (К Соф графіті); Ru. Пантелеймон.-

-Deriv. Пантелеймонович, Пантелеймонівна, Панталеймон, Панталеймін, Пантелемон, Палій, Палтимін, Палтон, -

-FN. Пантелеймон, Пантелюк (Богдан 2I5).-

-GN. Пантелеймонівка.-

-Subst. MUk. Всемлтивъ, I627 Беринда.

From Gk. panteleēmon : pan (G. pantos) 'all' and eleēmōn 'merciful, compassionate', Тарнавецька 50, Петровский I74.

/T. S. /

па́пля AmUk. 'poplar', first recorded in 19 (Bilash 487). - Subst. **оси́ка.**

From E. poplar 'ts', Bilash l.c., Koshelanyk 480, Royick 88.

ПАРКА́Н, dial **барка́н** 'fence', ModUk. Ru. **парка́н**, Po.parkan. - Deriv. **парка́нчик, о-парка́нти/ся/. -** Syn. **огоро́жа.**

From MHG. parkan 'ts' perhaps via Po.parkan.

ПА́РТІЯ; AmUk., AustrUk.: **па́рті,** also **партія** 'party', first recorded in 1930 (Bilash 488). - Subst. 1) **вечі́рка, гости́нне зібра́ння;** 2) **політи́чна гру́па.**

From E. party 'ts', Bilash l.c., Koshelanyk 481.

ПАРТНЕ́Р, AmUk. па́ртнир, па́тнер 'partner, playmate', ModUk.; BRu., Ru. партнёр, Po.partner, etc. - Deriv. партне́рка, партне́рство, партне́рський. - Subst. уча́сник, това́риш гри, (у торгі́влі:) компаньйо́н, Бойків 306.

From Fr. partenaire 'ts'; AmUk. from E.partner'; Vasmer[2]3,210, SWO. 554.

ПА́РУБОК < па́робок **: роби́ти** 'to work'. influenced by **руба́ти** 'to cut'.

ПА́СПОРТ (< E.) 'passport', ModUk.; abbr.:

пас AmUk. 'pass', first recorded in 1946 (Bilash 489). - Subst. **залізни́чна або́ і́нша пере́пустка.**

From E. pass 'ts', Bilash, l. c.

ПАСТУ́Х, **пастушо́к: па́сти** 'to herd'.

ПАТА́ТА BrazUk. 'potato', first recorded in the XX c. (JBR.-Arch.132) . - Subst. рід бульвистої росли́ни, пор. Перша дивізія шкробала бараболю, патати, мандьоку, тощо і то в строгім мовчанні. Ми при роботі ніколи не говорили і це залишилося зі мною по сьогоднішній день. /Праця, ч. 8 за 1931/.

From Port. batata 'ts'.

ПАХ! , interj. 'puff', ModUk. - Deriv. **па́хкати, -ання, спахнути.** Syn. **пих! РССтоцький 3,167.**

An old o/p. interj. **РССтоцький, I.c.**

ПЕ́ЗО, dial. also пе́з 'peso', ModUk.; BRu. пе́зо, Ru., Bu., Ma. пе́зо, Po.peso, etc.-Subst. моне́тна одини́ця в Еспа́нії й півд. Аме́риці.

From Sp. peso 'ts', the ultimate source being Lat. pẽnsum : pendere 'to weight'.

пе́йда, also **пей, пи́йда** AmUk. 'pay', first recorded in 1915 (Bilash 490). - Subst. **платня́.**

From E. pay 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 525.

пейло, also **пийло, пійло, піло** AmUk. 'pail', first recorded in 1915 (Bilash 491). - Subst. **відро́**.

From E. pail 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 488, Royick 89.

ПЕ́КЛО : **пекти́**.

ПЕКТИ́, Wd. **печи́** 'to burn; bake,scorch;to be hot', MUk.OUk.**печи**, OES. **пещи**, BRu. **пячы́**, Ru. **печь**, OCS. pešti,pekǫ, SC. pèći, Po. piec. Deriv.**ви-,за-,на-,під-,по-,про-,с-пекти́/ся/, пече́ня, пе́чений,пече́ра, піч** Gsg. **пе́чі,пі́чка,печа́ть,печа́тка, печа́ль/ний/,печери́ця**; FN.**Пече́нко,Печеню́к,Пецу́н** (Богдан 219). - Syn. **пали́ти,жа́рити,припіка́ти**,Деркач[2]129.

PS.*pekti 'ts', IE. root ** pekʷ-, cf. Lith. (metathetic) kepti,Latv.cept, Skt. pácati, Av.pačaiti 'he cooks',Gk. péssō/péttō 'I am cooking', etc., Pokorny 798,a.o.

ПЕ́НЗЕЛЬ 'brush; pencil',ModUk.,Po.pendzel. - Deriv. **пе́нзлик**. - Subst. **щі́точка з ру́чкою до малюва́ння**.

From ModHG. Pensel/Pinsel 'ts',the ultimate source being Lat. penicillus/pinsellus'ts', Brückner 402.

ПЕНЬ, Gsg. **пня** 'stump,tumb,trunk' ,MUk.,OUk. ts, OES.,OCS. pьnь, Ru. **пень** ,Po.pień,known to all all other Sl. - Deriv. **пне́вий,пня́к,о-,під-пе́нька**. -Syn. **ни́жня части́на сто́вбура в де́реві**.

PS. *pьnь 'ts',,IE.root **pin- 'piece of wood', cf. Pokorny 830, Vasmer[2]3,233,a.o.

ПЕРЕ- in such words as **переда́/ва́/ти, переймати, перепро́д/ув/ати, перест ара́тися, перето́плювати,перетра́влювати,перетру́шувати**, etc. - Syn. in some instances:**про-**.

PS *per- 'through,via', cf. ESSJ.1,163-169.

ПЕРЕ́Д 1. 'front, forepart', , MUk.,OUk. **перед'ъ**,OES. **прѣдъ предъ** , Ru. **перёд** ,OCS. prědъ, Po. przód. - Deriv. **передо́к,пере́ддовий, пере́дній,передува́ти,-а́ння,передня́к**,- Syn. **лицева́ части́на,сторона́**.

PS.*perdъ 'ts',being a compound of *per- (see the preceding entry) and -*dъ(particle), cf. ESSJ.1,173.

ПЕРЕ́Д 2.'in front of',known to all other Sl.

PS.*perdъ, see the preceding entry.

ПЕРЕД-3. prefix in such words as **перед-бача́ти, передбу́р'я,передвесня́ний,перед-осі́нній, передде́нь,передплі́ччя,передпла́та,передпла́чувати,-ання,передча́сний,-но, передчуття́, пере́дше, попере́д,впере́д!**

Etymology ts as in the two preceding entries.

ПЕРЕЛЮ́Б see p.841,845.

ПЕРЕМИ́Л : **Переми́лів, Переми́ль** see p. 841.

ПЕРЕМИ́ШЛЬ, Wd. also Пере́мишль, GN. 'Peremyshl, Premysl (name of a WUk. city)'; MUk., OUk. Перемишль/1447-1492/, оу перемишли/1390/; Po. Przemyśl. - Deriv. переми́ський, перемишля́нин, -нка, перемишля́к, -я́чка, по-переми́ському, -ки; Переми́щина, Перемишля́ни, перемишля́нський; Переми́шль-Ззася́ння, перемышлскіи /1453/, оу перемыскоѣ /1443-1446/, у Перемыской/1408/, перемышльский /1366/, перемыскоѣ волости /1349/... - премыски /1404/, премышлескый /1422/... /ССМ. 2, 138, 230/. - Syn. "Переми́шль - за́хідний бастіо́н Украї́ни" (title of a symposium, published in New York - Philadelphia in 1961, see below).

A special article on the origin and meaning of the name of Peremyshl was published by the present author in the symposium, quoted above, pp. 106-109; the following is its text:

Історично-політичне й економічно-стратегічне значення старого княжого города **Перемишля** викликало здавна інтерес до його минулого. Не на останньому місці стояло теж і зацікавлення походженням та значенням самої назви Перемишль. Ономастичну літературу до половини 19-го ст. обговорив докладно А. Добрянський у статті „Відомість історическая о місті Перемишли і округі того же імени" в календарі-альманахові „Перемишлянин на р. 1852", Перемишль 1852, стор. 4 і д.[1] Згадавши коротко пояснення Длуґоша („a Premislao fundata"), Сарніцького („Premislia urbs... a Premislo duce ab ejusdem nomine denominationem sortita est"- та ін., Добрянський подає своє пояснення:

„Ім'я звідки Перемишль отримав, чи від Перемишля князя, як кажуть одні, чи від слова »перемишляю«, як хоче преданіе людей, незвісно. Розказують, що коли жителі ново-заложеного міста радили, як би оно назвати, старенька якась женщина сказала: »Мишль, не мишль, буде Перемишль« — і так зістало" (стор. 4).

Кілька літ пізніше Франц Міклошич опублікував свою монументальну працю „Die Bildung der slavischen Personennamen" vorgelegt in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 11. December 1859, Denkschriften der Akademie der Wissenschaften, Wien, а п'ять літ пізніше другу: „Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen", vorgelegt

in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 2. Juni 1864, Wien.[2] В обидвох цих працях згадується особове ймення **Перемисл** та похідна від нього місцева назва: (надсянський) **Перемишль.** Іншими словами вже в другій половині минулого століття назва **Перемишль** була в своїй основі вияснена в науковій літературі: є це понад усякий сумнів стара слов'янська назва, деривована від особової назви **Перемисл** при допомозі присвійного наростка -й (-jь), відомого поза цим у таких назвах, як **Ярославль** (від особової назви: **Ярослав**), **Дорогобич** (від ос. н.: **Дорогобит**[3]), **Перемиль** (від ос. н.: **Перемил**) і ін.

Всі пізніші дослідники, що займалися чи то місцевою назвою **Перемишль,** чи особовою назвою **Перемисл**, повторяли пояснення Міклошича, тільки винятково вносячи деякі нові подробиці до справи. На дві речі — на нашу думку — треба б звернути окрему увагу під цим оглядом. По-перше на багатющий матеріял і його пояснення в праці В. Ташицького: „Najdawniejsze polskie imiona osobowe", Polska Akademja Umiejętności. Wydział Filologiczny. Rozprawy T. LXII, Nr. 3, Kraków 1925 (тут мова виключно про особову назву **Перемисл**, поль. **Przemysł**). По-друге, на теорію А. Брюкнера, мовляв, назви осель із основною: ос. назва **Перемисл**, поль. **Przemysł** — це твори виразно західньо-слов'янського (в випадку Перемишля над Сяном: польського) походження.[4]

Коли до матеріялу й пояснень Ташицького не доводиться багато додати, чи справляти, то до погляду Брюкнера треба ставитися дуже критично і з великими застереженнями.

Насамперед етнографічно-мовне довкілля міста Перемишля було в старовину східньо-слов'янське, як це однозгідно стверджують українські, польські, російські й ін. вчені.[5] Не можна отже припустити, щоб назва **Перемишль** із виразно українським вокалізмом (повноголосся), була західньо-слов'янського походження, зн. повстала на західньо-слов'янському (польському) ґрунті. Та крім цих етнічно-мовних арґументів, є ще й порівняльно-назвознавчі. Крім надсянського **Перемишля** на чисто-українській мовній території, є ще місцевість **Перемишель** у районі Славути, Кам'янець-Подільської області, а теж є багато назв із приростком **пере-** (напр. **Перемиль, Перемилів, Перелюб, Перенятин, Переяслав** і ін.), чи теж із коренем **-мисл-** (напр. **Мислів, Мислятин, Мислятичі** й ін.). Крім цього можна тут пригадати придомок князя Ярослава Галицького — „Осмомисл"[6] і з „Слова про Ігорів похід", що в другому члені має слово **-мисл.** Так отже з чисто назвознавчих міркувань треба визнати особову назву типу **Перемисл** (а в слід за цим і похідні від неї) за спільне назовниче надбання слов'ян, а коли йде про надсянський **Перемишль** — за старе українське утворення, що своїми початками сягає до передісторичних часів. Треба теж підкреслити, що ця назва тільки й єдино в українській місцевій вимові зберігає стару свою форму в закінченні другої частини **-мишль,** що є правильний розвиток старої слов'янської сполуки -ysl+jь. В польській мові ми ожидали б теж форми Przemyszl,[7] тим часом

від найдавніших часів маємо тут нову, другісну форму Przemyśl, чи в латинізованім виді Pr(a)emislia.[8] Це вказує на факт, що польська мова не засвідчує ані сьогодні, ані в історичній перспективі первісної назви **Перемишля** й ставить під сумнів, чи вона первісно знала її взагалі, чи може перейняла її з української, польонізуючи приросток (пере- на prze-) та закінчення (-мишль на -myśl). Явище польонізації українських назв у Галичині загально відоме, як ми це виказали в працях: „Zur Frage der zwischensprachlichen Beziehungen auf dem Gebiete der Toponomastic", Actes et memoires Premier Congres International de Toponymie et d' Anthroponymie. Paris 1938, pp. 209-14, і „Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny", Львів 1939, ст. 197 і д.[9] Отак не можна ніяк заперечувати східньо-слов'янського (українського) походження назви **Перемишля,** коли власне тільки українська форма цієї назви зберігає правильне органічно розвинене закінчення -шль із первісного -sl+jь.[10]

Вище названі праці Міклошича розв'язують справу формального походження назв **Перемисл** (особи) й **Перемишль** (місцевости). Вони одначе не дають відповіді на питання: коли приблизно могла виникнути назва місцевости, яке значення особової назви — ймення, хто був носій цієї назви, серед яких обставин зродилася місцева назва, тощо.

На всі ці питання покищо не може бути одиієї відповіді, вона може бути тільки здогадом, гіпотезою. Ані історія, ані археологія, ані мовознавство, чи ономастика не можуть (покищо) точно вияснити й подати переконливі факти, які свідчили б про одне чи друге. Під цим оглядом до сьогодні важать слова М. Грушевського: „. . . На жаль, наші відомості тут дуже короткі . . . ним (Перемишлем, Я. Р.) літописи наші, навіть Галицька — займаються дуже мало. Судячи по знахідках предметів кам'яної культури, місцевість се була здавна залюднена; але з руських часів находок у нім доволі мало. Знаємо, що се була важна кріпость, ключ від Галичини від Заходу, на головнім шляху, що вів поперек Галичини . . ." (Історія України-Руси", т. II, Нью Йорк, 1954, стор. 461). Ніяких історичних, чи передісторичних свідчень про **Перемисла** — людину, з якою зв'язане повстання назви, не маємо. Немає теж якихсь рекордів про традицію, народне передання про цю особу. Міг це бути якийсь передісторичний князь, що був власником города й його оселю називали „Перемишль город". Міг це одначе бути тільки перший поселенець у цій стороні — звичайний собі боярин Перемисл і його двір назвали довколишні сусіди „Перемишль двір". Термін „город", „двір" (а може ще й інші) заникли ще в передісторичну добу — так, як напр. „Львів город" — „Львів" уже в історичну добу — й залишилася тільки перша частина назви: „Перемишль". Пам'ять про „Перемисла" затратилася, осталася тільки сама місцева назва, як єдине (досі) свідоцтво його існування. Аналіза самого ймення (так як і подібного „Осмомисл") вказує на побажання батьків, щоб дитина була „непересічної мислі", тобто розуму, щоб перевищала інтелектуальними вартостями всіх інших людей. Це одна гіпотеза. Не виключений одначе й інший здогад: носій цього ймення (князь, боярин, перший переселенець?), назився первісно інакше, в своєму житті одначе визначився непересічними умовими здібностями й довкілля перейменувало його „Перемислом", так як Ярослава Галицького кілька століть пізніше „Осмомислом". Так чи сяк: назва особи, від якої походить „Перемишль", інтелектуального забарвлення, свідчить про духові, моральні вартості її носія.

Коли йде про час повстання місцевої назви, то тут теж можна керуватися тільки здогадами. Одне певне, а саме, що вона рішуче давніша від перших історичних згадок про місто (т. зв. Несторів літопис під р. 981).[11] Своїм характером ця назва належить до складених, отже до найстарших типів слов'янського назовництва, як і назви **Тустань, Переяслав** тощо. Того типу особові й місцеві назви сягають до праслов'янської доби в розвитку слов'янських мов і племен. Наявність назв типу **Перемишль** і по південному боці Карпат (напр. в Чехії), а брак їх на Балканах, може свідчити про пізньо-праслов'янське існування їх у слов'янському назовництві, тобто на терені слов'янської прабатьківщини між Дніпром і Вислою. Щойно після вимандрування племен, що з них повстали теперішні південно-слов'янські народи, отже після 6-го століття по Христі,[12] почалася продуктивність цього типу особових і місцевих назв на теренах старої слов'янської прабатьківщини. Отак можна прийняти з великою правдоподібністю повстання назви (назви, не оселі!) **Перемишль** на 6—7 стол. по Христі. Відступ 200—300 літ, що ділить початок назви від її першого літописного рекорду під р. 981, міг бути вистачальний для занику другого члена місцевої назви: „город", „двір", тощо. Історичні свідчення знають цю назву власне без цих апелятивних складників, хоч з природи речі вони мусіли існувати в первісній формі назви.

Як сказано вгорі, всі подробиці про цю назву можуть мати виразно гіпотетичний, і покищо тільки такий, характер. Що залишається певне, то це можна схопити в ось-які ствердження:

1. Назва **Перемишль** — стара слов'янська назва, східньо-слов'янського (українського) походження.
2. Є це присвійна прикметникова формація відома поза цим у слов'янському (в тому й українському) назовництві.
3. Основа місцевої назви — особове ймення **Перемисл** — відноситься до наймаркантнішої постаті того місця й часу, коли надано назву оселі.
4. Місцева назва **Перемишль** рішуче старша, як перші згадки про неї в історичних джерелах (10 стол.).
5. Всі інші пояснення належать до т. зв. народньої етимології.

---

[1] Цю виписку, як теж і деякі інші матеріяли автор статті завдячує проф. Б. Загайкевичеві з Розелл, Н. Дж., за що складає йому свою сердечну подяку. Матеріяли друковані старим, т. зв. етимологічним правописом подано тут у сучасній правописній системі.

[2] Обидві праці передруковано в 1927 році в Гайдельберзі п. н. „Die Bildung der slavischen Personen — und Ortsnamen".

[3] J. B. Rudnyćkyj: „Beiträge zur ukrainischen Ortsnamenkunde", Zeitschrift für slav. Philologie, Bd. XIX, Berlin, 1944, S. 69—72.

[4] Усно в дискусії з автором дня 27. березня 1938 в Берліні, а теж і в одній із праць, недоступній на еміграції авторові цих рядків.

[5] Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси", т. 1, стор. 485 і д., т. 2, стор. 461 і д., Нью Йорк 1954; Z. Stieber: „Polska i ruska nazwa Sanu", Język Polski, t. 21, Kraków 1936, str. 172-4; Б. Д. Греков: „Киевская Русь", Москва — Ленинград 1949, стор. 467; В. В. Мавродин: „Образование древнерусского государства", Ленинград 1945, стор. 298 і ін.

[6] Пор. авторову статтю: „Чому Ярослав Галицький названий Осмомислом", Життя і знання, Львів 1936, стор. 278-9.

[7] Такі форми засвідчує напр. чеська мова для аналогічних чеських місцевих назв, пор. А. Профоус: „Mistni jmena v Cechach, jejich vznik, puvodni vyznam a zmeny", Praha 1951, str. 466-7.

[8] На польську й латинську форму цієї назви багато прикладів знаходимо в різних томах видання: „Akta grodzkie i ziemskie z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego" T. I—XXV, Львів 1868—1935, passim, а теж у таких як: „Жерела до історії України-Руси", т. II, Львів, НТШ, 1897, чи в новіших виданнях старих документів, напр. „Documenta Pontificium Romanorum historiam Ucrainae illustrantia (1075-1953), Рим 1953, passim.

[9] Із терену Гуцульщини прикладів достачає Ст. Грабец у праці: „Nazwy geograficzne Huculszczyzny", Prace onomastyczne PAU, nr. 3, Kraków 1950, str. 230 i d.

[10] Ближче про це явище пише Ян Лось у своїй граматиці: „Gramatyka polska. Część 1: Głosownia historyczna", Lwów—Warszawa—Kraków, 1922, str. 175.

[11] Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси", т. I, Нью Йорк 1951, стор. 485, 488.

[12] Пор. авторів „Вступ до слов'янознавства", УВУ, Мюнхен 1948, стор. 66 і д.

ПЕРЕСЛА́В PN. 'Pereslav', see p.841.

ПЕРЕЯ́СЛАВ GN.'Pereyaslav', OUk. **Переяславль**, Ru. **Переясла́вль**, Po. Perejasław. - Deriv. **переяславський; Перея́славські статті́ (догові́р) із 1654 року між коза́цькою старшино́ю й ца́рським посо́льством О.Трубецько́го,"які́ обме́жували автоно́мію України" (УРЕС.2,769) були унева́жнені І. Вигов́ським (Гадя́цький догові́р 1658) і війно́ю з Росі́єю (Коното́пська перемо́га 8.7.1659),остато́чно зліквідо́вані четве́ртим універса́лом 22.І.1918 ро́ку в Ки́єві.** - Syn. **Хмельни́цький.**

GN. is an old PS. -j6 formation based on PN. Пере-яслав < PS.*Per-ję-slavъ 'he who took over the glory', cf. Vasmer[2]3,241.

перка́тий, пирка́тий Wd. 'pug-flat-nosed; with straight horns', first recorded in the XIX c. (**Желеховський 2,263**); Po.(from Uk.) perkaty, pyrkaty (cf. M.Wojtyła-Świerzowska JP.60, 24-30). - Deriv. **перко-,пирко-но́сий,перко-пирко-ні́с**, FN. **Перкалю́к, Пиркалю́к** (**Богдан 221, 240**).- Subst. **кирпа́тий; рога́тий.**

According to Janów,JP.23,105-110, the word is to be considered a dial. deformation of the orig. **кирпа́тий** ,q.v.; yet M. Wojtyła-Świerzowska,l.c.,referring it to SC. prčav,prčast 'ts' , Ma. prczi 'he puffs up', prczko 'self - praiser',etc., and Slk. prčiti se 'ts', recon - structs a PS. form **pr̥čiti : pr̥čati* 'to puff up, to blow,raise' and derives from its root Po. pyrkaty // perkaty; see also **ки́рпа.**

ПЕ́РЛА,' pearl',MUk. **„Перло многоці́нное"**1646 **Кири́ла Транквіллі́она-Ставрове́цького.** -Deriv. **перли́на,перли́нка ,перли́нний,перли́стий,пер-ли́тися, перло́вий, перлі́вка/перло́вка.**- Syn. **перламу́трове зе́рно́,що використо́вується як дорогоці́нна прикра́са.**

From ModHG. Perle or Fr. perle 'ts'.

перміт, also **пі́рмит, пирми́т** AmUk, 'permit', first recorded in 1955 (Bilash 493). - Subst. **пере́пустка, до́звіл.**

From E. permit 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 492, Royick 90.

пермі́тник AmUk. 'permittee' (permit teacher), first recorded in 1955 (Bilash 493). - Subst. **люди́на з до́зволом учителюва́ти.**

From E. permittee 'ts', Bilash, l. c.

ПЕРÓ feather',MUk.,OUk.перо, known to all other ModSl.lgs. - Deriv. пéрце,пéрко,перóвий. Syn. рогове́ нашкірне утвóрення в птáхів.

PS.*pero 'ts' connected with пéрти, q.v.

ПÉРСИК 'peach; nectarine', ,ModUk., Ru. ts. - Subst. соковитий óвоч рослини з родини розоцвітих; самé дéрево,Бойків 317.

From MHG. persik (ModHG. Pfirsich)'ts', Vasmer²3,243.

ПЕРСТ arch.'finger', ,MUk.,OUk. перстъ, OES.пьрстъ ,Ru.перст, OCS. pьrstъ, Po.parst, Cz.,Slk.prst,UpSo. porst. - Deriv. пéрстінь / пéрстень, перстенéць, перстéник,перстач, Subst пáлець.

PS.*pьrstъ 'ts' with no certain IE.cognates, cf. Vasmer²3,244.

ПÉРТИ, пру,прем 'to press',Ru. перéть, Po. przeć. - Deriv. в-,ви-,від-,за-,по-,підпéрти/ся/, в-,ви-,від-,за-,по-під-пирáти /ся/, впéртий,-тість,-то. - Syn. тиснýти,нéсти тягáр; тікáти.

PS. *pьrti 'ts',with no ultimate cognates in IE. lgs. , cf.Vasmer²3, 240-241.

ПЕРÝН 1. 'lightning, thunderbolt', MUk. перýнъ /ХУІІ с.ЛСЛ.168/, OUk. перунъ,BRu. пярун ,Ru. перýн ,Po. piorun, Cz. perun,SC. (deriv.only:) perȕnika, Sln. (-:) perunı́ka. - Deriv. перýнський, FN. Перýн,Перуняк/Богдан 221/. - Syn. грім.

PS.*perunъ 'ts'; for details see the following entry.

ПЕРÝН 2. PN. Perun (Sl.god of thunder), MUk.,OUk.,OES. Пероунь /ХУІ с./, Перунъ /ХУ с./, Перуна / Пероуна Asg./ ХУІ с. /, в Перуна /971/, ѿ Перуна/945/, Пероуномъ Бгомъ Isg./907/.- Deriv.Перуновий;OES. GN. Перуна рѣнь. - Syn. /східно/слов'янський бог дощý, блискавки й грóму, Слум.6,334.

Like the preceding entry this name derives from PS. root *per- : pьr- 'to strike, splinter', cf. Vasmer 3²,246-247; in reviewing Vasmer's etymology of this entry in *Slavic Word* 11: 4, pp.615-616 Roman Jakobson stated the following:

Perun is aptly regarded by Vasmer as a common Slavic god. Filipović's discoveries of further traces of *Perun's* worship among the Southern Slavs support this view (see *Glasnik Zemaljskog Muzeja u Sarajevu*, 1948, 63ff, 1954, 181f.). The connection of the OR place name *Peryn'* (cf. also Bulg. *Perin planina*) with Perun is corroborated by the recent discovery of the great pagan sanctuary in Peryn' near Novgorod (see *Kratkie soobščenija Instituta istorii material'noj kul'tury*, L, 192ff.). Furthermore, generations of linguists, from Grimm to Meillet and his followers, brought together the necessary material for elucidating the Indo-European ties of the Slavic god. The verbal root **per-* meaning 'strike, splinter' and occurring either with or without the extension -k-/-g- and followed by an *n*-suffix unites the Common Slavic *Perun* with the Baltic *Perkunas*, the Vedic *Parjanya*, the Norse *Fjǫrgynn*, the Al-

banian *Peren-dī* and the Hittite *Perun-* (see *Language* XXX, 356f.). The same root appears in the Latin *quercus*, name of the oak traditionally consecrated to this deity. The Greek *κεραυνός* is a rhymeword substituted for a tabooed **peraunós*. The communality of name and functions attached to this deity, along with striking correspondences in its worship, support the hypothesis that it is of Indo-European origin.

In the Slavic world, the name *Perun* presents a series of changes partly due to taboo: vowel alternation, suffixal variation, root reduplication, dissimilation of the liquids, etc. Cf. *Perušice* in the Novgorod Chronicle, *Porun* in the OR Alexandreis, the verb *poroprit'sja* in Russian writings attacking paganism; forms like *Perone*, *Prone*, *Porenutius* and even *Pripegala* in the Latin sources on the religion of the North Western Slavs; *Peron*, *Parom* in Slovak curses, *Perušan* in Bulgarian folklore, and finally, in Balkan folk magic, *Perperuna* with various modifications, e.g. *Preperuša*, *Prporuša*, *Preperuda*, *Papaluga*. An Old Russian sermon assigns to *Pereplut* the same ritual which is linked to *Peperuda* in Bulgaria: *Perun* becomes *Pereplut* by root reduplication and dissimilation (vowel—zero and *r*—*l*). It seems, moreover, that in his turn the bookman distorted the name for a derogatory pun connecting the deity with *plut* 'swindler'.

The Common Slavic **pergyni* 'wooded hill', reflected in OCS *prěgynja* and in Polish and Ukrainian toponymy, appears in OR as *peregynja* (or *beregynja*, distortion by scribes who linked it with *bereg* 'shore'). That these wooded hills were sacred is evident from the fact that the Christian preachers condemned their worship: *moljaščix čelověk rodu i roženicam . . . i mokoši i peregini i vsjakim bogom merz'kim trebam ne približajsja* (*FF Communications* XLIII, 305).

ПЕТЛЮ́РА FN. 'Petlura', see p.849.- Deriv. петлю́рівський, петлю́рівець, -івка, петлю́рівщина, петлюрозна́вство, "Петлюрія́на". - Syn. Петлюра як символ модерного українства зображений у багатьох працях, напр. у новому виданні серії "Петлюріяна" ч.I, Вашінґтон-Філядельфія 1981: М.Степаненко "Борець за ідеї української нації"; в короткому огляді можна схопити заслуги С.Петлюри ось-як:

Українська держава періоду 1917-1921, беручи як хронологічну цілість всі три періоди її тяглости та існування (Центральна Рада, Гетьманська Держава, Директорія), мала всі державні атрибути міжнародного права: 1. територію, 2. населення, 3. владу.

Існувала густа мережа дипломатичних і консульських представництв іноземних держав в Україні та українських представництв за кордоном.

У час державности України існувала консульська сітка з 70-ти консульських установ, генеральних консулятів, звичайних тощо, які були призначені до 47 европейських та 23 азійських міст і місцевостей.

У той період державности України (1918-1919 р.р.) у Києві урядували дипломатичні представництва від 46-х держав світу. Українських дипломатичних товариств за кордоном було 35. Українську державу визнало 11 держав де юре, а десятки інших держав — де факто.

Крім відносно спокійного 7-місячного періоду гетьманської влади, більшість часу з періодів Центральної Ради і Директорії доводилося провадити у боротьбі з безнастанною агресією червоної Москви, з білою армією ген. А. Денікіна та анархічними отаманами — Н. Махном... та іншими. У наслідок чергової агресії червоної Москви на Україну переважаючими силами, уряд і військо УНР змушені були в лютому 1919 року відступити з Києва до західніх областей України. У липні 1919 року обидві українські армії — Наддніпрянська Армія УНР і Українська Галицька Армія — об'єднуються під верховним командуванням Головного Отамана Симона Петлюри, маючи один штаб. Узгідненою блискавичною операцією у боротьбі з червоною армією, яка панічно тікала і була розбита, було здобуто серце — столицю України, Київ 30-го серпня 1919 року.

• • • • • •

Користуючися з ситуації, що склалася восени 1919 року на Правобережжі й півдні України, коли зав'язалася взаємна боротьба між білими і червоними російськими арміями, Голова Директорії й Головний Отаман С. Петлюра дав наказ головному ядру армії УНР піти збройним походом у глибоке запілля ворожих армій. Була створена Армія Зимового Походу з трьох груп, кількістю з 5,000 вояків, де головне командування очолював генерал М. Омелянович-Павленко, а дві інші групи — генерал О. Загродський та Отаман Ю. Тютюнник.

На армію було покладене завдання робити глибокі рейди у вороже запілля, нищити комунікації, склади, залізничні вузли тощо. Політичною метою цього походу було — продемонструвати серед населення України і перед державами Европи живучість Української

Державницької Ідеї. Похід було почато 6-го грудня 1919 року і закінчено після п'ятимісячного успішного рейду. Решта армії УНР змушена була перейти на терен Польщі...

Закінчилася епопея визвольної боротьби за Українську Державність мілітарною поразкою, але Уряд УНР і його військо не скапітулювали перед ворогом, а далі готувалися до відновлення боротьби.

Симон Петлюра, що жив на еміграції в Парижі, був маривом небезпеки для червоної Москви. Во він ще за свого життя став Прометеєм і легендою у свідомості українського народу. Він став персоніфікацією, усібленням ідеї Української Суверенної Державности.

Він був смертельною небезпекою для червоної Москви на випадок міжнародніх ускладнень чи війни. Тому Москва відрядила до Парижу Шльому Шварцбарда, в минулому контрабандита і кримінального злочинця, з дорученням фізично знищити С. Петлюру; 25-го травня 1926 року в Парижі, на вулиці Расіна, серед білого дня Ш. Шварцбард сімома кулями вбив С. Петлюру. Окультивно, і життєво, і словотворно, знаменним є те, що слова Петлюра і Україна складаються з 7 літер. Стріляючи в С. Петлюру, вбивця стріляв в Україну....

(С.Байбак Вільна Думка, Лідкомб, за 1979 р.)

As far as the etymology of the name Petlura is concerned the generally accepted hypothesis is that by V.Simovych deriving it from *Petr-ura : Petro; it was accepted by JBR., cf. OnUVAN.2,59-60, Shevelov 640,a. o. - In 1979 V.Chaplenko advanced an Adyghe-theory according to which Petlura = petsiure ' a man with a long nose',cf.

з адигейського „пеціюре" - великий, гострий ніс. (Канадійський Фармер - Вільний світ ч. 41 за 1979).

In reply to this JBR. in his article in America ,No. 168,Philadelphia 1979 wrote as follows:

Це правда, що поважні мовознавці (включно з Сімовичем) пояснювали пояснюють і будуть пояснювати цю назву, як відподібнену форму українського *„Петрури", що всі інші пояснення належатимуть до „псевдологій", тобто до довільних мовних спекуляцій, основаних на штучному зіставленні звуків з тієї, чи іншої мови. Про ці справи я докладно пишу в своєму етимологічному словнику, том II, ст. 292-301.

Недавно вийшла праця Юрія Шевельова п. з. „Історична фонологія української мови" (по- англійському). В цій праці автор пояснює назву „Петлюра" теж із „Петрури", отже від „Петра".

Після цього немає вже сумнівів, що поважні мовознавці, починаючи з В. Сімовича, а кінчаючи на Ю. Шевельову, правильно виводять назву Петлюри з українського матеріялу, а не з адигейського словника. Здається, що після виходу книги Шевельова, що вияснює походження й історію української фонології взагалі, всякі теорії про її адигейське коріння належатимуть до літературних фантазій.

In a postscript to this article B/ohdan/ R/omanenchuk/ tried to advance a third etymology connecting Petlura with петлювати/питлювати 'to bolt,sift',viz.

На мою думку,.. походження назви Петлюра від Петрури таке ж непереконливе й штучне, як адигейська теорія Чапленка. По-моєму цю назву найпростіше і найприродніше виводити від дієслова ,,петлювати" (у вимові „питлювати") що означає молоти зерно пшениці на найкращу білу муку. Млинський камінь який молов власне, петлював дуже швидко обертався і від того обороту виходила петльована мука (борошно), з якої пекли білий хліб, а з непетльованої муки пекли разовий хліб темніший і „грубший",бо й мука разова була не така тоненька, як петльована. Потім дієслово петлювати стало метафором — про людину, що скоро говорить казали, що вона меле або петлює язиком, як у млині питель (камінь, шо петлює). І з того пішло слово „петлюра" (як танцюра, мішура), яке можна було почути нераз серед народу.

Unfortunately, this etymology has very little chance to survive both from the onomastic (formal) and semantic reasons.

ПЕТРО́ PN. 'Petro Peter', MUk. Пе́тръ (1627 Беринда), Петра, Пе(т)ра, Нетра G Sg. (1484 Пом'яник), OUk. ⷧ҇ѣ ҂ѕ ѱ (К-Ѳ) преставнся рабъ бжи подьякъ петръ (XIII с.), гн помози рабоу своему Петру Феодулоу (XII с.), (К Соф графіто); Ru. Пётр.-

-Deriv. Петро́вич, Петрі́вна, Пе́трик, Петру́нь, Петру́ньо, Петру́сик, Петру́сь, Петру́сичок, Петру́хно.-

-FN. Петраче́нко, Петрачу́к, Петра́к, Петра́н, Петраню́к, Петра́ш, Петраше́нко, Петращу́к, Петраще́к, Петра́шко, Петра́шок, Петра́шин, Петрасю́к, Петра́жник, Петра́зник, Петре́нко, Петреня́к, Петрі́в, Петрі́вський, Петрі́йчук, Петро́, Петро́нський, Петроня́к, Петроню́к, Петро́сь, Петросю́к, Петро́в, Петро́вський, Петро́вич, Петро́вий, Петрое́нко, Петру́ґа, Петру́к, Петруке́вич, Петру́х, Петру́ха, Петрухо́вич, Петру́н, Петру́нь, Петру́на, Петрунча́к, Петруневський, Петруне́вич, Петру́нько, Петру́ня, Петруня́к, Петру́сь, Петручко́вський, Петрусе́нко, Пе́труш, Петруше́нко, Петруше́вський, Петруше́вич, Петруща́к, Петру́шка, Петрушо́к, Петру́сів, Петрусяк, Петру́сик, Петриня́к, Петри́ця, Пе́трич, Петри́ча, Петрича́льський, Петриче́нко, Петри́чка, Петри́чко, Петричу́к, Петри́цький, Петри́га, Петри́ґа, Петригу́ра, Пе́трик, Петрикі́в, Петрико́вський, Петриля́к, Пе́трин, Петри́на, Петринчу́к, Петри́нка, Петри́нко, Петриню́к, Петрише́нко, Петрища́к, Петришке́вич, Петри́шин, Петрю́к, Пету́ла, Петущу́к, Петя́х, Пе́тик, Петю́к (Богдан 222,223).-

-GN. Петрикі́вка, Петрі́вське, Петро́вське, Петрогра́д, Петродворе́ць, Петропа́влівка, Петропа́вловськ, Пе́трос.-

-Subst. MUk. опо́ка ѿ опо́ки зрѝ Ки́фа: cv: Пе́тръ, є: ка́мень мѣ: Тве́рдость. 1627, Беринда.

From Gk. Pétros : pétros 'stone rock', the ultimate source being calque from Aram. kepha, Klein 2,1167, Петровский 178. /T.S./.

ПЕТРУ́ШКА 'Petroselinum sativum:parsley', MUk. петрушки Gsg. (XVII с. Гептаглот 25), петрушку (1747 Інтермедії), Ru. петру́шка, Po. pietruszka, Cz. petržel. - Deriv. Wd. петрушкува́ти = продава́ти петру́шку. - Syn. горо́дня рosли́на роди́ни зонти́чних, слу́жить для припра́ви страв і в медици́ні.

From Po. pietruszka 'ts', the ultimate source being Lat. Petroselinum/Gk. petrosélinon, Miklosich 245, Brückner 412, Vasmer[2] 3,253, a.o.

ПЕЧА́ЛЬ 'despair', MUk., OUk., OES. печаль, Ru. печа́ль, OCS. pečalj6, Bu. печа́л. - Deriv. печа́льний, /о/печа́лити, опеча́лений, печа́луватися,-ання. -Syn. вели́кий сму́ток, журба́; кло́піт.

PS. * pečalj6 <*pekělj6 'ts', root *pek- ts as in пекти́, q.v.

ПЕЧА́ТКА, печа́ть : пекти́.

ПЕЧЕ́РИЦЯ : пекти́.

ПЕЧІ́НКА : пекти́.

ПИ́ВО : пи́ти.

ПИЛИ́П, arch. Филип PN.'Philip', MUk. філіппъ (1627 Беринда), Ru. фили́пп, Фили́ппий, Po. Filip. - Deriv. Пили́пович, Пили́півна; FN. Пилипе́нко, Пилипо́вич, Пили́півський, Пилип'я́к, Пилип'ю́к, Пилипча́к, Пили́пів, Пили́пчик, Пили́па, Пилипа́ш, Пили́нчук, also: Фили́п, филипа́к, фили́пів, Филипо́вський, Филипо́вич, Филипча́к, Филипчу́к, Фили́пин, Филипи́шин, Фифилип'я́к (Богдан 67, 239). GN. Пилипче; Rel. Пили́півка. - Subst. конолю́б; MUk. Конелюбецъ, Беринда 1627.

From Gk. Fílippos ' fond of horses', Klein 2,1173, Петровский 222, a.o.

ПИР 'fiest, banquet,regale', MUk.,OUk. OES. пиръ, Ru. пир, OCS. pirъ, SC. pîr, Sln. pîr, Bu. пир - Deriv. пирува́ти, -а́ння, пирува́льник, -иця, here: пирі́г, пиріжо́к, пиріже́чок, пиріжко́вий, пирі́жний, -ик, пирого́вий, пиро́житися, пиро́жне, -ниця; пири́ще. — Syn. у́чта, бенке́т.

PS. *pirъ 'ts', being a deriv. from пи́ти 'to drink' — suffix -rъ.

ПИРІ́Г see the preceding entry.

ПИТА́ТИ 'to ask,question', MUk., OUk., OES. пытати, Ru. пыта́ть 'to torture', OCS. pytati, Po. pytać 'to ask', known to other Sl. - Deriv. ви́-, за-, по-, с-пита́ти, -а́ння, за́пит, пита́льний, -ик, за́питник, etc. . - Syn. зверта́тися до ко́го за вістка́ми, інформа́ціями, довідка́ми.

PS. *pytati 'ts', IE. root **pūt- 'to think', cf. Lat. putō,-āre 'to think', ToA. put-k 'ts', Vasmer^{2}3,421, Brückner 450, a.o.

ПИ́ТИ 'to drink', MUk., OUk., OES. пити, Ru. пить, OCS. piti, Po. pić etc. - Deriv. ви́-, за-, до-, під-, по-, про-, с-пи́ти, ви-, за-, до-, під-, по-, про-, с-пива́ти, -а́ння, ви́пивка, напи́ток, пи́во, пивни́й, пивни́ця, питво́, пите́ць, etc. - Syn. ковта́ти якуне́будь рі́дину.

PS. *piti, IE. **pī-tī 'ts', root **pei-: **poi-, evidenced in пої́ти 'to offer drinks', напі́й 'drink', etc., Trautmann 228, Vasmer^{2}3,269, a.o.

ПИ́ХА 'pride', known to other Sl. as well, -Deriv. пишний, пиша́тися, пиха́тий, -тість, -то, пихови́тий, -тість, -то; пишномо́вний, -ність, -но, пишно́та, etc.-Syn. гордість, зарозумі́лість, зазна́йство.

PS. *pyxa 'ts' being an apophonic form of пу́хнути 'to swell'; according to Brückner 449 it is related to бу́хати, бу́хнути, see бух! cf. also Vasmer^{2}3, 421, Trautmann 233-234, a.o.

ПІВ 'half', MUk.,OUk.,OES. полъ,OCS.polъ, known to all other Sl. - Deriv. полови́на,пів-тора,-ри,пі́втретя,пі́вчверти, пі́вп'ята, -півку́ля,півмі́сяць, - півсві́та, пі́врік, піврі́ччя , півли́ха,півсло́ва,півсо́тня, півціни́, ітд.;here: полу́дне, полу́панок, полу́кіпок, полу́драбок, ітд. - Syn. одна́ з рі́вних (однако́вих) части́н.

PS. * polъ 'ts' with doubtful IE. affiliations,e.g. Alb.palë 'side,division', cf. Vasmer[2]3,306.

ПІД prp.'under', MUk. пудъ ,подъ ,OUk.,OES. подъ , known to all other Sl. - Deriv.пі́ді, пі́до, по́під.-Syn. ни́жче чо́го, на спо́ді, внизу́.

The word is generally considered an extended PS.*po- by the suffix -dъ, cf. (extensively:) ESSJ.1,192-198.

ПІД- prefix in such ModUk. words as підва́жити, пі́дда́ти/ся/, піднести́/ся/,підперез́ати/ся/, підси́лювати/ся/, підсихати, підсисте́ма, підвла́дний, підпорядко́ваний, підчи́щений, підфальшо́ваний,підшиття́, підшта́н/и/ки, пі́дтанці, підсове́тський,під'яре́мний ітд.

PS.*pod- see the preceding entry.

піка́да BrazUk. 'path cut through the woods', first recorded in 1926 (Карманський 10). - Subst. прору́бана сте́жка в гуща́вині лі́са.

From Port. picado 'ts'.

ПІ́ЛЬГА 'relief' : по+льга:ле́гкий.

пі́нац, also пі́нас AmUk. 'peanuts', first recorded in 1933 (Bilash 498). - Subst. земляни́й горіх, ара́хіс.

From E. peanuts 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 98, Royick 89.

пінсе́тія, also пойнсе́тія AmUk. 'poinsettia : Euphoria pulcherrima', first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). - Deriv. пінсе́тка, пінсе́тієвий.-Subst. Різдвя́на кві́тка, О.Кордуба Ільяшенко, Жін.світ, Торонто, 3/1981,13.

From E. *poinsettia* 'ts',named after J.R.Poinsett (1799-1851), Am. diplomat in Mexico , Klein 2, 1207.

Cf.: Мехіко, звідки походить ця рослина, і де вона росте дико, ще королі Ацтеків (стародавніх жителів Мехіко) плекали її при дворах, як символ чистоти і непорочності. Місцеві ж індіяни називали її Cuetlaxachitl і виробляли з прицвітників червоно-пурпурову фарбу, а з соку рослини виготовляли ліки на простуди.

Різдвяна квітка дістала свою назву від прізвища першого американського амбасадора до Мехіко Roberta Poinsetta, який привіз її до США в 1825 році і від тоді почали її тут плекати.

Назва Пінсетія закріпилася серед народів, що говорять англійською мовою.

Звичайно сучасна Пінсетія, яку ми бачимо, своєю якістю багато відрізняється від тої, яку, у свій час, привіз до США Poinsett. Науковці генетики за минулий час добре попрацювали і вивели багато високоякісних довгоцвітучих сортів (cf. Кордуба Ільяшенко, l.c.)

піньор, піньор/к/а BrazUk. 'pine-tree', first occurrence in 1926:

З могутніх пінейрових пнів
Ріс храм на Божу хвалу (Карманський 17);

піньорина (1981); cf.: В нашій колонії є багато піньорів, дерева і різні ябка. Вона називається Барракас. (1981)

Subst. сосна.

From Port. pinheiro 'pine-tree'.

ПІТ, Gsg. поту 'sweat, perspiration', MUk. потъ (XVII c. ЛСЛ 189), OUk., OES. потъ, known to all Sl. - Deriv. пітний, потитися, с/почений. Syn. прозора рідина, яка виділяєтьсяназверх особливими підшкірними залозами, Слум. 6,546.

PS* potъ < *poktos 'ts', IE. root **pokʷ- : ** pekʷ- contained in пекти, q.v.

ПІЧ : пекти.

план, планувати → плян, плянувати.

ПЛАСТ[1] 'layer; stratum; bed, seam, pan', MUk., OUk., OES. пластъ; BRu., Ru., Bu. **пласт**, Sln. plâst, SC. plâst, Cz., Slk. plást, Po., UpSo. płast. - Deriv. **пластина, пластин/оч/ка, пластинковий, пластинчатий, -тість, пластинчастий, -тість, пластир, пластовець, пластовий, пластувати, -ання, пластун, -ський.** - Syn. **суцільний шар якої-небудь однорідної маси; горизонтальна, ущільнена маса осадової гірської породи; шар снігу, (за:) Слум. 6,564.**

PS. *plastъ 'ts', IE. root **plăt-:**plĕt-: **plŏt-:**plət-, cf. Lith. plõtyti 'to stretch', Arian *pleth- 'ts', Arm. lain 'broad', Gk. platýs 'ts', plátanos 'platane', Lat. planta, Cymr. lled, Corn. les, Bret. let/led, 'broadness', OIr. leth 'side', OHG. flâdo 'offering-cake', MHG. vlade 'broad, thin cake', ModHG. Fladen 'flat cake', Du. vlade vla 'pancake', MidE. flaÞe 'ts' (cf. "Pre-Teut. platan- or plathan- would have to be assumed, perhaps with the primit. sence 'surface, flat thing'", Kluge 89); Trautmann 222, Vasmer[2] 3,273, Pokorny 835, a.o.

ПЛАСТ[2]. Wd., AmUk., AustrUk. BrazUk., ArgUk. 'Plast' - scouting-like youth organization in West-Ukraine and the Uk. diaspora; ModUk. - Deriv. **пластовий, пластун-ка, пластунський, пластувати, від-, за-, по-пластувати, -ання.** - Syn. **організація молоді на скавтінґових основах.**

Akin to the preceding entry with specialized semantics: 'an elitarian social layer of the Uk. youth'.

ПЛА́ТА 'payment,reward', MUK. **плата** ,OUk., OES. **платежь** , Ru. **платеж** Po./za/płata. –Deriv. **запла́та,підпла́та,допла́та, плати́ти,в-, ви-,за-,від-,по-,при-, с-плати́ти, в-, ви-,від-,за-,по-,при-,під-,с-пла́чувати,-ання,пла́тність,платня́, пла́тний,-ник, -ниця, платі́ж,-ний.**- Syn. **ви́нагорода за пра́цю,прислу́гу то́що.**

PS.*plata 'ts',related to **пла/с/т** 'layer', IE.root **/s/p/h/el- 'to split' cf. Pokorny 985-987, Brückner 420,a.o.

ПЛЕ́М'Я 'breed; tribe', MUK., OUk., OES. плема, known to all other Sl. - Deriv. племі́нний, племі́нник | плем'я́нник | dial. племня́нник, племі́нниця, -ичка. -Syn. рід, ко́дло.

PS.*plemę 'ts', IE. **pled-men, root **ple- **pel- 'to beget; produce', Бурячок 73, Трубачев 1, 14, a.o.

пле́нтатися, Wd. also **пльо́нтатися(Стрий)** 'to rove around', first recorded in the XIX c. - Po. plątać się. - Deriv. **попле́нтатися,попле́нтач.** -Syn. **іти́, ї́хати,пересува́тися повільно, че́рез силу, Слум.6,575.**

According to Shevelov 141 deriv. from **плести́** 'to twist' with a "later irregularity in nasality"; yet, as indicated by **пльо́нтатися**,the Uk. word might be well considered as a Po. loanword, cf. Richhardt 88, Brückner 417.

плоть arch.for **ті́ло** 'body' from OCS. plotь 'ts'.

ПЛУ́ТАТИ from Po. plątać 'to mix up', see **пле́нтатися.**

плюме́рія AmUk.'plumeria', first recorded in 1970 (JBR.). - Subst. **рід квітисто́ї росли́ни тропі́чних краї́н.**

Plumeria, Hawaii's favorite lei flower, was actually misspelled when it was documented. A French botanist named Plumier discovered the plant.

When the finding was recorded, it was written erroneously as Plumeria instead of Plumier, after its discoverer. The mistake was never corrected and the flower remained Plumeria.

In Hawaiian, the name for Plumeria is pumeli or melia.

In Ceylon and India, where the beautiful flower grows extensively, it is referred to by its romantic name of "frangipani." It blooms in the spring.

There are different types of Plumeria, and many bloom right here in Hawaii.

The most popular type of Plumeria used for making leis in the islands is the P. obtusa, which is a white flower with a yellow center. Although it is not the most colorful example of the species, it is definitely the most fragrant.

The P. obtusa is the Singapore Plumeria, but it is also American in origin. (JBR.Arch.133).

ПЛЮЩ 'ivy', ModUk., Ru. ts, SC.pljust, Plb. pl'aust'. - Deriv. плющовий. - Syn. повзу́ча росли́на, що чіпляється за опо́ру, по які́й в'є́ться, Слум.6,601.

A voiceless form of блющ, q.v.

ПЛЯН, SovUk. план 'plan', first recorded in the XIX c., known to all other ModSl. lgs. - Deriv. пляну́вати, -а́ння, ви-, за-, по-пляну́вати, -а́ння, пляно́вик, пля́новий, спляно́ваний, -ність, плянува́льний, -ик, -иця. - Syn. за́дум, прое́кт.

From ModHG. Plan 'ts', РССтоцький 4,209.

пля́со фі́хо ArgUk. 'fixed term certificate', first recorded in the XX c. (JPB.Arch.133). - Subst. терміно́ва по́зи/ч/ка, пор.

«Плясо фіхо» — це річ добра,
Ще й дуже практична —
Чи на місяць чи на два
Все добре платиться.

/Українське слово, ч.11 за 1981/.

From Sp. plazo fixo 'ts'.

ПЛЯТО́Н, Плато́н see vol.2,845.

ПНЕВМО́НІЯ ModUk.;
нюмо́внія, also нюмо́нія AmUk. 'pneumonia' first recorded in 1971 (Koshelanyk 447). - Subst. запа́лення леге́нів.

From Lat.pneumonia, the ultimate source being Gk.pneumonia 'disease of lungs'.

ПО prp. 'after; according to', MUk., OUk. OES. ts, known to all other Sl.- Deriv. по́під, по́зад, поми́мо, etc. - Syn. пі́сля.

PS.*po 'ts', extensively treated in SESSJ. 1,178-192.

ПО- prefix in many ModUk., OUk. words as по́пі́д, поза/д/, попере́д/у/, and futhermore: пода́ти, пододава́ти, полі́чити, попонавига́дувати, etc.

See the preceding entry.

ПОВОРО́ЗКА : вересло́.

ПОЗУ́МЕ́НТ, dial. брузуме́нт 'lace, galloon', ModUk.; Ru. (since 1706) позуме́нт. - Subst. гапто́вана срі́блом або́ сухозлі́ткою та́сьма для оздо́блення о́дягу, м'яки́х ме́блів і т.ін., Слум.6,828.

From ModHG. Posament 'ts', the ultimate source being Fr.passement 'trimmings', Matzenauer 272, Klein 2,1136, Vasmer[2] 3,303-304, a.o.

ПОІ́НШАТИ : і́нший.

ПО́ЇЗД : ї́здити.

ПО́ЇМ - поЇсти : ї́сти.

ПО́ЇХАТИ : ї́хати.

ПОЛЕ́ТИКА - на́зва гори́ на границі Аля́ски й Брита́нської Колю́мбії в Кана́ді й США,OnUVAN 2,61.

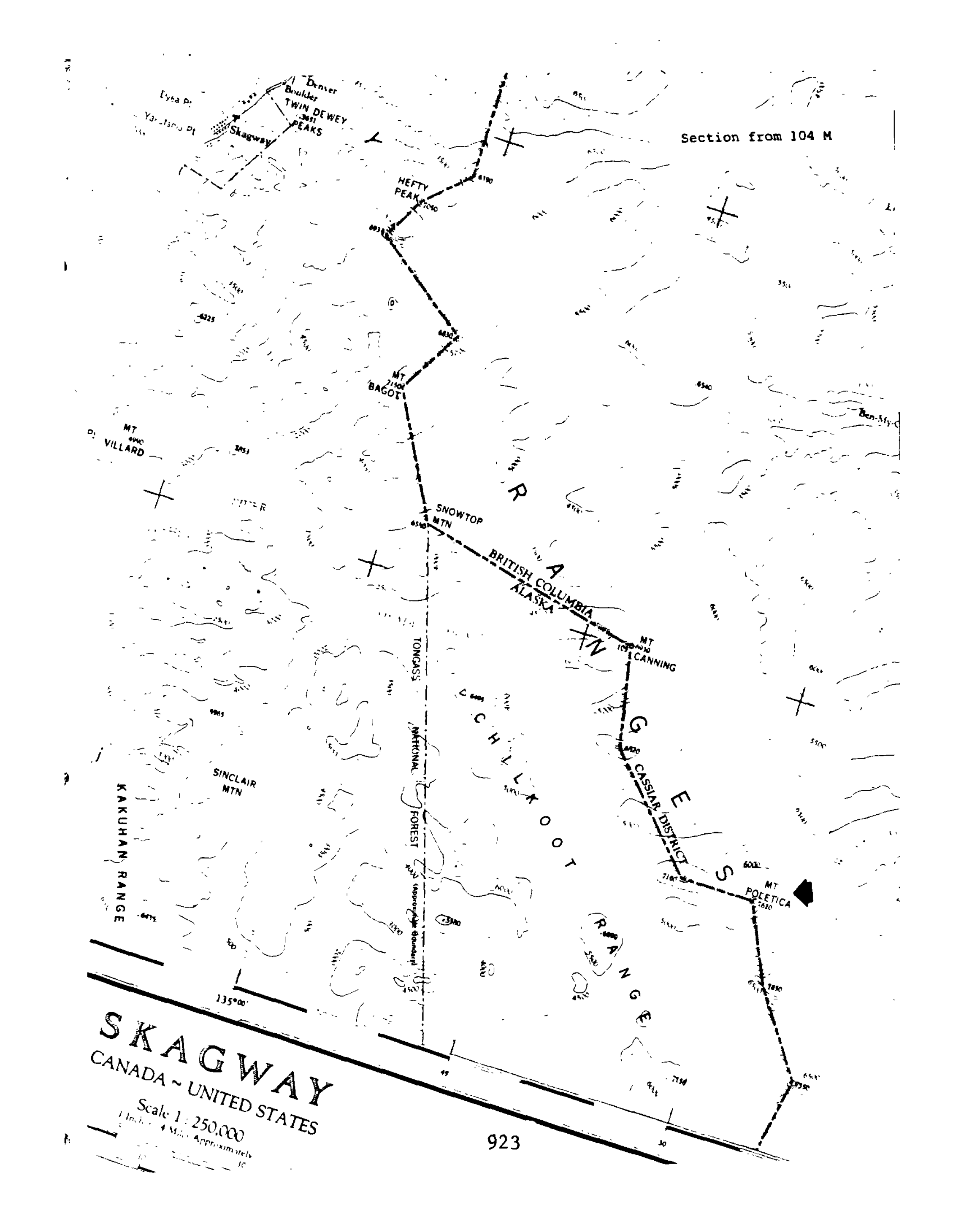
The oronym *Mount Poletica* is on the boundary of Alaska and British Columbia. With an elevation of 7,620 feet, it is located 11 miles southeast of Mount Canning at 59° 07' 55" N, 134° 29' 00" W. Mount Poletica does not present any difficulty in its explanation. According to Orth it was "named in 1923 by Lawrence Martin for M. Pierre de Poletica, Russian minister to the U.S. and a plenipotentiary in the Alaska boundary negotiations with Great Britain in 1824". [1]

Mount Poletica, as a geographical name, belongs to the category of "transferred place names", like Vancouver (: surname Vancouver), Mackenzie River (: surname Mackenzie), Bering Strait (: surname Bering), and further St. Boniface, St. Agathe, Olha, Ignace and many others. [2]

The surname Poletica requires a dual explanation: its etymology and the significance of its bearer, which led to his posthumous recognition in naming a geographical feature in North America after him.

The name *Poletica* is doubtessly of Ukrainian Cossack provenance. It must have been a jocular nickname of a Cossack gifted with diplomatic qualities in politics, in addition to his intellect, but never recognized in recorded history. Nonetheless, the name testifies to the intellectual qualities of its original bearer, which are essential for the designation of "Political man". As far as the name Poletica is concerned, the original ' i ' is substituted (Політика 'politics') by ' e ' perhaps under the dialectal identification of the lowered i > y > e under the influence of the stress. Another possible explanation: Полетика derives from Полѣтика with artificial "knyzhne" (book) reading of ѣ like e. In both cases the name is a unique creation in the Ukrainian language, its ultimate source being Greek politikos, "political'.

More fascinating than the derivation of the name is the history of its bearer, Petro Poletica. As is known from other sources [3] Petro Ivanovych Poletica (in diplomatic and scholarly documents known in the French form of Pierre de Poletica) was born in 1778, the son of a Ukrainian doctor. His father, Ivan Andrijovych, one of the first Ukrainian professors in medicine, lectured at the University of Kiel, Germany and other institutions of higher learning in Europe. He came from a distinguished military family known as "bunchuzhkovoe tovarystvo". Petro's cousin, Vasyl' (1765-1845),

son of Hryhorij, was a collector of documentary materials dealing with the history of Ukraine in the sixteenth to eighteenth centuries, and author of works in this field. He and his father are credited with the authorship of the History of Rus' (O. Lazarevskyj, L. Maykov, M. Hrushevskyj, E. Onatskyj, et al.).

Petro Poletica was a diplomat in the service of Russia. His first known professional assignment was with the diplomatic mission at the Kingdom of Naples. The proposal to go there was made to him by Prince A. Chartoryski, the Minister of External Affairs in St. Petersburg. The Neapolitan mission was headed by Poletica's friend, Dmytro Pavlovich Tatischev, with whom he travelled to Italy via Kiev, Dubno, Radyvyliv, Lviv, Olomouc, Brno to Vienna. Further details of this journey and his impressions of it are unknown as for some reason Poletica's further memoirs in this respect remained unpublished.

In 1808 Poletica became a counsellor of the Russian legation in Philadelphia. In 1811 he had a similar position at Rio de Janeiro, Brazil and a year later in Madrid, Spain. From 1817 he held the post of secretary of the Russian legation in the United States. In 1819 he replaced Andre Dashkow as charge d'affaires and Consul General. He was known as a competent diplomat of long experience and was greatly interested in art and literature, becoming the intimate of such men as Pushkin, Karamzin, and Zhukovsky. In Washington he was a busy, bustling figure. John Quincy Adams found him too inquisitive, likely to be "troublesome", and somewhat prejudiced against the United States.

1 D.J. Orth, Dictionary of Alaska Place Names. Geological Survey Professional Paper 567. U.S. Government Printing Office, Washington, 1967, p. 765. Orth has Pierre de Poletrica, decisions of both the U.S. and Canadian authorities refer to him correctly as Poletica.

2 Cf. J.B. Rudnyckyj, Canadian Place Names of Ukrainian Origin. Onomastica 2, Winnipeg 1951, pp. 11-12; and Studies in Onomastics: II Toponymy. Onomastica 15, Winnipeg, 1958, p. 9

3 M. Huculak, A Ukrainian, Pierre de Poletica, co-Author of the Canadian-Alaska Boundaries. Shevchenko Scientific Society. Ukrainian Studies, Vol. 24, Toronto, 1967.

M. Huculak, When Russia Was in America. The Alaska Boundary Treaty Negotiations, 1824-25, and the role of Pierre de Poletica. Mitchell Press Limited, Vancouver, 1971.

ПО́ЛОЗ, dial. бо́лоз 'sledge-slide, skate, patten; boa', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **полозо́к.** -Syn. **о́бід; змія́.**

PS.*polzъ 'ts' with no certain IE. correspondences.

ПОРО́ТИ 'to undo; to rip, unstitch, unpick' dial. 'to make love (about males)'; MUk., OUk., пороти, known to all other ModSl. - Deriv. **ви́-, від-, по-, роз-поро́ти, ро́зпір/ка/.** - **розрі́зувати те, що зши́те.**

PS. *porti 'ts', IE. root**per-, cf. Gk. peirein 'to pierce through' ; Trautmann 206, Vasner[2]3, 332, a.o.

ПОТО́МОК 'descendant', MUk. потомокъ (1582, 1687 Бурячок 64); Po. potomek. - Deriv. пото́мний, пото́мство. - Syn. нащадок, MUk. дитя́ ... албо пото́мство, Беринда 1627.

According to Бурячок, l.c., the word is derived from adv. потъмъ by suffix -ъкъ >-ok.

ПОЧА́ТИ 'to begin, start', MUk., OUk. **почати,** Ru. **нача́ть,** OCS. načęti, načьnǫ, Po. począć, etc. Deriv. **поча́ток, над-, роз-поча́ти, над-, роз-починáти, по́чин/áння/.** - Syn. **започаткувáти, заініцію́вати.**

PS.*po-/na-čęti, -čьnǫ 'ts', IE. root **ken-: kon-, cf. **кіне́ць** ; Pokorny 563-564.

ПРА- prefix in such words as **праба́ба, пра́дід, прама́ти, праро́дич, праіндоевропе́йський, праслов'я́нський, праукраї́нський, прагерма́нський, прамо́ва,** etc.- Syn. (rare) **прото-.**

PS.*pra- corresponding to *pro-, cf. (extensively:) ESSJ.1,205-210.

ПРАВ, ПРА́ВИЙ 'right', MUk.,OUk.,OES. **правьıй**, known to all other Sl. - Deriv. **пра́вда, правди́вий, справува́ти/ся/, ви-, на-, по-, с-пра́вити/ся/ ітд.** - Syn. **некриви́й, протиле́жний лі́вому.**

PS.*pravъ/jь/'ts', IE.**proṷ-os/**pro-bhṷos'ts', Vasmer[2]3,352, a.o.

ПРА́ВДА, ПРАВИ́ЦЯ : пра́в/ий/.

ПРА́НЦІ 'syphilis', ModUk., BRu. пра́нцы, Ru. dial. пра́нец (Vasmer[2] 3, 353). - Subst. "французька неду́га" - си́філіс.

From Du. frans 'French', Vasmer, l.c.

ПРИ 'at; by', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl. - Syn. (rarely:)

PS.*pri 'ts',extensively treated in ESSJ.1,210-215.

ПРИ- prefix in such words as **прибо́рк/ув/ати, приб/и/ра́ти, прида́/ва/ти, призна́/ва́/ти, приві́т/а̀ти/, пристара́ти, притупи́ти, прихва́лювати, прихиля́ти, прихо́дити, причаща́ти/ся/, причи́на, при́від, прика́з, прися́га, прича́стя, приглухува́тий, приду́ркуватий, -то, прнево́лений, -ність, -но, приві́льний, -но, прида́тний, -ність, -но, прико́ваний, -но, придоро́жній, ітд.**

PS.*pri- see the preceding entry.

ПРИБО́РКАТИ see the preceding entry

ПРИВІ́Т : при- + віта́ти.

приміція BrazUk. 'first solemn mass', first recorded in 1971 (JBR.). - Deriv.:

ПРИМІЦІЙНІ СВЯТКУВАННЯ

Приміція о. Петра Залуцького відбулася дня 25-го січня в парафіяльній церкві Св. Йосафата в Прудентополі, в місті де живе родина Залуцьких.

Гарно відбулась його перша врочиста Служба Божа. Церква була переповнена, людей було багато зблизька і здалека, гарна погода допомагала веселому настрою. Як на свяченню, так і на приміції обидва брати о. Тарсикій і о. Боніфатій дияконували свому рідному братові. На приміції були також о. Августин і о. Карло при престолі разом у сослуженні 8 священиків.

(Праця 7/1981)

From Port. primicia 'ts', deriv. from Lat. prīmus 'first'.

ПРИ́П'ЯТЬ GN· 'Prypyat', Pripet (river)', ModUk.; BRu. Пры́пяць, Ru. При́пять.

The origin of this hydronym was extensively discussed by W.Kuraszkiewicz in SlOr.17:3,339-342; here are views on the problem:

Українська назва При́п'ять/При́петь,

Rosyjska nazwa *Припять* i białoruska *Прыпяць* łatwo kojarzy się z formą prasł. *pri-pętь*. Tak też tłumaczył już Pogodin, kojarząc z nazwą *Prypeci* nazwę rzeki *Gnilopjata* d. Teterewa. A. Koczubinski w 1897 r. wyraził przypuszczenie, że nazwa *Pripiat'* oznaczała granicę między Bałtami i Słowianami, bo wiąże się z formą *pę-ti* 'obstaculum'. Jan Rozwadowski[1] nie odrzuca zdecydowanie tego wyjaśnienia, omawiając nazwę *Prypeć* w uwadze do rozdziału o rzekach: *Piatka, Gnilopiat'* czy *Hnylopjat'*, urobionych od pie. rdzenia *pent-* 'iść', 'przychodzić' z apofonią do *pont-* jak prasł. *pǫtь*. Wysuwa jednak wątpliwości wobec tego wprost narzucającego się wyjaśnienia: „Nie jest to zbyt prawdopodobne, bo forma staroruska jest *Pripetь* (Nestor Ław. 1.3 itd.), a więc forma *Pripjatь* jest po prostu akającą białoruską, polska *Prypeć* małoruską". Przy staroruskiej formie *Pripetь* wspomina Rozwadowski polskie zapisy kronikarskie: *Perepecz, Perepieca*, też *Perepetowe pole* z mogiłami *Perepet* i *Perepetycha* na płd. zachód od Wasylkowa między Kijowem i Białocerkwią, również wzgórze *Perepetie* wśród mokradeł w nizinie górnej Prypeci. Ale zestawienie to kończy Rozwadowski z rezygnacją: „nie na wiele to się przyda".

Max Vasmer[2] w rosyjskim słowniku etymologicznym II 433 zdecydowanie wyjaśnia staroruską formę *Pri-petь* zestawieniem z greckim wyrazem ποταμός 'rzeka' oraz πέτομαι 'lecę', z łacińskimi *petō -ere* 'szukam, wychodzę', *impetus, perpetuus* itp., odrzucając hipotezę Koczubińskiego o rdzeniu *pę-ti* dla rzeki granicznej. Podobnie wyjaśnia K. Buga[3].

To wyjaśnienie Vasmera przyjął za podstawę swoich obszernych wywodów o Prypeci Kazimierz Moszyński[4] w pracy o pierwotnym zasięgu języka prasłowiańskiego z 1957 r. Wbrew wątpliwościom Rozwadowskiego zdecydowanie powiązał z nazwą Prypeci też nazwy: *Perepecz, Perepetie, Perepetowka* itp., wskazując na greckie ποταμός, προπετής. Pisze on: „Otóż wydaje się, że w członie *pet-* czy *pot-* kryje się apelatyw znaczący ongiś dla Słowian mniej więcej tyle, co 'potok, rzeka', albo co najmniej mniej więcej tyle, co np. polskie *ciecz* (z **tekjь*) 'tok' w wyrazie *po-tok*. W tym świetle nazwa *Prypetь* mogłaby się dosłownie tłumaczyć 'przytok', co — zwłaszcza z punktu widzenia (dawnych) mieszkańców znad środkowego Dniepru — byłoby bardzo stosownym imieniem dla rzeki oddającej Dnieprowi (wiosną) tak olbrzymie masy wód". Dla obocznego przez *a* brzmienia białoruskiego i rosyjskiego *Pripiat'* oraz dla nazw *Hnilopiat', Piatok, Perepiat*, także miśtycznego kniazia *Perepiata* i *Perepiatycha* z kurhanów nad Dnieprem przyjmuje K. Moszyński wtórne przejście rdzenia *pet-* w *pat-*, co „zaszło najprawdopodobniej wskutek skojarzenia niezrozumiałego już rdzenia *pet-* z pospolitymi wyrazami: *pjata, perepjatyty* (= *perepjat ustaty*), *pjat'* ".

Toporow i Trubaczow[5] w pracy o nazwach rzek górnego Podnieprza z 1962 r. omawiają Prypeć wśród nazw niejasnych na s. 18. „Название реки *Припять*, учитывая ее возможную роль как естественного рубежа, а также названия типа *Гнилопять* допускают возможность этимологии от *пну, пять* (**pę-ti*), однако древнерусские формы на *-е* (Припеть), далее польское (из украинского) *Prypeć* сразу же делают невозможным выше сказанное толкование, заставляя искать объяснение в других направлениях". Na stronie 215 powtarzają objaśnienie Vasmera i Moszyńskiego o pie. rdzeniu *pet-*, gr. ποταμός, ale dodają: „Несмотря на славянский вид приставки *при-* не исключена возможность иного происхождения". Nie godzą się na hipotezę Wierzbowskiego z 1960 r., że *Pripiat'* pochodzi ze wschodniobałtyckiego *Prei-pait-is* (приполуденная): „едва ли верно из-за корневого вокализма (Припеть); не оправдано с фонетической точки зрения".

Z tego zestawienia widać, że główną trudność objaśnienia nazwy *Prypeć* stanowi wahanie samogłoski *e — a*, więc staroruskie *Припеть*, ukraińskie *Prypet'* i polskie *Prypeć* obok rosyjskiego *Pripiat'* i białoruskiego *Prypiać*. Dawne objaśnienie Pogodina i Koczubińskiego łatwo tłumaczy postać *Pripiat'* jako prasł. **pri-pętь* od czasownika **pri-pę-ti*. Ale nowsi badacze za podstawowe przyjmują najstarsze zapisy ruskie z Latopisu i formę ukraińską *Prypet'*, objaśniając niejasny w perspektywie słowiańskiej rdzeń *pet-* nawiązaniem greckim ποταμός, staroindyjskim *pra-pat*, łacińskim *im-petus* itp.

Wszyscy wskazują jako najstarsze zapisy z *Powieści lat doczesnych*, czyli z tzw. Kroniki Nestora. W redakcji Wawrzyńca (*Ławrientijewskij spisok*) z 1377 r. sporządzonej dla suzdalskiego księcia Dmitrija występują zapisy: *Припеть, Припетью, в Припетѣ*[6]. Również w nowogrodzkiej redakcji z XIII—XIV wieku[7] mamy: *в Припетѣ, на Припетѣ*. Natomiast w innych rękopisach XIV—XV wieku, więc w tzw. Radziwiłłowskim występuje *Припять, Припятью*, również w rękopisach: Arch. Komisji, Duchownej Akademii, Tołstoja jest też *в Припятѣ*. Więc jedne rękopisy (nieco starsze) mają *Припеть* — drugie, nieco młodsze, mają *Припять*. Zachodzi więc pytanie, czy ta różnica chronologiczna dostatecznie tłumaczy zmianę formy *Припеть* na *Припять*.

Moszyński przypuszcza tu proces kontaminacji niejasnej formy *Pripetь* z wyrazami *pjat', pjata*. Rozwadowski sugerował akanie białoruskie. Myślę, że i jedno i drugie wyjaśnienie budzi wątpliwości. Zjawiska akania w rękopisach Latopisu Nestora nie stwierdzono. N. P. Niekrasow[8] w pracy o języku Latopisu z 1896 r. przytacza na s. 888 ledwie kilka przykładów pisowni ꙗ zamiast Є lub raczej zamiast ѣ, np. *рамяно* 6/12 obok *рамено* 139b/1, *пламянъ* 20/5 obok *пламени* 5/31 ale grupa *-мян-* często była w stororuskich tekstach zamiast *-мѣн-* i to nie jest przejaw akania. Również przykłady: *чалядинъ* 24/16, *чалядь* 28/4 zapisane przez *ча* zamiast *че* nie świadczą o akaniu. Moim zdaniem nie dowodzą też akania przykłady: *изнемагаху* 152b/9, *изнемагати* 99a/24, *изнемагающю* 125/20, *стаяху* 80/27, w których formy częstotliwe są urobione przez *a—a*. W przykładach: *к своима женома* 98b/7, *по обѣма странома* 142/5 mamy w formach dualu przeniesioną końcówkę męską *-ома* zamiast żeńskiej *-ама*. Również luźne przykłady: *нагани* 34/28, *оукаряги* 96a/15, 19b/21, *карабъцю* 62/1 nie świadczą o akaniu przepisywacza. Wobec tego zapisów *Припять* w niektórych rękopisach latopisu też nie można tłumaczyć akaniem. Natomiast zastanawiające są przykłady z pisownią Є zamiast ꙗ w sylabie nieakcentowanej.

W 3 pl. aor. *не покаяшеся* 56/5, *стояше* 146b/22, w przykładach *гражены* Instr. pl. 48/6, *не хожеше* (zamiast *хождаше*) 9/16, *отвѣщевати* 16/13, *под вежеми* 182a/24.

Zapisy te pozwalają przypuszczać, że również nazwę *Припеть* niektórzy kopiści zapisali w latopisie zamiast *Припять*.

Właśnie w dorzeczu Prypeci na Polesiu, i na Podlasiu, w gwarach ukraińskich nie ma akania, ale istnieje wymowa *e* po twardej spółgłosce zamiast *'a* po miękkiej spółgłosce w sylabach nieakcentowanych, np. *d'evet'*, *d'eset'*, *p'amet'*, *pet'a*, *koł'odeź*, *per'eveslo*, *vez'aty* itp. Nie jest to już dziś konsekwentny proces fonetyczny, tylko sporadyczne przykłady zleksykalizowane wobec coraz bardziej uogólniających się form ogólnoruskich z *'a* niezależnie od akcentu, np. *devat'*, *deśat'*, *pamat'*, *pata* itp.[9] W gwarach tych również wymawiają nazwę *Prypet'* zamiast pierwotnej i ogólnoruskiej *Pripat'*. Również J. Szerech (Shevelov) w pracy o genezie języka białoruskiego w 1953 r.[10] wymienia *Pripet'* wśród przykładów pisowni i wymowy *e* zamiast prasł. *ę* w pozycji nieakcentowanej.

Północnoukraińskie i południowobiałoruskie zjawisko wymowy *e* zamist prasł. *ę* pierwszy opisał W. Hancow[11] na materiale z Czernihowszczyzny, przypuszczając, że w przykładach typu: *devet'*, *deset'*, *peta*, *pamet'* prasł. *ę* bez akcentu rozwinęło się w tych narzeczach wprost w *e*, więc bez pierwotnego stadium wymowy przez *'a*. Objaśnienie to powtarzają za Hancowem również Szerech i Georgijew[12]. Pogląd Hancowa o rozwoju prasł. *ę* wprost w *e* bez stadium ogólnoruskiego *'a* starałem się sprostować na podstawie materiału z Podlasia i dowodziłem, że w tym narzeczu jak i na całej Rusi prasł. *ę* przeszło w *'a*; dopiero potem około XIII—XIV wieku w drodze redukcji nieakcentowanego wokalizmu w gwarach środkowo-ruskich nieakcentowane *'a* po miękkiej przeszło na Polesiu i na Podlasiu w *e*, przed którym z kolei stwardniały spółgłoski zgodnie z ogólną tendencją ukraińską. Redukcją nieakcentowanego wokalizmu w XIII—XIV w. w tych narzeczach tłumaczą się również przykłady opozycji takich jak: *biednyj* obok *byd'a*, *pieč* obok *z'apyk*, *muost* obok *mustk'a* itp.[13]

Widocznie więc w latopisie u niektórych pisarzy mamy gwarową poleską nazwę rzeki *Prypet'*, u innych natomiast zachowaną ogólnoruską postać *Pripat'*.

Wobec tego należy wrócić do starej etymologii nazwy *Prypeć* od formy prasłowiańskiej *pri-pętь*, ku której skłaniał się też Rozwadowski oraz Toporow i Trubaczow. Ich wątpliwości z powodu stororuskich zapisów *Припеть* w Latopisie można wyjaśnić ówczesną wymową gwarową, zamiast ogólnoruskiej *Припять*.

Sprowadzając nazwę *Pripiat'* czy gwarową *Pripet'* do rdzenia czasownikowego **pьnǫ — *pęti*, por. st.prus. *pìntis* 'droga', lit. *pìntis* 'pięta', należy z nią wiązać zarówno nazwy rzek *Piatka* i *Gnilopiat'* jak też nazwy kurhanów na *Perepetowym* polu: *Perepet* i *Perepetycha*, czy *Perepiat* i *Perepiatycha*.

Apofoniczna postać rdzenia **pęti* z formy częstotliwej **za-pin-ati* może być podstawą nazwy rzeki *Pina*, dopływu górnej Prypeci, też nazwy miasta *Pińsk* i nazwy ludzi *Pińczuki* w znaczeniu 'Poleszuki'. Nazwy *Pripętь* i *Pina* powstać mogły jeszcze w epoce bałtosłowiańskiej, jak przypuszczają Toporow i Trubaczow[14]. Nazwa *Pripętь*

jest tematem miękkim na *-is* jak wiele innych nazw dorzecza górnego Dniepru, np. dopływy Prypeci: *Ptycz*, *Łań*, *Slucz*.

Wyjaśnienie nazw *Prypeci* i *Piny* zestawieniem do bałtosłowiańskich rdzeni: lit. *pent-is* i *pint-is*, słow. **pę-ti* i **pri-pin-ati* jest bardziej prawdopodobne niż nawiązania wskazane przez M. Vasmera: dla *Prypeci* do rdzenia greckiego ποταμός, dla *Piny* do rdzenia st.ind. *pīnás* 'tłusty'[15] i w dalszej perspektywie do słowiańskich różnych rdzeni *ciec* i *pić*[16].

Footnotes:

[1] J. Rozwadowski, *Studia nad nazwami rzek słowiańskich*. Kraków 1948, s. 188—189.
[2] M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, II 433. Heidelberg 1955.
[3] K. Buga, *Rinktiniai raštai*, III 886, Vilnius 1958.
[4] K. Moszyński, *Pierwotny zasięg języka prasłowiańskiego*. Wrocław 1957, s. 173—175.

[5] В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, *Лингвистический анализ гидронимов верхнего Поднепровья*. Москва 1962, с. 18.

[6] *Полное собрание русских летописей*. 1. *Лаврентиевская летопись*. Вып. 1: *Повесть временных лет*. Ленинград 1926.

[7] *Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов*. Москва 1950.

[8] Н. П. Некрасов, *Заметки о языке „Повести временных лет"*. Изв. Отд. рус. яз. и слов. ИАН 1896, 4, 886—891.

[9] W. Kuraszkiewicz, *Rozwój 'a na tle dyftongów i palatalizacji w dawnych gwarach ruskich Podlasia i Chełmszczyzny*. Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, III 211—241. Warszawa 1958.

[10] Y. Sherech, *Problems in the Formation of Belorussian*. Word, december 1953, s. 10, uwaga 6.

[11] В. Ганцов, *Діалектологічна класифікація українських говорів* (з картою). Записки Істор. Філол. Від. УАН 4. Київ 1923, s. 80—144.

[12] В. Георгиев, *Аканье и иканье в истории русского языка*. Сборник статей к семидесятилетию академика В. В. Виноградова. Москва 1965, s. 74.

[13] W. Kuraszkiewicz, *Przyczynek do iloczasu małoruskiego*. Lud Słowiański III A 1. Kraków 1933, s. 40—48.

[14] В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, op. cit., s. 201.

[15] M. Vasmer, op. cit., II 358.

[16] K. Moszyński, op. cit., s. 179.

* * *

Courtesy of the author (23.XII.1968, cf. JBR:Arch.133 :
Wh. Kolidze Jarosławowi Rudnickiemu)
and:
Slavia Orientalis 3/68
Nadbitka autorska
pp.339-342

ПРИСК! interj. denoting a sudden spray, spurt,spout,gush, ModUk. - Deriv. **приск, прúскавка,прúскати, прúснути,по-,с-прúскати-ання,заприсканий,ітд.** -Syn. **бризь! прись!пріс̌ь!**

A voiceless variable of **бризь!** ,q.v., with -k extension, secondarily formed under the influence of **брúзькати/прúськати**,cf. **РССтоцький 3,147,169.**

ПРИСЯ́ГА 'oath,vow,swearing',MUk.,OUK. OES. **присяга**,OCS. prisęga, known to all Sl.- Deriv.**присягáти, присягнýти,присягáння,присяжний,присягти/ся/**; FN.**Присяжний, Присяжник,Присяжнюк (Богдан 236)**.-Syn. **обíт,клятвá: урочúста офіційна обіцянка додéржувати пéвних зобов'язань (за:) Слум.8,54; в передісторúчну добý слов'яни складáли присягу "/при/сягáючи = торкáючися рукóю землí"**, Brückner 490.

PS. *prisęga : *pri-sęgati/*pri-sęgnǫti a prefixed formation of *sęgati/*sęgnǫti,Uk. **сягáти/сягнýти** 'to reach,stretch,to touch', known to all Sl.,IE.root **se/n/g- 'ts',cf. Pokorny 887,Brückner,l.c.,a.o.

ПРИСЯ́ЖНИЙ see the preceding entry.

ПРИ́ХВОСТЕНЬ : **хвіст.**

прúчер, also **прі́чир** AmUk. 'preacher', first recorded in 1930 (Bilash 521). - Subst. **проповíдник.**

From E. preacher 'ts', Bilash, l. c.

ПРО prp. 'about.of,concerning,re.', MUk.,OUk.,OES. ts, known to all other Sl.- Deriv. **прóміж,прóти,напрóти,супрóти, пріч,óпріч опрóче,проч.** - Syn. **за,о.**

PS.*pro'ts', IE.**pro 'forward' known to many other IE.lgs.,cf. Pokorny 813-814, (extensively:)ESSJ.1,216-220; see also **пра** (< **prō).

ПРО- prefix in such words as **продавá/ти, прогнáти,проповíдувати,прополíскувати, прóвід/ник/,прóпасть, прóдаж, прóсік, пропáщий, продáжний,-ність,-но, просвíта:Просвíта, прóруб,прóстір,прóступок,прочуттÿ, прочухáн ітд.**

PS.*pro- see the preceding entry.

ПРÓСТИЙ 'simple,easy;plain,ordinary, common; rude; bare; unsophisticated',MUk., OUk.,OES. **простъ**,OCS.prostъ, known to all other Sl. - Deriv. **прóсто, простúти, прощáти,простувáти,-áння, випростуватися/, простáк,простáцтво,простачка, простáцький, простачóк,простакувáтий,-тість,-то;**compounds: **простоволóсий,-дýшний, -люддя, -рíччя,-сéрд/н/ий,** FN. : **Простибíг (Богдан 235)** - Syn. **некривúй,звичáйний, щúрий, відвéртий, невáжний,лéгкий,нескладний, однорíдний,(за:) Слум.8,295- 296.**

PS.*prostъ/jь/'ts' deriv.from pro-+ *sto, Vasmer[2]3,280,ESSJ.1,222,a.o.

ПРУС EN. 'Prussian', MUk., OUk. проусъ (CCM.2,268). - Deriv. прусáк, прýський, Прýсія. - Subst. нáзва одногó з балтíйських племéн.

Via Po. Prus from Lith. prũss, prũsis 'ts'; cf. etymology by S.Karaliunas in Baltistica 13, 373:

The attested adjective OPr. *prūsiskan* "Prussian" evidently is derived from the Old Prussian noun **prūsis* resp. **prūsas*. It is also assumed that the Old Prussian ethnic name might have developed by the semantic change "increase, grow, rise", "crowd, throng, multitude" which may be illustrated by several examples (cf. the etymologies of Lith. *tautà, liáudis*, Lat. *plēbs*, Gr. πλῆθος etc.). It is Lith. *prùsti* and Latv. *praũstiês* that just have the needed meaning "increase, grow, rise";

see also Vasmer^{2}2,389, Fraenkel 2,659, W.La Baume "Der Name Preussen" in Alt-Preussen 4, 77, E.Keyser "Der Name der Preussen", ibid.5, 9-10, a.o.

ПÝГА 1. 'whip,knout', ModUk. Ru. **пýга.** Deriv, **пýгати.** - Syn. **кнут.**

Origin uncertain, perhaps connected with the following entry.

ПУГÁ 2. = **ПÝГАЧ** 'horned,screech-owl', ModUk. - Deriv. **пýгало, пýгати, -ання.** - Syn. **совá.**

Of o/p.origin, see the following entry.

ПÝГУ! interj.imitating cry of the horned owl; watchword of the Zaporozhian kozaks.-Deriv. **пýгу-пýгу! пугýкати, -ало, -ання.**

Of imitative origin; according to **РССтоцький** 3,169, an extension of interj. **пу!**

пýкель, бýкель Wd.'tuft of hair',ModUk., Po. pukiel/pukla, - Subst. **в'язка.**

From Po. pukiel 'ts',the ultimate source being ModHG. Buckel 'ts',Brückner 447.

ПУЛЮ́ЄВІ or ПУЛЮ́ЇВСЬКІ ПРÓМЕНІ 'X-rays', first introduced by JBR. in 1950s, wanting in other Sl. - Deriv. **пулюєгрáм, пулюєгрáфія, пулюєлóгія, пулюєскóп/ія/, пулюєтерáпія,** GN. **Пулю́ївка** (all neologisms of JBR. in 1970s) - Syn. **ікс-прóмені, Рентґен/івські прóмені/.**

Derived from the name of Uk. inventor IVAN PULUJ who discovered x-raye ten years before W.K. Roentgen, viz.:

Іван Пулюй (1845-1918), родом із Грималова, Тернопільської области, відкрив так звані X-промені, або Рентґенівські промені, на 10 років раніше, ніж професор Рентґен, але не запатентував свого винаходу, бо не вважав його чимсь незвичайним. Наприкінці 1895-го року, після опублікування Рентґенового повідомлення «Про новий вид променів», яке викликало величезне зацікавлення серед медиків, професор Іван Пулюй вернувся до свого відкриття і з допомогою збудованого ним апарату одержав чіткі знімки різних об'єктів. У свій час «рентґенівські знімки» Пулюя обійшли всю західно-европейську пресу і були широко коментовані.

(JBR.-Arch.133)

пуля́рес Wd.'purse',ModUk.,Po. pu-/gi/lares. - Subst. **кали́тка.**

From Po. pulares 'ts',Brückner 447.

пуша́да BrazUk. 'trailer', first occurrence: XX c. - Subst. при́чіпка, приче́па:

I завела до причепи (пушади) /Праця, число 14 ?а 1981/.

From. Port. puxada 'ts'.

ПУ́ШКА 'cannon', MUk., OUk., OES. (1382) пушка; Ru. ts, Po. puszka. - Deriv. пушка́р; FN. Пу́шкин, Пушкаре́нко, Пу-шка́р. — Syn. гарма́та.

According to Одинцов Эт. 1978 it is a b/f. from orig. пу́щица < пу́чка (p. 113 - 124) which, in turn, comes from OHG. buchsa 'box', Miklosich 268.

пушка́ра AmUk. 'pushcar, pushcart', first recorded in 1939 (Bilash 525). - Subst. двоколе́сний візо́к для торгі́влі на ву́лиці.

From E. pushcart 'ts', Bilash, l. c.,

пушува́ти, also **пу́ша** AmUk. 'push', first recorded in 1933 (Bilash 525). - Subst. пха́ти(ся), штовха́ти(ся).

From E. push 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 524.

ПХА́ТИ, ПХНУ́ТИ 'to push, poke', MUk., OUk. OES. пхати/пьхати/пъхати, пхнути/пьхнути/пъхнути, Ru.dial. пхать, Po. pchać, etc. -Deriv. в-, ви-, віді-, за-, на-, по-, про-пха́ти, -пхну́ти, -пиха́ти, опиха́ти, here also: пшоно́ from orig. пьшено, пшени́ця from orig. пьшеница. - Syn. штовха́ти, штовхну́ти, підшто́вхувати, підштовхну́ти.

PS.*pьxati/*pьxnǫti 'ts', IE.root **pis-: **peis-, with correspondences in several IE. lgs., cf. Pokorny 796, Vasmer[2]3, 269-270, a.o.

П'ЯТА́ 'heel', MUk., OUk. OES. пята, OCS. pęta, known to all other ModSl. - Deriv. п'я́точка, за́п'яток. -Syn. за́дня части́на ступні́; части́на панчо́хи, шкарпе́тки, взуття́, яка́ закрива́є цю части́ну ступні́, Слум. 8, 419-420.

PS.*pęta 'ts', IE.root **pent- 'to step, to go', cf. Pokorny 808, Vasmer[2]3, 424, a.o.

П'ЯТНА́ДЦЯТЬ (15) : п'ять.

П'Я́ТНИЦЯ, dial. п'я́ток (= п'я́тий день у ти́жні) : п'я́тий, see п'ять.

П'ЯТЬ 'five', MUk.,OUk.,OES **пять**, OCS. pętь, known to all Sl. - Deriv. **п'ятий, п'ятеро, п'ятина, п'ятка, п'ятковий, п'ятак, п'ятаковий, п'ятачок, п'ятачковий, п'ятірко, п'ятірний, п'ятірня, п'ятниця, (діял.:) п'яток, п'ятничний, п'ятдесят, п'ятнадцять, п'ятсот/ий/;** compounds: **п'яти-верстний, -верхий, -голобий, -гранник, -денний, -десятниця, -клясник, -клясниця, -кратний, - кутний, -літній, -ліття, -палий, -річний, -річчя, -сотий, -сотлітній, -сотрічний, -стопний, -тисячний, -хвилинний;** - FN. **П'ятий, П'ятоха, П'ятник, П'ятка, П'ятко, П'ятак, П'ятковський, П'яточка, П'ятюх (Богдан 236).** - Syn. **назва числа 5 та його цифрового значення, Слум.8,424.**

PS.*pętь '5', derived from *pętъ 'fifth', goes back to IE. **penkṷ-tos 'fifth', known to all IE. lgs., cf. Pokorny 808, Vasmer[2]3, 426, a.o.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22

/pages 401 and ff./

Р

Р, р — the twenty first letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name рцы from OCS *rьci* 'say'; numerical value — 100, Огієнко Азб. 52 ff., Истрин 50 ff.

РАД, РАДИЙ 'pleased, glad, happy', MUk., OUk. OES. **радъ/ радый**, OCS. radъ, known to all Sl. - Deriv. **радість, радо, /з/радіти, радуватися,** FN. **Радомир/а/, Радослав/а/** (see also p.845). - Syn. **задоволений; готовий щось зробити; прихильний.**

PS.*radъ/jь/ 'ts', IE.root **rēd-:**rōd- 'pleased, glad', evidenced in BS. and G. only, cf. Lith. rods 'willing', AS. rōt 'happy, good', OIc. rotask 'to become bright, cheerful', Pokorny 853, Trautmann 235; re. other etymologies see Brückner 452 (**ārdā-), Vasmer[2]3,429 (: Gk. Ardameri = PS.*Radoměrъ, etc.).

РАДА 'counsel, advice; meeting; council', assembly, session; help' first occurrence **:1388 (ССМ.2,284);** Po. rada, Cz., Slk. rada. - Deriv. **радний, /до/радник, радити, зрада, зрадити, зраджувати, радянський, Радянщина.** - Syn. **вказівка, як діяти; організація або установа, що розпоряджається, керує чимнебудь; орган державної влади; (у козаків на Січі:) загальні козацькі збори, (за:) Слум.8,426-427.**

According to majority of scholars the word comes from Po. rada 'ts', the ultimate source being MHG. rat 'council', cf. Miklosich 271, Korbut PF.4,440, Brückner 452, Vasmer[2]3,429, Richhardt 93, РССтоцький 4,II5, а.о.

РАДИ́МИЧІ Npl. 'Radymitians' (name of OES. tribe), OES. радимичи (I377 Лавр.I, I4), BRu. радзі́мічы, Ru. ради́мичи, - Syn. східнослов'я́нське пле́м'я між Дніпро́м і Десно́ю, Слум.8,428.

The name is usually derived from PN. Ради́м - an abbr. of *Radomirъ, *Radoslavъ, see Radymicze by W.Kuraszkiewicz in SSS.4:2,455, Vasmer[2]3, 430, a.o.

РАДОГО́ЩА mGN. : Радогост, see рад/ий/. in this connection cf. Білого́/р/ща in EDUL. vol.1,133.

РАЗ 'once; one'; MUk., OUk., OES. разъ, known to all other Sl. - Deriv. ра́зом, раз-по́раз, /з/рази́ти/ся/, разо́вий, разура́зний. - Syn. однокра́тно, коли́сь, якщо́.

PS.*razъ 'ts', IE.**rōĝos :**reĝ- 'right', known to most IE. lgs., cf. Pokorny 853-855; also Vasmer[2]3,432-433, a.o.

РАЗО́/ЧО/К : раз.

РАНЧ, SouthAm. ра́нчо, ренч AmUk. 'ranch', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. ре́нчар, ренча́рство, ренчарува́ти, ренчо́вання. - Subst. вели́кий про́стір землі з пасо́виськом, перева́жно в за́хідній Кана́ді та США; часто, як сино́нім, заступає сло́во "фа́рма".

From E. ranch 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 538.

ра́нша BrazUk. 'hut, cabin, shack', first recorded in 1926 (Карманський 12). - Subst. бу́дка лісова́, " "

From Port. rancho 'ts'.

РАХМА́Н, рахма́нин 'holy, sinless, happy people (living somewhere in the South)', BRu. рахмани́на, -ю́га, Ru. ts, Po. (from Uk.) rochmanny (Brückner 459). - Deriv. рахма́нний, рахма́нський, folkl. Рахма́нський Вели́кдень '25th day after regular Easter Sunday'.

For syn. and etymology see EDUL Vol.1, p. XLVII; in pursuing his research of this word the author presented a special paper at the Xth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences in India, December 10-21, 1978; the following is the summary of the paper as printed in the Congress' Proceedings:

The author analysed in his paper the meaning of the Uk. appellative formations *raxmán/ýn/, raxmánnyj, raxmáns'kyj* referring to holy, sinless, happy people (living somewhere in the South). He presents his etymology of those words referring to O. Indian *brahma-/ brahman* (in Hinduism:) 'a member of the high caste'. The author explained the ways and means how the word came into Ukraine and discussed the evolution of its meaning. (No.1465)

РАХМА́ННИЙ FN. - a Ukrainian Canadian pseudonym of Roman Olijnyk in Montreal, author of articles, brochures, books in Ukrainian, English and French; deriv. of рахма́н, q.v.

РА́ШПІЛЬ 'rasp,file',ModUk.,Po.raszpla. -Subst. пильник із великими й рідко розміщеними зубця́ми.

From ModHG.Raschpel 'ts', Vasmer[2]3,451.

РВА́ТИ 'to tear,lacerate,rip;to pull;to pick,pluck', MUk.OUk.OES. Р/Ъ/ВАТИ, known to all other Sl. - Deriv.ви́-,за-,зі-,на-,наді-по-,про-рва́ти, ви-,за-,з-,на-,над-,по-про-рива́ти/ся/,-а́ння, на́рваний,рвач,-ка, рва́чкий,-кість,-ко, рві́йний,-ність, -но, here also : /і/рвону́ти ся ,рву́чий,-чість, рвучки́й,рву́чкість,-ко,рвя́ний-ність, -но. *Syn.* різко розділя́ти на части́ни;розділя́ючи на части́ни,умертвля́ти,Слум.8,460.

PS.*rъvati 'ts', IE.root **reu- :** rŭ-: **rū-, the latter being evidenced by Uk. ри́ти 'to dig,root up'.

РЕВМАТИ́ЗМ 'also ре́вма , ModUk. — рома́тус, also рома́тис, римати́зм AmUk. 'rheumatism', first recorded in 1971 (Koshelanyk 550). - Subst. ревмати́зм.

From Lat.rheumatismus 'ts',the ultimate source bein Gk.rheumatismós 'suffering from a flux'.

РЕЙД 'raid', ModUk.; BRu. рэйд, Ru. рейд. - Subst. мі́сце в при́стані недале́ко бе́рега, де стаю́ть вели́кі кораблі́, що не мо́жуть приста́ти до само́го бе́рега, Кузеля 260; на́прямок, путь, доро́га, що її пройшла́ кінно́та у воро́жому запі́ллі, Бойків 368.

From E. raid 'ts'.

РЕКТИ́, Wd. речи́ arch. 'to say', MUk.,OUk. речи,OES. рещи :-речи,Ru. речь,OCS. rešti, Po.rzec,rzeknąć ,etc. - Deriv. ре́чення,зре́чення, приректи́,прире́чення,прирі́ка́ти, -а́ння, пророкти́,прорі́ка́ти,-а́ння; here also : річ (Gsg.ре́чі - мо́ва)- Syn.мо́вити, промовля́ти, говори́ти.

PS.*rekti 'ts', IE.**rek-tī 'to order'with few IE.affiliations,cf. Pokorny 853.

рент AmUk. 'rent', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. рентівни́к, ренто́ваний,рентува́ти. - Subst. ви́наєм за опла́тою (поме́шкання, ме́блів, тощо); оре́ндна пла́та.

From E. rent 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 539, Royick 90.

РЕНТҐЕ́Н, SovUk. Рентге́н for Пулю́єві / Пулю́ївські про́мені, see s.v.

РЕСТОРА́Н AmUk. реставра́нт, рестиран, рестира́нт, реставрація, ресторáція 'restaurant'. -- Subst. гости́нниця, Кузеля 264; приміщення ..., де подаються стра́ви та напої, Слум. 8, 515.

From Fr. restaurant (: рестора́н) and/or ModHG. Restauration (: реставра́ція), РССтоцький 4, 214, Орел 2, 306.

РЖА, ІРЖА́, Wd. иржа́ 'rust', MUk., OUk., OES. ржа : ръжа, Ru. ржа, dial. иржа́, аржа́, OCS. rъžda, Po. rdza, etc. - Deriv. /і/ ржа́вий, /і/ ржа́віти, Іржа́вець, нержа́вний. - Syn. червонобу́рий о́сад на залізі як на́слідок його́ окислення.

PS. *rъdja 'ts', being an apophonic formation of руда́, q.v.

ри́вер, also ри́вор, рі́вер AmUk. 'river', first recorded in 1933 (Bilash 542). - Subst. ріка́.

From E. river 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 547, Royick 91, Рудницький 3, XУ.

РИ́ЖИЙ, рижок і под. akin to /і/ ржа́, руда́, руди́й, etc., see s.vv.

РИСУВА́ТИ 'to draw, sketch, design', ModUk.; Po. rysować. - Deriv. в-, ви-, від-, за-, нарисува́ти, -ання, в-, ви-, від-, за-, нарисо́вувати, -ання, рисівни́к, -и́ця, рисува́льний, -ик, -иця, рисівня́. - Syn. кресли́ти, начерка́ти; (діал.:) малюва́ти.

According to РССтоцький 4, 163 a direct borrowing from MHG. rîz/z/en'ts'; yet, Brückner 472, Vasmer[2] 3, 485, Richhardt 97, a.o., admit Po. mediation in the process of this borrowing.

РИ́ТИ see рвати.

РІД, Gsg. ро́ду 'clan, stem, gender', MUk., OUk., OES. родъ, BRu., Ru., Bu. род, OCS. rodъ, Po. ród, etc. — Deriv. роди́на, ро́дич, рі́дний, рідня́, [в-, ви́-, від-, з-, за-, на-, по-] родити, рожа́ти, (from OCS.:) раждати [ся], e.g. Христо́с раждается (not: *рождáеться!), [с]поріднитися, спорі́днений, -ення; here also Різдво́, arch. Рожд[ж]ество́, різдвя́ний; наро́д | нарі́д, наро́дній | -ний, наро́дність, народ[н]опра́вний, родонача́льник, -иця, родові́д, -ний, родово́дство. — Syn. сім'я́, похо́дження, покоління; пле́м'я, наро́д; вид, суку́пність предметів, поколінь тощо, із спільними ри́сами; божество́ в да́вніх слов'ян, Бурячок 99-100.

PS. *rodъ 'ts', IE. **u̯rādos 'ts'; re. other explanations cf. Трубачев 1, 151-152.

РІЗДВО́, різдвя́ний see the preceding entry.

РІКА́ 'river' < PS.* rěka 'ts'.

рінг AmUk. 'ring', first recorded in 1924 (Bilash 547). - Subst. пе́рстень.

From E. ring 'ts', Bilash, l. c.

ріф, also рів AmUk. 'reeve', first recorded in 1924 (Bilash 545). - Subst. війт.

From E. reeve 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 544.

ро́бери, also ро́бири AmUk. 'rubbers', first recorded in 1971 (Koshelanyk 549). - Subst. кало́ші, ґу́мові чо́боти.

From E. rubbers 'ts', Koshelanyk, l.c., Royick 90.

РОБИ́ТИ 'to make, to do; to exert; to operate; (AmUk.:) to work, labor, to be employed', MUk., OUk. OES. робити, Ru. dial. роби́ть, otherwise: рабо́тать, OCS. rabotati, Po. robić. - Deriv. ви-, від-, з-, за-, на-, по-, про-роби́ти, ви-, від-, за, на-, по-, про-рабля́ти / -робля́ти, ви́ріб, заробі́ток, доро́бок, проро́блений; here also: робо́та, ро́бот, SovUk. ро́бфак, робо́чий, робітко́м, робітни́к, робітни́чий. - Syn. ді́яти, вигитовля́ти, чини́ти; виклика́ти щось ді́єю. обслуго́вувати ко́гось пра́цею, функціонува́ти.

PS.*orbiti 'ts', IE.root **orbh- 'slave; child', child' with few IE. correspondences, cf. Pokorny 781-782.

РО́БОТ 'robot, a mechanical man-automat', ModUk. - Syn. автома́т, схо́жий на люди́ну, або́ і́ншу тварину́; електри́чний ро́бот, пор.:

In 1979 American auto manufacturers announced the installation of computer controlled electric welding robots on their assembly lines. Chrysler in 1980 had 100 such "robots" working. It is interesting to note that back in 1970 Ukrainian scientists had started research and development of such machines. FORUM was unable to determine whether the development of these machines took place independently in Kiev and Detroit or whether there was any exchange of information between Ukrainian and American scientists.

IN THE EARLY 1970s THERE appeared at the Yevhen Paton Electric Welding Institute in Kiev an original apparatus. This very complicated machine, having numerous devices and mechanisms, was erected on a vertical axle "foot" and somewhat resembled a large bird, particularly when in motion. Thus, submitting itself to a given program, which has been programmed on a magnetic tape by the control panel, it "independently" raises its "trunk", and turns towards the required side. Then it turns its "neck" sideways, as if looking over the situation, sharply lowers its "head" and "pecks" with its steel "beak", a forty pound welding tongs. This operation is repeated again and again, in different programmed directions.

This is not the first robot designed for pressure contact welding processes. Their designers are workers from the Paton Institute: departmental head of programmed control, Doctor of Technical Sciences Hlib Spina; Candidate of Technical Sciences Vsevolod Timoshenko and Senior Engineer Valeriy Fedorov.

THEIR BRAINCHILD HAS FIVE controlled coordinates, and is connected through a hydraulic device to the programmed control electronic system. The preciseness of electric welding is up to one millimeter. Such an automat is

automatic welding is considerably better.

"The main initiator of, and person who headed the work connected with constructing such an electric welding automat was Academician Boris Paton, President of the Ukrainian Academy of Sciences and director of our institute,,' said Hlib Spina. "At the beginning we had to verify the correctness of our ideas and theoretical calculations. By 1972, that is only a year after the preliminary investigations had been ratified, a model of the robot was created in our laboratory. It underwent all types of tests with the aim of ascertaining the speed of its operations, precision, hardiness of its construction, and a number of other features. And only then was the obtained information scrupulously analyzed, and the engineering tasks for constructing the details of the robot worked out."

Such robots can be implemented widely in various branches of industry where they will successfully work under conditions that are harmful to workers: under high temperatures, and where the air is highly saturated with toxic vapors. — **Boris Yenevich** ▼

FORUM,No.46/1980,p.34.

руґ AmUk. 'rug', first recorded in 1959 (Bilash 550). - Subst. **ки́лим.**

From E. rug 'ts', Bilash, 1. c.

РОДОДЕ́НДРОН, **бердуле́ць** L.(see this ED., vol.1,107) 'RHODODENDRON *'Bluebird'* — an Aberconway hybrid of 1930 (*R. augustinii* x *R. intricatum*)'-one of many derivatives from Chinese and other Asiatic species, which are said to represent the highest developments in the evolution of garden rhododendrons.

(JBR. Arch. 133).

From Lat. Rhododendron,the ultimate source being Gk. rhodódendron 'rose-tree', Klein 2, 1344.

РОЗ- prefix in such words as **розда́/ва́/ти, розкида́ти, розкопа́ти,розкрада́ти, розляга́тися, розмазня́, ро́зум , розми́вина, ро́змір, розмо́ва,розпа́лений, розпа́рений, розп'ятий; Розп'яття, Рогі́рче, Розумо́вський, ітп.**

PS.*orz- 'ts' akin to РАЗ - extensively dealt with in ESSJ.1,145-149.

РО́ЗА, Wd. **ро́жа ,ру́жа** 'rose',MUk. ро а (XVII c. ЛСЛ.219), known to all other ModSl. - Deriv. **розе́т/к/а, ро́зовий,** Wd.**роже́вий,ро́жечка,** PN.**Ро́за, Роза́лія.** - Syn.**троя́нда.**

From ModHG. Rose 'ts',Wd.**ро́жа,ру́жа** from Po. róża.

роза́рія AmUk. 'rosary', first recorded in the XXc. (JBR). - Subst. **ве́рвиця, чо́тки.**

From E. rosary 'ts'.

розві́д[ув]ати see **ві́да.**

РОМ, ALSO **рум** 'rum', ModUk. ,known to all other Sl. - Subst. **мі́цний спиртовий тру́нок, виготовлений із трости́нного цу́кру з до́мішкою паху́чих трав, Бойків 378.**

From E. rum 'ts'.

ронтова́ти SoCp. 'to spoil, damage, injure' MUk.**ронтовати** (XVI - XVIII c. Дзже , 170). - Deriv. **из-, зронтова́ти, из-, зронто́ваний.** FN. **Ронто.**-Subst. **псува́ти, пошко́джувати.**

From Hg. ront 'ts'.

РОСА́ 1. dew, MUk. роса́ (ХУІІ с. ЛСЛ. 220), OUk., OES. роса; BRu. раса́, Ru.,Bu.ро-са́, SC. rȍsa, Sln. rósa, Cz.,Slk., Po. LoSo., UpSo rosa. - Deriv. роси́ця, роси́н/к/а, ро-си́ночка, роси́стий,-тість,-то,/з/роси́ти-ся,/з/ро́шувати/ся/, а.о. - Syn. кра́плі во-ди́, що з'являються на землі́ при зу́стрічі з холо́дним ша́ром пові́тря.

PS.*rosa 'ts', IE. root **rōs- 'to flow', cf. Lith. rasà, Latv. rasa, Skt. rasā́, Lat.rōs, Gsg. rōris 'ts', Trautmann 237, Vasmer[2] 3,503, Pokorny 336-337,a.o.

ро́са 2. BrazUk. 'cleared field, plant-ation, estate', first recorded in 1926 (Кар-манський 5).-Subst. зготовлена земля́ під упра́ву, Карманський,l.c.

From. Port. roça 'ts', JBR.

РОСА́ДА < розсада (:роз-садити).

РОСІ́ЙСЬКИЙ : Росі́я.

РОСІ́ЙЩЕННЯ, росі́йщити, ітп. : Росія.

РОСІ́Л < розсі́л (: роз-соли́ти).

РОСІ́Я GN. Russia ,MUk. Рос/с/ія,Русія, BRu.Расі́я, Ru.Росси́я, Po. Rosja. - Deriv. росі-я́нин, росія́нка, росі́йський, по-росі́йському, -ськи, /з-,по-/росі́йщити, /з-,по-/росі́йщен-ня,/з-,по-/росіянізува́ти, росіяні́зм.- Syn. Моско́вія, Моско́вщина, Москва́.

An artificial ESl.neologism based on Gk. Rōssía from older hoi Rōs for Rus' ,see Русь; its first occurrence, according to Vasmer3[2],505, goes back to 1517; it was accepted by MUk. writers, e.g. Ioanikij Galiatovśkyj,who even tried to ex-plain it from россѣяна 'dispersion', cf. EDUL Vol.2, p.299;МUк.Ро́ссїя /ХУІІс. ЛСЛ.221/.

Another artificial Gk. formation was the designation of Ukraine as Mikrà Rōssía Мала́ Росі́я, Малоро́с/с/і́я 'Little Russia' and of Moscovy as Megálē Rōssía Вели́кая Росси́я 'Great Russia' (starting in the XIII c.).

In a special study of this problem in *Slavis-tica No.10*,pp.9-20, Geo W. Simpson had this to say:

> ...By the rising imperial power of the Moscovite Tsars the term "Ukraine" was dropped in official usage and slowly faded into a twilight haze of memory prolonged by the poignant strains of old songs and verse.
>
> The Russian rulers adopted a new designation for the area which they now proceeded to reduce, in spite of prolonged local resistance, to a regular administrative part of their social and political imperial system. The name applied to the region was "Little Russia" and the people were called "Little Russians". This name had its origin in ecclesiastic language to distinguish an original area of administration from its later area of develop-ment and organization. Thus the patriarch of Constantinople had applied the name "Micra Rosia" or in Latin "Rossia Minor" to the old Rus territory about Kiev. The territory radiating from

Moscow had received by way of distinction the designation "Great Russia" (Rossia Magna) and the people were alluded to as "Great Russians". This was similar to the terms "Asia Minor" and "Asia Major", or in ancient history, the distiction between the Greece of the Balkan peninsula and the "Magna Greece", referring to the outer colonized area of the southern Italian peninsula.

The name "Little Russia" adopted by the Imperial administration was designed to indicate an affinity between the two people and to emphasize the fact that six centuries previously there had been a common dynastic state. The mass of the people in the Ukrainian area continued to regard themselves as "Rusins" without any qualifying adjectives. Unfortunately in the Western European languages no distinction in translation was usually made between "Rusin" and "Russian" (Rossiayanin), the latter being the term properly applied to the "Great Russians." Thus a continuing popular distinction was lost in translation and served to conceal from Western political observers an important political factor in Eastern European politics. It is true that in the eighteenth century when the term "Little Russia" became current official usage the society in that area was being more and more forced into an aristocratic mould with the common country folk being reduced to serfdom. (pp.15-16)

РОСТИ́ 'to grow',MUk.,OUk.,OES. рости,known to all other Sl.- Deriv. **в-,ви̇-,від,за-,на-рости́, розрости́ся,розраста́тися/розрос-та́тися, за́-,на́-ріст, на́росток(=суфі́кс), вро́сток (= інфі́кс); PN. Ростисла́в,Ро́стик, Ростисла́вич;** here also **росли́на (*ростлина)** Wd. **рости́на, рости́ти/ся/.** - Syn. **збі́льшу-ватися фізи́чно й (перено́сно:)духо́во,роз-вива́тися,поси́люватися.**

PS.*orsti'ts'IE.**ord-tĭ 'ts', Vasmer[2]3,505, Brückner 463,a.o.

ротарі́єць // ротарія́нець AmUk.,BrazUk. first recorded in 1981:"873 000 ротарійців ... ва́рта зна́ти,що ротарія́нці це організа́ція збли́жена до масо́нської", Праця ч.9/1981.

From E. Rotarian - member of a Rotary Club.

рото́ SoCp. see **грот.**

рошти́ль SoCp. 'grate', ModUk., first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 346).- Deriv. **рошти́льош** 'stewed sirloin cutlet'; **рошти́льошний, рошти́лька.** -Subst. **кра́ти.**

From Hg. rostely 'ts', **Гнатюк** , l.c.

РУБА́ТИ 'to cut,fell,split,chop,hew',MUk., OUk. **рубати (I389 ССМ.2,304),** BRu.**руба́ць,** Slk. rubat', Po.rąbać, LoSo.rubaś,UpSo. rubać, vs. Ru.**руби́ть,**Bu. **ръбя** ,SC. rùbiti,Sln.rôbíti. -Deriv. **в-,ви̇-,від-,з-,за-,на-,над-,по-, про-руба́ти, - ру́бувати,-ання, рубе́ль,ру-бе́ць, рубі́ж, ру́бка, руб/о/ну́ти;** here also: **руби́ти;** FN. **Руба́к,Руба́н,Руба́ха,Руба́с,Руб-ча́к, Руба́ч/о́к/, Рубанчу́к, Рубче́нко,Руба-ше́вський, Ру́бель,Рубля́к,Ру́бочка,Руби́на, Рубиню́к, Рубо́вський (Богдан 247-248).**Syn. **розсіка́ти на части́ни;би́ти,ротина́ти холо́д-ною збро́єю,(за:) Слум.8,89I.**

PS.*rǫbati/*rǫbiti 'ts',IE.root**romb-'ts' with few IE.affinities,cf. Pokorny 864-865.

РУБЕ́ЛЬ see the preceding entry.

РУДА́ 'mine; mineral ore; rusty swamp', as adj. 'blood'; MUk. з роудами (1451 ССМ.2,305) роудою Isg. (1488 ibid.), OUK. z rudami (1430 ibid.), из рудами (1437 ibid.), OES. роудь Gsg. (1073 Ізб.Св.), роудоу Asg. (XII c.), въ роудахъ (XII c.); BRu., Ru., Bu. руда́, OCS. ruda, SC. rûd, rúda, Cz. ruda, Po. ruda, etc. - Deriv. ру́дка, ру́дний, руди́й, ру́дник, -иця, руда́вий, руде́нький, руди́зна, ру́дня, рудува́тий, рудя́вий, рудя́к; compounds рудо-боро́дий, -бро́вий, -во́з, -воло́сий, -ву́сий, -зна́вець, -ко́п, -ко́пний, -но́сний, -но́сність, -підйо́мний, -промива́льний, -промивни́й, -спу́ск, -управлі́ння, -ше́рстий, etc.; GN. Руда́, Ру́дка, Ру́дниця, Ру́дники, Ру́дниці, Ру́дня, etc.; FN. Ру́дин, Ру́дка, Руди́й, Ру́дик, Руди́м, Руди́н, Руди́нський, Рудися́к, Рудзя́к, Рудзю́к, Ру́дський, Ру́дник, Ру́дній, Рудко́вський, Рудь/ко́/, Руда́, Руда́чик, Руда́чок, Руда́к, Рудаке́вич, Руда́н, Руда́нець, Руда́вський, Руде́вський, Руде́нко, Руденчу́к, Руде́й, Рудейчу́к, Руде́їв, Рудкі́вський, Рудачу́к, Рудни́цький, etc. (Богдан 248), see also Рудницькія́на, Рудницькозна́вство. - Syn. мі́сце видо́бування кори́сних копа́лин ССМ.2,305; гі́рська поро́да або́ мінера́льне утво́рення, що мі́стить у со́бі мета́ли та їх сполу́ки; іржа́ве боло́то, багно́; кров.

PS. *ruda : rudъ*, IE. root ***roudh-:reudh-* 'red', cf. Lith. rauda : raúdas 'ts', Latv. raúdas, Av. raoδita 'red', Gk. éreuthos, Lat. ruber, Gaul Roudus, Anderoudus, Campi Raudii, Goth. rauþs, OIc. rauðr, Du. rood, OSax. rôd, OHG. rôt, AS. reád, E. red, G. rot, etc.; Miklosich 284, Trautmann 238, Brückner 467, Kluge 289, Skok 3,165, Pokorny 872, Vasmer ^{2}3, 513, Шевельов 106, a.o.

РУДНИЦЬКІЯ́НА 'Rudnyckiana: documentation re. J.B.Rudnyćkyj and his family', first recorded in 1971, cf. "Кажуть, що у Вінніпеґу має почати виходити новий український часопис під назвою "Рудницькія́на", Новий Шлях, Вінніпеґ, ч.26 за 1971. - Syn. Рудницькозна́вство: "Не буде перебільшенням як стверджу..., що напевне прийде час, коли українська й канадська наука буде гордитися РУДНИЦЬКИЯ́НОЮ і рудницькозна́вство буде символом українсько-канадської науки, бо проф. Рудницький був основоположником і успішним науковим організатором студій українознавства на академічному уровні в Канаді", Ст. Радіон, Вільна Думка, Лідкомб, ч.20 за 1978.

From FN. Rudnyćkyj, author of this dictionary, see руда́.

руж 1. Wd. 'lipstick', ModUk. - Subst. червони́ло, черво́на кра́ска на гу́би.

From Fr. rouge 'red colour'.

руж 2. AmUk. also рудж 'rouge', first recorded in 1924 (Bilash 554). - Subst. рум'я́на фа́рба для губ.

From E. rouge 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 552.

РУКА́ 'hand; arm; palm', MUk., OUk., OES. РУКА/РОУКА, known to all Sl. - Deriv. рука́в/е́ць/, рука́виця, -и́чка, рукі́в'я, ру́чка, ручи́сько, -и́ще, ручи́ця, ру́ченька, -ечка, ручни́й, ручи́ти/ся/, ру́чкатися, compounds: руко-блу́дник, -блу́дниця, -блу́дство, -да́йний, -ді́лля, -ді́льний,

ді́льничати,-крилі,-месло́ (=ремесло́),-мий-ник,-ні́жка,-паш/ний/,-пис/ь/, -писа́ння, -пи́сний,-пле́скати,-стиска́ння,-тво́рний,-я́т-ка,-я́ть;FN. Рука́,Рукарчу́к,Рукару́к,Ру́чка,Ру-чи́нський,Ручко́вський (Богдан 248). - Syn. ко́жна з двох ве́рхніх кінціво́к люди́ни,ма́в-пи; складова́ части́на автома́тів, що нага́ду-ють люди́ну (ро́ботів ітп.); мане́ра писа́ння, по́черк; си́мвол вла́ди,панува́ння; (Бо́жа ру-ка́:) до́пуст Провиді́ння;(перено́сно:)одру́жен-ня,шлюб.

PS.*rǫka 'ts', BS. root *renk- 'to collect',cf. Lith. rankà, Latv.ruóka,OPr.rancko 'ts', and Lith. riñkti-rankióti 'to gather', Fraenkel 2,697.

РУМ 1. see РОМ.

рум 2 AmUk. 'room', first recorded in 1911 (Bilash 555). - Deriv. ру́мер, ру́мінґ-гавз, румо́вий. - Subst. кі́мната.
From E. room 'ts', Bilash, Koshelanyk 552, Royick 91.

РУ́СИЙ 'blond,fair-haired,light-coloured', MUk. русый,русъ(XV c.), OUk.OES. русъ (XI c.), BRu.русы,Ru. русый ,OCS.rusъ , Bu. рус, SC.rûs, Sln. rûs, Cz.,Slk. rusý, Po., LoSo.,UpSo.rusy.- Deriv. русе́нький,-кість,-ко, руся́вий,-вість, -во, руся́вець, -вка, руса́к, русо-боро́дий, -воло́сий,-голо́вий,-ко́сий,-чу́бий ,etc.- GN. Руса́нів, Ру́снів,Руса́ва, Ру́сів, Руси́вль,Ру-си́лів,Ру́сий Яр; FN. Рус,Руса́к, Руса́цький,Ру-се́цький,Русе́нко, Русі́вський, Русі́цький,Рус-ко́вський,Ру́сов, Русо́вський,Русані́вський,etc. Syn. сві́тло-кори́чневий з жовтува́тим від-тінком /про воло́сся/. Слум.8,911.
PS.*rusъ/jь/ < *rudsъ/jь/,IE. **roudh-s-os 'reddish' extensively discussed in this work under русь,q.v.; see also руда́; Herne 24-27.

РУ́СИЧІ /Сл.плк.Иг./, РУ́СОВИЧІ - "сини Ру́си" /да́вня на́зва украї́нців/; /ethnic name:/ Rusychi, Rusovychi for Ukrainians; extensively dealt with by Святослав Гординський in:"Назви 'русичі' й 'русовичі'", OnUVAN 25,5-12, where folk-loric and historical data as well as the pertaining literature are quoted; in his English summary on p. 13 he states as follows:

The name Rusychi — sons of Rus', is known solely from the "Slovo", and only in the plural form. The singular form known from the chronicles was Rusyn — the Ruthenian. This caused some scholars to doubt the authenticity of the term Rusychi and thus, refer the origins of the "Slovo" to later times, or suspect a falsification of the entire poem. Especially B. Unbegaun found this name ending with -ych (instead of usual Russian -itin) a suspicious neologism, but other authors proved that this is a type of patronymic name and fully in accordance with the laws of the Ukrainian language. Besides, in Ukrainian ritual songs, a similar name, Rusovychi was mentioned, but only one quotation of it was known. The author of the article quotes parts of other ritual songs where the name Rusovychi appears, along with the epithets "the chosen ones", "finer youths", and this proves that they were the members of ancient military elite of Rus' — the druzhyna (princely retinue).

РУ́СІВ : ру́сий

РУ́СОВИЧІ see ру́сичі.

РУСЬ, Ру́си, EN. & GN. 'Rus' (incorrectly: "Russia", see Росі́я) ; MUk., OUk., OES. Русь; BRu., Ru., Ma., Bu. ts, Po. Ruś, Cz., Slk. Rus & Rusko...- Deriv. ру́син, руса́к, ру́синка, русна́чка, ру́сич / see ру́сичі/, руси́зм, ру́ський, руси́нський, русна́цький, /з-, по-/ру́щити, /з-, по-/русифікува́ти, /з-, по-/ру́щення, /з-, по-/русифікува́ння, русифіка́ція, русофі́л, русофі́льство, -ський, русофо́б, русофо́бство, -ський ; GN. Ру́сино, Ру́ська Гу́та, Ру́ська Поля́на, Ру́ська Лозова́, Ру́ський Бани́лів, Ру́ський О́рчик, Ру́ські Тички́, Ру́со-Крикли́вець, Ру́совичі / see Ру́сичі/, Ру́ська ву́лиця /у Льво́ві/; FN. Ру́син, -ський, Русна́к, Руснačо́к; MUk. Руси/н//1456/, OUk. Русъ /1368/.

The origin of the name is disputable; the most persuasive is its explanation from adj. ру́сий, advanced by Р.С.Стоцький, *Slavistica* No.6, pp.5-18; here are his findings:

W. A. Moshin in his study: Variago-Ruskii Vopros (Slavia, vol. X, 1931, p. 109-36, 343-79, 501-37) gave a survey of the linguistic explanations thus far offered. He showed that the word Rus' according to the various theories, comes from a wide diversity of sources. It is supposed to come (1) from the Ukrainians, (2) from the ancient Baltic Slavs, (3) from the ancient Finns of the Volga, (4) from the Finns of Finnland proper, (5) from the Lithuanians, (6) from the Magyars, (7) from the Khazars, (8) from the Iranians, (9) from the Goths, (10) from the Georgians, (11) from the Yaphetides, (12) from an unknown people, (13) from the Celts, (14) from the Hebrews.

As a particular view regarding this problem we should like to mention the opinion of W. Brim (Proiskhozhdenie termina Rus', Rossiya i Zapad, 1 1923) who maintains that the origin of the name is not in one sphere of civilization, but in several. Two other theories do not try to solve the problem of the origin of the word but limit themselves to the explanation of

the social group termed R u s'. The first of the Ukrainian scholar M. Korduba (Najnowsze teorje o poczatkach Rusi, Przeglad Historyczny, X, 1930) which supposes that R u s' was similar to the army of Wallenstein during the thirty years war. It consisted of soldiers of many races, nations and beliefs, amongst whom, during the ninth and tenth century, the Slavic element assumed the leadership. The second theory comes from the Soviet scholar S. W. Iushkov ((a) K voprosu o proiskhozhdenii russkogo gosudarstva, Uchenye zapiski moskovskogo iuridisdicheskogo instituta, N. k, IU. SSSR, 1940; (b) Do pytannia pro pokhozhennia Rusi, Zapysky Akademii Nauk USSR, Instytut movoznavstva, 1941). He regards the R u s' originally as a merchant class, which bought goods in Slavic territory and then sold them in Byzantium, Khazaria, and even Arabia. At the same time they were professional soldiers, who entered the services of the Byzantine emperors and the Khazarian Kagans. This merchant-soldier class was the organizing force behind the new R u s' state, then emerging.

At present the problem of the origin of the word Rus' is a subject of lively discussion in the Soviet Union as anyone can see from the book of N. S. Derzhavin: Proiskhozhdenie Russkogo Naroda, (subtitle) velikorusskogo, ukrainskogo, belorusskogo, Moskva, 1944. The old battle between the Normanists and the Antinormanists is going on merrily. The authority of the great A. A. Shakhmatov (Drewneishie Sudby Russkogo Plemeni, Petrograd, 1919) is unceremoniusly set aside and the etymological theory of N. T. Mar (Rus' related with: et-rusk; Etruscans) is erected into a dogma of Soviet philology, together with his fantastic views about the Goths (from Gog-Magog of the Bible). On page 76 Derzhavin writes: "against the theory of Shakhmatov as representing the Norman theory in general, we uphold the theory of state development as represented by Marx, Engels, Lenin, and Stalin..."

We prefer to defend the theory of Shakhmatov and to propose a new explanation using semantic material. Therefore we should like to add to the etymologies presented still another explanation from the point of view of Slavic semasiology,

In thinking over the explanations hitherto offered we have come to the conclusion that these etymologies have partly disregarded two important methodical principles for the clearing up of the word Rus':

(a) the first principle has to do with the history of Ukraine. By this we mean that we must always bear in mind the continuity of the historical process of this territory with a part of which the term Rus' was so closely connected. That is to say, we must take into consideration not only that historical period whose records first contain the word, but we must also examine the question of whether the preceeding period might not have already created it;

(b) the second principle is concerned with the linguistic explanation of the word. The importance of this principle became evident to us while engaged in semantic study of Slavic words and their mutual relations. It is a well-known fact in the life of languages that every word, especially a noun, has reciprocal relations not with all the words of the language in question, but only with a limited circle of words and meanings, which taken together constitute the semantic field of the word. As a human being living in a large city does not know all its inhabitants, but from thousands knows only a hundred and keeps friendship perhaps with a dozen, often only with several persons, just this same phenomenon do we meet in the life of the words of a language. Therefore if we wish to revive and understand the original meaning of a word, we must take into consideration not only the word itself but also the semantic area in which it is or has been rooted.

Coming now to our attempt to explain the word Rus' — while rejecting W. Brim's explanation, we regard his idea about the "necessity of looking for the sources of this word not in one, but in several cultural spheres" as correct and proven by the course of historical events. In our opinion we must look for the origin of the word Rus' and its meaning in the following cultural spheres:

(I) The maritime expeditions of the Vikings from their Scandinavian mother country to the West, South, and East resulted in the latter quarter in the establishment of Viking settlements in Finnish territory and in the Dvina river basin. Here developed the centres of their power to which the Finns were compelled to pay tribute.

The Finns called these Vikings: "Ruotsi", in conformity with their clan traditions concerning their origin from Ros-lagen. This word means "seashore" and the old Scandinavian words: rors-folk, rors-maen, "fishermen, inhabitants of the seashore" form the basis for arriving at the original meaning of Ruotsi, with which the Finns even to this day call the Swedes.

These Ruotsi-Vikings sailed down the Volga to the Caspian Sea, later down down the Don, perhaps also down the Dnieper. On reaching the Black Sea they probably mingled with the remnants of the Goths who held Crimea. On the present Kuban-peninsula they establish the Tmutorokan Rus'. Due to historical events the importance of the Volga as an avenue of commerce later decreased and the Dnieper became the principal route of trade between the North and the South. Therefore a new trade and power centre arose and developed south of the Finnish Ruotsi territory, namely Holmgard - Novgorod. In the occupation of Kiev another rival Viking force under the leadership of Hœskuld - Askold and Dyri-Dyr anticipated these Ruotsi until Helgi - Oleh, probably a Viking of princely descent, overpowered them and established the rule of the Ruotsi-Vikings also in Koenugard - Kiev.

Thus we see that the designation Ruotsi traveled from the North to the South along the Volga, the Don and the Dnieper, while on the other hand the same term was carried from the Kuban-peninsula along the shores of the Black Sea northwards along the Dnieper.

Ruotsi, in a slavisized form, was the clan name of these Vikings. Their professional name as an armed force, as a retinue of soldiers attendant upon their leader was: варяги, also from the Scandinavian: waering "one who has taken an oath of allegiance"; the members of the retinue took a mutual oath of fidelity. The word is related with: war "oath, sworn fidelity".

The slavisized form of Ruotsi was only one of the old Scandinavian Viking words which during the Viking period

were transplanted to the Eastern Slavic territory. This etymology is approved by Shakhmatov and these facts may not be ignored in studying our problem.

(II) This word denoting the derivation, this tribal mark of the Ruotsi - Vikings encountered in its slavisized form in the basin of the Dnieper the ancient original word rus' which was similiar to it in sound and had in this region its own primitive meaning.

Owing to the similiarity of sound the foreign, old Scandinavian Ruotsi, in its slavisized form, merged with the ancient original rus', resulting in the Kievan Empire in the new Rus'-word (written capitalized).

It is possible, in our opinion, to discover the original meaning of the ancient word rus' if we carefully survey the semantic field in which the new term Rus' yet lived in the chronicles and documents.

Every social and political organism has its hierarchy, its classes of higher rank which govern the lower classes. In our semantic field we have as the designation of these classes the following terms: Rus', the ruling class with its princes (дружина "retinue", бояри "nobility", люди "free citizens") while at the bottom of the pyramid is the: чернь "the governed class".

We are not concerned here with the rise and development of the later classes and their names. Our important concern here is to establish the fact that in this ancient hierarchy the terms Rus' and čern' constitute a semantic antithesis. These words stand in mutual contrast like: God and devil, day and night, warm and cold, upper and lower, etc.

What does čern' mean? According to the oldest chronicles (cf. I. I. Sreznewski: Materialy dlia slovaria drevnerusskogo iazyka, 1909) this word means "the multitude, the masses of the common people, the lower classes". Only in modern Ukrainian the word acquired the meaning of "mob". Cf. Nestor's Primary Chronicle (sub 6712): černь ne chotѣša dati čisla, no rѣša: umrem čestno za sviatuju Sofiju — "the common people wished not to give the number (of soldiers) but said: let us honorably die for the holy Sophia"; (sub. 6848): vъstaša černь na bojar, "the common

people rose against the bojars (nobility)." The meaning of čern' as a social class is here quite clear. We had also a collection of quotations in which the social contrast of čern' to Rus' was quite apparent, but they were lost in the conflagration after the raising of Warsaw and it is impossible to replace them. However, the text of one of them (a letter of a Moscow prince) we remember and it runs thus in translation: "this writes to me the Rus' (Kievan territory), the bojars and the cern", = the common people"; the bojar class developed later, originally Rus' and čern' opposed each other.

This word is formed by the suffix - ь from the adjective (given as example) old Bulgarian: čьrnъ as a collectivum: čьrnь — černь. Here it is important to add that this adjective from the most ancient times was a special term to denote the color of black hair.

From this fact we conclude that the designation of the governed or oppressed classes in the Kievan Empire took its rise from the color of their hair. What meaning this word had before this period we shall explain later.

Let us now examine by the same method the meaning of the word Rus'. Naturally it is clear that during the Kievan Empire it meant the "ruling class" including the retinue of soldiers and partly the nobility. But what was the original meaning of this ancient word rus', which, in our judgment, existed together with čern' long before the Kievan Empire and was the basis of the amalgamation with the foreign Ruotsi?

The natural linguistic feeling, the instinct of every Ukrainian for his mother tongue may serve us here as a guide post. Without reflection the Ukrainian at once perceives that rus' is formed from русий — русявий, a special adjective denoting the blond color of the hair. According to Walde-Pokorny: Vergleichendes Wœrterbuch der Indogermanischen Sprachen, Vol. II, 1927 p.359 ukr. rusyj, old-Bulgar. rusъ (*reudh-s-o or *roudh-s-o) "reddish color of fair hair" is from the stem reudh - "red" related with *reu-t-, Lat. rutilus "reddish", Rutuli "a people's name: the people with the reddish fair hair". This word rus' is also formed with the suffix -ь as a collectivum. This evident connection of the word rus' with русий is the reason why several

scholars also derived the term Rus' of the Kievan Empire from this adjective. This we consider incorrect. Before we discuss the original meaning of this word we should compare rus' and čern' in order to present the following common features:

(a) the common suffix in their formation;

(b) the common basic meaning of the adjective stem, namely the color of the hair;

(c) the common collective meaning in a common semantic field;

(d) the common mutual antithesis of the meaning which we are going to describe.

All these common features are evidence that such an ancient rus' word existed (it belonged to the color-group which in present Ukrainian is represented by: зелений "green" — зелень, білий "white" — біль, etc.) and that together with čern' it originated about the same time as the latter in the ancient Slavic territory.

The rise of these two terms with their original meanings was the result of special historical circumstances, at which we can only guess.

We think that these words are a distant echo from the Gothic Empire in these regions. About 166 A.D. the Goths began their migration from the shores of the Baltic Sea to the present Ukrainian territory. Moving partly through the marshes of Pinsk they reached the Dnieper and here in the following decades established their supremacy by force of arms. The centre of this powerful state was Dniepranstad on the Dnieper. By virtue of their military prowess the Goths eventually became the ruling class probably of the whole Slavic world of that time. In the first place they subdued the ancestors of the present Ukrainians who were fated to be the oppressed class in this victorious foreign regime.

Nature itself established a difference in this state between the ruling and the oppressed classes by a strikingly sharp difference in the color of their hair. Reche (in M. Ebert: Reallexicon der Vorgeschichte, s.v. Haar) declares that blonde hair is a natural feature of the peoples of northern Europe. In all

other parts of Europe and the world in general the natural color of the hair is a variety of black.

Regarding the Goths all classic accounts emphasize as their characteristic feature the blond, even reddish color, of their hair. Cf. also the generally accepted etymology of Ostro-gothae from austro-, cf. Lat. aurora "dawn", Lith. ausza, E. east; the original meaning "the radiant (the bright) Goths"; Wisi-gothae, according to S. Feist is from an original meaning "worthy, good attribute, excellence". In our opinion in both terms the basis of the meaning has something to do with the blond hair of the Goths and its magical interpretation in sun-worship as the "representatives or childen of the light-sun".

In contrast with this W. Shcherbakiwsky and other scholars maintain that the ancestors of the Ukrainians certainly had black hair. Therefore also the Ukrainian folksongs even at the present day glorify as the ideal of beauty: čorni oči "black eyes", čorni browy "black brows", čorni kosy "black braids of hair", etc. Only in the Kievan Rus' period, that during the rule of the Rus', do we find in the "Tale of the Host of Ihor" a new ideal of beauty mentioned, namely "the braids of blond hair of the Gothic girls". This shows how the ancient Gothic period lived on in popular tradition and how deeply felt was the difference in the color of the hair.

It is therefore natural and quite intelligible that this characteristic feature of the blond-haired Gothic rulers was used as the designation of this ruling class. It was the most conspicuous mark in the physiognomy of the Goths, semantically speaking: the dominant attribute. Thus there originated during this period the ancient word rus' (we write it with a small letter) as the name for these blond guests from the North, from Scandinavia. On the other hand, the ancestors of the East-ern Slavs, in the first place the ancestors of the Ukrainians, became keenly aware that their own black hair marked them off as a people distinct from the dominant invaders. Hence the word čern' came to be used as the designation of their own class, i.e. that of the subjugated and governed. On the one hand were the humbled Slavic čern', on the other the dominant Gothic rus'.

From what has now been said we may safely infer that the original meaning of these words included the following:

(a) the racial difference (blond hair with corresponding complexion and black hair with corresponding complexion);

(b) the "national" difference: Goths and Slavs (the term national used cum grano salis...);

(c) the social difference, the dominant rulers and the subjugated masses;

(d) the "national" and social antagonism between these two classes during the Gothic period in the country now held by Ukrainians;

(e) a possible secondary antithesis between soldiers and cultivators.

We should also like to express our view as to the time when these words were formed and their respective meanings finally took shape. The realities of life must have necessitated their rise and the development of their meanings as early as the Gothic invasion. But our attention is drawn to the fact that a similar meaning as the Ukrainian: čern' does not exist in other Slavic languages. But it existed respectively exists in White Ruthenian and Russian. (The Polish: czern' is supposed to be of Ukrainian origin.)

Therefore we assume that the ancient rus' and čern' finally crystallized when the ancestors of the present Ukrainians, the Antes, began their fight against the Goths after the defeat of King Ermanarich by the Huns and the expansive migration of the Slavs to the West and South was in full swing. The western and southern Slavs did not experience the bloody antagonism of interests between the ruling and oppressed classes, the enmity of the čern' against the rus', as did the ancestors of the eastern Slavs. Consequently we hold that during the 3rd and 4th centuries the words rus' and čern' acquired their final connotation, though the primary roots reach back into the second.

As already explained, we believe that the words Rus' — rus' and čern' are inseparable. There is ample reason to assume that the word rus' was formed at the very beginning of Slavic history and that when the Vikings of the Finnish and the Tmutorokan territories took possession of the present Ukraine, bringing, of course, the word Ruotsi with them, they found there the old word rus' in actual use. This old word was by its meaning peculiarly suitable as a name also for the new blond conquerors, the Vikings. Thus rus' and the slavisized form of Ruotsi were side by side.

These two coalesced to form a single word. Thus the old Slavic word rus' which originated in the Gothic period and the foreign Scandinavian term Ruotsi constitute the sources of the new word: Rus'. This again, in the IX — X centuries became the name of the ruling class of the Kievan Empire and later the name of the state, the nation, the country, and the language.

With a few further remarks we shall close this discussion. With the growth of state-consciousness due to the rule of great personalities such as Woldemar - Vladimir - Volodymyr and Jarisleif - Jaroslaw the word Rus' acquired the meaning of State and Nation. Then the new Rus'-word which by the original rus'-word had a close association with русий "blond", began to be felt as unsuitable, because the course of events had given this word another meaning. The black- and the blond-haired people had become citizens of the Rus'-Empire: Русини, along the Dnieper from Novgorod down to Kiev. The Code of Jaroslaw in particular represented a great advance toward the establishment of a constitutional state (Rechtsstaat). This change in the meaning of Rus' was encouraged and accepted by the ruling class.

But the primitive outlook of the common masses, who subconsciously think in symbolic images, surely felt the necessity of keeping the old difference alive. This again it seems to us, gave rise to two other terms in course of time, namely: Bѣla - Bila Rus' and Černa - Čorna Rus', the White Rus' and the Black Rus'. (The later Polish term: Czerwona Rus' "Red Rus" has originally no connections with adjective červonyj "red", but is derived from the name of the town: Červen').

In explaining these terms the striking contrast must be noted between the blond hair of the present White Ruthenians and the equally conspicuous black hair of the inhabitants of the territories of White Ruthenia and Ukraine which were called: Čorna Rus' (the first around Nowogrodek, the second around Lemberg-Peremyshl including Cholm-land; cf. Beauplan's

"Carte de l'Ukraine", Paris, 1665, "Russie Noir", reproduced at M. Hrushewsky: A history of Ukraine, edited by O. J. Frederiksen, 1943.)

The old tradition was still alive in the popular consciousness. Hence the blond Rusin-s felt the need of making a line of distinction between themselves and their dark-haired brothers. Since "rusa" Rus' would constitute an unpleasant tautology, the expression: Bѣla — Bila Rus' was formed, for in Ukrainian and White Ruthenian the adjective is employed to denote fair or blond hair. Then in antithesis to this expression Čorna Rus' arose.

An attempt was made to explain these terms by E. F. Karskij in his monumental work on the White Ruthenians. He explains the term "white" by referring to the white garments which the Ruthenians wore and connects the word Black-Rus' with the black coats of the people.

But this explanation cannot stand a critical test:

(a) in the first, the white garments have been worn in many other parts of Eastern Slavic lands;

(b) again, the same applies to the black coats;

(c) finally, if color is made the determining factor in explaining the terms, is it not more logical to apply this principle to the hair with which nature has so characteristically endowed its children, than to the color of the clothes?

Already Karskij reached partly the same conclusion, defending his view by referring to the most prominent characteristic of the White Ruthenians, that is, their bright blond hair and their blue or grey eyes. But he failed to see the real reason for the origin and application of these terms. N. S. Derzhavin believes the problem of these terms is not yet solved.

This we attempt to do in this discussion together with a "working hypothesis" of the origin of the word Rus' for the use of historians and linguists.

Into the same color-problem belongs in our opinion also the term "White Chorvatians" mentioned in the Kievan Chronicle. J. Brutzkus, the Khazar Origin of Ancient Kiew, The Slavonic and East European Revue, Vol. XXII, derives the word Croats-Chorvatians from the hill-name Khoriv — in the Kievan

neighborhood. The term "White Croats" supposes also a "čern' " in the Kievan territory or a black-haired Croatian tribe. We draw the attention also to the old terms "White Serbia— White Serbs" originally located on the northern slopes of the Carpathian mountains. As we see not only the Rus' was divided in black and white, but also the Croats and Serbs.

We are conscious of the many problems connected with our explanation and should like, at the end, to present some suggestions which were excluded from the foregoing lines in order to limit the investigation of the problem to the old Rus' territory.

The color of the hair and eyes together with that of the whole complexion is even now a very peculiar characteristic of races and plays a decisive role in the esthetic feelings of men. It must be accepted that the esthetic value of blond hair was greater in earlier times, because it had certain cultic and even magical aspects. Cf. Wilhelm Koppers (Pferdeopfer und Pferdekult der Indogermanen, 1936, p. 292) notes from Slavic cults this important fact: to Svantevit was sacrificed a white, to Triglav a black horse. Greek women treated their hair with special creams and bleached it in the sun in order to achieve the favorite reddish blond color. In the Old Turkish language the adjective sarysyn exists, derived from sary "yellow", "pale" with the meaning "blond, beautiful". These facts may suffice to show the esteem for blond hair existing in a black-haired nation.

We believe that the primitive Slavs were from the point of view of race, rather mixed at the beginning of the Christian Era. The western Slavs intermingled with the Nordic race and blond hair and blue eyes were no rarity amongst them. It is also reported that Budini had "reddish hair and bright eyes", but Tacitus is not sure whether they were Slavs*. The remaining Slavic tribes, however, were predominantly black-haired with dark eyes. The Celts, Thracians, and Iranians were also similarly endowed.

* F. Paudler: Die hellfarbigen Rassen ihre Sprachstaemme, Kulturen, und Urheimaten, Heildelberg, 1924.

The oldest name for the Western Slavs in history is V e n e d a e, a term the etymology of which is still insufficiently explained. But one etymology, accepted also by the American Slavist S. H. Cross*, is that V en e d a e is based on the old Celtic word v i n d o-s "white". The dark-haired Celts gave this name to the blond Western Slavs.

A special problem lies in the background of our explanation of the term R u s'. That is, the fact that we have (a) a report about 160 B.C. concerning the O s u n (W u-s u n) people in Asia, who according to the Chinese Chronicles had blue eyes and blond hair; (b) that the A l a n s, according to Ammianus Marcellinus, were tall, handsome and their hair inclined to blond. Much has been written about the bright race of Alans, and some scholars attribut their fair features to the close contact with the Goths. In addition, the "reddish hair" which is found in Central Asia and the Caucasus (Ossetians) constitutes a special problem according to K. Moszynski**.

This Polish scholar has investigated these facts, and came to the following conclusions:

(a) The traces of a fair-haired race in Asia are a proof of the influence of Europe on Asia.

(b) It is an established fact that in the centuries of the first millennium A.D. there were a fair number of representatives of the blond and blue-eyed race in central Asia.

(c) The reports and later traditions about the blond Scythians, Sarmatians, and Alans present no conclusive evidence because they are either too general or date from times in which the expansion of the northern European peoples had already begun. Therefore we cannot be absolutely sure that the description of the Alantic, Scythian and Sarmatian "blonds" (the old reports say little about the eyes) actually refer to the newcomers from the Baltic Sea.

* Samuel Hazzard Cross: Slavic Civilization Through the Ages, Harvard University Press, 1948.

** Kazimierz Moszynski: Badania nad pochodzeniem i pierwotna Kultura Slowian. Rozprawy Wydzialu Filol. Polskiej Akademii Umiejetnosci, v. LXII, No. 2, Krakow, 1925.

(d) The report, however, which proves that in Scythia the custom of dyeing the hair blond-gold and reddish existed, Moszynski believes to be decisive for the conclusion that the population was a black-haired race.

(e) With the exception of Pliny, all information about the autochtonism of the blond race in Asia is dated later than 500 A.D. Therefore, historically, there can be no proof of the existence of blond races in the steppes of Europe and Asia in the pre-Christian Era. On this point the date of the Chinese reports deserves to be carefully checked.

Generally speaking, and cum grano salis these observations exclude the possibility of the existence of the fair-haired, blue-eyed human beings in Eastern Slavic territories in the period preceding the invasion of the Goths. The black-haired and black-eyed Slavic people therefore regarded the blue-eyed and blond Goths as a contrasting and amazing race and called them "the Blondes" and themselves „the Blacks". In this connection it is very instructive to remember that in Indian „caste" originally meant "color".

These names may thus be said to have been created by the imagination of the Slavic people and it does not seem possible that they could have been influenced by similar examples of names found amongst the non-Slavic peoples — for example "White Ugrians — Black Ugrians" or "Black Bulgars — Silver Bulgars" and the Chinese tradition, according to which the four directions of the horizon had each its specific color (black for the north). Such a term as the "White Tzar" must be discounted, since it is of Mongol-Tartar origin. In addition, according to the Polish orientalist V. Kotowicz, the expression "white bones" means "aristocratic origin", similar to the phrase "blue blood". So the name "White Tsar" means the aristocratic heir of Genghiz Khan, and serves to distinguish sharply from the subordinate vassals or "black bones". The Muscovite-Russian Tsars used to confer the titles of their Tartar predecessors such as the "Great Beg", the "White Khan", etc. upon themselves, beause for centuries they were obedient servants of the Tartars.

For the sake of bibliographic completeness of Uk. works dealing with the origin of the name *Rus'* the following titles should be mentioned:

Орест Ф. Купранець, ЧСВВ: Походження назви "Русь" в "Хроніці руської землі" Олександра Ґванінуса з 1611 року, Записки ЧСВВ Серія II: Секція 1, Рим-Торонто 1977 (296 p.) being an extended and updated version of the same author's treatise on *Guaninus' Toponymy of 1611* in OnUVAN No.8 (1954).

Василь Чапленко: Походження назов "Русь", "Рось" та споріднених із ними назов і слів. Український Технічно-Господарський Інститут, "Наукові Записки", Мюнхен 1973, pp. 105 - 121, being a bizarre attempt to explain this name from Adyghė language data, viz.:

> The first component of "Ruś" originated in a participle "ooә" (in English transcription) which meant "something that fell" and, semantically, may have had connection with things like a staff made from a fallen branch, with hair, falling over one's shoulder, or with a waterfall. This may be the origin of many homonyms. The component could have been combined with a nominative case flexion "r", - a strictly formal, grammatical addition, contributing nothing semantically. According to phonetic regularities retained in the modern Adyghė, the "ooә" could change to sound "oo" or "o", and thus this component became a single sound, such as found in Adyghėan and Turkmenian names for Russian "oorys", "ors". The second component, which also became a single sound "s", originated in participle "sy", which in Adyghė means "burned" and, when applied to human hair or beard, could denote "shorn" or "shaven". In combination, the two components acquired the meaning of "shaven head"; this was the original meaning of "orys"... or "ors". The head-shaving process resulting in a ritualized haircut characterized by a prominent remaining tuft of hair, as worn by the Kievan Prince Sviatoslav, was denoted by the word (compare with English "ruse") with in modern Adyghė retained the meaning of "twisted". Thus, eventually, the word "ooroos" was formed. First, this could have meant the headman of a tribe, who favored such haircuts, then, the entire tribe - an ethnonym. Later, the "oo" or "o" part became a preposition and the part "rus" alone was used to denote the head with tufted haircut...(verbatim from an E. summary on pp.120-121);

on account of linguo-historical, onomastic and factual data Chaplenko's "haircut"-theory of the origin of "Ruś" is unacceptable. The same might be said of Omeljan Pritsak's "inaugural lecture" at Harvard: *The Origin of Rus'*. Harvard Ukrainian Research Institute, Cambridge, Massachusetts, 1976 (28 p.): In discussing briefly the Normanist controversy from its start in 1749 the author recognizes three elements which contributed to the emergence of Ruś on the historical scene: (1) the desertion of the Roman "limes" in Eastern Europe; (2) the Avar empire (568-799) and (3) the intrusion of the Arabs into the basin of the Mediterranean Sea (c.650); in his opinion, the Rūs in Rodez Gaul ("Rusi" in Middle French) went north and became *Rus'* by 770 (Bravellir battle). He states literally:

> Helped by Frisian intermediaries the Rodez/Rūs trading company had at their disposal skilled navigators, disciplined by fierce Scandinavian kings, the *konungar*. They soon developed a "Danish" society..."the nomads of the sea" and by the end of the eight century started their atractivity as Vikings. (p.21).

In reviewing briefly Pritsak's lecture in SEER. 56:1(1978),pp.135-136,David M.Wilson termed it "nonsense" - "not helpful to those who are struggling with the main political problems of the Baltic in the ninth and tenth centuries" (p.156).- Apparently Chaplenko's Adyghé etymology of Ruś-name remained unknown to Wilson: in fact, there are two "nonsenses" in this respect, not one : Chaplenko's "haircut"-theory and Pritsak's "Rodez/Rūs"-hypothesis — both extravagant in argument, statical in logic, sclerotic in outlook and therefore scholarly unacceptable.

*

One of the serious arguments against the Norman-theory of Ruś < OFinnish r/u/otsi is the linguistic consideration of the necessity of the change of -ts- into Sl. -c- should the name really derive from Scandinavian; this difficulty was partly removed by Шевельов's supposition, viz.:"

> The cluster ts was still not tolerated in Sl at the time of the first Slavo-Scandinavian contacts: OR Rusь if it is to be derived from OFi rotsi (from OSw roPs (gen sg) (Шевельов 189).

Unfortunately,the author does not include the -ts->-c- transformation in his chronological table on pp.635-636 thus leaving the whole problem in the air; the matter requires further comparative-historical study.

- * -

РУТЕ́НЕЦЬ EN.'Ruthenian',BRu.**руте́нец, Ru.,Bu., Ma. руте́нец,** Po. Ruteniec ... Deriv. **руте́нка, руте́нський, по-руте́нському,-ськи, руте́нщина, руте́нськість.** Syn. /в А́встро-Уго́рській імпе́рії:/офіці́йна на́зва украї́нського насе́лення Буко́вини,Галичи́ни,Закарпа́тської Украї́ни; /істор.:/на́зва украї́нців і білору́сів у церко́вних ри́мських доку́ментах; /ірон.:/ призи́рлива на́зва вислу́жників австрі́йського у́ряду.

In his series *ONOMASTICA* (OnUVAN) No,5 (1953),pp.5-12 JBR.reprinted B.O.Unbegaun's study of the origin and history of this name ; here are his findings in this respect:

Le nom des *Ruthènes* est celui par lequel les Occidentaux désignent parfois les Ukrainiens, moins fréquemment les Blanc-Russes, mais qu'ils appliquaient, au moyen-âge, aux Slaves orientaux. Alors que les noms slaves de *Russes et d'Ukrainiens* ont été l'objet de nombreuses études, l'origine de celui de Ruthènes, de façon paradoxale, n'a pas retenu la curiosité des chercheurs. Si même un savant comme M. Hruševśkyj n'y a pas prêté la moindre attention, on comprendra que l'excellente et si bien informée *Enciclopedia Italiana* n'a pu qu'écrire en 1936: «. . . Rutheni non è altro se non la forma latina, o meglio latinizzata — di formazione però non ben chiara — di Russi» (XXX, p. 350). L'auteur de cette notice prudente n'a pas voulu, apparemment, faire sienne l'assertion catégorique de D. Dorošenko: «Es ist sicher, dass Ruthenia aus den griechischen Ῥουθήνοι, Ῥωσία entstanden ist» (1). Il est évident que cette

(1) «Die Namen Ruś, Russland und Ukraine», *Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin*, III, 1931, p. 7, note 1. Cette assertion a été reprise récemment par Elie Borščak, dans la *Revue des Etudes Slaves*, XXIV, 1948, p. 171, note 1.

étymologie est indéfendable non seulement parce qu'un mot ne peut pas provenir à la fois de deux mots différents, mais aussi, et cela est plus grave, parce que les sources grecques, tout en offrant les termes de Ῥῶς, Ῥωσοί, Ῥωσία et les adjectifs Ῥωσικός, Ῥουσικός, Ῥωσιακός (nous laissons à l'écart les fameux Δρομῖται), ignorent la forme Ῥουθήνοι (*sic*) ; si les sources l'avaient connue, ajouterons-nous, elles l'auraient, au moins, accentuée correctement. Il est vrai que Strabon parle des Ῥουτηνοί, mais ce sont les Ruteni celtes [2]. Il faut donc chercher ailleurs qu'en grec l'origine de notre terme.

On la trouve facilement en latin et elle n'a rien d'énigmatique : c'est le nom d'une tribu gauloise, celle des *Ruteni* de César, appliqué aux Russes en vertu d'un procédé courant au moyen-âge et qui consistait à donner aux peuples nouvellement apparus sur la scène historique des noms familiers de l'antiquité. Les mêmes Russes n'ont-ils pas été appelés Scythes, Tauroscythes, Sarmates, Roxolanes, etc. ? Plus tard, lorsqu'ils-ont été connus sous leur véritable nom, toutes ces dénominations sont devenues, pour ainsi dire, vacantes. Et c'est ainsi que Thietmar de Merseburg a pu s'emparer, au XIe siècle, de celle des Scythes pour désigner les Lapons. Les Petchénègues ont été baptisés Daces et Parthes, les Prussiens — Gètes, et ainsi de suite. Le *h* après le *t* n'est qu'un ornement orthographique que l'on trouve fréquemment au moyen-âge, même dans le nom des *Rut(h)eni* celtes ainsi que dans celui de leur ville, la *Rut(h)ena civitas* (Segodunum, aujourd'hui Rodez) [3].

Il ne s'agit plus que de savoir quand et comment le nom de *Ruthènes* est entré dans l'onomastique de l'Occident.

(2) PAULLY-WISSOWA, *Real-Encyclopädie*, II. Reihe, 1, col. 1246.

(3) Voici ce qu'on lit à ce sujet dans l'ouvrage le mieux documenté sur les Ruthènes celtes : «Les auteurs latins, jusqu'au Ve siècle, donnent tous la forme Ruteni et les auteurs grecs les formes Ῥουτηνοί, Ῥουτανοί et Ῥουταινοί. L'*h* fautif apparaît pour la première fois dans Grégoire de Tours (civitas *Ruthena*, urbs *Ruthena*, terminus *Ruthenus*) et il s'est maintenu dans *Ruthénois*, nom des habitants de Rodez» (A. ALBENQUE, *Les Rutènes : études d'histoire, d'archéologie et des toponymie gallo-romaines*, Rodez, 1948, p. 24, not 4.)

Le premier nom sous lequel nous découvrons les Russes dans les chroniques latines est *Rhos;* il figure dans les *Annales Bertiniani* sous l'année 839 et désigne encore Russes normands [4]. Ce terme, qui correspond au grec Ῥῶς, n'aura été qu'un hapax dans la littérature latine.

Dès les Xe et XIe siécles nous enregstrons déjà la forme moderne à orthographe variée : *Rusci, Rusi, Ruci, Russi, Rusii, Ruzi,* pour le peuple, et *Ruscia, Rusia, Rucia, Ruzia, Ruzzia,* pour le pays. On pourra en trouver plusiers exemples dans les *Annales Hildesheimenses* et *Quedlinburgenses,* dans les *Lamberti Annales* [5], Chez Liutprand [6], dans les *Annales Barenses* [7], dans la *Vita Chounradi II Imperatoris* de Wipo [8], dans le *Chronicon Universale* d'Ekkehard [9], dans le *Chronicon* de Thietmar de Merseburg [10], das les *Gesta Hammaburgensis Ecclesiae* d'Adam de Brême [11], et ainsi de suite. Il serait initule d'énumérer tous les exemples.

Les textes du Xe siècle connaissent encore un autre nom pour les Russes, plus rare, mais suffisamment attesté : *Rugi.* On le trouve, par exemple, dans le *Continuator Reginonis* : ce texte mentionne quatre fois les Russes (aux années 959, 960, 962 et 966) et chaque fois sous le nom de Rugi [12]. De même dans les *Annales Magdeburgenses* (à l'année 959) [13] et dans l'*Annalista Saxo* (à l'année 968) [14]. Plus tard ce nom figurera également dans la *Historia Normannorum* de Guillaume de Jumièges (vers 1070) qui parle d'un «Juliusclodius rex Rugorum» (c'est-à-dire le Grand-prince Jaroslav) [15]. Enfin, la *Genalogia Welforum,* un texte du premier quart du XIIe siècle, mais fait avec des élé-

(4) *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores,* I, 434 ; abrégé dans la suite en *M.G.H., SS.*

(5) *M.G.H., SS.,* III, pp. 60-61, 63, 80.

(6) *Ibid.,* pp. 277, 331.

(7) *Ibid.,* V, pp. 53, 54.

(8) *Ibid.,* XI, pp. 264, 269.

(9) *Ibid.,* VI, pp. 207, 216.

(10) *M.G.H., SS.,* Nova series, IX, 1935, *passim.*

(11) 3e éd. de B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1917 : 12 fois *Ruzzia,* 2 fois *Ruzia,* 2 fois *Ruzzi.*

(12) *M.G.H., SS.,* I, pp. 624, 625, 628.

(13) *Ibid.,* XVI, p. 147.

(14) *Ibid.,* VI, p. 622.

(15) *Recueil des Historiens des Gaules et de la France,* XI, p. 48.

ments anciens, contient le même terme ([16]).

On a ici un exemple de plus d'un nom anciennement connu et appliqué à un peuple nouveau à la faveur de l'identité de la première syllabe. Les véritables Rugi étaient des Germains orientaux venus des rivages de la Mer Baltique s'établir sur le Danube, en face du Noricum Ripense. Nous possédons sur eux des renseignements abondants dans la biographie de saint Séverin par Eugippius, du ve siècle. Le même nom apparaît aussi, tout au début du xe siècle, dans l'*Inquisitio de theloneis* de Raffelstetten, de 906 ([17]). Y désigne-t-il vraiment les Russes ou n'y est-il qu'une survivance littéraire des Rugi germaniques, disparus bien avant le xe siècle? Il existe une abondante littérature sur cette question controversée ([18]). Ce qu'il faut écarter résolument, c'est l'hypothèse qui voit dans les Rugi les habitants de l'île de Rügen, dans la Baltique: ces derniers n'ont jamais été appelés de ce nom ([19]).

Le terme de *Ruteni,* appliqué aux Russes, semble apparaître pour la première fois dans les *Annales Augustani* sous l'année 1089: «Imperator [Henri IV] Praxedem, Rutenorum regis filiam, sibi in matrimoniam sociavit» ([20]). Depuis Ruteni/Rutheni devient extrêmement fréquent, surtout au XIIe siècle. Suger, dans la *Vita Ludovici VI,* parle de «rex Ruthenorum» ([21]), de même qu'un *Excerptum historicum* de la même époque ([22]). L'*Annalista Saxo* (vers 1139) mentionne les Rutheni ([23]), et la *Vita Chunradi Archiepiscopi Salisburgensis* (vers 1177) donne à la Ruś subcarpathique le nom de «marchia Ruthenorum» ([24]). La chronique polono-latine de l'Anonyme Gallus, de 1110-1113, mentionne elle aussi fréquemment les Rutheni ([25]). Il serait

([16]) *M.G.H.*, *SS.*, XIII, p. 734. Le même récit (d'ailleurs entièrement fantaisiste) est répété dans la *Historia Welforum, ibid.*, XXI, p. 460.

([17]) *M.G.H.*, *Capitularia*, II. p. 251, 6.

([18]) La mise au point la plus récente se trouve dans l'étude d'Erich Zöllner, "Rugier oder Russen in der Raffelstettener Zollurkunde?", *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, LX (1952), pp. 108-119. L'auteur lui-même défend la thèse germanique. Pour la thèse slave, voir, entre autres, A. Florovskij, Чехи и восточные славяне, I, Prague, 1935, pp. 159-161 (*Práce Slovanského Ustavu*, XIII).

facile de multiplier des exemples pour ce nom qui est en passe de devenir la dénomination officielle des Russes.

Les textes que nous venons de citer, tout en employant le nom de Rutheni pour le peuple, continuent à se servir de Rusia, Ruscia, etc., pour indiquer le pays. Ce fait nous aiderait peut-être à comprendre pourquoi précisément le nom des Ruthènes celtes a été choisi pour désigner les Russes. Certes, l'identité de la première syllabe *Ru-* a été décisive et a servi de point de départ. Mais il se peut que le suffixe *-n- y* ait contribué également. En effet, le vieux russe opposait le collectif *Ruś,* qui désignait à la fois le peuple et le pays, au singulatif *Rusin* qui désignait «le Russe». On peut se demander dès lors si, en vertu d'une phonétique approximative, l'opposition : *Ruś/Rusin* ne se reflète pas dans l'opposition *Rusia/Ruthenus.* Dans quelques textes on trouve la forme *Rucenus* qui est encore plus proche de *Rusin* que ne l'est *Ruthenus*: la deuxième partie (1040-1077) des *Lamberti Annales* mentionne à quatre reprises le grand-prince Izjaslav appelé «Ruzenorum rex» ([26]). Le Codex 2 de Thietmar de Merseburg, c'est à dire, le remaniement de son *Chronicon* fait à Corvey au XIIe siècle, offre un «Ruscenorum rex» ([27]). Enfin, la *Chronica Slavorum* de Helmold (1169) donne a la Mer

([19]) Voir T. Milewski, «Pierwotne nazwy Rugji i słowiańskich jej mieszkanców», *Slavia Occidentalis*, IX, 1930, pp. 292-306; W. Steinhauser, 'Rügen und die Rugier', *Zeitschrift für slavische Philologie*, XVI (1939), pp. 1-16.

([20]) *M.G.H.*, *SS.*, III, p. 133.

([21]) *Recueil des Historiens des Gaules et de la France*, XI, p. 61.

([22]) *Ibid.*, p. 157.

([23]) *M.G.H.*, *SS.*, VI, p. 770.

([24]) *Ibid.*, XI, p. 74.

([25]) *Monumenta Poloniae Historica, ed. Bielowski*, I, Lwów, 1864, pp. 390-484.

([26]) *M.G.H.*, *SS.*, V, pp. 219, 230.

([27]) *M.G.H.*, *SS.*, Nova series, IX, p. 529.

Noire le nom de «Rucenum mare» ([28]). L'adjectif *Rucenus* est à la fois proche de *Rusin* et formé correctement sur *Rucia* à l'aide du suffixe *-enus,* fréquent au moyen-âge dans les noms de peuples (comme *Saraceni, Sclaveni*). C'est cet adjectif qui a pu déterminer le choix de la forme *Ruthenus.*

Le terme de *Ruthenia* pour *Russia* n'apparaît que vers le milieu du XIIe siècle. Le premier exemple semble se trouver dans une lettre écrite vers 1150 par Matthieu, évêque de Cracovie à saint Bernard de Clairvaux: « . . . in Ruthenia, quae quasi est alter orbis» ([29]). Vers la même époque on trouve un autre exemple dans la biographie de l'évêque Otto de Bamberg par Herbord (1159: «Ruthenia tota» ([30]). Mais cette forme, rare durant tout le moyen-âge, n'aura aucun succès et la combinaison courante restera celle de *Rutheni/Russia.*

Le terme de *Ruthenus* a été appliqué également au nom dynastique de la famille princière de Reuss (en Thuringie), et cela dès sa fondation, a la fin du XIIIe siècle, par Henri de Plauen-Reuss, fils de Henri Ier de Plauen. Le nom de Reuss apparaît pour la première fois en 1289 ([31]) et la forme Ruthenus, qui n'en constitue que la traduction latine, en 1292 ([32]). L'origine même du nom de Reuss n'est pas tout à fait claire. Il existe une thèse qui le met en rapport avec les anciens noms allemands pour le terrain défriché, *reuth, riute, geriute, geroit,* etc., qui

([28]) Ed. B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1909, p. 6. (*Scriptores rerum germanicarum in usum scholarum*). Pour désigner le pays, Helmold ne se sert que de la forme *Rucia.*

([29]) *Monumenta Polonaie Historica,* II, Lwów, 1872, p. 16.

([30]) *Monumenta Bambergensia,* ed. Ph. Jaffé, Berlin, 1869, p. 147 (*Bibliotheca Rerum Germanicarum,* V).

([31]) Henricus dictus Ruze; Henrich von Plawen, den man der Ruse nennit; *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* I. Band, herausgegeben von Berthold Schmidt, Jena, 1885. No. 236, p. 117; No. 241, p. 119.

([32]) Henricus advocatus de Plawe dictus Ruthenus, *ibid.,* No. 259, p. nennit: *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* I. Band, 132. Les chartes No. 136 (de 1266). No. 172 et 174 (de 1274), qui attestent les formes Ruthenus et Russze, sont des faux du XVe siècle (voir Willy Flach, *Die Urkunden der Vögte von Weida, Gera und Plauen,* Greiz, 1930, p. 122).

ont donné d' innombrables noms de lieu (***Rodungsortsnamen***) ([33]). La thèse traditionelle, cependant, continue à mettre le nom de Reuss en rapport avec celui de Russe. N'oublions pas que le fondateur de la dynastie avait pour épouse une petite-fille du prince Daniel de Galicie ([34]). Quelle qu'ait été la véritable origine du nom dynastique de Reuss, il ne fait pas de doute que dès le début ce nom a été compris comme l'équivalent de *Russe,* d'où sa traduction en latin par *Ruthenus.* Le doublet Reuss/ Ruthenus a été courant jusqu'à l'époque moderne.

Il convient d'ouvrir ici une parenthèse pour dire que le terme de Rutheni pouvait désigner au XIIe siècle non seulement les Russes, mais aussi les habitants slaves de l'île de Rügen dans la Mer Baltique. Le nom latin de l'île figure ordinairement sous la forme de *Rugia, Rogia, Rugiana, Ruiana, Rana,* celui de ses habitants sous celle de *Rugiani, Ruiani, Ruani, Runi, Rani.* C'est encore le début *Ru-* qui a dû mettre les chroniqueurs sur la piste des Rutheni. Cette forme n'est pas fréquente; je ne l'ai trouvée que chez deux biographes d'Otto, évêque de Bamberg: Ebo (1158) et Herbord (1159) ; on a vu que ce dernier emploie Rutheni également pour les Russes. Les deux auteurs se servent également du nom de Ruthenia pour désigner l'île elle-même ([35]).

L'évolution du couple *Rus(s)i/Rus(s)ia* vers *Rutheni/Rus(s)ia* semble avoir déterminé aussi celle de *Prussi/Prussia* vers *Prutheni/Prussia* «Prussiens/Prusse». Lorsque les deux nations sont mentionnées dans un même texte, elles accusent ordinairement des formes parallèles: Rucia/Prucia chez Thietmar de

([33]) F. V. Resch, *Über den Ursprung des dynastischen Namens Reuss. Beitrag zur Kenntnis der Urgeschichte des Voigtlandes,* Gera, 1874, p. 11. C'est grâce à l'obligeance de M. Günther Stökl, de Vienne, que j'ai pu utiliser les données de cet ouvrage très rare.

([34]) Robert Hänsel, *Russische Genealogie* . . ., Jena, 1940, p. 57 (*Beiträge zur Mittelalterlichen und Neueren Geschichte,* Bd. 13).

([35]) *Monumenta Bambergensia,* pp. 665, 684; 821-823. On notera que dans l'*article cité* de T. Milewski, consacré spécialement aux anciens noms de l'île de Rügen et de ses habitants, on ne trouvé aucune mention des formes examinées, pas plus d'ailleurs que des formes curieuses *Verani et Verania* employées par le même Herbord (pp. 808, 809). Celles-ci sont étudiées par Steinhauser, *art. cit.,* p. 15.

Merseburg, Ruci/Pruci chez Helmold, Rusia/Pruscia dans les *Miracula s. Adalberti* (XIe siècle) (36), Russia/Prussia dans la chronique de Kadłubek (37) ; «Pruthenos et Ruthenos» dans la chronique de Boguchwał (38) ; «ad perfidiam Rutenorum et Prutenorum», dans une lettre du pape Grégoire IX de 1232 (39), et ainsi de suite. Le terme de Pruteni était suffisamment courant au XVe siècle pour qu'un historien polonais, le chanoine Jan Długosz, ait pu donner à sa description des étendards pris aux Porte-Glaives allemands à la bataille de Grünwald en 1410, le titre de *Banderia Prutenorum* (Cracovie, 1448).

Dans l'usage latin de l'Europe Occidentale et Centrale le terme de Rutheni était synonyme de Russes, n'en étant que la simple traduction. Cette terminologie a permis de dire au baron de Herberstein, ambassadeur de l'Empereur à Moscou en 1517: « . . . populi omnes qui lingua Slavonica utuntur, ritum et fidem Christi Graecorum more sequuntur, gentiliter Russi, latine Rutheni appellati . . . » (40). A. Guagnini, historien italo-polonais du XVIe siècle, emploie les mêmes termes: « . . . Roxolani (quorum posteri nunc Rutheni sive Russi dicuntur)» (41). Aussi tard qu'en 1828, le chemiste G. Osann, de l'Université de Dorpat, a baptisé *ruthenium* le nouveau métal qu'il venait de découvrier parce qu'il l'a trouvé en Russie et dans du minerai provenant de l'Ural (42).

Cependant, si on lit attentivement les descriptions de Herberstein, de Guagnini, ou de tel autre écrivain latin du XVIe siècle, comme Possevin, on remarque facilement que le terme de

(36) *M.G.H., SS.*, IV, pp. 613, 615.
(37) *Monumenta Poloniae Historica*, II, p. 279.
(38) *Ibid.*, p. 486.
(39) *Historica Russiae Monumenta . . .*, ab. A. I. Turgenevio, I, St-Pétersbourg, 1841, p. 32.
(40) *Rerum Moscoviticarum Commentarii*, premier chapitre; cité d'après *Historiae Ruthenicae Scriptores Exteri saeculi, XVI*, edidit A. de Starczewski, Berlin et St-Pétersbourg, 1841, Ier vol., I, p. 3.
(41) *Rerum Polonicarum tomi tres*, Francfort, 1584, II, p. 16.
(42) *Annalen der Physik und Chemie*, vol. XIII, Leipzig, 1828, p. 291.

Rutheni est employé de préférence lorsqu'il s'agit d'opposer globalement les Slaves de l'Est aux autres Slaves ou au reste du monde. Et comme la religion orthodoxe est aux yeux de ces écrivains le lien le plus caractéristique qui unit ces Slaves

orientaux, le nom de Rutheni apparaît chaque fois qu'il est question de l'Orthodoxie orientale. Mais dès qu'il s'agit de faire des distinctions à l'intérieur même de ces Rutheni orthodoxes, les mêmes auteurs se servent plus volontiers du terme de *Moscovitae* pour désigner les habitants de l'Etat Moscovite, c'est à dire les Grands-Russes. Quant aux habitants du Grand-Duché de Lituanie, c'est à dire les Ukrainiens et les Blancs-Russes, les écrivains continuent à utiliser le terme de Rutheni qui acquiert ainsi une seconde valeur, plus restreinte. C'est de cette deuxième façon qu'il faut comprendre le passage où A. Guagnini parle de la diversité des langues slaves: «Moschovitae a Ruthenis aliquantulum, Rutheni quoque a Polonis et Masovitis, sic etiam Bohemi, Croatae, ab invicem idiomatis expressione, accentibus et prolatione, verborumque immutatione differunt, ita ut sese intelligere difficile possint» (43).

Cette spécialisation du terme de Ruthènes et son opposition à celui de Moscovites a commencé à s'imposer au XVIe siècle en Europe Orientale, et plus particulièrement en Pologne, dont la population était en partie composée de Ruthènes. Le célèbre écrivain polonais du XVIe siècle, Stanislas Orzechowski, né en Galicie Orientale et petit-fils d'un prêtre orthodoxe, pouvait dire de lui-même: «gente Ruthenus, natione Polonus». On sait par ailleurs que la terminologie officielle de l'Autriche-Hongrie, et cela jusqu'à une époque toute récente, désignait les Ukrainiens de l'Empire du nom de Ruthènes...

(43) *Op. cit.*, II, p. 14.

РУЧИ́СЬКО, ручи́ще, ручни́й... : рука́.

РЯ! interj. - a variable of гряк! q.v.

РЯБИ́Й 'speckled;-pock-marked;spotted', ModUk., BRu. ря́бы, Ru. рябо́й. - Deriv. ряби́на, рябі́ти, рябко́, ряботи́на, рябува́тий, рябу́ха, рябцу́н, рябчу́н; compounds: рябо-кри́лий, -ли́стий, -ко́рий, -шкі́рий, -що́кий. - Syn. покри́тий пля́мами, що виділя́ються на основно́му фо́ні, віспува́тий; брижува́тий.

PS. *rębъ/jь/'ts', IE. nasalized root**reibh-:**rembh- 'spotted, pock-marked', cf. Pokorny 859.

РЯД 'row, line, file; rank; range', MUk., OUk., OES. рядъ, BRu., Ru. ряд, Bu. ред, OCS. rędъ, SC. rêd, Sln. rêd, Cz. řád, Slk. rad, Po. rząd, LoSo. rěd, UpSo. rjada. - Deriv. рядо́/чо/к, ря́дчик, ряд́юга, рядови́й, рядно́, ряднина, ря́дний, ряди́ти, за́-, у́-ряд, уряди́ти, урядува́ти, урядо́вець, урядо́вий, уря́дник, -ниця. - Syn. шере́нга, лі́нія, ла́ва; місця́ в кіно́, в теа́трі йтп., розташо́вані в одні́й лі́нії; (арх.:) догові́р, уго́да; че́рга.

PS. *rędъ 'ts', IE. root **re/n/d-, evidenced in Lith. (Zhem.) rindà 'line' Latv. rida, ridams 'in a line-order', cf. Fraenkel 2,735, Pokorny 60, a.o.

- * -

С

С, с. — the twenty second letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name слово from OCS *slovo* 'word'; numerical value — 200; Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

с- prefix = з- before к, п, т, х see p. 402.

са́бад SoCp. 'free, clear, open, etc.', ModUk. first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 346). - Deriv. не́м са́бад 'must not'. FN. Са́бадош. Subst. мо́жна, ві́льно.

From Hg. szabad 'ts', Гнатюк, l. c.

сабія́ BrazUk. 'Braz. 'nightingale', first recorded in 1926 (Карманський 13). - Subst. птах, якого називають бразилі́йським слове́йком.

From Braz. Port. sabiá 'ts'.

са́бов SoCp. 'tailor', ModUk. first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 346). FN. Са́бо, Са́бов. - Subst. краве́ць.

From Hg. szabó 'ts', Гнатюк, l. c.

САМ, сама́, само́ see Самбі́р, Са́мо.

САМБІ́Р, Gsg. Самбора́, GN. Sambir, BRu., Ru. Самбо́р, Po. Sambor, etc.– Deriv. самбі́рка, самбі́рський, по-самбі́рському, -ськи; GN. Самбі́рщина, Стари́й Самбі́р; FN. Самбі́рський, Самбо́рський, Самбу́р/ський//Богдан 253/.

PS.* *Sam/o/borjь* – a possessive anthroponymic formation, f/e. explained as сам бір 'forest only'; the author devoted two articles to Самбі́р – one published in 1935 in *Język Polski* 20, pp.105-110, another in *Zeitschrift für slavische Philologie*, Vol.19, pp.69-74 (later reprinted in OnUVAN 15, pp.29-31); the following are his final conclusions re. the origin of Самбі́р:

Nachdem ich den Ortsnamen ukr. *Sambir*,[1] poln. *Sambor* in Galizien (südwestlich von Lemberg) als eine Possessivbildung vom Personennamen *Sam(o)bor* und Suffix- *jь* erklärt habe[2]), ist fast gleichzeitig eine andere Etymologie dieses Ortsnamens von V. Skoryk aufgestellt worden, die die Herkunft dieses Ortsnamens mit dem Pflanzennamen *sambir* — 'Purpurweide, Salix Purpurea' L. in Zusammenhang bringt[3]). Diese Etymologie wurde später von V. Kobil'nyk in einer Besprechung meiner Hypothese unterstützt[4]). Da zwei ganz verschiedene Etymologien desselben Ortsnamens nebeneinander nicht bestehen können, möchte ich im folgenden nochmals einige Bemerkungen über den hier uns interessierenden Ortsnamen vorbringen und vor allem das Verhältnis zwischen dem Appellativum *sambir* und dem Ortsnamen *Sambir* klären, was ich in meinem ersten Aufsatz unterlassen habe.

1) Aus meinen dialektologischen Notizen im Bojken- und Dniestrmundartengebiete in den J. 1935—1938 kann ich hier folgendes Material anführen: *do Sambori, pit Samborom, f Sambori, etc.*

2) O nazwie miejscowej Sambor, l. cit. in JP.

3) Pochodžennia nazvy mista Sambora, Litopys Bojkivščyny, Sambor 1935, Bd. V, S. 40—50

4) Litopys Bojkivščyny, Sambor 1936. Bd. VII. S. 71.

Die Etymologie *Sambir* aus: *sambir* ist unhaltbar und dies aus folgenden Gründen:

1. Die geographische Verbreitung der Ortsnamen *Sambir, Sam(o)bor, Samborz,* ist größer als die des Appellativums: der Ortsname kommt auf dem ostslavischen sowie auf dem west- und südslavischen Gebiete vor, dagegen begegnet die Pflanzenbezeichnung *sambir* nur auf dem ukrainischen Gebiet und zwar — wie es scheint — nur in den westukrainischen Mundarten. Die Ortsnamen *Sam(o)bor, Samborz* sind nur als *Sam(o)bor* + *jь* zu erklären. Und:

2. Die historischen Belege weisen darauf hin, daß der Auslaut des Ortsnamens *Sambir* noch im 18. Jahrh. palatal gewesen ist, was in der polnischen Form *Samborz* (neben: *Samborza*)[1]) für diesen Ortsnamen zum Ausdruck kommt. Es ist also für die ukrainische Sprache eine ursprüngliche Form **Samboŕ* anzunehmen; dafür könnte auch das Beispiel въ Самбори aus dem 18. Jahrh. als Bekräftigung dienen[1]). Den harten Konsonanten des Ortsnamens *Sambir* kann man mit der Tatsache erklären, daß die ukrainischen Mundarten, in deren Gebiete die Ortschaft *Sambir* liegt, die Tendenz zur Entpalatalisierung des *ŕ* aufweisen, wie schon i. J. 1923 Nitsch im Język Polski, Bd. VIII, S. 83, hervorgehoben hat. Daraus folgt, daß der heutige ukrainische Ortsname *Sambir* in Zusammenhang mit den Ortsnamen *Sam(o)bor* und *Samborz* gebracht und so wie diese erklärt werden kann.

3. Neben der Bezeichnung *samb'ir* haben wir für die Purpurweide noch zwei parallele Benennungen: *samb'irka* und *samb'irśka verb'a*, wie Skoryk (a. a. O. 48) angibt. Die Etymologie dieser beiden Bezeichnungen kann man in folgenden analogen Fällen bestätigt finden: *poltavka* „Triticum" Art Weizen Makow.[2]) 381:

1) Vgl. das in dem oben zitierten Aufsatze „O nazwie miejscowej Sambor" angeführte sprachhistorische Material.

2) St. Makowiecki, Słownik botaniczny łacińsko-małoruski, Polska Akademia Umiejętności, Prace Komisji Językowej Nr. 24, Krakau 1936.

ON *Poltava*, *sudomirka* „Triticum" Art Weizen Makow. 381: ON *Sudomir*, *kolomyjka* „Achillea nobilis" Art Weizen Makow. 4: ON *Kolomyja*, *sambirka* „Salix Purpurea L.": ON *Sambir* und weiter: *oves podilskyj* „Avena sativa L." Makow. 51: LN *Podill'a*, *oves kavkaskyj* „Avena sativa L." Makow.: LN *Kavkaz*, *oves sybirśkyj* „Avena sativa L." Makow.: LN *Sybir*, *kukuruza bukovinśka* „Zea Mays L." Makow. 407: ON. *Bukovyna*, *verba sambirśka* „Salix Purpurea L.": ON *Sambir*.

Die Entstehung der beiden mit *sambir* alternierenden Formen ist also mit dem Ortsnamen *Sambir* verbunden; wenn es keine andere Etymologie für *sambir* bis jetzt gibt, so ist anzunehmen, daß diese dritte Form auch von dem Ortsnamen *Sambir* abgeleitet worden ist. Diese Annahme dürfte man nur in dem Falle bezweifeln, wenn durch historische Belege bewiesen werden könnte, daß die Pflanzenbenennung *sambir* älter ist als der Ortsname *Sambir*. Bis jetzt ist dies aber von Skoryk (und Kobil'nyk) nicht bewiesen worden und darum muß man diesen Ortsnamen weiter aus *Sambor* + *jь* erklären.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST S E L E C T I V E EDITION OF PARTS 17 - 22 /pages 401 & ff./

СА́МО 'Samo (name of the Sl. ruler,623-658)' ModUk.; BRu.,Ru.,Bu.,Ma. etc. ts. - Syn. На́зваволо́даря пе́ршої за́хідно-слов'я́нської держа́ви, в склад яко́ї вхо́дили зе́млі че́хів,морав'я́н,слова́ків,слове́нців, хорва́тів і ін. /623-658/.

In his article in *Names* 12:3-4,215-219, the present writer discussed the etymology of Samo as follows:

In 623 A.D., under the leadership of Samo, the Slavic tribes in central-eastern Europe successfully revolted against the Avars. Following the victory, the Slavs elected Samo their ruler. Because the Avars were not in a position to immediately organize a campaign of revenge the first historically known state of the Slavs thus came into being. Encouraged by the victory over the Avars Samo led his Slavs against the Teutonic Franks. He was successful again: under him the Slavs defeated the Franks under Dagobert near the Vogaste Castle in 631 A.D. Yet, Samo's empire, which comprised the area known today as southern Moravia, western Slovakia, and lower Austria, did not last very long. It disintegrated soon after his death in 658 A.D.

Nevertheless, considerable literature exists about the Empire of Samo.[1] The most recent critical survey of this body of material was written by F. Tiso in *Slovak Studies I: Historica* 1, published in 1961 by the Slovak Institute in Rome. In his article, "The Empire of Samo (623–658)" (pp. 1–21), the author deals with several aspects of the problem, including the etymology of the name of Samo. He

[1] To quote only a few works: J. Goll, "Samo und die karantanischen Slawen," *Mitteilungen des Instituts für die österreichische Geschichte* 11, Wien 1890; M. Korduba, "Perša deržava slovjanśka," *Zapysky NTŠ*, 13, Lviv 1896; G. Vernadsky, "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17 (1944–1945), 315–328; G. Łabuda, *Pierwsze państwo słowiańskie. Państwo Samona.* Poznań 1949; K. Oettinger, *Das Werden Wiens.* Wien 1951, a.o.

explains it as being of Celtic origin, following A. Holder who in his work, *Altkeltischer Sprachschatz* (Leipzig 1904), lists a large number of Celtic personal names containing a compound-forming element *Sam-*, *Samn-*, *Samo-*, etc. Tiso concludes, "Today the Celtic origin of the name Samo is beyond any doubt" (op. cit., p. 16). Yet, in my opinion, there are serious doubts as to the Celtic origin of this name.

First of all, there is no historical reference to Samo as having been a Celt. Some medieval chroniclers designate him as a *Slav*, cf. *Samo nomine quidam Sclavus*,[2] or *Samo dux Sclavorum*;[3] the others refer to him as to a Frank, cf. *Homo nomen Samo natione Francus de pago Senonago*.[4] Thus, there are only two ethno-lingual kinships of Samo historically proven – *Slavic* and *Teutonic* (Frankish).

IE root ***sōm-* : ***som-* 'the same; alone, etc.,' is evidenced in both Slavic and Teutonic languages by the same radical vowel -a-; cf. OCS *samъ, sama, samo* 'alone,' and the Slavic personal names *Sam, Samo, Sambor, Samobor, Samotulius*,[5] all reflecting the long ō-vowel (IE ***sōm-*) and meaning 'alone.' The Teutonic correspondences are based on the short o-vowel (IE ***som-*), cf. OIc. *samr, inn sami* 'the same,' OHG *der samo* 'the same,' Got. *sama-kuns* 'of the same kin,' E. *the same*, etc.[6] As far as the meaning is concerned the Slavic forms are more convincing with reference to a ruler: while Teutonic material testifies the meaning 'the same,' the Slavic correspondances have support in Greek compounds as, e.g., *autómaxos* = Sl. *Sam/o/bor*,[6] or *autokratos* = Sl. **samodьržьcь*, Russ. *samoderžec*, etc.[7]

There are, however, some arguments for the Slavic character of the name Samo which so far have been disregarded, and which the present writer would like to bring to the attention of scholars. This argument is based on the historical fact that Samo was actually the ruler of Slavs from 623–658, and, consequently, his name was used by the Slavic speakers of that time in association with the genuine Slavic words based on the pronoun *samъ, sama, samo* 'alone.' Even admitting the Teutonic (or very doubtful Jewish or Celtic) origin of the name nobody can deny that the Slavic subjects of this ruler pronounced and associated this name only with their own onomastic and appellative material which, in its ultimate instance, led to this pronoun.

Samo appears on the historical scene as the first ruler of Slavs. This fact suggests another argument which supports the above statement. Whatever was his ethno-lingual background (i.e., Slavic, or Teutonic) his first historical appearance is connected with the Slavic element of the 7th century of our era. Accordingly, his name must have been used by historiographers of that time in its Slavic form, setting aside the problem whether it was of Proto-Slavic or of Teutonic origin.

Hitherto there has been a basic error in the investigation of both the origin and name of Samo; namely, the identification of the ethno-lingual affiliation of the ruler himself with the origin of his name. Meanwhile, it is a well-known fact that personal names not

[2] Cf. "Conversio Bogoariorum et Carantanorum", *Monumenta Germaniae Historica*, 9, Ch. 4.

[3] Cf. *Monumenta Germaniae* 13,7, quoted after F. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, Heidelberg 1927, 94.

[4] Cf. "Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV," *Monumenta Germaniae Historica*, Scriptores Rerum Merovingicarum, 2, Ch. 48.

[5] Cf. Miklosich, l.c.

[6] Cf. J. Pokorny, *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*, 1 (Bern-München 1959), 902–905.

[6a] Cf. J. B. Rudnyćkyj, *Onomastica* 15, 29–31.

[7] The explanation of Samo as an abbreviation of *samoderžec* is suggested, among others, by G. Vernadsky: "While the name Samo may be derived from the Celtic, it also may be explained as a Jewish name (an abridgement of Samuel) or derived from the Slavic pronoun *sam* (of such composite Slavic words as *samoderžec* autocrat"); cf. his "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17,323–335; Tiso, op. cit., 14 calls it a "fantastic speculation with respect to the name of *Samo*" forgetting that his own speculation seems to be more "fantastic" than that of Vernadsky!

necessarily must be identical with the ethnic origin of their holders. Thus, e.g., *George*, the name of kings of Great Britain, does not necessarily mean that their national origin was Greek;
In our case, similarly, the name of Samo must be kept separately from all possible ethnic affiliations of him as a personality. In other words, the above-quoted data of Fredegar (*homo nomen Samo*) must be kept separately from *natione Francus* on the one hand, and the statement of other chronicles (*Samo nomine*, from *quidam Sclavus*) on the other. Most historians, including Tiso, identified both aspects of the investigation; and this error naturally led to their conclusions, biased in one, the Teutonic,[8] or another, the Slavic,[9] direction. Very few scholars considered the name exclusively as a name without the ethnic kinship of its holder. Among this latter group, F. Miklosich compared this name with Slavic anthropo- and toponymic material as well as with Teutonic *selb* and Greek *autós* and, quoting only *Samo dux Sclavorum*, did not emphasize his national background.[10]

It is clear that the fundamental assumption underlying Miklosich's etymology of the name is the supposition that Samo, being *dux Sclavorum*, was actually called that name by the Slavs; and, consequently, even if the name was not of a PS origin, it was adopted by them in association with the pronoun *samъ*, *sama*, *samo*. In the latter instance we would have a kind of "onomastic folk etymology" based on the native material.

[8] E.g. V. Novotný, *České dějiny* I, 1, Praha 1912, 211; G. Sappok, "Grundzüge der österreichischen Herrschaftsbildungen im frühen Mittelalter." *Deutschland und der Osten*, Leipzig 1942, 20.220–21, a.o.

[9] E.g. F. Palacký, *Dějiny národu českého v Čechach a na Moravě*, Praha 1930, 64.65; G. Krek, *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte*, Graz 1887, 321; F. Fasching, "König Samo." *Zweiter Jahresbericht der k.k. Staatsoberrealschule in Marburg*, 1872, 5–8; V. Pogodin, *Iz istorii slavjanskix peredviženij*, St. Petersburg 1901, 157, a.o.

[10] Op. cit., 94.

In quoting Teutonic correspondance of Slavic *samъ*, *sama*, *samo* Miklosich draws our attention to another possibility; namely, that the name Samo could have been a calque, a translation of OHG *selb* which was the basis of such names as *Selbo*, *Selbstherr*, etc.[11] Some scholars saw the origin of the name Samo in the first part of the **samodьržьcь*, i.e., self-governor, autocrat, monarch (Vernadsky, l.c.). Bachmann and Oettinger go so far as to deny the onomastic character of Samo and consider it as an appellative, a Slavic term designating the ruler in general. According to Bachmann, Samo was derived from the word **samovladьca* 'self-governor, autocrat' and was given to a new ruler only after his election to this post by the Slavs.[12] This hypothesis, however, must be rejected on account of the historical evidence. Samo is explicitly quoted by the chronicler as *homo nomen Samo*, i.e., as a man *named* Samo.[13]

The main weakness of Miklosich's etymology of the name under discussion is its final *-o* which hitherto has not been satisfactorily explained. Besides Samo, Miklosich quotes a Czech name *Sam* which, according to structural development of Slavic, is not only clear as far as its gender (m.) and form are concerned but can be successfully compared to such names as *Mal* 'little,' *Mil* 'misericors,' *Pak* 'validus,' a.o.[14] Masculine names in *-o* are not so frequent in Slavic onomastics. Moreover, they are considered as a kind of innovation in the Slavic onomatology.[15] A closer analysis of such names, however, like,

Old Polish *Żyro* 1198,
Old Polish *Wroto* 12th c.

[11] Cf. A. F. Pott, *Die Personennamen, insbesondere die Familiennamen, und ihre Entstehungsarten*. Leipzig 1859, 154, 227.

[12] Cf. A. Bachmann, *Geschichte Böhmens*, vol. 1, Gotha 1899, 86; Oettinger, op. cit., 55.

[13] Cf. Tiso, op.cit., 14.

[14] Miklosich, op.cit. 72, 74, 84.

[15] W. Taszycki, *Najdawniejsze polskie imione osobowe*, Kraków 1925, 52.

Old Polish *Boglo* 1290
Old Polish *Sędo* 13th c.
Old Polish *Falo* 1289
Old Polish *Niego* 13th c.[16]

and other names of that kind indicates that *Samo* is well motivated by the Slavic anthroponymic system, particularly in its early historical development.[17]

Paper read at the Annual Meeting of the *ANS* in Chicago, Dec. 30, 1963.
A lively discussion developed after the reading of this paper, A. Salys, J. Pauls, a.o., supporting the above explanation of the name of Samo.

СВАТ 'match-maker; father-in-law', MUk. на свата (1644 Бурячок 130), вЪ сватахЪ (1718 ibidem), OUk., OES. сватъ, BRu., Ru., Bu. сват, OCS. svatъ, SC. svȁt, Cz., Slk. svat, Po. swat, UpSo. svat. — Deriv. свато́к, сва́тонько, сва́точко, сва́тик, свату́ньо, сва́ха, сва́шка, сва́ня, сванню́тка, сва́шечка, сва́нька, свашище, сва́тати[ся], -ання, за-, по-сва́тати, -таний, -тання, сва́тьба, сва́т[ів]ство, -ський; FN. Сват, Сва́тик, Свате́нко. — Syn. весільний посередник; ба́тько до́чкиного чоловіка, синової жінки ба́тько, Бурячок, l.c.

PS. *svatъ 'ts', IE. root **su̯e-: **su̯ō 'his; hers', Бурячок, l.c., Преображенский 2, 255-256, a.o.

СВЕ́КОР 'father-in-law', MUk. свекор (1670 Бурячок 125), OUk., OES. свекоръ | свекъръ (ibid.), BRu. свёкар, Ru. свёкор, Bu. све́кър, SC. svȅkar, Cz. svekr, Po. świekier, etc. — Deriv. све́кра | свекру́ха, све́кронько, све́корко, свекру́ньо, свекри́сько, -и́ще, свекря́та, свекрі́вщина, і т.д. — Syn. чолові́ків ба́тько, тесть.

PS. *svekrъ 'ts', IE. **su̯ékuros | **su̯ekúros 'ts', being a compound **su̯e- 'his; hers' and **kuros, related to *kry-*kъrve 'blood', cf. Бурячок 124.

све́кра, свекру́ха see све́кор.

СВЕ́ТЕР, **све́дер**, also **сви́дир** AmUk. 'sweater', first recorded in 1934. (Bilash 572). - Subst. **светр**, **све́тер**.

From E. sweater 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 631.

СВИРИ́Д/ОН/ = **СПИРИДО́Н** PN. see vol.2, p.845.,the ultimate source being Gk. spyrís 'basket'.

свій, своя́, своє́ 'one's own; his, her[s]', MUk. свой, своя, своє, OUk., OES. свой, своя́, своє́, known to all Sl. — Deriv. своя́к, своя́чка, своя́киня, своя́чениця, своякі́вство, [по]своя́чити [ся], -я́чення, свійський, -кість, за-, при-сво́ювати, -ання, присві́йний, в[о] своя́си. — Syn. що нале́жить кому́сь, вла́сний.

PS. *svojь, *svoja, *svoje 'ts', IE. root **su̯e-: **su̯ō- 'ts', Преображенский 2,263, Бурячок 132, a.o.

свість arch. & dial. also свісьць, свисьть 'sister-in-law', MUk. по своей свѣсти (1455 Бурячок 115), у ей Гапки, свести (1698 ibid.), OUk., OES. свесть, known to other Sl. — Deriv. сві́стонька, свéшенька. — Syn. сестра́ дружи́ни, своячка, своякиня, шваґро́ва.

PS. *svьstь/*svěstь 'ts' with root **su̯e- 'his, hers', Miklosich 331-332, Brückner 537, Бурячок 114,

СВЯТ, СВЯТИЙ see the following entry.

СВЯТОГО́Р 'Svjatohor, Svjatogor' (name of the hero of bylina) ; ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. etc. ts. Syn. на́зва геро́я однойме́нної били́ни.

In his article in *Names* 10:4, 229-232, the author of this dictionary discussed the origin and meaning of this name as follows:

UNLIKE THE LITERARY AND HISTORICAL RESEARCH WORK on the Eastern Slavic *bylina* about *Svjatogor* the linguistic and onomatological investigation of the subject is not quite satisfactory. The latest word in this respect comes from Max Vasmer who in his etymological dictionary offers the following explanation:

"*Svjatogor* — 'hero of the Russian folk-poetry with a supernatural strength.' He was regarded as **svjatъ Jegorъ* = Greek ἅγιος Γεόργιος 'Saint George.' On the other hand some etymologists derive it from *Svjataja Gora* 'Holy Mountain,' cf. Mazon, *Revue des Etudes Slaves* 12. 196 and following pages. According to Sobolevskij *Živaja Starina* 1, 2, 103 there is no name *Svjatogor* in the Old Russian anthroponymy, yet several place-names of that kind can be found, e.g., *Svjatogory* (Vologda), *Svjatogor* (Perm) ,*Svjatogorki* (Orel), *Svjatogory* (Kostroma) a.o."

Obviously the name *Svjatogor*, which is doubtlessly a compound, has not yet been satisfactorily explained. Both views quoted by Vasmer belong to the sphere of folk etymology. Since the *bylina* about *Svjatogor* is older than the Christianity in Rus' (Vladimir the Great, 988) the name of its hero cannot possibly be connected with Greek ἅγιος Γεόργιος. Equally uncertain is the explanation deriving the name from *Svjatyje Gory* 'Holy Mountains' which was put forward by V. Miller in 1881. Slavic topographic names of persons usually have suffixes *-ьskъ*, *-ьсь*, *-ěninъ/-janinъ*, *-akъ*, *-itjь*, etc. Thus, if the name of the *bylina* hero were derived from *Svjatyje Gory*, he would be called:

Svjatogorьskъ or *Svjatogorskij*
Svjatogorěninъ or *Svjatogorjaninъ*, *Svjatogorec*, etc.

Even such names as *Svjatogor* in Russian toponymy go back to suffixal formations *Svętogor* + *jь* being possessive types of place-names like *Jaroslavl'*, *Peremyšl'*, *Dobromil'*, etc.

The first scholar to doubt *Svjatyje Gory* as the explanation was Myxajlo Hruševśkyj in his *Istorija ukrajinśkoji literatury* (History of Ukrainian literature), 4. 223. Many scholars — he says — wondered where, in effect, these *Holy Mountains* were, and nobody had proved their existence. Thus — Hruševśkyj concludes — perhaps there were no mountains under this name, and it is quite possible that they were entirely a literary creation. Unfortunately, however, Hruševśkyj does not offer any theory regarding the origin of the name *Svjatogor*.

The *bylina* about *Svjatogor* contains no mention of the *Holy Mountains*; on the contrary, it emphasizes the *open field* as the place of the action. Let us first of all examine the contents:

Svjatogor prepared himself to take a ride into the open field,
He harnesses his good horse
And rides into the open field.
There is no one with whom Svjatogor can measure his strength,
And his strength in his veins is overflowing.
The strength is adding to his weight like a heavy load.
And so Svjatogor says:
"If I could find the point of departure of the earth, I would lift the whole world up."
Svjatogor finds a saddle bag in the field.
He takes the whip, hits the bag — it does not move.
He pokes it with his finger — it does not move again.
Pulling with his hand from the horse, it cannot be lifted.
"For many years I rode around the world,
But I have not come upon such a wonder.
I have not seen such a wonder!
A little saddle bag that does not move, cannot be lifted."

Svjatogor gets off the good horse.
He tries to lift the little bag with both his hands.
He lifted the little bag above his knees,
And Svjatogor sank into the ground up to his knees.
And on his white face, no tears, but blood is flowing.
Where Svjatogor falls, from here he could not get up.
Here was his end.

From the above text we see that Svjatogor's main characteristic is his unusual strength. However, he never applies it for a useful purpose. He likes to boast and waste his strength carelessly. Little wonder, therefore, that he has to die. As such Svjatogor has absolutely no saintly qualities and in the *bylina* he is presented as a negative hero.

Keeping in mind that primitive names originally were consistent with the character of the individuals concerned, we come to the conclusion that the first part of the name **svęto-* has nothing to do with 'saintly, holiness,' but with the primary meaning of the term — 'strong, mighty.' Such a meaning was ascribed to this root by the "patriarch of Slavic onomastics," Franz Miklosich. In his work on the formation of Slavic persona names he states the following:

Daß bei dem Thema *svętu* in Personennamen nicht an den christlichen Begriff heilig zu denken ist, beweist das hohe, in das Heidenthum zurückreichende Alter der damit zusammenhängenden Namen: so wie heilig auf den Begriff heil, so muß svętu auf den Begriff stark zurückgeführt werden ... Vgl. goth. svinths δυνατός, ἰσχύων, ἰσχυρός Ztschr. 8. 58. ἱερός Ztschr. 2. 274. Vgl. ahd. suind violentus Förstem. 1135; ἱερός, ἱερόθεος..."

This view was accepted by other Slavists, such as A. Brückner, V. Machek, a.o.; and such names as Eastern Slavic *Svjatoslav*, *Svjatopolk*, Czech *Svatobor*, *Svatopluk*, Polish *Świętobor*, *Świętomir*, etc., were connected with **svęto-* 'strong, powerful.'

As far as the second part of the name is concerned we refer the reader to the root *gor- 'incendium' (Miklosich), *gorjǫ — gorěti* 'to burn' (Berneker). It is known from such names as Polish *Gorzysław, Cieszygor, Dalegor, Dziwigor*;[0] Czech *Hořivoj*; Bulgarian *Gorislava*; Eastern Slavic *Gorislav(ič)*, *Horyslav*, etc., and the simple suffixed names *Gorin, Gorun, Goreta, Gorzesz*, etc.[1] The name **Svętogor* would correspond exactly to the name **Bolьjegor* (Polish *Bolegor*)[2] having an adjectival root in the first and a verbal one in the second part of the compound. Furthermore **Svętogor* is motivated in the Slavic anthroponymic system by such names as *Bolebud*,[3] *Hrdebor*,[4] *Dobrovit*,[5] *Dragokup, Dragoljub*,[6] *Radsul* (from **Radosulь*),[7] etc. In this connection the name *Svjatogor* would mean 'one burning with power, one who is superfluously strong.' This semantic explanation is wholly supported by the contents of the *bylina*.

In conclusion it might be stated that the name *Svjatogor* is an onomastic *hapax legomenon* — and a "meaningful" name illustrating the contents of the *bylina* itself. Hruševśkyj's assumption that it is a poetical creation is supported by the above etymology of the name. It might be considered a folk-poetical interpretation of the name *Svjatogor* on one side, and an onomastic neologism in the field of namelore on the other.

(From a paper read at the Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, December 30th, 1961.

A lively and interesting discussion developed after the reading of this paper. The author is indebted to M. Semchyszen, J. Pauls, and especially to A. Senn for their criticism and advice, which enabled him to refine his etymology. Thanks are also due to V. Kiparsky for his remarks and particularly for his contribution of a Russian dialectism *zimogor* 'a winter-dweller in Northern Russian bushes' which structurally supports the author's explanation of the name *Svjatogor*.)

[0] Witold Taszycki, *Rozprawy i studia polonistyczne. I: Onomastyka*. Kraków, 1958, p. 68.
[1] Miklosich, op. cit. 50.
[2] Taszycki, l.c.
[3] Miklosich, op. cit. 35.
[4] Miklosich, op. cit. 52.
[5] Miklosich, op. cit. 56.
[6] Miklosich, op. cit. 58.
[7] Taszycki, op. cit. 66.

СВЯТОПО́ЛК PN. 'Svyatopolk' OUK. ГИ ПОМОЗИ РАБѢ СВОЕИ ОЛИСАВѢ СТОПЛЪЧИМА ПЕРИРУСЬСКЫИ КЪНАГЫНИ А ЛЗЪ ДОПИСЪ СЫНЪ СЪЧИИ (XII c), ПРИ ДЕ КНАЗЬ СТОПЪЛКЪ (XI c), МЦА ДЕКЕМБРА ВЪ Ѕ. ЕСЪБО РИЩА МИРЪ НА ХЕЛАНИ СВАТОПЪЛК ВОЛОДИМИРЪ И ОЛЬГЪ (XI c), (К Соф графіто); RU. Святопо́лк.-

-DERIV. Святопо́лкович, Святопо́лківна.-

FROM *svętъ 'strong' AND *plъkъ 'host,' THE ULTIMATE SOURCE BEING OCS-GK. Sfentóplcros, Фасмер3,585, Петровский 196.

/T.S./ See also the preceding entry.

СВЯТОСЛА́В PN. 'Svyatoslav' OUK. Ѕ ЛЕТА КЪНАЖИ НАЗ СВАТОСЛАВЪ МЦА МАРТА ЬДЬНЬ РОУГАВЪ ДАНА ГАВСВ----Ь ЕNИ------ НЕДЕЛЬ: ВЪ ПАМАШЬЕТИЮ СВАТОСЛАВЬА | МИНЬ | (XI c), (К Соф графіто); RU. Святосла́в.-

-DERIV. Святосла́вович, Святосла́вівна.-

-FN. Святосла́в (Богдан 295).-

FROM *svętъ 'strong' AND *slava 'glory'. Фасмер3,664, Петровский 196,197, Miklosich, Bildung, 95,96 (*svętъ 'strong') /T.S./

See also Святого́р.

СВЯТОСЛА́ВА : Святослав

СВЯТО́ША : Свято-по́лк, -сла́в.

СЕКСО́Т SovUk. 'prisoner-informer', ModUk., Ru. сексо́т. – Subst. доно́щик у тюрмі́, концтаборі.

From Ru. сексо́т = секре́тный сотру́дник, Galler 176

СЕЛО́ 'village', MUk., OUk., OES. село, known to all other Sl. – Deriv. се́лище, сільце́, посе́лення, сільський, селяни́н; SovUk.: сіль-: -акти́в, -ра́да, -виконко́м іт п. – Syn. немісь-ки́й насе́лений пункт.

PS.*sedlo 'ts', IE.root **sed- 'to sit' with formations in most IE.lgs., cf. 884-887.

СЕЛЮ́К, СЕЛЮ́Х : село́.

– * –

СЛОВО К ЧИТЕЛНИКАМ
справедливым и зацным:

... а ѿ бо́лшей [пра́ци] сами́ся постара́йте,
и́нших мене́ оувесела́йте!

JBR. / Л.З.

СЕМЕ́Н, СИ́МОН, arch. СИМЕО́Н PN. 'Semen, Symon, Simeon'; MUk. Сі́мωнъ (I627 Беринда), Симо́на, Сѷмона, Симина, Сі́меωна, Сі́меω(н)а, Симео(на), Семіωна, Семена Gsg. (I484 Пом'яник), OUk. м[ѣся]ца аугоуста въ ке преставися раба б[о]жиа ана пъпадиа сьмьюна (XIII–XIV c), г[оспод]и помози рабоу своемоу съмеонови гр[е]шьникоу якоты есть ызстъноу (XII c), м[ѣся]ца ѥнаря въ л с[вя]т[а]го ип[олн]та кри[ла] земли княгыни Боянию Всеволожая перебъ с[вя]тою софиею передъ попы а тъ былъ попинъ якимъ дъмило пателе н стнпъко михалько нъжьнови чьмна данило марко сьмьюнъ мих[аи]л елисави ниньчь иванъ иванъ чьинъ туд оръ тоу бъиновъ нальна копыло вничьту доръ бързати чьля передъ тими послухы купи земаю кнагыни всю а въдала на ниеи семьдесятъ грнвьнъ соболини а в томь а ранищь сьмьсъту грнвьнъ – (XII c), (К соф графіто); Ru. Семе́н.–

–Deriv. Семе́нович, Семе́нівна, Симо́нович, Симо́нівна, Симео́нович, Симео́нівна, Семе́нко, Се́ник, Сень.–

–FN. Семе́н, Семенче́нко, Семенчу́к, Семенчик, Семенчи́шин, Семе́нців, Семе́нця, Семене́ць, Семене́чко, Семене́нків, Семене́нко, Семе́нів, Семе́нко, Семено́вський, Семено́з, Семе́нський, Семеня́к, Семеня́ка, Семе́ник, Семени́шин, Семеню́к, Семео́нів, Сіменовський, Сімено́вич, Сімещу́к, Сіметю́к, Сімко́, Сі́мон, Сімончу́к, Сімоненко, Сімоно́вич (Богдан 257,273).–

–GN. Семе́нівка.–

–Subst. MUk. слухаючій а̑ бл[а]гослу́хнѵ, I627, Беринда.

From Gk. Symeon, the ultimate source being Hb. Shimʿōn 'hearing' from shāmaʿ 'he heard'; Klein 2, 1445, Петровский I98.

/T.S./

СЕМИГИ́НІВ GN. 'Semyhyniv (name of a WUk. village)', ModUk.; Po. Siemiginów. - Deriv. семиги́нівський, по-семиги́нівському, -ськи.

The author devoted a special article to the explanation of this name in ONUVAN 15,48-49; here are his findings in this field:

Немає в топономастичному українському, чи взагалі слов'янському, назовництві подібних місцевих назов і немає тим самим із чим її порівняти. Історичні записи тієї назви теж нічого не кажуть, бо вони — наприклад, de Syemygynow, 1472 A.G.Z.[1]) XIX, 542; 1491 A.G.Z., XVIII, 306; in villa Szyemygynow, 1501, A.G.Z., XVIII, 544; versus Szemygynow, 1534, A.G.Z., XIX, 590, і ін. — вказують тільки на те, що ця назва продовж століть не підпала ніяким формальним перемінам.

Народні пояснення цеї назви такі: За татарських нападів на село „що семий гинув" у боротьбі з ними. Інший знову переказ подає, що в часі татарських нападів у селі найшовся такий добрий лучник-стрілець, що вбивав на дуже далеку віддаль, „що семого татарина". Отже, тому, що кожний „семий із татарського загону гинув" у тому місці, тому й село прозвали Семигинів[2]). Та ці пояснення, хоч які дотепні, не видержують критики, коли взяти під увагу словотворчу будову цеї назви.

Наросток -ів (*-овъ), що його можемо без труду виділити в назві Семигинів, вказує на те, що її треба лучити, як тип із такими топографічними назвами, як, наприклад: Львів, Харків, Станиславів, Болехів і ін. Такі назви признано у слов'янській ономастиці (з деякими влучними застереженнями[3])) за присвійні (посесивні) назви. Вони вказують здебільшого на закладчика або власника оселі, отже: кн. Льва, (якогось невідомого ближче) Харка, Станислава, Болеха й ін. Так само місцева назва Семигинів вказувала б на те, що місцевина, означена нею, належала колись до людини із прізвищем Семигин, отже, що ця місцева назва належить до присвійного типу назов.

Тільки ж залічивши відіменну місцеву назву до присвійного типу, ми ще не вияснили її зовсім. Треба ще розв'язати особову назву, що находиться у пні місцевої назви, т. зн., вияснити щодо значення й походження особову назву Семигин.

З уваги на формальну будову особова назва Семигин це складене слово із двох членів: Семи- й -гин. Щодо члену гин, то він зв'язаний формально та значенево з дієслівним коренем, що находиться у таких словах, як українські: гинути, польські: ginąć московські: гинуть, стцсл.: гыбнати й ін.

[1]) Akta grodzkie i ziemskie.. Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

[2]) Із власних записів у терені влітку 1937. р.

[3]) Fr. Miklosich: Die Bildung der slavishcen Personen und Ortsnamen (1860–74). Передоук: Гайдельберг, 1927. T. Wojciechowski: Chrobacja, Rozbiór, starożytności słowiańskich, I, Kraków, 1873; Fr. Bujak: Studia nad osadnictwem Małopolski. Rozpr. Wydz. Hist.-filozof. Ak. Um., XLVII, 1905 і ін.

Не такий ясний перший член: семи та його значеневий зв'язок із словом -гин. Щоби це збагнути, треба порівняти його з іншими українськими, чи взагалі словянськими особовими назвами, де виступає цей член. Тут у допомогу приходять такі назви, що їх можемо відтворити із наших прізвищ[2]), як Семикрас (прізвище: Семикрасич, Жер.[3]), III, 178), Семирад (прізвище: Семирадський Жер., IV, 117), Семир-Семимир (прізвище: Смиренко) й ін. й такі, що їх можемо відтворити з місцевих назов, наприклад: Семигост (білоруська місцева назва: Сємігосцічи) й ін. Ці назви вказували б на те, що слово семи- можна лучити з числівником сім, семи (7), що виступає в першій частині таких складених слів, як семираменний, семикутник, семибічний, семистінний і ін.

Коли порівняти такі старо-польські особові ймення, як Siemowit, Siemomysł, (Siemimysł), Siemirad, Siemisław ін.[4]) чи їх українські відповідники в роді Сімовит (прізвище: Сімович), то вийде ясне, що першу частину цих назов треба вязати з коренем, що тепер в українському слові сім'я, сім'євий. Чергування цього корення в теперішній українській літературній мові сімя: семя сімєвий: семєвий вказує на те, що й згадані вгорі назви Семирад, Семимир, Семигост, могли виступати й у формі Сімирад, Сімимир, Сімигост, хоч така до сьогодні в українській мові не вдержалася.

Все ж таке зіставлення назов каже виразно вязати корінь у назвах типу Семовит, Семирад: Сімирад[4]) і ін. первісно не з числівником сім: семи (7), але з іменником сем'я: сім'я. З цим теж іменником треба зв'язувати перший член особової назви Семигин, що находиться в місцевій назві Семигинів.

Коли ж іде про значеневу сторону назви Семигинів чи інших угорі наведених назов, то тут тільки приблизно можна подати, що вона могла вперше відноситися до „людини, якій вигинула сім'я", так як назви Сімомисл, до людини, що думає, „дбає про семю". Семислав до „людини, що славна (наприклад великою) семєю", Семимир до „людини, що славна з мирного, сімєвого життя" й ін.

Збираючи в висновки все вгорі сказане, треба ствердити, що місцева назва Семигинів у Стрийщині це:

1. відособова назва присвійного типу,
2. її пень творить складена особова назва Семигин, що має в першій частині корінь сем(я), у другій гин(-ути) й визначала колись у давнину „людину, що їй вигинула семя"; ця назва стоїть у споріднені з такими словянськими особовими назвами, як Сімовит, Семигост, Семирад, Семимир і ін., і сягає до дуже глибокої (передісторичної) старовини своїм походженням.
3. людова етимольогія цеї назви „що семий гинув" це пізніш доброблене пояснення до готової вже назви; воно спирається на звуковій подібності: Семигинів: семий гинув...

[1]) E. Berneker: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Гайдельберг, 1908—13, 235—6 стор.

[2]) Пор. Яр. Рудницький: Чому Ярослав Галицький названий »Осмомислом«?. Життя і Знання, X, (1937), 278—9. стор.

[3]) Жерела до історії України-Руси, видає Археографічна Комісія Н. Т. Ш. у Львові, т. III., 1903.

[4]) W. Taszycki: Najdawniejsze polskie imiona osobowe. Polska Ak. Um., Краків, 1925, 94—95. стор.

СЕРЕБРО́, СРІ́БЛО' 'silver', MUk. серебро/сребро (XУ с., ССМ 2), OUk.OES.серебро́/срѣбро/сребро, Ru.серебро́, OCS.sьrebro, Po. srebro, etc. - Deriv. срі́бний, срібня́к/сере́бренник. - Syn. дорогоці́нний мета́ль; OUk. срі́бна моне́та Володи́мира Вели́кого: cf. JBR.-Arch. 133:

Volodymyr's серебро́ (silver coin) - shows the ruler on obverse and Jesus Christ on reverse. The coins were struck shortly after the empire's conversion to Christianity in 988.

PS.*sьrbro 'ts' being most likely a borrowing from Orient, cf.Vasmer[2] 3, 606.

СЕРЕД 'amongst; between', MUk.,OUk.,OES. середъ, средъ/срѣдъ, known to all other Sl. - Deriv. середи́, посе́ред, середи́на, сере́дній, осере́док, осере́дній, середа́, зосере́дити, зосереджувати, середня́к, середньо-ві́чний, - язико́вий, середо-пі́стя, -хре́сний, середо́дня, середу́щий, середу́льний. - Syn. між, промі́ж; під час, в умо́вах чого́сь.

PS.*serdь 'ts', IE.root **k̑erd- 'heart', cf. Pokorny 579.

СЕРЕДА́ : серед, see the preceding entry.

СЕРЖА́НТ ModUk. -

са́рджент AmUk. 'sargeant', first recorded in 1963 (Bilash 556). - Subst. моло́дший старши́на.

From E. sargeant 'ts', Bilash, l. c.

серкува́ти BrazUk. 'to enclose', first recorded in 1965 (Wouk 53). - Subst. обгоро́джувати, Снс.13,11.

From Port. cercar 'ts'.

СЕРП 'sickle', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. се́рпик, серпо́вий, се́рпень, серпне́вий. - Syn. при́лад стина́ти збі́жжя.

PS.*sьrpъ 'ts', IE.**sr̥p-: **serp-, cf. Lith. sirpis, Gk. hárpē, Lat. sarp[i]ō 'I cut', OHG. sarf, MHG. sarph, ModHG. scharf 'sharp', a.o.; Trautmann 261, Pokorny 911-912.

СЕ́РПЕНЬ : серп.

СЕ́РЦЕ 'heart; centre', MUk. серьце, OUk., OES. сердце, сьрдце, сьрдьце, срьдьце, known to all other Sl. - Deriv. се́рденько, -ечко, серде́чний, се́рдити/ся/, серце́вий, серцеви́на, серце-ві́дець, -зна́вець, -їд, -биття́ йтд. -Syn. центра́льний о́рган кровоно́сної систе́ми; (перено́сно:) осере́док почутті́в, на́строїв, пережива́нь люди́ни; фо́рма лю́бовного зверта́ння.

PS.* sьrdьce a dimin.form of *sьrdo, IE. root **k̂erd-: **k̂r̥d- 'heart' with formations known to most IE.lgs., cf. Pokorny 579-580.

СЕСТРА́ 'sister', MUk., OUk., OES. сестра, BRu. сястра́, Ru. сестра, OCS. sestra, Bu. сестра́, SC. séstra, Cz., Slk. sestra, Po. siostra. - Deriv. сестри́ця, сестри́ч[ень]ка, се́струся, сестру́ня, -нька, се́стронька, сестри́на, сестрінча́[тко], сестри́сько, -ище, сестрі́нець, -інка, посе́стра, посе́стриця, [по]сестри́тися; here also: сестра-жалі́бни́ця, двою́рі́дна, зве́дена, моло́чна, меди́чна сестра́ = медсестра́, MUk. сестринец[ъ], сестринок[ъ], сестрьнка, OUk., OES. сестричичь, сестричьна (Бурячок 73). - Syn. жіно́че відгалу́ження пе́ршої бокові́ лі́нії спорі́днення; рі́дна сестра́, Бурячок 71.

PS.* sestra, IE.** su̯e-sōr 'ts', see p. 513.

СИН 'son', MUk., OUk., OES. сынъ/сн͠ъ, BRu., Ru. сын, OCS. synъ, Po. syn, known to all other Sl. - Deriv. сино́[чо]к, сино́нько, сину́сь[о], си́нко, синя́тко, синеня́[тко], сино́чичок, си́ничок, си́ничичок, сину́ньо, сину́нько, си́ньцьо, сину́ньцьо, сину́ля, сину́лька, сина́ш[ко], сини́сько, -и́ще, сино́га, синя́га, си́новий, сині́вство, -ський, в-, у-синови́ти, в-, у-синовля́ти, Wol. в-, у-сино́влювати, в-, у-синовля́ння, в-, у-сино́влювання, MUk. сыно́чокъ, усыне́ние, оусыновле́ніє (Беринда 1627), OUk., OES. сынокъ, сыновениѥ, оусынити, оусыняти (Бурячок 35), сынопорождениѥ, сыноположениѥ, сынотворьство; here also ModUk. синовбивство, па́синок (also AmUk. for: 'pacer, pacemaker', JBR. 1981). - Syn. на́зва чолові́чої спорі́дненості по прямі́й лі́нії пе́ршого сту́пня; хло́пець, Бурячок 32.

PS.* synъ, IE.** sūnus 'ts', root ** sū- 'to give birth, beget' and suffix ** -nu- with orig. meaning 'the born one', cf. Delbrück 453-454, Pokorny 913, Kluge 337, Бурячок 33, Трубачев 1,48-54, a.o.; see also this ED, vol. 2, 513.

СИНГИ́Ч-АГА́Ч, also Джан-ги́с-ага́ч 'solitary tree', the former used by Т.Шевченко in his poem У Бо́га лежа́ла соки́ра, the latter under a picture of the said tree, cf. Шевченко 2,249; like недо́світ, a.o., it seems to be Shevchenko's *hapax legomenon*.

In a special article devoted to this word in Київ 12:3,pp.25-26, the present author extensively discussed the origin and pertaining literature re. сингич - агач ; he came to the conclusion that it was Shevchenko's borrowing... from Kirghiz džangis-agač with a methathesis of "s" and "dž," vowel assimilation "a" to "i," and unvoicing of the final "dž" to "č": "singidž" — "singič." Janów: through Ru. mediation, Studia 8, 203-209. The word cannot be derived from Tartar Sinderik-Agatsch (Br. Zaleski 1865) as suggested by Щурат, „Шевченкове дерево надії" offprint: Львів 1925.

The following are the details of this article:

В поезії „У Бога за дверми лежала сокира" Шевченко передає в поетичній формі зміст казахської легенди про „кайзака" (казаха), що вкрав в Бога сокиру, яка за кару зрубала всі дерева на казахській землі та спалила села. Осталося тільки одне „святе дерево" на казахських степах:

Одним-едине при долині,
В степу край дороги,
Стоїть дерево високе
Покинуте Богом . . .

Це дерево Шевченко називає „сингич-агач" і дає цій назві пояснення-примітку: „Одно дерево" (цитуємо за виданням „Кобзаря" Василя Доманицького з 1910 року, стор. 355 і 594).

Шевченкове пояснення залишилося единим до 1925 р., до статті Василя Щурата п. з. „Шевченкова поема надії". Щурат зв'язує „сингич-агач" із словом „синдерик-агач", що його як татарське наводить у своїх описах киргизьких степів Бронислав Залеський, приятель Шевченка з Оренбурга, надрукованих по-французькому в Парижі в 1865 р.: La vie des steppes Kirghizes, description, recits te contes. Paris 1865. Залеський дає образ цього дерева й старається пояснити його назву з татарської мови, а саме від слова „синдирмак" — ламати, розривати на шматки. „Святе дерево" — це дерево покрите шматками матерії, одягу. Згідно з старовинним казахським

звичаєм, проїжджі вкривають це дерево різними прикрасами, а зокрема шматками матерії, щоб переблагати Бога за свій гріх. Шевченко згадує про це ще в своїй повісті „Близнецы", а в наведеному вірші пише:

І кайзаки не минають
Дерева святого,
На долину заїжджають,
Дивуються з його
І моляться, і жертвами
Дерево благають,
У їх бідній краю,

й так закінчує свою поезію.

Пояснення Щурата(-Залеського) не вдоволяло дослідників. Проти „татарського" виводу слова „сингич-агач" промовляли не тільки формально-звукові дані („сингич" дуже далеке від „синдрич"), але й те, що згадана леґенда не татарського, а казахського походження.

В 1958 році в виданнях Польської Академії Наук у Варшаві надруковано статтю професора Яна Янова п. з. Pochodzenie słowa syngicz-agacz w poezji Tarasa Szewczenki.[3] В цій статті Янів дає огляд цього питання й стверджує, що назви „сингич-агач" не можна пояснити з літературної спадщини Шевченка. Шевченко залишив образ згаданого дерева й власноручний підпис „Джан-гис-агач". Ця назва дозволяє, на думку Янова, відтворити автентичну казахську „джангис-агач" із значенням „самітнє дерево", отже таким, як його подав у поясненнях до поезії „У Бога лежала сокира" сам Шевченко.

Переміну „джангис" в „сингич" Янів пояснює метатезою звуків і приподібненням „а" до „и", отже: „джангис" -- „джингис", „джингис" — „сингидж. Як посередник грала тут ролю, на думку Янова, російська мова, що не знає африкати „дж" й заступає недзвінким „ч", отже: „чингис"> „сингич".

На нашу думку про цьому поясненні можна обійтися без посередництва російської мови: обездзвінчення кінцевого „дж" в „ч" згідне з законами української фонетики й форму „сингич" можна дуже легко вивести в „сингидж". Це тим більше , що йде про іншомовне слово й така фонетична зміна оправдана в ньому

Насувається питання, чому в своїй поезії Шевченко назвав „самітне дерево" „сингич-агач", а під малюнком написав „джангис-агач". Проф. Янів переконливо пояснює це хронологією: в 1848 році Шевченко ще не довго перебував на засланні в казахських степах. Він, мабуть, „познайомився з версією киргизької легенди в якомусь російському або українському середовищі, де „святе дерево" носило назву „сингич-агач", пізніш, коли рисував це дерево, записав його назву в постаті близькій до киргизької „вимови і подав як титул образу" (стор. 208 цит. праці). Нам видається можливим і таке пояснення, що Шевченко чув назву цього дерева в формі „сингич-агач теж і з уст казахів, як говоровий варіянт основної назви „джингис-агач".

сікти́, Wd. січи́ 'to cut', MUk., OUk., OES. сѣчи, Ru. сечь, OCS. sěšti, Po. siec, etc. — Deriv. на-, по-сікти́; сі́чень, сі́чневий; GN. Січ, Січесла́в; Украї́нські Січо́ві Стрі́льці — УСС || Усу́суси; Карпа́тська Січ — Карпа́тські січовики́. — Syn. рі́зати, руба́ти.

PS.*sěkti 'ts', IE.**sēkti 'ts', cf. Lith. įsėkti 'to seize', Lat. secāre 'to cut', AS. secg 'sword', etc., Pokorny 895-896, a.o.

СІЛЬ, Gsg. со́ли 'salt', MUk., OUk., OES. **соль**, known to all other Sl. - Deriv. **соли́ти, со́ле́ний, соля́нка, росі́л, солони́на, солоне́ць, солонча́к, солянокис́лий**; FN. **Солі́й, Солоня́к, Солони́цький, Соля́нко, Соля́ник, Соля́р, Соли́ло, Соли́нка, Соли́па, Солю́к, Соля́к** (Богдан 282-283); GN. **Солотви́н/а/, Ясени́ця Сільна́**. - Syn **хлори́стий на́трій; мінера́л із цим складнико́м; гірська́ поро́да або́ джерело́ з хлори́стим на́трієм.**

PS.*solь 'ts', IE.root **sal-, known to majority of IE.lgs., cf. Pokorny 878-879; unknown, however, to Eastern IE.lgs: "curiously enough not being mentioned in the Rig-Veda" Kluge 295.

СІМ 'seven', MUk. **седмь** (XVII c. ЛСЛ.229), OUk. **седе(м)** (1449 ССМ.2,332), **семь** (1447 ibidem.) **семи** Gsg. Dsg. (1387 ibidem), OES. **седмь** (XI c. Остр. єв.), Ru. СЕМЬ, OCS. sedmь, Bu. се́дъм, SC. sȅdam, Sln. sédəm, Cz. sedm, Slk. sedem, Po. siedem, LoSo. sedym, UpSo. sedom, Plb. sedm. -Deriv. **се́меро, сі́мка, сьо́мий (діял.: се́мий), сімна́дцять, сімдеся́т, сімсо́т**; compounds: **семикра́тний, -деся́тник, -рі́чний, -де́нний, -ра́кий, ітд.** -Syn. **на́зва числа́ й ци́фри 7.**

PS.*sedmь '7', derived from ordinal *sedmъ 'seventh', goes back to orig.*sebdmъ, IE.**septmos (cf. Lith. septynì, OPr. septmas, Lat. septimus, etc), occurring in two IE.groups with the voiced -pt-group: besides PS.*sebdmъ, also in Gk.hébd/o/mos, the precise reason for this voicing before -m- being unknown Шевельов 194, Pokorny 909, Semereny ВЯ. 4/1967,9.

СІ́М'Я I. 'seed; germ; sperm', BRu. **семя́**, Ru. **семя́**, OCS. sěmę, sěmene, Bu. **се́ме**, SC. sjȅme, Sln. séme, Cz. símě, Slk. semeno, Po. siemie, LoSo. symjo, Plb. sema. - Deriv. **сі́м'ячко, сі́м'яний, сі́м'яник, сім'янико́вий, сім'яни́стий, сім'явилиття́, -випо́рскування, -вмі́стище, -про́від, -утво́рення йтд.; FN. Сімено́вич, Сімено́вський, Сім'ю́к** (Богдан 273). - Syn. **насі́ння; те саме, що спе́рма, Слум.**, 224

PS.*sěmę, Gsg. sěmene 'ts', IE.**sēmen: root **sē/i/ - 'to sow (seed)' common to IE.lgs., cf. *sějati ModUk. **сі́яти**, Pokorny 889-890, Kluge 294, Vasmer[2] 3,600-601, a.o.; see also the following entry.

СІМ'Я 2.also сем'я 'family', MUk.,OUk.,OES. семья/сѣмья, known to BRu.сям'я and Ru. семья, wanting in other Sl.- Deriv. сімейка, сімеєчка, сімеїще, сімейний,-ність, -но,сімейство, сімейщина. - Syn. родина,фамілія.

A coll.formation from сѣмь 'person',like братия 'brothers', cf. Ляпунов Сборник Соболевскому 257-258; yet,according to Трубачев 1,164, the word derives from IE.root**kei- 'to lay ;camp', cf. Pokorny 539-540,pointing to the common place of living of Sl.family.

СІЧЕНЬ : сікти.

СКИТ 1. скіф EN. 'Scythian', MUk. Скифы, или говоря правильнѣе Скиты,были Славяне /ИстРусов 19/, Владимірь быль дѣйствительно Князь Рускій Кіевскій,а не Московскій, отъ Скифовъ происходящій /там таки 135 /, OUk.,OES. ôт Скуфъ /1377 Лавр. 11/; BRu.скіф, Ru. скиф, Po. Scytowie. - Deriv. скитський/скіфський, скитянка/скіф'янка, Скитія / Скіфія, OUk.,OES. Великая Скуфь /1377 Лавр.13/,Великая Скоу /там таки 29/, скуфія /1347/. Syn. степовик, що жив на території сучасної півд. України в 1 тисячелітті перед і після Хр., найправдоподібніш іранського походження.

From Gk. Skýthēs 'ts', Klein 2,1407,f/e. based on the Scythian self-appellation Skólotoi (Herodotus IV,6) of uncertain origin and meaning;

"Soviet scholars (e.g. Udaltsov) have in general followed the etymology of Marr,who identified its root, *skolo*, with the root of the old name of the Slavs in the Greek form *skla (Sklabenoi)*",cf. O. Pritsak in UCE.1,8; for phonological ,historical and chronological reasons this explanation is not convincing; the same might be said of its connection with the name чудь , cf.Staszewski 262-263.

СКИТ 2. 'hermitage, secluded monastery', MUk. скитъ /ХУІІ с. ЛСЛ.232/,ски/т//1627 Беринда/, OUk.,OES. скитъ , въ скитѣ/ въ скытѣ /ХІУ с./;BRu. скіт,Ru.,Bu.,Ma.скит. Deriv. скитник, скитатися, -ання,скитувати,-ання, скитальник, -иця, скитальство, скитки, скиток, скитський, скитницький, MUk. скитникъ,скитаніє,скитаюся / ХУІІ с. ЛСЛ.232/, скитник, скитаніє, скитаюся /1627 Беринда/, OUk.,OES. скитьскый, скитяне, скитѣнина Gsg., скѣтяномъ Dpl.; GN. Скитна, Скит Манявський; FN. Скитсько,Скицька /Богдан 277/. - Syn. /у православних манастирях:/ невелике житло ченців-самітників, розташоване віддалік від основних манастирських будівель; манастир або невелике поселення манастирського типу в безлюдній околиці, Слум.9,257.

From Gk. Skētis - name of a desert in Egypt, where first Gk. monks settled, Vasmer [2]3, 640; less persuasive is its derivation from Gk. askētēs - askētērion 'ascetic,hermit; place for exercizing ascetism', suggested by Matzenauer LF.20,8;

СЛАВА,

СЛОВО see the following entry.

СЛОВ'ЯНИ́Н, folkl. & poet. слав'яни́н /Шевченко 2,262 /'Slav'; MUk.Славяне/Ист.Русов 42/, also словакъ 'Sclavus,Sclavinus,Slavus' (XVII c.), more used in deriv., see further; OUk.,OES. Словѣне, Словенинъ, Словѣнѣ, Словенѣ, Словѧне, Словяны, родомъ Словенинъ; BRu.славяні́н, Ru.славяни́н, CS.(SC)словѣнинъ, словѣне, Bu. словенин, Ma. ts, SC. Slàvēn, Slȍvên, Sln.,Cz.,Slk. Slovan, Po.słowianin. – Deriv. слов'я́нка, слов'я́нський, Слов'я́нщина, по-слов'я́нському, /Шевченко l.c. :/слав'я́нський, слав'янофі́ли, Слав'я́нщина, MUk. у славенском перекладе /ХУI с. КрехАп./, Славе́нскїй, Лексіко́нъ славеноро́сскїй /Беринда, Киї̈в 1627/, словенская земля Sclavonia (XVIIc.ЛСЛ.237/, Славянскоє племя /Ист.Русов 42/, OUk.,OES. на Словѣньское писмо, Словѣньскыи родъ /XII с./, вь Словѣньскь языкъ, вь Словѣньскои странѣ, Словѣнькъıимъ ıѧзъıкомъ /1263/, Слове́ски, Словѣньскы /XIУ с./; GN. Слов'яносе́рбськ, Слов'яно-Се́рбія, Слов'ногі́рськ, Слов'я́нськ, Слов'я́нські озе́ра. – Syn. : вели́ка гру́па спорі́днених мо́вою та культу́рою наро́дів, що живу́ть у сере́дній і схі́дній Євро́пі та півн. А́зії, а теж у розсі́янні в обо́х Аме́риках, Австра́лії, тощо.

PS. **slověninъ:*slovjaninъ* 'Slav'; in his study of the origin of this name[1] published in Names 8:2, pp.65-74 and successively reprinted in OnUVAN 21, the present writer wrote as follows[2] :

> Since the classical geographers knew very little about the north-eastern regions of Europe, the first historical reports about the Slavs were insufficient and relatively very late. It was not until the first century A.D. that any more detailed information about north, eastern Europe was revealed. So, e.g., the anonymous cosmographer of Ravenna located the Scythians, from among whom the Slavs came, east of the Normans, Danes, and Finns.
>
> Greek and Roman writers began to take more interest in the northern "barbarians", Germans, Slavs, and other peoples, when invasions of the ancient Roman empire by the Germanic tribes began. It is to them that we owe the first historical records regarding Slavs (Pliny [1st century A.D.], Tacitus [1st century A.D.], Ptolemy [2nd century A.D.]). The Slavs appear in their writings under the name *Veneti-Venedi.*
>
> This name is also known to the later historiographers. For example, the medieval Latin historian Jordan, bishop of Crotone (550–552), in his history of the Goths, calls the Slavs *Veneti* and *Vinidi.* He also notes that this name differs from tribe to tribe and from place to place; but nevertheless they are also known as *Slavs* and *Antae.*
>
> In the Middle Ages the Germans called the Slavs in the neighborhood of the Elbe *Wenden*, and Poland was called by the Anglo-Saxon writer Orosius *Weonodland.* The name *Wenden* is still preserved in the German language with reference to the Lusatians (in Eastern Germany) and *Winden* — to the Slovenes (in Yugoslavia). According to R. Trautmann both forms are derived from the Proto-Germanic **Winidos* or **Winithos.*[4])
>
> Although the *Veneti-Wenden* were undoubtedly Slavs, the name itself was not considered of Slavic origin. Some scholars derived it from the IE root ***u̯en-* 'to love,' cf. Old Indic *vánati* 'loves', Lat. *Venus*, thus *Veneti* were in general 'friends, allies'.[5] The Russian

[1] Presidential address delivered at the 8th Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, Ill., December 27th, 1959.

[3] Cf. a similar survey in Polish: Słuszkiewicz, E., "Rzut oka na dzieje etymologii nazwy 'Słowianie'" [The History of the etymology of the name "Slav"], *Przegląd Klasyczny*, No. 9–10 (Lwów, 1936), pp. 731–798; in Ukrainian: Rudnyćkyj, J. B., "Perši vistky pro slovjan. Nazva slovjan" [First informations about the Slavs. The name "Slav"], *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), pp. 52–64, a.o.

[3] Cf. Rose, W. J., "Cradle days of Slavic Studies – Some Reflections", *Slavistica*, No. 23, Ukrainian Free Academy of Sciences (Winnipeg, 1955), p. 9.

[4] Trautmann, R., *Die slavischen Völker und Sprachen. Eine Einführung in die Slavistik* (Göttingen, 1947), p. 22.

[5] Cf. Much, R. in Hoops, *Reallexikon der germanischen Altertumskunde*, IV, 508–509; Schrader and Nehring, *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*, II, 590; Kosinna, G., *Mannus*, IV, 183–287.

linguist A. Šachmatov identified Slavic *Veneti* with the Celtic tribe in Western Brittany and derived it from Celtic.[6] In a special article *O nazwie Wenedów* [On the name Wenedi],[7] J. Rozwadowski presented a linguistic analysis of all names connected with the root **u̯en-. A similar survey was given by M. Rudnicki.[8] T. Lehr-Splawiński held the name to be Slavic and derived it from the root *vęt- 'bigger, greater'.[9]

The problem of the origin and meaning of *Veneti-Venedi* still awaits its final solution. The same can be said of the name *Slavs*.

The name *Slavs* first appears at the beginning of the sixth century A.D. in writings of the so-called Pseudo-Kaisarios of Nazianzus and later, more frequently, in the sixth century in Procopius and Jordan. In Ptolemy, also, the name Σουοβηνοί is found which, according to L. Niederle, is an exact transliteration of the Slavic word *Slověne*—the first and the oldest form of this name (Sg.: *Slověninъ*).[10] Niederle puts forward an important question as to whether this name was applied to one Slavic tribe only, or to all Slavs.[11] He states that F. Miklosich was convinced that originally the Southern Slavs (excluding Serbs) were called Σκλαβηνοί - *Sclaveni*. A. Brückner and J. Perwolf also accepted this view. Opposing were J. P. Šafařik and G. Krek; they were convinced that originally this name was applied to all the Slavs and was later preserved only among some Slavic tribes: *Slovaks, Slovenes, Novgorod Slovines*, and others.[12] In Niederle's opinion the name *Slavs* was used to designate all the Slavic tribes in the period of their migrations, but it is doubtful whether this was the case before. On the contrary, Niederle is convinced that this name originally had a much narrower application.[13]

[6] *Archiv für slavische Philologie*, XXXIII, 51ff. Šachmatov's hypothesis was refuted by K. Buga, *Revue Slavistique*, VI, 1ff. and M. Vasmer, *ibidem*, 172ff.

[7] *Bulletin International de l'Académie Polonaise des sciences et des lettres*. Classe de philologie, de l'histoire et de philosophie, Année 1925 (Cracow, 1927), pp. 134 to 136.

[8] *Slavia Occidentalis*, IX, 383–384.

[9] Cf. *O pochodzeniu i praojczyźnie Slowian* [On the origin and homeland of Slavs] (Poznań, 1946), pp. 15, 20, 89, 100, 147, 159, 166, 177.

[10] Cf. *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1910), II, 2, p. 469ff.

[11] *Ibidem*, p. 470. [12] *Ibidem*, p. 471. [13] *Ibidem*, p. 471ff.

As far as the etymological explanation of this name is concerned, up until the time of J. P. Šafařik[14] the name was referred to the root **slav-* which is found in such words as *slava* 'glory', *slaviti* 'to glorify,' *slavьnъ* 'glorious,' etc. Thus *slověne* were 'glorious ones,' 'glorious tribe,' 'gloriosi, αἰνετοί', which, especially during the period of Romanticism, very well corresponded with the national pride of the Slavs and with their aspirations to Pan-Slavic unity.

Following this explanation, which flourished until the 19th century and could be found even today in the popular etymology, another one appears deriving the name from the root **slov-* found in *slovo* 'word.' According to this issue the Slavs were 'a tribe which spoke a comprehensive, understandable language' in contrast to other tribes, particularly the Germans, whose language was originally not understood by Slavs. This explanation was very popular in German Slavistic literature.[14]

Formally with the root **slov-* but not in the meaning 'word' was the name *Slověninъ* connected by J. Dobrovský, "father of Czech Slavistics." In his study *Untersuchungen, woher die Slawen ihren Namen erhalten*[15] and in other papers Dobrovský defended the so-called "topographic" explanation of the name. Analyzing the suffix *-ěninъ/-janinъ* which forms names of peoples from topographic terms and names, he derived the Slavic name from a supposed toponymic **Slovy*.

Dobrovský's etymology found many followers. It was J. P. Šafařik who compared Dobrovský's **Slovy* with Lithuanian *salava*, Latvian *sala* and Polish *żuława*.[16] J. Perwolf in the article *Slawische Völkernamen*[17] referred to the ancient Slavic capital *Slauna* (*Slawena, Zlawe, Zlowe*), German *Schlawe*, Kaschubian *Slowno* from the original **Slovy*. The meaning of this name, however, was not explained by Perwolf. This was attempted later by J. Hošek. According to his etymology the root **slov-ъ* meant 'hill, mountain'.[18] As

[14] Schrader & Nehring, *op. cit.* 417; Diels, P., *Die Slawen* (Berlin-Leipzig, 1920), pp. 5–6; Solmsen, F., *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte* (Heidelberg, 1922), p. 98.

[15] *Abhandlungen einer Privatgesellschaftin Böhmen* (Prague 1874), VI, 268–298.

[16] Cf. his *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1936–1937), I, 1, 46ff.

[17] *Archiv für slavische Philologie*, VIII, 24.

[18] Cf. his article "*O vyznamě jmen Čechove, Moravané, Slovaně*" [On the meaning of the names Czechs, Moravians, and Slavs], *Časopis Matice Moravske* 1891.

an opposite opinion Prof. R. Smal-Stocki quotes a Polish anonymous publication deriving the name *Slav* from *Slovo, Sal, Szal* meaning 'lowlands'.[19]

In a scholarly symposium dedicated to the Serbian linguist A. Belić[20] the "topographic" explanation found a persuasive argumentation by two scholars, M. Budimir[21] and J. Rozwadowski.[22] Having collected several names with the roots **slov-/*slav-* (*Słowno, Słowin, Słowino, Sławno*, etc.) they derived it from ***ḱleu-/ḱlou-* with the primary meaning 'to flow', cf. Latin *cluere, cloaca, Cluentus*, Old Icelandic *hlér* 'sea,' 'lake', Lithuanian *šlúoju, šlaviaũ*, etc. According to Budimir *slověne/slovjane* meant 'people living on the shores of lakes, rivers, etc..

The authority of Budimir and Rozwadowski, with their convincing argumentation and documentation, influenced Slavic scholarship for the last several decades. Thus, T. Lehr-Spławiński, discussing such names as *Sława, Sławka, Sławica, Sławiec, Sławut(a), Sławutycia, Sławoczna, Słowna, Słownia, Słoważ, Niesłowka*, and many others, considers the "topographic" explanation of the Slavic name one of the most convincing.[23]

Finally, M. Vasmer, the German Slavist, in his Russian etymological dictionary wholeheartedly supports the "topographic" etymology of the name of the Slavs.[24]

The history of the explanation of this name shows several other theories put forward by scholars of high caliber.

One of such explanations belongs to the famous Polish linguist J. Baudouin de Courtenay. In an article on this topic[25] he presented an interesting idea of the generalization of parts of such names as *Jaroslav, Miroslav, Stanislav*, etc. on the whole tribe. In his opinion, the name *slověne/slovjane* originally appeared among the Slavs in places where they came into contact with foreign tribes, and where the slave markets were held, e.g., on the shores of the Adriatic

---

19) In a letter of Feb. 2nd, 1960 to the author; the title of the book is as follows: *Rodowody Słowian. Polska i Ruś* [Genealogy of the Slavs. Poland and Ruś] (Paris, 1861), pp. 11–13.

20 *Zbornik filoloških i lingvistikih studija* (Belgrade, 1921).

21 *Op.cit.*, pp. 97–112. 22 *Op.cit.*, pp. 129–131. 23 *Op.cit.*, 79–80 and 190.

24 *Russisches etymologisches Wörterbuch* (Heidelberg, 1949–1955), II, 656–657.

25 *Język Polski* [Polish language] (Cracow, 1916), III, 62–64.

sea. Whoever bought slaves of Slavic origin and asked for their names always heard the afore-mentioned names. The second, often and clearly repeated part of the names, remained in the memory of the foreign trader. Thus, the meaning *slave* was transferred to the name *Slav*. Here Baudouin de Courtenay compares the term Latin *sclavus*, German *Sklave*, French *esclave*, etc.[26] with such transfers of the meaning as *Schweizer* 'doorman,' Węgier 'travelling merchant,' etc. This theory is still living in encyclopaedias and general works of reference about *Slavs* as well as in the poetry.[27] So, e.g., one reads in the *Slavonic Encyclopaedia* (New York 1947, p. 1169) the following: "The term *Slav* (from *slava* 'glory,' *slavit'* 'to glorify') applied to these people, originated probably from the frequent usage in personal names *-slav*, as in *Jugoslav* 'glorifying the spring,' *Mstislav* 'extolling revenge,' *Boguslav* 'praising God,' etc., which at that time was common to the whole people."

In a scholarly symposium dedicated to J. Baudouin de Courtenay[28] L. Masing gave three etymological articles, amongst them one devoted to the explanation of the name of the Slavs. According to Masing *Slověninъ/Slovjaninъ* means 'a man who speaks not understandably.' This name is analogous to the Slavic designation of the Germans — *Němьcь* 'mute person' and is derived from Gothic *slavan* 'to be silent, to be mute.'

Masing's explanation opposes the "topographic" theories about the name *Slav*. Another opponent was A. Brückner, the Berlin Slavicist (1856—1939), who in several articles and books defended the etymology from ***sleu-/slei-* 'slow' referring to less attractive features of the character of the Slavs: their slowness, sluggishness, laziness, and to such words as Polish *słowień*, *słownia* 'flax (slowly ripening)' and English *slow*, Dutch *sleeuw*, Swedish *slö*, etc.[29] As a

---

26 Here also Greek σκλάβος, cf. D. J. Georgacas, "Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen," *Byzant. Zeitschr.* 41 (1942), 374–376.

27 Cf. the poem *Slavus – sclavus* by Lesja Ukrajinka, *Works*, I, (New York, 1953), pp. 97–98.

28 *Prace linguistiyczne ofiarowane Janowi Baudouinowi de Courtenay* [Linguistic papers offered to J. Baudouin de Courtenay], (Cracow, 1921), pp. 84–99.

29 In his Polish etymological dictionary: *Słownik etymologiczny języka polskiego* (Cracow, 1927), p. 501; in *Slavia*, III, 199–203; *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*, II, 147–154; *Dzieje kultury polskiej* [History of the Polish culture], I. 8, etc.

result of various historical factors the name Slav spread to all the Slavic tribes, and – though it first was disregarded – in time it was accepted by the Slavs themselves and was put into general use.

Brückner's etymology does not exhaust the list of the attempts in this respect. For the sake of bibliographical completeness the following explanations should be mentioned:

G. Iljinskij's hypothesis: from **slověti* 'to speak comprehensively'.[30]

M. Rudnicki's etymology from ***sleu-*/***slou-*/***slu-* corresponding with ***sreu-*/***srou-*/***sru-* 'to flow'.[31]

A. Stender-Pedersen's explanation is similar to that of L. Masing.[32]

J. Zubatý's complicated view about the original *Slověnъ* – form that later was extended with the suffix *-ěninъ*.[30]

J. Mikkola's connection with Greek λαός (<*σλαϜός) meaning 'members of the same tribe'.[30]

J. Suttnar's hypothesis connecting this name with Slavic *slouga* 'servant'.[30]

Other explanations based on such words as *člověkъ* 'man,' *skala* 'rock,' **golva* 'head,' **solvii* 'nightingale,' *Slavuty -Dnipro* 'river name,' etc., were rather folk-etymologies than scholarly interpretations of the name.

* * *

Conclusions about the problem:

a) up to the present time there is no unanimous consent in Slavic Onomastics regarding the etymology of the name *Slav*;

b) the most attractive and convincing seems to be the "topographic" explanation of the name;

c) the derivation, however, from *slovo* 'word' is not excluded since the suffix *-ěninъ*/*-janinъ* is used to form words not only from the "topographic" roots, but also from occasional words, even with an abstract meaning (*vira*).

[30] Cf. the author's *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), p. 62ff.

[31] Cf. *Slavia Occidentalis*, VII, 486.

[32] Cf. his *Slavisch-germanische Lehnwortkunde* (Göteborg, 1927), p. 4.

Поміж „іншими поясненнями" існує одне з найперших — народна етимологія доби романтизму, що зв'язувала слов'ян із „славою" — „славними людьми". Цю модну в часах Шевченка теорію находимо висловлену в поетичній формі в його творах.

У „передмові" до „Гайдамаків" Шевченко пише: „Слава Богу, що минуло! А надто, як згадаєш, що ми одної матері діти, що всі ми — Славяне. Серце болить, а росказувать треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами, нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, нерозмежованою останеться на віки од моря і до моря славянськая земля!" (за виданням В. Доманицького з 1960 р., стор. 127). Ще більш натякає Шевченко на „славу" слов'ян у поемі „Єретик", точніш у „Посланію славному П. І. Шафарикові":

Слава тобі, любомудре,
Чеху — **Славянине...**
Слава ж тобі, Шафарику,
Во-віки і віки,
Що звів-єси в одно море
Славянськії ріки.

Привітай же в своїй **славі**
І мою убогу
Лепту, думу премудрую
Про Чеха святого,
Великого мученика,
Про **славного** Гуса!....
(Згадане видання, стор. 183).

Це „посланіє" як не мога краще ілюструє семантично-стилістичний зміст назви слов'ян у Шевченка: він увесь час думає і говорить про „славу" слов'янського племени й навіть кінчає запевненням, що слов'яни

Мир мирові подарують
І **славу** во віки! (там же, стор. 183).

У Шевченка, в його виідеалізованому понятті панславізму („щоб усі славяни стали добрими братами") і слов'ян, як племени майбутнього, маємо виразні сліди романтичної інтерпретації назви слов'ян — пов'язання її з минулою „славою" цього племени, з племінною гордістю на геройську історію, „нерозмежовані" простори поселення й будучність, яка видається поетові світлою під кожним оглядом. Увесь цей зміст, усе це позитивне розуміння прийдешнього Шевченко вміщає в самій назві слов'ян і розв'язує її формою „слав'яне" з архаїчним, старовинним закінченням (-е). Все це вказує на доцільно-спрямоване вживання тієї, а не іншої форми назви слов'ян у Шевченка і каже рішуче відкинути твердження про російські впливи на вживания її, чи теж твердження про „не-літературність" Шевченкових „слав'ян". Така, а не інша форма цієї назви в Шевченка зумовлена формально-стилістичними й внутрішно-значеневими моментами і вона повинна залишитися в згаданих творах без заміни на „літературні" форми. А втім, це не відокремлені випадки в Шевченка, от хоч би порівняти його „Керелівку", „туркеню" зам. Кирилівки, туркині, „Дніпр" — зам. Дніпро, „Чигрин", зам. Чигирин ітд. (Київ, 12 : 4, 24).

A special problem arises when the name *Slav* and its various derivatives in English are considered.

According to the Oxford Dictionary, the oldest form is *Slav* or (with Latin inserted *c*) *Sclav(e)* recorded as early as in 1387 in the nominal and as late as in 1887 in its adjectival function.

In 1555 the form *Slavon* (*Sclavon*) appears; its meaning is 'a Slav' (noun).

Chronologically and structurally very close to this is the adjectival formation *Slavonish* evidenced in records of 1560.

Another adjective is *Slavonian* from records of 1577.

Compared with the above terms, the adjective *Slavonic* appears relatively late; the first records go back to 1614 ("Slavonique tongue"). It is worthy of mention that one of the founders of the Oxford Slavistics, Professor W. R. Morfill, used this term consistently.

Relatively late is also the form *Slavic.* Its first use goes back to 1813. The same date refers to the adjective *Slavian.*

From all the above terms: *Slav, Slavon, Slavonish, Slavonian, Slavonic, Slavic* three are competing in present-day English: *Slav, Slavonic,* and *Slavic.* The first one is used in the whole English speaking world. The British Isles, Australia, and New Zealand employ *Slavonic.* The United States of America uses *Slavic,* but sometimes *Slavonic* also.[35] As far as Canada is concerned both terms are employed. Professor Roman Smal-Stocki of Marquette University, discussing ***Terminological problems of Eastern European History***,[33] came to the following conclusions in this matter:

"These terms are in the present literature still competing terms. In American Universities are 'Slavic' departments, but in public libraries and in the Library of Congress are 'Slavonic' departments. In some publications all three terms are used simultaneously."

"I propose to eliminate the term *Slavonic* because it is derived from *Slavonia,* respectively from med. Latin: *sclavonius* (since 1555); and is therefore misleading. It is rather a monument of Anglo-Saxon ignorance in Slavic matters."

[33] *Svoboda* No. 109, Jersey City 1957.

слон 1., Wd. слонь (Стрий) 'elephant', MUk., OUk., OES. слонъ, known to all other Sl. — Deriv. слон[ен]я́[тко], слони́ха, слони́сько, -и́ще, слоно́вий. — Syn. вели́кий труба́стий звір — ссаве́ць у гаря́чих краї́нах.

From Tk.-Osm. aslan 'lion', cf. Vasmer² 3, 674, Kiparski ВЯ. 5/1956, 137, Шевельов 385, a.o.

слон 2. 'slon — northern special camp', ModUk.; Ru. слон. — Subst. півні́чний та́бір окре́мого призна́чення.

From Ru. слон = се́верный ла́герь осо́бого назначе́ния, Galler 178.

смерш SovUk. 'smersh — special spy-extermination commando', Ru. смерш. — Subst. протишпигу́нський ві́дділ.

From Ru. смерш = **смерть** шпио́нам, Galler 179.

собрі́нь BrazUk. 'nephew', first recorded in the XX c., viz. моління відправили: Преосв. Кир Єфрем і Впр. о. Іларій Бардаль ЧСВВ — собріні Покійного. /Праця ч.9 за 1981 /.- Subst. племі́нник, не́біж.

From Port. sobrinho 'ts'.

соки́ра 'axe', OUk., OES. сокыра || секыра, Ru. секи́ра, OCS. sekyra, Po. siekiera, known to all other Sl. — Deriv. соки́рка, сокирчи́н[к]а. — Syn. топі́р.

PS. *sekyra, IE. **sekūrā 'ts', related to сікти́, q.v.

солопи́ти 'to gaze', ModUk.; BRu. селупаць. — Deriv. ви́солопити, висолоплювати. — Syn. виря́чувати.

Uk. and BRu. isolexis wanting in other Sl.; according to ЭСБМ 2, 282, it comes from BSl. *salpiti 'ts', corresponding to Lith. sulpiti 'to suck', Latv. sulpît 'ts'.

СОФІ́Я PN. 'Sofia, Sophia', MUk. Софіа (1627 Беринда), Осоѳіа (1484 Пом'яник), Съфіі, Осоѳіі, Осоѳі G sg. (Пом'яник), OUk. мцѧ кнарѧ въ .л̃. стго нп[олн]та крила землю кнагын-н богамювсеволожаа передъ стою софиєю передъ попы атуб ылъ попинъ акимъ дъмилопатєлен стипъко михалько нѣжьновну мил даниломарко сьмьюнъ михал єлисавинну ь иванъ ианъ уынъ тудоръ тоуб ынов ъ нльыа копылов ну ь тудоръ бързатн у ь а передъ тими послухы купи землю кнагыни богаммю вьсю а въдала нанеи семьдесатъ гривьнъ соболии а въ томь драницъ семьсъту гривьнъ (XII c. К Соф графіто); Ru. Софи́я.-

-Deriv. Софі́н, Софі́йка, Со́фа, Со́фка, Сохві́я, Сохві́йка, Со́хва.-

-PN. Со́фа, Софія́н, Софійчу́к, Софоню́к, Софу́лко, Софю́к (Богдан 281).-

-GN. Софі́я, Софі́ївка, Софі́ївський, Соф'є-Кіндра́тівка.-

-Subst. MUk му́дрость, премудрость, 1627 Беринда.

From Gk. Sofia 'wisdom', the ultimate source being sofos 'wise', Klein 2, 1474, Петровский 203, 204.

/ T.S. /

СПОЛУ́ЧЕНІ СТЕ́ЙТИ АМЕ́РИКИ AmUk. for Сполу́чені Шта́ти Аме́рики see США.

СТАР, СТАРИ́Й 'old; aged; ancient', MUk., OUk., OES. старъ, старый, BRu. ста́ры, Ru. стар, ста́рый, Bu. стар, OCS. starъ, SC. stȁr, Sln. stàr, Cz., Slk. starý, Po. stary, LoSo., UpSo. stary. – Deriv. ста́рість, -ро, ста́рощі, стари́к, старина́, стари́нка, стари́нний, стари́ня, ста́рити/ся/, стари́ця, старичо́к, старі́йшина, старі́ння, ста́ріти/ся/, старі́шати, старі́ючий, ста́рка, старови́нний, ста́роста, старостáт, старо́ство, ста́ростин, старостува́ти, -а́ння; compounds: старо-ві́рка, -ві́рець, -ві́рство, -ві́цький, -ві́чний, -да́вній, -да́вність, -да́вно, -де́нний, -де́ння, -ді́дівський, -дру́к, -друко́ваний, -жи́л, -жи́лка, -жите́ць, -жи́тній, -жи́тність, -заві́тний, -заві́тність, -ві́тно, -мо́жний, -мо́дність, -мо́дно, -обря́дець, -обря́дка, -обря́дник, обря́дництво, -обря́дниця, -обря́дницький, -обря́дно, -о́бранка, -о́брний, -перелого́вий, -режи́мний, -режи́мність, -рі́чище, -рі́ччя, -росі́йський, -моско́вський, -ру́ський, -сві́тний, -но, -сві́тський, -кість, -сві́тщина, -слов'яні́зм, -слов'я́нський, -церко́внослов'я́нський, -украї́нський, -по́льський, -пру́ський, -болга́рський ітд.; FN. Стара́к, Старчи́вський, Старчу́к, Старчи́нський, Старосе́льський, Старосо́льський, Старосі́лець, Старома́нський, Стари́цький, Старосте́нко йтд. (Богдан 286 - 287); GN. Стари́й Са́мбі́р, Старобі́льськ, Старокостянти́нів, Старомиха́йлівка і ін. - Syn. немолоди́й, ненови́й, колишні́й, старови́нний, віко́вий; бу́вший, мину́лий; (арх.:) ве́тхий.

PS. *starъ/jь/ 'ts', IE. **stāros 'full-grown; vigorous, robust', root **stā- 'to stand' known to majority of IE. lgs., cf. Pokorny 1004-1008. Brückner 514, Vasmer[2] 3,747, a.o.

СТЕПА́Н, *arch.* **СТЕФА́Н** PN 'Stepan, Stefan, Stephen', MUk. Стефан (1627 Беринда), Стефана, Стефана, Сте(фа)на G sg. (1484 Пом'яник), OUk. стыи Стефане молн Ба за мя грѣшнаго (XIII-XIVc), стыи Стефане моли Ба за мя (XIII-XIVc), мца ... Л. стго ... Іоан ... кпила землю ... Бояню всеволоужа передъ сто юсофиею передъ попы ... попинъ ... мило, пателенстнпъ ... ко михаль ... мил, данило ... марко ... сыни ... тудоръ ... сынове. ... передъ тимипослухы купи землю ... бояню всю. а въдала ... семьдесятъ гривьнъ соболиихъ ... а въ томь ... семьсотъ гривьнъ (XIIc), (К Соф графито); Ru. Степа́н. –

– Deriv. Степа́нович, Степа́нівна, Стефа́нович, Стефа́нівна, Степа́нко, Стефа́ник, Сте́фко, Сте́фьцьо, Сте́ць, Стецько́. –

– FN. Стецько, Стецько́вский, Стецко́вич, Сте́цький, Стецу́ра, Сте́цик, Стеци́на, Стеци́шин, Стецю́к, Сте́фа, Стефа́н, Стефа́нченко, Стефанчу́к, Стефа́нців, Стефане́ць, Стефане́нко, Стефане́вич, Стефані́цький, Стефа́нів, Стефані́вський, Стефа́нків, Стефанкі́вський, Стефа́нко, Стефано́вський, Стефанович, Стефа́ник, Стефа́ниш, Стефаню́к, Стефасі́в, Стефайлю́к, Сте́фін, Стефі́шин, Стефко́, Стефлю́к, Стефо́ник, Стефу́ник, Стефу́ра, Стефура́к, Сте́фин, Стефи́шин, Стефю́к, Степ, Сте́па, Степачу́к, Степанчук, Степанченко, Степанчик, Степаненко, Степані́цький, Степанів, Степанко, Степа́нок, Степанович, Степаня́к, Степа́ник, Степани́на, Степани́шин, Степаню́к (Богдан 288, 289). –

– GN. Степа́нь. –

– Subst. MUk. Діадима, корона, вѣнѣцъ, 1627 Беринда.

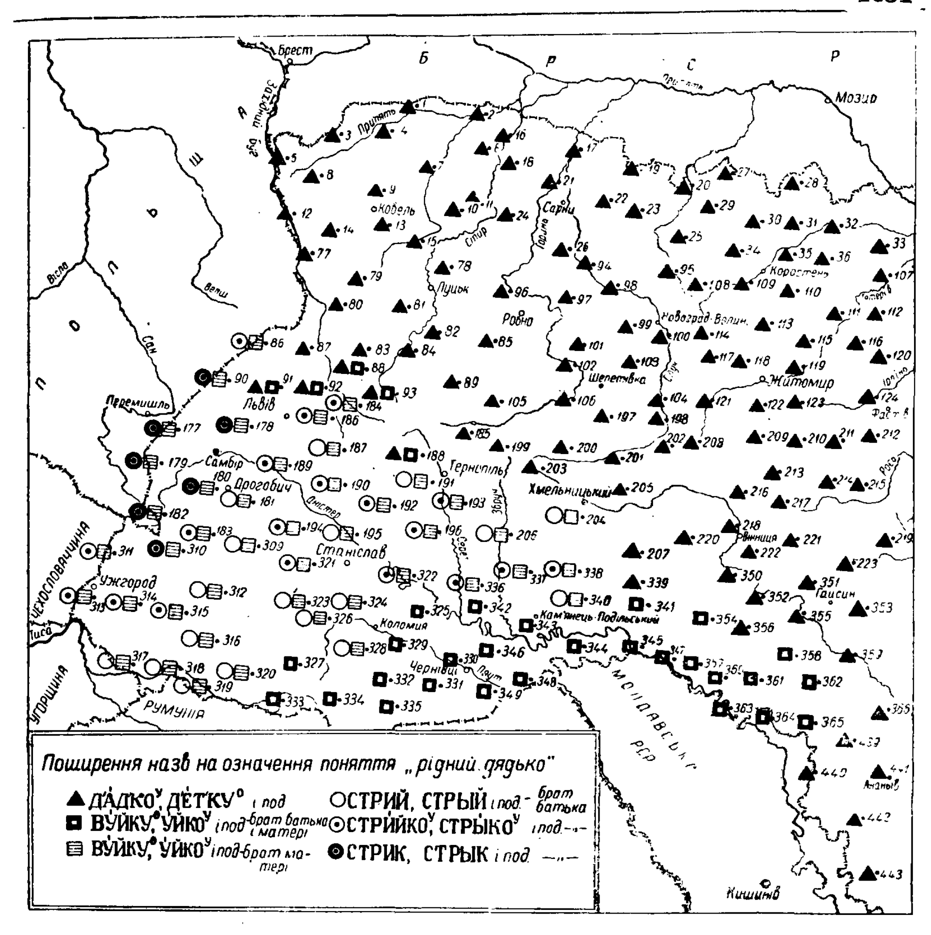
From Gk. Stefanos 'crown', Klein 2, 1511, Петровский 205, Беринда 234.

/T. S./

СТО '100', see сáтем p.515.

стрий¹·стрик Wd. 'uncle', MUk. стрый (1646 Бурячок 84), стрыкъ (XVIII c. ibidem), OUk. OES. стрый / строй (Бурячок, l.c.), BRu. стрый, Po. stryj. — Deriv. стрий[й]ко, стрийсу́нь[о], стрию́ньо, стриє́чний, стри-я́нка, стри́йна, стри́ток, стри́ч[ен]ка. — Syn. рі́дний брат ба́тька; дя́дько; Wd. also ву́йко, JBR.

PS. *stryjь 'ts', usually connected with Lat. patruus, Skt. pítṛvya-s, Av. tūirya- 'father's brother': IE. **ptruu̯io- with change of the initial **pt- > **st-, cf. Бурячок 82, Трубачев 1, 79-81; f/e. explanations of the name of the city and river Стрий < *stryjь 'uncle' are dealt with in the following entry; the geographical distribution of the type of стрий (стрый) see p. 1031.

Geographical repartition of words **стрий/ко, дядько, вуйко**, etc., in Western Ukraine - according to **Бурячок pp.88-89.**

СТРИЙ 1.GN. 'Stryj (name of WUk. river and city)', ModUk.; BRu.,Ru. Стрый,Po.,Cz.,Slk., etc. Stryj.- Deriv. стриянин, стриянка, стрийський, по-стрийському,-ськи, GN. Стрийщина. - Syn. назва річки й оселі в Галичині.

In a special article about this name in ON UVAN 15,44-47, the present author wrote as follows: [1-2]

Дехто[3]) виводить цю назву від назви річки, що над нею лежить саме місто[4]). Але коли так, зн. коли назва цього міста й річки однакові, то де певність, що не навпаки — назва міста дала назву річці. Адже ж такі випадки, що річка бере свою назву від місцевини в топономастиці нерідкі. Ось нпр. назва річки *Сможанки* походить від назви місцевости *Сможа* (Стрийщина), назва потока *Коростовець* від села *Коростів* (там таки) й б. ін. Тимто таке пояснення, мовляв, назва міста *Стрия* походить від назви річки *Стрий*, може вдоволити історика чи географа, але не вистачає топономастові-мовознавцеві. Він далі цікавий знати (1) чому при такій самій назві річки й оселі треба виводити другу з першої і (2) що тоді визначає назва (в нашому випадку *Стрий*) сама з себе, як назва річки.

Щоб розв'язати перше питання треба розглянути й порівняти між собою більше таких назов, що спільні

[1]) Допомішний матеріял для цієї статі беру здебільшого з моєї докторської дисертації про місцеві назви Бойківщини; короткий, популярний жмуток міркувань на цю тему я опублікував у стрийській „Думці" ч. 68-9 за 1936 р. п. з. „Про походження назви Стрий".

[2]) Крім цієї назви зустрічаємо ще такі: *Стрий* частина міста Турки над Стриєм (з власних записів у терені); *Стрий* село в пов. Гарволінськім, *Стрия* село в пов. Вілейськім і ін., пор.: Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich T. XI (= SG).

[3]) Пор. нпр. А. Прохаска: Historja miasta Stryja, Львів 1926, ст. 3.

[4]) Про назву ріки *Стрий* є принагідна згадка в „Słownik-у Etymologiczn-ім języka polskiego" Ол. Брюкнера під гаслом: *struga* (стор. 521); правдоподібно за ним пішов Й. Галічер в „Słownik-у geograficzn-ім, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych", Тернопіль 1935 і подав: „*Stryj* do pnia *struga;* Bojki mówią „w Stryhu", a więc wyraźnie pień struga." Галічерове пояснення необережне; бойківської (й наддністрянської) форми „*u Stryhú*" так, як форм: *u Stryú, na Stryú* (з власних записів у терені) не можна з мовознавчого становища змішувати зі словом *struga*, тобто *h* в формі *u Stryhu* виводити з праслов'янського *g*. Це *h* на місці *ȷ*, що між голосівками заникає в цих говорах (пор. З. Рабій: Dialekt Bojków, Sprawozdania PAU T. XXXVII Nr 6 стор. 18. а також приклади типу: *hahiuka* || *hajiuka* у проф. І. Янова: Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskiej z uwzględnieniem wsi okolicznych, Lwów 1926. стор. 22).

й річці й оселі. Коли підходити до них із становища їхньої формальної будови, то вони укладаються в такі три основні групи:

а) Назва річки й оселі та сама:
Ялинковатий (потік і село — Стрийщина),
Лукавиця „ „ „
Бистриця (потік і село — Дрогобиччина),
Рибник „ „ „
Ропа (потік і село — Горличчина),
Ростока (потік і село — Турчанщина),
Сухий Потік „ „ і т. д.

б) Назва річки впорівень із назвою оселі поширена якимсь наростком:
Сможанка (річка): *Сможа* (оселя — Стрийщина),
Лавочанка (річка): *Лавочне* (оселя — там-таки),
Илемка (річка): *Илемня* (оселя — Долинщина),
Лужанка (річка): *Лужки* (оселя — там-таки)
Багноватка (річка): *Багновата* (оселя — Турчанщина) й інші.

в) Назва оселі впорівень із назвою річки поширена якимсь наростком або (рідше) приростком:
Опорець (оселя): *Опір* (річка — Стрийщина),
Дністрик (оселя): *Дністер* (річка — Турчанщина),
Сянок, Сянки (оселі): *Сян* (річка — Сяніччина),
Осмолода (оселя): *Молода* (річка — Долинщина),
Заванч (частина Коростова): *Ванч* (річка в Коростові — Стрийщина),
Загочевє (оселя): *Гочва* (річка — Ліщина),
Засяння (частина Перемишля): *Сян* (річка) й б. ін.

В першій групі назов, де назва оселі й річки ті самі, коли взяти під увагу значення кожної назви, як от:
Ялинковатий (потік, що пливе між ялинками),
Лукавиця (річка, що пливе луками, закрутами пор. слово: *лукавий* — м. і. крутій),
Бистриця (річка, що має бистрий біг, особливо в горішній своїй частині),
Рибник (багатий на рибу потік),
Ропа (річка з нафтовою або сільною ропою),
Ростока (малий потік, що розтікається),
Сухий Потік (потік, що часом висихає) й ін.,
то в усіх цих назвах мусимо виходити від назви річки; назва оселі це вислід передачі назви річки — оселі (звичайно, положеній над річкою).

Побіч значеневих указують на це й історичні дані; ось нпр. село *Смерічка* (Турчанщина) закладено — як це підтверджують історичні акти — *in fluvio dicto Smereczka* 1567 *SG* (під *Smereczka*); *Тисовиця* (Самбірщина) — *in fluvio dicto Cziszowicza* 1588 *SG* (під *Cisowica*) й б. ін.

Що ж до груп б) та в) виличених угорі, то формальна альтернація назов типу *Багн оватка*: *Багновата* й *Сянок*: *Сян*, вказує недвозначно на те, що в другій групі назов треба виходити від назви оселі, а в третій від назви річки.

На тлі цих міркувань виходить ясно, що назву *Стрий* треба вважати за первісну назву річки; ця остання — як це видно при назвах під а) — передала свою назву оселі.

Але приділивши місцеву назву *Стрий* до групи відрічних назов, ми ще її не вияснили зовсім; зостається ще відповісти на друге поставлене вгорі питання: що визначає *Стрий*, як назва річки.

При вияснюванні значеневої вартости якоїнебудь географічної назви мусимо передовсім вихсдити з історичного матеріялу, щоб ствердити, чи назва заховала до сьогодні свій первісний вид чи ні. Давні акти подають нам такий важливіший матеріял про назву *Стрий*: *in Stryg* 1396 AGZ [1]) III 115; *de Stry* 1421 AGZ II 64, *de Strig* 1442 AGZ V 115; *dc Stry* 1473 AGZ XV 162; *Strigenses* 1499 AGZ IX 162; *de Stry* 1500 AGZ XVII 379; *Stryi* 1508 AGZ XIX 563; *ad Stry* 1524 AGZ XVIII 574; *ad Strey* 1525 AGZ XVIII 575; *Striig* Прохаска [2]) 280 *s Strya* 1565 Жер.[3]) II 53; *capitoneatus Sthryensis* 1570 Жер. VII 196; *do Sthrya* 1570 Жер. VII 197; *in Stryei* 1570 Прохаска 206; *oppidum Stri* 1594 Прохаска 196; *in castro Stryi* 1657 Жер. VI 222; *Strey* 1694 Жер. VI 71 і ін. пізніші. Всі ці записи — після розв'язання деяких давніх латинсько-польських ортографічних особливостей — засвідчують нам, що і вдавнину назва *Стрий*, звучала як тепер, отже, що в тягу історії не підпала ніяким змінам.

На основі ж мовознавчих даних можемо назву *Стрий* зіставляти:

а) з такими назвами, як: *Стривігор* II *Стрвяж*, *Стрипа*, (Галичина), *Струсто* (Росія), *Strowange* (Пруси), *Стримон* (Македонія), *Трумица* (Болгарія й Сербія) й ін.

б) з такими словами як: укр.: *струм*, *струя*, *остров*; поль.: *struga*, *strumień*; ст.-ірляндське: *srúaim* 'струм'; нім. *Stromm*; іранське: *sruth* 'ріка'; грецьке *ῥέω* 'пливу', *ῥεῦμα* 'струя'; ст.-інд. *sravati* 'пливе'; лотиське: *stràume*; литовське *sriatas*, *strautas*, 'те, що пливе, струя' ст.-норд.

[1]) Akta grodzkie i ziemskie... z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

[2]) Прохаска op. cit.

[3]) Жерела до історії України — Руси, вид. Археографічна Комісія Наук. Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові.

straumr 'струм' й ін[4]).

Ці всі назви й слова даються звести до одного кореня **sreu* — (із найрізнішими апофонічними формами вокалізму)[5]) що в загальному визначає 'рух води', а в дальшому: 'все, що пливе' отже річки й потоки. З цього погляду назва *Стрий* визначає 'пливучу воду' й сягає походженням індоевропейської епохи.

Коли зібрати коротко разом все сказане вгорі, то виходить що:

а) назва міста *Стрия* походить від назви ріки,

б) *Стрий*, як річна назва, це дуже стара назва, сягає до індоевропейської епохи своїм походженням і визначає стільки, що 'пливуча вода'.

[4]) Пор. Р. Травтман: Baltisch-slavisches Wörterbuch, Göttingen 1923, стор. 279, 280.

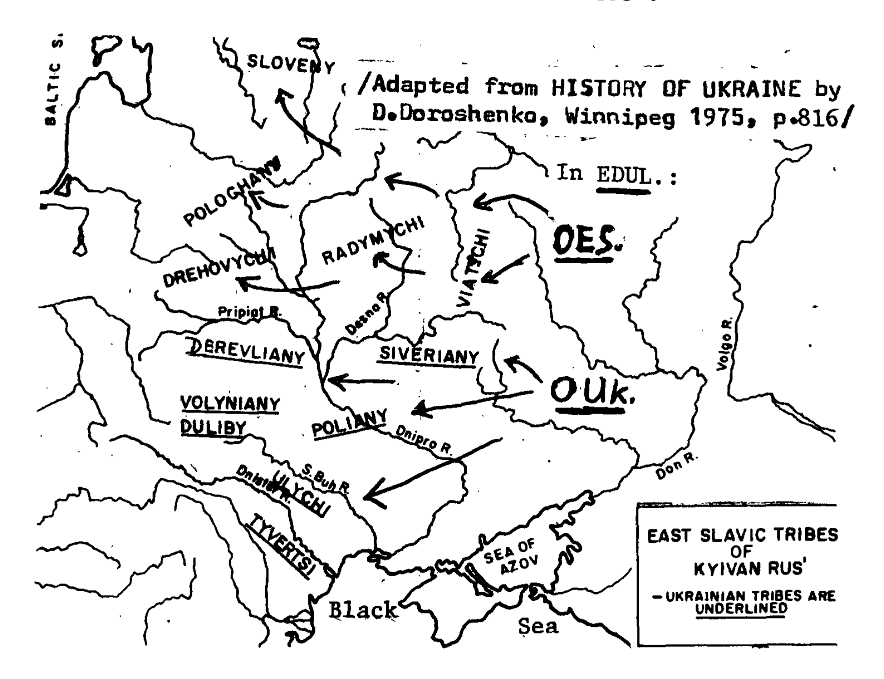
[5]) Приява звука *t* це — як стверджує порівияльне мовознавство — т. зв. вставний звук у групі *sr* — прикметний побіч слов'янських мовам: балтійським, германським та давній трацькій.

СУПРУ́Г arch. 'husband', MUk. съпрꙋгъ (1627 Беринда), OUk., OES. соупроугъ, въ соупроузѣ (1296), Ru. супру́г, OCS. sǫprǫgъ, SC. suprug. — Deriv. супру́га, супру́жний, супру́жжя, супру́жество, супру́жній. — Subst. чолові́к, arch. муж.

PS. *sǫprǫgъ 'pair of oxen' > 'married couple' > 'husband': *sǫ- *pręgati 'to bind together', Бурячок 107, Vasmer² 3, 805.

СХІД, Gsg. схо́ду, 'East', MUk.,OUk.OES. всходъ, въсходъ, Po. wschód, Cz. vychod, in Ru. восто́к, , Uk.arch. восто́к from OCS. vъstokъ 'ts' - Deriv. схі́дний, (діял.: схі́дній), східня́к, посхідня́чити/ся/, сходо- зна́вець, -зна́вство, -зна́вчий, далекосхі́дний. - Syn. одна́ з чотирьо́х сторі́н сві́ту, протиле́жна до за́ходу; поя́ва над обріє́м небе́сного світи́ла, (за:) Слум. 9, 886-887.

Deriv. from сходи́ти 'to rise'.

СХІ́ДНІ СЛОВ'Я́НИ EN. 'Eastern Slavs (Ukrainians, Belorussians, Russians)', ModUk.; as far as the etymology is concerned see схід and слов'янин; yet, the historical development of the name and its semantics require -in view of the Soviet distortions of the problem - special considerations; in this connection the conclusions from the book by Mykola Chubatyj *Medieval Rus'-Ukraine and the emergence of the three East-Slav nations*. ЗНТШ. Vol. 178, pp. 141-149, should be cited (courtesy of ODFFU Inc.):

1. The three East Slavic peoples, later nations — Ukrainian, Russian and Byelorussian — were formed separately out of the ethnic substratum of that population which had been living on the present territory of these three nations at least since Neolithic times. Archeology shows that in few areas in the world has there been through thousands of years so stable a population.

2. In the independent formation of the three East Slavic nations there have been three great factors: a) the geographical structure of the East European area; b) the connections of the population of the separate parts of this area with their neighbors; c) the difference in the ethnic substrata since prehistoric times.

3. The most important factor in the independent formation of the spiritual and material life of the Ukrainians, Russians and Byelorussians was the division of the East European area into parallel zones from the Black Sea to the north; these zones were the steppe, the forest steppe, the dense forest and the arctic tundra. The thick forests of northeastern Europe in ancient and medieval times created a barrier between the peoples and civilizations.

4. Another important factor which played a role in the formation of the three East Slavic nations was the East European river system, especially, the Dnieper, Volga, Dniester, Don and the Baltic rivers, the Dvina and the Niman. As the thick forests were a barrier, the rivers as always in the periods of primitive civilizations, were the one connecting link which turned the development of peoples toward the course of the chief water routes; that of the population of the middle and lower Dnieper toward the Black Sea, that of the population of the Volga valley toward Central Asia and the Caspian Sea, that of the population of the valleys of the Dvina and the Niman toward the Baltic Sea.

5. The earliest of the three East Slavic peoples to develop was the people of the Rusin-Ukrainians in the region of the steppe and forest steppe north of the Black Sea on both sides of the middle and lower Dnieper. The remote ancestors of the ethnic substratum from which the Ukrainian people was formed was the population of Trypillyan culture which lived along the middle Dnieper from Neolithic times and established there an agricultural and cattle raising civilization at the end of the III and the beginning of the II millenium B.C. The Trypillyans were the stable population of the middle Dnieper valley in prehistoric times. It was only supplemented by ethnic elements of the Iranian peoples who in the first millenium B.C. constantly intruded and intermiryled with the local population and more or less influenced its spiritual and material culture. The Iranian tribes of the Cimmerians, Scythians, Sarmatians, Alans and others which dominated this territory for periods, gave their name and external character to the middle Dnieper area, so as later to be absorbed by the old ethnic mass.

6. A fruitful influence on the level of the material and spiritual culture of the population of the middle Dnieper was its connections with the people of high civilization in the lands on the Black and Mediterranean Seas. The most marked influence on the culture of the ancestors of the Ukrainians in early historical times was exerted by the Greeks through their Black Sea colonies.

7. At the time when the Slavs appeared on the historical scene, i.e. after the time of Christ, the inhabitants of the middle Dnieper valley (at least those west of the Dnieper) formed the eastern wing of the Slavic world. During the movement of the Slavs to the south and northeast, in the first centuries A.D., the population of the Dnieper area was using already a Slavic language. In any event this occured before the advance of the Huns in the last decades of the IV century.

8. As a monolithic Slavic group the ancestors of the Ukrainians appeared first on the historic scene in the VI century under the name of the Anty who were settled on almost those same sections of the Black Sea steppe and the forest steppe which is now occupied by the Ukrainian people. The spiritual and material culture of the Anty had on one hand the qualities of the old Trypillyan population, and on the other, the qualities of the historical Rusin-Ukrainians.

9. From the Roman period, there began in the Dnieper valley, and especially in the neighborhood of Kiev, the spreading of trades and soon after a pottery, metal and jewelry production which exported its products along the Dnieper to the north and to the west. At this period the old family system was broken up and its place was taken by a tribal-territorial system. At that time the prince of the Polyane, Kyy, after building fortifications against the people of the steppe, founded Kiev (ca, 560 A.D.) and laid the groundwork of the first state organization of the Ukrainian people under the leadership of his dynasty.

10. In the course of the VII and VIII centuries, there were formed other state organizations on the lands of the Anty, as the Oziv or Tmutorokan' Rus' in the southeast and the Dulibsky Alliance in the western Anty lands. There may have been other local states as the White Croatians in the Sub-Carpathians, and the Tyvertsy on the Black Sea and the Ulychi.

11. At the end of the VIII century, the name Rus' first appears as applied to Tmutorokan' Rus' (perhaps of Allan origin); soon this name was also applied to Kievan or Polyanskian Rus'. It is not excluded that the first Varangian groups which appeared in the VIII century on the Anty lands had the name of "ruotsi"-Rusy.

12. In the first half of the IX century, the state organization with its capital at Kiev, Kievan Rus', already had united the entire left bank of the zones of the steppe and forest steppe, i.e. the regions of Chernihiv and Pereyaslav. The kernel of this state organization, the land of the Polyane, extended also into the western part of the middle Dnieper valley. At the time the Khozar Kaganate extended its protectorate over Kievan Rus' but this was thrown off by the Princes Askold and Dyr, the first Christian rulers of Kieyan Rus'. Askold and Dyr were violently removed from power by bands of Varangians who came from the north, Novgorod the Great, under the leadership of Oleh to Kiev and became masters of Kievan Rus' between 879 and 882.

13. Somewhat later the ethnic mass of the Byelorussian people began to take shape in the western part of the zone of dense forest, in the valley of the upper and middle course of the Dvina and Niman, and also in the headwaters of the upper Dnieper. The ethnic substratum of this people was a population of Indo-European origin, which had been living in the area since Neolithic times, and were the ancestors of the present Lithuanians and Letts. They lived by hunting and fishing and later also took up agriculture. During the migration of the Slavs (perhaps in the V century), they moved into this area part of the western Baltic Slavs who slavized the original population. The culture of these Slavs was lower level than that of the Anty Slavs of the steppe and the forest steppe. Somewhat later, perhaps in the VII-VIII century, the family system here disintegrated and was replaced by a tribal — territorial order with historic tribes — the Kryvychi in the upper ranges of the Dnieper and Dvina, the Drehovychi in the headwaters of the Niman and the northern branches of the Pryp'yat', the Radymychi in the valley of the Sozha. The first state centres on the present territory of the Byelorussian people arose in Polotsk and Smolensk. The Kryvychi in early times colonized the headwaters of the upper Volga, the lands of the present Russians on the east and the lands of the Slovini on the north. Polotsk had already established connections with the peoples of the Baltic.

14. At the same time when the Slavs were advancing from the west into the area of the present Byelorussian people, another group of Slavs went further to the north into the neighborhood of Lake Ilmen, where after the disintegration of the family system, they established their state centre — Novgorod the Great. To the south of this city, in the area of the Slovine-Kryvychi colonization arose a second state centre — Pskov. Having an easy access to the Baltic Sea, the Ilmen Slavs established, perhaps at the end of the VIII century, contacts with the Baltic peoples and with the Swedish Varangians who in the first half of the IX century under the leadership of Ryuryk secured control not only of the lands of the Slavs but spread their rule over the neighboring Byelorussian territories to the south and in the second half of the IX century, began to capture sections of the dense forest on both sides of the upper Dnieper. The Ilmen or Novgorod Slavs became a basis for a fourth independent East Slavic people, the people of Great Novgorod. In 1478 this was taken by the Prince of Moscow and in time it was assimilated by the Muscovite people.

15. Chronologically the last of the East Slavic peoples to begin to take shape was the Russian people or Muscovite, as it is called in Ukrainian. The ethnic substratum of the present Russians was a Finnish population which had lived in the eastern part of the dense forest belt since Neolithic times. It lived by hunting and fishing and led a very primitive existence for centuries while in the steppe and forest steppe zones the southern culture had greatly developed. After the migration of the Slavs, the areas of the upper Volga and its tributaries were colonized from the west by the Kryvychi, from the northwest by the Slovini, from the south by the Siveryane and the Vyatychi, a Slavic tribe which lived in the tributaries of the Oka and were fully absorbed into the ethnic substratum of then Russian people. On these border colonized areas of the Finnish ethnic substratum there began to be formed at the end of the VIII and the beginnig of the IX centuries the territorial-state centres of the principalities of Rostov and Murom, which in the middle of the IX century came under the rule of the Novgorod Varangians.

16. The decisive events in the history of the formation of the East Slavic people were the advance of the Varangians on Kiev (ca. 879), their domination of the state of Kievan Rus', the transfer by Oleh of his capital from Novgorod to Kiev and the annexation to Kievan Rus' of wide areas of the dense forest, i.e. the territories of the present Byelorussian and Russian people and also then in a period of independent development, of the people of Great Novgorod.

17. The advance of the Varangians under Oleh to Kievan Rus' had two results: a) it hastened the union of all the former Anty, ethnically Ukrainian tribes into one state — Kievan Rus'; b) by the annexation of the former non-Rus', ethnically alien regions to Kievan Rus', Oleh created a multi-ethnic state formation — an empire with Kievan Rus' in the dominant position.

The dominant position of Kievan Rus' was evident from the structure of the state. It was composed of Kievan Rus'-Ukraine and of the territories dependent on it and bound to pay it tribute. So the new Kievan Rus' Empire was characterized by the Byzantine emperor and writer, Constantine Porphyrogenitus in the middle of X cent.

18. The establishment of a Varangian dynasty in Kiev brought as its first result the union to the dominant Kievan Rus' of almost all the kindred thnic tribes (the Anty), partly peaceably, partly through conquest. Thus at the end of the IX century, still under the reign of Oleh, all the ethnic Ukrainian lands were added to Kievan Rus' and began to be called Rus' or the Rus' Land. The common life of the kindred tribes in Kievan Rus', which represented the role of sovereign of the empire, produced a feeling of the spiritual kinship of the population, called Rusychi or Rusyny. The Christianization and rapid growth of the national culture under Volodymyr the Great and Yaroslav the Wise ended the thousand year long process of the formation of this people. **So in the middle of the XI century, the Rus' or Ukrainian people was already formed.**

19. With the creation of one state area from the Gulf of Finland to the Black Sea there opened for this area new markets of trade with the Byzantine Empire, with the Balkans and the Arab lands of high culture, on the one hand, and with the Baltic lands, on the other. The directing nerve of this trade was the long known, but now organized and protected by the state administration, the line of the Dnieper "from the Varangians to the Greeks".

It went from the Black Sea along the Dnieper to the land between the upper Volga, the Dvina and the net of northern river and lake routes to the Baltic Sea. In the area between the rivers near Smolensk was built a transfer of wares by "volok" — carry, as in the south so as to avoid the Dnieper rapids. The northern station on this route was Novgorod the Great. Smolensk became a centre of the territories of the upper carryies, Kiev was the centre of the "route from the Varangians to the Greeks". Thus the empire of Kievan Rus' became one economic basin.

20. The great profits facilitated the gigantic growth of culture in Kievan Rus'-Ukraine and in Kiev itself. The economic advantage of belonging to the Rus' state-empire tempered the antagonism of the northern non-Rus' tribes to Kiev but did not completely eliminate it. It appeared in full force when the firm hand of Kiev weakened and the one entire economic structure fell apart in the middle of the XII century.

21. The factors which brought into one whole the multi-national Rus' state were: a) the strong central government of the Kievan princes, resting on the military power of the Varangians; b) the economic system of the state, which rested on the "Road from the Varangians to the Greeks"; c) after the Christianizing of Rus' the Christian faith and the one Church under the rule of the Kievan metropolitans; d) the growth of culture which along with Christianity began to assimilate the many ethnic elements of the north by producing a state patriotism in all parts of the empire.

22. After the death of Yaroslav the Wise the unity of the empire tottered and in the middle of the XII century it ceased to exist with the results: a) of weakening the central rule of the Kievan princes after the assimilation of the Varangians and the lack of a foreign armed force: b) the division of the Rus' land into fiefs according to the terms of the Statue of Seniority, established by Yaroslav the Wise; c) the destruction of a single economic structure of the state and its division into separate economic regions after the interruption of the Dnieper route by the Polovtsy in the southern stretches; d) the intensifying of the centrifugal forces resting on the ethnic and spiritual differences of the population of the northern territories which had been joined to Kievan Rus'; and e) the constant attacks of the nomands on Rus' from the east.

23. The assimilative forces of Christianity and the culture of Kievan Rus'-Ukraine began to work over the area of the entire state in the time of Volodymyr the Great, but Christianity took firm root in the northern lands only at the end of the XI century. The division of the empire into the state of Kievan Rus' and its annexations became less clear after the death of Yaroslav the Wise, when many Rurykovychi acquired fiefs outside of Kievan Rus'.

Then the name "Rus' Land" or "Rus' state" applied formerly only to Kievan Rus' was applied to the entire state-empire so as to arouse patriotism and to interest in the state unity the population of all the lands. Meanwhile the name Rus' remained as the ethnic name of the post-Anty Ukrainian Slavs, i.e. was applied exclusively to Kievan Rus'-Ukraine.

24. The concept of "Land" in the legal documents of the day and the Chronicles is equivalent to the concept of the state. The terms "Lands" was applied not only to the individual fief-states of the empire of Rus', but also to foreign countries (the Greek Land, the Lyadska (Polish) Land, the Hungarian Land etc.).

25. The centrifugal forces appeared soonest in Byelorussian Polotsk, even in the time of Volodymyr the Great. The antagonism of Polotsk which lay off "the Road from the Varangians to the Greeks" and economically was more interested in the Baltic trade by the Dvina, appeared in the establishment of a local dynasty of Rohvolod and after its annihilation by the inheritors of this dynasty in the female line. Polotsk in the XI century was considered almost an independent prncipality. Smolensk approched a political anti-Kievan line in the second half of the XII century, after the breakdown of the economic system which dependended upon the water route of the Dnieper. The union of the population of the Byelorussian lands into one people took place only in the Lithuanian state, to which these lands were annexed at the beginning of the XIV century.

26. Novgorod the Great constantly rivalled Kiev and so it never applied the name Rus' Land to itself. In the second half of the XII century, after the collapse of the economic structure of the Rus' state, Novgorod became politically and economically independent, and began to develop its state along the northern border of the dense forests as far as the Urals and although it recognized formally the rule of the prince it was transformed into a commercial republic modelled on the cities of the Hanza of which Novgorod was a member.

27. The chief ethnic base of the Russian people were the Finnish tribes which had lived in the headwaters of the upper Volga since Neolithic times. Archeology bears testimony that they lived by hunting and fishing with a primitive level of culture. The climate and the hard conditions of life made them realists, able to work collectively. As a result of the colonization by Sloviny, the Kryvychi, the Vyatychi and the Siveryane, the Finnish population was slavized and on these areas arose two principalities — Rostow and Murom in the middle of IX cent. The annexation of the basic territories of the present Russian people — Rostow, Murom and the tribe Vyatychi to Kievan Rus'-Ukraine and their incorporation into the Rus' empire occured against the wishes of their population and this rebelled against the Christianization.

28. The udilni (feudal) princes, who acquired these principalities as the newly organized Land of Suzdal, governed among the non-Slavic or half-Slavic population autocratically, with the help of their apparatus of the druzhyna and administration, brouth from Rus', since they did not need as in Rus' to take into account the leading families or the boyars, who did not exist there at first. The absolute rule of the prince characterized the princely system on these territories from the beginning.

29. The decisive influence for a separatist position of these territories from Kiev and Kievan Rus' came in the middle of the XII century when they were organized as the Suzdal Land, with the dynasty of the Yuriyevychi, founded by the youngest son of Volodymyr Monomakh, Yuri Dovgoruky. The policy of the Yuriyevychi rested on these principles: with all their power to undermine the strength and significance of Kiev in the Rus' state, and at the same time to elevate their own principality with its capital at Suzdal, later at Vladimir on the Klyazma. So Yuri Dovgoruky's successors Andri Bogolyubsky and Vsevolod Yuriyevych, called Large Nest were. a) in constant alliance with the Polovtsy, whom they inspired to attack Kievan Rus'. The most telling blow of this Suzdal-Polovtsy alliance was the interruption by the Polovtsy in the southern part of Ukraine of the trade route along the Dnieper and the other trading routes in the southeast, which destroyed the entirety of the economic system of the Rus' state and hastened its

disintegration; b) the improverishment of Kiev itself, the Mother of the cities of Rus'; c) the alliance of the Yuriyevychi with the Byzantine empire against the Kievan princes; d) the support by the Suzdal-Vladimir princes of the policy of the Byzantine patriarch, who opposed the nationalization of the Rus'-Ukrainian Church; e) the creation of their own economic area (Volga-Novgorod).

30. As a result of the policy of the Yuriyevychi carried on through the second half of the XII century along the lines of these principles there arose in the headwaters of the upper Volga a new Suzdal-Vladimir state unity politically, economically and spiritually so far alienated from Kievan Rus', that it can hardly be considered a part of the Rus' Land. **At the end of the XII and the beginnig of the XIII centuries there was formed there a new Suzdal-Volodymyr people, as the kernel of the Muscovite or Russian people.** But in this period there came not only the political but also the spiritual disintegration of the Rus' state-empire formed by Prince Oleh.

31. The influences of Kievan culture, basically created by the genius of the Rus'-Ukrainian people lasted longer than the political influence of Kiev on the whole empire. Beginning with the second half of the XI century, under the influence of Kievan culture and the rivalries with Kiev these began to spring up centres of local culture, most rapidly in Novgorod the Great, then in Suzdal and Vladimir on the Klyazma, after in Polotsk and Smolensk.

32. Kievan culture on the territory of the Rus' multinational state during 300 years, with the help of the Kievan Eastern Christianity, the Kievan literature written in the official Church-Slavic language, the Cyrillic alphabet, with the models of Kievan church art, with the help of the legal system of the "Rus'ka Pravda" and the state administration, left on the cultures of the two other East Slavic peoples, the Russians and Byelorussians, lasting features that still exist. **These common cultural accomplishments form the content of the conception of Eastern Slavdom...**

33. The theory created in the Soviet Union and approved by the Central Committee of the Communist Party of the existence of "a single Pre-Russian People" during the IX-XI centuries over the whole territory of the Rus' state, as an historical doctrine on the formation of the three ES. peoples is lacking any scientific basis.

T

T, т — the twenty third letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name твердо (твьрдо) from OCS *tvrьdo* 'hard'; numerical value — 300, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

TA 'and', MUk., OUk., OES. ts, known to all Sl. - Syn. i.

PS.*ta 'ts, akin to *tъ,ta,to 'that'.

TAK 'yes', MUk., OUk., OES. TAK / TAKO, known to all Sl. - Deriv. **пота́кувати, -ання, притакну́ти, (діял.:) ота́ке́чки, та́кало.** -Syn. SovUk. да; AmUk. є.

PS.*tako 'ts', akin to tъ,ta,to 'that'.

ТАКИ́Й 'such /one/', MUk., OUk., OES. **такый,** known to all other Sl. - Deriv. **таке́нький, отаки́й, таки́й-то, сяки́й-таки́й, такі́сінький, -ічкий.** -Syn. **са́ме таки́й, про яко́го була́ мо́ва, вищезга́даний, поді́бний, насту́пний.**

PS.*takъ/jь/'ts, akin to *tako, q.v. (: так).

TAM 'there', MUk., OUk., OES. TAMЬ /TAMO, known to all other Sl. - Deriv. **о/н/та́м, та́мечки, та́мошній, тамте́шній.** - Syn. **у то́му мі́сці, поде́куди; по́тім, зго́дом, незаба́ром; крім то́го, до то́го, (за:) Слум. 10,29-30.**

PS.*tamo 'ts', abbr. to: TAM in Uk., BRu., Ru. Po. and some other Sl.

тама́нки BrazUk. 'sabots', first recorded in 1981 (Хлібороб 81). – Subst. "Тама́нки" – дерев'я́ні череви́ки.

From Port. tamanduá, the ultimate source being Tupi tacy 'ant' + monduar 'to catch' – anteaters of Brazil have a dense, furry coat, which serves, a.o., as material for shoe-making; тама́нки contain a band of tamandua-leather across the instep hence their name.

ТАРАБА́Н, тараба́нити – an o/p.variable of **бараба́н, бараба́нити**.

ТАРА́С PN. 'Taras', MUk. Тара́ссій (XVII c.) Тарасий (ХУ с. ССМ.2,421), Ru. **Тара́с/ий/**. – Deriv. **Тара́сович, Тара́сівна, Тара́сик.**

From Gk. Tarásios : tarássein 'to stir up, to frighten; (of political matter:) to agitate, distract'.

ТАРА́СКАТИ /СЯ/ o/p. 'making/becoming dirty'.

ТА́ТО 'dad, father', first recorded in the XVII c., wanting in OUk., OES., though used in the colloq. lg., cf Бурячок 19; BRu. та́та, Ru. тя́тя, Bu. та́те, SC. tȁta, Cz. táta, Po. tato. – Deriv. та́тко, та̀точко, -онько, тату́ньо, тату́нечко, -енько, тату́сь[о], тату́сечко, -енько, тату́ньцьо, тату́льо, та́течко, -енько, тату́нь, -у́неньо, тату́ленько, тату́сик, та́тик, та́тінько, та́тінько, та́тцьо, та́тценько, та́тьо, татухна, тату́ра, тати́сько, -и́ще, татуся́ка, татуси́ще; FN. Тату́х, Тату́ра, Татуся́к. – Syn. ба́тько, оте́ць; (діал.:) неньо, ня́ньо, дя́дя, де́дя, ге́дя, ге́дьо, де́дьо, Бурячок 20-21.

An old reduplicative formation from the children's lg.: PS. *tata, IE.**tata 'id.', cf. Skt. tatá-s, Lat. tata, etc., Бурячок 19, Трубачев 1, 23-24, a.o.

ТА́ТРИ see **Карпа́ти.**

ТВІЙ, твоя́, твоє́ 'your[s]', MUk. твой, твоя́, твоє, OUk., OES. твой, твоя́, твоє́, known to all Sl. – Deriv. твоє́нький, твоє́сенький. – Syn. [при]нале́жний тобі́.

PS. *tvojь, *tvoja, *tvoje 'ts', IE. root **tu̯o- : **tŭ̄- 'ts', cf. Pokorny 1097.

ТВІР, Gsg. **тво́ру** 'work.creation; artifact', MUk.,OUk.,OES. творъ, творение, known also to other Sl. – Deriv. творе́ць, сотвори́тель, тво́риво, тво́рчий, -чість, [ви́-, від-, на-, по-, с-]твори́ти, ви-, від-, на-, по-, с-тво́рювати, -творя́ти; архитві́р. – Syn. те, що ство́рене; ви́ріб.

PS. *tvorъ 'ts', IE. ** root **tu̯er-: tu̯or- 'to hold, grasp', with few correspondences in other IE. lgs., cf. Pokorny 1101.

ТЕ́БЕ́ Gsg., Asg. of ти 'you; thou', MUk., OUk., OES. тебе, Ru. тебя́, Po. ciebie, etc. – PS. *tebe 'ts' from IE. **teu̯e (see твій) with <u>b</u> taken from Dsg. *tebě, Uk. тобі́, cf. Vondrák 2,70, a.o.

ТЕЙЯРДИ́ЗМ 'Teilhardianism – philosophical system of Pierre Teilhard de Chardin (1881 – 1955)', ModUk.; Ru. тэйярди́зм. – Syn. фiлософі́чна систе́ма П.Тейя́рда де Шарде́на, францу́зького філо́софа й палеонто́лога, що брав у́часть у відкритті т.зв.пекі́нської людини в Кита́ї (1928-38) й зали́шив бага́то нови́х конце́пцій у діля́нці онтоло́гії й філосо́фії взагалі́; Ол.Ю. Рудни́цький зібра́в його́ іде́ї в таки́х точка́х:

1) Реінтеграція людини й феномену духа в рамки природних, науково з'ясовних явищ;

2) відкриття нової феноменології, всеосяжної й синтезованої науки про природу і про людину, яка вивершує біосферу ноосферою, тобто пояс нерефлективного життя поясом рефлективного життя, людської культури;

3) відкриття закону "складности-свідомости", тобто космічного самопливу матерії в напрямі стану щораз то більшої комплексифікації, де свідомість виявляється специфічною властивістю тієї комплексифікації, доведеної до крайньої напруги й зосередження;

4) створення "перспективи майбутнього", передрікаючи виникнення, наслідком співрефлексії й соціялізації людства, збірного надлюдського, яке перевершить поточні здібності людського рефлексивного думання;

5) виявлення конвергентного характеру тривання, що його виповнює змагання між уніфікованим складним і неорганізованою безліччю. Підпорядкований законові складности-свідомости цей процес зумовлює психічно конвергентну структуру й криву розвитку світу. Людство, захоплене загальною течією еволюції, являє собою унікальне видовище біологічної вітки, яка згортається в собі органічно й психічно для остаточного об'єднання з психічним центром універсальної течії — з точкою *Омега*, Містичним Тілом Христа, трансцендентним часові й просторові. Велике відкриття Тейяра це — Христос, рушійна сила еволюції; Христос, воскреслий у своїй космічній функції.

/Courtesy: Сучасність, ч.6/1977, стор.57/.
Deriv. from the FN. Theilhard, JBR.

ТЕКТИ́, Wd. течи́ 'to flow', MUk. теку́ (XVII c. ЛСЛ.262), *течи : тече/т/, текоут (XV-XVI c. ССМ.2, 430), OUk. течи, OES. тещи, known to all other Sl. – Deriv. ви̂-, за-, на-, с-текти́, ви-, за-, на-, про-, с-тіка́ти, -а́ння, кровоте́ча, тека́вий vs. цікавий (< Po. ciekawy, see Vasmer² 4,36). – Syn. плисти́.

PS. *tekti 'ts', IE. **tekʷti 'ts' with cognates in most IE. lgs., Pokorny 1059-1060, a.o.

ТЕЛЕВІ́ЗІЯ, ТЕЛЕВІЗОР, AmUk. телеві́жен, BrazUk. телевізон 'television, TV.' ModUk. known to all Sl. – Deriv. телевізі́йний. Subst. телеба́чення, дале/ко/ба́чення.

A modern neologism based on Gk. telos 'end; far' and Lat. visio 'sight') ; AmUk. – from E., BrazUk. – from Port.

ТЕ́НІС 'tennis', ModUk., known to all other ModSl. – Deriv. тені́со́вий, тенісі́вка. – Subst. м'ячикова гра раке́тами.

From E. tennis 'ts', Kirkconnell 7.

ТЕ́НОР 'tenor', ModUk., known to all other ModSl. – Deriv. теноро́к, теноро́чок, теноро́вий, тенори́стий. – Syn. висо́кий чоловічий голос; співа́к із таки́м го́лосом, Слум. IO.

From ModHG. Tenor 'ts', the ultimate source being It. tenore 'ts'.

ТЕО́ДОР, ФЕ́ДІР, ХВЕ́ДІР, arch. ФЕО́ДОР, ФЕ́ДОР PN. 'Teodor, Fedir, Fe[o]dor, Theodor'; MUk. Θео́дωръ (I627, Беринда), Θео[до]ра б sq. (I484 Пом'яник), OUk. въ лѣ ҂ѕ҃ ч҃г҃ пристав[ис]а рабъ Бжии Захариа. мца Θевраря [3I] днь на память стгъ Θедора тирена – в субо[т]у въ ж҃ вновьца ... ------ (XIII c), съподоби мя грѣшьн[а]г[о] отъче Хвѣда непобиснуа азъ съ ... (XII c), мца генаря въ .д. стго ... та крила землю кнагыни Боианю Всеволожаа передъ стою Софию передъ попы ... Тудоръ Тоубыновъ . Илья Копылович Тудоръ ... передъ тими послухи купи землю кнагыни Боянию всю ... семь десятъ гривънъ соболин ... семь сътъ гривънъ – (XII c), въ ѕ҃ ф҃ з҃ мца Фебрари к҃ ... цра нашего въ ------ с ----- Θеωдωра (XI c), (К Соф графіто); RU федор.-

– Deriv. Теодо́рович, Теодо́рівна, Федо́рович, Федо́рівна, Хведо́рович, Хведо́рівна, Феодо́рович, Феодо́рівна, Федо́рович, Федирі́вна, Федо́рик, Тоді́р, Тоді́рко, Хве́дик, Хве́дь, Хведько́, Хведі́рко, Хведо́рко, До́рко.-

-FN. Федь, Федаце́нко, Феда́к, Федалю́к, Феда́н, Федарчу́к, Федару́к, Феда́ш, Федаю́к, Федча́к, Федчу́к, Фе́дчин, Федчи́на, Федчиша́к, Федцу́н, Феде́ць, Феде́чко, Федельчу́к, Феде́нко, Феденя́к, Феденю́к, Федера́к, Федерчук, Федере́нко, Федере́вич, Федерке́вич, Феде́рко, Федеро́вич, Федеві́рик, Феде́вич, Феде́й, Феде́йко, Фе́дій, Феді́ош, Федірчу́к, Феді́рко, Феді́рков, Феді́ш, Фе́дів, Феді́яш, Федійчу́к, Федо́, Федоля́к, Федо́нь, Федо́ра, Федора́к, Федора́шко, Федорча́к, Федорче́нко, Федорчу́к, Федоре́нко, Федо́рі, Федо́рів, Федорівський, Федо́рків, Федо́рко, Федьо́рко, Федорня́к,

Федорочко, федорончук, Федорóнько, Федорнюк, федорóвський, Федорóвич, Федорýк, Федорýсь, федоряченко, Федорúчка, Федóрик, Федорúка, федорúнський, федоринюк, Федорúшин, Федорюк, Хведерýк, Хведорýк, Теодóр, Теодóркiв, Теодóрович (Богдан 6I,62,II9,30I).-

—Subst. MUk. Бж҃даръ, I627 Беринда.-

From Gr. Theódoros 'gift of God', a compound of Theos 'God' and dōron 'gift', Klein 2,1602, Петровский 2I5, Берúнда 2I0. /T.S./

ТЕОКТÚСТ, ТЕОФÁН, ТЕОФÍЛЬ PN. see vol.2, p. 845, and also PN. under **Бог** vol.1,158-159.

ТЕПÉР/А/ : **пéрвий, пéрший.**

ТÉПЛИЙ 'warm', MUk., OUk., OES. **теплъ, теплыи**, known to all other Sl. lgs.- Deriv. **теплéнький, теплéсенький, лíтеплий, теплó, теплíнь, теплíти, теплíшати, -ання, теплúця, теплúтися**; compounds : **тепло-віддавáння, -віддáча, -вíй, -вóдий, -вóз, -дáйний, -електроцентрáля, -енергéтика, -éмний, -нíсть, -захисний, -ізоляцíйний, --крóвний, -люб, -но, -мíр, -носíй, -обмíн, -плáв, -прóвід, -продýкція, -регуляція, -силовúй, -стійкúй, теплотá, ітд.** - Syn. **із дóсить висóкою температýрою, /по/серéдній між гарячим і холóдним.**

PS. *teplъ/jь/ 'ts', IE.root **tep-'warm', cf. Pokorny 1069-1070.

ТЕРЕБÓВЛЯ, Wd. **Трембóвля, Тримбóвлє** (JBR.) GN. Terebovla', BRu., Ru. ts, Po. Trembowla, dial. Trębowla. - Deriv. **теребовéльський, по-теребовéльському, -ськи**; GN. **Теребовéльщина.**

PS. * *Terb-ov-lь 'settlement of Terbъ'* with two suffixes - one possessive *-ovъ,-ova,-ovo* and other "neutral" *-lь* used for substantivisation of the adjectival toponym; the author devoted a special study to the origin, history and development of this name in *Język Polski* 22,pp.134-140; here are his findings[1]:

Nazwa miejscowości *Trembowla*[2] należy do tego rodzaju nazw geograficznych, których wyjaśnienie ze stanowiska opisowego natrafia na liczne trudności. W polskiej postaci tej nazwy *Trembowla* (obok *Trębowla* por. SG[3])) niejasny jest przede wszystkim stosunek niezrozumiałego pod względem znaczeniowym pnia *tremb-* (*tręb-*) do przyrostka *-owla*, spotykanego nadto w takich nazwach miejscowych, jak *Lubowla* (miasto na Spiszu, SG), *Narowla* (pow. rzeczycki, SG), *Niegowla* (pow. bobrujski, SG), *Turowla* (pow. połocki, SG), *Witowle* ‖ *Witobel* (na terenie Wielkopolski Paw.[4]) I 36, 38, II 88 i SG) i in.

Zestawienie tej nazwy z dzisiejszą jej postacią w języku ukraińskim *Tereb'ovl'a*, gen. *Tereb'ovl'i*[5]) wyjaśnić może tylko częściowo wartość zna-

---

1) *Reprinted successively in Canada in OnUVAN 15, pp.37-43.*

2) Prócz tej nazwy spotykamy na terenie czeskim nazwę *Třebovle* (por. Fr Černý — P. Váša: Moravská jména místní, výklady filologické, Brno 1909, str. 39) oraz na terenie słoweńskim: *Trêbovle* (por. Fr. Miklosich: Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen, przedruk Heidelberg 1927, str. 579).

3) Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Warszawa I (1880) — XV (1902).

4) A. Pawiński: Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym, Wielkopolska t. I, II. Źródła dziejowe t. XII, XIII, Warszawa 1883.

5) W języku ludowym postać tej nazwy nie jest jednolita; mgr K. Deyna zapisał w okolicznych wsiach: *do Trýmb'ovl'ý* (Trybuchowce), *do Trym-*

czeniową pnia, wskazując, że należy go łączyć z pierwiastkiem *trzeb-* (⇐ **terb-*), występującym w takich wyrazach, jak np. p. *trzeba* 'ofiara, potrzeba', *trzebić* 'czyścić, karczować', ukr. *treba*, st.-ruskie *tereba*, ukr. *terebyty* 'ts', scs. *trěba*, *trěbiti* 'ts'[1]).

Polską postacią pnia *tremb-* (*tręb-*) w *Trembowli* zamiast oczekiwanego *trzeb-* (a więc: **Trzebowla*) zajmowano się ze stanowiska językoznawczego o tyle, o ile chodziło o wyjaśnienie jej nosowego elementu *-m-*; dotychczasowe badania w tym kierunku (por. JP I 49, a także St. Bunc: O genezie wtórnej nazalizacji w języku polskim, Lud Słowiański III A, 151) stwierdziły w tej nazwie rozwój elementu nosowego »samoistną drogą fonetyczną« t. zw. wtórnej nosowości, jak np. w wyrazie *trębulka* i in.

Na podstawie materiału historycznego, zebranego przeze mnie, dodam, że pierwsze historyczno-językowe przykłady postaci *Tremb-* w języku polskim pochodzą z 2. połowy w. XV, por.: *Tribunus Trembovliensis* 1477, AGZ[2]) XIX, 528; *Trembovliensis Capitanei* 1476 ib. 286 i in. Wiek XVI zna jeszcze starą formę *Trebowla* (np. u Stryjkowskiego, por. SG XII 459); ginie ona zupełnie w XVII w., pozostawiając w użyciu jedynie postać *Trembowla*, spotykaną także — obok postaci z pełnogłosem *Terebovl'a* — w zabytkach staroruskich tego wieku, por. *Trembovlь* 1675 AJZR[3]) XII 286; *podъ horodomъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XI 309 i in.

Najprostszym wyjaśnieniem nazwy *Trembowla* ukr. *Tereb'ovl'a* byłoby utożsamienie jej pod względem formalnym i znaczeniowym z wyrazem pospolitym, który spotykamy w języku ukraińskim jako *tereb'ivl'a* 'miejsce oczyszczone z zarośli'. Znajdując nazwę topograficzną na Rusi Zakarpackiej *Terebla* (por. Miklosich, o. c. 330), mielibyśmy między nazwami *Terebl'a*, *Terebovl'a* taki sam stosunek, jak np. między wyrazami pospolitymi w dzisiejszym języku ukraińskim: *k'upl'a, kup'ivl'a* 'kupowanie, kupno'[4]) z naturalnym w nazwach brakiem ikawizmu w przyrostku

b'oul'y (Jabłonów), *do Trymb'oul'i* (Kobyłowołoki), *s Trymboul'å* (Sorocko); dyr. A. Musianowicz poinformował mnie, że we wsi Warwarynce lud mówi: *Teʼreʼb'oul'a, s Teʼreʼb'oul'a*; w miasteczku Budzanowie i we wsi Janowie stwierdziłem istnienie form: *Teʼreʼb'oul'a, do Teʼreʼb'oul'i.*

[1]) O znaczeniowej stronie wyrazów związanych z prasłowiańskim pierwiastkiem **terb*, pisze ostatnio J. Wachtlówna w artykule pt. »Poł. *trébə tribnə*« Slavia Occidentalis XII 299 i d.

[2]) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie t. I—XXIII, Lwów 1868 i d.

[3]) Akty otnosjaščijesja kъ istorii Južnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannyje Archeografičeskoj Kommisijej, Petersbug, t. I 1863 i d.

[4]) B. Hrinčenko: Słovaŕ ukrajinśkoji movy, Kijów 1907, t. II 327 i 766.

-owla. Takie nieskomplikowane i bardzo przejrzyste wyjaśnienie tej nazwy, które m. i. przyjąć są skłonni Al. Brückner[1]) i M. Rudnicki[2]), nie może się jednak utrzymać wobec materiału historyczno-językowego. Oto w aktach historycznych postać tej nazwy z przyrostkiem *-owla* nie jest najstarszą ani jedyną. Obok zapisów takich, jak np.: *Trebowla* 1384, Janko z Czarnkowa[3]); *de Trebowla* 1403 AGZ IV 14; 1463 AGZ XIX 169; 1472 AGZ VI 158; *in Trbowla* 1441 AGZ XIV 504; *in Trebowlya* 1451 AGZ XIV 319; *Trebowla* XVI w., Stryjkowski, SG XII 459; *Trembowlia* 1570 Żer.[4]) VII 121; *w Trębowli* 1667 AGZ I 66 i innych zapisów tej nazwy z przyrostkiem *-owla*, spotykamy w zabytkach historycznych staroruskich postać tej nazwy z przyrostkiem *-ovlь*, np.: w Kodeksie Laurentyńskim z r. 1377 (wyd. Komisji archeograficznej w Petersburgu, 1873) pod r. 6605 (= 1097): *Terebovlь*; pod r. 6651 (= 1144): *a moj Terebovlь*; *i ide k Terebovlju*; inne: *a korolevskoje veličestvo sъ polьskimъ vojskomъ stoitъ podъ horodomъ Tereblevimъ, ožidajetъ litovskoho vojska a Terebovъ otъ Kamenca dvěnadcatь milь* 1673 AJZR XI 299; *podъ horodomъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XI 309; *podъ Trenbovlemъ* 1673 AJZR XII 248; *izъ podъ Trembovl'a* 1675 AJZR XII 266; *izъ Podhajcovъ pošolъ korolevskoje veličestvo protivъ neprijatel'a kъ Trembovl'ju, a neprijatelь Trembovlь imějetъ vъ osadě* 1675 AJZR XII 286; *vojska vsě sobiraiutca na Hlinjanomъ Polě i v Trembovlě* ib. i in.

I w najstarszych polskich zapisach tej nazwy spotkać można postać z przyrostkiem *-owl*, np.: *Trebowl* 1392 AGZ II, 34; *Trebovl* AGZ XII, 154 i in.

Wymienione przykłady z przyrostkiem *-ovlь* są r o d z a j u m ę s k i e g o i wskazują na to, że nie podobna przyrostka *-owla* w nazwie *Trembowla*, *Terebovl'a* traktować na równi z przyrostkiem *-ovl'a* w takich wyrazach pospolitych, jak ukr. *hod'ivl'a, bud'ivl'a*, pol. *hodowla, budowla* itp., tym bardziej, że ani w języku ukraińskim ani w polskim nie ma wymiany przyrostka *-ovlь* (r. m.) z przyrostkiem *-ovl'a* (r. ż.) w wyrazach pospolitych tego typu, co *hodowla, budowla*. Odpada zatem możliwość łączenia nazwy ukr. *Terebovl'a* z wyrazem pospolitym *tereb'ivl'a* 'miejsce, oczyszczone z zarośli', innymi słowy odpada możliwość tłumaczenia tej

[1]) Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1925, str. 579.

[2]) Historia Śląska od najdawniejszych czasów, t. I, Kraków PAU 1933, przypisek w pracy Z. Wojciechowskiego: Najstarszy ustrój plemienno-szczepowy, str. 128.

[3]) Por. Monumenta Poloniae Historica, wyd. August Bielowski, Lwów 1872, t. II, str. 626.

[4]) Żereła do istoryji Ukrajiny-Rusy, wydaje Archeografična Komisyja Nauk. T-va im. Ševčenka u Lvovi, Lwów t. I, 1895 i d.

nazwy jako nazwy topograficznej, związanej co do swego pochodzenia z 'trzebieniem, karczowaniem lasu'.

Drugie tłumaczenie tej nazwy, wyprowadzające ją od imienia osobowego *Tereb* i dopatrujące się w przyrostkn *-ovlь* || *-ovl'a* zmieszania dwu sufiksów dzierżawczych [1]), też nie jest zupełnie przekonujące. Pomijając ze stanowiska czysto formalnego dziwne zmieszanie dwu przyrostków o tej samej — dzierżawczej — funkcji znaczeniowej, przeciw takiemu pojmowaniu przyrostka *-ovlь* || *-ovl'a* przemawia jeszcze inny wzgląd. Oto przymiotniki, urabiane przy pomocy przyrostka *-ьskъ* od nazw miejscowych dzierżawczych o sufiksie *-jь*, wykazują po spółgłoskach wargowych na gruncie wsch.-słowiańskim brak *-l-* t. zw. epentetycznego, np.:

sъ Bratsłavłemъ	: *bratsłavskii* 1434 Kur. [2]) 155, 161;
Jarosłavlь	: *jarosłavskii* 1370 Kur. 171; AGZ VII, 13;
Iżesłavlь	: *iżesłavskij* Ukaz. [3]) 118, 119;
Perejasłavlь	: *perejasłavskij* Ukaz. 330;
Putimlь	: *putimskije* Ukaz. 383 i in.

Gdyby zatem *-l-* w nazwie *Terebovlь*, *Terebovl'a* było *-l-* epentetycznym, wówczas przymiotnik na *-ьskъ*, utworzony od tej nazwy, brzmiałby: **terebovьskъjь*; tymczasem już w najdawniejszych zapisach spotykamy wyłączną postać przymiotnika z zachowanym *-l-* np.: *terebovelьskii* 1386 Kur. 170; *terebovlьsko*ᵏ 1411 Kur. 170; *u terebovlьskii* 1393 Kur. 170 i in. Tak samo zachowuje się *-l-* w przymiotniku *terebov'el's'kyj* i w dzisiejszym języku ukraińskim. W związku z tym nawet z czysto formalnych względów należy odrzucić hipotezę o kontaminacji dwu przyrostków dzierżawczych *-ov-* i *-jo-* w nazwie *Trembowla*, a wobec tego należy szukać innego jej tłumaczenia.

Samo przez się nasuwa się zestawienie nazwy *Terebovlь*, *Terebovl'a* z innymi nazwami na *-ovlь*||*-ovl'a*, a więc takimi, jak: *Drogowel* || *Drogowle* Kozier. [4]) II 399, SG; *Litovel* (*Lutovl* 1270) || *Litovle* Černý i Váša l. c.; *Radowl* || *Radowel* SO XII 325, SG; *Sądowl* || *Sądowel* Kozier. II 399;

[1]) Por. Černý i Váša, l. c.; także J. Haliczer: »*Trembowla*, strus. *Terebowl*; *-l-* forma zmiękczenia, oznaczająca własność, a zatem 'własność Terebowa, syna Tereba'; podobne formy *Lubowla* i *Luboml*. Nie należy nazwy tej pojmować w związku ze słowem 'trzebić', karczowanie lasów, którymi zamek Trembowelski jest otoczony« (Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznyob, Tarnopol 1935, str. 255).

[2]) Wład. Kuraszkiewicz: Gramoty halicko-wołyńskie XIV—XV w., Kraków 1934.

[3]) Ukazatelь kъ pervimъ osьmi tomamъ połnago sobranija russkichъ lětopisej, t. II, Petersburg 1907.

[4]) Stanisław Kozierowski: Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej, t. I, II, Poznań 1916.

Turowl || *Turowla* SG; *Witowel* || *Witowla* [1]) Kozier. II 399, SG; *Lubowla* 1386 AGZ II 23, SG; *Narowla* SG; *Niegowla* SG; *Uniewel* Kozier. II 399, SG; *Zaborowle* (dziś *Zaborol*) SG i in.

Analiza gramatyczna tych nazw, a więc podział słowotwórczy typu: *Drogowel — Drog-ow-el, Lutowel — Lut-ow-el, Lubowla — Lub-ow-la, Radow(e)l — Rad-ow-(e)l, Sądow(e)l — Sąd-ow-(e)l, Turowl(a) — Tur-ow-l(a), Uniewel — Uń-ew-el, Witowel — Wit-ow-el* i in., pozwala nam bez trudu wydzielić pierwiastki, znane poza tym jako nazwy osobowe i w większej części zapisane w aktach historycznych.

Stwierdzenie to nadaje wszystkich cech prawdopodobieństwa przypuszczeniu, że przyrostek *-owl*, *-owla* w tych nazwach jest przyrostkiem złożonym, którego część pierwszą stanowi przyrostek dzierżawczy *-ovъ*. Część drugą tego przyrostka *-l* || *-el* || *-la* można wyjaśnić, zestawiając oboczności takie, jak: *Lubów — Lubowla* SG; *Łahodów* Jabł. [2]) VII 159 — *Łahodowla* ibid. 59 B; *Narowa — Narowla* SG; *Niegów, Niegowa — Niegowla* SG; *Radów, Radowa — Radowla* SG; *Sądów — Sądowl* SO XII 325; *Turów, Turowa — Turowla* SG; *Witów, Witowa — Witowla* SG; *Zaborów, Zaborowa — Zaborowla* SG i in., a wreszcie i cytowane wyżej przykłady: *Terebovъ — Terebovlь* (*-l'a*) [3]).

Zestawienie to wyjaśnia wcale dokładnie charakter przyrostka *-(e)l*, *-l(a)*. W połączeniu z przymiotnikami dzierżawczymi na *-ovъ*, jakimi są nazwy miejscowe *Lubów, Łahodów, Radów* itd., posiada on zwykłą formalno-gramatyczną funkcję przyrostka urzeczownikowiającego (substantywizującego) przymiotnik. Wskazują na tę nentralno-strukturalną funkcję dowolne wahania rodzajowe i formalne przyrostka — raz *-(e)l*, drugi raz postać *-la* —, wskazują na to wreszcie apelatywne formacje z tym sufiksem jak *kašel* (⇐ **kasljь*, por. W. Vondrák: Vgl. slav. Gr.² I 567—8), *rola* (⇐ **or-lja*, por. *or-ać*), gdzie przyrostek ten poza strukturalną funkcją innej nie posiada.

W nazwach miejscowych sufiks ten miałby funkcję urzeczownikowiania przymiotnikowych nazw niejako w zastępstwie wyszłego z użycia członu utożsamiającego 'gród', a więc w naszym wypadku zamiast złożonego wyrażenia *Terebovъ hórodъ* 'gród Terebowy t. zn. Tereba' mielibyśmy jednowyrazowe jego zastępstwo w postaci *Terebovlь* (*-l'a*).

[1]) Na podstawie takich oboczności, jak: *Radowl* || *Radowel*; *Sądowl* || *Sądowel* i in. *-e-* przed *-l-* w nazwach typu *Witowel*, *Drogowel* i in. należy uznać za *-e-* wstawne, jak w wyrazach *ogień*, *okien*, *wicher* i in.

[2]) Aleks Jabłonowski: Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym, t. VII, cz. I Ziemie ruskie, Ruś Czerwona, Warszawa 1902.

[3]) Zestawienie tych oboczności i wypływająca z nich jedynie możliwa analiza słowotwórcza typu: *Lub-ow-la*, *Nieg-ow-la*... wyklucza podział słowotwórczy *Rado-wl*, *Wito-wle*.., wysunięty przez prof. M. Rudnickiego (SO XII 325—6).

Černý i Váša w cytowanej pracy dopatrują się takiej neutralno-strukturalnej funkcji w przyrostkach *-ьcь, -ъka* w takich nazwach, jak *Malovec* (op. cit. 22), *Bobrowka* (op. cit. 170), jednakowoż wobec wyraźnej funkcji deminutywnej tych sufiksów (w przeciwieństwie do sufiksów *-l, -la*) trudno bez wątpliwości orzec, kiedy przyrostki *-ec, -ka* w nazwach typu *Lubów, Lubowiec, Lubówka* (SG) pełnią funkcję deminutywną, w którym zaś wypadku funkcję urzeczownikowiania przymiotnikowych nazw typu *Lubów*.

Opierając się na powyższej analizie przyrostka *-ovlь, -ovľa*, możemy następująco scharakteryzować ogólnie typ nazwy *Terebovľ(a), Trembowla*: jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy neutralnego formansu rzeczownikowego *-l'(a)*, spotykanego poza tym w takich nazwach topograficznych, jak *Turowla, Lubowla* i in.

Z kolei rozpatrzymy imię osobowe tkwiące w tworzywie nazwy *Trembowla, Terebowľa*. Z pracy prof. W. Taszyckiego: Najdawniejsze polskie imiona osobowe, Kraków 1925, str. 101, można tu przytoczyć następujące imiona dla porównania: *Trzebko, Trzebna, Trzebost, Trzeboszka*; z pracy Miklosicha (op. cit. str. 107): czes. *Třebata, Třebota, Třebek*; rus. *Terebička* i in. oraz nazwy miejscowe: czes. *Třebohostice, Třebihost, Třebomyslice, Třeboradice*; p. *Trzebuchowo, Trzebiegoszcz, Trzebiesławice*; z pracy Tupikowa (Slovarь dr.-russkichъ ličnichъ i sobstvennichъ imenъ, Petersburg 1903): *Terebunecъ* 1552 (str. 309), *Terebuchinъ* 1688 (str. 781); wreszcie z materiału do słownika imion staropolskich, przygotowywanego przez prof. W. Taszyckiego: *Trzeba, Trzebiemysł, Trzebich, Trzebiebor, Trzebiesław, Trzebor, Trzebomysł, Trzebowit* i in.

W części podstawowej nazwy miejscowej *Terebovľ(a)* mamy do czynienia ze wsch.-słowiańskim pełnogłosem *tereb* (⟸ **terb-*). Wnioskować stąd należy, że na terenach wsch.-słowiańskich musiały ongiś istnieć imiona tego typu, co p. *Trzebosław* (a więc st.-rus. *Terebostav*), *Trzebomir* (st.rus. *Terebomir*) i in., mimo że materiał imienniczy z tych terenów takich nazw nam nie dochował. O istnieniu imienia skróconego *Tereb* na tym gruncie świadczą jeszcze takie nazwy topograficzne, jak *Tereblicze, Terebowo* i in. (por. SG).

Formę skróconą *Tereb* zamiast jakiegoś niezachowanego **Terebosłava* czy in. łatwo wyjaśnić na tle właściwości strukturalnych całego słowiańskiego systemu onomastycznego. Jeśli bowiem obok pełnych postaci imion *Godosław* (Taszycki o. c. 74), *Łękomir* (ib. 82), *Mirosław* (ib. 82) i in. mogły istnieć imiona skrócone: *God, Łęk, Mir* i in., to tym samym obok *Trzebosława, *Terebosłava* musiał istnieć niegdyś skrót **Trzeb, Tereb* zachowany właśnie w nazwach: *Terebovľ(a), Tereblicze, Terebowo* i in.

Nie tak wyraźnie przedstawia się dziś wartość znaczeniowa imion, posiadających w pierwszym członie pierwiastek **terb-* (= pol. *trzeb-*, ukr. *tereb-*). Nie mniej jednak musiały one, jak wogóle imiona własne, posiadać znaczenie dodatnie, zawierać w sobie przychylne życzenie na drogę życiową, a więc w naszym wypadku mogło imię, z którego się tylko pierwsza część *Tereb* zachowała, oznaczać człowieka 'sławnego z ofiarności na rzecz bogów' lub 'sławnego z trzebienia lasu' czy t. p. Takim rysem charakteru powinien się był odznaczać człowiek, który to imię nosił.

* * *

Streszczając pokrótce rozważania na temat pochodzenia i znaczenia nazwy p. *Trembowla*, ukr. *Terebovľ* ‖ *Terebovľa* można ponad wszelką wątpliwość powiedzieć, że:

1. jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy przyrostka *-ov-*, rozszerzonego neutralno-strukturalnym formansem *-l'(a)*,
2. posiadająca w swym tworzywie skróconą nazwę osobową *Tereb*.

Na powstanie dzisiejszej polskiej postaci tej nazwy: *Trembowla* zamiast **Trzebowla*, wpłynęły, jak to już wcześniej wykazano (JP I 192): a) ukraińskie *Terebovľ(a)* i b) rozwinięcie t. zw. wtórnej nosówki przed *-b-*.

TECTb, dial. тесьць, тисьць, тисть 'father-in-law', MUk. у тестя (1644 Бурячок 111), тесцѣ (XVIII c. ibid.), OUk., OES. тесть, тьсть (XI c. Остр. єв.), BRu. цесьць, Ru. тесть, OCS. t6st6, Bu. тъст, SC. tȁst, Cz. test, Po. teść, UpSo. čest. – Deriv. те́стонько/те́стенько, те́стечок, тестьо́к, тесьцьо́к, те́стик, тести́сько, тести́ще, тестю́га, тестю́ра, тесте́вщина/тесті́вщина, те́ща (< *tьstja), тестьо́ва, Wd. тесьцьо́ва / тисьцьо́ва (Львів JBR.). – Syn. жі́нчин ба́тько; све́кор.

PS. *tbstb 'ts', being a derivative of *titti, IE. root **tit- akin to *teta, see TÉTA; Miklosich 370, Brückner 569, (extensively:) Бурячок 110-111, Трубачев I, 121-128.

ТЕ́ТА, dial. also те́тя, ті́та, тьо́тя, цьо́та, 'aunt' MUk., deriv. only: тетка (1500 АЗР. I, 202), тю́тка (1698 Бурячок 88), OUk., OES. тетѣ Dsg. (Бурячок, l.c.), тетка (ibidem), BRu. цётка, Ru. тётя, Bu. те́та, SC. téta, Cz. teta, Po. ciota, ciocia. – Deriv. ті́т[оч]ка, те́точка, ті́тонька, тіту́ся, тіту́сенька, -ечка, тіту́ня | тьоту́ня | тьотю́ня | тетю́ня | тету́ня, тьо́тічка, -інька, тіту́ньця, тіти́сько, -и́ще, тітчи́ще, тіту́ха, тетю́ха, ті́тчин, ті́тчаник, ті́тчиник, ті́тчанка, тете́чний | тьоте́чний, MUk. тету́ся, тетюха 'пропа́сниця' (XVII c. Бурячок 89), Vol. цьо́ця, цьоцю́ня, цьо́тка (perhaps under Po. influence). – Syn. рі́дна сестра́ ба́тька або́ матері́, ба́тькова, ма́тери́на сестра́, та́това, ма́мина сестра́; AmUk. е́нті, JBR.

PS. *teta orig. 'father's sister' as against *lelja 'mother's sister' represents an ancient type of reduplicated family terms such as *mama (: *mati), *tata, *njanja | *nenja | *nena, cf. Бурячок 32, Трубачев 1, 86, a.o.

ТЕ́ЩА see тесть.

ТИ 'thou, you', MUk., OUk., OES. ТИ/ТЫ, known to all Sl. – Deriv. ти́кати, -ання, ти́катися. – Syn. інти́мне зверта́ння до бли́зької осо́би в протиле́жність до "Ви".

PS. *ty 'ts', IE. **tū 'ts' cf. Pokorny 1097.

ТИ́ЖДЕНЬ, Gsg. ти́жня 'week', MUk., OUk., OES. тыждень, тыжьдень, тыижьдьнь (XIУ c.), Po. tydzień, Cz. tyden, Sln. tjeden, in other Sl. недѣля or се́дмерица/се́дмица. – Deriv. тижне́вий, -ик. – Syn. сім днів: поне́ді́лок (= по/пі́сля неді́лі), ві́вто́рок (= вто́рий-2ий день), середа́ (середи́на ти́жня), четве́р (= 4ий день), п'я́тниця (= 5ий день), субо́та із евр. са́ббат), неді́ля (= день "неділя́ння" – відпочи́нку).

As indicated by OUk. тыйжьдьнь it is a compounded formation: *tъjь-že-dьnjь 'the same day – repeated in cycles of 7 days', cf. Brückner 588.

ТИП 'type', ModUk., Ru. тип, Po. typ, etc. – Deriv. типи́к, типо́к, типа́ж, типо́вий, -вість, -во, типізува́ти, -а́ння, типіза́ція; типогра́фія, -літогра́фія, -ло́гія, -ме́трія. – Subst. зразо́к, моде́ль, фо́рма; дива́к, неконфо́рміст.

From Gk. týpos 'blow'.

ТИ́СА GN.'Tysa, Tisa (river in the Carpatian mountains)', ModUk.; BRu. Ці́са, Ru.,Bu.,Ma. Ти́са, Cz.,Slk. Tisa, Po. Cisa,etc. - Syn.на́зва рі́чки на Закарпа́тті,до́пливу Дуна́ю.

In a special article about this name in *Orbis* 8:1,158-159, JBR.wrote the following

Der älteste, d. i. in den bisherigen Quellen zuerst erscheinende FlN ist der des Theiss-Flusses. Neben der griechischen Form *Pathissos* (I Jhdt n. Chr.) ist hier die lateinische (latinisierte) 7 Form *Tisia* (VI Jhdt n. Chr.) zu erwähnen. Man hält diesen FlN für unklar und auf alle Fälle für keinen slavischen Namen (1). In die magyarische Sprache soll dieser FlN aus irgendeiner türkischen Sprache, warscheinlich aus dem Bulgarischen gekommen sein. Darauf soll das kurze *i* im magyarischen *Tisza* hinweisen (2). — Um diese Ansicht auf dem slavischen Boden weiter zu entwickeln, muss man annehmen, dass entweder die Slaven auch den Theiss-FlN aus dem Türkischen (Avaren, Bulgaren ?) übernommen haben, oder dass sie schon vor der Zeit der Avaren und Bulgaren also vor dem VI Jhdt ihre eigene Benennung für diesen grossen Fluss gehabt haben. Im ersten Falle müsste dieser FlN in den heutigen slavischen Sprachen gemäss den slavischen Lautgesetzen als *Ca* (aus * *Tsa*, das aus * *Tьsa* und das aus *Tisa* mit kurzem *i*) lauten, was im deutlichen Widerspruch mit den sprachlichen Tatsachen steht. Daher ist es nur die zweite Möglichkeit anzunehmen, und hier kann es sich nur darum handeln, ob wir in diesem FlN eine slavische Bildung, oder eine Ubernahme aus einer anderen Sprache (thrakischen, germanischen ?) mit langem *i* vor uns haben. Solange es keine feste Etymologie für diesen FlN gibt, ist methodisch das einfachste, seine slavische Form mit der slavischen *tis-* « Eibe » -Bezeichnung zu verknüpfen. Mit Rücksicht aber auf die Form des ersten Beleges *Pathissos*, wie auch auf die zeitlichen Verhältnisse, müsste man hier eine slavische V o l k s e t y m o l o g i e für ursprün-

(1) Vgl. MELICH, Symbolae Grammaticae I. Rozwadowski, II, 1928, S. 101 u ff., KNIEZSA, Archivum ECO IV, 1938, S. 370.
(2) MELICH, *l. c.*, 108.

glich fremden Namen annehmen. Darauf können hinweisen : 1) analoge Behandlung des anlautenden *t* dieses FlN in allen uns interessierenden slavischen Sprachen (vgl. ukr. *Tysa*, slovak. *Tisa*, poln. *Cisa*, serb. *Tisa* neben ukr. *tys*, slovak. *Tis*, poln. *cis*, serb. *tis*) (1) ; 2) der Suffix *-a*, der durch solche ukrainische FlN und ON wie *Duba* (galizische Karpaten), *Javora* (ibid.) *Smoza* (ofizielles *Smorze*, ibid,), die von den Pflanzennamen *dub* « Eiche », *javir* « Ahorn », *smorz* « Morche » abgeleitet wurden, ganz gut motieviert werden kann ; 3) viele FlN und ON mit der *tis-* « Eibe » -Wurzel, die in den Karpatengebirgen zu finden sind, wie z. B. ukr. *Tysiu* neben *Tysa*, *Tysoveć*, *Tysovyča* (2), *Tysannyk*, *Tysyn*, *Tyska*, *Tysyšče*, *Tysova*, *Tysola*, *Tysoluv* (3) u. a. Man kann auch in dem grichischen *Tissos*, und besonders lateinischen *Tisia* den slavischen FlN *Tisa* sehen. Auf alle Fälle ist die Entstehung der slavischen Form — wie es schon oben erwähnt wurde — auf eine frühere Zeit, als die der Einwanderung der türkichen Avaren und Bulgaren in diese Gegenden, also vor das VI Jhdt, zurückzuführen.

Cf.also Уг, Уж.

ТИ́СЯЧА 'thousand', MUk.ти́сяща (XVII c. ЛСЛ. 262), тысѧча, тисяча (XV c.CCM.2,454), OUk. тысѧча/тысѧчь (XIV c. ibidem), tysiacza(1395 ibidem),OES. тысѧща, тысѧща, Ru. ты́сяча, OCS. tysęšti/tysǫšti, Po. tysiąc, etc.- Deriv. ти́сяцький, ти́сячка, ти́сячний,-ник, -ниця, тисячо- ве́рстий,-голо́вий,-голо́сий, -кілограмо́вий.-кілометро́вий,-кра́тний,-лі́тній,-лі́ття,-о́кий,-разо́вий,-рі́чний, -рі́ччя, -то́нний,-у́стий.- Syn. на́зва числа́ й ци́фри "1000"; (перено́сно:) вели́ка кі́лькість,си́ла силе́нна чого́сь.

PS. *tysętja/*tysǫtja with parallel forms *tysętji/*tysǫtji 'ts', IE.root **tūs- 'ts' (**tūsentia/**tūsontja) Pokorny 1083; re.other etymologies cf. Vasmer[2]4,133.

ТРАВА́'grass',MUk.,OUk.,OES.трава,BRu.,Ru. трава́, OCS. trava, Po.trawa,etc. - Deriv.трави́н/к/а, тра́вка, трави́ця, трави́чка; тра́вень, травне́вий, травни́к. -Syn. рosли́на з тонки́м зеленим стебло́м.

PS.*trava 'ts', derived from тра́вити, q.v.

ТРА́ВЕНЬ : ТРАВА́.

ТРА́ВИТИ 'to consume',MUk.,OUk.,OES.травити,Ru. тра́вить, OCS. traviti, Po. trawić,etc. - Deriv. пере-, с-тра́вити, стра́ва, стра́вний, трава́, etc. -Syn.перева́рювати, консумува́ти.

PS.*traviti,'ts', IE.root **ter-'to rub'cf. Pokorny,1071.

ТРИ 'three', MUk.,OUk.,OES. три, known to all other Sl. - Deriv. тро́є,трі́йка,трина́дцять, три́дцять,три́ста, три́чі, три-ви́мірний,-мі́сячний,-рі́чний,-тижне́вий,-ні́г,-ні́жок,-но́гий,-па́лий,-пі́лля,-поверхо́вий,-проце́нтний, -раме́нний,-рядко́вий,-сві́чник,-святи́й,-то́мний,-то́мник,-чле́нний,-що́гловий, ітд., див. теж: тризу́б; FN. Тригу́б/а/, Тригубе́нко,Тригуби́шин, Тригу́к, Трихре́ст,Трилі́г, Трина́дцятий, Трирі́г, Три́скок, Тристру́га(Богдан 306-307),GN. Трипі́лля, трипі́льський.- Syn. на́зва числа́ й ци́фри "3".

PS. *tri 'ts', IE. **trī : **trei- 'ts', known to all IE.lgs. including Ht.tri-, ToA. tre,tri- , ToB.trai,traya, cf. Pokorny 1090-1091, a.o.; see also the following entry.

ТРИЗУ́Б 'tryzub-trident (Uk.national and state emblem)', historically documented since the Xth c., cf.

(coins of Volodymyr the Great and Jaroslav the Wise)

/Coat-of-arms of the Ukrainian National Republic in 1918 & ff./

wanted in SovUk. and SovRu. dictionaries for obvious (political) reasons; Po. trójząb. - Deriv. три́зубець,три́зубовий. - Syn. знак із трьома́ зубця́ми; грошови́й знак на моне́тах Володи́мира Вели́кого й Яросла́ва Му́дрого; держа́вний герб Украї́нської Наро́дної Респу́бліки /від 1918 р./; держа́вний герб Барба́ди /від 1966 р./.

Derived from : три '3' & зуб 'tooth',see s.v.; as to the origin of the trident itself there

are several hypotheses;one of them is that by
РССтоцький 4:

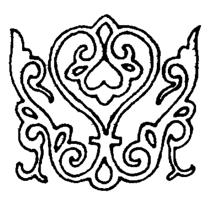
Die Urgestalt des ukrainischen Wappens auf einem Runenstein
(Aus: Norske Oldfunn, V, Oslo 1925)

Gk. tradition relates trident to the three-pronged spear forming a characteristic attribute of the Sea god Poseidon - Neptune:

(JBR.Arch.133)

The most persuasive is its derivation from the local (Uk.) ornamental tradition, cf.,e.g.

Тризубоподібні орнаменти в фресках Свято-Софійського собору в Києві з XI сторіччя.

/JBR.Arch.133 /

(Календар Світла на 1982, p.155)

ТРИ́НИ Npl. 'threshed straws; sawdust',ModUk., BRu.во́трыны, Ru. во́трина, Bu.три́ци,SC.trȉnje,Sln. tríca,Cz. třiny.Slk.oteriny, Po. trzyny. - Deriv. три́ння, трачи́ння.

PS.*tьrinі 'ts', derived from *tьrti, Uk. ТЕ́РТИ 'to rub!

тубаро́н **BrazUk. 'shark', first recorded in 1981** (О.Корчаґін,Календар Світла на 1982, p.98). - **Subst.** акула; **AmUk.** шарк; **cf. also:**

Тубарон — це риба, що ввесь час інших пожирає і завжди голодна. Вона така метка й сильна, що пливе швидше, ніж інші морські створіння і може пожерти навіть цілу людину.

"Тубаронами" називають у Бразилії людей, які збагачуються, використовуючи других. Вони то підносять високо ціни на свої продукти, аби дістати якнайбільше гроша.

(Корчаґін ,l.c.)

From Port. tubarão 'shark'.

ту́сик dial. for: **тату́сик : та́то.**

ТУТ 'here', MUk.,OUk. туто, т/о/утъ, тѣт (ССМ.2, 451), OES. тȣтъ, тȣто, Ru. ТУТ, Po. tu (> Wd.ту),tutaj, Bu. ТУ-КА, OCS. tu, Sc. tȗ, Sln. tú,Cz. tu/to/,Slk. tu.- Deriv. **ту́тки, ту́течки,ту́т/к/а, ту́тиво,**

тутешній, тутешняк, тутовий. - Syn. у цьому місці; у даному випадку, при даних обставинах, Слум.10,329.

PS.*tu-to 'ts' without IE. correspondence, cf. Brückner 583, Vasmer²4,126.

ТЮРМА 'jail,prison,gaol', OES. тюрма, Ru. тюрьма, Po. turma. - Deriv. тюремка, тюремний, -ник,-ниця. -Subst. місце ув'язнення, в'язниця, (діял.:)кримінал, фурдига, фурдигарня.

According to Brückner 585 the word comes from ModHG. Thurm the ultimate source being Lat.turma 'tower'; yet,some scholars derive it from OTk. *türma 'jail',cf. Tt.türma,Kirghiz türmä 'ts', Vasmer²,4.137, Menges Language 20, 69,a.o.

ТЮТЮН 'tobacco', ModUk., BRu. цюцюн, Ru. тютюн. - Deriv. тютюновий, тютюнище,тютюнисько, тютюнний,-ик,-ицтво, -иця, FN. Тютюнник.- Subst.трав'яниста нікотинна рослина.

From Tk.tütün'ts', cf. Miklosich TE.1, 2,181 and his ED. 365, Vasmer²4,138,a.o.

- * -

У

У, у — the twenty fourth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name укъ from OCS *oukъ* '?' numerical value (Glagolitic) — 400 Огієнко Азб. 82 ff, Истрин 50 ff.; the problems of the [pre]historical change of *ǫ* (jus) > *u* as well as the phonetic "elevation" of *o* > *u* without stress belong to grammar and dialectology, cf.e.g. Рудницький 7, 45, 76-77;

У prp.,у- pref.=В,В-.

УБРУС , also ОБРУС 'tablecloth; (arch.:) woman's head attire', OUk.,OES.убрусъ,Ru., Bu. убрус, OCS. ubrusъ, SC. ȕbrus,Sln.ubrûs, Cz.ubrus, Slk.Po.obrus. - Deriv. убрусик/ обрусик, убрусовий/обрусовий. - Syn. скатерть,скатертина,(арх.:) старовинний жіночий убір на голову.

A prefixed у-/о- formation based upon *brъsnǫti: *brysati 'to grate,grind', cf.Berneker 1,90-91,Vasmer²4,144,a.o.

УВ = у + в between consonantal clusters, see s.vv.

УВЕРТЮРА, Wd. увертура (Львів,Стрий) 'overture,prelude', ModUk., Ru. увертюра, Po. uwertura,etc. - Deriv. увертюрний, Wd. увертурний. - Subst. оркестровий вступ до опери,балету, драми,кінофільму итп.

From Fr. ouverture 'ts'; Wd. увертура via Po. uwertura, SWO. 792.

УГ, УЖ GN. 'Uh,Uzh (river in Carpatho-Ukraine)', ModUk., BRu.,Ru.,Bu.,Ma. etc.ts. - Deriv. Ужо́к, ужо́цький, Ужо́ччина, Ужа́нщина. - Syn. На́зва рі́чки на Закарпа́тті, до́пливу Ти́си.

In a special article on this hydronym in *Orbis* 8:1,159, the present author wrote as follows:

Der karpatoukrainische FlN, der auf die urslavische Herkunft hinweist, ist der des Ung-Flusses. Obwohl hier ziemlich späte historische Belege zu finden sind, kann man auf Grund der sprachlichen Angaben diesen FlN vor das X Jhdt festlegen. Die slavischen Formen für diesen Namen : *Uh* neben *Už*, wie auch die magyarische *Ung*, lassen hier eine Urform * *ǫg-* neben * *ǫž* ansetzen, die am nächsten der slavischen Wurzel * *ǫgr-* neben * *ǫž-* Natter Aal steht Die magyarische Form, die noch den slavischen Nasalvokal und *g* Laut erhalten hat, zeigt darauf hin, dass die Magyaren diesen FlN noch vor der Zeit der slavischen Denasalierung übernommen haben, also dass die Slaven diesen FlN schon vor dem X Jhdt gebraucht haben. Die Tatsache der Beibehaltung des slavischen Nasalvokals durch die magyarische Sprache vor allem in den FlN und ON ist nicht vereinzelt ; vgl. Beispiele bei Moor 124, Kniezsa 309 u ff. (*Tysa*, Uh (Už.))

Die beiden oben angeführten Namen können uns nur das Slaventum des heutigen karpato-ukrainischen Gebietes vor der Zeit der ungarischen Landeinnahme bezeugen. Den Namen aber des Nebenflusses von Tysa : *Terebla* (auch ON), der von Magyaren mit Liquidadissimilation als *Talabor* übernommen wurde, muss man als Beweis hinstellen, dass es sich auf diesem Gebiete nur um eine ostslavische Sprache handeln kann, d. i. um die ukrainische Sprache. Was es für einen Zusammenhang zwischen diesen FlN und der urslavischen Wurzel * *terb-* geben kann, darauf habe ich schon bei der Erklärung des ON *Terebovla* JP. XXII 134 ff. hingewiesen (cf. also EDUL.vol.2,p.986 & ff.).

украї́на, dial.&folkl. вкраї́на, укра́йна, у-кра́їна (meanings in the Ukrainian language:) 1.'border-land, march'; 2. 'any remote area'; 3. 'country in general' ; see also край.

УКРАЇНА, poet.& folkl. Украї́на, Укра́йна, Вкраї́на GN. Ukraine, (old:) Ukrainia: — **'the habitat of the people constituting the Ukrainian nation and of their culture.'**

BRu. Украі́на, Ru. Украи́на, poet. Укра́йна, Po. Ukraina, Cz.,Slk. Ukrajina, etc. - Syn. земля́ украї́нського наро́ду в його́ е́тно-мо́вних грани́цях; держа́ва украї́нського наро́ду: Русь /– Украї́на/, Коза́цька держа́ва, Коза́кія, Коза́ччина, Украї́нська Наро́дна Респу́бліка - УНР; /росі́йська коло́нія:/ Малоросі́я, Украї́нська Радя́нська Соціялісти́чна Респу́бліка - УРСР.

The original meaning of the term as we find it in chronicles of the 12th century and in books up to the 16th century is likely to have been "border-land". In the 17th century, however, parallel to the growth of the Cossack state, the term which was formerly applied to some portions of the territory only began to extend to the whole country and at the same time its meaning was broadened according to political facts: in the conscience of the people the Cossack state was a political power whose historical mission was to act as bulkhead against the Asiatic hordes and to protect Christianity and European culture from an invasion out of the East. The term "ukrayina" then meant: 1. territory of the Cossack state; 2. boundary between the Asiatic East and civilised Europe.

The book by Le Vasseur de Beauplan "Description d'Ukraine" made this name popular throughout the world, as did his maps "Delineatio specialis et accurata cum suis palatinatibus" (1650).

On the geographical maps subsequently drawn, the term "Ukraine" appears continually (see L. Bagrov: "Die ersten Karten der Ukraine im 17. Jahrhundert", Beiträge zur Ukrainekunde, herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut Berlin 1935).

National consciousness increased as a consequence of oppression by Russians and Poles, in spite of whose resistance the name "Ukraine" as a special term for the Ukrainian territory spread quickly, thus emphasising the fact that there is a difference between the Ukrainians and their neighbors in the spheres of language, race, culture, national feeling and policy.

In Tsarist Russia the name "Ukraine" was the symbol of the Ukrainian people's struggle for independence. It was therefore abolished and replaced by "Little Russia", a term very much hated by Ukrainians... (quoted from the author's article in: Ukraine and Its People, Munich 1949, pp. 1-2).

For historical documentation, deriv., semantic development, appellativisation, the name in other Sl. and non-Sl. languages as well as for extensive critical survey of the pertaining bibliography see JBR. in OnUVAN.1, reviewed by Yury Šerech in AUA.2:4,435-443 and (in reprint) in G.Y.Shevelov's Teasers and Appeasers, München 1971, pp.199-206.

Re. УКРАЇНА GN. UKRAINA (OUKRAINA) in Canada cf. JBR. in OnUVAN.2,72-74 and his Manitoba Mosaic of Place Names, Winnipeg 1970, pp. 206.

There are several toponyms, street and park-names УКРАЇНА on various continents, yet their gathering as well as data re. circumstances of such name-giving are the tasks of future toponymic research.

* * *

Ф

Ф, ф — the twenty fifth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ферть from OCS *fertъ* '?', numerical value — 500, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; dial. substitution of ф by х[в] belongs to grammar and dialectology.

фазе́нда Braz Uk. 'fazenda, facienda, estate', first recorded in the XX c. — Deriv. фазендя́р, фазенде́р/о/. — Subst. фе́рма, господа́рство.

From Port. fazenda 'ts'.

ФАМІ́ЛІЯ 'family', MUk. фамилии G.sg. (1593), з фамылии (Бурячок 103), Ru. фами́лия 'surname', Po. familia, etc. — Deriv. фамілія́рний, -но, фамілі́йка, фамілі́йний, -ність, фамілія́нт, -ка, -ський, фаміліяризува́ти[ся]. — Subst. сім'я́/сем'я́, роди́на.

From Lat. familia 'ts', via Po. familia, Бурячок, l.c.

фе́ста BrazUk. 'feast, especially a saint's day celebrated in Port.speaking countries', first recorded in the XX c. – Subst. свя́то.

From Port. festa 'ts'.

ФЕСТИ́Н, dial. фе́стин (Стрий) ,хве́стин 'feast,festivity; picnic', first recorded in the XIX c.; Po. festyn. – Subst. свя́то, заба́ва під одве́ртим не́бом.

From Fr. festin 'ts'.

фіскалізува́ти BrazUk. 'to inspect, check control', first recorded in 1965 (Wouk 53) . – Subst пильнува́ти, Снс.13,11.

From Port. fiscalizar 'ts'.

флат/флет AustrUk. 'flat',first recorded in 1970 (Sydney JBR.). – Subst. кондомі́ній, cf. Пані Стефа Пеленська, яка після смерти мужа інж. Євгена переїхала з Сіднею до Торонта, придбала собі затишний кондомінюм (так називають канадці флети чи юніти). /Б.Подолянко Вільна Думка 29/1981/

From E. flat 'ts'.

флю AmUk. abbr. of інфлюе́нза, see інфлюе́нца.

фоге́та BrazUk. 'rocket', first recorded in 1926 (Карманський 45).– Subst. ракéта.

From Port. foguete 'ts'.

Фо́йса BrazUk. 'scythe',first recorded in 1926 by Карманський 11.–Subst. серпува́тий при́лад до витина́ння кущі́в,Карманський,I.c.

From Port. fouce 'ts'.

форзи́ція, also хворзи́ція *'Forsythia : forsythia'*, first recorded in 1980's (V.Biljajiv in America 21/1980), Ru. форзиция , Po. *forsycja*. – Subst. росли́на з роди́ни маслинува́тих / масли́нових – Oleaceae / похо́дить із Дале́кого Схо́ду, в Україну перене́сена з А́нглії, а звідсіля́ в Росі́ю; кущі́ форзи́ції са́дять в огоро́дах, парка́х, для прикра́си зокре́ма з весно́ю, коли́ вони́ цвіту́ть пе́ред озеле́ненням листка́ми.

From E. *forsythia* 'ts', named after William Forsyth (1737 – 1804) E. horticulturist, SWO.229, Klein 1,613.

ФО́РУМ 'forum', ModUk.,Ru. ts, Po. forum, etc. Subst. пло́ща, майда́н, ри́нок в Ри́мі,Кузеля 315; широ́кі представни́цькі збо́ри – з'ї́зд, конфере́нція, конґре́с, Слум.10,629.

From Lat. forum'public place,market'.

фриц SovUk. 'German prisoner', Ru. фриц. — Subst. німéцький воєннополонéний.

From Ru. фриц, the ultimate source being ModHG. PN. Fritz, Galler 197.

фýма BrazUk. 'smoke', cf. "Я пішов та й до дохтора Давида. А він мене збадав та й каже таке: Знаєш, що, чоловіче, коли хочеш бути здоровий, то перше кинь смушити фуму." (Праця ч. 21/1981).
- Subst. дим із цигарóк; цигáрка.
From Port. fuma 'smoke'.

фурди́ґа, фурдиґáрня see хурди́ґа, хурдиґáрня.

фут AmUk., AustrUk. 'foot', first recorded in 1912 (Bilash 729). - Subst. стопá.

From E. foot 'ts'.

- * -

X

X, x — the twenty sixth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name хѣръ from OCS *xěrъ* '?', numerical value — 600, Огієнко Азб. 98 ff., Истрин 50 ff.; see also ф.

ХАЛЕ́ПА 'distress,trouble,bad luck', ModUk., Ru. **хáлепа** 'wet weather'- Subst. **нещáстя,клóпіт,при́крість; бідá,ли́хо,**Кузеля 317.

From Gk. xalepós 'hard,severe' - Npl. ta xapá 'hardships,sufferings'; less convincing is its derivation from **халу́й — холу́й**,Vasmer[2],4 217-218,a.o.

ХАЛТУ́РА 'bungling,scam-work,botch work', ModUk.,Ru.'ts'. -Deriv. **халту́рний,-ник,-ниця.** - Subst. **недоброя́кісний твір,товáр.**

From LLat.chartularium 'belonging to paper = register of the deceased' (: charta 'paper') with specialized meaning: 'spoiled paper → work of art of inferior quality'.

ХАЛУ́ПА 'cottage,house', ModUk., Po. chałupa 'ts'. - Deriv. **халу́пка,халу́пний,-ик,-иця.** -Subst. ХÁТА.

From Po. chałupa 'ts', the origin of the latter being uncertain, cf. Vasmer[2]4,219,**Трубачев** ibidem,(little convincing :) Brückner 175-176.

ХА́РКІВ, Ed. Ха́рьків GN. 'Kharkiv (city in Ukraine)', ModUk.; BRu. Харкоў, Ru. Ха́рьков, Po. Charków, etc. - Deriv. ха́рківець, -вка, ха́рківський, по-ха́рківському, -ськи.

The present author devoted a special article to the explanation of the origin and meaning of this name in O-UVAN. 15, 50-54; here are his findings:

Не вважаючи на цінні праці з історії заселення Слобожанщини, зокрема на праці акад. Д. І. Багалія, назва міста Харкова не дочекалася досі в науці якогось окремого й остаточного вияснення, коли не залічувати сюди загальних енциклопедичних заміток на цю тему. Так, напр., у відомому „Енциклопедическому Словар-і" Ф. А. Брокгавза й І. А. Ефрона (том. 37, Ст.-Петербург 1903) під гаслом „Харьков" читаємо:

„В первые десятилетия XVII в. местность, занятая нынешним Харьковом, представляла „дикое поле"... К пол. XVII ст. одна из ватаг, переводимая своим „осадчим" Каркачом, осела на старом, неведомо кем і когда обитаемом городище между реками Харьковом и Лопанью и образовала поселенне, по реке, получившее название Харьков. Год основания Харькова неизвестен, но, судя по тому, что в 1656 г. московское правительство называло Харьков еще новостроящимся городом, можно признать вполне правдоподобным мнение проф. Багалея, относящего начало Харькова к 1654-55..."*)

„Українська Загальна Енциклопедія" — Книга Знання, за ред. проф. Раковського, подає тільки загальні відомості з історії Харкова, ие торкаючись справи походження міста („...Заснований в 2-ій половині XVII в. виселенцями з Правобережжя, скоро став важним оборонним пограничним містом, козацьке полкове місто 1756...", т. III., стор. 1103).

Тоді, коли більші енциклопедії, як, напр., цитована Брокгавза-Ефрона, відносять походження назви міста Харкова до річки Харків, П. Семенов у своєму „Географическому Словарі Российской Империи" (Ст.-Петербург, 1885 р.) зв'язує походження міста Харкова з леґендою („преданием") про першого поселенця козака Харитона чи Харка, від якого місто взяло свою назву. Ось відповідне місце з Семенова:

„Точиых сведений о времени заселения Харькова иет. По преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харько, по имени которого и заведеныій им хутор получил иазвание...

*) З технічних причин у цитатах змодернізоваио скрізь правопис.

Из царской грамоты Чугуевскому воеводе Сухотину, 1556 г. видно, что в это время поручено воину Селифонтову построить в Харькове крепость..." (т. V., стор. 468-9).

Працюючи з 1935 над українським місцевим назовництвом, ми звернули між іншим увагу й на цікавий факт у топомономастиці: тотожність водних і місцевих назв. Отак, напр., у студії „Про місцеву назву Стрий" (Науковий Збірник в 30 річницю наукової праці проф. д-ра І. Огієнка, Львів 1937, стор. 125-8 і окрема відбитка), ми розглянули й порівняли більшу кількість назв, що спільні річці й оселі й ствердили, що „в першій групі назов, де назва річки й оселі ті самі... мусимо виходити від назви річки; назва оселі — це вислід передачі назви річки-оселі (звичайно, положеній над річкою). Побіч значеневих вказують на це й історичні дані..." (стор. 126).

Маючи до розгляду дві назви „Харків" — одну назву річки, а другу назву оселі, ми з цих теоретичних міркувань визнали першу назву за первісну, другу за похідну. Коли б було навпаки, цебто коли б назва оселі перейшла на назву річки, то ми б мали згідно з законами української ономастики: „Харківець" (потік), „Харківка" (річка), „Харков'янка" (річка), а тимчасом таких назв немає. На цій основі, а теж і на основі згаданого вгорі пояснення Брокгавза й Ефрона, що це — „поселение по реке, получившее название Харьков", ми подали в статті „Українське назовництво" в „Енциклопедії Українознавства" (НТШ, Мюнхен—Нью Йорк, 1949, стор. 366) теж і пояснення назви „Харків" від назви річки „Харків".

Історична леґенда („предание") зв'язує постання міста Харкова з козаком Харком: „по преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харко, по имени которого и заведенний им хутор получил название" (Семенов). Цій леґенді перечать не тільки згадані вгорі структурально-ономастичні дані про назву річки (брак назви „Харківець", „Харківка" чи як там), але теж історичні дані, що їх уперше в науку впровадив акад. Д. І. Багалій у своїх цінних матеріялах до історії Слобідської України. Вони беззаперечно вказують на такі вирішальні для цілої справи факти:

1) назва річки Харків старша, давніша, від міста Харкова, бо згадується в історичних документах вже в другій половині XVI ст.;

2) місто Харків засноване в половині XVII ст. н а д р і ч к о ю Харковом й Лопанню.

Третій факт, що випливає посередньо з двох наведених, є ствердження, що той, хто виводить назву річки від назви місцевости, не знає історичних свідчень про всю цю справу.

Насамперед наведемо місце з документу „Роспись польским дорогам времени Федора Івановича" (отже із другої половини XVI ст. — 1558-1598 рр.), що його надрукував Д. І. Багалій у праці „Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и

отчасти Курской и Воронежской губ) в XVI-XVII столетии, собранные в разных архивах...", Харків, 1886 р.

„А по речке поУдоме лес большой есть же а против того городища за рекою за Донцем лес большой и бор на городе лесу много а позад того городища до речки Харькова поле чистое верст с 30 а по речкам по Харькову и по Лопину и по Удам и до большие до Муравские дороги леса все большие..." (стор. 4).

В цім документі ясно й недвозначно згадано дві річки — притоки р. Уди: Харків і Лопань в безпосередньому сусідстві. Коли б у тому часі існував хутір, чи город „Харків" на цьому місці, його б автор „розписі" напевно згадав, бо ж це був би важливий орієнтаційний пункт, та він же й згадує там інші місцевості, напр. „Чугуево городище". Виходить, що в другій половині XVI ст. була вже річка Харків, а оселі Харків іще тоді не було, навпаки, в цьому місці було „чисте поле".

Щодо цієї останньої (оселі Харків), то документи з пол. XVII ст. згадують про неї ось що:

„Лета 7171 ноября в 6 день по государеву цареву и великаго князя Алексея Михайловича всея великия и малыя Росии самодержца указу и по грамоте из розряду за приписью діяка Офонасьія Зыкова воевода Еремей Офонасевич Сибилев принел у воеводы у Василья Сухотина Харьков город ставлен дубовым острогом... (стор. 38).

Цей документ свідчить знову про наявність Харкова — города в 1656 р., тобто про трохи пізніше виникнення міста, як хоче Багалій — в 1654-55 рр.

Пізніші свідчення про місто Харків трапляються побіч згадок і про річку Харків. Так напр. під р. 1663 читаємо: — „...от реки Харькова" (стор. 39), а під р. 1688 знаходимо таке місце: „...чтоб из моровых мест в Харков и в полевые и в украинные городы на люди морового поветрія не ианесло" (ст. 151).

Тепер є на терені Харкова дві ті самі назви: одна назва річки, друга назва міста, подібно, як, напр., Стрий (назва річки й міста одночасно), Дністрик (назва річки й оселі), Бистриця (назва річки й оселі), Рибник, Ропа, Ростока й багато інших.

Із цих міркувань виходить ясно, що назву річки „Харків" треба визнати за первісну; ця остання передала свою назву пізнішій оселі, що її закладено над річкою.

А далі треба ствердити, що супроти історичних свідчень всякий вивід назви міста Харкова безпосередньо від особової назви „Харко", а не від назви річки Харків, іде виразно в розріз із науковою правдою й клясифікується як типова псевдологія.

Приділивши назву міста Харкова до групи відрічкових назв, треба теж розглянути трохи ближче й иазву річки.

З формального боку тут не буде ніяких труднощів. Назва „Харків" в'яжеться з особовою назвою Харко, що в своїй старшій формі Харько зводиться до українізованої первісно грецької особової назви: Харитои (пор. Грінчеиків „Словарь української мови", т. II, стор. 1072). Правда, не виключена тут і інша основа для скороченого Харко, а саме *Захарія —Захар—Захарко*. Проте на нашу думку, перший вивід, а саме — від Харитоиа імовірніший.

Хто ж був цей Харко, чи Харько, з назвою якого зв'язане найменування річки, а опісля перенесення її иа „город"?

Історичних свідчень про нього не маємо. Є тільки здогади, сперті на народніх переказах чи леґендах. Один переказ подає, що цим Харком був козак (пор. вище цитату з Семенова). Другий переказ, який перед першою світовою війною чула в Харкові п. Катерина Антоновнч, оповідає про Харка — розбійника, що відбирав добро в багачів, а давав його бідним. Третю легеиду подає М. Андрусяк (пор. вище цитату з „Українського Робітника") про „козацького сотника Харка", що в 1654 р. начебто заснував місто. Можливо, що є ще й інші легенди.

З конфронтації з історичними матеріялами виходить ясио, що коли вперше появляється назва річки Харків, то в околицях Харкова було в тому часі „поле чистое" (XVI ст.) й щойно в пол. XVII ст. воио почало заселюватися. Отже ніякого Харка прн повстанні оселі не було, місто названо за річкою. Цікаво, напр., що в перших списках мешканців Харкова не знаходимо назви чи ймення „Харко".

Супроти вищеиаведених даиих єдиною розв'язкою справи носія назви „Харко" може бути визиання первісної постаті з цією назвою за неосілу людину, можливо уходника, що заходив у ці сторони з заселеиих місцевостей, побував у тих сторонах більше разів і зв'язав назву одного з потоків із своїм ім'ям. Це мусіло бути ще перед половиною XVI століття. Не виключена можливість, що иад цією річкою згинув один із уходників на ймення Харко. Не виключене врешті, що до цієї річки могли постягатися терени діяння (пасовища, уходницькі лови тощо) людини з іменням Харко. Причиновий зв'язок між особовим іменням і назвою річки мусів безперечно бути, одначе більш як певие є те, що він не впливав із первісного поселеиня цієї людини в цих околицях. Інакше ми б мали тут до діла не з первісною назвою річки, а з первісною назвою оселі.

Доки ие знайшлося певних історичиих свідчень про особу Харка, з яким зв'язаиа назва річки Харків, доти всі твердження про нього будуть мати характер більш або менш правдоподібних здогадів. Певним залишиться тільки те, що назва міста Харків походить від річки Харків, не від імення „Харко" безпосередньо.

ХВЕДЎЛ PN. 'Khvedul, Theodul', MUk. ѳеодꙋлъ (1627 Беринда) ѳеѡдꙋла Gsg. (1484 Пом'яник), OUk. г҃н помози рабоу своемy петрy ѳеодyлоy (XIIc. К Соф графіто); R U. Федўл.-

-Deriv. Хведўлович, Хведўлівна.
-FN. Федўль (Богдан 52).-
-Subst. MUk. Б҃жїй раб҃, 1627 Беринда.

From Gk. Theodoulos 'servant of God', compounded of Theos 'God' and doulos 'slave', Петровский 218, Беринда 210.
/T. S./

хворзиція see форзиція.

хвоя, dial. фоя 'pine[-tree]; needle', ModUk., known to all other Sl. — Deriv. хвоєвий; FN. Хвойка. — Syn. сосна; шпилька сосни.

PS. *xvoja 'ts', IE. **skhujā 'ts', cf. Lith. skujà 'ts', Latv. skuja 'ts', Ir. scé 'hawthorn', Trautmann 268, Vasmer 24, 233, Шевельов 199, a.o.

ХМІЛЬ, Gsg. хмелю 'Humulus lupulus L.: 'hops'. MUk. хмель (XVII c. ЛСЛ. 282), хмиль Asg. (1458 ССМ 2,508), OUk. Хмѣль (= FN. 1412 Львів, ibid.), хмель, OES. хмель (first occurrence: Новгород 1199). Br. Ru., Ru., Bu., Ma. хмель, OCS. xmeljь, SC. hmëlj, Sln. hmèlj, hmȇl, Cz. chmel, Slk. chmel', Po. chmiel, LoSo. chmel, UpSo. khmjel. — Deriv. хмелик, хмелина, хмелевий / хміле́вий, хмельовий, [під-, по-]хмелити[ся], підхмелений, похміллля; FN. Хмель / Хміль, Хмельницький, Хмельничук, Хмельовський, Хмельовець, Хмілевський, Хмілінський, Хмілик, Хміля, Хміляр (Богдан 115); GN. (hydronyms:) Хмелева, Хмелинка, Хмелистий, Хмелівець, Хмелівка, Хмелюватий, Хмельницька, Хмельова, Хмельовий, Хмільна, Хмільник, Хмільникова, Хмільничка, Хмільчик, (СГУ. 590); GN. (toponyms:) Хмельове, Хмільник; Хмельницька область; Хмельницький (до 1954: Проскурів). — Syn. рід багато- або однорічних дводомних виткйх рослин родини шовковичних; — висушені шишки цієї рослини, що використовуються в пивоварній промисловості, (за:) УРЕ. 15,515; MUk. хмель lupus sacictarius (= sacicta-) (XVII c. ЛСЛ. 282).

PS. *xъmeljь 'ts', generally regarded as a borrowing from OSw. humbli, OIc. humli, humall, etc., cf. Uhlenbeck Archiv 15, 485, Kluge 152, a.o.; according to Berneker 1, 411, Räsänen 299, Machek² 201, a.o., the Sl. word comes from Tk. Chuvash xămla || xəmla < old *qumlaγ 'hops'; recently Трубачев in his ED. 8, 144-145, advanced Iranian etymology of Sl. *xъmeljь referring it to Ossetian xumællæg < Ir. *xum/a/lag < **haum- 'sacred, inciting (stimulating) drink, sap,' extracted from hops (?) which corresponds „wonderfully" (чудесным образом) to OES. (Novgorodian) notion of хмель as 'опьянение, хмель', and furthermore 'хмельной напиток' (op. cit. 142); though not 100% convincing, Трубачев's concept deserves attention of the scholarly world and further study.

ХОЛМ 'hill', MUk., OUk. OES. хѡлмъ, хълмъ / хлъмъ and (with secondary pleophony:) хълъмъ, cf. Ru. dial. хо́ло́м vs. literary холм, OCS. хлъмъ, Bu. хълм, SC. /h/lûm, Sln. hòlm, Cz. chlum, Slk. chlm, Po. GN. Chełm/no/, LoSo. chółm, UpSo. kholm. – Deriv. хо́лмик, dial. хо́м/ик/; GN. Холм, Хо́лмщина, Холмого́ри; FN. (pseudonym:) Хо́лмський. – Syn. підви́щене мі́сце, горб; гора́.

According to PCCтоцький 5, 45:

PS. *xъlmъ "hill, hillock"; in modern Slavic also used in topographical names: Pol. Chełmno, Ukr. Cholm, and as a designation for the "boundary - hill - marks between properties"; from P G. *χulma -, χolma- "an elevation above the ground or the surface of the water"; cf. cognates: G. Holm "river, sea-island" (Bornholm), related to E. hill "(originally:) natural elevation of the earth's surface rising more or less steeply above the level of its surrounding."

It must therefore be supposed that the invaders located their farms "on the hill," and the hill-farm became later a fortified place, a stronghold which allowed the invaders to have a clear view over the neighboring countryside. The later G. Burg "castle" is the end of this development. Into their farms the guests also brought a special breed of dogs. It is supposed that:

P S. *chъrtъ "greyhound"; which we find in all Slavic languages, is from P G. * χ ruþjan - "big dog," cf. cognate Anglo-Saxon: (h) rop, hryþþa "the male dog" originally "growler."

ХОРТ see холм.

хору́гва, хору́гов see корогва́.

хору́нжий see корогва́.

ХОТЬ 1. 'wife; concubine', OUk. OES. Ru. ts, Po. choć. –Deriv. Хотими́р, Хо́тин. –Syn. жі́нка. The word derives from *xotěti 'to desire'.

ХОТЬ 2. dial. for хоч 'although'.

ХРИСТО́С PN. 'Khrystos, Christ', MUk. ХС̃, 1627 Беринда, OUk. ІС ХС НИ КА (n.d., К Соф графіті); Ru. Христо́с.–

–Deriv. христо́суватися, -ання.

–FN. Хри́стів, Христія́н, Христо́в, Христо́нко, Хри́стич, Хри́стик, Христи́на, Христине́ць, Христи́нич, Христия́н (Богдан 118).–

–Subst. MUk. Ме́сіа, помазанецъ, 1627 Беринда.

From Gk. xristós 'anointed', the ultimate source being a calque fr. Hb. māshīah, Klein 1, 283, Беринда 241.
/T. S./

ХРИ́ЩЕННЯ, ХРИСТИ́ТИ/СЯ/: хрест 'cross'.

ХТО < кто < PS. *kъto 'who'.

ХУЙ 'penis, prick, cock', ModUk., as an "indecent word" banned from dictionaries, including Sov. edition of Vasmer² 4, 283, though known to all Sl. — Deriv. хуйо́[чо]к, хуйо́вина, хуї́сько, -ї́ще, хуйо́вий, хуйня́, хуєри́к, хуя́кати. — Syn. чолові́чий стате́вий о́рган; (діал.:) пу́ц[ь]ка, пати́ж, кіл[о̀к]; пе́ніс, Кузеля 233.

PS. *xujь 'ts' related to хво́я, q.v.

ХУРДИ́ҐА, хурдиґарня, Wd. also фурди́ґа, фурдиґа́рня (Рудницький 3, 125) 'jail, prison, dungeon, gaol', ModUk., Po. dial. furdyga (Brückner 257). — Subst. тюрма́, в'язни́ця.

According to Brückner, l.c., the word comes from Po. kordegarda (in the XVII c.: kortygarda) the ultimate source being It. corte di guarda, Fr. corps de garde 'guard'; in this connection Uk. хурди́ґа/фурди́ґа are to be considered deriv. of orig. хурдиґарня/фурдиґарня.

ХУСТ GN. 'Khust,Hust (in Karpatho-Ukraine)' BRu.,Ru. ts, Po. Chust, Slk. Chust,Hust, Cz. Chust. - Deriv. Густé, Густéць; хýстський, хустчáнин,-áнка, - Syn. мíсто - столи́ця Карпáтської Украї́ни в рр.1938-1939.

Historical data and the origin of this name was exhaustively discussed by Михайло Возняк,Львів, in 1938, viz.

Переказ говорить, що на державній землі жив якийсь Хуст і від нього пішла й назва міста (**Корнило Заклинський.** Народні оповідання про данину, с. 41). Одначе наука не може поважно трактувати такого легендарного пояснення назви міста.

Місто відоме під назвами: Хуст, Фуст і Густ. Друкуючи в першому томі свого збірника »Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси« (Москва, 1878, с. 151) пісню з початком:

Писала країна до Чісаря листя:
На всім Хусті, леґіні, до вуйни
берітся!

Зазначив Я. Головацький її походження такими словами: »Изъ Хуста или Фуста городка Мармарошской столицы««. Одначе над записом коляди »Новая радость« надписав Головацький уже тільки »Изъ города Хуста Мармарошской столицы« (т. II, с. 97), як ця назва приходить також у записі пісні:

Писала Україна
З Хусту до Будина (с. 549).

Якщо є мова про Головацького, треба сказати, що він багато причинився до поширення назви **Хуст,** уживаючи її в своїх численних статтях про ґеографію, етноґрафію і мову Карпатської України. Назва Хуст видніє і на доданій до збірника пісень мапі Якова Головацького з заголовком »Этнографическая карта русскаго народонаселенія въ Галичинѣ, Сѣверовосточной Угріи и Буковинѣ«. За прикладом Головацького йшли деколи інші вчені, як Соболевський, і вживали назви **Хуст.** Зворот у Головацького наступив недовго перед його смертю. Виданий у Вильні 1884. р. його »Географическій словарь западнославянскихъ и югославянскихъ земель и прилежащихъ странъ« приніс звістку також про »**Густъ, Густое, или Хустъ**«, подаючи, що він мав тоді 5.427 мешканців, а з них 2.742 душ нашої народности (с. 95). Але на доданій до згаданого словника мапі п. з. »Карта западнославянскихъ и югославянскихъ земель и прилежащихъ странъ«, укладу Якова Головацького, має місто назву **Густ.**

Безперечно, на Головацького могла мати вплив традиція назви Густ в ґеографічних картах. Напр., протягом XVIII стол. має місто таку назву в французьких картах Польщі з 1734 й 1781 рр. і в російській карті Польщі й Молдавії з 1769 р. Шафарикова мапа слов'янських земель із 1842 р., замітна тим, що подає українські назви в несфальшованій вимові, має назву **Густ.** Таку саму назву подає й „этнографическая карта Венгріи" Воляна, додана до його брошури »Мадьяры и національная борьба

въ Венгріи« з 1878 р. й також до збірки пісень Карпатської України з 1885 р. З пізніших мап згадаю »Этнографическую карту славянскаго міра« Любора Нідерле з його »Обозрѣнія современнаго славянства« з 1909 р. й зокрема »Етнографічну карту Угорської Руси« Степана Томашівського з 1910 р. — з назвою **Густ** на обох, при чому Томашівський подав у виказі місцевостей Карпатської України: **Густ, Густе, Густоє.**

Так пояснив назву міста Яків Головацький у свойому ґеографічному словнику, так пояснив її й мадярський дослідник у недатованій і виданій в Сиготі праці. В першому томі »Нарисів з соціяльно-господарської історії« теперішньої Карпатської України (Ужгород, 1936, с. 31) подав Олександер Мицюк до назви Хуст таку примітку: »На погляд Юз. Попа назва »Хуст« не німецька, а словянська — »Густе«; його околиці вкривали такі густі ліси, що і вдень панувала темрява, так що тяжко було з лісу вибратися«.

В повоєнних часах розпаношилась назва Хуст, хоч низка чеських (напр., Ян Гусек), російських (напр., А. Петров, вельми заслужений дослідник Карпатської України) й наших учених уживає назви Густ, як її уживав Ріттіх у »Славянскомъ мірѣ« (Варшава, 1885), Роман Заклинський в »Ґеоґрафі-і Руси« з 1887 р. (с. 72) та інші. Збірку пісень Мармарощини видав Михайло Враґель, а в ній знаходимо записи Михайла Бря-

щайка в Нанкові, густянського повіту, й учителя Йосифа Сивча в Густі. Назви Густ уживає й автор короткої ґеографії Карпатської України Михайло Григашій.

На картах австро-угорського ґенерального штабу місто має назву: Huszt (мадярське sz читається, як наше с), а потік на схід від міста: Husztica. На докладнішій карті цього самого штабу маємо назви: Huszt для міста, Husztica для потока, Husztec Polyana для місцевости, з якої він випливає, а Huszticaberg для гори, на якій стоїть густянський замок. В Празі 1929 р. видав А. Петров »Карпаторусскія межевыя названія изъ пол. XIX и изъ нач. XX в.« зо списом ґеографічних назв Карпатської України на підставі записів і анкет різних людей. От тут потік у Густі названий Хустец, в Ізі Хустиць, у Нанкові Хустиц, у Селащі Хустець. В Копашні частина села, луг-пасовище й потік має назву Хустець, а в записі латинкою Hustec. Що **г** і **х** мішаються, бачимо з назві частини села Крайниково: Гвостик і Хвостик, або Новоселиці: Глинищі побіч Хлинище. До того маємо назву гори Густий у Задній, пасовища Густини у Ворочові й Husti в Шашварі. Коли ж додати, що в Карпатській Україні приходить Гущовате, як назва гори, ліса й яру, й Гущава, як назва ліса, легко зробити висновок, що столиця Карпатської України виводить свою назву від пня »густ«, що **г** змішалося з **х**, а **х** з **ф** (напр., »фусти

прати« в пісні з Карпатської України).

Назви гір і рік без сумніву давніші від назв місцевостей, що нераз беруть свої назви від назов гір, рік, тощо. Існування гори »Густий«« і прикметникові назви місцевостей в чоловічому роді не дуже дораджують давати назву в середньому роді »Густе« (Густое), тим більше, що наголошеному -е тяжко відпасти безслідно. Здрібнілі назви: Густиця чи Густець допускають існування назви Густ аналогічно до таких прикметників, як біл (топори звенят, біл камень тешут), жив, мил, тощо. В польському словнику Лінде приходить »густ« у значінні »багатий«. Може колись Густ мав додаток (ліс, бір, замок), що з часом відпав. Це вже здогад, безсумнівне те, що Хуст має назву від прикметника »густий«.

М. Возняк
(JBR. Arch.133)

In full agreement with Voznyak's view the name ХУСТ is to be considered older ГУСТ from PS. * gǫstъ 'dense', see густий; later change into ХУСТ occurred either under Hg. influence (Huszt), or the adideation to ХУСТА, ХУСТИНА'handkerchief'taken from rhyme in popular folksong

... до Хусту,
... вишивану хусту.

Ц

Ц, ц — the twenty seventh letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ци from OCS *ci* '?', numerical value — 900, Огієнко Азб. 99 ff, Истрин 50 ff.

ЦАП 'goat,ram,buck', since the XVI c. (Shevelov 621), Po. cap, Cz.,Slk.,Sln. cap. - Deriv. **цапеня́/тко/, ца́пик, цапо́к, цапи́на, цапи́ний, цапко́м, цапува́ти,-а́ння, цапи́ха,** see also : **кацáп**; FN. **Цап, Цапáр, Цáпер, Цапкó, Цáпик, Цапі́цький, Цап'ю́к, Цап'я́к, Цапу́н** (Богдан 30).-Syn. **козе́л.**

From Rm. ţap 'ts',the ultimate source being obscure, Cioranescu 823.

ЦАР 'tsar, czar,emperor,monarch', MUk.,OUk. **царь, царъ, царъ** (ХУ - ХІУ с. ССМ.2,523), Ru. **царь** (Ivan the Terrible since 1547,Vasmer[2] 4, 290), OES.and OUk. **цѣсарь** , Po.,Cz.,Slk. car. - Deriv. **царе́нко, царе́ня, цари́зм, ца́рик, цари́нник, цари́ст/ський/, цари́ця, цари́цин, царі́вна, ца́рство** (арх.:**ца́рствіє**), **царствува́ти, ца́рський, царьо́к**; FN. **Цар, Цару́к, Цари́нник, Царю́к** (Богдан 30).-Syn. **володáр.**

From orig. cěsarь, going back to *cěsarь (= Uk. **ці́сар**), the ultimate source being Lat. PN.Caesar, cf. Berneker 1,126-127, Kluge 161, Vasmer[2] 4,290-291,a.o.

ЦЕ́БЕ́Р 'large bucket, wooden wash-tub or basin', MUk. цеберъ XVII c. ЛСЛ. 285), OUk. Цебровский (1424 ССМ. 524) ; in his Probeseiten of EDUL. (cf. Volume 1, VIII) the present author gave the following entry re. this word:

cébér ⟨*-brá*⟩ *m* 'Zuber, Eimer', aukr. auch *цебръ, цебро*, seit 13. Jh. belegt, Šelud'ko NE 52; wr. *ceber*; r. (ma.) *цéберъ, цéбаръ*; p. *ceber* 'ds.'

Hierher: *cébryk, cébryčok*, Dem., *cebérka, cebrýc'a* 'eiserner Eimer', *cebrýty vódu* 'das Wasser [in e-m Zuber] tragen'. – *Cebrýna* vgl. *c'ámbryna*.

Das Wort wurde falsch als e-e Nebenform des allsl. **čьberъ* 'labrum, Kufe' betrachtet, MEW 37 (**čьbrъ*), BEW 165 (**čьbъrъ*), wobei durch die Annahme e-r „Masurierung" im p. *ceber* das *c* statt *č* erklärt werden sollte, Brückner KZ 45, 25ff., ZslPh 9, 331, BSE 56, Kiparsky 24. Nachdem aber **čьbьrъ* als echtsl. im Zusammenhang mit **čьbanъ* (s. *žban*) gesetzt wurde, Obnorskij Izv. 19, 4, 101—102, Kiparsky 24, ist *ceber* als e-e Entlehnung aus mhd. *zuber, zober* 'Gefäß' anzusehen (vgl. auch RStoc'kyj GdE 174) und die beiden Wörter sind trotz semasiologischer Übereinstimmung formell voneinander zu trennen.

Im Ukr. war die p. Vermittlung möglich, vgl. Šelud'ko NE 52, BSE 56.

Though published in 1944 (and later in reprint in 1962) it remained unknown to Slawski 1, 55 and to later compilers of ED.

ЦЕЙ, ця, це = /o/т + сей, /o/т + ся, /o/т + се.

ЦЕ́РКВА, arch. це́рков 'church', MUk., OUk. церковь, цръковьдрьковъ (XVII - XI c.), OES. цьркы, црькы, церкы, церькви (Срезневский 3, 1444), OCS. crьky, known to all other Sl.- Deriv. церко́вка, -вця, церко́вний, -ник, -ниця. - Syn. Бо́жий дім, храм.

PS. *cьrky, Gsg. cьrkъve 'ts' being of Goth.-Gk. provenance: *kiriko<kyriaká, cf. Berneker 1,132, Kluge 175, Vasmer[2] 4, 300, a.o.; see also p. 293 of this ED.

Ч

Ч, ч — the twenty eighth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name червъ (чьрвь) from OCS. *črьvь* 'worm', numerical values: Glagolitic — 1000, Cyrillic — 90, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.

ча́до arch. 'child'; in his Probeseiten of this ED. the present writer published the following entry re. this word:

čádo *n* 'Kind', aukr. чадо || чадо seit 11. Jh., Sr 3, 1467ff., *r. чáдо́* 'ds.', wr. *čadó* 'schlimmes Kind'; aksl. *čędo* 'τέκνον, infans'; ap. *czędo* 'Kind'; ač. *čad, čád* 'Knabe, Jüngling'; s. kr. *čědo*; bg. *čédo* 'Kind'.

Hierher: *čádeńko*, ma. *čádejko* Dem., *[na]ščádok* 'Nachkomme', *náščad, náščáda, náščadok* 'Anfang, Ursprung, Abstammung, Überrest, das Erübrigte', *naščadýty chlópc'a žinc'i* 'e-n Knaben dem Weibe erzeugen', *~s'a* 's-n Anfang nehmen, aufkommen, zur Welt kommen wollen', *na s'vit ~s'a* 'aufkeimen', *naščádnyj* 'von der Nachkommenschaft, erblich', *doščád[k]u, doščátu, do-náščadu, do-náščady*, ma. *znaščádóm* 'gänzlich' (eigentlich: 'bis auf die Nachkommenschaft, bis auf die Kinder'), *z-náščada s'víta* 'von Uranfang der Welt', auch: *doščéntu* || *uščént* || *doščétu* (aus dem P. entlehnt).

Ukr. *čádo* aus dem Ursl. (**čędo*) ererbt, nicht, wie im BEW 154 u. a., aus dem Aksl. entlehnt. Die sl. Formen wurden früher fast allgemein für ein ursl. Lehnwort aus germ. **kinda-* (> as. *kind*) || *kinþa-* (> ahd. *kind*) gehalten. Die Bernekersche Etymologie a. a. O.: sl. **čę-do* zu **čę-ti* (*za-čęti* 'empfangen, concipere') wie sl. *sta-do* zu *sta-ti* wird in der letzten Zeit vorgezogen und das Wort für echtsl. gehalten, vgl. Kiparsky 22—23, wie auch: Obnorskij Izv 19, 4, 99ff., Brückner KZ 45, 52—55, BSE 542, Vondrák SlGr. I, 144.

cf. Vol.1, p. VIII.

ЧЕРВ 'worm', MUk. червъ, OUk., OES. чьрвь, Ru. червь, OCS. črъvь, Po. czerw, etc. – Deriv. червя́к; че́рвень, червне́вий; here also черво́ний, dial. черве́ний, черво-ни́ти, -ні́ти; GN. Червона Русь 'Rossia Rossa', Черве́нські го́роди (: Червенъ). – Syn. ту́сінь; хроба́к.

PS. *čьrvь 'ts', IE. **kʷr̥u-: **kʷr̥m- 'worm', cf. Lith. skirvìnd 'runs like an ant': kirmìs 'worm', Skt. kŕmi- 'worm', Alb. krimp 'ts', OIr. cruim 'ts', a.o.; Berneker I, 173, Vasmer² 4, 335-336, Trautmann 134, Pokorny 649, a.o.

ЧЕ́РВЕНЬ : черв.

ЧЕТВЕ́Р < *четверг : четве́ртий.

ЧЕТВЕ́РТИЙ see чоти́ри.

ЧМІЛЬ see джміль.

ЧМОК! interj. denoting a sudden kiss, ModUk.; Ru. ts, Po. cmok! – Deriv. чмо́кати, -ання, чмо́кнути. – Syn. цмок! РССтоцький 3, 187.

An imitative o/p. interj.

ЧОЛОВІ́К 'man; husband', MUk. чоловѣкъ (1509 Бурячок 105), за другого чоловика (= мужа, 1716 Бурячок, l.c.), OUk., OES. человѣкъ | чловѣкъ (ibid.), known to all other Sl. – Deriv. чолові́чок, чолові́ченько, чолові́чисько, -ище, чолов'я́га, чолові́чий, Чоловіколю́бець (= Христо́с), – Syn. люди́на; люди́на чоловічої ста́ті, муж; дружи́на, (dial.:) хлоп, ста́рий, мужи́к.

There is no ultimate etymology of this word; according to Berneker 1, 140-141, PS. *čelověkъ is a compound: *čelo- 'clan' and -věkъ 'descendant'; Фортунатов in his Лекции... 197-198 assumes two protoforms: *čolvěkъ | čolvěkъ, connecting *čol- with the root of the word че́лядь, cf. Бурячок 105, Vasmer² 4, 328, a.o.

ЧО́РНИЙ 'black', MUk., OUk. чор/ъ/ный, чорны, черный, чрънн (XV – XIV c. CCM. 2, 547-548), OES. чьрный, ч[ь]рьный, черный, known to all other Sl. – Deriv. чорня́вий, чорне́нький, чорнови́к, чорну́шка, |п/очорни́ти, почорні́ти, чорно-бро́вий, -зем, -о́кий, -ро́б, -со́тенець, -шкі-

-рий; FN. Чóрний, Чорнíй, GN. Чор-
-ногóра, Чóрна, Чóрне мóре, чорно-мóрка, мóрець, -мóрський. – Syn. дýже тéмний.

PS.*čьrnъ/jь/ 'ts', IE. root **ker/s/- : **kr̥s- 'black', Pokorny 583, Vasmer²4, 346.

ЧОТИ́РИ 'four', MUk., OUk. чотыри, чотыре, чотыры, четыре, четыри, четири, четыре, чѣтири, чѣтыри, чотїри (XV – XIV c. ССМ. 2,549), OUk., OES. чотыри, четыре, четыри, Ru. четы́ре, OCS. četyre, known to all other Sl.- Deriv. **чотирнáдцять, чоти́риста, четвéртий, четвéр** (Gsg. **четвергá**) **йтд.**- Syn. **нáзва числá й ци́фри "4".**

PS.*četyre 'ts', IE. root **kᵘetᵘer-'ts', Pokorny 643.

ЧУЖИ́Й 'foreign, alien', MUk. **чюждь** (XVII c. ЛСЛ. 290), **чюжиї, чюжое /чужего** Gsg., ,**оу чюжемъ, чоужыхь** Gpl. (XV c. CCM.2,55), OUk., OES. **чюждь /чужьій**, known to all other Sl.- Deriv. **чужи́на, чужи́нець,-нка, чужени́ця, відчужи́ти/ся/, відчу́жувати/ся/, чу́жість; чужолóжний,-лóжити,-мóвний,-прáвний,-націонáльний; "чужослово"** /**П.Штепа I977, пор.**Снс.19, 11-13/. - Syn. **яки́й нале́жить комýсь, не рідний, не влáсний; інозéмний; сторóнній.**

PS* tjudjb/jb/'ts' of G. (Gothic) origin, cf.

It is probable that O B. štuždь, stuždь, tuždь, tužь "strange, foreign" (this meaning is kept in all modern Slavic languages) is a Slavic formation from P G. *þeuđja- "belonging to the Germanic people, Germanic." Cf. cognates: Anglo-Saxon þéod "people," E. Dutch, G. deutsch. For the Slavs "Germanic" and "foreign" were identical, therefore the second meaning has displaced the first. By a contamination with P G.* þeuđa-z "to be of Germanic extraction, belonging to the Germanic race" one tries to explain:

O.C.S. študъ, čudъ "giant" or in the current derivations in Slavic languages "giant - monster- wonder." So the term which persons belonging to the Germanic race gave to themselves acquired on Slavic ground the meaning "giant-monster." Perhaps we have here an indication as to the impression which the Germanic invaders made by their physical appearance. They may have been taller than the average Slav; РССтоцький 5,47.

Ш

Ш, ш — the twenty ninth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ша from OCS *ša* '?', numerical value (Glagolitic) — 800, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.

шаблí AmUk., AustrUk. 'chablis, light, white Burgundy wine', first recorded in 1949 (JBR. Winnipeg). - Subst. **бíле бурґýндське винó.**

From E. *chablis* 'ts', the ultimate source being town of Chablis (Departement of Yonne in France), Klein 1,264; cf. also

The WHITE BURGUNDIES are found in the Yonne, Côte d'Or and Saône et Loire Départements of the Burgundy Vineyards, the first producing the Chablis, the second the Meursault and Montrachet, and the third the Pouilly. Montrachet perhaps heads the list, possessing body, distinction, and flavour. Chablis is more universally known, these wines being the driest type of White Burgundy, crisp with a subtle bouquet. They are a celebrated companion to Oysters and Shellfish, and equally memorable with Chicken, Turkey or Veal. Many people think that Chablis is the name for all White Burgundies, but though Chablis is a White Burgundy, not all White Burgundies are Chablis. (JBR. Arch. 133)

ША́БЛЯ 'saber, sword', MUk. **шабля** (XYII c. ЛСЛ. 29I), **подъ... шаблями** (I496 CCM.2,552), Po. szabla. - Deriv. **шабéлька, шаблю́ка** -Syn. **меч.**

From Po. szabla 'ts', the ultimate source being MHG. Sabel 'ts', Kluge 293, Brückner 538, a.o.

ша́кер BrazUk. 'section of land', first occurrence: 1926 (Карманський 37). - Subst. на́діл землі́, ча́стка.

From Port. chac/a/ra 'dwelling on the outskirts of a town'.

шарутíньо BrazUk. 'holubci, cabbage rolls', first recorded in 1981 (Хлібороб 81/1981). Subst. голубці́, cf.:

Голубці /"шарутіньо" з начинкою з Каші, цебто сарацинської пшениці/(ibid.)

From Port. charutinho (dimin. : charuto 'cigar' - here because of the similarity of form).

шва́ґер,шваґро́ Wd.; шо́вґор SoCp. 'brother-in-law', ModUk.,Po. szwagier. Deriv. шваґе́рка,шваґро́ва́, шваґе́рський, шваґе́рство.-Syn. шу́ри́н, шура́к; брат жі́нки,жі́нчин брат,Бурячок II3.

From.Po.szwagier 'ts', the ultimate source being ModHG. Schwager 'ts', cf. Brückner 559, Kluge 325, Бурячок II3; SoCp. шо́вґор comes directly from Hg. sógor ,Дэже I74.

ШЕ́РРІ 'sherry', ModUk. - Subst. рід аперити́вного вина́; хе́рес, Подвезько 557,

From E. *sherry* 'ts' - wine of Jerez,Klein 2,1435; cf. also (JBR. Arch. 133) :

'SHERRY' is a corruption of 'Xeres', which the Spaniards pronounce 'Hereth', and of all wines, it is the maid of all work. It can be found in an almost unlimited variety of form and flavour, to suit a diversity of palates and occasions, although it is usually limited to the beginning of a meal. Sherry is a fortified, blended wine, and does not normally owe its excellence or otherwise to a single vintage year, but to a judicious composition. Its individuality depends on the skill and taste of those who prepare it, and the preparation is a long and expensive process. The name of Sherry was once restricted to the products of the vineyards of Jerez de la Frontera in the Province of Cadiz, but has now extended so as to cover the vineyards of Spain.

шімаро́н BrazUk 'mate(tea)', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. гіркий бразилійський чай,Карманський, l.c.

From Port. chimarrão 'mate,tea (without sugar)'.

ШІСТЬ, Gpl. шести́/шістьо́х 'six',MUk.,OUk. шесть, шесть ,шисть (ССМ.2,557-559),OES.шесть, known to all other Sl. - Deriv. ші́стка, шістна́дцять,шістдеся́т,шістсо́т, шо́стий, ше́стеро;шести-де́нний,-мі́сячний,-рі́чний,-деся́тник, ітп.; FN. Шеста́к,Шестопольчу́к,Шестопо́лько,Шесто́вський,Шеста́чка (Богдан 264).-Syn. на́зва числа́ й цифри "6".

PS.*šestь 'ts, IE. word **kseks/**s/u̯/eks for "6", cf. Vasmer[2]4,433-434.

ШУРХ! interj.interchangeable in ModUk.with ШУХ ! interj. to express sudden motion, evasive movement,etc. - Deriv.шухнути, шухати, -ання; FN. Шух, Шухевич.-Syn.шуг!

An o/p. formation like шурх! ; - re.FN. Шух the following might be quoted from Америка, ч. 84 /1975:

з покоління на покоління переходило передання в роді Шухевичів, що їхні предки походили із Запорізької Січі: говорив про це прапрадів генерала, о. Микола Шухевич, парох села Раківця, пов. Городенка (Галичина), згадував про це прадід генерала, о. Йосиф Шухевич, парох села Тишківці, повіт Городенка, розказував про це дідо генерала — проф. Володимир Шухевич. Я чув про це родинне передання від о. Зенона Шухевича, сина о. Йосифа, який був парохом мого рідного села Тишківці впродовж 67 років. Він розказував, що рід Шухевичів походив із козацького роду „Шухів" і козак „Шух" щойно на Галицькій землі став „Шухевичем" (Шухом звали Романа в Пласті). Згадував теж часто про цю козацьку традицію „Шухів" і отаман УСС та відомий адвокат у Львові, д-р Степан Шухевич...

Михайло Петруняк
Чікаго, Ілл.

(JBR.Arch.133)

Щ

Щ, щ — the thirtieth letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ща from OCS *šta* '?', no numerical value, Огієнко Азб. 99, Истрин 50 ff.

ЩАСТЯ 'luck,happiness,fortune', MUk. щастїє (XVII с.ЛСЛ.294),щастє , о щастю (XVI с. КА.147), OUk.,OES. съчастиѥ; Ru. счастье, Cz.štěstí,Slk.šťastie,Po.szczęście. - Deriv. щастячко, щасливий,щасний,-но,/по/щастити/ся/ ;FN. Щасливий,Щащук (Богдан 262).- Syn. стан вдоволення й радости; удача,досягнення,успіх; доля,талан,(за:)Слум. II, 573-574.

PS.*sъ-čęstije 'ts', being a deriv. of*čęstь 'part' (Uk.часть).

ЩЕ , also іще,йще 'yet,still,more,again', MUk.,OUk. еще,єщи ,єщо,єштє,ИЩИ,ЬЩИ,ЬЩЕ (XV-XIV с.ССМ.I,351),OES.още,BRu.яще, Ru. ещё, Bu. аще, OCS.ješte, Po.jeszcze,etc. -Syn. додатково, знов/у/, до того ж; до цих пір, до цього часу, більше, більшою мірою (ніж).

Of uncertain etymology; according to Grappin RES. 25-26, from PS.*jest+je 'this is'; re.other explanations see Berneker 1,454, Zubatý KZ.31,12, Vasmer[2]2,30-31.

ЩО ,dial. што,/ш/шо,чо,цо,со,сьо 'what; that', MUk.,OUk. що,ш/ь/то,щто,что,цо (XV-XIV c. CCM.2,257,562-565), OUk.,OES. чьто, Ru. что,Bu. що ,OCS.čьto,SC.štȍ,Po.co,UpSo.što, etc. - Deriv. що-не́будь, щось,що́йно,що́б/и/, леда́що, леда́щий/леда́чий, ніщо́, Wd. нич, ніц ;щогоди́ни, щоде́нний,-ик,щомі́сячний, -ик, щоду́ху, що́йно,щонайме́нше,щоси́ли,щотижне́вий,-ик,щохви́ля,щохвили́нно,йтп. - Syn. займе́нник на ви́значення за́питу про предме́т,я́вище,ді́ю йтп.; (прислівнико́во:) чому́? з яко́ї причи́ни? наві́що?скі́льки? яку́ су́му?; приєднує підря́дні ре́чення,(за:) Слум. II,593-599.

PS.*čьto, IE.**kʷī-to/d/ 'ts',Pokorny 647, Vasmer[2]4,374,a.o.; its development into ModUk. що presents one of the most complicated and, at the same time,controversial problems of ES. etymology; a critical survey of all theories in this respect was presented by M.M.Онишкевич in Досл/і/Мат. VI,37-47 (with a map and,naturally, omission of some"bourgeois" scholars,as e.g. ССтоцький 30I,viz.: "Aksl.чьто,im Altruthen. bald zu што erleichtert,seit dem 12. Jahrhundert що geschrieben und offenbar шчо ausgesprochen; das ч vor dem o der anderer Kasus mag dazu verleitet haben...!"); Онишкевич's review was condensed in E. by Shevelov in his Historical Phonology... pp.486-487 with a clear support of a "morphological" explanation of що offered by В.Сімович in Ювілейний збірник на пошану М.С.Грушевського...УАН,Київ I928, 642-647, viz.: z čoho > *ž čoho > Wd.*ščoho > ščo; yet, more persuasive is Онишкевич's explanation seeing in що "the result of a contamination of the forms шо and чо" (op.cit. 43); as far as the origin of the hitherto unnoticed form цо is concerned (first occurence: 1421,cf. CCM.2, 257;cf. also : Рудницький 7, 38),it comes from Po. co (< čьso,cf.Sławski 1, 107); finally, the со (so)-form,mentioned by I. Панькевич in his Нарис історії закарпатських говорів, Прага I958, p.I22, should be explained; according to this author it comes from the hyper-palatalized š'o (шьо); cf. in this connection FN.Сьо́кало ('a person pronouncing шьо like сьо',JBR.,Стрий).

ЩОБ, щобу́дь,що́йно: що.

ЩОКА́ 'cheek; jaw', ModUk., BRu.па́щека, Ru. щека́, Po. szczeka/szczęka. - Deriv. щока́стий, паще́ка, пащекува́ти:here also РЖ.Щекъ - legendary brother of Кий, see Ки́їв. —Syn. части́на обли́ччя від ви́лиці до ни́жньої ще́лепи; бокова́,перева́жно плоска́,пове́рхня яко́гось предме́ту, яко́їсь дета́лі,части́ни при́строю,механі́зму,(за:) Слум. II,604.

Of uncertain etymology; some linguists refer it to Ic.skegg 'beard', the others to що́гла 'mast',cf. Vasmer[2]4,499.

ЩУР 'rat',MUk.щуръ (XVII c. ЛСЛ. 294),Po. szczur. - Deriv.щуро́к, щу́рити/ся/, щуреня́, щу́рка,щуроло́в; FN Щур,Щуре́нко,Щурко́, Щуро́вський (Богдан 262).- Syn. пацю́к;стриж, Слум. II,6II.

According to Štrekelj Archiv 28,515:related to Gk.skioúros 'squirrel'; against this etymology: Трубачев in Vasmer[2],4,511 (without offering a new one).

Ю

Ю, ю — the thirty first letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ю from OCS *ju* '?', no numerical value, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic change of *jǫ* > *ju* belongs to grammar, Рудницький 7, 76-77.

ю́лій 1. PN. 'Julius'; ю́лія/на/ PN. 'Julia', see the following entry.

ю́лій 2.=юль,also іюлій,іюль arch. 'July',MUk. OUk, OES. июлии, июль, Ru. июль,OCS.ijulii.-Subst. ли́пень, Кузеля 139.

From OCS. ijulii 'ts', the ultimate source being Gk. ioúlios < Lat. Iulius (mensis) '(month of)Julius (Caesar)', Шанский 2 : 7, 141, Klein 1, 835 ;cf. also джула́й.

ю́ний 'young', MUk. юный (XУII с.ЛСЛ. 295), OUk.,OES. юнъ , юный /унъ ,уный ,Ru. ю́ный,OCS.junъ,, Bu.юн with deriv. in other Sl.,cf. SC.júnac, Sln.jûnota,Cz.jinoch, Slk.junač,,etc. - Deriv.ю́ність,-но,юна́к,-а́цтво, -а́цький, юнь, SovUk юнко́р.-Syn. моло́дий.

PS. *junъ/jь/'ts',IE. root **i̯eu- 'young' with BS. *i̯ouno-'ts',cf. Lith. jáunas,Latv.jaũns 'young'; Pokorny 510, Vasmer 24,531, Trautmann 106-107, Berneker 1,459,a.o.

ю́ній, юнь, also іюній,іюнь arch. 'June', MUk., OUk.,OES. июнии, июн/ь/, Ru. ию́нь, OCS. ijunii,ijunь. - Subst.че́рвень,Кузеля 139.

From OCS. ijunii,ijunь 'ts', the ultimate source being Gk. ioúnios < Lat. Iunius '(month dedicated to the goddess) Juno', Шанский 2:7,141, Klein 1,836 ; cf. джун.

ю́ніт AustrUk. 'flat,unit',first occurrence: XX c. - Subst. see флат/флет.

From E. unit 'ts'.

ю́рій PN. 'Jurij,George' , MUk.,OUk.,OES. Юрьй,Юрей,Юрїй, Гюрии, Юрьии,Юри (XУ-XIУ с. ССМ.2,575), Гюрги,Ru. Ю́рий,Po. Jerzy. - Deriv. Ю́рійович, Ю́ріївна; Юрко́, Ю́рцьо,(abbr.:)Ю́ра, Юр,Юра́сь,Юрцьо́; FN. Юр,Юра́к,Юра́х,Юра́нка,Юрчишин,Юра́шко,Юраша́к,Юрца́ба, Ю́рчик,Ю́рців, Юре́чків,Юре́нко,Юре́вич,Юрейчу́к,Ю́рів,Ю́ріїв,Юрке́вич,Ю́рків,Юркі́вський,Юрко́,Юрко́вський, Юрша́к, Ю́рський,Ю́рич, Юри́чко, Юринчу́к, Юрине́ць Юриня́к,Юриш,Юристо́вський (Богдан 332-333), Юрша (1437 ССМ.2,575); Ю́рківці, OUk. Юрковци (1448 ibidem).- Syn. (арх.:) Гео́ргій ; MUk. земледѣлецъ...земледѣлскїй,а̂лбо ора́чъ, ролю̀ справу́ючїй, 1627 Беринда.

From Gk. Geórgios (: gē 'earth' and érgon 'work'), in OUk. changed to Гюрги > Юрий,cf. Unbegaun RES.16,66, Ірклієвський 168,Петровский 235, Klein 1,651, a.o.

Я

Я, я — the thirty second letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name я from OCS *ja* '?', no numerical value, Истрин 50ff.; the problem of the [pre]historic change of *ę* > *ja* belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 76-77.

Я 'I;me', MUk.,OUk.,OES. я(since 1130),язъ, азъ, BRu.,Ru я, OCS. azъ,(rarely:) jazъ,Bu. аз, SC. jâ, Sln.jâ,jaz, Cz.já,Slk.ja , Po. ja,LoSo. ja,UpSo.ja, Plb.jo. - Syn. особо́вий займе́нник пе́ршої осо́би однини́.

PS.* azъ 'ts', IE. **eg̑/h/- 'ts'known to all IE.lgs.,cf. Pokorny 291, Vasmer²4,538,a.o.

Я́БЛУКО ,dial. я́блоко 'apple', MUk. я́блоко (XVII c. ЛСЛ. 195),OUk.,OES. яблъко, яблоко, Ru.я́блоко, Po.jabłko,etc.-Deriv я́блучко,я́блуня,я́блунька, яблунн́я, яблуне́вий, я́блучний, -ник. - Syn. плід я́блуні (перев.куля́стої фо́рми), предме́т або́ плід,що має куля́сту фо́рму, Слум. II,6I9.

PS. *ablъko 'ts', IE.root **abel-:abol-:abel- known to most IE.lgs., cf. Pokorny 1-2.

ЯГА́, ба́ба-яга́, Wd. е́ндза 'witch, hag' with ts root as ягі́лка see the following entry.

ЯГІ́ЛКА, dial. ягі́вка,гагі́лка,гагі́вка,гаї́лка,гаївка,галагі́вка,магі́лка, лаголо́йка, га́лі́/вка/ 'secular Easter spring dance and song performed by women',ModUk. only.

In his treatise about the origin and history of this word,published in Науковий збірник УВУ 5,1948,161-167, the present writer summarized his findings in E. as follows:

> In his treatise the author examines the various words for the Ukrainian folk-dance performed by the women on Easter Sunday— "haivka", "hailka", "jahivka", "jahilka", "hahivka", "hahilka", "halahivka", "jaholojka", "mahilka", "laholojka", "hali" and rejects the interpretation of this word hitherto current which was based either on popular etymology (from the word **haj** = the grove) or on artificially constucted forms (hlaholka) that did not in reality exist, or which finally selected one out of the whole complex of designations — and that the least common — and explained it alone ("halahilka").
>
> On the grounds of his examination and analysis of formal-structural and semantic data the author connects the origin of the word "jahilka" (in his opinion the root form along with "hahilka") with the old Slavonic root *ag- (also occurring for instance in the words jahoda : ahoda, vynjaga,etc.) which in the form of *og- (or reduced *ьg-) goes back to ancient Indo-European times and originally served to form words with the root meaning of "grow", "produce", "fruit" (p. [illegible]).

ЯГНЯ́ 'lamb', MUk. агня (XУII c. ЛСЛ.7),агнячих Gpl., ягнѣчїи Npl. (XV c. ССМ.2,578), OUk.OES. агня (XII-XIII c. СРЯ.I,2I), OCS. agne/agnьcь,Bu. агне,ягне, SC.jȁgnje, Sln. jágnje, Cz. jehně, Slk. jahňa, Po. jagnię, LoSo. jagńe, UpSo.jehnjo. - Deriv. ягня́тко, ягни́ця, ягни́чка, ягни́тися, ягні́ння, ягня́тина, ягня́чий,ягня́тник. FN. Я́гнич,Ягнуше́вський (Богдан 327);(arch.:) А́гнець Бо́жий. -Syn. маля́ вівці́; (перено́сно:)покі́рна, ляклива людина, Слум.II,624.

PS. *agnę/*agnьcь 'ts',IE.root **agʷh -n- 'ts', cf. Lat. agnus, Gk. ámnos 'ts', Pokorny 9,Berneker 1, 24-25,(extensively:) Трубачев 3,7I-73.

ядри́ти argot:'coire', first recorded by Дзендзелівський StSl.23,305 .- *Syn.* гвозди́ти,кпи́пли́ти.

Deriv.from ядро́ 'nucleus' with the basic meaning 'to penetrate';see the following entry.

ЯДРО́ 'kernel,stone; nucleus; (anatomy:) testicles', MUk. ядро (XVII c. ЛСЛ296),OUk. OES.ядро , Ru. ts, known to all other ModSl. -Deriv. ядере́чко, ядерний,ядерце,ядре́ний, ядри́стий,ядря́ний; ядрозбро́я, ядрострільно́; FN. Ядерник (Богдан 327).- Syn.вну́трішня части́на пло́ду (горі́ха,насі́ння,зерна́ ітп.),покри́та оболо́нкою або́ шкаралу́пою; вну́трішня,центра́льна части́на чого́-не́будь; кули́сте суці́льне стрільно́ для уда́рної ді́ї в гладкостві́льній артиле́рії; важки́й метале́вий при́лад у ви́ді ку́лі для нищі́вної воє́нної ді́ї.

PS.*jędro 'ts' with no certain IE.correspondences,cf. Berneker 1,456, Trautmann 107, Vasmer[2] 4,547,a.o.

ЯК , dial. я́ко 'how; as,like', MUk.,OUk., OES. якъ, яко,якы,BRu. як,Cz.,Slk.,Po.,LoSo. UpSo. jak. - Deriv. я́ко-та́ко, ні́як,яко́сь, якне́будь, якбу́дь; here also: яки́й, яки́йне́будь, яки́йбу́дь,яки́йсь,ніяки́й, ні́яково, dial. позая́к. - Syn. яки́м спо́собом; коли́, якщо́.

From orig. PS.*jako 'ts',abbr. as TAK < TÁKO, TAM < TÁMO,etc., cf. Sławski.1,490-491; Miklosich 107,Berneker 1,417,a.o.

ЯКИ́М PN. '*Yakym, Ioachim*', MUk. Іωаким, Іоахінъ, Іωакім (1627 Беринда), Іоакима, Іакима, Акима, G.sg. (1484 Пом'яник), OUk. мц҃а генаравъ. л. с҃го нп[олн] та крила землю княгын-боганю всеволожла передъ с҃тою софнкю передъ попы а ту былъ попинъ іакимъ дъ милопателенстипъко михалько нѣжьновичь мил данило маркосьмьнинъ михал елисавиничь иванъ іанъ чинъ тудоръ тоубыновъ нлья копыловичь тудоръ бързатичь а передъ тими послухы купи землю княгыни боганю высю. а въдала нанинсемьдесат гривьнъ соболина въ томь д ранниць семь сът угривьнъ — (ХІІс. К Соф. графіто); RU. Аки́м.-

-Deriv.Яки́мович,Яки́мівна,Яки́мець, Яки́мко.-

-FN. Які́мчук,Які́мців,Які́мечка,Які́менко, Які́мов,Якімо́вич,Які́мик,Якімишин,Яки́м, Якима́ш,Якимче́нко,Якимчу́к,Якиме́ць,Якиме́чко,Якиме́цький,Яки́менко,Якимі́цький, Якимі́щак,Якимі́шин, Яки́мів,Якимі́вський, Яки́мовець,Якимо́вський,Якимик,Яки́микив, Якимища́к,Якими́шин (Богдан 327,328).-

-GN.Яки́мівка.

-Subst. MUk. па́нское приготова́нье, панская мо́щност; зно́ву вста́ючій, а в потвержа́ючій, а в вывавляючій; господане повста́е, панское потвержѣте, а'бо панъ встаючійся, 1627 Беринда.

From Hb. *Iehōyākīm* '*Yahwe raiseth up*,' Петровский 117, Withycombe 168.

/ T.S./

ЯКУ́Н PN. 'Yakun, Hakon', OUk. помози рабусоемуо акунуо (XII c., К Соф графіто); Ru. Яку́н.-

-Deriv. Яку́нович, Яку́нівна.

FROM Old Scand. Hákon, Vasmer[2] 4,553.

/T.S./

Я́РИЙ 'young,vigorous,high-spirited,ardent', MUk., OUk., OES. **ярый, яръ**, Ru. ярый, OCS. jarъ, known to all other Sl. - Deriv. **я́ріcть, я́ро, яре́ць, ярина́, яри́нний, яри́ця, я́рка;** PN. **Яросла́в, Яроми́р, Яропо́лк, Ярогні́в, Я́рош, Яро́та, Ярко;** GN. **Яро́слав, Яросла́вль.** - Syn. надмі́рний **у своїх виявах щодо юности, ене́ргії, гні́ву, лю́тости итп.; молоди́й, гаря́чий, юний, енергі́йний; однорі́чний** (про **сільськогосподарські культу́ри).**

PS.*jarъ/jь/ 'ts', IE. **ie̯ro-:**i̯ōro- 'year ;summer', Pokorny 296-297.

Я́СЕН, Я́СНИЙ 'bright,shining', MUk., OUk., ясньій, яснъ, OES. ясьно, Ru. **ясен, я́сный**, OCS. jasnъ, known to all other Sl. -Deriv. **ясне́нький, ясні́ти, ясно-жо́втий, -зеле́ний, -о́кий, -воло́сий,** etc.- Syn. **сві́тлий, чи́стий, вира́зний, очеви́дний.**

PS.*/j/ěsnъ/jь/ 'ts',IE. root **ei- :**ēi- 'reddish,mottled', with correspondences in Lith. áiškus/éiškus 'ts', Vasmer[2] 4,565, Pokorny 297, Trautmann 4,a.o.

ЯТРІ́ВКА, dial. also ятро́вка (Бурячок 132) 'sister-in-law', MUk. ятро́вка (1663 Бурячок 133), OUk., OES. ятры, Gsg. ятрьве || ятровь (Бурячок, l.c.), BRu. ятро́ўка, Ru. я́тровь, OCS. jętry, Bu. етъ́рва, SC. jètrva, Sln. jetrva, in WSl. until the XVI c., then substituted by švagrova, see шваґе́р. - Deriv. ятрі́вочка, ятрі́вонька || ятро́вочка, ятро́вонька; here also based on ятров[ь]: ятро́ха, ятру́ха, ятру́шенька. - Syn. чолові́кового бра́та жі́нка, ді́верова жі́нка, діал. ді́верка (Буковина, Бурячок 133).

PS. *jętry, Gsg. *jętrve 'ts', IE. **i̯enəter, cf. Lith. jénte, Latv. jentere, Skt. yātar-, Gk. ἐνάτηρ, Lat. ianitrīcēs 'ts' Бурячок 133, Brückner 203, Трубачев 1, 137-138.

- * -

Ь

ь — the thirty third, last, letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name єрь from OCS *jerь* '?'; no numerical value, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical evolution of ь > *e* in strong syllables and its transformation to "soft sign" in the weak ones belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 78-79. —

NB. Due to the official proscription of ґ in the SovUk.alphabet Слум. (Словник української мови, Київ 1970-1980) and other Soviet dictionaries designate ь as the thirty second letter of the Uk.alphabet. Moreover, the letter и, "forgotten" in vol. 3 of Слум. (1972), was reinstated in Addenda to this dictionary, vol.11 (1980), p.684. For the above reasons the letters ґ and и had been properly counted and extensively treated in the present dictionary pro rei memoria aeterna.

- * -

POSTSCRIPT

/Quod/legis,ut noris,
Accipe posteritas.

P.Ovidius Naso

The successful publication of two editions of the present dictionary in 1962 and the following years in Winnipeg was interrupted by the author's retirement from the University of Manitoba and his subsequent settlement in Eastern Canada - Montréal/Ottawa in 1977. Transfer of materials and and card files to the Public Archives of Canada, arrangements with the new distributor - University of Ottawa Press, contractual work at the Library of Congress in Washington in 1977-1979, followed by a similar assignment at the National Library in Ottawa in 1980-1981 - all had effected the established rhythm of producing this dictionary at regular annual intervals. Moreover, the death of Petro Holinka (23. III. 1977), a devoted and highly qualified type-setter in Winnipeg, soaring prices of production in the 1970s accompanied by everclimbing postage costs in Canada resulted in the decision to change the hitherto adopted system of publication. The dictionary would appear not in yearly installments as it had prior to 1977, but in larger sections, comprising at least five parts printed together. It would be also a selective work in manuscript form in its first edition, awaiting future, enlarged and more complete renderings. After all, the primary function of the present dictionary was achieved: until the publication of Metropolitan Ilarion's "etymologic-semantical dictionary" (Winnipeg 1979 and ff.) and the Kievan

"etymological dictionary" in Ukrainian it was the only Ukrainian dictionary of its kind in Slavic linguistics. In fact it retained its scholarly function even after the publication of the new dictionaries. As the only Slavic-English etymological lexicon on the shelves of the library reference departments the present dictionary served and will serve the English speaking world as tools of research in the field of Slavic and Balto-Slavic etymology.

In analyzing both new Ukrainian etymological dictionaries as to their contents one is confronted with the fact that they also bear all signs of selectivity though for different reasons in each particular case.

As stated in G. Lucyk-Mulyk's introduction to Metropolitan Ilarion's dictionary it is an unfinshed work published by Society of Volyn because of pietism for the author, a distinguished Orthodox Church dignitary. It reveals a strong tendency towards selectivity of entries motivated by the author's religious and puristic inclinations.

The Kievan dictionary on the other hand, is selective for party and political reasons.

Moreover, both publications cautiously avoid Ukrainian emigré neologisms, in particular lexical innovations of the Ukrainian diaspora (Americanisms, Canadianisms, Brazilianisms , Australianisms, etc.). Such premeditated boycott of the global aspects of the living Ukrainian language might be excusable in orthoepic school dictionaries, but not in scholarly works. An objective linguistic approach requires

the inclusion of all possible regionalisms of the living language in its vocabulary. Thus in order to remedy these deficiencies of both dictionaries the present work includes more than in its previous parts Ukrainian regionalisms from various Western continents.

As far as the selectivity of the above mentioned dictionaries as well as of Parts 17-22 of the present (first) edition of EDUL is concerned one should bear in mind the fact that this is not an exclusively Ukrainian phenomenon in the etymological research. In this connection the recently published selective Brazilian etymological dictionary Dicionario de etimologias da lingua portuguesa by R. F. Mansur Guerios (Companhia Editora Nacional - Editora da Universidade Federal do Parana, São Paulo 1979) might serve as a classical example. Having Guerios' pattern in view and following more than before A. Brückner's example of inserting etymological-encyclopedic articles into the main body of the text (cf. his ED. pp. 37, 52, 78 a.o.), the present writer made extensive use of both methodological devices. In other words, Guerios and Brückner greatly inspired him in the final stages of his work (particularly in preparing pages 401 and ff.)

* * *

As it was planned at the outset the author is proceeding with his work on the second edition of parts 17-22 of this ED and hopes to complete it in due time. After all "a true scholar never retires" and the forty years of etymological research became an integral part of his scholarly endeavours. There is also hope in the

author's heart and mind that this first selective manuscript edition might encourage some scholars of the younger generation to collaborate on its second edition. It refers also to the planned additional volume containing indices, supplementary entries (in particular re. cross-references) and new bibliographical listings and abbreviations.

In the meantime the author would like to conclude with the starting motto of this dictionary taken from L. Zyzanij:

"Receive well my friends this modest work of mine; take care of producing a larger one thus pleasing me and others".

(1596)

- * -

П І С Л Я М О В А

/"НЕ МОЖНА Б БУЛО БЕЗ НЕЇ"/.

Два видання першого тому й першої секції другого в роках 1962-1977 були можливі завдяки постійній авторовій присутності в Вінніпезі в тому часі. Користаючи з послуг друкарні "Тризуб", зокрема з технічної допомоги Ольги Войценко й фахової друкарської праці Павла Голінки, автор зміг не тільки випустити в світ частини 1-11 й 12-16 /тобто півтора тому/, але при збереженні лінотипного складу /набору/ приготовити виправлене й доповнене друге видання цих частин. Іншими словами ввесь перший том і половина другого вийшли двома виданнями - небувале, як підкреслювали критики, явище в історії видавання етимологічних словників.

Тим часом у другій половині 1970их років зайшли події, що перервали ритм більш як 15-річної систематичної друкарсько-видавничої праці над окремими випусками й подвійним видаванням цього словника. Насамперед автор-з уваги на вік- пішов на емеритуру з Манітобського університету й переїхав у 1977 з Вінніпеґу на схід Канади /Монтреаль -Оттава/. Багато часу пішло на пакування й перевіз матеріялів: карточки й рукописні тексти приміщено в держав-

ному Публічному Архіві в Оттаві/ =ЯBR. Arch.133/,а надруковані випуски словника передано в розпродаж видавництву Оттавського університету. Свою підручну бібліотеку автор примістив частково в Оттавському університеті, а частково в приватній робітні етимологічного словника в Оттаві. Саму працю продовжувано несистематично з уваги на часті виїзди автора то до Европи,то до Австралії,то до США, а там і через перевантаження новими пекучими проєктами: описом україніки Конґресової Бібліотеки в Вашінґтоні /1977-1979/ та подібним описом україніки в Національній Бібліотеці в Оттаві /1980-1981 /. З систематичного дотеперішнього опрацьовування гасел за абеткою перейдено на писання /рукою або на машинках/окремих гасел згідно з зацікавленнями автора, чи на переклеювання його й інших етимологій, друкованих у наукових журналах /головно в ділянці ономастики/.

Тут треба було змінити й методу подачі матеріялу, не завжди придержуючися основної схеми - етимологічної формули, а теж перейти на офсетовий друк - репродукцію готових сторінок.Це останнє було зумовлене не тільки подорожчанням лінотипного друкування, але й передчасною смертю Павла Голінки /23. III.1977/. Друкарня "Тризуб"виявилася не тільки задорогою, але й непридатною для поважної науково-видавничої праці, зокрема з відходом із неї О.Войценко. Автім і друкування "на віддаль" /автор у Оттаві - друкарня в Вінніпезі/ виявилося непрактичне,а то й неможливе,через поштові страйки,підвишки оплати за пересилання друків, пропажу посилок тощо. Залишалася одним-одна можливість - приготовляти окремі сторінки словника власноручно /наклеюванням матеріялу/ й давати їх до офсетової друкарні "Бонанца" в Оттаві. Отак продовж двох літ /1980-1982/ надруковано кінцеві частини 17 - 22 цього словника /стор. 401 і дальші другого тому/. Вони виходять у світ

ПЕРШИМ ВИДАННЯМ
НА ПРАВАХ РУКОПИСУ,

завершуючи оцим сорок років авторової безкорисної праці /1941-1981/ та двадцять років поборювання друкарсько-видавничих труднощів й приватного фінансування всього видавництва /1962-1982/. Це останнє торкається зокрема частин 17-22 /сторінок 401 і д./, що їх автор був змушений оплачувати з власних фондів з уваги на відмову субсидій з боку Шевченківської Фундації при КУК у Вінніпезі, Канадського Інституту "Українських Студій" у Едмонтоні та ін. установ і фундацій.

Випускаючи власними заходами та "тщанієм" селективну частину цієї праці /згадані сторінки від 401 вгору/, сподіваємося, що в майбутньому знайдеться більше зрозуміння для неї й що друге видання цих сторінок гармонізуватиме з таким же виданням сторінок 1-400 та й цілого першого тому.

Крім того сподіваємося, що в майбутньому вийде запланований дальший том

праці з індексами слів із обох томів, повним виказом скорочень, повною бібліографією й, головно, з доповненнями і гасел і нової етимологічної літератури, що зростає з кожним роком.

Наприкінці складаємо подяку всім, хто таким чи іншим способом причинився до появи цієї праці. Зокрема дякуємо паням Ользі Войценко й Тамарі Зальцберґ за фактичну допомогу в праці й головно за розуміння ваги її в наукових мовознавчих дослідах.

А всім майбутнім критикам, мальконтентам і більшезнайкам заздалегідь відповідаємо словами Л. Зизанія з 1596:

... а҆ ѿ бо́лъшей [пра́ци] сами́ся постара́йте,
и҆́нъших менѐ оу҆весела́йте!

АВТОР

Оттава, 2.2.1982.

NOTE ON CHRONOLOGY

The following abbreviations denote the chronological data as used in this ED.:

IE. - Indo-European
BS.-- Balto-Slavic
PS. - Proto-Slavic
OES.- Old Eastern Slavic (see p. 1036)
OUk.- Old Ukrainian
MUk.- Middle Ukrainian
ModUk.- Modern Ukrainian
SovUk.- Russified Soviet-Ukrainian.

Schematically the diachrony (i.e., history and prehistory) of the Ukrainian language and its sound changes may be given as follows:

Indo-European epoch – 2500-1500 B.C.
Balto-Slavic epoch – 1500-1000 B.C.
Proto- (or Common) Slavic period – 1000 B.C.-500 A.D.
Proto-Ukrainian as individualizing itself component part of the late Proto-(Common) Slavic epoch – 600-10th century;
Old Ukrainian as parallel component part of the Old Eastern Slavic dialects 11th century -1450;
Middle Ukrainian (without subperiods) 1450-1798;
Modern Ukrainian from 1798 onwards.
Soviet Ukrainian from 1917 onwards.

- * -

ACKNOWLEDGEMENTS

The author wishes to thank Ol'ha Woycenko in Ottawa and Tamara Salzberg in Vancouver for their help in producing this Dictionary, in particular its final parts 17-22 (= abbr.:OB. and T.S.respectively).

Acknowledgements are also due to many authors and publishers for their courtesy re. reprints of the relevant texts, maps,illustrations,etc.,viz.:

O.Boruszenko,+ M.Chubatyj,+ D.Čyževs'kyj,R.Jakobson, W.Kuraszkiewicz,K.Menges, + E.Onac'kyj,+ Roman Smal-Stockyj,G.Y.Shevelov,J.Staszewski,Z.Stieber,W.T. Zyla, L.Zales'ka-Onyshkevych and Hanna Nakonetschna;

Editors and Publishers of: American Name Society, Canadian Farmer/Vil'nyj Svit; Canadian Linguistic Association; Folia Slavica (FS.); International Committee of Onomastic Sciences; Kyiv; Library of Congress; Łódź University; Narodna Volia ; Naukove T-vo im. T. Shevchenka; Orbis; Procia; Rozbudova derzhavy; Svoboda; Ukraïnec' v Avstraliï; Ukrainian Review; Ukraïns'ka Mohylians'ko-Mazepyns'ka Akademija Nauk; Ukraïns'ka Vil'na Akademija Nauk; Ukrajins'kyj Vil'nyj Universytet; Ukrajins'kyj Tekhnichno-Hospodars'kyj Instytut; Vil'na Dumka; Zeitschrift für slavische Philologie, a.o.

The author's appreciation goes also to the Ukrainian Language Association and the Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences for inclusion of EDUL in their publication scheme and to the University of Ottawa Press for its world-wide disrtibution.

Special thanks for preservation of the author's etymological materials (1941-1981) are due to the Public Archives in Ottawa: the well maintained cards,excerpts, notes,etc., (= JBR. Arch.133 in MG 31 D 58) will serve as a further basis for his own research as well as his eventual followers' perusal in years to come.

Ottawa,2.2.1982. J.B.R.